

אסיפת גליונות

פרשת שלח תשפ"ז

אסור לעיין

בשעת התפילה וקריה"ת

החוברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים

נא לא להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

תוכן העניינים

מבני מדרשא	פניני הכהן	אבני אפד
משולחנו של מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א..... 81	המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א..... 42	מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל..... 3
שבט הקהתי	שימושה של תורה	היכל החת"ם סופר
הגה"צ רבי שמאי קהת כהן גרוס שליט"א..... 84	שיחות עם זקני החסידים שליט"א..... 43	במשנתו ותרומתו של מרנא ורבנא החת"ם סופר זיע"א..... 7
חמינדא דאורייתא	סדר הכנה	לודמיר
הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א..... 85	הרה"ג רבי אברהם מרדכי אלטר שליט"א..... 47	להפצת משנתו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א..... 11
משמחי לב	עמיקא וטמירא	בקדושתו של אהרן
עניני הלכה..... 88	מאורו הקדוש של כ"ק מרן אדמו"ר הזקן רבינו איתמר מנדבורנה זיע"א..... 49	הרה"ק מבעלזא זיע"א..... 13
מושיב נפש	מפתורא דאבא	יסודי העולם
הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א..... 89	כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמונת אברהם' מפיטסבורג זיע"א..... 55	מרנן צדיקי הדור מיסודי החסידות אחר המלחמה..... 15
פניני הרמב"ן	מעדני אשר	משה עבד ה'
הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א..... 93	הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א..... 59	מרן הרה"ק בעל ישועות משה מויז'ניץ זיע"א..... 20
היכל הוראה	מחמדי התורה	בית העירוב
הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א..... 95	הגאון רבי שלמה שווארץ שליט"א..... 63	בית הוראה לעניני עירובין..... 22
לב ההלכה	האר"י החי	שם משמעון
מפעל שונה הלכות..... 97	פנינים מתורתו של המהר"א'ל צינץ זיע"א ועב"א..... 67	הגה"ח רבי שמעון הירשלער זצ"ל..... 23
שיעורי הלכה	באמונתו יחיה	יומא דהילולא
הרה"ג ר' מנחם מענדיל גייגר שליט"א..... 99	המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זיע"א ועב"א..... 69	הרה"ק רבי רב בעריש מביאלא זיע"א ועב"א..... 25
התחזקות ובטחון	מתיקות הדף היומי	יומא דהילולא
במשנת הזרע שמשון..... 100	הרה"ג רבי אברהם ישעיה קובלסקי שליט"א..... 71	הרה"ק רבי נתן דוד מאמסנא זיע"א..... 29
דעהו - הגליון המלא	מרקחת חיים	יומא דהילולא
כ"ק אדמו"ר מתולדות יהודה סטוטשין שליט"א..... 101	הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר..... 73	הגה"ק ר' אברהם שטערן זצוק"ל הי"ד בעל המליציא אש..... 31
אוצר ידיעות התורה	מעיינות החיים	הוי זהיר במלאכתך
מגיד מושרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א..... 109	כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א..... 75	הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א..... 36
	עמק הפרשה	יומא דהילולא
	הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א..... 77	הרה"ק רבי ישראל מרדכי מראחמיסטריווקא זיע"א..... 37
	במשעולי החסידות	יומא דהילולא
	להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק..... 79	כ"ק מרן אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל..... 39

ברכת מול טוב
 להאי גברא יקרא מברך מוקחו של צדיק
 הרב החסיד רבי אלעזר וואונער שליט"א
 מו"ל הגליון דבריו חיים וקיימים
 מתורת זקנו הגה"ח רבי חיים מאיר הלוי וואונער
 זצוק"ל רב ואב"ד זכרון מאיר
 לרגל שמחת ליבו
 בהולדת בתו למול טוב ובשעה טובה ומוצלחת
 יובה לרוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח
 מערכת אסיפת גליונות

הצצה לדמותו המאירה
 של מרן האנא עבדא
 הגאון הצדיק
 רבי שמואל צבי
 קובלסקי זצ"ל
 בגליון מתיקות הדף היומי
 עמוד 71

גליון הרש
שימושה של תורה
 שיחות יקרות במשנתם ודרכיהם הקרושים של צדיקי
 אמת שנאמרו בנעימה על ידי חסידים ואנשי מעשה
 שיעקו מים על דיהם
 נערך בשיתוף מערכת קול בהצרות

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת אמירת קדיש
 שו"ע (סימן נ"ו ס"א): יש לבין בעניית הקדיש
 משנה ברורה (סק"א):
 ובספר **מטה משה** סימן ת"א הביא בשם מרדכי שחכם אחד נתייאר לתלמידו בחלום וראה התלמיד
 שהיה לו כתם במגפו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אוטר
 קדיש. ואפי' להרהר בד"ת אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לבוין
 הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אמה או משניות [פמ"ג]:
 מוקדם לרפואתו השלימה של מרן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א
 לרפואה שלימה

ווארט לשבת קודש | מבית נתיבות דעת
 הרה"ג ר' שמואל דוד גרוס שליט"א ביתר
ויקרא משה להושע בן נון יהושע (י"ב ט"ז) - התפלל עליו י-ה וישמע מצעת מרגלים,
 (ו"ט י"א) - יש להבין, למה זה התפלל משה רק על יהושע, ולא התפלל על שאר המרגלים, -
 ולכל הפחות היה לו להתפלל גם על כלב, אשר היה גיטו, בעלה של מרים אחותו.
ויש לומר, כי הנה יהושע היה תלמידו, וגנאי גדול הוא לאדם שתלמידו אינו מתנהג
 כהוגן, כי אז יאמרו שאלמלא שלמד כך מרבו הוא לא היה עושה מעשים כאלו, -
 וכפי שאמרו בגמרא (בכפתי ז' ע"ג): "אין פרץ וגו' ברחובותינו" - שלא יהא לנו בן או
 תלמיד שמקדיח בנשילו ברבים. - על כן התפלל משה רבינו דוקא על יהושע. - גור
 אריה, מהר"י קאהו ד"ל.
 * * *
ובשפתי כהן מבאר יותר, שעל כן התפלל משה דוקא על יהושע, כי כאשר עלה משה
 לה לקבל את התורה, אזי ישב יהושע למטה, והוא לבדו המתין שם למשה עד
 שירד, - ובגלל זה שהוא היה במקום נפרד מישראל, הרי הוא לא היה עמם כשעשו
 את העגל, (ולכן כששמע יהושע את: "קול השם ברעו", הוא לא ידע על מה הם מביעים, ואמר לנש: "קול
 מלמכה במוחה" - שמת לב, י"ז), - ומטעם זה אמר משה, הנה יהושע נתן את עצמו עלי,
 וישב יחידי, ונפרד מעשיית העגל, אף אני אתן עצמי עליו, ואתפלל עליו שייפיר גם
 כן מצעת המרגלים.
 * * *
ויש שביארו, על פי מה שכתב בתרגום יונתן על הגאמר כאן: "ויקרא משה להושע בן
 נון יהושע" - שכאשר ראה משה את ענותו [של הושע], קרא משה להושע בן נון
 יהושע. - וכיון שיהושע היה עניו דהיינו שפל וסבלן, על כן חש משה שמה מתוך
 ענותו הוא יבטל את דעתו לדעת הרבים, ומשום זה הוא התפלל עליו שיישאר
 איתן בדעתו, ולא יתבטל לדעת המרגלים.
 ליתר הרחבה: ספר 'נתיבות דעת' [בוצאת עוז הדור]

החברות מיועדות לבתי כנסת
 על דעת התורמים
 נא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99
לפרסום בחוברת 0733-45-45-17
 עיומוד: מאורותבית"ע 0548463972
 הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

ממקור ישראל יהלמן רבינו ישראל בעל שם
ותלמודיו ז"ע ועבר"א כפי שזאב מנאדם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זע"א
רב ביהמ"ד דחסידו בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת שלח תשפ"ו

ספח"ק תפארת שלמה - הרה"ק רבי שלמה מראדמאסק זי"ע

למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם א. יצא ע"פ הידוע גודל מעלת הדיקי' העיקר הוא צמי' הענוה והשפלות כמ"ש הלל הגצתי הוא השפלי וכן מצניו צאצרה אצניו ע"ה שאמר ואנכי עפר ואפר. וכן מדת כל הדיקים לפי גודל מעלת השפלות כן מתרוממים ציחר שאת למעלה למעלה. וזה הרמז צ"י צמדצר איש איש למטה איש ראש לצית אצותיו הוא. פי' כל מה שהאיש הוא למטה צמעלת הענוה למטה מכל כן הוא זוכה להתרומם למעלה ראש לצית אצותיו הוא. לכן גם עתה צעת אשר שלח משה את המרגלים הי' מורו אותם צוה שיהיו צמדת הענוה. וז"ש להם למטה אצותיו תשלחו כל נשיא צהם לצלות ולהפשיט מהם הנשיאות. אך כאשר שלח אותם והלכו לדרכם נהפך לצבם כמ"ש וישלח אותם משה כו' נמגרה צם היצ"ה ר להציא צהם התנשאות כמ"ש להלן ראשי צני ישראל המה.

ספח"ק עבודת ישראל - המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ופירש צתרגוס יונמן צן עוזיאל וכד חמי משה ית ענותנותיה קרא שמה יהושע עיין שם, ודצניו נפלאים. וצריך לפרש דצניו צעור ה' יצברך, דהנה למעלה צקוף פרשת צהעלותך צהיות אלדד ומידד מתנצאים צמתנה, כתצו (צמדצני יא, כח) ויען יהושע צן נון ויצמר אדוני משה כללם, ואמרו צגמרא (סנהדרין ח ב) שהיו מתנצאים משה מת יהושע מכניס את ישראל לצרך עיין שם. ועתה נחוי אנו, אם חם ושלום יהיה יהושע מצעלי רוח צצוה ומצנקצי הצבוד לא היה כועס על כל פנים עליהם שהם היו מתנצאים על גדולתו ורוממות קרנו, אצל מדמצינו שאמר יהושע אדוני משה כללם, מוכח שהיה ענותן וצורת מן הצבוד דצרך הדיקי והיה אומר צצבו מוטצו שיחיה משה רצניו לעולם להנהיג את ישראל ואנכי אחיה עמד למו: **ולבן** יחא שקרא משה לו יהושע, פירש רש"י יה יושיעך מעצת מרגלים, וקשה וכי סלקא דעתך על דיקי שפניו כפני הלצנה שיהיה נפתה לעצה הרעה החאת להוציא דצה על ארך הקדושה. אלא על כרתך מכת צראה ענותנותיה והסתוקקותו לחיי משה רצניו עדי עד חשש לו פן יפול על ידי זה צעצת מרגלים כדי שלא יכנסו ישראל לצרך וממילא יאריכו ימי משה, כי מימת משה רצניו ע"ה תלוי צציאת הצרך כמו שאמר הקדוש צרוך הוא לכן אחיה לא תציא את העם הזה אל הצרך וגו', וצודאי שלא היה נעלם דצר מנציאים הללו כמו משה ויהושע ע"ה

■ כתפת האפד ■

א. בהגיענו לפרשיות אלו של המרגלים ושל עדת קרח, הנוסקים בענין עוון הקדשים, קשה מאוד לפצוח פה ולדבר בהן, שלכאורה הרי דיברו אמת, והיו גדולים וצדיקים במדריגה גדולה, כמו שכתוב "כולם אנשים" ופירשו ז"ל אותה שעה כשרים היו, ובחז"ל מציאנו עוד שיתיקי לאחור מיתתם וננסו תחת כנפי השכינה, ולכן התקשו הספה"ק להבין ולהשיג מה פשעם. ומובן כי אחריות גדולה היא לדבר על אנשי מעלה הללו שהיו קדושים וטהורים עד מאוד, ואין בכוחנו ויכלתנו אלא לבאר את הענינים ע"פ המובא בספרי הקדוש. ובאמת להשיג דבר זה לעומק אין אתנו ידוע עד מה, רק שכל מה שמבוא עליהם בספה"ק היה אצלם בדקה מן הדקה, והנפק"מ בשבילנו בכל זה הוא שנלמוד מה ששייך ללמוד מזה.

ולמען שיהיה לנו מושג באפס מה על מי מדובר, ראוי להקדים את דברי קדשו של הרה"ק בעל "תפארת שלמה", שם מתאר לנו קצת איך נראה יהודי מתקופת סוף ביהמ"ק הראשון. ומה נקיש בקי"ו וכ"ש על אנשי מעלה שבודד דיעה, שזכו לקבל התורה"ק מפי הגבורה, ובע"ז נצטרך להודות שלא היו הדיברים פשוטים כפי הנראה בהשקפה ראשונה.

וכה מביא התפאר"ש: "כאשר ידענו כן המעשה מפי אדומ"ו הרב הקדוש המגיד מקאזניץ זלה"ה שיספיר על דברי הרוח הדבוק באחד שבא לפני הרב ר' יהודה חסיד משידלאווצי, הרב הנ"ל נתכוון בשמות הקדושים לבעבור לגרשו מפש האדם ההוא, אז שחק עליו ואמר כי בימיו הילדים הקטנים היו יודעים מכונות כאלה, והוא היה הראשון אשר הרים ידו ראשונה בזכירה הנביא ע"ה, בעת הריגתו בביהמ"ק, ומן אז והלאה, יותר מב' אלפים שנה, הוא נדחה מכף אל כף ולא ינוח ולא ישקוט אף בגיהנם. כאשר שמעו ר' יהודה את דברי הרוח, התחיל לבכות ולהתמרמר מאוד ואמר 'הוי אבוי, אם בזמן הרב כזה עדיין לא נתכפר לפשעי האדם, מה נאמר ומה נצטדק, מי יוכל לעמוד

טבעת האפד

מטבע לשון הספרים הקדושים
שטבע מודנו הרב זצ"ל בשיעוריו

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען (במדבר יג, ב)

זה היה עיקר השליחות, לתור ולראות טוב טבע הארץ ההוא, שגומרת טבעה למעלה נפלאה, הכנעה וענוה, וזהו שאמר 'שך לך אנשים וגו' ויתורו את ארץ כנען', שהוא מלשון הכנעה, שבינינו מעלת הכנעה שהמקום גורם.

רדע קודש פרשת שלח בד"ה שלח

*

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (במדבר יג, טו)

שראה משה אשר הוא הולך תמיד ומבקש מה' שיושיע לו, כי כן הפירוש של הושע, אז קרא לו יהושע, פירוש שזאת היא לו הישועה.

חשבה לטובה פרשת שלח בד"ה ויקרא הא'

*

ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה (במדבר יג, יט)

תשתדלו להתעמק ולהסתכל בה ולהתבונן היטב, ואז תראו שטובה היא, אפילו אם נראתה לרוע רעה בעיניכם.

חידושי הר"ם פרשת שלח בד"ה הטובה היא

*

ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם (במדבר יג, לו)

כיונו באומרם 'ונהי בעינינו כחגבים', שהשתדלו והזדרזו במידת ענוה ושפלות, בכדי שבאמצעות זה יכניסו בהם שפלות והכנעה להכניעם ולהשפילם, ואחר כל זאת יוכן היינו בעיניהם', פירוש שלא פעלו בהם מאומה, ואדרבה בגודל גאוותם כן היינו נחשבים בעיניהם לקטני ערך.

נחר שלום פרשת שלח בד"ה ונהי בעינינו

*

אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת (במדבר יד, ח)

כלב הוא שאמר להם מה לנו לירא מכל אלה, הלא אם אנתנו נהיה חזקים ביראת ה', ולא ניטה אל תאות הארץ, אזי לא יזיק לנו כל דבר, וזה שאמר 'אם חפץ בנו ה', רצונו לומר, אם עיקר החפץ והמבוקש אשר בנו יהיה רק ה', לעשות רצונו יתברך שמו, אז 'הביא אותנו' כו' ויכול נובל לה' (במדבר יג, ל).

תפארת שלמה פרשת שלח בד"ה אם חפץ

היות שהם נדיקים אלא שלא תקנו עמם כל זכום לגמרי יש להם עדיין חסרונות* ויש לומר ששניהם עשה ד' לטובה שהם יתברך מכינים לבז זה שיהיה נראה לו שהוא חסר אף שאינו, ולזה הוא גם כן אשר נכשל בזימה חטא חלילה הוא כדי שיוכע ויראה האמת שעדיין אין מתוקן כל זכרו ועל ידי זה יתאמץ מאד לעלות במעלות ימירות בעצמותו יתברך שמו, וזה שהם יתברך מכינים לבזו שהוא חסר אף שאינו כן כוונת השם הוא למען כאשר יוכיח את עצמו צפני בני אדם שעדיין לא נתקנו מעשיהם כראוי והוא מזכיר צפניהם את חסרונם על ידי זה עולה על זכרונם לקבול מעשיהם ויתאמרו לחזור בתשובה הטעם ולתקן מעשיהם כראוי ומורוץ עמם בעצודה. וזה שלח לך אנשים: אנשים, הם הדיבורים של הנדיקים אשר נצטוו מלאכים מכל דבור ועולים לפניו יתברך ואמר שלח לך אנשים, דהיינו שתאמר דברים כאלה* וימרו את ארץ כנען, פירוש כנ"ל שעל ידי הדיבורים האלו יוכיח את עצמו השומע דבוריך את חטאו שזה נקרא בשם כנען* אשר אינו נותן לבני ישראל, פירוש כנ"ל שזה אינו נותן לשני הצדדים כנ"ל.

זרעו הדבר הזה שימות משה קודם ציאת ישראל לארץ, ואם כן יש לחוש פן על ידי זה יעכב יהושע כניסתו לארץ להאריך ימי משה רבינו. ולכן משה עוותו קרא אותו יהושע יה יושעך מענת מרגלים, כלומר יהיה אורך שיהיה ולא תלך בדרך חטאים חס ושלום, וזה שמירגס יונתן כד חמי משה ענותותיה ליהושע, פירוש צמה שאמר למעלה בקצף גדול לפני משה כלום לכן קרא שמו יהושע, כפירוש רש"י יה יושעך מענת מרגלים כנ"ל:

ספה"ק נועם אלימלך - הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען. או יאמר, דהנה יש צ' גוונים בני אדם: יש שהוא נדיק גמור ואין צו סיג ופסולות כלל ואף על פי כן הוא מוצא תמיד בעצמו חסרונות שנראה לו תמיד שהוא בעל חסרון גדול ומוכיח עצמו צפני בני אדם* ויש עוד צמינת נדיקים

כתבת האבד

מתכוונים כלל עלי, ואין זה כי אם בזכות אבותי ואך ורק בזכותם מכבדים אותי, אולם הביזיונות שאקבל אלו הן בשבילי ובזכותי..."

עוד שמעתי מפי הגה"ח רבי מרדכי אריה הורוויץ אב"ד באנילא זצ"ל, ששמע עובדא מפי הרה"ג ר' שמחה גינסבורג זצ"ל אב"ד סטראז'ניץ שהיה מחותנו של הגה"צ רבי ישראל יעקב אב"ד חוסט בנו של הרה"ק רבי מרדכי לעלע מנאדבורנא זי"ע.

ונקדים לזה את אשר ידוע על הרה"ק ה"צמח צדיק" זי"ע מוויז'ניצא איך פיזר נתן לאבינים, והיה עושה ומעשה במעשה הצדקה באופן נפלא ביותר, והיה תובע סכומים אדירים מחסידיו וגם מנכדיו, עד שאמרו שהשאיר עוד חובות אחרי פטירתו עבור הצדקה כעשרים וחמש אלף גילדען ממה שלוה עבור צדקה וחסד, ורבינו ה"אמרי חיים" היה מספר שגם הוא עוד הלך לבאנק בימי אביו ה"אהבת ישראל" לשלם מהחובות שהשאיר אחריו אביו של זקוני, ה"צמח צדיק". וזאת למודעי את אשר העיד עליו אחד מגיסי בני חותנו קדוש ישראל הרוז'ניצ'ע זי"ע [כמוזמה הרה"ק מהוסיאטין זי"ע] שעל פי הטבע כפי גודל עדת החסידים שהסתופפו בצל קדשו, והיה לו שותפות עם כמה מחסידים, היה צריך ההכנסות לביתו נאה קודש להיות כפי זה של העשיר המופלג בארון ראטשילד, אלא שהכל בכל מסר הרה"ק ה"צמח צדיק" מוויז'ניצא לצדקה ולא נשאר בביתו מאומה, כי אם החובות...

ביותו כן, היה בנו הרה"ק הרבי ר' ברוכל זי"ע בעל "אמרי ברוך" מוכרח בעל כרחו לצאת לדרכו לשבות בעיירות הרחוקות כדי לאסוף כספים לשלם החובות שנשארו מאביו הק', ובכן נסע לשבת קודש לעיר סטראז'ניץ והגיע קהל רב מכל הגלילות לכבוד הצדיק, והרה"ק ה"אמרי ברוך" התיישב על המרכבה עם הרב אב"ד סטראז'ניץ, וכולם נקבצו ונדפחו מסביב לחזות פני הקודש. בראותו כן, פנה הרה"ק ה"אמרי ברוך" אל הרב דמותא ואמר לו: "התדעו איזה פנים יש לנו עתה, פעם ישבתי בביתי וראיתי איך שנכנס בתוך חצירי איזה מרכבה והיה הדבר תמוה בעיני [שהרי חסיד לא היה הדרך שיכנס לתוך חצר הקודש (ממחמת דרך ארץ) רק קרוב, ואם היה זה קרוב הרי היה דואי מודיע טרם שבו על בואן], והמשמש בקודש יצא לחוץ לבר מי הוא זה ואיזה הוא שנכנס לכאן עם מרכבתו, והנה רואה הוא שאלמנה שבורה יושבת שם עם בתה, והם היו אלו עניים ואבינים ואבי"ל היה תומך בהם, וכעת גם אני הייתי תומך בהם, וכנראה שבאו לביתי בשביל איזה בקשה, אך גדלה הפליאה למה הגיעו עד לחצר במרכבה, כמנהג המוכבדים, עד ששמעתי סיבת הדבר שהאשה רח"ל חולה מאוד ואינה מסוגלת ללכת ברגליה, וגם בתה חלשה מאוד, ובלית ברירה נכנסו עם המרכבה עד לתוך חצר הבית - לאם נאמר שהאלמנה ובתה המסכנים הרגישו איזה גדלותו והתנשאות בהגיעם לחצר עם המרכבה, ודאי שלא - ובכן כך הנני מרגיש כעת..."

ג. מסופר על צדיק אחד שהיה תמיד שפל בעיניו ונשבר רוחו בקרבו, ופעם כשאחד העליבו ונטפל לו, התחיל לדבר מגדולת עצמו וממעלותיו, וכששאלוהו מקורביו מה זה ועל מה זה והלא אין דרכו בכך, נענה לעומתם "היה אני כלום, ולאין ואפס נחשבת, ואם עוד יוסיפו להשפילני, מה ישרא ממני", וכלשונו "איך בין דאך גאריגטיש - מ'וועט נאך מאכן פון מיד גאריגטיש אויך, איז וואס וועט זיין".

ביום הדין הגדול והנורא מי יאמר זכיתי מפשעי". עד כאן בדרי קדשו, ועיין שם עוד.

ומזה נקיש, שאם כך הוא בסתם אנשים שהיו בסוף תקופת בית ראשון, ק"ו להמרגלים שהיו "כולם אנשים" - צדיקים, ו"ראשי בני ישראל", ומה גדלה מעלתם, וכלשון קדשו של הרה"ק ה"חידושי הרי"ם", בספרו "ספר הזכות", שבבואו לדבר על המרגלים נרעש כל כולו בתוכו: "וגם יסתער לב האדם, אנשים כאלו, אשר העיד הש"ת עליהם שהם צדיקים וראשי בני", ואשר דיבר הש"ת עמם פנים בפנים, איך ובמה נכשלו...", "ולכן אין לנו אלא מה שמקובל בדינו מפי ספרים וסופרים שבאורו בקדשם ענינים הללו.

אגב, הרה"ק בעל ה"ח הרי"ם" הגיע פעם לבית חבירו וידידו הרה"ק ר' יעקב אריה מראדומיץ בעל ה"ביכורי אביב" זי"ע, ושניהם היו בידידות גדולה עוד מימי היותם תלמידי הרבי ר' בונים מפרשיסחא, והיה אז בתקופת הקיץ בפרשיות בהעלותך שלח, וראה החי הרי"ם שר' יעקעל ראדומינער רוחו שבורה מאוד, ושאל אותו: "מה קרה לך יעקעל שאתה נראה עצוב כל כך?". ענה לו הראדומינער: "איך לא אתעצב אל ליבי, בלמדתי את החומש בפרשיות אלו, והם מלאים חטאי ישראל, מתאוננים, חטא מרים, מרגלים, מקושש, וכו'". אמר לו החי הרי"ם: "יעקעל יעקעל, הם עשו עבירות ונעשה מזה תורה שלמה, אנתנו עושים מצות ולא נעשה מזה כלום..."

ב. שמעתי עובדא מפי הגה"ח רבי מרדכי אריה הארוויץ אב"ד באנילא זצ"ל ששמעו מפי"ק של הרה"ק ה"אהבת ישראל" זי"ע מוויז'ניץ שסיפר שאביו הק' ה"אמרי ברוך" מוויז'ניצא זי"ע שהיה על שתי שבתות במדינת גאליצ'יא, שבת אחת שָׁבַת בסקאלא והשני בהורודענקא. שבת הראשונה ששבת בסקאלא לא היה בנו ה"אהבת ישראל" יכול לשבות שם, ורק בשבוע השני שהיה אמור הרבי לשבות בהורודענקא נסע ה"אהבת ישראל" יחד עם משמש על ידי הבאה"ן [הרכבת] והגיע ביום חמישי לעיר כדי לשבות שם עם אביו. בהגיעו לעיר מצאה שהיתה ריקה מבני אדם גם בני איש, שכולם כל חסידיו העיר הורודענקא יצאו את העיר לקבל פני הרבי ה"אמרי ברוך" שהיה בדרכו להורודענקא [וכנראה שהם לא נסעו עם הבאה"ן כי אם במרכבות], ורק הנשים והטף נשארו בביתם, ובהיות כך יצא גם ה"אהבת ישראל" את העיר להצטרף אל שאר חסידיו וידידיו שיצאו לקבל פני רבם, ובהגיעו אל השיידא מצא שם קהל עצום של חסידים ואנשי מעשה שכאמור כל בני הורודענקא היו שם וגם בני סקאלא כולם יצאו את עירם ללוות את הרבי, והיה מצב מרומם ממש כמו יום טוב, והשמחה וצהלה בראש כל חצות היתה עצומה.

הרה"ק ה"אמרי ברוך" זי"ע שהיה זה דרכו בקודש להתנהג בהסתור ובהצנע לכת ולברוח מן הכבוד עד קצה האחרון, לא נתרש כלל וכלל מכל הכבוד הרב שהתגלה לו קהל האספים, אולם אותו דקה מן הקהל בדת קדשו שאצלו בנו ה"אהבת ישראל" נכנס איזה שהוא דקה מן הדקה של הרגשת נחת רוח מגודל האהבה וההתקשרות של החסידים אל אביו ומכל הכבוד שהנחילו לאביו, ולא ראה את הדבר בעיניו, כי לפוס דרגא דיליה אין זה מן הראוי, וצדיקים מדקדקים על מעשיהם בחוט השערה, ולכן אמר לבנו: "עד לך בני, בעת שנתיישבתי על סא האדמור"ת נתתי אל לבי לזכור תמיד, שכל הכבוד שבעולם שינחלו לי אין

פרק ז' - עם שאר צדיקי עולם (ו)

בכדי להזדות לרבינו האהבת ישראל ז"ע על דבר החסד אשר עשה עם בתו ועמו.

בסיום הביקור, ליווה רבינו האהבת ישראל ז"ע את הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע לתחנת הרכבת, ועל כן היה עליהם ליסע בעגלה עד לתחנת הרכבת, והנה כשעמדו לעלות לעגלה, כיבד רבינו האהבת ישראל ז"ע את הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע לעלות תחילה על העגלה, אמנם הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע כיבד את רבינו האהבת ישראל ז"ע לעלות בראשונה, וכך כיבדו זה את זה, עד שהכריע הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע ואמר, תעלו אתם, ואני אעלה אחרים.

לאחר שנים, כאשר רבינו האהבת ישראל ז"ע הסתלק ביום ב' סיון תרצ"ו, ושנה לאחר מכן ביום ב' סיון תרצ"ז, הסתלק הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע, אמרו החסידים, כי דין ודברים זה שהיה בין הצדיקים ז"ע היה מי יסתלק ראשון ומי לאחר מכן, ובוהו הכריע הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע, כי רבינו האהבת ישראל ז"ע יסתלק לבית עולמו בראשונה, ולאחר מכן יסתלק הוא לבית עולמו, וכפי שהיה.

הרה"ק רבי יהודאלי מדזיקוב ז"ע נכדו הגדול של רבינו האהבת ישראל ז"ע אמר, כי מצד מעשה זה אין כל משמעות לפירוש זה שנתנו החסידים לדין ודברים שביניהם. כי ייתכן ומונתת הייתה כפשוטו מי יעלה בראשונה לעגלה, אמנם הוא נוכח לראות כי היה לו להרה"ק המנחת אלעזר ז"ע עניין מיוחד להסתלק בזה היום שהסתלק בו רבינו האהבת ישראל ז"ע.

וכך היה מעשה, לאחר הסתלקות רבינו האהבת ישראל ז"ע התקבל הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע לכהן כדיון בקלויזנבורג, על כן נסע להרה"ק המנחת אלעזר ז"ע בכדי לקבל ממנו היתר הוראה, ומאחר והיה בניהם קרבת משפחה שהיו שניהם נכדי הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע, על כן הורה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע להכין לכבודו סעודה, ובמשך כל הסעודה שח הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע במעלת ההסתלקות ביום ב' סיון, כשהוא מבאר מעלה זו, שכן מלבד מה שמגיעים לשמי השמים לקראת קבלת התורה, הרי שבהסתלקות ביום ב' סיון כבר נמצאים בשמים בימי ההכנה לקבלת התורה, וכך חזר על הדבר כמה פעמים.*

בכל תקופת חוליו של רבינו האהבת ישראל ז"ע ציוה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע אחר עלייתו לתורה שיערכו 'מי שברך' לרפואת רבינו האהבת ישראל ז"ע, ובאותה השבת בה הסתלק רבינו האהבת ישראל ז"ע לבית עולמו, אשר כידוע הסתלקותו הייתה בליל שבת קודש ב' סיון תרצ"ו, לא הורה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע שיערכו 'מי שברך' לרפואת רבינו האהבת ישראל ז"ע, והגבאי שחשב ששכח הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע לבקש אודות עריכת ה'מי שברך', שאל את הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע על עריכת 'מי שברך' לרבינו האהבת ישראל ז"ע, אך הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע לא הגיב מאומה. הגבאי דימה כי בוודאי שקוע הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע בשרעפיו, על כן עשה על דעת עצמו 'מי שברך' לרפואת רבינו האהבת ישראל ז"ע.

במנצאי שבת קודש, כשהגיעה הבשורה הקשה על הסתלקות רבינו האהבת ישראל ז"ע לבית עולמו, בכה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע תמורים, ופנה לסובביו באמרו להם, והנה אתם לא רציתם להאמין לי. והמשיך ואמר, ואם תשאלו אותי, כיצד ידעתי את הדבר, אוי לי למי שלוקח 'ידידי קוויטל' ואינו יודע דברים מעין אלו.

הרה"ק רבי יחזקאל הכנסת יחזקאל' מדעעש ז"ע

חסיד תמים נכנס פעם אל רבו הרה"ק הכנסת יחזקאל מדעעש ז"ע שהיה מפורסם כאיש קדוש ובקי בתורת הסת"א, ושאל לפניו בתמימותו, כי בחלום הלילה ראה שעליו לילך ולקבל את פני צדיק הדור, ומאחר שמבקש הוא לקיים את חלמו, על כן מבקש ושואל הוא אל מי עליו ליסע, כשבתמימותו הרבה לא העלה על דעתו כי רבו הוא צדיק הדור.*

כתשובה לשאלתו הורה לו הרה"ק הכנסת יחזקאל' מדעעש ז"ע ליסע לגרוסווארדיין, ולחזות בפני רבינו האהבת ישראל ז"ע.

הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ המשגיח ממיר זצוק"ל

פעם אחת כאשר שהה רבינו האהבת ישראל ז"ע למנוחה בקארלסבאד, הזדמן שם גם כן הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל, אשר אף נשאר שם על שבת קודש, ומשך הלך להשתתף בשולחנו הטוהר של רבינו האהבת ישראל ז"ע, וכל ימיו היה שח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל בתערצה רבה, על כל מה שראו עיניו באותה שבת בצילו של רבינו האהבת ישראל ז"ע.

הרה"ק רבי חיים אלעזר המנחת אלעזר' ממונקאטש ז"ע

שמעתי מאחד מחסידיו מונקאטש שהתגורר במונקאטש*, כי כידוע העריך הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע את רבינו האהבת ישראל ז"ע עד מאד, ופעם אחת התבטא ואמר עליו, כי הנה בדרות האחרונים השתכחה זרכם של תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, אך זאת זאת רבינו האהבת ישראל ז"ע, שהוא עדיין מומשיך זרכם של רבותיו מצוקי תבל.*

פעם אחת שהתה הרבנית של הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע עם בתה היחידה* בעיר קארלסבאד לצורך מנוחה, אכן באחד הימים נפלה הבת למשכב כשנחתלה בחולי קשה וכבד עד מאד. כיון ששמעה הרבנית כי רבינו האהבת ישראל ז"ע שוהה גם כן בקארלסבאד, הלכה תכף להזכיר לפני רבינו האהבת ישראל ז"ע את בתה, וכיון ששמע כן רבינו האהבת ישראל ז"ע הורה לה שלא תשלח להודיע על כך לבעלה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע מאומה, שלא יצטער על הדבר, בכדי שלא יפריע מעבודתו הקדושה, ובד בבד בירכה בברכה נאמנה לרפואה שלימה במרהרה, ואכן לאחר כמה ימים בהשתלחות הרופאים שנתנו לה סממני רפואה שונים חזרה לאיתנה הראשון, והתרפאה בשלימות.

כאשר חזרה הרבנית עם בתה למונקאטש סיפרה על הדבר לבעלה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע, ואמרה כי רבינו האהבת ישראל ז"ע הורה לה שלא לספר לו מאומה מרחיקו המקום, בכדי למנוע מאתו צער ועוגמת נפש. הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע התפעל מאד מן הדבר, ובפרט לאחר שעיין ברשימת הממנים שנתנו לה הרופאים, כידוע שהיה הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע בקי בעניני רפואה, אמר, כי לא היה ביכולתו ליתן לבתו סממנים מרים וקשים כאלו, ועל ידי שלא ידע בדבר עשו כן הרופאים, ובוהו פעלו להמשיך לה רפואה שלימה.

כיון שכן, ביקש הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע להכיר טובה לרבינו האהבת ישראל ז"ע, ולכן כששמעו שרבינו האהבת ישראל ז"ע נמצא בסאבראנץ, שהיה מקום מרחץ בסמיכות למונקאטש, נסע הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע לסאבראנץ

א. מקובל שכתב חידושים רבים בתורת הקבלה, אך הוא עצמו נסע עם הכמוסים עמו.
ב. ומסתבר, כי בין חסידיו פולין לא היה ממצא איש כזה, שיסתפק מי הוא צדיק הדור.
ג. הניגודים את הדברים, כי כידוע חסידיו וזניניו שהתגוררו במונקאטש לא היו ביותרת האחה עם חסידיו מונקאטש, ועל כן אין חסידיו מונקאטש חשודים לספר בשבח רבינו האהבת ישראל ז"ע, אם לא שדבר אמת הוא.
ד. ציון, מה שאמרו חסידיו רבינו האהבת ישראל ז"ע, שהיה מקובל כי מאה שנה אחר הסתלקות הבעל שם טוב הקדוש ז"ע יחזור שוב לעולם הזה, ורבינו האהבת ישראל ז"ע נולד ביום ב' סיון ת"כ מאה שנה אחר הסתלקות הבעל שם טוב הקדוש ז"ע בת השבעות תק"כ, ואף נישא את שמו של רבינו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע.
ה. לימים נישאה להרה"צ רבי ברוך יהושע יחימאל ראבינאוויץ זצ"ל בן הרה"ק רבי נתן דוד מפאצ'יווא ז"ע, בנה הוא האדמו"ר רבי משה לייב ממונקאטש שליט"א.
ו. תחילה מצד היותו בן הרה"ק רבי אלטר יחזקאל אליהו מדזיקוב הי"ד ז"ע חתנו של רבינו האהבת ישראל ז"ע, ואף מצד שפגשה רבניתו של הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים מויוזנין ז"ע בן רבינו האהבת ישראל ז"ע.
ז. כי הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע היה בן הרה"ק רבי אלטר יחזקאל אליהו מדזיקוב הי"ד ז"ע בן הרה"ק רבי משה לייב האמרי נעם' מדזיקוב ז"ע בן הרה"ק רבי אלעזר מדזיקוב ז"ע בן הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע, וכן הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע היה בן הרה"ק רבי צבי הירש הירש' תשובה ממונקאטש ז"ע חתנו של הרה"ק רבי חנינא מאלינוב ז"ע שהיה בנו של הרה"ק רבי יעקב ממעליץ ז"ע בן הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע וחתנו של הרה"ק רבי אלעזר מדזיקוב ז"ע שכאמור אף הוא היה בנו של הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע.
ח. פעם אחת כששמעתי את הדברים מפי הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, שאלתי אותו, כי אם כן נמצא שהסתלק הרה"ק המנחת אלעזר ז"ע ב'מיתת' שנתאחז, כלשונו רש"י (ב"מ כ"ד, סו). השיב לי הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע אמר, כי אין במיתת שנתאחז לא בהסתלקותו.

הרה"ק רבי זאב מראחמסטריווקא ז"ע יו"ד כ' סיון תרצ"ז

(א) הרה"ק רבי זאב מראחמסטריווקא ז"ע היה צעיר בניו של הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא ז"ע צעיר בניו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ע.

בזיווג ראשון היה חתן בן דודו הרה"ק רבי ישעיה משולם זושא ז"ע בנו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע, שם ישב קעסט יחד עם הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא ז"ע שהיה גם כן חתנו של הרה"ק רבי ישעיה משולם זושא ז"ע, ויחד התעלסו באהבים, כשהתקשרו זה לזה בעבותות אהבה.

לאחר תקופה קצרה התאלמן הרה"ק רבי זאב מראחמסטריווקא ז"ע, זאת בעוד שלא זכה לשרע של קיימא מזיווג זה.

(ב) בזיווג שני נעשה חתנו של הרה"צ רבי יעקב שמשון חודרוב מבאפהאלי ז"ע. שהיה חתן הרה"ק רבי גדליה אהרן ה'חן אהרן' מסקאליווקע ז"ע, ושמעתי מהרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע שהיה חתנו של הרה"ק רבי זאב מראחמסטריווקא ז"ע. כי פעם אחת שבת אצל יקניו הרה"צ רבי יעקב שמשון חודרוב מבאפהאלי ז"ע, והיה שם מה לראות, ובלשונו און ס'א'ז דארט גיווען וואס צו זעהן.

לפני נישואיו בזיווג שני, גילו הרופאים דבר מיוחד וחולי אצלו, והיה חשש שמא על ידי זה לא יוכל להוליד בנים, על כן הלכה אם הכלה בתה של הרה"ק רבי גדליה אהרן ה'חן אהרן' מסקאליווקע ז"ע אל אחיה הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטקציבה ז"ע ואמרה לו על הדבר, אמנם הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטקציבה ז"ע ביטל את הדבר, ואמר לה שאין לחשוש למאומה, כשהוא מוסיף ומבטיח לה שיוולד להם בן זכר.

בשעת שמחת הנישואין, עדיין היה הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא ז"ע בארצות החיים [שכן הסתלבד ב' ניסן תרנ"ה, בהיותו קרוב לשמונים שנה], ואחר שנודע להרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא ז"ע מה שאמר הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטקציבה ז"ע, שאל אותו בסעודת הנישואין, האם נכון הדבר שהבטיח שיוולד להם בן זכר, ומהשיב הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטקציבה ז"ע בחיוב, נענה הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא ז"ע ואמר, כי אף הוא מסכים לדבר, ואכן נולדו להם ארבע בנים ושלוש בנות, ביניהם הרבנית מרגלית ע"ה, מחברתו בקודש של הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע.

(ג) הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא ז"ע העריך עד מאד את גיסו בזיווג ראשון הוא הרה"ק רבי זאב ז"ע, ושמעתי מהרבנית מרגלית ע"ה מחברתו בקודש של הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע, כי בחתונת גיסה הרה"ק רבי ברוך ה'מקור ברוך' מסערט ז"ע, עם בתו של הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא ז"ע, הורה הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא ז"ע להביא עבורה כסא לשבת עליה, והיא התביישה עד מאוד בדבר, שכן היו שם גם כן גיסותיה, הרבנית של הרה"ק רבי מנחם מענדיל ה'שרית מנחם' מווישווא ז"ע, ושל הרה"ק רבי אליעזר ה'דמשק אליעזר' מוויזניץ ז"ע, שהיו מבוגרות הימנה. לאחר מכן אמר הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא ז"ע לסובבים, הלוא היא בת תלמיד חכם, והפליא ואמר, זיין קענעכטיץ, א זינס איין נישט דא, היינו שידיעתו בתורה של הרה"ק רבי זאב ז"ע, כזאת אין בנמצא.

(ד) פעם אחת שוחחו אצל הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי ה'קהילות יעקב' זצ"ל אודות מנהג צדיקי בית רוזין שהיו מתפללים בחדר צדדי סמוך לבית המדרש בשעה שהציבור מתפללים, ודנו לפניו אם יכולים להחשיבו כתפילה בציבור.

לשמע הנידון, נענה הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, כי הלוא הרה"ק רבי זאב ז"ע היה נוהג כן, והרי הוא היה גאון האגונים, ואם הוא סבור היה שזה נחשב כתפילה בציבור, בוודאי שכן הוא.

(ה) שמעתי מהאדמו"ר רבי מנחם שלמה מוסקטשוב זצוק"ל, שדודו הרה"ק רבי דוד ה'חסדי דוד' מסקטשוב הי"ד ז"ע סבר, כי הרה"ק רבי זאב מראחמסטריווקא ז"ע הינו גדול הדור.

(ו) כידוע דרכם של הצדיקים לבית טשערנאביל ז"ע היה להמעיט באכילה, וכמו שהפליא זאת הרה"ק רבי יהודאלי מדזיקוב ז"ע, כי גופים מיוחדים היה לצדיקי בית טשערנאביל, אשר הגם שכמעט ולא אכלו מאומה, מכל מקום היה גופם בריא וחזק.

פעם אחת התלוננה הרבנית מרגלית ע"ה מחברתו בקודש של הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע לפניו, כי אין הוא אוכל כפי צורכו. השיב הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע ואמר לה בתמימה, וכי אני אינני אוכל, אבך הרי אינו אוכל.

(ז) בראחמסטריווקא התגוררו יחד שלושת האחים הרה"ק רבי מרדכי מראחמסטריווקא ז"ע, הרה"ק רבי מנחם נחום מראחמסטריווקא ז"ע [אבי הרה"ק רבי דוד ז"ע אבי הרה"ק רבי יוחנן ז"ע אבי האחים האדמו"ר רבי ישראל מרדכי זצוק"ל והרה"ק רבי חי יצחק זצוק"ל מראחמסטריווקא]. והרה"ק רבי זאב ז"ע, אשר כולם נהיגו יחד את עדתם במקום מגוריהם, מלבד אחיהם הרביעי הרה"ק רבי דוד מזלאטיפאלי ז"ע, שנהג נשיאותו בזלאטיפאלי.

עם זאת, היה דרכם להרבות ליסע לעם שבשדות, וכפי שסיפר הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע, כי בקושי היה רואה את חותנו הרה"ק רבי זאב ז"ע, כי ברוב ימות השנה לא היה כלל בביתו.

(ח) פעם התבטא הרה"ק רבי ישראל האהבת ישראל' מוויזניץ ז"ע לנכדיו בני בנו הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע בגודל ענוות קודשו, איין זיידע האט איהר א לייט, היינו שסב אחד יש לכם שהוא משכמו ומעלה, כשכונתו להרה"ק רבי זאב ז"ע, וכן פעמים שהיה אומר להם, איין זיידע האט איהר אזאנס און אזעלעכט, כשהכונה אחת היא.

(ט) הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע סיפר בגודל התפעלות על חותנו הרה"ק רבי זאב ז"ע, כי הנה כאשר הגיע הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע לביקור בארץ ישראל בשנת תרצ"ה, שהה כבר חותנו הרה"ק רבי זאב ז"ע בארץ ישראל, והיה זה אחר כעשרים שנה בה נפגשו כלל, שכן ראחמסטריווקא הייתה תחת שליטת הרוסים, ועל כן לא יכול היה הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע ליסע לשם אחר שנות המלחמה הראשונה.

והנה כאשר הגיע הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע לבית חותנו הרה"ק רבי זאב ז"ע בירושלים, עמד אז הרה"ק רבי זאב ז"ע בסיום תפילת ערבית, כשהוא באמצע אמירת תפילת עלינו לשבח, ועם כל זה לא הראה שום סימן של התרגשות ושמחה על פניו לנוכח פני הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע, כי כל כך היה שקוע בתפילתו, עד שלא הבחין בנעשה סביבו.

(י) עוד סיפר הרה"ק רבי חיים מאיר האמרי חיים' מוויזניץ ז"ע, כי בשנת תרצ"ה בחג השבועות היה אצל חותנו הרה"ק רבי זאב ז"ע, שכבר היה בן שמונים וחמש שנים, והנה אחר סעודת ליל החג, יצא הרה"ק רבי זאב ז"ע למרפסת הבית לומר תיקון ליל שבועות כמנהג ישראל תורה, ואמר את כל סדר התיקון במשך שש שעות רצופות, כשבמהלך אלו השעות לא גיחה ולא פיקה, ואף לא עמד ממקומו אפילו פעם אחת.

ז"ע ועכ"א

א. בן הרה"צ רבי יהושע אלעזר חודרוב זצ"ל חתן הרה"ק רבי פנחס מסלאוויטא ז"ע בן הרה"ק רבי משה מסלאוויטא ז"ע בנו של הרה"ק רבי פנחס מקארין ז"ע.

ב. בן הרה"ק רבי יצחק יואל ז"ע בנו של הרה"ק רבי גדליה התשואות חן מליניץ ז"ע תלמיד הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, וחתן הרה"ק רבי שמואל אבא מסלאוויטא ז"ע בן הרה"ק רבי משה מסלאוויטא ז"ע בן הרה"ק רבי פנחס מקארין ז"ע.

ג. בנו של הרה"ק רבי הענין מסאטשוב ז"ע בן הרה"ק רבי שמואל ה'שם שמואל' מסאטשוב ז"ע, נפטר בתאונת דרכים ביום כ"ז מנחם אב תשכ"ט.

היכל החתם סופר

גליון שביעי במסגרת התורה של מרנא ורבנא החתם סופר זיע"א

גליון ג'ט • פרשת שלח • כ"א סיון תשפ"ו

בפתח היכל

כי לחמנו הם סר צלם

רבינו מבאר בכמה מקומות את ענינה של 'למנו', שלא היה בזה בריאה חדשה, אלא שבאותם שנים נטל הקב"ה את שפע החיות הרוחניות שהיה מעודת לחיות בפירות ארץ ישראל, והשפיעם לישראל במדבר בצורת המן.

וז"ל רבינו בתשובתו לבעל הישמח משה (א"ח סי' קצ"ג) בתו"ד: "זכור ה' ג'ל שירידת המן במדבר מ' שנה לא היה דבר חדש, אף על פי שחז"ל [אבות ה' ז'] יחסוהו לבין השמשות, מ"מ ג'ל שהיה אותו הרוחנית ושפע אלקי מצניורי מעלה שה' מעודת לירד על תבואת ז' עממים שבא"י בעת ההיא, ואכלו מקבלי תורה הפנימיות ולאמורים נשאר המון והקליפה, והיינו דאמר להו כלב [במדבר י"ד - ט'] לחמנו הם סר צילם מעליהם וה' אתנו, ר"ל כח ה' אנו אולכים וכל כח חיוני שלהם היא מלחם חצוני שלנו, וזה כמון יסוער מגרן וכעלה נבל".

ובפרשתן (ח"ס ע"י ט"ו) ביאר יותר בזה הדרך את הפסוק 'כי לחמנו הם' ז"ל: "כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ג' פירוש כמו לחמנו שהוא צלם, שהגשמיים הוסר ממנו ולא נשאר בו אלא כחו שלמעלה והוא הניחן לנו, הכי נגמי הגשמיים שלהם יבול מאליהן, והרוחניות הוא כח השר נמשך אליהן, כי ה' אתנו שהוא שורש כל הכחות".

וביאר בזה רבינו עוד בתשובתו אף את האמור באלישע, שאמר לאשה להביא כלים יריקים ויתמלאו שמן של נס, ונאמר שם (מלכים ב' ד, ה.) 'אין עוד כלי ויעמוד השמן', ובחז"ל דרשו (ילקוט שמעוני שם רכ"ב) 'עמד כער השמן שנתקן השער', שבעת שהיה אצלם נס השמן, נתהווה בעולם חסרון בשמן, והביאור בזה שהנביא המשיך כל צינור השמן שהיה ראוי להשפיע אל הזיתים המשיך כולם לתוך כלי האשה, וממילא נתקלקלו כל הזיתים ונתייקר השמן, כנלע"ז".

ועד"ז ביאר עוד רבינו בפרשתן (ח"ס ע"י ט"ו) את מה שאמר במרגלים שלקחו מן הארץ ספרי ומינים ותאנים, ואילו מיתים ומתמים שנשתבחה בהם ארץ ישראל לא לקחו עמהם. וביאר רבינו ע"ד חז"ל, דהנה בן נאמר דטעמו כצפחית בדבש (שמות טו, ל"א) וטעמו כטעם לשד השמן (במדבר י"א), ונמצא דטעמים אלו היה להם במדבר, ולכן כשהתלוונו (למק"כ ה' חז"כירו) לא מקום זרע ונפנו ותאנה ורומח ולא אבן שמן ודבש, דזה היה להם. ומעתה שפיר למד לה לקחו עמהם פירות אלו מארץ ישראל, ש"כבר כתבתי במקום אחר שהשפע שהיה לו לירד משמים לתוך פירות ארץ ישראל, אותו רד לישראל במן, נמצא נלקו אז הזיתים והתמרים שבארץ ישראל, כי ניטל שפעם ולא היה פרים משונה לטוב, על כן לא נטלו מרגלים".

ל' החילוקים לבין פניו

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשלחן השבת

הצדיק צריך הציצית כדי להשבע געטויו להש"ת, וזכי שאינו צדיק כ"כ צריך הציצית כדי שלא ישבח מהש"ת

והיה להם לציצית וראיתם אותו ואתם את כל מצות ה' ועשייתם אתם (טו, ט).

נראה להסביר בדמיוני מצוות ציצית יש שני מיני סוגים, וזאת על פי משל, לשני אוהבים שדרכיהם נפרדים, שנותנים זה לזה איזה חפץ, כגון שערותיו או בגדיו, או שנותן לו ציור מצורתו וכדומה, כדי שתהיה לו לזכרון עולם ממנו. והנה האוהבים אשר נפשם קשורה זה בזה באמת, אין צריך כל אחד מהם דבר זה כדי שלא ישכח לחבירו, כי גם בלא זה זכור יזכור אותו תמיד, כי הוא חרות על לוח ויחשוק לדאותו, בזמן שהוא בריחוק מקום ממנו, שיהיה לנגד עיניו ע"כ"פ איה דבר מגופו או צורתו, ויכול בכך לצייר לעצמו כאילו הוא בעצמו היה לפניו.

אך יש שאינם אוהבים כ"כ כמו אלו, ומתיראים שלא ישכחו זה את זה, ונותן כל אחד לחבירו איזה דבר ממנו כדי שתהיה תמיד דבר זה נגד עיניהם ולא ישכח כל אחד מחבירו, כי דבר הנראה לעינים מידכר דכיר תמיד.

וכמו כן הדבר במצות ציצית שהמצוה היא 'וראיתם אותו ואתם', שצדיק גמור באמת לא היה צריך לציצית כדי שלא ישכח מהבורא ית"ש, כי גם בלא זה תמיד כל מחשבתו ועסקיו לה' המה, אלא שקשר הציצית שבטליתו לריקע וריקע דומה לכסא הכבוד (סוטה י"ז), ורוצה שיהיה לו לנגד עיניו תמיד התכלת שדומה לכסא הכבוד בחזותו, וזוהנת מילתו היא, אבל מי שאינו צדיק גמור, צריך את לקשור ציצית בבגדו כדי שמכחם לא ישכח מהשם יתברך.

(ח"ס סופר החדש' עמוד קנ"ג)

שמוחזקת מאבותינו. עדיין אסור ליקח מהפירות שזרע הנכרי. ונראה דמשה רבינו סבר דמדי יבואו לארץ ישראל יקנו גם הפירות, ומה שזרעו הגויים הקב"ה הפקידו, והוא בכלל דין ואכלת את שלל אויבך (דברים כ, יד).

ואם כן מיושב, לכל ויהושע שידעו מעשה מרגלים, ועלתה על דעתם שדור ההוא לא יבואו לארץ, א"כ עדיין לא אפקריה רחמנא, ויש להם לגויים חלק במה שזרעו ואסור ליקח פירותיהם מחשב גזל, ולכן לא נטלו מפירותיהם.

(ת"מ עמוד נ"ח)

החבנים בארץ ישראל היו גדולים כאנשים...

והיה בעינינו כחבנים וכן היינו בעיניהם (ג, יג).

פירוש, מרוב גודל הענקים, וכן היינו בעיניהם לגודל החבב והארבה הנמצא שם האוכל כל ירק בשדה, וממתח על גדלו גם החבבים והארבה שהיו עם להיות ענקים כגודל אנשים שלנו, על כן היינו בעיניהם כחבבים.

(על התורה עמוד ס"ח)

כלב טרוב התגלהב יראתו פן תפתה לטרגלים, נחפז רוח טבעי שלו ושכח אימת הענקים

ועקבי כלב עקב היתה רוח אהרת עמו ומלא אהרי (יד, ד).

יראתי בוהר (עיין זהר ה' ג' קנ"ב). ומהר"א סוטה לד: כי פחדו המרגלים להיכנס לחברון מאימת הענקים אחימן שבי ותלמי, ונראה דכלב מרוב התלהבות יראתו פן יתפתה למרגלים, נחפז רוח טבעי שלו ושכח אימת הענקים וכנס לשם להתפלל, והיינו 'עקב היתה רוח אחרת עמו' ופג אימתו את הענקים מאימת מרודו במרגלים.

(על התורה עמוד ע')

לקלוק המרגלים היה מחמת שנדחקו להביא ע"י ישראל קודם ששחרו במה שהי"ת

שלח לך אנשים (ג, ב).

אינא בתנא דבי אליהו (פרק ט"ו) הובא בילקוט פרשה זו (ילקוט שמעוני רמז שמו"ב ד"ה וישלח אותם), מעיד אני עלי שמע ורץ שלא היה בדתו של הקב"ה להמית עשרה נשיאי ישראל, אלא שיצו אחר משה ומהרן עד שנכנסו תחת כנפי השכינה.

והכוונה כי לכאורה יתחמץ לבב אנוש בחשבו כי מאתו יתברך שמו היתה זאת ה'ו לשלוח שליחים שיצא מהם לקלוק. אך הנה בזאת יבחן, כי השליח הנשלח מאתו יתברך שמו לא יבקש מעצמו מעלה לעצמו, רק הגורל צווח כמו בשבעים זקנים, אך הם המתונו עד שגשלו למרגלים, הם לא המתונו ע"א אשר בחר בהם ה', אלא רצו אחרי משה ואהרן לאמר שלחנו כי נשיאים אנתו, וכיון שלא המתונו שיבחרם ה', היה תחילת שליחותם על ידי בני ישראל, ועל ידי זה קרה מה שקרה אף שלאחר בחירתם ע"י משה נכנסו ג' תחת כנפי השכינה. (ת"מ עמוד נ"א)

הטעם שיהושע וכלב לא לקחו מפרדות הארץ

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (ג, ט).

הנה יהושע וכלב לא שמעו למצות משה רבינו שהורה להם 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ', וצריך טעם למה לא קיימו דברו. ויש לומר דלכאורה איך היו רשאים כלל ליקח מהפירות, הא היו גזל, ואנן קיימא לן (בבא קמא ק"ג, ט"ז ח"מ שה"ח ס"ב) דגזל גזי אסור. אלא דקיימא לן (ב"ב ק"ט). שארץ ישראל מוחזקת היא לנו מאבותינו, לכן היה מותר להם לקחת, ולכן אמר להם משה לשון 'והתחזקתם'. אלא שעדיין קשה לפי מה שכתבו התוס' (ר"ה י"ג ד"ה ולא) דיש לגוי חלק במה שזרע, וא"כ אף

טעמו ודאו כי טוב
מאות שיעורים חדשים, שיהיה, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זיע"א
לשה"ק | אידיש | אנגלית | צרפתית
כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידושי'

חייגו:
0733.454.678
1111 ת"י (נ"סכ"א)
ארה"ב:
1-605.615.70.10

קו היכל החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדנו טאמי הודווייט צעלפעליס מניירט רבינו

ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה בדברי רבינו והנשאל על הפרשתו אין את ההפרשה ברכה לבטלה

ראיות הכתב סופר ומהר"י אסאד לדברי רבינו • האם יסודם על פי דברי הריטב"א דאם נטל דיו ונברך על גטילת ידים ונמלך מלאכול אין מחייבים אותו לאלו • ביאור על פי סוסי האחרונים דמאן ולהא למפרע • דעת החולקים וס' דהוי ברכה לבטלה

דברי רבינו בשני מקומות דגם אם ישאל לא יהיה בו איסור ברכה לבטלה על ההפרשה

הנה חידוש גדול השריש לן רבינו, בנוגע לנשאל על התרומה או החלה, דבבירך על ההפרשה ונשאל עליה, אין ברכת למפרע לבטלה. וכפ' ד"ו בשני מקומות (ש"ת י"ד סי' ט, שב, אבהע"ז סי' צב).

וה"ל ביר"ד (סי' ט) • **ואמנם** מקומות **שכבר בירך לע"ד אין כאן חשש ברכה לבטלה כלל, נהי דבחנוס אין לשאלו על הנדר ולגרום ברכה שאינה צריכה שנית, אבל מ"מ אם אינם שהתחטט משום טעם, ויחזור ויתרום ויברך שנית, אין כאן שום בית מיחש לברכה ראשונה שהיתה לבטלה, כי אין כאן ברכה לבטלה, שככה מברך וציונו לפרוש תרומה חלה וענין הפרשת תרומה חלה הוא השריש לו כח לשאלו עליהם, וכה ציונו להפריש אותם ע"ד זה, וכן עשה והפריש."**

ושנה דבריו באה"ע ח"ב סוס"י צ"ב וז"ל: "...**וברכה לבטלה למפרע ליכא דהרי אנו מברכין שציונו להפריש חלה או תרומה וכן ה"ל מצותו לתרומה בטלה בן"ך ולא אמרי' דהוי דשיל"מ בשאלה עשיו והפרשו כמצותו ומי שציוה להפריש הוא ית"ש אמר אחרים מוחלטים לו ואין כאן ברכה לבטלה..."**

ראיות הכתב סופר ומהר"י אסאד לדברי רבינו דליכא בזה איסור ברכה לבטלה

והכתב סופר (ש"ת י"ד סי' קסז) הביא ראיה לדברי רבינו בזה, דאמרי' בנדרים (טז) דקונמות ונדרים הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל ליכא ברובא, משום דיכול להשאל עליהם, ומקשי' בגמ' דא"כ אמאי תרומה בטלה בן"ך ולא אמרי' דהוי דשיל"מ בשאלה ולא בטיל, ומפרקי' דשאני קונמות דיש מצוה להשאל, אבל בתרומה כיון דליכא מצוה להשאל אינו נידון כדשיל"מ.

ואי תימא דבשאלה על התרומה יש בו איסור ברכה לבטלה, א"כ הלא טובא הו"ל לימיר דשאני דשאני תרומה דיש בו איסור להשאל ולכן לא הוי דשיל"מ. ומזה מוכח דליכא ביה איסור ברכה לבטלה בשאלה.

ובראינו זו עדיין יש לדון דהגמ' רצתה לשלול שגם תרומה שלא בירכו עליה אינה דשיל"מ, וכן באופן שלא נתערב כל מה שהפריש כי אם פרי אחד וכדו' שגם בשאלה על פרי זה עדיין לא תהיה ברכתו לבטלה [אמנם ע"י פשו"י סי' (א) אם שייך להשאל על חצי הפרשה או אמרי' דכיון שבטל מצוה בטל כולה].

ובמהר"י אסאד הוכיח ע"ד דברי רבינו בזה, שהרי אמרי' בפסחים (מז) דל"א יש בחלת חמץ בפסח איסור בל דיאה משום דהואיל ואי בעיא מתישיל עלה, ואי תימא דיש איסור ברכה לבטלה לכשישאל ע"ה, א"כ נמצא דאסור לו להשאל, ואמאי אמרי' הואיל [ועי' חק יעקב (ס' תג) דבאופן שיהיה איסור בשאלתו לא אמרי' הואיל].

דברי האחרונים שהשוו את דברי רבינו בזה לדברי הראשונים גבי נטל דיו ונמלך מלאכול

והנה הגאון מטשעביץ זצ"ל (מכתב שהובא בניצ' אליעזר ח"ו סי' כח) הביא דברי רבינו בזה, והעיר עליהם: **"ומאז ציינת בגליון החת"ס שיותר מזה מבואר בריטב"א חולין ד' ק' דאם נטל דיו לאכילה וא"כ נמלך מלאכול אין בן"ך כלום ואין מחייבים אותו לאלו כד' שלא תהא ברכתו לבטלה יעיי"ש מה שכתב וכן דבתי לפי מורי הוציא לדברי".** ומורו הוא הגאון רבי מאיר אריק, שאף כהב בעצמו בספרו מנחת פתים (סי' שכב) ע"פ דברי הריטב"א שם, דבשאלה על הפרשה ליכא ברכה לבטלה.

והנה דברי הריטב"א הם בחולין (ק) דאם נטל דיו וברך על גטילת ידים, ואח"כ נמלך מלאכול אין בן"ך כלום ואין מחייבים אותו לאלו שבטל ע"ה תהא ברכתו לבטלה. "דאז מכוין שנטל דיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך, וההיא שנטל דעתו היה לאלו" (והביאם השע"ת א"ח קנח סק"א). והבינו שגילת אלו, דעל פי דבריו גם קמון בהפרשת תרומה לא הוי ברכה לבטלה.

ועפ"י דבריהם לכא' גדר דברי הריטב"א הם, דברכה לבטלה אינה דבר תלתייה באמתיותה המבצ, אלא דכל שלפי ידיעתו קעת זקוק הוא לברך, וברך על פי זה, אף אם על פי דברים מתחדשים אח"כ התברר שלא היה צריך לברך, אין ברכתו לבטלה.

תמיהה כל דבריהם מדברי התוס' גבי ספירת זבה - ועל כרחין דנטילת ידים שאני

אמנם לכא' תמוה על דבריהם מדברי התוס' במנחות (סה) דבתו' הקשו על מה שזבה אין צריכה לברך על ספירתה, וכשם שמברכים על ספירת העומר. ותו' דחיישינו שתקלקל ספירתה. ומבואר מזה דאף שבנחיתל ספירתה צריכה הוא לספור ולברך על ספירתה, עכ"ז אם אח"כ קלקלה את ספירתה ונמצא דמתחילתם לאו מידי היו, הרי ברכתה למפרע ברכה לבטלה.

ועל כרחינו לומר דהריטב"א מילתא אחריתי היא, וכמו שדקדק לכתבו "דאז מכוין שנטל דיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך", והיינו דשאני התם דבההיא שעתא שהיה בדעתו לאלו בירך על הנטילה ובאמת קיים את הנטילה, ומצות נטילה נשלמה, בזה אמרי' דשפיר בירך [ואולי אף הנטילה מצוה כיון דלפי מחשבתו רצה לאלו]. אבל באופן שאותה מצוה עצמה לבסוף לא נשלמה כלל, שפיר הוי ברכתו לבטלה. וכן דברי רבינו שאני דאחר השאלה נמצא שנקרעה הפרשתו למפרע ונמצא דלחנים בירך (עי' שדי תמוז ח"ו מערכת ברכות סי' א' אה"כ טו שהביא להקשות כן).

ביאור כמה מהחברים אם נאמר דשאלה על ההפרשה הוי עקירה מכאן ולהבא למפרע

וכמה מהחברים רצו לברר דעת רבינו עפ"י דברי הרא"ש (נדרים פ"ו סי' ז) דאמרי' דכל התרת חכם אינה התרה למפרע לעקרן מתחילתו כאילו לא נאטר מעולם, שאלו היה כן, נמצא דנדרים הוי ליה דבר שאין לו מתירים, שהרי אי אפשר להתיר בו את האיסור, כי אם לברר דמעולם לא היה אסור. ומדאמרי' הוי דשיל"מ ש"מ ד"אין עוקרו אלא מכאן ולהבא, **לומר עיקר העיקור מכאן ולהבא, שהרי היה אסור עד עתה ואף על פי שעוקרו נעקר מכל מקום היה אסור עד היום".**

והאחרונים הרחיבו בגדר הדברים בזה (עי' שערי' ש"ב פ"ט ועוד), דגם מאי דאמרי' דהתרת החכם עוקרת את הנדר, היינו דעוקרת אותו למפרע רק לבנוגע למכאן ולהבא, אבל למפרע בזמן שעדיין לא נשאל לית לן בה. ומעוהה אי נימא הכא שפיר 'בוארו דברי רבינו ודאי אין ברכתו לבטלה, שהרי הועילה הפרשתו לזמן שטרם נשאל עליה, שהרי גם אחר העקירה לא נעקר למפרע מזמן הוא.

אמנם בדברי רבינו נמצאו לכא' דברים סותרים לדבריו בתשובה זו, דבחיזוי נדרים (ג) הביא שם גירסא בדברי הגמ' דמעילה בנדר גרע ממעילה בשבועה, והקשה על זה רבינו ממאי דאמרי' התם (כב) דנזקין טפי להתיר את הנדר מלהתיר את השבועה ונמצא דשבועה חמורה יותר. וביאר רבינו דמה שאין נזקין טפי בשבועה אינו משום דחמור טפי, אלא משום דלכשתתיר לו את השבועה ימצא למפרע דנשבע בשם ה' לשוא, ונמצא שעבר על לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. אבל לעולם נדרים גרע טפי. וחזו' מדבריו, דעי' ההתרה נמצאת הזכרת ה' לשוא, והרי לן דהתרת הנדר עוקרתו משרשו, ויל"ע.

פלוגתת רבינו והרשב"א אם יציאור ויפריש פעם שניה חלה או תרומה, אם יצטרך לברך שוב

והנה בסיום דברי רבינו מבואר דכשפירש שוב, יצטרך לברך שוב ברכת הפרשה. אמנם בשו"ת הלכות קטנות (ת"א סי' מה) מסיק דקרבן הדבר שלא יצטרך לחזור ולברך וברכה ראשונה סלקא אף להפרשה שניה. וכן האריך הרשב"ש בנדרים (סז) שלא יצטרך לחזור ולברך על הפרשה השניה, דכיון שחשב להפריש כיון כבר מקרי התחלת המצוה, ומכאן ואילך אין הפסיקו הפסק דהוי כמפסיק באמצע הסעודה, ושפיר עולה ברכה ראשונה על הפרשה השניה. ולכן גם דאי דאין בשאלה על הפרשה לא ראשונה משום ברכה לבטלה (וכן גירא ע"ד החו"א אבהע"ז סי' סז אה"כ טו לענין קידוש טעות, וכשתחזור ומקדש א"צ לברך שוב, דשפיר פוסרת הברכה הראשונה קידושיו אלו, עי' שם בלשוננו הדבור).

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

החודשה

חידושי געוויסן געפירט רבינו ז"ל

במסכת ב"ב (עד) מסופר על רבה בר בר חנה שאמר לו הווא טייקא תא אחוי לך מתי מדבר, אזלי חזיתניהו דומו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקי והוה זקיפא ברכיה דחז מניניהו ועייל טייקא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה ע"כ. ותמוה דהא קרא מפורש הוא בקבלת אדם הראשון 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' ולמה לא נתקיים כן במתי מדבר.

ש"ת י"ד סי' טג

בין המשיבים בחודש סיון, תחקיים הגרלה

פרס ראשון:	פרס שני:
1,000 ש"ח	2 חוקים כ"א ספר 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
 2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאטר מודת תשפ"ג)
 3. במייל 43131325@gmail.com
- יש לצייץ, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.
- יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.**

בקרוב קדושים

שבת עת"ו ז"ל עכ"פ דצדיקי ותארו חיותו

תלמידיו יעב"ץ הלוי

כמשה מפי הגבורה

אם ארצה לספר ולפאר יקר תפארת מדברותיו אשר דיבר אל העם באמרותיו, הנה תקצר היריעה מהכיל, כי דרש דרש משה איש האלקים כמשה מפי הגבורה, והי' הדברים שמחים כנתינתן מסיני ונזולת מפי כמים חיים ממקור מעין נובע תוחבת מוסר השכל מלובשים בחכמה ודעת, צרי ומזורע לע און שמועת. כחפוי בהן במשכיות סכף, כשעריים עלי דשא ורכיביים עלי עשב, אלי תמלא אוון משמוע מתק שפתינו, דבש ונופת צופים באמרותיו, וכל אלה הדברים, אשר יותר משעות שתיים נאמרים, בזה אחר זה בלי הפסק כמעין המתגבר, כל אלה הדברים לא הי' לו רבינו המחבר, כי אם אשר שם ה' כפי שמר לדבר, - מי לא עמד נבהל ומשתומם, בשמעו כל פעם בסוף הדרשה הפרפרה צח לחכמה אשר עשה בגמטריאיות, בשכל צח ומצותצב בעיניו ונפלות, וכל אלה ברגע כמימר' הרוף עין נטבעות, קולע אל השערה ולא יחטא וכולו מחתינתו כחדא מחתא, בלי הכנה והזמנה, ממדבר מתנה.

האיש משה עניו מאד

מה אומר ומה אדבר, הגיד לך קורא הנעים מענותותו הגדולה, פעם אחת אצל לימוד הרשב"י והרמב"ן על התורה, בתוך לגולו הדברים הוריד כנחל דמעה לפני תלמידיו, ואמר בזה הלשון: 'אני הגני כבר גוי זקן ולא אוכל עוד ללמוד, אבל אתם בני עוד יש לכם תקוה ללמוד תורתנו הקדושה'. ומי יאמץ לבו בגיבורים בשמעו באות ממעין הנובע, מקור מים חיים, ועפעפיו לא יזלו מים, ובאמת רגע שחקנו, ואחר בכינו בכפלים ...

שם

תולדותיו

פרקי חיייו של רבינו זיע"א

ברבנות דרעזניץ (ה)

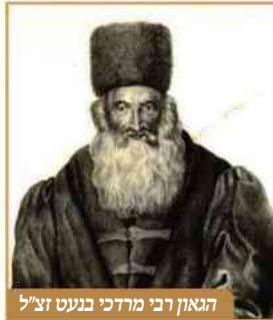
איך אפשר להיות תלמיד ההפלאה ולא יהיה לו יד באגדה

הג"מ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל בהקדמת קריית סופרים לדרשות חת"ס (עמ' טו ד"ה ועתה), מספר את אשר שמע מחמיו רבי שלמה אלכסנדרי סופר זצ"ל, שבשיחת הגר"מ בנעט עם רבינו שאלו רבי מרדכי, "עד היכן ידו מגעת בדירושי אגדה, והשיבו רבינו: "איך אפשר להיות תלמיד תלמיד ההפלאה ולא יהיה לו יד באגדה".

הורמנא מרב מדינת מעהרין הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל

העיר דרעזניץ שבמדינת מעהרין, הייתה כופה לתקנות מעהרין, שאחת מהן הייתה, שאי אפשר לקבל שום רב במדינה אלא אם כן הקדים וקיבל כתב סמיכה מרב המדינה הגאון המפורסם רבי מרדכי בנעט. מסיבה זו, נסע רבינו מיד בתחילת ישובו בדרעזניץ, ועבר לניקלשבורג, להקביל פני הגאון רבי מרדכי בנעט, ולקבל הימנו הורמנא דרבנן.

הגאון רבי מרדכי בנעט שנשתומם מתורתו של רבינו, נתן בידו כתב סמיכה כדת, בה צפה את עתידו הגדול וניבא בה "הוא יפוטש יושבי תבל בצדק וידידים בדרך ישרה". וז"ל ההורמנא (חוט המשולש עמ' מב):

הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל

כת"ה הגאון מהר"ם בנעט

"משה שמח בשמחת תורה, זיו הדרתו במהיק כמנורה, חכו ממתקים וכולו מחמדים מפז ופנינים יקרה, ה"ה הרבני המופלג הוותיק מה"ו משה פ"פ נ"י אבד"ק דרעזניץ העירה, אשרי לו שבא לכאן ובידו הלכה ברורה, עסק בשיבה של עולם ויורד לעומקא דינא לבאר כל חמייא, לשמור לעשות ולקיים כי טוב סחרה, תהיתי אקנקנו ומצאתי וראיתי משמנתו בפיו סדורה, ותבקנ דפני דיני אורח חיים למעלה ולמטה כל יורה דעה בגרונ שגורה, גם שכלו מהיר וצדק לדמות מלאת למלתא בסברה ישרה, ואחרי הודיעו אלקים את זאת ושבעו טובות בלבו נסתרה. למצוה רב תשב איש הואו להגות בו כבוד ושררה, הוא ישפוט יושבי תבל בצדק וידידים בדרך ישרה, והגני סומך יי עליו ולטהרו בנזר ונטרה, וידין ידיו ויורה גם הוא יורה, והלכתא כוותיה כשמואל בדינא וכרב באיסורא, ויעלה מעלה מעלה לראש ולאב"ד במילי דשמיא וציבורא, וכל העם יזרחו בכבודו ויקירו לחבבו בחביבה יתירה, ושלא למרות פיו ולעשות נגד רצונו ראה אלו באזהרה, והשומע לוי יזכה לראות בבנין בית הבחירה, ובביאת משיח צדקינו וגואלינו במהרה.

ובעה"פ ח ניקלשפורג יום ט"ב חשוון תקנ"ד לפ"ק נאום הק' מרדכי בנעטה חונה פה נ"ש והמדינה יע"א

עובדא נוספת על קבלת ההורמנא ממנהר"מ באנעט

עובדא נוספת מה שאירע בעת נסיעת רבינו לניקלשבורג להקביל פני מהר"ם בנעט, מסופר בהקדמת שו"ת בית נאמן [להגאון רבי יצחק משה פרלס אב"ד באניהאד תלמיד רבינו (עמ' 13-14)]:

"זאת לפנים במעהרין... שאין זקן רשאי לקבל המשרה מידי הקהל עד שלא סמך ידיו עליו רב המדינה... לכן הלך זקני [רבי יצחק משה פרלס] אל הגאון ר"מ בנעט לנ"ש... ואחר שמסר לו את ההתרה, סיפר לו הרב: כשנתקבל הרב רמ"ס [החת"ס] בדרעזניץ בשנת תקנ"ד, ובא אצלו עבור התרה, וביקש שלשל לו שכרו, פתאום נתן בקולו וצווח ככרוכיא, ואמר, אוי לי שנאבדו מעותי. ומהר"מ בנעט ענה לו בפנים שוחקות, מפני מה נבהלת אתה, ואמרת שמעותיך נאבדו, לא כי אלא מעותי הן שנאבדו. והרב מדרעזניץ הבין את על מה י'מזון דבריו, והשיב לו, חלילה לי מעשות כזאת, כשאשבו לביתי מיד אשתך מעות אחרות תחתיים. ואני - אלו היו סוף דבריו של מהר"מ בנעט - לא קבלתי אותן עד היום.

וכנסעק זקני מהאליטש לאייזנשטאט, וביקר את הגאון רמ"ס בביתו, סיפר לו את כל הדברים האלה. והרב רמ"ס השיב, ששלח לו את כספו, ובלתי ספק צדקו דברי שניהם, אלא שזה שלח וזה לא קיבל, משום שהגיוע המעות לידי הרבנית, והיא לא הודיעה זאת בלעה.

ענינה דינא

שנינו אור עזי רבינו בחיפוסה זו

הספד על הגאון בעל עצי ארזים

אחד מגדולי דור דעה שהיו באותם ימים היה הגאון הקדוש רבי חיים הערש זצ"ל, הלא הוא רבי נח חיים צבי בערלין, בעל מחבר הספרים עצי ארזים, עצי אלמוגים, וספר מעין חכמה. רבי חיים ערש נולד בשנת תצ"ד בעיר פיורדא, לאביו רבי אברהם מאיר בערלין, לאחר נישואיו את הרבנית מרת עלא ע"ה, המשיך להתגורר בעירו שם נתקבל כדיין, לאחר כמה שנים נתעלה לכהן כרב ואב"ד בכמה קהילות, ואחר כך בעיר מנגנצא שם הייתה לו ישיבה גדולה כמו שכתב: "שהורב גבולי התלמידים הגונים בחורים נחמדים חשובים וספונים" (הקדמת עצי ארזים פיורדא תק"ו).

בשנת תקנ"ט-תק"ס נתקבל לרב אב"ד של ג' קהילות חשובות הלא הם קהילת אה"ו [אלטנא, המבורג, ונדסבק], שהייתה הקהילה הגדולה שבקהילות גרמניה של אותן ימים, שם שימש ברבנות עד יום הסתלקותו בג' אדר תקס"ב. לא השאיר אחריו צאצאים (ובמש"כ בעצמו בהקדמת ספרו עצי ארזים כי תחת אשר מנע"ה ממנו פרי בטן, נטע ארזים ארז לבנון אשר יעמוד לדור דורים).

הפלגות גדולות נהגו בו גדולי הדורות מחמת קדושתו וגאונותו (ראה לדוגמה בשו"ת חוט המשולש סי' ט' מתבטל של הגר"ח מוואלאצין שהלפניו נמאד בשבח), גם רבינו החתם סופר זיע"א העריכו למאד, והזכירו בתשובותיו וחיידושו פועמים רבות אין מספר (ראה בגהנות שער יוסף על דרשות חת"ס ע"ש).

הג"מ רבי חיי' עזרי' רבינו בחיפוסה ז"ל

חלוקת הש"ס העולמי

לזכר נשמתו המהורה של רבינו החתם סופר זיע"א רבינו משה בן רבי שמואל

כל משנתך בוחר את המסכתות או הדפים הקרובים לליבו ומל די הש"ס, בכדי לסיימם עד לארציים של רבינו - כ"ה תשרי תשפ"ו היעלם.

הגרלות ענק על אלפי שקלים במזומן בין המשתתפים

הגרלה על 5 כרטיסי מיסה לציון הק' בפרעשבורג

330 שקלים על 1000 כרטיסים

אלפי רבנים יקבלו את הספר החתם סופר

החתם סופר

החתם סופר

החתם סופר

לפרטים והרשמה:

בנק 'היכל החתם סופר': 0732.454.678 או 1-905.515.70.10

במדינת: 9@chasamosfer.info

בנקופת 'היכל החתם סופר'

יש להשאיר באופן ברור: שם, כתובת, טלפון, מקום למילום, מספר הדפים, ופרט הדפים בטרם

הליכות והנהגות

דבריו ועמצי רבינו ז"ע

הליכות והנהגות יום השבת (ז)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הגבלה ועניני מוצאי שבת

מוצאי שבת והגבלה - ב

שכח או הזיך ולא הבדיל במוצ"ש

מי ששכח ולא הבדיל במוצאי שבת, מבידיל עד סוף יום שלישי, אבל מי שהזיך ולא הבדיל במוצאי שבת, אין לו תשלומין (ש"ת א"ח סי' י"ז, והוה דלא כדעת השו"ע"ר סי' רצ"ט ס"ח דאף במבדיל יש לו תשלומין, וע"ע משכ"ב בספר פסקי החת"ם א"ח, עמוד ע"ו הערה ס"ו).

פזמון "המבדיל"

אחר הגבלה אמר פזמון "המבדיל בין קודש לחול", והקדים "ספינו" ל"זרעינו" (ש"ת החת"ם א"ח סימן ס"ו ד"ה מה).

לימוד אחר הגבלה

אחר הגבלה נהג ללמוד בספר "יד החזקה" של הרמב"ם על הסדר (חוט המשולש עמוד קמ"ח, וע"י במנהגי חת"ם מילואים פ"ז אות ס"ן מה שהביאו בזה מצוואת תלמיד רבינו הגר"ח אורנשטיין זצ"ל), ואחר כך קרא פרשה שאושרה בתורה מסדר שבוע הבא (מנהגי חת"ם פ"ו הערה י"ב).

זמירות

שר הזמירות הנדפסות למוצאי שבת (מנהגי חת"ם פ"ו הערה י"ב), ונכראה אמר ק"ל פעמים שם "אליהו" (כ"כ במנהגים להגר"מ' סופר פ"ו הערה י' והוציא כן מדברי רבינו בדרשות חת"ם לשמחת תורה דף ג"ז ע"א, וטעם אמירת "אליהו" רק במוצאי שבת ולא במוצאי יו"ט, ראה בר"ש חת"ם ח"ו סי' צ"ח).

סעודת מלוה דמלכה

סעודת מלוה מלכה מרומת שנאשר לנו עדיין זכרון טוב מיום השבת, ואינו יוצא מאיתנו לגמרי (יחידוש חת"ם נע"ם שבת דף ק"ט ע"ב ד"ה נראה), גם יש טעם הונו לסעודה זו, כדי להשיב נפשו אשר פרח ממנו במוצאי שבת כמו ברכת בשמים, ועוד, כי במוצאי שבת לאחר ששמר שבת כראוי חל ברכת כל השבוע הבא, ואין ברכת חל באחר בתארת רקניה, לכן יסדר שולחנו במוצ"ש כדי שיחול הברכה בעליו, ועי"ז מקשר ומחבר את השבת עם כל ימי השבוע (ורו"ח לסיים סמכת שבת, נדפס בסוף חידושי חת"ם עמ"ס שבת), ומסעודה זו יושפע שפע לכל ששת ימי המעשה הבאים לקראתנו לשלום (יחידוש חת"ם נע"ם שבת דף כ' ע"ב), ורבינו עצמו אכל סעודת מלוה דמלכה במלבושי שבת (מנהגי חת"ם ככת"ו משימות תלמידו מהר"י ליכטנשטיין זצ"ל, אות ל"ו), ואולי שחדד ולאכול מאכל מחודש ולא משמירי מאכלי שבת (כן הגלה בחידושי חת"ם עמ"ס שבת קנ"ז ע"א, ועי' בדרשות חת"ם ח"ג דף ק"ב, כי מה שאמרו חז"ל "סדר שולחנו במוצאי שבת", אינו ברין שתהיה הכנה זו משבוע שעברה, כי אם יהיה הכל משבוע הבאה).

לבישת בגדי חול

אחר סעודת מלוה דמלכה פשט בגדי שבת (מדלעיל), ולבש בגדי חול אשר לא סרו ממנו עד ערב שבת הבא (לקצ"ח הקדמה לח"ג דף א"א ד"ה בענין).

ליל מוצאי שבת

ליל מוצאי שבת לא היה רבינו ישי, מפני שכבר ישן שינת צהריים ביום השבת, רק למד כל אותו הלילה (אצורת הסופר סי' עמ"י ע"ד), ובספר אלה תולדות (עמ"י 15) כתב: "במוצאי שבת קודש התחיל ללמוד, ולמד כ"ד שעות באין הפוגות, לא נתן שינה לעיניו, לא אכל ולא שתה, עד הלילה השייך ליום ב'.

זיכר המעשה

עבודתו וסיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

מהדרין ליה בקידושא

על דבריו מיום אתמול כי אינו פועל ישועות, וכי טוב תעשה אם תפנה אל צדיקי הדור אשר כוחם יפה להושיעה. כך חזר המחזה על עצמו במשך כמה שבועות, דבר יום ביומו, יום אחר יום האשה במר נפשה באה אל בית המכתב סופר, זועקת ובוכה, והמכתב סופר, מביך ומאזין, לבו נכמר מרוב צער, אבל נאלץ לפסור אותה בלא כלום.

עד לאותו היום בו נפתחו שערי ישועה.

התברר כי התעקשותה של האשה לבוא בכל יום, נשאו פרי, ולאחר כמה שבועות שהיא הגיעה בכל יום וחזרה על זעקתה, נענה לפתע מרן המכתב סופר ואמר לה: **'תשתדלו נא לבוא אל ביתי בליל שבת קודש, יחד עם בתך החולנית, בשעה שאנא מקדש על הכוס!'**

הדברים שנשמעו סתומים וחתומים, הפיתו בה רוח חיים, והיא החלה לספור את השעות והדקות עד לליל שבת...

ציור אמנותי של רבינו המכתב סופר

ליל שבת קודש בביתו נואה קודש של מרן המכתב סופר.

הדלת נפתחה ואל הבית נכנס מרן המכתב סופר כאשר פניו מבהיקות באור יקרות, וכולו אומר שמחה והתרוממות, והוא מברך את כל בני הבית בברכת 'שבתא טובא'.

לאחר מכן הוא פותח בשירת 'שלום עליכם' בשמחה עצומה כשהוא מהלך סביב לשלחנו, לאחר מכן הוא ממשיך לטובב את השלחן ומשורר בהתלהבות את השיר שחיבר 'מאמר נכסת ישראל להקב"ה', וממשיך בזמר 'צמאה נפשי' שחיברו בעל האבן עזרא.

ואז הגיע הרגע הנשגב. קידוש על הכוס!

פעימות הלב של האמא ובהנה החלו לפעום במהירות ונשימתם כמעט נעתקה מפייה מרוב התרגשות וציפייה לקראת הבאות.

סמוך לשלחן ישב באותה שעה גם נכדו הגה"צ רבי שמואל דובער קורניצר זצ"ל (בנו של חתן רבינו החת"ם, הגה"צ רבי עקיבא קורניצר זצ"ל), שהמתגן גם הוא לראות כיצד יפלו הדברים.

לאחר שהמכתב סופר סיים לקדוש על הכוס, ושטה מהיין, הניח את הכוס עם היין על השלחן, פנה אל הילדה ואמר לה: **קחי את הכוס ותברכי נא ברכת בורא פרי הגפן!**

למרבה הפלא, הילדה פתחה את פיה, לאחר חודשים שלא הוציאה הגה מפיה, ואמרה בקול ברור וחד: **ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן----**

נחל דמעו של התרגשות ושכפכו מעיני האם שנפלה בהתרגשות על צווארי בתה, שחזרה לשוחח ולדבר כממיהם ישימה.

היא כבר החלה להעביר במוחה כיצד תספר לכל חברותיה ובני המשפחה על הנס והפלא שהתחולל בזכות מרן המכתב סופר, אך באותו רגע נשמע קולו של המכתב סופר פונה אליה ומוצוה אותה: **'אל תספרי לאיש מכל מה שהיה כאן!'** חזרה האשה לביתה ברוסייה שמחה וטובת לב, בלי לספר לאיש כיצד התרחש הנס והפלא שהילדה חזרה לדבר. הסיפור היה יכול להישאר נסתר ונעלם מאתנו עד היום הזה, לולי שהגה"צ רבי שמואל דובער קורניצר זצ"ל, שכאמור היה נוכח בשעת מעשה, ראה לנכנן לספר זאת לאחר הסתלקותו של רבינו המכתב סופר ז"ע, והוא נדפס בשבוע בהקדמה לספר ארבע מארים (עמוד 10).

שמים לרום וארץ לעומק לא יוכלו להכיל את הלב של אב ואם שעו שאחד מצאצאיהם שרוי במצוקה. גבולות של יום ולילה יתמוססו, חומות של אש ומים יתמוטטו, ושום דבר לא יעמוד בדרכם, לא יחסכון כל הון ואון ויעשו ככל אשר לאל ידם בהשתדלות האנושית לטובת בניהם, בד בבד עם תפילות חמות ורוחותות באמונה כי הכל בידי שמים.

אך יש רגעים שהתחושה היא שאין ברירה אחרת אלא לחזור מההשתדלות, ולתלות עיניים אך ורק להשתדלות רוחנית.

כזה היה מרן חלקם וגורלם של אותה משפחה יהודית שהתגוררה ברוסיה, ולהם עלמה קטנה כבת עשר שנים, וביום מן הימים נעתק הדיבור מפיה, והיא פשוט חדלה מלהוציא הגה מפיה.

תחילה חשבו ההורים כי מדובר בתופעה חולפת, וכי היא בסך הכל עטפת את עצמה בשתיקה המעייה על מצוקה פנימית מסוימת. הם ניסו לדובב את רוחה, להרעיף עליה טללי חיבה ועידוד, הבטיחו לה מתנות וממתקים, אך היא המשיכה בשתיקתה. שתיקה רועשת נשמה נותנת להורים מנוחה. הילדה הפכה לאילמת. כמה מחרדי.

מה לא עשו בעבורה? הובילו אותה אל מיטב הרופאים, והשיבו אותה אצל יועצים ומומחים, אך לאיש לא היה פתרון לתעלומה, כיצד ילדה בריאה ושלמה, שעד לאחורונה שוחחה ודיברה כאחת הגבונות, הפכה ביום אחד לאילמת. לאיש לא היה דרך כיצד לבחון את המחלה המזוהה ומה עובר עליה. האם היא יודעת לדבר רק אינה רוצה? מחלה היא במימתי הקול? או שמא נמחק מתאי המוח שלה כל מה שלמדה והיא פשוט שכחה כיצד מדברים?

צערה וכאבה של הבת, התמזגה עם צערם וכאבם של ההורים, אשר זעקו ונכו ואין מושיע.

לאחר שעברו ימים וגם שבועות וכל ישועה לא נראתה באופק, נצנצה תקווה אחת באפילה, כאשר ההורים שמעו כי בעיר קראקא אשר בפולין ישב איש צדיק נשגב, הגאון הקדוש רבי שמעון סופר ז"ע, בעל 'מכתב סופר', בנו יקריו של מאור הדורות רבינו מרן החתם סופר זיע"א, אשר ברא כריעה דאבוה, בכוח תורתו וקודשתו בודאי יוכל לגזור אומר ולפעול ישועה עבור בתם האומללה.

תיכף ומיד יצאה האמא יחד עם בתה לדרך, ממקום גמורים ברוסיה ועד לקראקא העיר הגדולה האלקים ולתורתה. לאחר שבני העיר כיוונו אותם אל מקום מגוריו של רב העיר, נכנסה האשה מרת הלב יחד עם בתה אל הבית פנימה, והתחלה זועקת וצווחת 'רבינו תשוענו!' ראה נא את צערה מאד --- נא ונא יגזור נא רבינו בכח התורה, בגזירת צדיק הגדול והקב"ה מקיים, שכוח הדיבור יחזור אליה ---

אפס, מרן המכתב סופר ז"ע אשר לבה נקרע נוכח צערן ומרירות לבן, נענה ואמר: לבי לבי על צערכם, אבל צר לי לומר לכם כי לא אוכל להושיע אתכם, לכל היותר אני יכול להתפלל עליכם ולברך אתכם כמו כל יהודי, אבל מי אני ומה אני לגזור גזירות ולפעול ישועות?! הלא יש בדורנו הרבה צדיקים ואדמו"רים, פועלי ישועות ומחוללי פלאות, סענו נא אליהם...

אך אותה אשה כשרה ומרת נפש לא אמרה נושא. ספוגה הייתה באמונה תמימה ופשוטה בה ובכחמי התורה שבכל דור ודור, אשר הקב"ה שומע את שוועתם ורצון ראווי עישה, ולמחרת היום שוב הגיעה האשה אל בית המכתב סופר, וחזרה שוב על זעקתה באמונה, ואילו מרן המכתב סופר חזר

לציין קדשו של מרן החתם סופר ז"ע בפרשבורג

הקוטר ינחו על מקום מנוח קדשו מיד שבוע

אפרוה לשלוחת קוטר

1-606.615.70.10 אה"ב: 0733.454.678

במנות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"

דוד האימייל: k6056157010@gmail.com

היכל החתם סופר

המופעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

להזטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofers@gmail.com

סמוך לציון קודש הקדשים רבי שלמה מקארלין ז"ע

| גליון 284 |

פרשת שלח תשפ"ו

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של קודש הקדשים רבי שלמה מקארלין ז"ע סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

אין הויך

ביים רבי'ן

שעל הציון של הקדוש הזה הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו

מאמרי הכנה לקראת יומא דהילולא

אימה ופחד / מה יכול בן דורנו לקבל במקום "אש להבת שלהבת"? / כיצד זוכים להיושע ברוחניות ובגשמיות, ולהינצל מהשאור שבעיסה?

כל זה ועוד בשיחה מרתקת עם המשפיע הרה"צ ר' ברוך רוזנפלד שליט"א

כהכנה למסע המרומם לציון רבינו הק' בלודמיר ביום ההילולא כ"ב תמוז

להסביר מהי המשמעות של עמידה בפני רבי חי, כך גם כאן אנו עומדים לפני הרה"ק רבי שלמה מקארלין כפי שהיה בחיים חיותו. כל מילה של הסבר אינה אלא גורעת.

הנקודה השניה נוגעת למה שניתן לפעול על הציון. אפשר לזכות ל"כל טוב ברוחניות וגשמיות". ובעיקר ועל כך יש להתמקד - "להוושע מהשאור שבעיסה המעכב לעשות הטוב והישר".

כיצד ניתן להסביר תופעה זו, שבמקום זה נפתח הלב כה מהר לרוחניות?

שוב אדגיש, כי מי אני שאכנס להסברים בעניינים כה נשגבים. אך מכיון שהעמידה "הוא ממש כמו בחיים חיותו". התשובה טמונה בפועליו בחייו; ידוע שכל ימי חייו הקדושים פעל רבנו רק לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, כפי שאמר באמרתו הטהורה "המופת הגדול שבמופתים הוא להכניס ביהודי שיכול לומר דיבור לפני ה' ". לכן, גם עתה מי שבא להתייבץ לפניו בציונו הקדוש, יכול לקבל מן הצדיק הקדוש את אותו "המופת הגדול שבמופתים - לזכות להתטהר ולהתקדש, ולומר דיבורים לפני ה' ולהתקרב לעבודתו יתברך ולעבדו בלב שלום".

מכאן נלמד עד כמה נורא הוד המקום. כששומעים עובדות אלו, כל צורת הגישה שלנו אל הציון הקדוש מקבלת משמעות אחרת, ניגשים מתוך פחד ורעדה, סיכאפט אציטער, שהרי מי אנו שניגש למקום אש להבת שלהבת!?

כידוע שבעמידה לפני ציונו הקדוש הוא ממש "כבחיים חיותו", כפי שהעיד הרה"ק רבי אשר הצעיר מסטאלין ז"ע, מהי המשמעות המעשית של דברים אלו לגבינו?

כדי להבין את המשמעות המעשית, עלינו לפנות למקור הדברים. מי שהנחיל אמרא זו לדורות הוא מרן הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין ז"ע, וכה דברי קדשו במכתבו, "זכרוכם אהובי, בא גם כן לפני הזכיר לכל אחד ואחד מכם במקום הקודש לכל טוב ברוחניות וגשמיות, וכאשר אמר אא"ז מדראביטש ז"ל של הציון של הקדוש הזה הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו, יעזור השי"ת שבזכותו נזכה להוושע מהשאור שבעיסה המעכב לעשות הטוב והישר בעיני השי"ת כו'".

בדבריו הקדושים טמונות שתי נקודות מעשיות: ראשית העמידה על הציון היא "ממש כבחיים חיותו" - כפשוטו ממש. כשם שאין צריך

עם התקרב יומא דהילולא של רבינו הקדוש מקארלין ז"ע"א, כאשר רבים מבקשים לנסוע ולהשתטח על ציונו הקדוש, רצינו לשמוע מהי הייחודית של מקום קדוש זה?

אנשים קטנים אנו, ואין לנו שום השגה בגדלותם של צדיקים. קל וחומר צדיקים מדורות קדמונים, ובפרט כשמדובר באחד משרפי מעלה, קדוש ונורא כרבינו זיע"א. על כן אין זה כוחונו לדבר ולהגדיר את ייחודיותו של המקום.

אך כאשר אנו מביטים על הנהגתם של צדיקי הדורות הקודמים, ורואים באיזו חרדת קודש התייחסו לציון המצוינת של רבינו הקדוש. אנו מבינים שיש כאן דבר נעלה ומעלה מיוחדת שאין במקומות אחרים.

הן צדיקים והן חסידים ואנשי מעשה, בהגיעם למקום קודש זה, נתמלא לבם באימה, פחד וחרדה, ונהגו במקום בגינוני קדושה מופלגים. צדיקים רבים אף נכנסו לאוהל הקדוש כשהם יחיפים בלי מנעלים.

כך מסופר על אחד מחסידיו של הרה"ק מקוברין זצוק"ל, שנסע ללודמיר. כששב אל רבו, שאלו הרה"ק מקוברין האם ניגש ממש על הציון עצמו, השיב החסיד כי פחד לגשת. נענה לו הרה"ק מקוברין: "ברכות יחולו על ראשך שלא ניגשתי!"

רבים מעידים:

מאז שדחתחלתי לקבוע לימוד בתורתו של רבינו, כל חיי השתנו.

מתוך הסמכת הרה"ק רבי ישראל מגראדזיסק-ווארשא ז"ע הי"ד על ספר 'שמע שלמה':

המאמרים הקדושים המאירים כספירים, שיצאו מפה קדוש ישראל המפורסם בכל קצווי ארץ.

והכתבי קודש ההם מסוגלים להשפיע הטוב להווגים בהם.

דברים שנחרטו על גווילי אש

האהב לכל ישראל ובפרט לדרושים עבודת הבורא על דיי

בשמים לרפואת החוטם

בן יום אחד בלבד, לחלות את פני הצדיק רבי יעקב יצחק מבלענדוב, בן השרף הקדוש ממגולניצא, ונכדו של המגיד מקוויניץ והרבי ר' אלימלך מליז'ענסק.

בכנס אפוא לפני הרבי הקדוש והגיש את פתקתו ובה שמו להזכיר לרפואה שלמה בקרוב. פחד ויראה נפלו על החסיד בעמדו לפני הרבי הקדוש, שנודע למשגב כמי שיועד מחשבות ויצרי מעללי איש. הוא הצדיק אשר קרא עליו הרבי הקדוש בעל ה'איהוב ישראל' מאפסא שנכון הוא החלום אשר חלמה

אמו לפני לידתו, ואכן נושא הוא את נשמת זקנו הרבי הקדוש המגיד מקוויניץ. הרבי הקדוש מאפסא אף שלח אז מתנה לר' הגולה, את כובע הקאלפיק שלו.

לימים סיפר רבי יעקב יצחק מבלענדוב ואמר: "חבשתי את הקאלפיק הקדוש של הרבי מאפסא ימים ורבים ושנים, כל עוד נותרו בו מספר שערות..."

שקט עמוק עמד בחלל חדרו של הצדיק מבלענדוב. לאחר זמן-מה הרים הרבי הקדוש את עיני הבודלות, ופנה אל החסיד ר' יהודה החובש:

"האם הינך מריח בשמים במוציא שבת קודש בעת ההבדלה?"
ר' יהודה לא התכונן לשאלה שכזאת והחל מנענע את ראשו אנה ואנה, לאות שאינו הן ואינו לא. חיוורות היו פניו ובושת כיסתה אותו, כי אכן לא היה מקפיד להריח את הבשמים מדי שבוע בעת ההבדלה, כפי המובא בהלכה.

צינונו של הרה"ק רבי יעקב יצחק מבלענדוב צוקי"ל בבית החיים בורשא

קרא הרבי הקדוש ואמר:

"באם תחל להריח בשמים בהבדלה מדי שבוע, לא תזדקק לניתוח!"

נהגו ר' יהודה בראשו וקיבל על עצמו בכל לבב להקפיד על הרחת הבשמים.

ר' יהודה פעלדשער נותר לשבות בצילו של הרבי הקדוש בבלענדוב. ויהי במוציא השבת, בעת שהבדיל הרבי הקדוש על הכוס, הריח ר' יהודה ושאף היטב מלוא ריאותיו מהבשמים, ובאותו רגע ממש, נעלם וסר הכתם המסוכן מעל חוטמו, ולא נותר שום רושם וסימן כלל.

להלל הילולת הרה"ק רבי יעקב יצחק מבלענדוב, בן השרף ממגולניצא, בן רבי אבי עורי זעליג אב"ד גרעניץ, חתן הרה"ק המגיד מאקאוניץ זיע"א. ואימו מרת גיטל, בת הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק, בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א. נסתלק ביום כ"ד סיון שנת תרמ"ב, ומנו"כ בורשא.

לאורך כל שעות היממה היו יהודיה של קוויניץ, מתדפקים ועומדים על דלת ביתו של ר' יהודה פעלדשער (החובש). בצהרי היום, או באישון הליל, נצבים היו על פתחו פצועים זבי-דם הזקוקים לחבישה, שבורי יד או רגל הממתינים לקיבוע שיקל מעל כאבם, כמו גם כואבי שיניים שלפתו את לסתם בארשת סבל, והמתניו בקוצר רוח למרקחת מרגיעה, ועוד שאר מיני כאב הדרושים לטיפול רפואי.

הכול הכירו את הכתובת הנכונה לעת החירום: בית הרפואה הקטן של ר' יהודה פעלדשער. בית צר ונומך-קומה שיש בו הכל. אמנם אין הוא רופא מוסמך, אך משמש הוא כ'אח' למופת, אשר רבים וטובים, קנים עם נעים מוצאים מזור למכתם ומחלתם בין כתלי מרפאתו הקטנה, באמצעות משחות ושמינים למריחה, שיקויים להקלת כאב, תחבושות לקיבוע מכות וכן הלאה. כמעט לכל מכאוב וחולי היה לו לר' יהודה פתרון. רפואה לכל דורש, בכל שעות היום והלילה.

בוקר אחד התעורר ר' יהודה לעוד יום עמוס בעבודה רבה, של סיוע ועזר לאחי היהודים, והנה למרבה הפלא גילה בקצה אפו כתם שחור. תחילה חשב לתומו כי בודאי מזובר בכתם פחם שכנראה נדבק בו מפתילות אחד הנרות. אולם משנותר הכתם ועמד, גם לאחר נסיונות הסרה, פחד גדול התגנב אל ליבו של החובש, שבכל זאת ידע פרק אחד או שניים בריו הרפואה.

כתם שחור יכול להעיד ללא ספק על נגמק, רקמת עור 'מתה', שיכולה חלילה להתפשט הלאה בשאר אזורי הפנים, ולאכול חלקים נוספים במהירות רבה.

ר' יהודה נזכר באימה במקרים רפואיים ששמע עליהם מאת חבריו למקצוע, בהם היהום התפשט אל הלחיים, העיניים והמוח, ואז רחמנא ליצלן החולה היה נתון בסכנה מיידית. במקרה שכזה, מוכרחים לבצע ניתוח מידי ודחוף בבית רפואה מקצועי.

החל ר' יהודה להסתפק היכן מוטב לו לבצע את ניתוח החירום להסרת הכתם, אם בבית הרפואה הנודע בוורשא, או בעיר ראדום אשר במרכז פולין, כמאה ק"מ מזרדם לעיר הבירה וורשא.

מה עושה חסיד בעת צורתו ובשעת ספקו? נוסע אל הרבי. קם אפוא ר' יהודה החובש ונסע במהירות אל הכפר בלענדוב, הרחוק מקוויניץ מרחק נסיעה קצר

ההכנות ליארציית תשפ"ו

חדר קירור חדש

בימים אלה, שוקדים במרץ רב בבית 'הכנסת אורחים לודמיר' על הקמת חדר קירור חדש רחב ומשוכלל, לקראת יום ההילולא הקדוש הקרב ובה עבוד כשלושים יום.

כהפכת לקחים מהשנים האחרונות, בהם רבו העולים אל לודמיר לבוא ולהיראות בהיכלו של רבינו הקדוש רבי שלמה בן יוטא ביום ההילולא יכמו בחיים חיותו, הוחלט על בניית חדר קירור נוסף, בתוך המטבח החדש שנבנה לאחרונה בבית המלון. החדר המשוכלל, ימשם בעז"ה את העוסקים במלאכת הקודש, להחיות נפש כל חי ולהכסב לסעודות רבות כדי המלך לכבודו של הצדיק הקדוש.

לדי רבנו שלמה // חידת השבוע

רבי יעקב יצחק מבלענדוב

של יעגועים וצער אודות פטירת רבם. לאחר התג הורה להם רבי שלום מבעלזא שיקבלו עליהם את רבי יעקב יצחק למורה דרָבם. בהקדמה לספרו 'אמת ליעקב', מתארים בניו, שחרדו גדולה היתה במחצתו, ולא ככל להביט אל פניו בעת עבודתו במסירות נפש, ופניו היו כמלאך ושרף ממש, ולא רק כל ימי חייו, כי אם גם ברגעיו האחרונים, כאשר שכב והיה שרוי בחלשה גדולה, התחזק וקרא בקול את הפסוק 'שמע ישראל' עד שנשמע קולו בחדר החיצון. ואף כי מעולם לא הפץ הרבי לפרסם ולהאדיר את עצמו בדרבים, בכל זאת התקיימה ההלכה ברחובות וירא בהשתתפות קהל רב של יותר מעשרים אלף אנשים, אשר לא נשמע כבוד כזה לשום אדם...

אחד מגדולי האדמו"רים לבית קאוניץ היה הרבי הקדוש רבי יעקב יצחק שהגיה את חצרו בכפר בלענדוב שבפולין. אביו היה השרף ממגולניצא, רבי חיים מאיר ז"ל, בן בתו של המגיד הקדוש מאקאוניץ. אמו מרת גיטל היתה בתו של רבי אלעזר, בנו של רבי אלימלך מליז'ענסק.

אביו השרף הקדוש ממגולניצא התבטא ואמר: את כל התורות שאני אומר בעת עריכת השלחן הטהור, אני מכון אך ורק לכבוד בני יעקב יצחק, שהוא חסיד בגשמתו. בחדש איר שנת תר"ט הסתלק השרף, ונסעו כמה מזקני חצרו לשהות בתג השבועות בצל רבי שלום מבעלזא. והנה בעצומו של היבוא כלם טישי הגודע בבעלזא, פרצו בבכי

ובברכת המוציא גם כן יכון שלבּחם גם כן חיותו יתברך, ויכון להמשיך שפע קדשה ממנו יתברך, להחיות אשר בלחם, ועבור זה יתקדש הוא גם כן באכילתו.

מרניית מתורנו
של רבנו שלמה מקר"ו:

בקדושתו של אהרן

מִן הַרְה"ק מֵהַר"א מִבְּעֶלְזָא זִיע"א

הַמְשִׁיךְ תִּיאוֹר מִסַּע הַק' הַמוֹפְלֵא שֶׁל כ"ק מִרְן זִיע"א לַעֲרֵי הַבִּירָה 'בְּעֶרְלִין' וְלַעֲרֵי 'בְּאֵד הוֹמְבוֹרָג' בִּימֵי הַקִּיץ תַּרְפ"ט

חִינוּךְ הַבְּנִים בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר

סיפור נורא סיפר הרה"ח ר' איסר יקטר ז"ל, מחשובי חסידי בעלזא בתל-אביב ומבאי ביתו הקרובים של כ"ק מִרְן הַרְה"א זִיע"א, על מעשה שהיה ביהודי שביקר בצל כ"ק מִרְן זִיע"א בבערלין:

פעם אחת נבצר לי הורדי אחד אל הקודש פנימה אצל כ"ק מִרְן זִיע"א במעון קדשו בתל-אביב. אני שימשתי באותו הלילה אצל מִרְן זִיע"א, והלה רצה להגיש 'קוויטל' שכתב בעצמו. מִרְן זִיע"א לקח את ה'קוויטל' בידו והחזירו על השולחן, ושוב פעם לקחו והניחו, וכן עשה כמה פעמים, ולא הורה לי להקריא את תוכן ה'קוויטל', כנראה, אלא החל להוכיח את האיש קשות, ואמר לו: "מה הנך בא אלי עתה? הלא כבר היית אצלי פעם!" מִרְן זִיע"א אזר את מתניו, אחז באבנטו וגער בו בקול ובחריפות נדירה: "זיי מיינען, אז ווייל איך זיך אין שטוב, ווייס איך נישט וואס טוט זיך אין גאס, המלמד בתו איך די פאסקיצווע שקאלעס איז נישט 'כאילו' מלמדה תיפלות, נאר ער איז 'משמש' מלמדה תיפלות! און דער סוף איז, אז מ'האט חתונה מיט א דאקטער, און אדער מיט אן אדוואקאט, און ער רייכערט א ציגארעטל אין שבת!..." (=הם חושבים, שכיון שאני יושב בבית איני יודע מה קורה בחוץ, המלמד את בתו בבתי הספר המקולקלים, אין הוא נחשב רק 'כאילו' מלמדה תיפלות, אלא הוא 'משמש' מלמדה תיפלות. והסוף הוא, שבת נישאת לרופא או לעורך דין, והוא מעשן סיגריה בשבת...).

המשך מִרְן זִיע"א: "הלא יהודי שמחלל שבת ח"ו ונוגע בייך, דינו כיון נסך ואסור לקדש עליו".
פחד גדול נפל עלי לשמע דיבורים קשים אלו, שהיה נדיר עד מאוד לשמוע מפה קדשו של מִרְן זִיע"א, ואז הוסיף מִרְן זִיע"א ואמר לאיש: "אויב איהר זאגט צו, אז איהר וועט נישט שיקן אייער טאטטער צו פאסקיצווע שקאלעס, און איהר וועט מדרוך זיין בדרך הישר, בין איך אייך מבטיח אז איהר וועט זעהן נחת ביים קינד..." (=אם מבטיחו לי שלא תשלחו את בתכם לבתי הספר המקולקלים ותדריכו אותה בדרך הישר, הריני מבטיחכם שתראו נחת מבחכם).

ליום הדברים האלה קרא לי מִרְן זִיע"א ואמר: "נז, איסר, לייך דעם קוויטל".

ב'קוויטל' היה כתוב רק שמו ושם אשתו ושם בתו, ועוד שני נשמה. אך היות שהמנהג בבעלזא הוא שלא להזכיר 'נשמות' ב'קוויטל' רגיל, לכן לא קראתי את שם הנשמה, אלא רק את שמו ושם אשתו ובתו, ומִרְן זִיע"א בירכו לשלום.

לאחר שיצא היהודי מן הקודש, מיהרתי והלכתי אחריו, ואמרתי לו: "אמנם אין זה מנימוס לשאול על ענינים פרטיים, מכל מקום, אם תספר לי כמה דברים אמורים, אשמח מאוד...".
גולל האיש בפני את סיפורו וכה אמר: "אני הנני גיך ונכבד לבית ששענאנבאל. לפני כעשרים שנה, כאשר שהה מִרְן בעיר בערלין שבגרמניה לצרכי רפואה,

בראותו. אחרי שדיברו עמו זמן רב החלו לקחת עצה מהפרופסור דוקטור רוסין מבערלין. רבי אהרן נחשב כיואונדער רבי אל בגלל שהוא מחולל פלאות, אלא כאשר אשר החלטותיו קולעות אל המטרה, עצותיו זהב, ומלומדותו הגדולה משפיעה באופן פלא. ואכן, את הפלא האופף אותו, חשתי עלי כמו גופי.

"צורה בלי חומר"

סיפר הרה"ח ר' יחזקאל בעסער ז"ל, משרידי חסידי אדומסק ומראשי אגודת ישראל בארה"ב, ששמע ממידו הרה"ח ר' איטשע מאיר פריסטנברג ז"ל מחשובי חסידי גור בארה"ב, אשר לפני המלחמה התגורר בבערלין.

פעם אחת בימי שהותו של מִרְן זִיע"א בבערלין, פנה אל ר' איטשע מאיר שכנו כ"ק האדמו"ר רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זצ"ל - אז אברך צעיר שהתגורר ברחוב גרינדיר שטרסאסע בבערלין - וביקש ממנו שיתלווה אליו בביקורו אצל כ"ק מִרְן זִיע"א, בהגדריו

הציבי לך ציונים שימי לך תמרוים

בתקופת שהותו של כ"ק מִרְן הַרְה"א זִיע"א בפעסט בימי מלחמת העולם השנייה, היו המשמשים בקודש מקראים לפני מִרְן זִיע"א בכל ליל שבת קודש טרם בנגס לערוך את שולחנו הטהור, מתוך דברות קדשו של כ"ק מִרְן הַרְה"א זִיע"א שנרשמו בסטרעליסקער חיבור. בשבת קודש פרשת שלח קראו לפני את התורה משנת תרמ"ה על הפסוק: וראיתם אותו וחרתם את כל מצות ה' ועשתם אותם, שם האריך מִרְן הַרְה"א זִיע"א לדבר על חשיבות המערה על הלבוש היהודי, בהקדם בדי שיש' ז"ל בפרשת עקב (יא חז): "אף לאחרי שתגלו היו מצוינים במצוות, הגיחו תפלין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (וימי לא כ) 'צבי' לך ציונים שימי לך תמרוים שתי לכן למסילה דרך הלכת'. כאן שבגלות צריכים זיחר למצוות הללו יותר משאר המצוות.

ואמר, כי לי איש ישראל רוצה לייך בדרך ה', וכל שכן שרצים שבניהם ילכו בדרך ה', כי במדינת הללו עדיין אחוזין בדרך התורה, ועיקר השמירה צריך להיות שלא להתדמות במלבושים ולשונותיהם, כמו שאנו רואים במדינת אשכנז שעל ידי שהחליטו להתדמות להם הלכו מכל וכל מדרך התורה היהודית. הנה כל ישראל הוציב דרכי התורה, רק לפעמים מחמת התרשלות, ועל פי רוב הוא מחמת רשעי אומות העולם ורשעי ישראל הגרועים. מתביישים מהם. אבל בימי לנו שנת פילין ציצית מוזחה שחן העיקר בגלות, ואי אפשר לבטלן מחמת הבושה, וניכר שהוא ישראלי, עד כאן תורה דבריו הקדושים. כאשר סימנו להקריא את דברות הקודש, נענה מִרְן זִיע"א ואמר: 'דער זיידע האט געהאט עלעכטיגע אויגן.

(המשמש בקודש הרה"ח ר' שמואל פארגעס ז"ל)

בתוך הבאים ניתן היה לראות מגוון אנשים מכל הסוגים ומכל החוגים. בין הבאים היה לבלר יהודי, אשר בכניסתו אל הקודש ביקש רשות לשאול ממִרְן זִיע"א כמה שאלות הנוגעות לעניני השעה. את השיחה הזו רשם לאחר מכן במכתב-עת "דער טאג".

קצת בתגובה באה שאלתי הראשונה: 'רבי, היאך בא לכם התואר הזה 'וואונדער-רבי'?"

הרבי מרים את ראשו שהיה כפוף עד תתה, וקולו רך עד מזמר עונה באידיש: "איני 'וואונדער-רבי', אני עובד את הקב"ה ומופץ את דברו. אחי אשר באים הנה לעצה ותושיה, הנני עומד לצדם כפי מסת בחותני הדלים שחנן אותי הקב"ה".

ט - 'רבי, אומרים שאתם מחזיקים בכוחות של טבעיים..."

"מעל לדרך הטבע הוא רק הקב"ה ודבריו. כבי מגיל צעיר מאוד ניסיתי להבין את דבר ה' / להתבונן בה ולקיימה. מאבי ומקניי ירשתי ירושה רוחנית אשר אני מוכרח להחזיקה ולהשמרה ולהנהיגה הלאה, כדי שאוכל להמשיך ולהעבירה להולכים אחרי לשמירת דרך היהדות.

כל העזרה, כל העצות והנחמות שהנני מסוגל לתת, שואב אני מן הספר הקודש - התורה והגמרא, שהם מהש"ת - דער אלמעכטיגער גאט.

- 'רבי, מהו העיסוק המרכזי אצלכם במשך היום?"
"לעבוד את הקב"ה ולהראות לאחיי את הדרך אשר צוית לנו הקב"ה".

- היאך אתם רואים את ההתפתחות המודרנית של האנושות? ההישגים הטכניים של השנים האחרונות?"

"האדם שואף תמיד ליותר גבוה, אך הוא לא יעשה טוב יותר או מאושר יותר מזה. המתנות שהקב"ה נתן לנו

חייבים אנו להשתמש בהן, כי הוא לא נתן שום דבר שלא לצורך. מוכרחים אמנם להשתמש בהן לטובת האנושות, אך לעתים קרובות טמונות בתגליות ובהמצאות סכנות לאנשים רבים, ולא יתכן שהיא הדרך האמתית להשתמש בהן. להידחק ולהתערב בסוד הטבע - אינו המודרנית ואיני יכול לשמוח בהם. אני שואל את עצמי תמיד: 'האם אבוישתינו לא היה יותר טוב בלעדיתם? האם לא היו מאושרים יותר בשלוחות עמיתיהם? אך אנו כולנו בידי ותחת הסתור של הקב"ה, ומה שהוא גור עבוד בראוי, זה מה שנגזר עלינו.

לחנך אחזני.

הרבי פורש באותה עת את שתי ידיו ומברך אותי בכמה מילים בלתי מובנות.

כשיצאתי מן הדלת נשמתי לרווחה, הייתי מרוגש מכל האווירה.

הוואונדער רביאבנער' מבעלזא קיבל את מעמד הערכאה העליונה של כל שאלה בעניני הדת. מאת אביו אבנו שותקל לפני תקופה קצרה. הוא נוהג בחיי סיגוף, והעניינים והתעניות החלישו מאוד את

כי רוצה הוא ללכת אל 'צדיק הדור'. לפני שיצאו לדרך, התנה עמו לבל יגלה את זהותו לשום איש. וילכו שניהם יחדיו אל עבר בית האכסניא. מִרְן זִיע"א עמד אז בעיניים עצומות וקיבל שלום מאלו שפקדו את מעון הקודש.

מִרְן זִיע"א הושיט אז כולו את ידו כאשר היא עטופה במגבת, וכך נתן גם לר' איטשע מאיר. אך כאשר נתן את ידו להאדמו"ר מליובאוויטש, פקח מִרְן זִיע"א עיניו הקדושות, הוריד את המגבת ונתן לו עוד הפעם שלום ביד קדשו, ללא הפסק מגבת, ושאלו: 'זועמענס זענט איהר?' הנוכחים הבינו מיד כי מדובר באדם ייחוד, על כן פנו אל ר' איטשע מאיר לברר מי הוא האברך אשר מִרְן זִיע"א הרגיש עליו ברוח קדשו שיש להתייחס אליו באופן ייחוד. בליט ברירה ענה, כי זהו רבי מנחם מענדל שניאורסון, חתנו של כ"ק האדמו"ר הריי"ץ מליובאוויטש זצ"ל.

בעת ביקורו של כ"ק מִרְן הַרְה"א זִיע"א מבעלזא שליט"א אצל האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל בשנת תשל"ג, סיפר האדמו"ר כי פגש בבערלין את כ"ק מִרְן הַרְה"א זִיע"א, וראה שהוא 'צורה בלי חומר ומופשט מהגוף - דער גוף האט קיין מקום ניט תופס ועווען'.

נכנסתי אליו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, וזוה לי מרן על חינוכם של שתי בנותי, שיהיה כראוי וכהוגן ובדרך הישר. אך אני לדאבוני לא התייחסתי לכך בריצנות ולא שעיתי לאזהרתו של מרן. בשנת תרצ"ד עליתי לארץ ישראל, ובסופו של דבר, התאססה בתי הכבודה עם עורך-דין שהיה מעשן בביתי בעיצומה של השבת ל"ע וגרם לי למורת רוח מרובה. והנה, שלוש שבועות לפני החנוכה, נפטרה בתי לבית עולמה, והיא היא הנשמה שהוכרתי בקיווילי. כעת רציתי להזכיר את בתי הצעירה, וכל השאר הלא שמעתם בעצמכם..." <1>

(ספר "שירי מנחת עני" - סיפורי צדיקים שרשם לזכרון כ"ק הרה"צ רבי יואל בעער זצ"ל האדמו"ר מראצפערט ס'ן פאולו)

בקיאות ב'נודע ביהודה'

סיפר הרה"צ ר' נחום אברהם ספרא ז"ל, שר"ב בקרית אתא, שבצעירותו שימש כראש הש"רבים בק"ק פראנקפורט דמיין:

בין התלמידים שלמדו אצלי של מאתכ השחיטה עוד בפראנקפורט, היה חסיד כמעזא, והוא היה מדבר על לבי פעמים רבות שאבוא להסתופח בצל קדשו של ח"ק מרן מהר"א ז"ע. אך היות ואינני נמנה עם עדת החסידים, לא נסעתי מעולם.

והי היום, הגיעה השמועה גם לעירנו פראנקפורט שכ"ק מרן ז"ע הגיע לביקור במדינתנו וישהה בעיר בערך כמה שבועות, על כן החלטתי שכיון שבא צדיק זה לבית מלוננו, אסע ואלך לקבל פניו בערלין. ממחשבה למעשה נסעתי וכנסתי אליו לברכת שלום, ומרן ז"ע קיבלני בכבוד ובהארת פנים, אך הורה להכניס פירות לכבודי, והחל לשוחח עמי, בהלכות שריפות.

הנה מן השמים סיבבו כך שהייתי בקי מאוד בספר 'נודע ביהודה'. היה זה בימי חורפי, כאשר נלקחתי לשרת בצבא ולא היה תחת ידי שום ספר ללמוד בו. אחד החיילים ששרית עמי היה לו את הספר 'נודע ביהודה', על כן בכל ליל שבת קודש, כאשר הייתי פגוי מעבודת הצבא, הייתי לומד עמו בספר הזה, וכך נבנתו בקיאות מקיפה בדברי הספר.

הנה בתוך דיבורי עם מרן ז"ע, הבאתי מדברי הנודע ביהודה, המתן משא ומתן של דברי תורה ראתי שמרן ז"ע בקי היטב בספר זה. לפלתי שיהיה מרן ז"ע ארוכות וקצרות, והיכן שדברתי בנודע ביהודה, ידע מרן ז"ע כמה דברים אמורים!

בתוך הדברים, ביקשתי לברר את דעת קדשו של מרן ז"ע באיזו שאלה בהלכה, ושאלתי האם גם ידענו להתיר. חוורו פניו של מרן ז"ע והפטר לעומתי: "שמעונס אין לערנען איז איין זאך, און קענען איז איין זאך..." (לשוחח בלימוד הוא דבר אחד, ולפסק הלכה הוא דבר נפרד). אמנם, הבנתי את דעתי שלא להקל בהלכה זו, אף שמתוך דברי הנודע ביהודה" משמע שאפשר להקל באופנים שונים.

(כ"ק גאב"ד מאקאווא שליט"א ששמע מפי הש"ב ר' נחום אברהם ז"ל)

פרק ב' - באד הומבורג

אחרי שהייה של שבועיים ימים בערן בבערלין הודיע לפתע כ"ק מרן מהר"א ז"ע לגבאי הרה"ח המפ"ר אהרן יהושע לאנדא ז"ל שרצונו לנסוע לפגוש בעיר הנפש 'באד הומבורג' הסמוכה לפראנקפורט, הדבר היה לפלא גדול בעיני כל המקורבים מה לו למרן ז"ע עם עיר זו אשר נפוחת רגלי אבותיו הקדושים בה כל דרכו בה מעולם, הגבאי ניסה להניא את מרן ז"ע ממחשבתו והציע לנסוע למארינבאד או לקארלסבאד, מקומות אשר ברוחני הקדושים ושאר צדיקים נהגו לנסוע אליהן בחודשי הקיץ, אך מרן ז"ע עמד על שלו שברצונו לנסוע דוקא לבאד הומבורג ולא למקום אחר.

האכסניא בבאד הומבורג

עוד קודם לבואו של מרן ז"ע בשלחו שני החסידים הנאמנים ששהו אז בגרמניה, וכל הם הרה"ח ר' חיים

כ"ץ ז"ל ואתו עמו הרה"ח ר' זעליא וואלף וואלדמאן ז"ל מפראנקפורט, לטור לבאד-הומבורג כדי למצוא מקום אכסניא ראוי למרן ז"ע.

עוד לפני שנסע לשם מרן ז"ע, ביקש להביא לפניו מפה מעיר באד-הומבורג, הצביע על היתר שבו רוצה לשהות בתקופת שהותו שם, והוא רחוב פערדינאנד שטראסע 19 (Ferdinandstrasse). לאחר השתדלות מרובה אכן שכרו דירה ראויה במלון "מטרופול" השוכן בתחום, והתאימה לצרכי מרן ז"ע. כאשר נכנס מרן ז"ע אל בית האכסניא שהוכן עבורו, הביע את שביעות רצונו מן המקום, אך הוסיף ואמר: "דבר אחד חסר בבית הזה, אין כאן חלונות כפולים...". כידוע, הקפיד מרן ז"ע שחלונות הבית יהיו כפולים.

מן הענין לציין, שמרן ז"ע הביא עמו מזוזה ועל כל דלת בבית האכסניא קעב מזוזה, אף שאין חיוב בדבר על פי הלכה. (ההרה"ר חיים נטע כ"ץ ז"ל)

סביביו ושערה מאוד

כל אותו ביקור בבאד הומבורג היה בגדר 'מדרש פליאה'. היו אלו ימים תמים ותמימים של עבודה סמיירה, כאשר ברוב שעות הדימה היה שקוע בתפילותיו, וכמעט שלא הכניס אוכל לפיו. סביבו נשערה מאוד וכל כולו אומר פליאה דעת נשגבה. בני הבית ראו בעליל שמרן ז"ע מרעיש עולמות ואינו שרוי בעלמא הדין, עד שכבר דאגו לשלום בריאותו ממש.

לפעמים נשמע קולו של מרן ז"ע בוקע מחדרו בעת שכבו על מישת, כאשר פיו ממלמל ללא חרף את הפסוק (תהלים כז, יב): "אל תתנני בנפש הרה" - - -

צופה ומביט

כ"ק מרן ז"ע היה מרובה להסתובב בחדרו אנה ואנה, ולפעמים היה נעמד ליד חלון הבית בדביקות ונראה.

יום אחד נעמד מרן ז"ע ליד החלון, אשר עליו היה תלוי וילון שהיה סגור. מרן ז"ע עמד בסערת רוחות, הניח את ידו האחת על ידו השנייה, וכך עמד שעות על גבי שעות ומלמל בפיו דיבורים שלא נשמעו לנוכחים. לאחר זמן רב נעמד מרן ז"ע כך, ללא שינוי, ניגש המשמש ר' חיים נטע ז"ל ואמר למרן ז"ע כי השעה מאוחרת, כי עדיין לא התפלל תפילת שחרית. אך מרן ז"ע לא הגיב והמשיך לעמוד שם אחוז שרעפי קודש.

לימים סיפר ר' חיים נטע, כי שנים אחר כך נודע לו כי מול בית המלון היה משרד שישב בו אותו רשע, צורל כל היהודים, שכבר תכנן אז נכניות ודוניות להרוג ולאבד את כל עם ה' מבלי השאיר לו שריד ופליט ה"י.

כך היה מרן ז"ע עומד על יד החלון, צופה ומביט בעיניו הקדושות בחלון המפסיק בין אורר החרד המקודש לבין אורירי של אותה ארץ ארורה ונשא עיניו אל ההרים.

אותם הרים שנחשבו אז כמקום מרפא לאדם, אולם היא היא ארץ גרמניה הארורה, אשר משם יצאה שנאה לעולם, הארץ אשר שם מקום הרשע, אדמת העפר שתוכה ספוג דם קדושים, המדינה המקוללת שהשליכה מיליוני קדושים באש. ואלין מיליא יתון לתיקיעיא, ואין איתנו יודע עד מה, מה ראה מרן ז"ע בעיני קדשו באותן שעות שעמד מול החלון הובטי, והיאך לחם את מלחמתו הקדושה נגד כח הסטרא אחרא.

צדיק אוכל...

סיפר הרה"ח ר' חיים נטע ז"ל:

באחד הלילות בבאד-הומבורג, כאשר סיים מרן ז"ע תפילת ערבית וכבר נטל את המגבת כדי לישוט ידיו לסעודה, החל לפתע לערוך חשבון הנפש, עד שהגיע לדידי מסקנא כי אינו ראוי שיאכל ביום זה... ואכן, מרן לא נטל ידיו לסעודה באותו הלילה.

סיפר הרה"ח ר' אלהנן ראששילד ז"ל מפראנקפורט אשר ביקר בבאד הומבורג, שהרבנית ע"ה ביקשה

ממנו שסייע בעדה למען בריאותו של מרן, והפצירה בו שייכנס אל הקודש פנימה, ובהיותו יעקע' שלא גדל בין החסידים, נקל עליו לאזור עוז ולדבר אל מרן בשפה שיש בה נימת דרישה, ולפעול אצלו שיאכל יותר.

ואכן ר' אלהנן נכנס ואמר בפשטות: "דער רבי איז געקומען אויף קור (הרבי בא הנה לנופש), הרבי צריך לאכול יותר ולטייל...". מרן ז"ע ענה לעומתו: "יא, יא" ומינתו כשליחו לאכול כל יום שוק של בשר עוף...

(הגאון רבי יימה מנחם כהן שליט"א אב"ד פארזי ששמע מפיו)

המן מן התורה מנין?

גם בענין שפתם של בני גרמניה דרוש רדש מרן ז"ע בימי שהותו בבאד הומבורג. בשיח סוד שרפי קודש.

לפעמים נשמע קולו של מרן ז"ע כשהוא חוזר ואומר בגרמנית: "יא וואהל", שמשמעותו: "אכן, אמת הדבר".

באחד הלילות בעת שנשכב על יצוע, פנה מרן ז"ע ושאל את המשמש ר' חיים נטע ז"ל: "הלא כל אומה יש לה מקור ושושר בתורתה הקדושה, ואם כן הגד נא לי, איה מקורו של העם הגרמני בתורה?"

לא ידע ר' חיים נטע מה להשיב, ושחק.

נענה מרן ואמר: "הגרמנים כשברצונם לומר 'אמת הדבר' אומרים הם: 'יא וואהל'... היכן המקור לכך בתורתנו הקדושה? הנה יש סימוכין לכך מהתורה, כי בפסוק נאמר (בראשית מב, כא): 'אבל אשמים אנחנו', ובתרגום: 'בקושטא חייבין אנתא', ומכאן שתיבת 'אבל' היא תרגומה של אמת, והוא המקור לומר בגרמנית 'יא וואהל'..."

באי עדין בתחן

אותם היו שבועות ששהה מרן ז"ע בבאד-הומבורג, שהו שבועות נעלים עבור תושבי המחוז כולו. מכל עבר, ובפרט מעיר פראנקפורט הסמוכה, היו עורכים נסיעות לבאד-הומבורג כדי להתעדן מעונג הרוחות ולחסות בצל כנפיו של מרן ז"ע. תחנת הרכבת בעיר באד-הומבורג פלטה מידי יום ביומו אנשים רבים - "ביאיונו אל הר קדשן ואל משכנותיך" - מגמת פניהם היתה אל המלון שבו התאכסן מרן ז"ע, אשר מחוזה לה נחלה שלט עם כיתוב: "כאן גר האדמו"ר מבעלזא".

בכל צרתם לו צר

באחד הימים הבית מרן ז"ע בבאד הומבורג, נכנס יהודי אל הקודש פנימה ומסר פתקא ורחמי, בו ביקש ברכה לישועה ורחמים.

כשיצא הלה פנה מרן אל ר' חיים נטע, ואמר לו כהאי לישנא: "גליים מיר! דעי שטראקטערי גוי זאל האבן מיינע יסורים, וואלט ער ניישט געקענטן אויסראטן. אוי די אלע יסורים זענען גארנישט קענן דעם וואס איך בין געווארן צובראכן פון דעם קוויטל - - - (האמן!) ה' גוי החזק ביותר, לא היה יכול לסבול את היסורים שאני סובל מהם. וכל היסורים הללו אינם נחשבים אצלי לעומת השבר שנשברתי מקריאת קוויטל זה).

עוד מסופר, כי באחד הימים נאנח מרן ז"ע אודות יסוריו ומכאוביו, והתבטא באזני ר' חיים נטע, שמתירס הוא ביסורים כאלו "וואס מען טאר נישט ווינטשן אפילו פאר א גוי, חוץ פאר המן און פאר עמלק..." (=שסור 'לברך' יסורים אלו אפילו לגוי, חוץ מהמן ועמלק).

אף זאת העידו המקורבים, כי מאז שחזר מרן ז"ע מנסיעתו זו לערי גרמניה הורע יותר מצב בריאותו, ומני אז החל מרן לסבול מכל מיני חולאים קשים אשר החמירו, כגון מיחושים על בני המעינים ועוד.

הנדה והברכה למכון אור הצפון ולהרב יוחנאק פרויד שליט"א תלאת 5387722@gmail.com

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זי"ע א

פרטים מאלפים ממה שהתרחש בביתו של מרן זי"ע בימי מלחמת ששת הימים, לפניך, במהלכה,
וביותר לאחריה - נרשמו ע"י המשב"ק הרה"צ ר' אפרים יוסף דוב אשכנזי זצ"ל - ה"א

רבינו עמד בשלו, כי הדבר מבורר אצלו מצד הגיון השכל, ואי אפשר לומר אחרת. לא ארכו הימים וע"י סיבות כל הסיבות הגיע לידו של רבינו מכתב שנכתב מאחד מחברי הכנסת לראשי האגודה כאן באמעריקא, [ורבינו מזכיר מכתב זה בספרו סימן מ"ח]. ובתוך הדברים מספר לו בסוד שממשלת הצינוי היתה מי שהחליטה להתחיל במלחמה, ועין בעין ראינו אז עד היכן העדיף רבינו לראות כחכם עדיף, על אמיתת השתלשלות הענינים, יותר מכל הללו הבוחשים בקדירת הויות העולם, שאך רצו להעבירו מדעתו בזה.

כבר במשך השעות הראשונות של המלחמה, וכן במשך כל הימים הבאים בכל ימי השבוע הלזו של פ' נשא, המה הששת הימים של המלחמה, היתה שמועה רודפת שמועה, נצחון רודפת נצחון, והתפעלות רודפת התפעלות, על מה שהצינוים הצליחו לנצח נגד הערבים בדרך יוצא מן הכלל במשך ימים מספר, הרבה מחוגי החרדים התחילו להכתיר הנצחונות הפלאים האלו, בזה תהילה כאילו המה נסים מן השמים למעלה מדרך הטבע. והרחוב היהודי היה כל כולו במצב של שיכורת בהתפעלות ותורעות שמחה על ההשתלשלות. והשמועות הללו הגיעו לאזני רבינו אשר בלא כל רגשי התפעלות במחי יד, אבל עדיין לא יצא חוצץ בקו מלחמה ולא השמיע ברבים דברים חריפים במשך כל ימי השבוע להעמיד קו של בהירות

על שיכורת הנסיונות - כפי שנשמע ממנו אח"כ. אמנם על פני קדשו הכירו יגון קודר וכאב פנימי ולבאי ביתו הדגיש כ"פ אז, שכל עוד שהמלחמה נמשכה, אינו רוצה לפרסם כלום מדעתו כדי שלא ליתן פ"פ למקטריגים להעמיס בדבריו שיותר טוב שהערבים ינצחו ח"ו, אבל זאת שמענו מפ"ק כמה פעמים במשך כל השבוע, שמשם לא יאומן שגם כאלו שהם מאנ"ש וסרים למשמעתו ושומעי לקוה, ושמעו כבר כ"כ הרבה דברי תורה, ומה גם שביאר כבר כל הענינים בספרו ויאל משה ש"ל כבר כמה שנים קודם לכן, ועכ"ז כשחזר ונשנה איזה מארע חדש, מתבלבלים לגמרי מכל נסיון חדש, והה רק מפני חסרון התבוננות ושימת לב לכל הדברים שנכתבו כבר בדברי חכ"ל במקומות אין שיעור, וע"כ צריך להבהיר הדברים עזה"פ בכל על הצורך.

במלחמה נוראה, ורוצים ח"ו להביא כליון על העם היושב בציון, ומצב של פחד היה אפוף על כל, על העתיד המעורפל בארץ ישראל.

ביום א' פ' במדבר תשכ"ז לפ"ק, פקד רבינו שיתאספו בבית מדרשו לאמירת תהלים בשעות

ידוע שהספר "על הגאולה ועל התמורה" כתבו ופרסמו רבינו אחרי המלחמה שערכו הצינוים נגד הערבים בשנת תשכ"ז לפ"ק, אשר קראה בשם "מלחמת ששת הימים". מלחמה זו לא היתה הראשונה במספר, וכבר קדם לה מלחמה, שקראה "מלחמת השחרור" שלהם בשנת תש"ח ומלחמת סיני בשנת תשי"ז. ועכ"ז שונה היתה מלחמה זו, בזה שגרמה לבלול הדעת עצום גם במחנה של שלומי אמוני ישראל, יותר מהמלחמות הקודמות, ולצד השתלשלות הענינים במשך ימי המלחמה ואחריה, נגרמה מהפכה עצומה בלבבות אלפי ישראל ממחנה החרדים, להרגיש איזה התקרבות והתחברות פנימי אל המדינה ואל הצינוים. והרבה הרבה משלומי אמוני ישראל אשר עד עכשיו עמדו מרחוק מ"ע הצינויות, התחילו עכשיו להתקרב אליה באיזה צד של קירוב הדעת. ורוב רובם, כמעט כולם, חוץ מיחידים סגולה ממש, נספחו בימים הללו אחר הזרם הנורא הללו של קירוב הדעת להם ולפעולותיהם. ויש להעתיק ממכתב שנתקבל אצל רבינו מתלמידו כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל בימים הללו: שהוא כותב:

"העיקר מה שרצוני לכתוב שאין לשער גודל הטמיון והבלבול שבעשה עכשיו ברחוב המהצלת הצינוים, הרבה יותר ממה שהי' לפני עשר שנים במלחמת סיני, מרקדים ומטפחים ושמיים וביניהם גם בהרבה ושיכורת. והאמת הוא שיותר ממה שכבשו את כל הנ"ל המכאוב היותר הוא שכבשו בעוה"ר את לבות רוב החרדים וכן באר"י והן בחו"ל, כמעט שא"א לדבר עם אנשים מהרחוב לשנות דעתם".

בתקופה נוראה הלזו של נסיון אחר נסיון, ובלבול הדעת בתוך תוכו של המחנה הנשאר לפליטה מיראי ה' וחוששי שמו, התגלה רבינו בהוד וזהרו של מנהיג ישראל ומצביא מלחמה, העומד בשער המלחמה אף תחת אבני בליסטראות נוראים, להזהיר ולהתריע על כל צד אפשרי של התקרבות הדעת והתחברות אל חפשים ופורקי עול תורה.

הנה במשך כמה שבועות קודם המלחמה, היתה מצב נורא של פחד ובהלה, כי ממשלת הצינוים פירסמו מדי יום, שהערבים מתגרים להתחיל

ועכ"פ הנה אחר שהאפיקורסים הדליקו אש התבערה והעמידו בסכנה את ישראל, עד שהגיע לידו כן שהרשעים הישמעאלים באו ח"ו להשמד ולהרוג, ריחם השי"ת על עמו ישראל להצילם. והנה וישערו של הקב"ה היה יכול להיות גם באופן אחר, שלא תהיה הדבר באופן שהוא עכשיו, אשר עוד תולים שהיתה הישועה על ידי מלחמתם ונצחונם, אולם הסתבב כל זה מכח הסי"מ אשר מן השמים מניחים אותו לנסות את ישראל, והוה מה שאמרו ז"ל שהבא לטמא פותחין לו, היינו שנותנים להם פתחון פה.

דברי אלוקים חיים

והנה כבר הזכרתי המשל ומובא גם בספר ויאל משה באותו הבן בליעל שבא לבית אחד בדמות אורח ובאמצע הלילה הדליק שם שריפה, וכשהבערה ללהב יצאה עשה את עצמו כמציל שהלך בוריותו לטייע להבעל הבית בפעולות ההצלה, והיה עוד זריו בדרך הציל יותר ממה שהציל הבעל הבית, אלא שאחר כך אמרו הידידים להבעל הבית, שידע נכונה שהוא עצמו היה השרוף והמשיחית, ולא המציל. והנה יש להתבונן עוד מה שיש ללמוד מהמשל הזה לענינו, דלכאורה מהו הסיבה שאותו המדליק עצמו הולך אחר כך להציל מן האש, והלא הוא שהדליק האש כדי שתשרף הכל, ולמה ישתדל בהצלה. ואלא ודאי שכונותו הוא, מאחר שברצונו להוסיף עוד ברשתו להבעיר את גם אחר כך, ומעתה אם יראו אותו עכשיו שהוא בורח ממקום האש, הרי יבינו תיכף שהוא המדליק, ושוב לא יניחו אותו לדרוך על מפתן בית יהודי, ועל כן הוא מעמיד גם פנים כמציל כדי שיוכל אחר כך להוסיף ולהבעיר אש. והנה מכיון שכן, הרי אף שבודאי שבעת שהאש הולק ונשרפים בעוה"ר מבני ישראל, והוא עומד ומציל, אז לא יאמרו אליו לא תלך להציל, אבל תיכף אחר כך כשהוא פונה לילך משם, אז עומדים ומרעישים עליו בצעקה, הלא אתה הוא המבעיר ואתה הוא ההורג את כל הנפשות האלו, ובורחים ממנו ואין רוצים עוד לשמוע דבר ממנו ואף לא להביט אל פניו ולא שמהללים אותו על מה שהציל.

(ש"ס נשא תשכ"ז)

אלא שהבורא כל עולמים ריחם על ידי תפלתו של ישראל, ועל ידי מה שהיו בני ישראל כבורים ורוצצים, ולפי שהוא רחום וחנון על כן התעוררו רחמי על שארית ישראל הנאמנים והציל אותם. וגם זה שניצלו אלו התושבים בהערים הישובים, גם כן לא היה להם שום חלק ונחלה בזה, אלא שהכל היה על ידי גודל רחמי ית"ש.

(ש"ס שלח תשכ"ז)

של אהר"צ, והוא בעצמו היה שם במשך כל הזמן. איהו שעות אחר שגמרו תהלים בבית מדרשו של רבינו באשמורת חמרת היום הגיע השמועה שפרצה המלחמה בארץ ישראל - היתה זאת כ"ו אייר תשכ"ז לפ"ק.

לפי הידיעה שהפיצו ראשי המדינה, היו הערבים הללו שהתחילו בגירו המלחמה, ואשר לכן הוכרחו הצינוים להשיב מלחמה השערה. אולם רבינו טען במשך כל הזמן לבאי ביתו שברור אצלו שהצינוים המה שתתחילו בגירו המלחמה. וכמה מיודעי דבר בפרקי הויות העולם טענו עמו ולעומתו שאל יאמר דבר שאינו, כי אינו בקי בענינים אלו, ועל כן לא יתוה דעת בענין כזה שהוא היופך מהברור והמקובל בעיני כל. אולם

מזן הרה"ק ההלקת יהושע מביאלא זיע"א

בימי זעם ועברה - מסירות נפש של הרבנית הצדקנית מהברתו בקודש מרת הנה פעשא ע"ה
לרגל יום היארצייט שחל בחודש זה ט' סיון

לאחר השחרור מסיביר. מאות הפליטים השתרכו ברגל אל עבר הנהר הסמוך, על שפתו המתינו מספר ספינות שדמו להפליא לספינות הרעועות שהובילום הנה. נסיעה ארוכה ומתשת לפניהם, אך מה שונה תחושתם מאי אזי, פניהם אל החופש.

הנוסעים היגיעים עמדו מעתה ברשות עצמם, מלאי המזון שעלה בידיהם לאגור הלך והדלדל, מחוסר ברירה נאלצה הספינה להשתהות סמוך למקומות ישוב שנודמנו בדרכם, והנוסעים פשוט אליהם במאמץ להשיג מעט מזון להשיב את נפשם. שוב באה לידי ביטוי מסירות נפשה ההירואית של הרבנית ע"ה, היא יצאה

אל הכפרים ובתושיה עלה בידה להשיג מזון כשר עבור רבינו וילדינו, כך ובתנאים אלו ארכה לה הנסיעה - שבוע חלף עד שהגיעו למקום ישוב הולם, בו מצוי היה שוב מסילת הברזל. תלאות הנדודים לא תמו, רכבות ישראליות טשקנט לא היו, והנוסעים נאלצו לחלוף רבות מרכבת לרכבת. לעתים תדירות היתה עליהם לבלות שעות ארוכות בהמתנה מורשת, ואף לישון בשולי התחנה ההומה על מטלטליהם.

אגב תיאור מענין שקרה בהקשר לתחנות אלו: באחד הימים בעת שעמלה להשיג מעט מזון והיא במעטה הנה באחד הישובים המרוחקים, נשמעה לפתע צפירה עמומה משפת הנהר, הרבנית חשה אל הספינה אך עד שהגיעה החלה היא מפליגה... עשתונותיה של הרבנית לא נואשו, באומץ לב נטלה קורה וחתרה אל הספינה המתרחקת, הנוסעים הדואגים עקבו בחרדה אחר קרש הצלה שעמלה דרכו במים ומתרו לשלשל חבלים לעברה, אחר מאמצים עלתה הרבנית אל הספינה, והדרוזה אל רבינו שנשא כל אותה עת תפילה חמה לשלומה.

תולדות ה"להבת דוד" מהרה"ק מביאלא
בני ברק זצ"ל פרק ד'

אם סיביר היתה גיהנם של שלג, היתה טורקיסטאן גיהנם של אש, יוצאי פולין שהורגלו בקור, קשה היה עליהם ההבל והחום. אף אחד לא התגעגע לעבודות הפרך והכפיה שהושתו עליהם בסיביר, ובכל אופן למפרע התברר להם, כי גם מנות הלחם והמרגרינה שניתנו להם במשורה,

אך כיון שהיה להם קביעות היו בהם מידה של הצלה, עתה גם למעט לחם שיועזו ולא תמיד מצאו.

העול האחראי שנפל איפוא על הרבנית הפך יותר ויותר קשה מנשוא, פה ושם חסכה מעצמה מאכל ולבוש, כדי לתת לילדים ולבעלה הצדיק אך אט הורע המצב. במנוסתה מפולין נטלה עמה הרבנית חתיכות זהב קטנות שיהא עמה לעת מחסור, עתה החליטה כי הגיע הזמן להשתמש בהם, באיזור מגוריהם לא היה קונה להם, בשל המצב הבטחוני הטילו השלטונות איסור על התושבים שלא לנוע ברכבות, למרות כך היתה הרבנית חומקת

דברי אלוקים חיים

ונבאר על דרך דברי קדשו של ב"ק אאמ"ר זצלה"ה בענין המרגלים, הדנה מבואר מכ"ק זקני בתולדות אדם, שהמרגלים נתכוונו לשם שמים, וביאר כ"ק אאמ"ר כי הנה אפילו כאשר יש ישראל עומד בדרגה גמומה, אף על פי כן צריך לדעת כי ברגע אחד יכול הוא לידבק בהקב"ה, כאשר ישוב אליו באמת. אבל המרגלים סברו במחשבתם, כי מחמת גודל קדושת הארץ, אזי באם ח"ו חוטאים בארץ ישראל אין יכולים לשוב בתשובה, וזהו שאמרו "לא נוכל לעלות" (יג, לא). אבל יהושע וכלב אמרו "עלה נעלה" (יג, ל), שתמיד ובכל מקום הקב"ה מקבל אותנו בתשובה, וכמו שאנו אומרים "אתה נותן יד לפושעים" (נוסח תפלת נעילה), וזה ביאור ענין המרגלים בדרך העבודה, עכ"ל.

"להבת דוד" מכ"ק מין הרה"ק מביאלא בני ברק זצ"ל עמ' תקו'

אל הקרונות למסע אל ההרים הסמוכות. עד שמצאה קונה שרכש את הזהב. בפעמים אחרות שלחה ידה במסחרים, ולא בחלה בעמל כפיים, להשיג כסף ולרכוש מעט מזון בשוק השחור, הדרכים הלך ושוב מלאו חיילים שחמוסו ביד זדונית כל מזון שנקרה בדרכם, והיטב היה להזהר מהם.

פסח בצל המגיפה

ימי הפסח נשאו בבשרם שינוי, והם עמדו בסימן התאוששות של הבנים (כ"ק אדמו"רים מביאלא פרשיסחא ביאלא רמת אהרן וביאלא בני ברק זכר צדיקים לברכה), שנפלו למחלת הטיפוס הנערים הרכים שזה עתה מחלמים, אך בטרם התאוששו היקרים לו כליל מן המחלה, פגעו הנגיפים ברבינו בצורה חמורה, פניו הטהורות צהבו וגופו קדח מחום, שמידותיו עלו וטפסו מעבר לארבעים מעלות. להשיג אוכל מראש לכל ימי החג קשה היה בתנאי אותם ימים. ושוב נצבה הרבנית חסרת אונים... דמדומי חמה הטילו צללית עמומה, מוצאי שביעי של פסח היה זה ומפאתי החדר נשמעה קריאה חלושה, הבנים חשו בהערצה אל מטתו של הרבי, והטו אזנם להברות הקטועות שיצאו ממנו - שלושה כוכבים... המתינו עוד קמעא... קרא הרבי

בשארית כוחותיו, ותלה בהם מבט אוהב... היו אלו מלותיו האחרונות של הרבי, כוחותיו אזלוהו ומצבו החמיר, למחרת הובהל בדחיפות לבית החולים מפרפר בין חיים למוות.

בין חיים למוות

בבית החולים היו הוראות מחמירות, בגדיהם וכל חפציהם של החולים, נשלחו לחיטוי וחקק מהם לשריפה, בנסיון נואש למנוע את התפשטות המחלה המשתוללת, הכניסה לזרים נאסרה מחשש שהבריאים ישאו עמם את נגיפי המחלה חוצה. אך הרבנית המסורה שהכירה בגנוגי קדושתו של בעלה, והבינה כי מאום לא יתן אל פיו, דאגה בדרך לא דרך להעביר לו מזון כשר להשיב את נפשו.

מידי יום היתה הרבנית יוצאת לעבר בית החולים, וטפסה בחירוף נפש על החלון, בקול מעודד בשרה הרבנית על המזון ששלחה, והפצירה בו לשאת אונים ולהחזיק מעמד עוד. חלפו עברו יומים - שעת המשבר הגיעה, מידת חומו של הרבי עברה את מפלס ה-42 מעלות - - - הרופאים נואשו מחייו, והם העבירו את הרבי לאולם בודד, שפונה במיוחד עבור חולים אנושים, לצד אותם ששעותיהם ספורות,

באותו יום חשה הרבנית כהרגלה אל הרבי, אך אבוי! - - - מטתו של רבינו ריקה, הארע חלילה הגרוע מכל? נסערת כולה פרצה הרבנית בנחישות אל בית החולים, ואף השומרים לא הצליחו למנוע בעדה, איך שהוא כמעט בלי הרגשה מצאה את עצמה על סף חדרו של הרבי, ועיניה חשכו מראות. הפנים הטהורות צהבו, נשימתו של הרבי קטועה, והיה נראה קרוב לגסיסה - - - תיכף גתנה במסירות מעל הרבי, וזליפה על פניו ואל פיו מים, הוציאה דייסא מאמתחתה ומעט רביכה אל פיו, שעה ארוכה עמלה, והפלא התחולל. הרבי פקח את עפעפיו והחל להזיע, משעה לשעה ניכר שנוי לטובה, הרעד הלך ונרגע: שעת המשבר חלפה. עכשיו בקשה שיוציאוהו מאולם זה, וכעבור שעות מראו שהמצב התייצב נענו לה, ורבינו הוחזר לבית החולים, זמן מה חלף אט אט התאושש רבינו עד ששב לביתו.

שם פרק ה'

מזן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

טובות זכרונות שנשמעו מפי הרה"ח המפו' רבי זאב קורנבליט שליט"א מחשובי חסידי לעלוב (ה"ד).

[לב] סוד ה' ליראי: בענין לימוד קבלה/ אע"פ שרבינו היה כל דרכיו והנהגותיו עפ"י סוד והמבין הבין, עכ"ז לא היה ניהא דעתו מכל מי שניגש אל הקודש ללמוד את חכמת הקבלה מבלי להיות ראוי לכך, כשבעונותו הכליל גם את עצמו שאינו ראוי ללמוד את חכמת הקבלה. [זולת החסיד המקובל רבי צבי פריד זצ"ל, שהחביא עצמו בבית הפנימי בביהמ"ד והציץ באחד מספריו קבלה שהיה מצוי שם, ועבר רבינו רבינו שם, עוד לא הספיק להטמינו וכבר 'תפסו' רבינו עם הספר בידו, וחיץ לעברו, ופנה אליו באמרו לו, 'אתה יכול'. כאומר, לך אני מרשה ללמוד סתרי-תורה].

[ג] דרכו בקודש של רבינו בהוראת הבחורים והחסידים במסילה העולה בית קל היתה בתכינות רבה, כמעט ולא היה מעיר או מייסר בדברים, אלא האוירה שהשרה מסביבו היא אשר השרתה יראת ה' מסביבו, כי היה מקרין מסביבו אוירה של קדושה שלא היה שייך להרהר בסביבתו אפילו במחשבה קלה שאינה ראויה וכ"ש בדיבור או במעשה שאינו כהוגן ח"ו.

[ד] רבינו אמר על הרב החסיד המפו' רבי יצחק שוורץ זצ"ל [אבי הרה"ח ר' אברהם ז"ל המהולל] בלשון חשיבות, שהוא לא קם ממיטתו שליווהו למבונות לראות את המלווים אותו, והיה משמעות מדבריו שהרבה נפטרים ב"מ עושים כן רח"ל.

[ה] כשעלתה ההצעה אצל גאב"ד העדה"ח הגה"ק רבי משה אריה פריינד זצוק"ל ההצעה להתחתן פעם נוספת אחרי השואה, היה לו בזה ספק מסוים, פנה לרבינו לקבל ממנו עצה וברכה. וביקר רבינו על שידוך זה, ותוך כדי שיחה אמר רבינו זצוק"ל להגה"ק רמ"א זצוק"ל: אל לך לחשוש ממה יאמרו הבריות' כי כבר מאה שנה שאין 'בריות'.

[ו] בשנים מקדם בשנות מגורי רבינו בת"א לא היו שרים בקביעות את הזמר' (קה אכסוף) בשל"ס בצל הקודש, אמנם כל פעם שאירע שנאלץ לשל"ה חסיד קארלין, היה רבינו מוכבדו לשרו זאת, ושרו יחדיו את הזמר. ובשנת תשכ"א כאשר הגיע ללמוד בישיבתנו 'קד' תשכ"א בחור אחד חסיד קארלין הוא הרה"ח רבי יוסף קולא שליט"א היה רבינו מוכבדו לפתח בזמר כל שבת. ומשנת תשכ"ב כאשר זקני חסידי קארלין הכתירו את רבינו לרבם ומאורם, אזי החל רבינו לזמר מדי שבת בשבת.

תשובה"ח להאברך החשוב הרב משה לייב קורנבליט שליט"א מביתר שהואיל בטובו למסור דברים נפלאים אלו ששמע מפי זקינו הרה"ח רבי ויעלול שליט"א, ובזכותו וכינוי להעלותו עלי גליון בתודת העעל"ט לזיכור הרבים.

גדול...] שהיה מדבר עם רבינו כחבר בין חברים, עד שהיה קרוב לטפוח על שכמו, מעשה חבירות, ורבינו בענוותנותו היה עונה לו כפי דיבורו אתו.

[ז] הגה"צ רבי ישראל זאב מינצברג זצ"ל ראב"ד בעיה"ק ירושת"ו, לא היה בעל רגש ואמר ע"ע שבכה פעמיים בחייו, פע"א היה כשראה את הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע שצורת קדשו היה כידוע בהדרת פנים וקדושה עילאית, והפעם השני' שבכה היה אחר שרבינו יצא מביקור אצלו, כשהוא מעיד בהתרגשות

[ז] פע"א אמר לי הרה"ח רבי שמואל פרוש שליט"א שנודע לו שרבינו סע עכשיו לבית החיים סנהדריה, וצעדנו יחד לביה"ח, וראינו את רבינו שהגיע בליווי אחד מבניו שליט"א [או כ"ק אדמו"ר מלעלוב ניקלשבורג שליט"א או כ"ק אדמו"ר מהרש"ש שליט"א. בכלל בנסיעות פרטיות וסודיות נלוו אל רבינו בניו שליט"א או מלווה אחר כיו"ב ולא הגבאים], כשבירו המקל, מסתובב אנה ואנה כשמושיט מקלו לעבר המצבות כקורא על המצבות כמחפש איהם מהם, עד שנעמד על יד מציבה אחת למשך זמן מה, ופנה ויצא משם, וכל אותו זמן לא אמר ולא התפלל כלום, ואינו יודע איזו מצבה היתה, ולשם מה הגיע לשם.

[ח] מדי פעם היה רבינו מזכיר שמות אנשים שכבר היו בעולם האמת, והיה שואל עליהם את הנוכחים, האם הכרתם את פלוני או את אלמוני, פ"א שאל על הטבח שהכין את ארוחת הערב בישיבה, ואמר 'ער האט דאס גימאכט גרינג' (-הוא עשה את זה קל), ועל הרב החסיד ר' יעקב גלבשטיין ז"ל אמר אחר פטירתו, 'ער האט דאס גימאכט שייך' (-הוא עשה את זה יפה). וביור אצל הנמצאים האם מישוה הכיר את 'אגסי', [והיא] ניכר מדבריו שמחפש מי שזוכר אם אגסי הזה היה מקורב אל אג"ש או אל ביהמ"ד של אג"ש בכדי שיוכל לעשות לו טובה בעולם העליון], ולא היה מי שהכירו או ידע את תהלוכת חייו, אך היו שם כמה שהיה להם אישורו ויכרון או ידיעה מסוימת ממנו, ואחר כך נאנח רבינו לעצמו והפטיר, 'אלע ליגן אויף מיינע פלייצעס' (הכל מונח על הכתפיים שלי).

סיפור חסידי קארלין על הרה"ח רבי מרדכי הויזמן היה פעם במצב של בלי הכרה זמן רב, וכשהתעורר סיפר לחבריו בהתרגשות שהוא כבר היה בעולם העליון והביאוהו למשפט רבינו היה אחד מהבי"ד ופסק להחזירו לחיים ומיד נתעורר, ועדיין ידוע מהזוהר אצל זקני החסידים שם.

ככלל, היתה ההרגשה בין המסתופפים בצל הקודש שכל ענייניו טמירים ונעלמים. [ט] אמר אחר כך, לא מצאתי בו כל רע, אבל לא יכולתי להרגיש עצמי יותר נמוך ממנו. [א.ה. ואם ענוותנותו של רבינו לא עמדה בפני שפלותו של זה, אפשר לתאר עד כמה שפל מעלה היה זה].

וכגודל קדושתו כך גדול ענוותנותו, והיה אחד מהחוסים בחצה"ק [שלא היה בר דעת

לקט פתגמי קודש

ד"א ח מפ"ק רבינו הקדו"ט זי"ע שנשמעו מפי הרה"ח רבי זאב קורנבליט שליט"א [א] מרגלא בפומיה דרבינו: 'אדם לעמל יולד', הרי שנגזר על כל אדם לעמול, או בדברים טובים או להיפך ח"ו, ואם כן עדיף לעמול על דברים טובים.

[ב] רבינו היה אומר על 'בעלי הייחוס' שאם לא מתנהגים כהוגן, הרי זועט מען זיי שטרפאן פאר דעם' (יענישו אותם על זה). והיינו שאם אין מתנהג כהוגן, לא די שלא ירווחו ממה שהוא יחסן אלא עוד יפסידו כי יענישו אותו על זה.

[ג] אמר בשם הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין קארלין זי"ע שהיה אומר בשם (הבית אהרן) שאילו היצ"ר היה יודע עשה צדקה בממונם הם ונשכב לארוך ולרוחב כדי שיהיו עשירים, אך היות ויודע שיעשו צדקה, משאיר הדבר על כנו.

[ד] היה אומר בשם הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, שמריח תנורי האפיה בער"ש היה אפשר לנשים לקבל רוח הקודש, אך הייגוון שלהם מפריע.

[ה] אמר בשם הרבי מלובלין זי"ע שאת קרח כבר תיקן, אך את אשתו קשה לתקן. [רבינו היה דבוק מאוד בזקיה"ק הרבי מלובלין זי"ע ובספריו הקד', והיה נוהג ללמוד מספריו 'זאת זכרון' וכדו' בשעת עריכת הטיש].

[ו] הוא היה אומר בשם צדיקים, עה"פ ועיני לאה רכות ורחל הייתה יפ"ת, היינו שמה שפעלה לאה ע"י עיניה רכות פעלה רחל בשמחה.

[ז] רבינו אמר עה"פ 'בהקטירים אש זרה' היינו שהקטירו את השמינית שבשמינית שלהם. [ח] עוד היה אומר, עה"פ 'ה' צילך', כמו שהצל צמד וקשור אל האדם ועכ"ז הולך הוא למרחוק, ובכל תנועה קטנה שעושה האדם במקום עומד עושה הצל תנועה גדולה במקום שהוא נמשך, וכפי גודל הצל וכפי המרחק שעל לשם נמש הצל כמו"כ גילה הפעולה הנמשכת מפעולת האדם שיומגד על עומדו. כן הוא גם כן בענייני עולם הבא, וכל פעולה טובה, אפילו הקטנה, שעושה האדם בעוה"ז, פועלת היא פעולות גדולות בעולם הבא וכל מעשה טוב מרעיש עולמות עוליונים.

ניכרת שדמות דיוקנו של רבי דומה מאד לשל זקינו הקד' הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע, שאותו עוד זכה רבי וועלול לראות בילדותו.

[א] רבינו זי"ע היה מדי פעם בשעת הטיש הולך למקה, [וכל זה היה לוקח כמה דקות ממש, עוד הוא יוצא וכבר וזאב נכנס עם פיאות רטובות מהמקוה], ואירע פע"א בסוכות, בשעת עריכת השוה"ט בסוכה, בשונה משאר בפעמים שהיה הולך למקה, כאן מסיבה מסוימת שאינה ידועה (א.ה. אולי כדי שלא יהיה הפסק בסעודה כי שאר הטיש'ן היה בתוך הבנין עם המקה והסוכה היתה בחוץ, או שאל רצה להרבות בשהייה חוץ לסוכה, ומי יבוא בסוד קדושים) במקום לילך למקה, ציוה והביאו לפניו קערה עם נטלה עם מים, ויצא חוץ לסוכה סמוך לה, ונטל ידיו כמה פעמים תוך כדי שנושא עיניו כפי לשמים וממלמל לעצמו ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' - במקום מקוה, במקום מקוה (עי' גמ' ברכות טו ע"א בשם ר' יוחנן ובדברי רבא וברשי" ד"ה דכתבי ארחץ שנטילה הוא במקום מקוה).

וכשהיה תעורר סיפר לחבריו בהתרגשות שהוא כבר היה בעולם העליון והביאוהו למשפט רבינו היה אחד מהבי"ד ופסק להחזירו לחיים ומיד נתעורר, ועדיין ידוע מהזוהר אצל זקני החסידים שם. ככלל, היתה ההרגשה בין המסתופפים בצל הקודש שכל ענייניו טמירים ונעלמים. [ט] אמר אחר כך, לא מצאתי בו כל רע, אבל לא יכולתי להרגיש עצמי יותר נמוך ממנו. [א.ה. ואם ענוותנותו של רבינו לא עמדה בפני שפלותו של זה, אפשר לתאר עד כמה שפל מעלה היה זה]. וכגודל קדושתו כך גדול ענוותנותו, והיה אחד מהחוסים בחצה"ק [שלא היה בר דעת

מִרְן הַרְה"ק הַאֲמֵרִי הַיִּים מוִיז'נִיץ זִיע"א

הַמוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ - הַהֲתַרְחָקוֹת מִמִּידַת הַכַּעַס בַּהֲלִיכּוֹתָיו וּבְמִשְׁנֵתוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ זִיע"א

בשעות הערב, יען כי הוגשה תלונה נגדו ע"י אחד הגבירים, בענין אי סידורם כראוי של המגבות בישיבה.

היות שהבחור הלז היה מקפל את התפילין של מרן מדי בוקר, חשש למחרת הנזיפה לגשת אל רבינו, עקב הקפדתו. משלא הופיע למלא תפקידו, שלח מרן לקרוא לו, והושיט לו את התפילין בכדי לקפלן, בהעירו: "גם אתמול לא הייתי בכעס עליך".

עוד אירע מעשה בעת שהישיבה שכנה עדין בתל-אביב, ובעת חתונה של אחד מאנ"ש ששה אחד הבחורים יין, יתר על המידה, עד כי השתכר. בשבוע מהחתונה, לקח עמו בקבוק יין נוסף, וכל כמה דקות לגם ממנו. אחד הבחורים הצליח לחטוף ממנו את הבקבוק, והלה החל לצעוק ולבקש את הבקבוק - השעה היתה כבר לאור הצות הלילה.

לקול זעקותיו, יצא מרן מתדרו (רבינו התגורר באחת הקומות שבנין הישיבה) לדעת מה פשר הצעקות, ואחד הבחורים סיפר לו את כל נזכחת, ואילו הוא המשיך לדרוש את החזרת בקבוק היין.

רבינו נזף בו חמורות, אך ההוא המשיך בזעקותיו, עד כי אחד הבחורים הפילו ארצה וסתם את פיו.

"בזהירות - הפטיר מרן - הנך חושב שאני מרוגז? אינני כועס ברכינות!"

גדולי ישראל מושלים ברוחם

מספר היה רבינו זיע"א, כי להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א היו תפילין יקרות בירושה מאביו, והיות שהרחקות בביתו היתה גוראה, הציע לו עשיר אחד סכום עצום עבור התפילין. אך הרה"ק מאן לעשות זאת. והנה, סמוך לזאת הסוכה, בהגיע הזמן לקניית אתר, ובביתו אין כל, מכר הרה"ק את התפילין, על מנת שירכוש אתרוג מהודו. בבואו ארצה שמח טוב לב על המצוה שרכש, התרעמה זוגתו, על כי למען פרנסת הבית סרב למכור את התפילין, ואילו למען אתרוג - כן, ומרוב צערה נשכח את הפיסם ופסלה את האתרוג.

כשראה הרה"ק את זאת, הבליג ולא אמר דבר, כי אם הפטיר: תפילין אין לי, אתרוג אין לי כבר, לכל הפחות אקיים מצות שמחת התגא!

בסיפור זה נראה את העובדא, העיר רבינו: רבינו של עולבאן אילו יספור לי כי הרה"ק מזלאטשוב החיה מתים, אין בואת חשיבותה כה גדולה כמעשה הזה!

משתעי בלשון הכמה

ביומא הדלילא של אחד הצדיקים, סיפר יהודי עובדא, ורבים נדחוה אליו, על מנת שיכולו לשמוע. אולם אגב כך דחקו את היהודי, עד כדי-כך שהוא התרגז והזועק.

רצה מרן להגיעו בדברי בדיחותא, ושח לו: "...מטאר זיך נישט רעגן, ווייל ס'פאר-דארט די שך פון רעגן" (אסור להתקצף, כי זה מקלקל את הנעיליים... לתביעה רעגן שני פירושים: לכעוס; גשם) - הצטחק האיש מדברי רבינו, ונרגע בזה.

פתח מרן בעל "צמח צדיק" וסיפר: הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זיע"א השתוקק כל ימיו לקיים מצות ציצית בהידור רב - בצמר מארץ-הקודש. לאחר אמאצים מרובים, והנה שב אחד מחסידיו מביקור בארץ ישראל, והביא לו מתנה יקרה מפז - צמר נקי ומשובח מארץ הקודש! שמח הצדיק שמחה מרובה, ומסר את האריג לאחד מחסידיו, שיתקן לו ממנו סליט-קטן נאה ומהודר. אותו חסיד שידע עד כמה חשוב בגד זה בעיני רבו, ניגש אל המלאכה בדחיף ורחימו, אבל תקנתו היתה קלקלתו, שלפי שכל-כך התרגש, לא הבחין במעשיו, ובעת שגזר את החור, הפתח שאותו מלבישים על הראש, קיפל את הבגד קיפול נוסף, וכשפתחו! שמח הצדיק שמחה מרובה, בראש מורכן ניצב החסיד לפני הרה"ק והגישי את האריג המושחת, כשהוא אינו מסוגל לפצות פיו מבושה ומצער, וציפיה למה שהגיע לו... והנה מחיך אליו הרה"ק מבערשיד, ואומר לו: אכן, שני חורים נדרשו לו לבגד זה - ובאר מיד כונתו התמונה: פתח אחד - כמו שנדרש כרגיל, והחור השני - כדי ללמד את רפאל שלא לבעוס...

וסיים מרן ה"צמח", בעומדו ליד הסוכה הנעולה:

אית רוגזא ואית רוגזא (זוה"ק וישב, דף קפד)

ענין פלאי היה בהליכותיו בקודש של רבינו זיע"א:

לילה אחד בשנת היה, בו נהג רבינו להראות פנים ככועס, ואף היה תר מחפש על מה לכעוס. היה זה בליל הסדר הקדוש, בו היה מחפש תמיד אתמלא שיתכעס, כביכול: תמיד מצא איזה פגם - פעם חסרו כסאות, פעם חסרו כלים, בפרט כלי כסף, ופעם חסרו הפרטים הנחוצים לסידור הקערה. פעם הודעתי: היכן כלי הכסף? וכי צריך אני אותם שיעמדו בארון?!" פעם בעת סידור הקערה, חיפשו וחיפשו את הכרפס. הוזכרו שמות הממונים על הכנתו, קראו לאחד, לשני, לשלישי - בסופו של דבר התברר כי כל אותה עת היה הכרפס מונח על השולחן...

מוכן שכל כעסו של רבינו היה רק לפנים, ולא באמת, ומעניין להסמיק לזה מה שכתב רבינו זיע"א ב"אמרי חיים" על פרשת החודש, אחרי שמתעכב בארוכה על כך שחודשי ניסן ותשרי קשורים וארוקים זה בזה: "ודרך הבעש"ט הק' זיע"א להמתיק דיני אלקים מתשרי, באמירת הלל בפסח", וממשיך בהאי לישנא:

"והנה ידוע מספיק, אשר הצדיק מוכיח לפעמים להראות כעס והקפדה כדי להמתיק בזה הדינים מעל בני ישראל, כי בראות הקב"ה אשר גם הצדיק המליץ בכעס עליהם, ואין מליץ יושר, אי הוא בעצמו מזכח אותם. וזאת אפשר לומר בענין אומרם ז"ל (ברכות ס"ג): ומהש נטה אהליו וגו' אל הקב"ה למשה: עכשיו יאמרו - הרב בכעס, ותלמיד בכעס, ישראל מה תאה עליהם וכו'. וי"ש. ואפשר לומר, אשר משה רבינו ע"ה הרועה הנאמן, שמסר נפשו בעד בני, התכוון מתחילה לזה - להראות קטגוריא על בני - כדי שהקב"ה בעצמו ימליץ עבורם כי לא יסבול קטגוריא על בניו האוהבים. ומצינו בדברי האבות הק' באומרים - ימחו על קדושת שמך, ממשביב לום הקב"ה: לא סבכי טעמא וכו', וממילא מידת הדין בעצמו, הוא יצחק, וממליץ עבורם ואומר פלגא עלי וכו'". עכ"ק. ועיי"ש בהמשך דבריו הנפלאים באורך.

אומר היה הרה"ק רבי יודאלי הרוויץ זצ"ל, בן אחותו וחנתו של מרן זיע"א, כי רבינו זיע"א הגיע לתכלית השלמות בעיבוד המידות, ופעם הוסיף - הוא עבד קשה על המידות!

עוד אמר: הכרתי את רבינו בעודו אברך - הייתי עומד ומשתומם, אך יכול אדם להיות כה בעל-בית על מידותיו!

בפרט במידת הכעס גדול היה כוחו של רבינו בהבלגתו, ובהתרחקותו ממנה.

רבינו זיע"א היה דורש: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" (ויקרא כה, ב), דיבור - לשון קשה, אמירה - לשון רכה, אל בני ישראל תדבר בלשון קשה, אבל בלבן. ואמרת אליהם - תהיה רך וטוב, מתוך אהבה רבה.

עמידה בניסיון

היה זה כאשר יהודי מבני-ברק בא והזמין את רבינו זיע"א להשתתף בשמחת הברית לבני הגולד לו למיט, שתיערך בשעה שמונה בבוקר. אמר לו רבינו זיע"א, שצוה את עדיין עומד הוא בתפילת שחרית, בצוותא עם בחורי הישיבה, ועל-

כן הוא מבקש לאחר מעט את שעת הברית, אך היהודי באחת: המוהל אינו יכול בשום-אופן: להתאים עצמו לשעה מאוחרת יותר, בחינת "גזירה היא מלפני, ואין לך רשות להרהר אחריה"..." סבר רבינו וקיבל, הקדים באותו בוקר באופן מיוחד את תפילתו והתפלל עם מגין מיוחד של בחורים, והתייצב במקום המיועד בשעה שמונה בדיוק.

בהגיעו לשם, נעדר המוהל מן המקום. היתה זו דירה בת שני חדרים, שם היתה אמורה להתקיים גם הסעודה, והאורחים כבר התכנסו לשם. הרעיש היה עצום, קשה היה לעיין בספר, ורבינו חפץ למהר לביתו, אך השעון הראה כבר על השעה שעשת - והמוהל טרם הגיע.

כל הנתונים סיפקו חומר רב, ומוזקד, לכעוס, אם על אבי הבן ואם על המוהל. אבל בעת ההמתנה הארוכה, סיפר רבינו זצוק"ל אית המעשה הבא:

גדולה היתה דבוקתו של זקני הק' ה"צמח צדיק" זיע"א במוצות ישיבת סוכה. תילי-תילים של דרשות בקדושת הסוכה וברום מעלתה היה דורש, צא וראה מהם מספרו הק' "צמח צדיק". משום כך, בליל סוכות, מיד אחר תפילת ערבית של כניסת החג, היה ממרן בבריות אל הסוכה, בתשוקה ובערצה, לאחר שהמתין זה כמה למצוה חביבה זו.

באחת השנים, מיהר ה"צמח" כדרכו אל הסוכה, והנה, הפתעה בלתי נעימה - הסוכה נעולה! התחילו לחפש היכן המפתח, והתברר, כי הגבאי נכנס לסדר את הסוכה לפני יום-טוב, ובצאתו אותה נעלה במפתח, אולם אחר התפילה מיהר לביתו, להספיק לסעוד סעודת י"ט ולשוב ל"טיש" בזמן - והמפתח בכיסו. מיד נעלה שליח להביא את המפתח, אבל אזהרה והכי, נשלח שנערכים הברורים והתופשים, הרבי ה"צמח", עומד ובובר כולו בכמיהתו העצומה למצות סוכה, המתרחת בכל איבריו כאש להבה - חפץ להבנס אל הסוכה, ואיננו יכול!...

הכובש כעס

אחד מתלמידי הישיבה, ננוף פעם ע"י רבינו

מרן הר"ק בעל השפע היים מצאנו ז"ע"א

שיחת קודש מאלפת ומרתקת, עדות נאמנה ומהכימה מכלי ראשון, מפי אהובו הביבו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ז"ע, התנא דבי נשיאה ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל זצוק"ל אשר פתח שערי אוצרות וזכרונותיו המלאים והגדושים, בשפע הנהגות קודש ועובדות נפלאות ממשך שנים ארוכות בהם לא זה ידו מתוך ידו, ובהם זכה לעמוד לימין צדיק בהרבצת התורה, ליצוק מים על ידיו ולסייע בעדו בכתיבת התשובות להלכה (ח"א)

לא פסק פומיה מגירסא והתגבר לעסוק בתורה, ונהג בעצמו כדברי חז"ל (עירובין נד.) החש בראשו וחש בכל גופו יעסוק בתורה.

באותם שנים, בישיבה הקדושה בקריית צאנו התמסר כ"ק מרן ז"ע בכל נפשו ומאודו להרחיב תורה לעדרים ולגדל דור של בעלי תריסין בעלי תורה, ומסר עברונו שיעורים תמידין כסדרן. מלבד זאת היה כמלאך המכה על הקדקוד ואומר גדל. לצד רוב עיסוקיו בעבודת ה' ובחקמת קריית צאנו ומפעלי החסד הנודעים לתהילה, היו אצלו תלמידי הישיבה תמיד ראשונים במעלה, עליהם נתן עיניו ולבו ובהם הייתה מחשבתו נתונה, לגדלם ולנשואם לשם ולתפארת, ולהרמת קרן התורה וישראל. בימים ההם ידוע היה לנו, כי כ"ק מרן ז"ע נושא בחיקו רשימה של כל שמות תלמידי הישיבה, ובצירוף פירוט מלא של תוכנית לימודיו של כל אחד ואחד מהם, כמה דפי גפ"ת התחייב להשלים ולהיבטח במשך הזמן, וכמה מהם כבר נבחר ומה חובתו ללמוד ולסיים.

כל צורב צעיר לימים שספק בתורה וזכה להיבנות מיוחדת מכ"ק מרן ז"ע, אשר קירבו כאב אית בנו. דרכו בקודש הייתה שמיד בהיכנסו להיכל המתיבאר היה פונה מיד וניגש לחיבורים העילויים והשקדנים השתעשע עמם בשגיונות לימודם ולפלפל מתוך חזונית דשמתא. את דברי הישיבה ייסד והתקין באופן שיוכלו התלמידים למלא את כל זמנם ללימוד התורה. באותה תקופה תיקן בישיבה שחבוחים יתפללו לבדם בצפרא דשבתא ויסיימו בעלדיו את תפילת שחרית עד קריאת התורה, ויקישו ויטעמו מזונות. ואח"כ היה מתקיים סדר לימוד משך כמה שעות עד שבכנס אליהם להמשיך התפילה לקריאת התורה ותפילת מוסף. וכך עברו על תלמידי הישיבה שבתות עילאיים - יומא דאורייתא, שבהם זכו לחוש תענוג רותני אמיתי מצד עולם השבת הכולל דמלאכ. בניצול זה נעלמו רבות של לימוד התורה.

זכורני מימי בחרותי, עת אשר תשבנו את ספסלי הישיבה בקריית צאנו, וביומי דניסן כידוע שכ"ק מרן ז"ע נהגיש שלא ייכר ולא יפסק שם 'בין הזמנים', וסדרי הישיבה נמשכו במלואם ובמכתונתם עד סמוך מאד לתג הפסח, והיה דרכו לחזור על מאמר חז"ל (פסחים ז' ע"א) "הכא בתלמיד היושב לפני רבו ונוכר שיש לו עיסה מגולגלת בתוך ביתו" דהיינו מיירי בערב הפסח ואף על פי כן חזינן שיושב היה לפני רבו ולמד תורה. באותה שנה מיעט כ"ק מרן ז"ע לצאת מביטו ואף ביטת התפילות נשאר בחדרו המניין נותר בחוק, אך ביום י' ניסן כשהיה לו יארצייט אחר אמו ע"ה יצא לתפלה לפני התיבה, והבחורים שמחוץ לעיר ניצלו ונסיעתם לביתם לחג. אך כמובן שכולם שיתריאו לומר שהם כבר נוסעים, ומכיוון שהייתי מקורב אצל כ"ק מרן ז"ע שלחו אותי לעבור ראשון בשורה, וכשניגשתי ואמרתי שאני רוצה ליסע הביתה, נענה אלי כ"ק מרן ז"ע: 'כתינוק הבורח מבית הספר'....

מתוך העלטה והוא עומד כנגדו בשמחה עצומה, ובפיו בשורה מרעישה שאינה סובלת דחייו עד אור הבוקר, בהתרגשות הוא אומר לו: "הנה, הבט נא: מצאת את הספר שבו מופיע חידושו?".

מרוב שמחת התורה לא יכול כ"ק מרן ז"ע למנוע עצמו מלמחר בחשתלת הלילה ולבא ברוב אהבה וחביבות אל פני חתנו יקירו ולשתפו במציאות הגדולה, ואף להעירו משנתו כדי לשמוח עימו בצוותא על אריית הדברים מפי כתבם. ---

שר התורה

זכרתי ימים מקדם שנות עלומים, עת אשר באתי לישיבה והתוודעתי לרמותו הקדושה של כ"ק מרן ז"ע, בהיגלותו לפנינו במלא שיעור קומתו כשר התורה, המאור הגדול למשלת התורה, אשר כל הוויותו ומהותו היו סביב עסק התורה הקדושה ולימודה,

דברי אלוקים היים

בתה"ק שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל. ובמדרש הה"ד לא ידעו ולא יבינו טח עיניהם מראות ואפשר לפרש שהליכה המרגלים לא"י שהלכו שנים עשר איש באופן גלוי ומשה רבינו אמר להם ועליהם את ההר שזה מקום גבה וכולם רואים אותם וברוך כלל שלוחים אחד או שתי מרגלים הם מתחבאים במקורות שלא יראו אותם, וכאן הם עוד חותכים ענף גדול של גוש ונשאים אותו ח' אנשים בקול רעש גדול ואין פוצה פה ומצפצף זה אצלי נס גדול יותר מקריעת ים סוף וזהו כוננת המדרש לא ידעו ולא יבינו טח עיניהם מראות שהכנענים לא ידעו ולא יבינו ממש כמו בסודם שהכו בסטורים. ולכן הכתוב כי"כ הקפיד עליהם ואמר עד אנה יאבצוני וגו' ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבך ויבאר שהם עצמם אומרים באנו אל הארץ שזה עצמו נס וגם הספקנו לראות שזבת חלב ודבש היא זה פריה שהלכנו עם משה עצמו כזה פרי הארץ ואף א' לא נגעו בנו הוא נס גדול ומכבוש הארץ שאז היה עם גדול ונלחמו וכאן היו שנים עשר אנשים בודדים ללא כל כלי זין.

והר"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע"א כתב בנועם אלימלך פירשת דברים על הפסוק כי דבר זה אינכם מאמינים שאדם שמתגסס אף ניסים גלויים ממש אינו רואה ואף שאתם רואים בעיניכם עמוד אש וענן אינכם מאמינים מחמת שאתם מגושמים. והיו בעוד אפוף הפסוק המובא במדרש הג"ל לא ידעו ולא יבינו טח עיניהם מראות שאינם רואים הנס הגלוי ותולין בדרך הטבע. והאמונה היא באמת שכל דבר דבר הוא בהשגחה פרטית ואף כששומע שיהיה שני בני גויים ומבין דבריהם גלגלו מן השמים שישמע לאורו.

והר"ק הרבי אלימלך ז"ע"א פגע אמת שגם שכבהמה מטיל גללים זהו בהשגחה פרטית והיה תטיל גלגלם והיה שם תלמיד א' שלא הלך וישתכן שילך כזה דבר מאוס תהיה השגחה פרטית למחרת הלך התלמיד לטבול בנהר והיה הקרקע חלק מחמת הקרח והחליק וכמעט טבע ולפתע נתקעה רגלו באיזה דבר גוש וניצל מהמטביעה ואח"כ כשהתבונן במה שנתקע ראה שזה היה תחנית צואה של בהמה שהטילה שם וקפאה בקרח. ואח"כ כשחזר לרבו א"ל כעת אתה כבר מאמין שיש בזה השגחה פרטית.

חקי"ק הדברי היים חזר לומר כ' פעמים את האני מאמין ופירש כל תיבה באדיש בתחלואות והיה מי ששאלו היה ר' יתרו מאמין ולמה הרבי מרמז כ"כ א"ל אתה אומר ואני ידע. (מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין פרשת שלח תשמ"ב)

להגדילה ולהאדירה, והקריב את עצמו להחזיר בתלמידיו מאותה שאלתה אהבת התורה שיקדה בקרבן. אצלו ראו בעליל האין מתקיימים כפשוטם דברי קישור של בעל 'האור החיים הקדוש' בפסוק ושמתה בכל הטוב וכו' שכתב שם: "שאין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתקנות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא חישב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם". וזו הייתה אצלו דרך חייו שלא היה קיים אצלו שום דבר שבעולם שנחשב יותר מלימוד התורה. אהבת תורה שלו הייתה ללא גבולות ובכל מצב, גם כאשר סבל ממיחשים שונים וכאבי ראש קשים מנשוא,

--- שעת ערב מאחרת במעון הקודש שביוניאן סיטי, על השולחן הרחב הולכים ונערמים על זה עשרות כרכי ספרים פתוחים, על גביהם רכון כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ז"ע במלא הדר גאווה ורוב דבקותו בכל דברי תורה, נתון כל כולו בעוצם עינוו ודבקותו בתוך ד' אמות של הלכה, שקוע בעמקי בכי הסגויות, לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא ולהורות דבר ה' זו הלכה.

בשעות הוד יקרות אלו, נמצא עמו במחיצתו חתנו אהובו ויקירו, ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל זצוק"ל, אשר בו בחר ללבן עמו בחריפות את דברי הראשונים האחרונים, ולדון עמו במהלכי שיטת הפוסקים מתוך חזונית דשמעתא וריתחא דאורייתא.

כ"ק מרן ז"ע עסוק עתה בעבודת הקודש של כתיבת התשובות להלכה, ומתעמק כעת בשאלה שנשאלה ביוה דעה ח"א בהלכות איסור והיתר.

השעות נוקפות, שעת חצות עברה והלפת זה מכבר, בחצות הולכת ומתגברת צינת הליל, אך בתוככי החדר פנימה שוררת אורה חמימה של לחט הלימוד המעמיק. תוך כדי בירור התשובה להלכה למעשה, נתון מוחו של כ"ק מרן ז"ע בחידוש עצום שנתחדש לו, בכדי לסלול דרך ומסילה והלחק בכדי ללשונות דברי הפוסקים, ובכך יתבררו הדברים העולים להלכה תבנא לדינא. אולם אף על פי שהדברים נמשעים ונראים נהירים וברורים, מחוורים כשמלה ושמיים כנתינתן מסיני, בכל זאת שוהה עדיין כ"ק מרן ז"ע ומתעכב ולהביא את הדברים על הכתב, זאת משום שבעמקי זכרונו הבהיר, זכור לו שכבר ראה לפני שנים רבות שיבא סגן לדבר חידוש זה וכבר מובא כדאת באחד מספרי הפוסקים, ואם כן אפוא מן הראוי להביאו והישר אומר.

כ"ק מרן ז"ע שקוע בהרהורי ואחז בשרפיו, מנסה למצא איה מקומו של חידוש נסתר זה. ממשבתו משוטטת בים התלמוד, והוא לא נושא מלתור אחר מקור הדברים, הוא החל סובב בין עשרות מדפי הספרים, שולף ספר ועוד ספר, מנסה מהכא ומהתם, מטפס ועולה ומטפס ויורד במעלות השמים, בגילוי ומבטל כנער על יסוים, וניכר שאין לו בעולמו מאומה מלבד לימוד זה גרידא.

באותה שעה, חתנו יקירו כבנו כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל זצוק"ל - אשר כבר רגיל לעמוד ולשרת יודע עבודת הקודש של כתיבת התשובות - מבין ובעד על נכון שעיון עמוק בגון דא אינו קצוב בזמן, ויש שיימשך שעות ארוכות וממושכות. בשל כך מחשב הוא בינו לבין עצמו את חשבון השעות, ופוסט חרש לאחוריו ופונה לביתו לעלות על יצועו ליתן שנת לעיניו ולטעפי חנומה.

אך לא זמן ארוך נמשכת שנתו, שכן עוד מבעוד ליל, טרם יקעל עמוד השחר, מפריח את הדממה - קול גישות קצובות על הדלת. הוא גישר חיש, וקם לראות מי הוא זה ואיזה הוא המתדפק על דלתו באישון לילה, ולפליאתו ניצב על פתח הבית במחוק, לא אחר מאשר כ"ק מרן ז"ע בעצמו, הדרת פניו מזוהרים

משה עבד ה'

במשנתו של האי צדיק הרה"ק בעל ישועות משה מויז'ניץ זי"ע ועכ"א

ידידי ממחרת:

איך משמרים את ה'ברען' של קבלת התורה מחדש?

התבוננות בעבודת קדשו של רבינו

בעסק התורה הקדושה

- מאמר המשך -

מכורתו גרויסוורדיין, מספר הרבי שליט"א. "דודי תיאר כי אבי היה מסתגר עם החברותא שלו בעזרת הנשים של בית המדרש למשך שעות ארוכות ורציפות, שם עלה בידו לנתק עצמו כליל מכל רחש ולרכו כל מחשבותיו בתלמודו. אף בשעות הרבות שהגה בתורה לבדו בלא חברותא היה מסתגר שם בגפו, ובלבד שיהא בידו להשקיע המח כולו בלימודו."

כיצא בזה מספר עוד מרן אדמו"ר שליט"א מויז'ניץ את ששמע מדודו הרבי ממאנסי:

"בהודמניות שונות ששררה המולה בבית המדרש או בבית הסבא קדישא, אירע שהוצרכו לקרוא לאבי, ולא מצאוהו. חיפשו כה וכה, עד שמצאוהו נתבא בפניה שקטה כלשהי, הרחק מקול השאון, ורוכן על ספריו בהשתקעות מוחלטת."

הייעוד התמידי שלו היה להיות שקוע בתורה, ככל והתנאים לא היו בשלים למען זה - היה נמלט אל עיר מקלט, אל מקום של לדבק מחשבתו בתורה..."

"הקב"ה מצפה מכם למשהו יותר מזה..."

נכנסו אליו בני 'חבורה' מפירות טיפוחיו, אברכים בעלי שיעור-קומה שהתאגדו יחד לעבוד את קונם לאור הדרכותיו, וביקשו לידע דרכי העבודה. כיצד מתקרבם אל ה' רבינו, כדרכו, הציע שימקדו כוחותיהם בענין מוגדר, יקבעוהו בת'קנה' מחייבת, וילבנוהו יחד בחבורה. נענו האברכים כי כבר דנו בדבר, ועדיין דעותיהם חלוקות. ביקש רבינו לשמוע, והללו פירטו. האחד מצדד להגביל את פת השחרית, רעהו מציע להימנע ממוצאת תרכיז ממתיק לכוס המים. שירת התאוות.

רבינו האזין ברוב קשב, ואותות אי שביעות רצון פשטו על פניו. הוא הכיר באברכים כי ראויים הם להעפיל גבוהה במעלות העבודה, ולא נחה דעתו שיסתפקו בזויות. מרבית בני אותה חבורה אכן נתעלו לימים לשמש מורי-הוראה ומרביצי-תורה בישראל, עתה עמד רבינו בשלבי יציקת יסודות בנין נפשם. הוא ביקש לכוון את חיציהם אל העיקר, לשייף את

מחי", היה משנן, 'תלמידי הישיבות היו כה שקועים בתלמודם, עד שלא היו מודעים כלל לחיי המעשה שתססו סביבם. 'בגירסיהו טרידי', התורה מילאה את כל הווייתם."

"זו היא המשמעות של 'לימוד תורת ה'", להבן דבריו תדיר. 'ללמוד בכל רמ"ח האיברים, בכל שס"ה הגידים, בכל החושים. אם מסוגלים לקטוע לימוד בשל דבר צדדי, אות הוא כי הדרך עודה רחוקה מדבקות אמיתית בתורה."

מה אין בין עיון לבקיאות

את הוראת המשנה (אבות פ"ד מ"ד) 'הוי גולה למקום תורה', ביאר פעם רבינו כך:

אין זה אמור דווקא עם מקל גדודים וכלי גולה. גם בחיות בעיר, בביתך, בפניתך בבית המדרש, היו מתנתק לחלוטין מכל הסובב, וקבע את כל-כולך ב'מקום התורה' שהנך יושב בו. הַנַּח לך כל מה שמסביבך, ודבק את כל חלקי המוח בתורה הקדושה, במלוא הריכוז והשקיעות.

זו היתה לידו 'דרך הלימוד'. כך, ורק כך, ראה את צורתה של לימוד תורה. התדבקות שלמה של חלק הישראלי בחלקי הקודשא בריך הוא ואורייתא."

וכאשר היה משנן חזור ושנן בשיחותיו הבלבבות לתלמידיו הרבים: "גדולה מעלת לימוד התורה הקדושה בריצופת ללא הפסק כלל, כי כך מקשר האדם עצמו אל השי"ת בקשר אמיץ וחזק". "זו פשרה של התמדת התורה" - היה משנן פעמים אין ספור, "ייעודה של התמדה היא רציפות-המח, שהמח היא אין שחר, ורק לתורה הקדושה. לימוד כזה פועל פעולה אמיתית בנפש."

לא-אחת הבהיר, כי 'סדר עיון' אינו נבחן בצייטוט לפלול למדני, וסדר בקיאות' אינו מסתכם בלימוד טש"ח מקיפאי. שניהם המה חלקי אופני לימוד התורה, ולימוד התורה' משמעה 'לדבק מחשבתו בתורה'. אי לכך, הן בזה והן בזה, נדרש הראש להיות נתון ושקוע כליל בדברי התורה. 'העיון צריך לנער את כל מציאותו של הלומד בחתירה לעמיקה של התורה, וה'בקיאות' נדרשת אף היא להילמד מתוך הקדשת כל רובדי המחשבה להגיע להבנה בהירה ושלמה בדברים. כל עוד אין דברי התורה מקיפים את כל הווייתו של הלומד, לא דבק בהם עד תום.

עד היכן מגעת 'שקיעות' בתורה

בשיחותיו, ביסס את דבריו בתמיכות מדברי הגמרא בגיטין (דף ו.) שבני הישיבות כבבל לא הכירו את חתימות שכניהם מתוך ש'בגירסיהו טרידי, ואף לא היה להם כלל פנאי לחתום על שטרות לעדות. 'מכאן למדים אנו צורת הלימוד

לא אני בדוקלא, אלא אתם בווישניקא...

שח מרן אדמו"ר שליט"א מויז'ניץ:

מעשה היה בהגה"ק רבי אביגדור מדוקלא זי"ע, אחיו של הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע, שיצא את ביתו בשעות הלילה ושפתותיו רוחשות את תלמודו. בלכתו, התעמק במשנתו ונשתקע בלימודו, ולא חלי ולא הרגיש כי רגליו ממשכיכות לשאתו הרחוק הרחוק.

כשננער ממשכותיו, ראה מלו את אחד מדרי העיריה ווישניקא הרחוקה מהלך ג' מילין מעירו. פנה אליו הגאון ושאל: "מה מעשיך, ידידי, פה בעירנו דוקלא?"

תלה פקח לנגדו עיניים משתאות וישיבה: "רבי, לא אני נמצא בדוקלא, כי אם אתם נמצאים עתה בווישניקא"---

אירע שבעצם שקיעותו לא שם אל לבו כי לילה שלם חלף עליו ואיה מקום עומדו. נתקיים בו כפשוטו 'באהבתה תשגה תמיד'.

רבינו היה מדגיש את העולה מדברי התוס' שם (ד"ה הנ"ל), כי שקיעותם של בני הישיבה בתלמודם אף עלתה על שקיעותם של בני השוק במסחרם. אף כי על בני העיר נאמר שם בגמרא ש'שבוקיהו טרידי', עם זאת עדיין היה להם פנאי לחתום על שטרות, ואילו בני הישיבה ש'בגירסיהו טרידי', לא התפנו אף לזאת. "מכאן נמציינו למדים", חידד רבינו, "עד היכן מגעת השקיעות בתורה."

"אמלטה נא שמה ותחי נפשי"...

בנו מרן אדמו"ר שליט"א מויז'ניץ מתאר רבות, כי הייעוד העילאי להשיג שקיעות מוחלטת בתורה היה נחלתו של רבינו עוד משחר ימי נעוריו. "דודי, כ"ק אדמו"ר ה'תורת מרדכי' זי"ע ממאנסי, הפליא באוזניי פעמים לרוב מתוך השתאות עמוקה את שקידתו העצומה של אחיו הגדול - אבי זי"ע מאז עודו בטל שנותיו, בעיר

השגותיהם לגדולות. "לא את אלו מצפה הקב"ה מכס", נענה להם רבינו בסיימם לגולל את הצעותיהם. "רעיונות הגונים המה, אבל הקב"ה משתוקק מכם ליותר מכך".

האברכים הטו אזניהם בדריכות, ורבינו פתח בעדם שער אל הנתבים העיקרי, הבסיסי: "הנציים אתם להתקרב אל הקב"ה? השתקעו בתורה ברציפות! אברך המקבל על עצמו להיות שקוע בתורה 4 שעות ברציפות - אין גדולה מזו בכדי להתעלות אל ה'".

כך גדלו המהרש"ם מבערזאן ומהר"ש ענגיל?

"אם רואים אנו עמקי תורה שצמחו לישראל, הרי זה בהכרח שפעלו בנפשם להגות תורה מתוך שקיעות מהלח"ת", היה אומר רבינו שוב ושוב בשו"תיו. "אם עמדו להם לישראל 'בערזאנער רב' וראדמושלער רב, הרי אמר כי רגיליו עצמם בלימוד התורה ברציפות דייקא". ונימק רבינו דבריו בשטחו את סוד ויסוד משנתו: "פי דעו נא: רציפות הלימוד - דאריט איז די נאצטע כח פון תורת ה'".

כך, חד וחלק, כח ההשפעה של תורת ה', טמון בלימוד הרצוף, בלימוד שהראש כולו שקוע בו, לימוד ששום פרט אחר על פני היקום אינו תופס בו נוכחות מלבד תורת ה' בטוהרתה. "שיהיה כל-כולו בתוך דברי התורה, בלי לדעת אף מה השעה", המחיש פעם בשו"תו. זו היא דבקות התורה, זו היא דבקות הש"ת. "בלתי ניתן לתאר איזו 'רשימו דקדושה' של הזדככות פועל לימוד כזה בנפש", השתפך רבינו בפני תלמידיו. "אנן כמודו

בכדי להיטהר לפני הקב"ה ולהתדבק בו", נצטו אישוי עיניו במאות משאיו על פני עשיות שנותיו.

רבות היה מדגיש, כי מלבד עצם ההתדבקות בקדושת התורה, יש בה ברציפות הלימוד גם מעלה רבתי של עבודת שבירת הטבע. הנטיה החומרית של האדם מושכתו לפנות אל כל המתרחש סביבו, והוא מנתץ את טבעו ומצמיד את מחשבתו אל הגמרא. "יש בכך

מכת מחץ ליצר", הסביר רבינו, "הוא נוכח לדעת כי הוא אינו 'בעל הבית' על אותו אדם. הלה שולט בעצמו, והוא אינו יכול למשול בו". בשל כך הצביע רבינו על רציפות הלימוד כאמצעי יעילי לשבירת התאוות ועבודת היפוך הוהומו לצורה. "עצם הגדרת הסייג שהיהוה מצייח לחומריותו בלימוד מעין זה, מקשרהו בקשר אמיץ וחזק לקונו, ומאידך, עבודה זו אינה משברת גופו של אדם כצומות ותעניות. איש עוד לא התאונן אצלי כי לימוד 3 שעות רצופות הסב לו נזק גופני". מתוך אספקלריה זו, קבע רבינו את מסקנתו הגמרת: "רציפות הלימוד - דאריט איז די נאצטע כח פון תורת ה'". בה טמון הכח שהצמיח את הגאון מבערזאן, בה נעוץ הכח שהצמיח את הגאון מראדמושל, בה אצור הכח שהצמיח את גדולי הדורות שתורתם הייתה כרוכה בדבקות קונם. ובה, צפון גם אחד מסודי צמיחתו של רבינו.

היתה זו מעיקרי שליבות סולמו שהאמירוהו עד להיותו מן ענקי הדורות, וכפי שיתואר במעט קט להלן.

"טיפסנו 3 בחורים, אחד על כתפי רעהו"

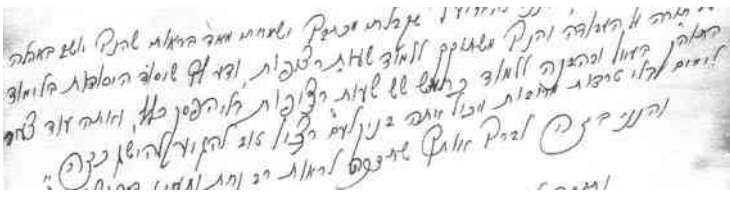
מספר אחד מותיקי החסידים, תלמיד הישיבה משנות קדם:

בשעות לפני הצהריים, מתום תפילת שחרית ואילך עד לתפילת מנחה בישיבה בתור 'סדר עיון', ישב רבינו ספון בחדרו הצמוד להיכל הישיבה והגה במשנתו. פעם היה מעשה, שאחותו, הרבנית הצדקנית מרת מאניא ע"ה באה ונקשה על דלתו, ואין קול ואין קשב. רגעים נקפו, והרבנית אינה מרפה. נוכחנו בנעשה, הבנו כי היא זקוקה לרבינו לצורך נחוץ - שהרי כאחותו הבכירה שהיתה חכמנית ובעלת השגה ודאי ידעה גם ידעה את יקרת רציפות הלימוד בעיניו, וחשנו לסייע לה. הגברנו את קצב הנקישות, ומאומה. מפנים החדר עלה סער קול הלימוד הגלגל, והדפיקות הקצובות לא הצליחו לבקוע פנימה.

בלית ברירה, נרמנמו ג' בחורים למשימה. פנינו לרחבת בנין הישיבה אל עברו האחורי של החדר, טיפסנו האחד על כתפי רעהו, עד שהשלישי הגיע לגובה חלון החדר ונקש על הווגיגות. או אז נוכח בעיניו במחזה המרהיב. הרבי טבול כולו בימה של תורה, עיניו בוערות בהתלקחות ניצוץ של סברא. כל מעייניו ושרעפיו נתונים בתוך ערימת הספרים שלפניו. תחום שמיעתו מתרכז רק בתוך הקולות

דע לך!

במכתב יוקד לנכדו כ"ק האדמו"ר מוויזשניץ-בית-שמש שליט"א בעודו בראשית שנות אברכותו, כותב לו רבינו: דע לך, שיסוד היסודות בלימוד התורה הקדושה ללמוד כתמש-שש שעות רצופות בלי הפסק כלל, ואתה עוד צעיר לימים בלי טרדות מרובות ויכול אתה בנקל עם רצון טוב להגיע לזה. (נדפס ב"מכתבי קודש", ח"ב מכתב קצג)

והברקים שמה סיני, טווח ראייתו מצטמצם רק למרחביה האינסופיים של סברת הסוגיא. הקולות הקצובים מזוגיגות החלון רחוקים מעמו כמו אלפי מיליך...

רק כעבור רגעים אחדים של דפיקות נוקשות על הזכוכית, ננער לפתע רבינו וקלט את הדי קול. בחרדה ניגש לחלון, ושמע מפי הבחור על אחותו הגדולה הממתינה מעבר לדלת. על-אתר חדר אליה והכניסה ברוב יקר...

"ראינו אז בעינינו מה היא 'שקיעות בתורה'", תיאר הבחור לימים. "רבינו פשוט אינו שומע את הדפיקות, הוא מצוי בעולם אחר בעליל!"

"בהילותי, פתחתי בעצמי את הדלת"

מספר אחד החסידים:

"הייתי אחרון בתור נותני ה'קוויטלעך' בקודש פנימה, ובצאתי הגפתי את הדלת. השעה כבר הייתה אחר 1 בלילה. נכנסתי אל רכבי, התחלתי

להתניע, ונזכרתי ששכחתי להזכיר לפני הקוד עיני נחוץ.

"נחפזתי חזרה לבית הרבי. חדר ההמתנה היה שומם. בהילותי, פתחתי בעצמי את דלת חדר הרבי. המראה היה משובב עין. רבינו כבר ישב רכון על הגמרא הגדולה, אצבעותיו משוטטות על השורות כהרגלו, וכולו להוט במשא ומתן שבסוגיא, שכורת ולא מיין.

"נגשתי, נעמדתי לידו, ורבינו אינו מבחין. זעתי הנה והנה במבוכה, אך רבינו מרותק כולו לסוגייתו. נעימת תלמודו משתפכת כעוצמה, גוברת על כל מציאות אחרת. משהבחין בי אחר דקות ארוכות, נרתע בבהלת-מה. הוא קמט את דף הגמרא כסמין, סגר את הספר, ושאל מה השיבני הלום. אחר שביקרני על מבוקשי, פסעתי לאחורי ביראת כבוד, וראיתי כבר שקוע כבראשונה היכן שעמד, במלוו העוז והחיות".

חיפושים בפוניבז'

את 'אוצר הספרים' שבישיבת פוניבז' שבבני ברק, חיבב רבינו מאד. בשנותיו הראשונות של השיכון, כאשר בביתו ובישיבה לא היו לו די ספרים כאוות נפשו, נצפה רבינו לרוב גומא במרוצה את כברת הדרך שבין גבעת השיכון לגבעת ישיבת פוניבז' ומצטנף בין מדפי הספרייה. בינות לאוצרות הדעת שבה, הרווה את שקיקת צמאונו להעמיק בתורה ולהגות בעוד ועוד מדברי הראשונים והאחרונים מפרשי סוגיות הגמרא והרמב"ם. האחראי על אוצר הספרים, היה מתאונן כי רבינו 'מקשה' עליו את תפקידו בנעילת דלתי

ה'אוצר' בלילות. "אני כבר צריך להגיף דלתות, וכל פעם מחדש הוא מתחנן שאנן לו רק לסיים קטע כלשהו", רטן.

ויהי היום, והאחראי לא הבחין כי רבינו עודו בפנים, ונעל את שערי המקום מבחוץ, כאשר באמנה אתו. חלפו שעות, ודפיקות בהולות מעירות אותו משנתו. "הרבנית של הרב מויזניץ מחפשת אחריו, הוא לא שב לביתו בשעה היעודה. אנו

מתחקים אחר עקבותיו בשעות האחרונות. שמא נכח היום ב'אוצר'?"

האחראי חיכך פדחתו, וניתר בבהלה. "אכן, ראיתי! ועתה הנני קולט שאכן לא הבחנתי בצאתו. מי יודע..."

הוא נטל את צרור מפתחותיו ופנה חיש אל הישיבה, ומבוכה רבתי אתוה בו. רבינו רכון בפנינו על ספרו, מצוה חרוש קמטים בעיון מעמיק. בארשת עוטה סומך וחורוון הריץ רגליו אל רבינו, טפח בכתפיו קלות והחל למלמל מילות התנצלות נמלצות. אך התדהמה הרבתי נכונה לו עתה: "אה, כבר סוגרים? הנה, מיד, הנני כבר מסיים!"

התברר, כי רבינו לא הבחין מעיקרא לא בנעילת המקום, לא בבדידותו, ולא במחוגי השעון שהספיקו בינתיים כמה סביבים. לתומו, בטוח היה כי האחראי בא לזרוז כרגיל לקראת שעת הסגירה הקבועה...

בית העירוב

בית הוראה וביהמ"ד גבוה להלכות עירובין

גליון מס 31 פרשת שלח תשפ"ו

בית העירוב

כשהרב איים בתביעה לדין תורה

בין תלמי בית העירוב

עזבו את בית הרב, אך לא את המושב. פנו לבית הכנסת ודיברו עם הגבאי, הלאו לא ידע מה לעשות. הרי הרב אחראי על העירוב, מה לו ולדברים שנגבים אלו. אך נתן להם טלפון של האחראי על שירותי דת במועצה האזורית. בישיבה טלפונית עם האחראי פירטו באוזניו את הממצאים שגילו. הלה לא התעצל, התקשר לרב לספר לו על מעותיהם. הרב לא נתן תשובות מדויקות רק אמר לו לא לדאוג והכל באחריותו.

בהמשך נפגש בהם הרב בשבילי המושב, קרוב לבית הכנסת. דמו ממש עלה לראשו "הסתלקו מכאן מיד, אם לא אתבע אתכם בדין תורה תביעת דביה ולשון הרע". כאן דווקא קפצו שני הרבנים על המציאה 'אולי זה באמת רעיון נגיע לדין תורה נביא תמונת עם מה שמצאנו, ואחיה תגיד את דברך. מה שיריעו הדיינים יהיה מקובל עלינו'. תוך כדי שהם מגישים לו את מספרי הטלפון שלהם. 'בבקשה תעדכן אותנו לגבי תאריך הדין'. הרב לקח מהם את המספרים ועזב את המקום בפנים כעושות.

רק נציין שעברו כבר על הרבנים חרשי המתנה ארוכים, ועד לרגע זה לא יקיבלו שום הודעה בדבר דיון בבית הדין.

חוט העירוב אינו מחובר בדין

"אתבע אתכם לדין תורה על הוצאת דיבה ולשון הרע", צעק הרב המושב לשני הרבנים שעמדו מולו. ראשיתו של ההתרחשות, היתה לפני מספר חודשים, כאשר שני רבנים הפעילים בענייני עירוב, עברו עם רכבם ביישוב כלשהו בצפון הארץ. הם היו בדרך לפגישה באוויר, אך נותר להם מרווח זמן. כבקצימים בהלכות עירובין החליטו לצלל את הזמן ולעבור על העירוב ביישוב ולכות את הרבים בשמירת שבת כהלכתה.

כמה דקות לאחר שהתחילו לעבור על תוואי העירוב, כבר מצאו פירצה בגדר שפסלת את העירוב, אמנם לא כל הגדר פרוצה רק מלמטה צמוד לקרקע, אבל מבחינה הלכתית היא פרוצה. חשבו אולי מקרה הוא, אולי יתוקן עד שבת. המשיכו ושוב חוט עירוב שאינו במקומו.

כשעדיין לא הגיעו לשלש ממסלול העירוב, הפסיקו, והגיעו לבית רב המושב. כשפירטו בפניו את הבעיות שמצאו בעירוב, הגיב הרב 'מי ביקש מכם להגיע לכאן? אני תווא המרא דאתרא במקום, ואף אחד לא יתערב לי בעניינים'. ניסו להסביר לו שח"ו אין להם שום ענין אישי, ואולי יש כמה דברים שלא הבחין, אך הם ממש פוסלים את העירוב. אלו לא חומרות והידורים, מדובר בפסולים לכל הדעות. אך לא עזר כלום, הרב ביקש מהם לעזוב את המקום ללעזמת שבאו.

גוי יוצא ונכנס בבנין מה הוא מחפש כאן?

שאלה ותמונה ביהודה

הרה"ג רבי ישעיה וינד שליט"א

הגוי, כאילו דרים הם בשני בתים נפרדים. אבל אם דרים ביחד בשותפות, שיש לכל אחד מהם רשות להשתמש בכל חדרו הבית, אין צורך לעשות שכירות עם הגוי רק מועיל עירוב עם היהודי בלבד. ובשולחן ערוך סתם דבריו, אך הרמ"א כתב בפירושו חילוק זה.

וכתב הרמ"א שם שכן הדין גם בשני גויים הדרים יחד בבית ורוצה לשכור מהם, שתלוי גם כן כנ"ל, שאם דרים יחד בכל הבית מועיל לשכור רק מאחד מהם, אבל דרים בשני חדרים נפרדים צריך לשכור מכל אחד מהם. והוסף המשגיב בשם הפוסקים שגם באופן זה, אם יש להם לפחות חדר אחד משותף מועיל לשכור מאחד מהם.

שני חדרים נפרדים במת

מחלוקת הפוסקים בשני גויים שותפים

דין זה של הבית יוסף והרמ"א נובע מכך שהם פירשו בדעת הטור כתיורן ב' של התוס'. אבל הבי"ח חולק על הבית יוסף ופירש בדברי הטור כתיורן א' של התוס'. דהיינו שהן שני חלקי הדין ורק בפועל שכל זכותו בא מכוח הבעלים, אבל שני שותפים שכוח השותף אינו מהשותף השני, אלא מכוח עצמו שהרי הוא בעלים בבית הזה מגד עצמו ושותפתו, בזה צריך לשכור מכל אחד ואחד.

אולם במשנה ברורה הביא תלמי ראשונים ואחרונים שכתבו כתיורן א' של התוס'. ולכן נוטה לומר שבכל מקרה בשותפים אין מועיל לשכור רק מאחד אלא צריך לשכור משניהם. וכן דעת החזון איש.

אלא שבביאור הלכה הוסיף שכל זה רק אם השותף השני מתנגד, שאז אמרינן שאין מועיל כאן דין שכירו ולקטנו לשכור ממנו בעל כרחו של שותפו. אבל אם אינו מתנגד בפירוש לשכירות שעושה השותף, רק שאינו יודע מכך, בזה פסיד מועיל לעשות שכירות רק משותף אחד. דאמרינן שכיוון שכוח שניהם שווה, מסתמא מסכים השותף למה שעושה חברו. דשותפין אין מקפידים בדברים קטנים כאלה, שהרי השכירות היא רק שיכול הישראל להכניס רק חפץ קטן. כפרט אם הכסף שקיבל יתחלק בין שני השותפים, אמרינן בוודאי גם השני מסכים לה.

להלכה בשאלה דידן

ובדבר שאלה דידן: ראשית קיימן מהיהודי לרבר האם יש לגויים שני חדרים נפרדים שכל אחד משתמש רק בשלו ואין לו רשות בשל חברו. שאם כן הוא, לכל הדעות צריך לשכור מבי' הגויים. לאחר שנתברר שהם אמנם ישנים בחדרים נפרדים, אך יש להם מטבח ופינת אוכל ששניהם משתמשים בו בשותפות. אם כן הרי מועיל זה שני במחלוקת הפוסקים הג'ל. במקרה כזה, לפי דברי הביא"ח שהבאנו, היה עדיף שהישראל ישכור מגוי אחד שמסכים לכך, וכלל לא יזכר עם השותף השני, שאז הוא מועיל השכירות לכל הדעות. אך בזה שהלך לשאול את השני והתנגד, קלקל היהודי לעצמו.

ואכן עד כניסת השבת ניסה היהודי לכנע את הגוי השני לעשות עמו שכירות, עד שהצליח לעשות זאת כששילם לו אלף ש"ח טכין ותקלין, לכבוד שבת קודש.

כל הנכתב הינו בדרך לבינן הלבתי, למעשה ישאל כל אחד את רבו.

ערב שבת קודש פרשת ושלח תשפ"ו, שעת בוקר. לקו בית העירוב מגיעה עוד שיחה דחופה, לחוצה אפילו. על הקו הטלפון נמצא יהודי תושב אחד שהסנוט בצפון ירושלים, המבקש עזרה. במשך השבוע הבחין כמה פעמים בגוי שיוצא ונכנס בבנין שלו, ראה ותמה, מה הלה מחפש כאן? היום בבוקר אור אומץ וניגש אליו 'סליחה, ראיתי אותך כמה פעמים לאחרונה כאן בבנין שלנו. אפשר לעזור לך? יש משהו שאחיה מחפש?', שאל אותו. 'אה, תודה. נעים להכיר, אני גר כאן בבנין. שכרתי דירה למטה בקומת המחסנים', ענה הגוי בידדות של ששכנים.

שכן גוי בבנין! טוב, לא הכי נעים. מה לעשות? חשב לעצמו.

אלא שבהמשך היום נפל לו האסימון, אין זה רק ענין של 'לא נעים', יש כאן בעצם בעיה הלכתית. בשכונה שלהם הרי יש עירוב שכונתי מיוחד. אחד היהודיים בו הוא שלא גרים כאן גויים וגם לא מומרים, כך שאין צורך להסתמך על שכירות הרשויות הכללית שעושים בכל ארץ ישראל. והנה כעת נכנס גוי לגור בשכונה.

מה עושים כעת נשאל הרב בבית העירוב?

הרב הנהיג את השואל אך לעשות שכירות עם הגוי. אלא שכעבור שעה שוב התקשר ומספר: 'בה מצאנו את הגוי בדירתו, הוא הסכים לעשות את השכירות כפי שנדרש. אלא שחן כדי הדברים סיפף לו הגוי שהוא לא גר שם לבד, יש לו עוד שותף איתו בחדר. ביקש ממנו היהודי שיתקשר גם לחבר שלו, כי הוא רוצה לשכור גם ממנו.

הגוי הסכים וביאותו מעמד התקשר לחברו ודיבר איתו, אך החבר לא הסכים. כמה לא יודע מה יהיה דיון זומם. 'היהודים חייבים מדי, כך תדע לאן זה יוביל'. כמה שניסו לשכנע אותו, המשיך לעמוד בעקשנותו.

"אז מה עושים כעת? השבת כבר מתקרבת", סיים השואל בדאגה.

הבה נלמד בקצה את ההלכה וממוקדויותיה.

שכירות משכירו ולקטנו

בעירובין דף טו. אמר רבי יוחנן שאין צריך לשכור מהגוי עצמו את רשותו כדי להתיר לעשות עירוב. אלא מועיל גם אם שוכר משכירו ולקטנו, דהיינו פועל שיש לו רשות להשתמש בביתו. מוקשים עם התוס' שכירו ושלמי א' רבי יוחנן אמר שישאל אנכרי הדרים בבית אחד צריך לשכור מהנכרי ולערב עם הישראל, ולמה אין מועיל לשכור מהישראל מדין שכירו ולקטנו?

מתרצים התוס' ב' תירוצים, א' - בדירושלמי מדובר שאין הישראל פועל של הגוי, אלא שותפים הם בבית. ובשותפים אין מועיל לשכור מהישראל במקום הגוי, כיוון שהישראל אינו משתמש שם במטח הגוי, אלא בכוח עצמו שהוא שותף כאן.

תירוך ב' בדירושלמי מירי שהגוי נתן לישראל חדר מיוחד שאין לגוי רשות שימוש שם, וגם אין יכול לסלקו משם, שבאופן זה שאין שום קשר ביניהם אין מועיל לשכור מהישראל. בבית יוסף סימן שפ"ב טעין סוף כתב שיהודי גוי הדרים ביחד בבית אחד, ויש לכל אחד חדר שהוא שלו בלבד שאין השני יכול להשתמש בו, צריך לעשות עירוב עם הישראל ושכירות עם

פנינים אמיתיות ונפלאים מאצות כתבי תורה

מזוהה"ח בי מעון יישיבה ע"צ

שבת

גלג' י"ח | שבת שלח | חספ

מישימעון

דבר בעתו

פנ"ס זכ"א
כנע"ד א

לא להרפות ידיים - הכוח לנצח במערכה על החינוך הילדים

אמינות הקדוש ברוך הוא מגשר את האמונה, המבטא אחרת שהיא טובה הימנה, הוא נותן להם כח כלליות ולהוריש את מקומם, אבל כגון אנו, שאנו חוטאים גדולים בעגל ובבשר תאווה, לא יכלה עבדו אומות גדולות כאלו. ומה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לתת לנו את הארץ, הוא דוקא אם היינו זכאים בגדר צדיקים, היה מגרש מפנינו האויב, והיה נותן לנו רשות להשימדם.

ועל כך הסיבו יהושע בן נון וכלכו, מה שאתם אומרים, שהבטחת הקדוש ברוך הוא בנתינת הארץ היא דוקא אם נהיה צדיקים, היא טעות מעיקרה, הקדוש ברוך הוא אינו ממדקדק על האדם לומר, ואשיעך רק באופן שרצונו, צדיק, רק אומר לו, לא אושיעך אם תהיה מורד, חס ושלום, ולזה סימנו יהושע וכלכו ואמרו "אך בה' אל המרוד" (יד, ט), וכל זמן שאדם מורד בהקדוש ברוך הוא לעקור מצותיו בכונה, יוכל לקוות לכל טוב.

וממשיך החפץ חיים, שמיין יצר הרע זה של מרגלים נמצא גם בצלנו, עינין שם אריכות דבריו הנעימים והנפלאים.

וראו להשיג לב, אשר נקודה זו נוגעת מאד בענין חינוך הילדים, לפעמים ישנם הורים ומחנכים שמרימים ידים מראש, מול יריבי נסיונות האמונות על חינוך ילדיהם, הדבר מבטא יאוש שנעשה שלא מדעת תורה, אותו ידמו עצמי נמוך, לפיו אין סיכוי להילחם מול כל הבעיות, אי אפשר ללכת נגד חוסם, וממילא יש להרים ידים, ולהשלים בענין מאורי הדורות האחרונים.

ויש להסיק וללמוד מלמלחמת עמלק, כשהוריד משה ידיו גבר עמלק, כשמתייאשים ומרפים ידים מן המערכה, עמלק גובר ומטמא את כל כסביבותיו, ופיון במבאק, הורדת הידים, השלמה עם המצב, מהווה סיבה שיהיה להתגברות עמלק ח"ו, כי אם יוצאים מלחמה מתוך רגשי נחיתות ומורך לב, מלאכותי של האויב נעשית קלה ויעילה יותר ח"ו. והעצה להילחם בעמלק, היא רק על ידי נטויה בענין ותעצומות, ללא יתורים ופשרות, ועל כן ראשית כל, יש להיחרר מפני חוסר האמונה ביכולת העצמית להיאבק בס"ד, בכל החזיונות והגזירות, אלא לצאת למלחמה ולהתגבר כארי, ובעזר השי"ת שנשלח למען החינוך הטהור, וראים סיעתא דשמיא והצלחה נחת מהצאצאים.

שה לבית

פנ"ס זכ"א
על הפרשה

היכן מצינו דבר שקר בדברי המרגלים?

זבת חלב ודבש הוא (ג, כז), פירש"י, כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחילה, אין מתקיים כסופו (סוטה לה).
ויש לעיין, דהנה לכאורה לא מצינו שום דבר שקר בדברי המרגלים. והנראה לומר, דאם הקב"ה אומר על ארץ ישראל, שהיא טובה, אם כן זהו האמת הנמדר, וגם אם נרעו בעינינו שהמציאות איננה כך, עלינו לדעת ולהאמין כי הכל היא טובה גדולה, ורק בעיני הבשר ודם נראה חזיון שכביכול שהארץ איננה טובה, אך זהו שקר גמור, כי ה' אלקים אמת, ודבריו חיים וקיימים לעד. וכגון מה שאמרו המרגלים "ארץ אוכלת וישיבה", האמת היתה שעשה הקב"ה, כן, רק לטובתם של המרגלים כדי שהענקים יהיו טרודים באבלם בקבירת מיתתם, ולא ישמו לב למרגלים, וכדפירש"י (ג, לב), ולפעמים הקב"ה מסמא את עיני האדם, כדי להביא לידו נסיון, וכמו שפירש"י בריש פרשתנו (ג, ב), ח"ייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים.

אשתו של כלב - מרים הנביאה השפיעה עליו לטוב

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו (יד, כד)
וקשה למה אמר רוח אחרת בלשון נקבה ולא אמר רוח אחר בלשון זכר, והן אמנם רוח שמש בלשון זכר ובלשון נקבה, וכמו שפירש"י בפרשת וישלח על הפסוק "המתנה האחת" (בראשית טו, ט), אך עיין שם בדבריו שביארנו ובכל מקום לשון זכר או נקבה בא ללמדנו על דבר מסוים, ואם כן צריך ביאור מה בא כאן הכתוב ללמדנו. ושעמתי תירוצו על כך, דהרי מרים הנביאה היתה אשתו של כלב כדברי חז"ל, והרוח האחר שהיה בכל היתה בהשפעת אשתו מרים הנדקדקית, ולכן כתבה התורה, רוח אחרת בלשון נקבה, להורות על כך.

"פגרים מתים" - עומק הנחירה ורחמי השם

במדבר הזה יעלו פגריכם וגו'. ופגריכם אתם יעלו במדבר הזה וגו'. עד הם פגריכם במדבר (יד, כט-ל)
מאז הוקשה לי הלשון פגריכם, דלכאורה הוא לשון גנאי, ובודאי דאבינו אב הרחמן, לא ידבר נוכח כלל ישראל כלשון הזה. ונקצו הש"ת נפל בריונו, דהנה אנו ממרכיב בכל יום, המחזיר נשמות פגרים מתים, הרי דכל המתים קרויים פגרים, ואולי אפשר לומר דיש חילוק בין כינוי מתים לפגרים, מדמת הכוונה למי שמת בזמן הקרוב, ואולי פגר, הכוונה למי שמת כבר מזמן רב, והנה רש"י (פסוק ל"ג) כתב "ממשעשו את היגל עלתה גזירה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם", ולכן שייך לומר לשון "פגרי", דבר אמר דבאמת הם כבר נחשבו בני מיתה מזמן רב קודם, שכבר נתחייבו מיתה בשעת עולב, אבל שהקב"ה חס עליהם עד שמתו.

מפי השמועה

פנ"ס זכ"א
פנ"ס זכ"א

גם הסלעים של ארץ הקדושה יש להם חשיבות

(סוטה ה) 'כל אדם שיש בו גמות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם, אם כן בארץ הקדושה שעליה נאמר 'ארץ אשר עיני ה' אלהים בה מראשית שנה עד אחרית שנה' ושם עיקר השראת השכינה (עי' ברמב"ן ויקרא יח, כה), א"א להיות שם גלי שפלות הרוח. והוספת עוד דבזה מובן הגמ' כתובות (ק"ב), דרב אבא היה מנשך כפי (הסלעים) דעכו, ולכאורה תמאתי דלמה נשק הסלעים, דבשלמה הרקיע יש בה קדושת הארץ משמש מתייחב המצות התלויות בה תרו"מ וכו"ב, אבל למה נשק כפי, ויתכן שסלע הוא הדומם הכי גדול, ורצה הראות שגם הדומם יש לו חשיבות באר"ק, ועי"ז בא לשפלות הרוח.

ופעם כשהייתי בשוויץ שאלתי את פי הגר"מ סאלאוויצקי זצ"ל, ע"ד הגמ' הנ"ל, בשלמא עפר ארץ ישראל יש בו קדושה - של מה שגדול בו וצומח בו יש בו קדושת א"י, וחייב בתרו"מ, וכל המצות התלויות בארץ, אבל איהו קדושה יש בסלעים של א"י, והשיב לי דצריך לעיין מה הדין כשסלע מונח על הארץ ומחמת תלחולית הארץ גדל עליו תבואה וכו' אם יש חיוב תרו"מ (עי' בתוספתא ללאים (פ"א ה"ט) הזורע על גבי סלע פטור, וכו"מ בש"ס גיטין כב. דהיא דמפסיק צונמא (סלע) ליכא זריעה וקצירה. ו"לע בזה, ואכ"מ), ואם נאמר שכן, ויבן קצת עד היכן הריג' אבא קדושת סלעים מאי", עד כדי כך נשק כמו שמונשקם חפצא על מצוה.

"שפתי ישנים דובבות" - קריאה של חיבה

אנו פונים בבקשה אישית לכל מי שזכרה להכיר את המחבר ז"ל, ויש אמתחתו זכרונות ועובדות ממסכת חייו, וכן למי ששומע מפיו סיפורים ומפנינים מכלי ראשון ולשכחותיו הקלטות מדבריו - אנא העבירו אלינו את החומרים היקרים הללו, למען נוכל להעלותם על הכתב ולזכות בהם את הרבים. נא לשלוח לכתובת המייל: 3004070650@gmail.com, המערכת

שזע בני

פרקי אבות - פרק ג'

התבוננות בערובה מצוללת

במשנה בפרקי אבות נאמר: "הסתכל שלשלה דברים ואין אתה בא לידי עבירה". לכאורה, יש לדקדק בלשון "לידי עבירה" - מדוע לא נאמר פשוט "ואין אתה בא לעבירה"?

נראה כי ההתבוננות אינה מנציחה הימנעות מוחלטת מהחטא, אך תועלתה בכך שהאדם אינו נופל כ"שבו" בידי העבירה. ללא התבוננות, האדם מסור בידי צירי סכומא בארובה שאינו יודע להיכן מוליכים אותו; אך על ידי ההתבוננות, הוא זוכה להתייצב על עמודו, ליישב את דעתו כדת מה לעשות, וכך היצר מאבד את יכולתו להטעותו ולמשכו אחריו, כפי שיבאר באריות במסילת ישרים (פרק ב').

זוהי עצה נפלאה בתיווך המידות: לא להכריע ולדון על אתר, אלא להמתין תמיד מעט "עד יעבור זעם", שכן בשעת הכעס קיים חשש שהאדם יכריע בדעתו שלא כהוגן. בנייתו זה מובא בספר חסידים (סימן תרנ"ה) מעשה אחד שבן שצוהו אביו על ערש דוו להמתין אצל אלה לילה אחד לפני החלטה גורלית. בזכות צניעות למצות אביו ובמנוע מפעולה חפזת, ניצלו חיי אשתו ובנו, שאילו לא היה פוגע בהם בשוגג.

בתן הדרוש

ואמרת אליהם ועשו להם צניעות

עייני בשריע (א"ח) סימן י"ד סעיף א' שכתב: "צניעות שעשאו הגוי בטלית פסול, דכתיב (טו, לח) 'דבר אל בני ישראל' - לאפוקי גוי, אבל האשה כשרה לעשותה". וכתב ש"ח: "לאפוקי משיטת ר"ח שפסול נשים לעשיית צניעות כמו בתפילין". וכתב הרמ"א להחמיר שאיש יטיל הצניעות בבגד ולא האשה. והקשה המג"א (סק"ב): "צ"ע, הרי בכל מקום דרשנו 'בני ישראל' ולא בנות ישראל, כדאיתא בקידושין ובמנחות ממעט עכו"ם ונשים מבני ישראל".

והנראה ליישב על פי מה שכתב הגרעק"א בחידושו לשו"ע ריש סי' י"א, א, דקד"ל (שם בשו"ע) דאשה כשרה לטוות חוטים שיהיו לשמה, ואם טוואן גוי - פסול. וביאר הגרעק"א בשם ספר ד"ש (ואינו ידוע המכוון בזה, וראה בדר"ח רעק"א עה"ת - ש"ל ע"י המחבר זצ"ל - בהג"ה למטה, דאולי צ"ל ב"ש" והכוונה לספר 'ברית שלום', פירושים עה"ת מרבי פנחס אב"ד וולאדוו, שם מופיע ביאור זה), דיש רמז לזה מהכתוב: "דבר אל בני ישראל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִנְיֹוֹת", כי מצינו (פרש"י בחומש שמות י"ט, ג, כה) תאמר לבית יעקב ותגיד לבני"י ("שדיבור" הוא לשון קשה ולא שייך לנשים, ואילו אמרה יהיה לשון רכה ששייך לנשים. לפ"ו "דבר אל בני ישראל" - היינו דעיקר מצות הצניעות וקיומה מוטל על בני ישראל ולא על בנות ישראל, אך מכיוון דעשייה - שהיא הטווייה - הוי מלאכת הנשים, לזה נכתב "ואמרת אליהם ועשו", וצונו לומר שיאמר להן: עשו לי צניעות לטלית ע"ש.

ולפי דבריו מיושבת קושיית המג"א כמין חומר: דאמאי לא דרשנו הכא "דבר אל בני ישראל" ולא אל בנות ישראל כבכל מקום? והכא איכא דרשה מיוחדת ד'ואמרת' לרבות נשים. וכן ניחא בזה מה שכתב בשריע ע"ש, דנתמעט מלביני ישראל עכו"ם דפסלי עשייתו בצניעות: כי בעכו"ם אין לנו שום רמז להכשיר כמו בנשים, ולכן דרשו שפיר "בני ישראל ולא עכו"ם". וד"ק.

[ואף הגרעק"א דן בטוויית הצניעות, ואילו בשו"ע שם איירי בעצם עשיית הצניעות - שפיר יש לומר הדעשייה נמי כלולה בהאמירה לנשים, דהרי עשיית צניעות אינה עיקר המצוה, אלא הליכה בצניעות, ובה האשה פטורה].

גשמי ברכה

שמעתי טובות מגדול וזאת ישראל

כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מרדכי מרחמסטריווקא זצ"ל

כ"ב סיון תשס"ד

המחבר זצ"ל זכה לקרוב ולהערה אצל כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מרדכי מרחמסטריווקא זצ"ל, והרבה לשוחח עמו בתורה, בעבודת השם ובהשקפת החיים. הוא נהנה ממנו עצה ותושיה בענייני הפרט והכלל, והתפעל מאוד מהחכמה והתבונה שהיו טמונות בשיחותיו; הוא שמר על כל מילה של הרבי כאוצר יקר ורשם אותן למשמרת עולם. כמו כן, התפעל מעומק פשטותו וממידת ענוותנותו שהייתה למעלה מהרגיל. כשביקר הרבי בעיר לונדון, הופיע מורנו המחבר זצ"ל כנאום לקבל פני הרבי זצ"ל בכבוד הראוי, ואף עורר את הציבור להחזקת המוסדות שבנשיאותו.

גדר השמחה ואיסור העצבות

שמעתי מהר"ן זלמן מרגליות ז"ל, ששמע שיחה נאה מהרבי זצ"ל עם הג"ד שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. הרבי אמר דהא גמרינן (בסוכה כז, א) מצות אכילת כזית בסוכה בגזירה שוה ד"ט"ו-ט"ז ו"ט"ו מחוג המצות, וכמו שבפסח אסור תחך במשנה, כן בחג הסוכות, זמן שמחתנו שנצטוו על שמחת החג, אסורה העצבות אפילו במשנה, דכתיבי (דברים טז, טז) "ושמחת בחגך". והשיב לי הגרש"ז: דאמנם יש לזהר יותר מהעצבות במשנה מאשר מהירוד של חמץ במשנה, כי ששהו תחך בפסח כירוב הפוסקים אינו אלא איסור דרבנן, משא"כ משהו עצבות בחג הוא איסור מן התורה, דהא מצות שמחה מדאורייתא היא, ודפ"ח.

אי אפשר לאדם להעלות השנתו בתורה כי אם על ידי קושיא שנתקשה

פעם למדת בספה"ק "מאור עינים" (שקובלתי במנתה מהרבי זצ"ל) את דבריו בליקוטים (דף רפג, פ"ט א') על הפסוק בספר יהושע (ב, א) "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִן הַשְּׁטִים וְגו'". האריך שם המאור עינים לכאור את עניין החכמה, הבינה והרעת בלימוד התורה, ובאמצע דבריו כתב וז"ל: "וכפי הפנח כן הן הקושיאות שלו; אם נגמו גדול, אזי הקושיאות גם כן גדולות, כי לעצמים עשה העבירה בתחבולות ובמרמה גדולה, כן הקושיא תהיה המצאה גדולה. ואם כן, הוא חסרון לו מה שמקשה קושיא גדולה יותר, ויש אנשים מתאפרים בזה, ואדרבה היא גנותם וכו', עכ"ל". ונמצא מדבריו דכל הקושיאות בלימוד שורשן מפגם המקשן.

כשהייתי אצל הרבי מרחמסטריווקא זצ"ל בשב"ק פרשת האינו תשנ"ג בירושלים עיה"ק, והיות שהיה חל ביום זה יומא הדליל של רעק"א, שאלתיו: הלא אני נמנה בן נכדי מרן רבי עקיבא איגו, ורודן ומפוסד שקושיאותי בחידושי הניחו בצרף עיון על כמה וכמה סוגיות, וילית נגר ובר נגר דלפקיניה" - הכי נימא שזקני הקדוש הרעק"א היה מלא פגמים! חס מזהלכר.

יכול להשיג עומק הלכה מעלימים ממנו את הקושיא: לכך אמרו כי כאשר יהיה לאדם איהו קושיא בלימוד, ידע באמת שרצון השם יתברך להיות יגע בעומק הלכה, כי לולי זאת לא היה נודע לו הקושיא. ועיין שם שיבאר בזה הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חקויו ומפשטי לישראל".

ואמר לי הרבי בבדיחותא: "גם קושייתך זו נכללה בדבריו, ושרושה כן מפגמים וקליפות..." ו"אח"כ הראה לי את דברי הפנים ימות" (פרשת בא, עה"ה) "זוהי כי ישאלך בנך" שאי אפשר לאדם להעלות השנתו בתורה כי אם על ידי קושיא שנתקשה בו, ומתוך כך נותן לבו להבין יותר. וכל זמן שאינו

חלק מדברי מורנו המחבר זצ"ל בדרשה במעמד קבלת פנים לאחים האדמו"רים מרחמסטריווקא זצ"ל בעיר לונדון, שנת תשנ"ז:

שמעתי פעם דבר נפלא מהרבי (שליט"א) בשם רבו רבי איסר זלמן (מלצר) זצ"ל על הגמרא בסנהדרין (צ"ב) בעקבתא דמשיחא "פני הדור כפני הכלב יראי חטא ימאסו ותהי האמת נעדרת", מאי "ותהי האמת נעדרת"? אמרי דבי רב: מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה. ולכאורה יפלא: מדוע לא פירש בבאור הפשוט מלשון "העדר" כפשוטו? ותירץ הגאון דאם יארע כן שיעדר האמת לגמרי, שוב איז זה "העדר האמת" משום שמכירים יודעים דמה שנשאר הוא שקר; אבל ההעדר הכי גדול של האמת היא שתהא האמת נעשית עדרים עדרים והולכת לה, וכל אחד דוגל את עצמו כביכול במידת האמת, ואין איש משים לב עד היכן מגיעים, וזהו ההעדר הכי גדול, עכ"ל.

פנימיות ופסחות בבית רחמסטריווקא

חז"ל אמרו בסוטה (ט, א) "ניכרים דברי אמת", ופירש"י: "מתקבלין ומיושבין על הלב". כל אחד שנכנס לבית מדרשו של הרבי מרחמסטריווקא באר"ק מרגיש את עצמו בבית "היימישי". אין שום לחץ, וכל הטי"שן הם עונג ורוחי. מתקבלים על הלב ומתישבים כמים קרים על נפש עייפה. וכן הדברים וההרגשות בבית מדרשו של הרבי מארה"ב (שליט"א), אשר אני מכירו מעוררו ב"סקווירא".

"רחמסטריווקא איז אוינקל פון אמת", מעוטרת בפשטות ובענוותן חן, דענוה מביאה לידי כך כדכתיב (משלי ג, לד) "לענוים יתן חן". ידוע מה שאירע אצל זקניהם הר"ה ר' יוחנן מרחמסטריווקא ז"ע, שהעיד על עצמו שלאחר הסתלקות אביו הק' התחלקו בניו הק' בירושתו הרוחנית. אמר רבי יוחנן ז"ע: רציתי לקחת לעצמי את ה'גארניש' (הכלים) של אביו הק', ונכוחתי שאחי הר"ה ק' ר' משה מקאריסטוב ז"ע לקח את ה'גארניש' לעצמו, ולכן החלטתי לקחת את ה'גאר-גאר-ניש'ט. וכוננתי הק' לענווה ולהצנע לכת שהוא דרגה הכי גדולה, והוא המפתח לכל המידות הטובות, והכל תלוי ביסודות ענווה ושפלות רוח.

ענווה כדרך חיים

והנה, 'חסידות רחמסטריווקא' היא השתלשלות של כמה דורות של תורה ועבודה בהצנע לכת ממש, כולה פנימיות בלי כחל וכלי שרק. וכן הרבי (שליט"א) מעוררו שייך עייל ושייך נפיק, לא מחזיק טיבותא לנפשיה ונחבא אל הכלים, ושום עניינים של כבוד לא תפסו אצלו כלל וכלל. ורואים בחוש את דברי מהר"ל בנתיבות (נתיב הצניעות): "זלא תמצא בכל המידות שהדומה יליד הדומה כמו שתמצא אצל הצניעות, הצנוע מליד צנוע", עכ"ל.

הנהגה

עיר וקדיש

פרקי חוד ממסכת חייו ודרכי מקדש של
הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלא זי"ע

אבי שושלת סטריקוב

150 שנה להסתלקותו

כ"ה סיון תרל"ז – תשפ"ו

מאת הרב חיים צבי שיינברג שליט"א - מוכן אוצר החיים

אביו הגה"ק רבי אברהם מטשענבוב זי"ע, כאילו ממעט קצת בעסק התורה ומתעסק יותר בסעודת מרעים כדרך חסידי ווארק. אביו שמר את הדבר ולאחר תקופה כשהגיע אליו הרבי מביאלא לביקור, נעמד הרב מטשענבוב בעודו בפתח הבית ופלפל עמו זמן רב בלימוד. כשנכנס אח"כ הביתה פנה הרב מטשענבוב לזוגתו הרבנית ע"ה ואמר לה בשמחה: "איך זעה, א דער בער האט גאר נישט וואס צו מורא האבן פון דער וואלף" (אני רואה, כי לדיב"ק אין כלל מה לחשוש מה"אב"...)...

ובו תדבק

עוד בחיי רבו האדמו"ר הזקן מווארק התקרב רבנו לבנו הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארק זי"ע ונמנה על חבורת הקודש אשר היתה מכוונה בפי החסידים "לייב גווארדיה" שעסקו בתורה ועבודה בסתר תחת הנהגתו. פעם סיפר רבינו כיצד הצטרף לחבורה זו: בליל שבועות, לאחר השולחן השטור, כשהתחיל כבר להאיר היום, ראה רבנו את רבי מנדל ובני החבורה הולכים למרתף, מיד החליט לעקוב אחריהם ולעמוד על סודם. התחבא רבנו והנה הוא רואה שכולם מתעטפים בטליתות, מתפללים שחרית במהירות, ויושבים לשתות יין. כשראה זאת חרה לו הדבר מאד: היתכן?! היכן ה"חודש השלישי"? היכן "עשרת הדברות"? אולם מה מאד השתומם כשראה שאחר ששתו כל אחד כוסות יין השתררה לפתע דממה ורבי מנדל אמר כמה מילים - שלא הצליח לשומעם - מיד הניחו כל החבורה את ראשם על הכוסות ובכו זמן רב עד שנתמלאו כל הכוסות בדמעות.

כשראה זאת הבין שיש דברים בגו. מיד השתוקק גם הוא להיות עמהם בחבורה, ומני אז שהצטרף לחבורת הקודש, דבק רבנו ברבו הרה"ק רמ"מ מווארק, דביקות עצומה שאינה ניתנת כלל לשער, בכל נימ נפשו ורוחו דבק ברבו זה, כפי שיתואר להלן.

סיפר נכדו כ"ק מרן אדמו"ר מטטריקוב זי"ע כי כשנסתלק האדמו"ר הזקן הרה"ק רבי יצחק מווארק זי"ע באחרון של פסח שנת תר"ח, הניח אחריו שני בנים: הבכור - הרה"ק רבי יעקב דוד

רק תיכף נסע עם הרבי לווארק, שם שהה כמה שבועות ונעשה לאחד מגדולי החסידים.

רבו זה העריצו וכבדו מאוד. פעם בעת לומדו את השיעור במדרש שהיה לומד עם גדולי החסידים מידי יום ביומו נתאסף קהל גדול מהרגיל והצפיפות והלחץ גברו עד שהרבי מווארק אמר "היתכן ילדים דוחקים את הזקנים" מיד נסוגו צעירי החסידים לאחוריהם וביניהם גם רבינו

ימי בעוריו

רבינו נולד בשנת תק"פ לאביו שר התורה אשר כל גדולי הדור חרדו לשם קדשו הגה"ק רבי אברהם מטשענבוב זי"ע. ונקרא שמו בישראל דוב בעריש על שם זקינו הרה"ק רבי בעריש חסיד מקושנא, מהצדיקים הנסתרים שבדורו דור דעה.

קדוש מרחם היה רבנו, עודו בילדותו קידש וסיגף את עצמו, ונוסף על התמדתו הנדירה וכשרונותיו הבלתי רגילים נתפרסם כעילוי ולמדן גדול, וכבר בשנים אלו עמד אביו הגדול על גדלותו העצומה בתורה כשהוא מזכירו בחידושי בתאים מופלגים: "השיב לי בני המופלא כמר דוב בעריש שיחי". "תרוץ בני הנבוך". אף במכתב תשובה לגיסו אבד"ק יאנווע, על ענין חמור ביותר, משנת תקצ"ד, בהיות רבנו כבן ארבע עשרה שנה בלבד כותב "בזה הרגיש בני המופלא דוב בעריש שיחי".

שמו של רבינו נודע לתהילה עד כי בהגיעו לפירוק בגיל י"ד לקחו החסיד המפורסם רבי אהרן מגריצא המכונה "ר' ארטעטע ביאלער" לחתן עבור בתו הרבנית רחל ע"ה.

בבית חותנו בגריצא המשיך רבנו לעסוק בתורה יומם ולילה ולא עסק כלל בחסידות עד אותו יום בו נפתח פרק חדש בחייו הנאדרים בקודש. וכך היה מעשה:

רב העיר הגה"ק רבי שרגא פייבל מגריצא זי"ע, ערך ברית לבנו הנולד לו, וכיבד את רבו האדמו"ר הזקן הרה"ק רבי יצחק מווארק זי"ע, שהגיע במיוחד לברית, בסנדקאות. כשנסע הרה"ק מווארק לביתו לאחר הברית, הלכו כל חשובי העיר ללוותו ובתוכם גם רבינו שהיה עדיין צעיר לימים. בדרך אמר רבי שרגא פייבל לאדמו"ר מווארק: "הנה בעירנו נמצא אברך אחד והוא בן יידינו הנאמן הצדיק מטשענבוב, וישר גדול לקרב אותו לדרכי החסידות כי הוא חריף גדול וכלי מופלא מאוד". השיבו האדמו"ר מווארק: "בודאי הוא פה בתוך הקהל, קראו אותו שיבוא אלי". בבואו אליו הניח הרבי את ידו הקדושה עליו והלכו כך ביחידות כעשרה רגעים. והנה לא שב רבנו לביתו

מכתבו של רבנו זי"ע לאביו מרן הגה"ק מטשענבוב זי"ע

שהיה צעיר לימים. אז קראו הרבי ואמר "לא אליך התכוונתי כי אתה זקן שהרי 'אין זקן אלא מי שקנה הכמה'. ופעם אחרת התבטא עליו ואמר 'אמנם הוא רך בשנים אבל אב בחכמה'".

וסיפר נכדו כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי אברהם מטטריקוב זי"ע: כשנתקרב זקני הרבי מביאלא זי"ע לעדת חסידי ווארק, היה אחיו הגדול הרה"ק רבי זאב וואלף מטטריקוב זי"ע מתלונן עליו לפני

אחד שהכיר את רבו היה הולך אליו רגלי שלוש פרסאות עם רגלו החולה.

בהזדמנות אחרת אמר לאחד ממקורביו האמן **לי שאני ביקי בספר 'פרי עץ חיים' בעל פה מכריחה לכריכה, אבל הכל טוב ויפה עד שאני מגיע לווארקי, שם במחיצתו איני נחשב לכולם.**

גוהג היה הרה"ק מווארקי לבקר אצל גדולי החסידים באסנויטותיהם ופעם כשביקר אצל רבינו נשאר רבינו לשבת ולא קם מפניו בכל אותה העת, לפליאת החסידים השיב: **כאשר באים יחד 'הגדול שבגדולים' עם 'הקטן שבקטנים' זה יתור ה' לאמיתו, ואז אי אפשר לזוז.**

כגודל דביקותו של רבנו אל רבו הקדוש כך היתה הכיבוטו אצל רבו, וכשחלה רבנו ברגליו, והוצרך לנסוע מפעם לפעם למעיינות מרפא שהיו במדינה אחרת, דבר שעלה ממון רבו, שלא היה בידי. נסע הרבי מווארקי אל חסידיו לאסוף את הכסף עבור רפואת רבנו כדי שייטב לו.

כן מסופר כי פעם אחת בהיות רבנו בווארקי, האריך מאד בתפילתו כדרכו. בעוד רבנו עומד בתפילת שמונה עשרה, כבר סיים הרבי מווארקי את תפילתו. ואז הביט הרבי מווארקי בפני רבנו, אחר נענה ואמר: **הנה כתוב 'תפתח ותראוהו את היילד והנה נער בוכה...' ותאמר מילדי העברים זה! ולכאורה היה צריך לומר 'ותשמע' והנה נער בוכה, שבבכיה שייך יותר לשון שמיעה מראה? אלא היתה זו בכיה כזו שאין שומעים רק רואים, 'ותאמר מילדי העברים זה' - אדם שיש לו בכיה כזו שרק רואים ולא שומעים, הוא יהודי אמיתי. כזה הוא רבי בעריש" - סיים הרבי מווארקי את דבריו.**

כח התורה

בעודו צעיר לימים עוד בטרם החל להנהיג את העדה התפרסם רבנו בכח תורתו כפי שסיפר נכדו **כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב ז"ע:** אחד מחסידי קאצק אשר שמע גדולות ונצורות בשבח רבנו ז"ע, החליט לעקוב אחר הנהגתו. היתה זה עוד

עולמות שלמים, ורגיל היה לפרש כמה וכמה פירושים על מאמר אחד קצר.

פעם דיבר רבנו עם רב מפורסם אודות מאמר אחד מרבו הרבי מווארקי, כשהוא מפרשו בהרבה פירושים. שאל אותו הרב את רבנו **"כל זה כיוון הרבי בדבריו הקצרים?"** "כהנה וכהנה" - השיבו רבנו.

בהזדמנות אחרת אמר רבנו, שעל פי התורה של רבו הבין שלשה דפים בספר **'פרי עץ חיים'** לרבי חיים ויטאל, שהיו מוקשים לו זה מחצית השנה.

סיפר אחד מחשובי החסידים, אשר היה בשעתו אצל הרבי מווארקי בשבת פרשת תצוה. בסעודת ליל שבת התחיל הרבי לומר את הפסוק ואתה תצוה, ואמר **בזה הלשון 'דא האט מען שוין נאר געשמוסט און דו'. ולא אמר עוד כלום.** לאחר מספר שנים, כאשר רבנו

הנהיג את העדה לאחר הסתלקות הרבי מווארקי, היה אותו חסיד בביאלא בשבת פרשת תצוה, בסעודת ליל שבת חזר רבנו על דברי רבו האלו, ואמר על זה הלשון ארוך על דרך הקבלה. למחרת בסעודת צפרא דשבתא, שוב חזר על דברי רבו, ואמר על זה פירוש אחר באריכות על דרך הקבלה. בסעודה שלישית נשנה הדבר בשלישית, רבנו חזר על דברי רבו, כשהוא מפרשם שוב בפירוש נוסף באריכות על דרך הקבלה.

רבינו העריך ביותר את רבו, כשסיפרו לפניו על אחד מגדולי האדמו"רים בדרור שמרבה לעשות מופתים גלויים אמר: **כשאני פותח את הספר 'פרי עץ חיים' אני יכול לעשות חמש מאות מופתים, אבל אצלנו הרבי מאיר לכל העולם.**

לאחר פטירת רבו התבטא שאם היה יודע על

מאמשינו, שכבר כיהן אז ברבנות ונודע כצדיק גדול ועילוי מפורסם. השני - הרה"ק רבי מנחם מגדל מווארקי, שהיה נסתר בדרכיו בעיני מרבית החסידים, ורק מתי מספר עמדו על גדלותו, לכן היו רבים מעדת חסידי ווארקי שחשבו לנסוע להרה"ק י"ד מאמשינוב שיקבל עליו את הנהגת העדה, אך רבנו שהכיר היטב את הרה"ק רמ"מ מווארקי והיה בחבורתו, היה זה שעמל לפרסם את גדלותו בין החסידים, ופעל רבות להתחרתו כממלא מקום אביו הקדוש, עד שקיבלו עליהם את מרותו, ומרבית חסידי ווארקי הסתופפו בצל קדשו.

כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע היה מוסיף לספר מה שמשמע

מקטרתו של רבנו שנשארה למשמרת לאחר השואה

מפי הגאון מטשעבין ז"ע, כי בתחילה לא נענה הרה"ק מווארקי להפצרותיהם של החסידים לקבל על עצמו את הנהגת העדה. ירחים אחדים נמשך הדבר, עד שבפרשת קרח נענה ואמר על דברי המדרש בפרשת קרח **"חכמת נשים בנתה ביתה" - און בן פלת**

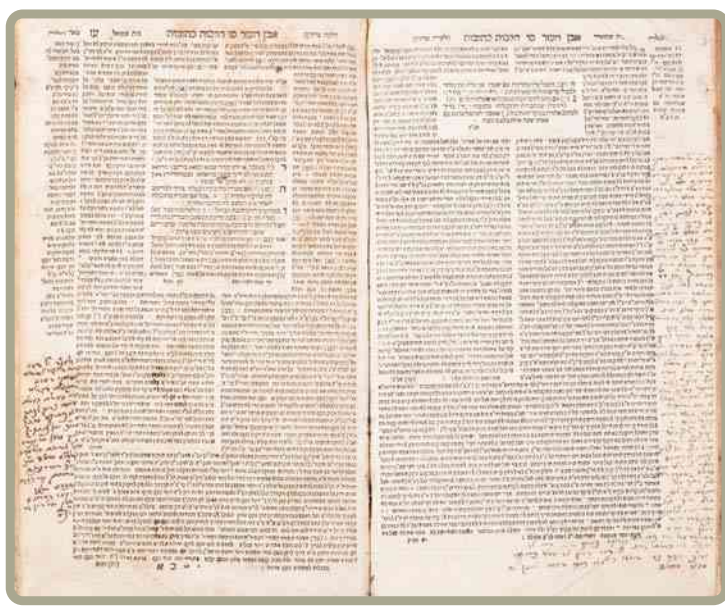
אשתו הצילתו, שאמרה לו מה נפקא מינה לך, אם קורח רבן - אנת תלמידא ואם משה רבן - אנת תלמידא. ולכאורה צריך להבין מה היא החכמה הגדולה שאמרה בזה, הלא אלו דברים פשוטים וברורים? אלא נראה - אמר הרה"ק מווארקי - שישוד מחלוקת קרח ועדתו היה איך צריך מנהיג ישראל להתנהג עם הציבור. דהנה משה רבנו סבר שישנה צורך להסתגר בחדרו ומי שחפץ לדעת דבר ה' יבא ויכנס אליו, כמ"ש (שמות ל"ג, א) ומושה יקח את האהל ונשה לו מוחץ למתנה... והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מוחץ למחנה, אולם קורח טען לעומתו שהמנהיג צריך להיות מעורב בין הבריות ולשבת עמם בצוותא כשווה בשווה, כמ"ש (במדבר ט, א) כי כל העדה כולם קדושים ומדוע נתמשאו על קהל ה'.

ועל טענה זו השיבה אשתו של און בן פלת בחכמתה, שזה טעות, כי באמת אם ילך כתלמיד אצל קרח שוב לא יוכל לשבת עמו כשווה בשווה אלא יצטרך להתבטל אליו כדון תלמיד לרב, ואם כן מה נפקא מינה מי יהיה רבך הלא מי שיהיה הרב לא יוכל עוד להיות מעורב בין הבריות, ולמה לך להסתפח על עדות קרח כי כשם שאם משה רבך אתה תלמידו כך אם קרח רבך אתה תלמידו, שאם יקבל את קרח לרב שוב לא יהיה מעורב בין הבריות.

חסידי ווארקי הבינו בזה את סוד הנהגתו של הרבי. כי הרבי שהיה רגיל לשבת בהרבה טעויות מרעים עמם, בא לרמו שמה שריו עד עתה שהיו מיסב עמם ויושב ביניהם, לא יתכן עוד אחר שקיבלוהו עליהם להנהיג את העדה. ואכן מגי אותו יום עד סוף ימיו שינה הרה"ק מווארקי ז"ע את הנהגתו והיה מעט דביבור אפילו עם בני חבורתו הקרובים אליו ביותר.

ברם זכות מיוחדת עמדה לה, לעדת החסידים, שבתוכה היה שריו גדול התלמידים - רבנו והוא שהיה מפרש את דבריו הקצרים של הרבי מווארקי.

רבנו היה רגיל לפרש אחר עריכת השולחן את דברי הרבי מווארקי. על כל מילה היה בונה

הגהות בכתי"ק של רבנו על גליון השולחן-ערוך שלו שנתגלו לאחרונה. בפרסום ראשון!

בצעות ולא נתן להם לנסוע. רבנו ציוה לעגול לנסוע הלאה, אולם האיש עמד באמצע ההלכה מבלי יכולת לנסות מין ושמאל, הוא היה לבוש בגדים קרועים וצעק מרה. רבנו ראה שהאיש אינו רוצה לפנות את הדרך, וזרק לו מטבע. האיש חטף את המטבע ונעלם. רבנו שאל את העגלון אם הוא מכיר את האיש העני הזה, אך העגלון השיב בשלילה. נענה רבנו ואמר: "זה אביך, שבא מהעולם העליון לבקש תיקון לנשמתו".

על מעשה פלא שאירע בשנת תר"ח סיפר הגאון רבי מנחם צבי אייזנשטט זצ"ל: זקיני החסיד רבי הערשקא בורנשטיין ממזריטש לא זכה לזש"ק, והיו בניו מתים בתוך שנתם. מה עשה, בשעה שגולדה לו בת נסע אל רבנו וביקש ממנו שיתפלל על בתו שתקיים. רבנו נתן לו עצה שיקרא שמה בישראל 'זכרה' על שם הפסוק (נחמה ה' ט"ו) "זכרה לי אלוך לטוב". וכן היה. הרבנית זכרה האריכה ימים בבריות גופא והיא בת פ"ד שנים.

ישועות מופלאות אף ראו אצל רבנו בגין ראיית פני קרשו, כפי שמספר הגאון החסיד רבי אהרן וינטרוב זצ"ל בספרו "דברי אהרן" בפרשת וישב:

"וסיפר לי גיסי הר"ר אשר יחיאל אנשיל הכהן ז"ל, ששמע מפי הרה"ח איש אמונים ר' משה זיאלובסקי ש"ב בעיר צנסטוכוב שאביו ר' יצחק שהיה סוחר בעדים יקרים מחוץ לארץ, ופעם אחת הסתבד עם השלטונות בענין מכס ואבד את המשפט בשני ערכאות וערער אל משפט הגבוה בוורשא. ואז השיא הרה"ק גאון תפארת ישראל מן הרבי ר' דוב מביאלע זצ"ל את בנו שהיה במשך הזמן אדמו"ר הרה"ק צ"ע מן ר' אלימלך מנחם זצ"ל מסטריקוב בעיר זאלושין, וכאשר שמע ר' יצחק הג"ל שהרבי מביאלע בא נכנס אליו ותינה לפניו את כל צרותיו שיש לו משפט חמור בוורשא ומי ידוע אם לא יקבל עונש איזה שנים מאסר. ועמד רבנו ז"ל מלא קומתו ואמר לר' יצחק הג"ל הבט עלי היטב וכאשר תכנס לבית המשפט בוורשא תתאר לפניך את צורתו וכך עשה ר' יצחק הג"ל, וזכה במשפט".

כיצד דבר מסופר, כי באחת מנסיעותיו עבר רבנו בעיירה פלונית, בבואו התאספו אנשים לקבל את פניו. בין ההמון נדחקה אף ילדה קטנה שרצתה לראות את פני רבנו.

לאחר עשרות שנים חלתה אותה הילדה, שכבר הייתה באה בשנים, ובאלצה לעבור ניתוח. בני המשפחה נכנסו להרה"ק רבי דוד אהרן מזוריק ז"ע שהיה ידוע כבעל מופת גדול להזכירה לפניו. נענה הרה"ק מזוריק ואמר "שתציר צורת צדיק לפני הניתוח" ומיד הוסיף "פעם היא ראתה את הרה"ק רבי בעריש מביאלע, שתציר את צורתו הק"ן. וכן עשתה, נתרפאה והאריכה ימים".

רבנו אחז דרכו בקודש כי הצדיק צריך לילך בדרך זה אשר מקודם יבטיח ישועה לכל הבאים בצילו ואח"כ יתפלל להשית שיתקיימו דבריו כדי שלא יהיה בדיאי. היה זה בעת שישב בשולחנו הטהור בפרשת תזריע - מצורע, ובא אחד להזכיר לפניו חולה מסוכן שהרופאים התייאשו ממנו רח"ל. והשיבו רבנו בהבטחה גמורה שיעמוד בחיים ויביא לגמרי, כמו שכתוב בפרשה זו "כולו הפך לבן טהור הוא". כשהלך האיש שאל אחד מגדולי החסידים, האם הרבי בטוח שיתרפא החולה, נענה רבנו וביאר לפי דרכו שזוהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים מ' ט) "בשרתי צדק בקהל רב" - כלומר כאשר באו קהל רב להתפלל עבורם הייתי מבשר צדק דהיינו כל טוב, אולם א"כ התפללתי

עצמו אלא על מה שהוכרח לקחת על עצמו להתיר דבר קשה כ"כ. וזוהו נראה גם כח תורתו של רבנו, שבעודו צעיר לימים כבר נכנס להכריע בשאלה קשה כזו לצד גדולי דורו.

עובדה מופלאה נוספת על גדולתו העצומה בתורה סיפר כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע: פעם נסע הרה"ק רמ"מ מווארק ז"ע לשבות בצלו של הרה"ק רמ"מ מקאצק ז"ע עם כמה מגדולי החסידים ובראשם תלמידו הגדול זקיני הרבי מביאלע ז"ע. במנהג היה שקודם התפילה בצפרא דשבתא היו נכנסים גדולי התלמידים לחדרו של הרבי מקאצק

פראגא, כ"ה סיון ה'תרט"ו. ביום ש"ק לסדר שלח תרויע לנזק העלענערפאך מעיר ביאלע הסמוכה לנו ולווארא שא, כי נלקח שם מאהנו ארתן אלקים הרב המאור הנרול, כונענא קרישא, הנל מרככות קרש, הגאון הצדיק חסיד ועניו סוה' דוב, רבי סביאלע, כן הרב הגאון הספורוס ר' אברהם זקול' אב"ד ז"ק טשענאווע! הו אב"ד! מי יבא לנו הסוחר? לשמו ולזכו הטוב דאכה נפשנו, ספי הרה"ל! ספוי ריהא! ספי ענוה! ספוי וספקו על ידך כל בית ישראל, הנו קולכם בככי, כי הרועה הנאטק נטש צאן קדשים אשר נהלים זה שמונה שנים! על מי נטווחו נכונעי הוהרה וראה שר'! — קצרה ידי להאר גורל צדקות ופרישה הרב המנוח ז"ל, ומפני הניגון נסחם עיני ומגדול השכר נאטר כאר דמעה. והו יס' חיו שבע ומחשים שנה! חבל על דארכין ולא שסתחתי! מהכבד האחרון אשר עשו לו כטווחו עוד לא איצ, אבל זאת ידעתי כי מעירנו נסעו החסידים חיפך כבוש"ק לביאלע כשש פאה איש, ולסתרהו בכוקר נסעו יוחר משני אלפים, לבד נסוקותא אחרים: משה לאנגאוס.

מעזריטש (אצל ביאלע) כ"ז סיון, יום השבת העבר היה יום דויען ענן וערפל לשת עיר ביאלע הקרובה אליו, כי ביום הזה קפץ המות כאתה, את הרב הגאון הצדיק הרבי הספורוס הר"ר דוב בעריש לאנדא זצ"ל, בן הרב הגאון הצדיק וכו' הר"ר אברהם לאנדא זצ"ל כששענאווע. מכל עיר תעיר סקס אשר הבטורה הרעה הלוז ונעיה, נקבעו הן החסידים רב ויאתו לעיר ביאלע ביום המרתה לעשה לרובם הכבוד האחרון; ביום אצמול העב לבינת מעוד לכל חי בכבוד הנול כאר, נזולי החסידים נשארו על כהף, וירב בבת ביאלע האניה ואניה. ה' ישלם נחומים לכל המתאבלים עליו, ואה יעשו ירוגן: י.ו.

קטעי עתונות מתיאור הסתלקותו והלווייתו של רבנו ז"ע מביאלע

ומפלפלים עמו בלימוד. באותה שבת הקשה הרבי מקאצק על דברי הגמ' במנחות (כ"א) דמליחת קרבנות דוחה שבת מהפסוק (ויקרא ט' ט) על כל קרבנך תקריב מלח, 'תקריב' - ואפילו בשבת. מפני מה צריך את הפסוק הלא קי"ל דאין עיבוד באוכלין? אף אחד מתלמידיו לא השיב עליה, אז פנה הרבי מקאצק לרבנו ושאלו מה הוא אומר, והשיב כי קושיה זו כבר נזכרה ב"משנה למלך" (פ"א מהל' שבת ה"ח), אבל לדעתו לא קשה כלל כי קרבנות שבת היו עלולות והראש לא היה בכלל הפשט וניתוח והיו מולחין על העור שיש בו משום מעבד. כשמע הרבי מקאצק את תירוצו, פנה אל גדולי תלמידיו ואמר להם: "דואים אתם, תלמדו מן האברך הזה איך צריכים ללמוד, כי הוא לימד ישר" (י"ל ש' לעירט גלי"ק).

פועל ישועות

כבר בשנים אלו נתגלה רבינו כבעל מופת, אשר מדבריו לא נפל אצרה. היה זה בעת שנסע בעגלה בדרכו לווארק, באמצע הדרך נעמד לפתע איש

כחיי הרה"ק רמ"מ מווארק ז"ע. באחת הלילות נכנס לבית החסידים דחסידי ווארק בעיר ביאלע, אחרי מעריב התיישבו כל החסידים ובראשם רבנו לסעודת מרעים כדרכם, ושתי הרבה י"ש, כשנסתיימה הסעודה הלכו כולם לדרכם, אותו חסיד נשאר סמוך לבית החסידים לראות את הנהגתו של רבנו.

כעבור מחצית השעה הבחין בדמות היוצאת בחשאי מבין אחת החצירות, ונכנסת בלאט לבית המדרש, האור נדלק שוב בבית המדרש. נכנס אותו חסיד בחשאי לבית המדרש, ולפליאתו מצא כי רבנו חזר לבית המדרש ונכנס לחדר השני, והחל ללמוד בעיון רב בעמידה כשרגלו האחת על הספסל, והוא מחזיק בידו רמ"ם עם כריכת עץ כבדה, כך למד רבנו במשך שש או שבע שעות רצופות, זאת אחרי שתיה מרובה של י"ש. והלך אותו חסיד ופרסם בין חסידיו קאצק מהו חסיד ווארק אמיתי.

כן סיפר כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע, ששמע מיהודי זקן שנסע בצעירותו לביאלע, והיה יושב בביהמ"ד ופוגש מדי יום באנשים שהיו נכנסים אל רבנו. יום אחד הגיע איש אחד והמתין בין הבאים על יד חדרו של הרבי, לפתע שאל רבנו אם הגיע איש זה ממקום פלוני, וציוה שלא יניחו לו להכנס אליו. אותו אדם נכנס לבית המדרש ופרץ בכבי מר. החסידים התפלאו לפשר הדבר, עד שנודע להם מפי הרבי בעצמו, כי אותו יהודי היה אדם ישר ונכבד אלא שבעצירתו נמשך לשתות הרבה י"ש, עד שפעם מצאוהו בני משפחתו כשהוא מוטל ברחוב העיר בבזיון גדול, וברצותם למנעו מלשתות עוד י"ש ביקשהו לנדרו נדר על דעת שלא ישתה י"ש כדי שלא יועיל לזה שום התרה.

אולם כעבור תקופה חלה האיש, והלך לדרוש ברופאים, ואמרו לו הרופאים שמכיון שהורגל לשתות הוא חייב לשוב ולשתות ואם לא יעשה כן יהיו חיייו בסכנה. נתעוררה שאלה גדולה בהלכה, הלא הלך לכל גדולי הרבנים בפולין ולא מצאו לו מקום להתהלך את נדרו. עד שהגיע לרבנו שהיה אז צעיר לימים, רבנו נכנס לעמקה של הלכה, ובסוף מצא היתר לנדרו על סמך דין שכתב בתשובות הרשב"א, רבנו הושיב בית דין של ג' והתיר לו את נדרו. מאז חלפו עשרים שנה שלא ראהו רבנו, אך מיד שדרך הלה על מפתן ביתו הרגיש בו רבנו ולא רצה לקבלו, באמרו "אם אדם רואה שלא יוכל להשמר אסור לו לנדרו נדר".

כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע היה מדגיש במעשה זה, כי קפידתו של רבנו על האיש לא היתה מפני היתר

להשי"ת הנה "שפתי לא אבלא" - שלא ישונה מדברי, כי "ה' אתה ידעת" - שאינני שקרן ח"ו. וכן הוה שבמשך מספר ימים נתרפא החולה וחזר לבריאותו.

על כס ההנהגה

לאחר הסתלקותו של הרה"ק מווארקי, שמו כל העדה עיניהם ברבנו שהיה גדול התלמידים, גאון עצום, מקובל אלקי, קדוש ונורא מאד, ונהרו אליו אלפי חסידים, לדרוש אלקים, לחסות בצל קדשו, ולשמוע דברי אלוקים חיים מפי קדשו שהיה כמעין המתגבר בגולה ובנסתר, וכמו שכתב חסיד רבי הערשקא שארפהארץ מיקנצק:

"הנה אדמו"ר הגאון הקדוש זצלה"ה ז"ע אמר דברי תורה הרבה מאד בש"ק ובחול כי בכל יום היה שולחן ואמר תורה. אבל מפני שהוא היה מקובל גדול נורא מאד וכל אמרותיו היה מעורב פילפול עם קבלה, כמו ששמעתי ממנו פעם אחת בחנוכה שאמר כל הגמרא והשיטה של כתבה של התנאים והאמוראים הכל על דרך קבלה, ולמשל אני זכר שאמר עד שתכלה רגל מן השוק שמצות נר חנוכה עד שתכלה רגל"ן הן שתי שמות הקדושים בנימטריא רגל מן "השוק" זה מרת הרה הנקרא שוק ואז יהיה התיקון. כן אמר כל הגמ' כמה דפים על דרך פילפול בקבלה נורא מאד, וכן שמעתי ממנו פעם אחת בליל ש"ק שהיה אומר יותר משני שעות תורה על הזוהר פתח אליהו, מלכות פה ותורה שבע"פ קרינן לה".

כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב ז"ע היה מפליג בדיבורים אודות התקשרותם הגדולה של חסידי ביאלא אל זקינו רבנו ז"ע, שגם אלו שהסתופפו מקודם בצלם של גדולי עולם התבטאו בפה אחד כי: דבר כזה עוד לא ראו. וסיפר שדרכו בקודש היה לערוך שולחן בכל יום אחר התפילה, והיה שופע אז "קוואלען פון תורה". כאשר בכל פעם היה מיישב רמב"ם מוקשה, לפעמים גם על פי קבלה.

גם כשהגיע פעם לביקור אצל אביו הרה"ק מטשכנוב נסעו עמו ערך חלק חסידים גדול ורבנו ערך שם את

שולחנו הטוהר כדרכו. והנה אנשי טשכנוב לא ראו זאת בעין יפה שבן מנהיג בעיר של אביו והתלוננו על זאת לאביו הק', אך אביו הק' היסה בהם מיד ואמר להם "בבקשה מכם לכו אצל בני העמיעים על השולחן יין בשמ"י".

אף תלמידו הגדול הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר ז"ע העיד כי "בעת שישבו שולחנו של רבנו הופיע רוח טהרה לכל המסובים". ובעת שדיבר מרבנו התבטא "מי זה יוכל לדמות עצמו לרבנו הקדוש מביאלא".

שבע שנות השובע

בענין אחד - אמר רבינו - הייתי חלוק עם מורי ורבי הרבי מווארקי. בעוד אשר הרה"ק רמ"מ מווארקי אחז בשיטה כי "אה עניותא לישראל"

וסבר שזו מועילה לעבודת השי"ת ולא העשירות. היה רבינו מחזיק בשיטה אחרת שהעניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו ואילו העשירות גורמת שהאדם יוכל לעבוד את בוראו מתוך הרחבת הדעת. וסיפרו זקני החסידים שבתחילת הנהגתו הגיעו חסידים רבים לבקש אודות פרנסה, נענה רבינו בהתבטאות מופלגת ואמר: "בשאניע לקופה אתפרס ואחלק לכולם" (אך ויעל מ"ד צו האפינן צו די קאסע, וועל איך מאכען א נראשט און איד וועל אללע איין טיילן).

גם בנו ממשיך דרכו הרה"ק רבי אהרן צבי מביאלא ז"ע בעת שהחל להנהיג את העדה וישב ע"י שולחנו של אביו הק' התבטא: "פון דעם טישל האט מען געשניצט גאלד" [כלומר שמהשולחן הזה הושפע לחסידים זהב וממון].

ואכן כל ימי הנהגתו השפיע רבנו עשירות כה גדולה על כל עדת חסידיו. עד שאמרו שלא היה אפילו אחד שהוצרך לקבל קמחא דפסחא, והיה בזה משום חידוש עצום שבין כל עדת חסידיו ביאלא שמתנה אלפים מכל רחבי פולין לא היה מי שיצטרך לפשוט ידו ליהנות מן הצדקה. לפיכך עמדו החסידים וקראו לשנות הנהגתו של רבנו "שבע שנות השובע".

רבנו הרעיש עולמות בענין זה, ונוראות יוספר אודות עבודתו הקדושה להשפיע עבור חסידיו שפע רב: מעשה באחד החסידים שהתנצל בפניו ישיש לו כמה בנות בוגרות בביתו ולרש אין כל להשיאן. לשאלת רבנו במה עוסק לפרנסתו, במרכת כרטיסי הגרלה השיב הלה. "אם כך" -

תמונה נדירה מאהל ציונו הק' של רבנו מביאלא לפני שנחרב בשואה

אמר רבנו, "תקנה כרטיסי אחד לעצמך". השיב החסיד שאין לו כסף לקנות, שכן בזמנם היה עולה כל כרטיס סכום גדול והיו יכולים לזכות בסכומים עצומים ביותר במשך מספר הגרלות. "אם כך - אמר רבנו תלוה כסף תקנה ותחזיר כשתזכה בעזרת השי"ת". והוסיף שידויע לו מתי מתקיימת ההגרלה. ביום ההגרלה באמצע עריכת השולחן שערך רבנו בכל יום, קם רבנו ממקומו נטל את ה"לילקע" (מקשרת) בידו ויצא אל הגינה שעמדה בחצר בית מדרשו. בטרם צאתו ביקש שכאשר תגיע ידיעה מן החסיד יאמרו לו. לאחר זמן הגיע ידיעה שזכה בעשרת אלפים רובל, מיד באו לבשר זאת לרבנו, אולם רבנו השיב בקפידה "לא לזה התכוונתי", וביקש שאם תגיע עוד ידיעה יאמרו לו ומשך לטייל בגינה שקוע ברעיונותיו הקדושים.

לאחר כשעתיים הגיעה הבשורה שזכה בפרס הגדול כסך שבעים וחמשה אלף רובל. שוב היה מעשה ציוויו לאחד שהתאונן על פרנסה לקנות כרטיסי הגרלה. לאחר זמן הגיע לבשר לרבנו שזכה בהגרלה. בירכו רבנו שיזכה פעם נוספת. לאחר שזכה שנית, נענה רבנו ואמר "זה טוב בשביל בני הבית אבל אתה צריך עוד אחד", וזכה גם בפעם השלישית.

וראוי לציין יסוד נפלא שאמר רבנו לבאר בדרך הנהגתו והובא בספרו הקדוש "מגיד דבריו ליעקב" בפרשת בשלח: התואר רבי' מיוחד הוא רק לאותם הצדיקים המשתדלים למעלה להשפיע שפע טובה וברכה לישראל, ועל שם זה היה נקרא רבנו הקדוש רבי'. לפי שמצינו אצלו (ע"ז א) שלא פסק מעל שולחנו צנון וחזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, ואע"פ אמרו בגמרא (מבובת קד.) שבעת פטירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה עולם שיגעתי בתורה בעשר אצבעותי ולא נהניתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה. ולפי"ז שאל רבנו - מהו השבח שלא פסקו מעל שולחנו אחר שלא נהנה מזה כלל, אלא - אמר רבנו - מזה נלמד כי כל כוונת הנהגתו שהיה מתנהג בהרחבה היה רק לצורך העולם להראות שעמך ישראל צריכים פרנסה בריוחו ואילו לעצמו באמת לא נהנה כלל.

זרעו לברכה

לדאבון לב חסידיו וכל בית ישראל לא ארכו ימי הנהגתו, ובעודו בן ג' שנים, כשנה ומחצה לאחר פטירת אביו הרה"ק רבי אברהם מטשכנוב ז"ע, ולאחר שמונה שנים בהם נהג נשיאותו ברמה, ביום השב"ק כ"ה סיון תרל"ז לעת תפילת המנחה נתבקש רבינו בישיבה של מעלה, ונטמן למחרתו בבית העלמין מביאלא.

וסיפר כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע בשם החסיד המפורסם רבי ברוך דוד זלאטובסקי זצ"ל: לאשכבתיה דרבי מביאלא איתר תלמידו הגדול הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר ז"ע, כיון שהמרחק מעירו לביאלא היה רב. כשהגיע לביאלא כבר פנה יום, ואחז כבר אחרי הקבורה, על יד הציון עמדו המון רב של חסידים, ומיד בבואו השתטח הרבי מאלכסנדר על הציון וזעק בבכי גדול: רבנו של עולם, "לך ה' הצדקה" לקחת מאתנו את הצדיק, "ולנו ברושת הפנים" ואנו נותרנו בבבושת פנים (מ"ד יוש פאישענשטע פענינים), וגעו כל העם אחריי בבכי מר.

חמשה בנים גאונים וקדושים אשר האירו את שמי יהדות פולין ונודעו לשם ולתהילה בפי רבבות חסידים הנחם אחריי רבנו: הרה"ק רבי שמחה בונים מלאדז' שנסתלק בצעירותו, הרה"ק רבי יצחק יעקב ממלאוזה, הרה"ק רבי יקותיאל מוונגורוב, הרה"ק רבי אהרן צבי מביאלא אשר הנהיג את העדה ירחים אחדים אחרי הסתלקות הרה"ק בעל ה"שמח ישראל" מאלכסנדר ונסתלק אף הוא בצעירותו בן ג' שנים, והרה"ק רבי אלימלך מנחם מגדל מסטריקוב ז"ע אשר הנהיג אחריי את העדה והאריך ימים על ממלכתו, אשר ממנו תוצאות חיים עד ביאת גואל צדק בב"א.

הנהגה

הרה"ק רבי נתן דוד הכהן מאמסנא זיע"א כ' סיון תרצ"ז

אבל בשעה שבה העני וצריך מעות ואינו נותן לו הוא עבירה שבין אדם לחבירו, שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו ולא יוכל עוד לרצותו כי הוא כבר לא יהיה כאן.

תפילה לדוד

בחצות הלילה היה ניעור משנתו, וכעודת בן רבינו הגה"ק מהרש"ם הכהן (בדרשה ככלות השבעה ע"ח תמו תרצ"ז) 'כי לא עבר לילה אחת שלא אמר בלילה תיקון חצות על חורבן ישראל, והיה מתפלל בדמעות רבות עבור כלל ישראל בתפילות ותחנונים. מענין השכמת חצות של רבינו סיפר נכדו כ"ק אדמו"ר מוויזשניץ זיע"א ששמע מאמו - בת רבינו - שנהג רבינו להפיל עצמו ממשכבו ע"ג רצפת העץ להפיג השינה וכעזה כנגד יצה"ר שעמד למנוע קימת חצות.

בכח נתייחד היה רבינו בעבודת התפילה בהתאמצות בכל כחו ונפשו, וכפי שהעלה בנו הגה"ק מהרש"ם הכהן בספרו; 'ונהג גדול המסירות נפש של אאמו"ר הו"ג הצדיק ז"ל ראה כל אחד ואחד בעת תפילתו וקריאת שמע שלו, שהיה ממש במסירות נפש בקול גדול מאד, כמעט עד כלות הנפש. ובעת שהיה עוד צעיר לימים לאחר התפילה היה החלוק שלו לח מחמת קול התפילה שהיה מתפלל בקול רם במס"ג, ובפרט שבבת ויום טוב. ובעת שאמר בש"ק 'שמך ה' אלקינו יתקדש', היה נראה ממש כמעט שמוסר נפשו לה' להתקדש'.

אודות נעימות תפילתו בלתי לה' לבדו כתב בן רבינו הג"ל בפרשת אחרי מות (עמ' קל"ח):

ועובדא ידענא אצל אאמו"ר הרה"צ ר' נתן דוד הכהן אבד"ק אמסנא זצ"ל שהיה לו קול נעים וזוק, וכשהיה יורד לפני התיבה לשפוך שיח לפניו קונו וביותר בימים הנוראים היה לב כל אחד נמש כמים מגודל מתיקות התפילה. פעם שאלו אחד מן החשובים בעדה, האיך ביכלתו להתעמק כ"כ בעיון תפילה ולא יעלה לו שום מחשבה בענין קולו הנעים שיכבדוהו או שיסלסל בקולו יותר שיהנו עוד יותר מנעימות קולו. והשיב בענין מה ששמע מפי הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויזניץ בעמ"ס 'צמח צדיק ציוק"ל כי הנה מצינו אנשים שעושים הרבה בביבול תאוות הכבוד והממון, ויש כאלו שביכלתם לעשות נפלאות ללכת על חבל דק המתוח ע"ג הגנה, כי אם יפול הגופל ממנו בוודאי יהרג על הארץ, וככה הולכים מעבר לעבר ואינם נופלים לים, וע"ז הם מקבלים כסף מכל האנשים הצופים במחזה הנפלא הלו. וכשזואלים אותם האיך ביכולתם לעבור ולצמצם מחשבתו בבלתי יחשוב על הכסף שעומד להרוויח' היה המעשה הקוננס. ואמר הוא. הלא ודאי כי כל זמן שהנני

דמות דיוקנו של רבינו

וכך היה מבזבז תמיד כל אשר בידו ליתן לעניים, פעם שאלו בנו הגה"ק ר' שמואל מאיר זצ"ל אבד"ק אמסנא וטשערנבוין, הלא אמרו חז"ל המבזבז אל יבזבו יותר מחומש. ענה לו רבינו, שכשדנים אותו ברה"ק ויוהכ"פ, ושואלין אותו מדוע עבר על זה, הוא עונה; שכשבא אליו העני אע"פ שכבר נתן באותו יום יותר מחומש, ירא לומר לעני שאין ביכלתו ליתן צדקה יותר מחומש ויפגע בכבודו, כי הוא נע ונד בדרכים לקבץ מעות לשלוח לבני ביתו, ע"כ מה שיתן יותר מחומש הוא עבירה שבין אדם למקום ויום הכיפורים מכפר,

מדברי תורתו

היש בה פעם אין (במדבר י"ב).

עץ זה הצדיק, אם יש בה צדיק להגן עליו - בודאי טוב. אך 'אם אין', שהצדיק נסתלק מן העולם, 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ', לקחת מהבנים שלהם שנשארו עוד בעולם הזה ולחזק אותם, ודפח"ה.

כפי האמונה בה' כן רואים הניסים והטוב

אשר עין בעין נראה אתה ה' וענגך עמד עליהם (ד. תי. ד). כתב בעל הטורים, עין בעין. ב' במסורה, אשר עין בעין נראה אתה ה', כי עין בעין יראו בשב"ה ציון (שערי צדק, ב. ח). עין בעין שן בשן (דברים י"ט, כא). ונפרש, לפי מה שאמרו בחגיגה יראה יראה, כדרך שבא לראות כך בא לראות. שאם מאמין בהש"ת בניסים ובטובות שעושה, וראה הניסים והשגחה פרטית מוה"ת עליו.

וזהו, עין בעין נראה אתה ה', שאם אתה מאמין שהש"ת משגיח עליך בהשגחה פרטית בכל נשימה ונשימה, אזי נראה אתה ה', שהש"ת יראה לך הניסים ויתראה הטוב. כי כפי הבטחון בה', כך הש"ת בעודו.

אך לפעמים וענגך עמד עליהם, שנחבסה הטוב כמו עץ וחושך, ויש לי יסורים אשר נחבסה בהם הטוב. או שנעשה עין בעין שן בשן, הדינו ממון, כן תראה שיש לך ח' נוק ממון, ואין הטובה נראית בפירוש. ואמר, כי עין בעין יראו בשב"ה ציון, כי מי שהיה ברצונו לראות הטוב, יראה שחלל לטובה, עין בעין בעיני פקידו. ואם אין מאמין בו, יראה וידמה לו שרע הוא. אך האומר שהוא לטוב, יתהפך לו לטוב, כמו בנחום איש גם זו שאמר כל מה דעבד רחמנא לטוב עבד, ונתהפך לו לטובה.

אלה תולדות

רבינו הרה"ק רבי נתן דוד הכהן האלענדער זצ"ל אב"ד ואדמו"ר מאמסנא, נולד לאביו הרה"ק רבי יוסף מאמסנא זיע"א ביום כ"ב אלול שנת תרכ"ו בעיר טאמשוב שבפולין. נצר משפחות כהנים מיוחסים דור אחר דור באגרת יוחסין עד עלי הכהן הגדול, ויקרא שמו בישראל נתן דוד ע"ש הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא זיע"א (הוא ורעהו הרה"ק ר' יוסף הכהן נוסעים היו להסתופף בצל הרה"ק מצאנז זיע"א והרה"ק משידלובצא נסתלק באותו שנה בד' חשון תרכ"ח).

בילדותו זכה ללמוד אצל אביו הק' שהקדיש מזמנו ללמוד עמו שיעורי תורה, וכך השלים עצמו בכל מכמני התורה, ובהיותו עוד צעיר לימים כבר השלים עצמו בזקן ורגיל בתורה ועבודה. ועוד זכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, כי פעם אחת כאשר נסע אביו הק' עם קבוצה מחסידיו צאנו לקבל פני רבם, שמו עיניהם כי הנה הילד בן הרב רץ אחרי העגלה, במארו כי גם הוא רוצה לקבל תואר פני רבו, מיד הסכים אביו לזה, ובכך זכה עוד לקבל פני קודשו וללמוד תורה מפיו.

בהיותו אך בן ט"ז שנים ב"ב תמוז תרמ"ב עלה אביו הרה"ק ר' יוסף לחיי עלמא, מיד שמו העדה הקדושה בקהילת אמסנא עיניהם על רבינו להיות לרב עליהם, על אף היותו רך בשנים, ולא נשא אשה עדיין. אך רבינו מפני גודל ענותנותו לא הסכים לקבל עליו משרת הרבנות, אך אחרי כמה שנים אחרי שנכנס לפרק האיש מקדש, כאשר גברה הפצרותיהם של הקהילה הקדושה, נאות לקבל עליו הרבנות, והיה לרב עליהם. וכך נהניג רבינו את הרבנות בעיר אמסנא משך קרוב לחמישים שנה כולם שוים לטובה, והיו כל רבני הסביבה באים להתייעץ עם רבינו ולהעמיד הדת על תילה.

פזר נתן לאביונים

רבינו היה מקפיד תמיד שיהיו אורחים סמוכים על שולחנהו, ולא רצה לאכול סעודתו בלי אורחים. ולכן תמיד היה סעודתו לערך בשעה אחד בצהריים כי אז הגיע הרכבת לעיר, והיה רבינו שולח שליחים לתחנת הרכבת לקרוא לאורחים שהגיעו לעיר כדי שיבואו לאכול על שלחנהו. וכמו כן היה בעצמו יורד לבית מדרשו הסמוך לביתו אם ישנן עורבי אורח שיאכלו אצלו, והאורחים היו יודעים שבוה הזמן ממתין הרב על האורחים ובפרט על עניים נכבדים, ולאחר האכילה היה מחלק ממון לכל הנצרכים. מהם היו שהלך בעצמו לקבץ מעות עבורם. ופעמים היה מצווה את בניו ותלמידיו שיקבצו בעבורם בכבוד מעות.

אשכנזיה דרבי

בליל שבת קודש פרשת בהעלותך י"ט סיון תרצ"ז, ערך רבינו את שולחנו הטוהר כדרכו ושום שינוי לא ניכר עליו. תוארו, בהמשך הלילה הוציא מצבו ויצא השבר במעיו, וכבר ארע הדבר כמה פעמים קודם במשך ימי החורף וגם אחר פסח, רק ברצו"ה התייצב המצב. אך בפעם הזאת לא רצה להקניא את בנו הרד"צ רבי אהרן אריה הי"ד שישן עמו, ורק כמה שעות אח"כ כשהתעורר רבי אהרן סיפר לו רבינו את מצבו בפנים שחוקות כדרכו בקודש בכל עת צרה, ומיד קראו לרופא העיר אך כיון שלא היה באמתחתו התרופה המתאימה על כן שלחו להביא מקראקא, אך אדהכי והכי התאחר הדבר והחומר מצבו והפתרון היה להסיעו לקראקא לדרוש שברופאים שם. בבוקר ביום ראשון התרופף בשלית ותפלין למפילת שחיות. אחר התפילה אמר כדרכו התהילים ליום ראשון, ושלא כדרכו הוסיף בהמשך לומר גם של יום שני ושלישי. בהמשך החומר מצבו והוצרכו לנתחו, אך סירב וביקש לטעום משום ויבדק עליו, המצב הדרדר ונאספו החברא קדישא ומנין יודעים סביב למטו, והפך את פניו כלפי העם בפנים שחוקות וכך יצאה נשמתו בקדושה וטהרה, ביום ראשון כ' סיון תרצ"ז לפנות ערב נצחו אראלים את המצוקים, וכל בית ישראל יבכו את השריפה.

גדולים צדיקים במיתנה

שמו של רבינו נישא בהערצה רבות בשנים, ומדברי תורותיו נדפסו בספרי "מהרש"ם הכהן" עה"ת ומועדים. ובשנת תשע"ט זכה שמו וזכרו של רבינו לעדנה, בהקמת קהילה קדושה וזושקא אמסנא ומוסדותיה, ככלות השלושים לפטירת כ"ק אדמו"ר מוזטשקא זיע"א שביקש בצוואתו להקים שם ושארית לוקה"ק - ה"ה

כ"ק אדמו"ר מוזטשקא אמסנא שליט"א בהיכל ישיבת 'תורת דוד' על שמו של בעל ההילולא

רבינו זיע"א - שאר שמו נשא בסילודין, ואכן זכה לקיום משאלתו ע"י בנו כ"ק מרן אדמו"ר מוזטשקא אמסנא שליט"א משהגז העדה בדרך האבות ה'ק' העוסק בהנחלת תורת ודרכי אבותיו בעוז ובתעצומות. ובחדש אלול שנת תש"פ זכו להוסיף נדבך נוסף בהנצחת זכר רבוה"ק בהתייסדות הישיבה לצעירים "תורת דוד" במסג"ה של הרד"צ ר' יואל צבי מושקוביץ הי"ד אשר כל מעיניו נתונים להרחיב גבולות התורה ולהוקיר את הצדיקים הקדושים.

דברים מופלאים בסגולת סעודת ההילולא ביום היראציי של רבינו כתב בנו מהרש"ם הכהן ח"ל: **בְּיָרֵשֶׁת שְׁלַח הוּא יוֹם הַהִלּוּלָא שְׁלֹו כ' סִיּוֹן וְעִשְׂרֵי שְׁעוֹרָה בְּיָוִם הַהִלּוּלָא שְׁלֹו, וְיָרֵשֶׁת הַרְפָּה מִלְּפָנִים בְּיָוִם הַהִלּוּלָא שְׁלֹו, וְיָרֵשֶׁת יִשְׁעוֹת גְּדוֹלִים בְּמִי שֶׁשָּׁבַע עַל הַשְּׁלֵחַן, וְכָל מִי שֶׁשָּׁהָה בְּיָוִם הַהִלּוּלָא שְׁלֹו הָיָה לוֹ יִשְׁעָה בְּקוֹמָתוֹ. וְאֵין סִיפּוּרֵי מוֹפֵת רַבִּים כָּבֵד נִכְרָכוּ בְּעִקְבוֹת סִעּוֹדוֹת הַהִלּוּלָא הַנִּעְרָכוֹת מִיְדֵי שָׁנָה ע"י כְּבוֹד כ"ק אדמו"ר מוזטשקא אמסנא שליט"א בהיכל בית מדרשו שבבני ברק.**

מחוז הפצם שלום. כיון שבקשו שלום לו שכרו ולדעת כמה יתפוך תמורת עבודתו, לפתע נעלם הגוי ואינו נודע מקומו, והיו מחפשים אחריו בכל העיר ולא מצאוהו. ושניסו לברר אצל אנשי העיר אמרו: לא ראינו בדרך עגלה, ולא גור... כי בוודאי מלאכים היו ולא אנשים, והי לפלא.

פעם אחת נסע בעגלה במעבה היער, והנה קבוצת

שלימות האמונה של בעל ההילולא

זקני בעל ההילולא ה' מופלא בשלות נפשו ובשלימות האמונה, ובמכתב שכתב בנו הגה"צ רבי אהרן ארי' הי"ד בו העלה על הכתב סדר ימיו האחרונים והפטירה של אביו, נראה תוקף האמונה עד רגעיו האחרונים עלי אדמות, וכך מגולל הוא במכתבו: שבשבת קרה לו שבר' ה' במעיו והיה הדרך בזה שאם היו מבהילים הרופא מיד אזי היה בידו לרפאות, כאשר ראה רבינו את בנו ישן לא רצה להקיצו וכך נכרו כמה שעות. ומספר ר' אהרן ארי' שבקומו נבלל מצב אביו אך הוא הרגיעו כשבת שחוק על שפתיו שהכל משמים ואין מקום לדאגה כלל, ונסעו לבית החולים בקראקא שם לא הספיקו לבלע הצהרתו ומרהר הועיקו מנין ועלתה ויצאה נשמתו כשפניו מאירות ושמותו. ע"כ מתוך עדות בנו הג"ל.

אכן סיפור הפטירה מסמל את ארחות חייו ברוגע ובשלוחה וכל ימיו קיבל הכל באהבה, גם מסופר עליו שכל אימת שאי מי העכיסו וכדו' תיכף שחוק וחייך כדי להינצל מן העכס, ואה"נ שהיה כהן ערלים אחו"ל 'רזנים הם', היה הוא נבחרת אהרן הכהן שעליו נאמר 'ויעש כן אהרן', שתמיד היה עושה 'כן' כמו הגני מוכן. ועלינו ללמוד מדרכי הצדיק ללכת בדבקות ובתמימות.

(כ"ק אדמו"ר מוזטשקא אמסנא שליט"א בשוה"ה כ' סיון תשפ"א)

זאבים יצאו ממאורתם והתדיעיצבו מול העגלה, מיד נבהל בעל העגלה והיה עזיב עצה כי ירא ופחד על נפשו. והיה כאשר ראה רבינו כי הגלה מתמהמת על אם הדרך יצא לראות מה אירע, והיך אך ראה את הזאבים הוציא הטלית קטן שלו והראה להם, ואמר: לא עלי הכוונה ולא אלי נשלתם, מיד הסובבו הזאבים ונסו כולם על נפשם, והי לנס.

סיפר כ"ק אדמו"ר מוזטשקא זיע"א מה ששמע מאמו הרבנית הצ' חנה צ"ה, בת רבינו:

כי פצ"א חללו גויי העיר פוגרום נורא, ורבינו מתוך צערו וביקש כי יתקדש שמו הגדול שנתחלל בעולם ואמר, כי כל אלו שנטלו חלק בפוגרום יענשו מן השמים שיעלה עליהם ריקבון בחיותם, וכך ימותו במיתה משונה ובלשון קדשו: סזאל פון זיי סאלין. וכך היה ולא נפל מדבריו ארצה, שנענשו במיתה משונה כאשר אמר רבינו. כעבור ימים אחדים באה ערלית ושאלתה בפיה כי עומדת היא להינשא עם אחד הפורעים שעדיין לא נענש והוא בריא אולם, האם תבטל הנישואין או שחיה, יעץ לה רבינו לעוזבו כי גם הוא יבוא על עונשו כשאר חבריו, וכן היה. ונתקדש שמו הגדול של הקב"ה בכל הסביבה כי אסור לצער את אהוביו של מקום.

גדולים צדיקים במיתנה

סיפר הר"ק הנחל יצחק מוזטשקא זיע"א חתן רבינו, כי בימי מלחמת העולם השנייה חלתה הרבנית א"ח הצדקנית בתה של רבינו צ"ה, וכבר היה נדמה שהגיע שעת יציאת נשמה והדליק נרות, ויצאו לקרוא ליהודי העיר להלווייתה. פתאום התעוררה הרבנית, ושאלה, איזה ברכה מברכים כשנראים את השכינה. ואמרה כי מעט יוטב לה ותתייה רפואה למחלתה.

וסיפרה כי כאשר פרחה נשמתה למעלה, וראתה עצמה מגיעה לעולם העליון ואז הופיע לקראתה אביה רבנו הק' מהר"ד זיע"ו, ושאל אותה זואס טוהסטו דא מיין קינד? [מה מעשיך כאן בתן]. אמרה לו, כי כעת יצאה נשמתה ובאתה לפני הבי"ד של מעלה ליתן דין וחשבון על מעשהי. מיד תפסה בידה ואמר לה, 'איך וועל נאך אשה'. ואנמען ביי דייז, [עוד יהיה לך שמי אצלך]. ואז לפתע החלה להזיע והתעוררה לתחייה, והיה לה סימן על ידה שהחזיק אביה ברצועה. והרגישה שכאב זה משך זמן רב. ואכן לאחר תקופה קצרה נולד להם בנם ה"ה כ"ק אדמו"ר רבי נתן דוד מוזטשקא זיע"ו והיה הורב למעלה מדרך הטבע, אחר תקופה ארוכה של יותר מעשר שנים נולדו לה ילדים.

עומד על החבל הריני מצמצם מוחו ומחשבתי בלתי לחשוב אפילו לרגע אחת על הכבוד והכסף, אלא קודם שעולה לעבור הוא חושב על הכבוד והכסף שעומד להרוויח וזה נתון לו הכח והחשק לעבור, ואח"כ בשעה שוער איני מעלה אפילו ברעיונו ענין זה, כי אם לחשוב אפי' לרגע א' אזי יכול ליפול ח"ו, ומה יועיל לו מחשבתו אז כי בודאי יהרג, עכ"ד דבריו הקדושים, ועד"ז חשב כ"ק אדמו"ר זצ"ל הוא בענין הבעל תפילה שמתפלל לפני התיבה, צריך להשתדל, שיתקבל תפילתו ותפילת עמו ישראל, ולכן קודם שעובר לפני התיבה הנני חושב בענין המעט כמה ישלמו לו, אבל בעת שמתפלל לא יחשוב שום דבר בלתי לה' לבדו, כי אם יחשוב בדברים אחרים ביכולתו לטעות בתפילתו ויהיה לו בזיון, כי הרי ש"ץ שטעה סימן רע לשולחיו הוא (ברכות יד), וגם יכול ליפול ממדרגתו באהבת ויראת הש"ת, ולכן אינו יכול להרשות לעצמו לחשוב בדברים אחרים, ודפח"ח.

קדוש שמו

נדע רבינו למשגב בקדושתו ובמופתים העצומים שהתחוללו במחיצתו, וכפי שהגדיר חתנו הר"ק הנחל יצחק מוזטשקא זיע"א 'צניע שוער האבא מיר געזענען בעל שט'סקע זאכן!'

(אצל חתני חתן רבינו ענינים מופלאים כמו אצל הבעש"ט הקן).

מסופר שבשנת תרע"ד, בהתגעש עולם במלחמה, נמלט רבינו מביתו. הימים היו ימי חנוכה קור ושלג עז השתוללו בחוצות, עד כי לא יכלו לנסוע ברכבת כי כל מסילות הברזל הושבתו. וכך נסע רבנו עם משפחתו בעגלה רתומה לטוסים. והיך באמצע הלילה תעו בדרכם, והעגלון נלאה למצוא את הדרך מרוב השלג שנערם על

מקום קבורת קדשו של רבינו על קבר אביו הק'

הארץ ולא ידע היכן הוא הדרך המוביל להונגריה ממנה היה אפשרות לנסוע לוינה ברכבת.

משך, יד העגלון והחל מחפש את הדרך, ולשמחתו מצא העגלון בית קטן של עניים פנה ונכנס שמה וביקש שיתנו מקום ללון לרבינו עם בני ביתו, והסכים בעה"ה הגוי שיכנסו לביתו. מניין שנכנסו פנימה הלך והקיץ להם תבן וקש למען יוכלו ללון ולפוש מעמל הדרך, כן סיפר להם שיש ברשותו פרה וביכולתו לתת לקטנים לשתות חלב כשהם יכולים להיות נוכחים בכל שעת החליבה. לקח אפוא את כליו של רבינו ומוזג בה חלב חם גם מוכר להם ביצים לאכול ולהחיות נפשם, וכאשר בקשו שלום לו דחה אותם באמרו שבוים המחרת שביטעו משם אזי ימסור להם חשבון מפורט. למחרת השכם בבוקר בקשו לצאת לדרכם. אמר להם הגוי שיש לו טוסים טובים והוא יודע הדרך, וכן עשה, נהניג אותם בעגלתו, כשעגלתם נוסעת אף היא והיבאים אל

הנהגות

הנהגות רבי אברהם שטערן זצ"ל הי"ד דומ"ץ דק"ק ניהייזל מחבר ספר מליצי אש ושאר ספרים

כל עמוד ועמוד. מתחלה אמר דברי הש"ס עד סוף העמוד, ושם עמד אפילו באמצע הענין, ושוב חזר על כל דברי פרש"י עם הד"ה בלי שום גמגום. וכססיים פרש"י חזר לומר דברי הגמרא מריש העמוד הבא באמצע הענין, ולא טעה אפילו בפעם אחת. וכשאנחנו עמדנו מתמיה, איך אפשר כדבר הזה, הוסיף לומר ולספר, שאל תדמו בנפשכם שרק מסכת סוכה ידע כן, אלא אפילו מסכת כריתות ומעילה ידע כן בע"פ, כי כל התורה היה שגורה בפיו, ומונח בכיסיתיה".

רבינו לא למד שם כי אם רק שנה אחת, כי על בקשת אביו הצדיק ז"ל עלה משם בשנת תרנ"ח לישיבת רבו מוה"ר שמואל רוזנברג זצלה"ה אבד"ק אונסדארף (בעל הבאר שמואל). שם למד בהתמדה רבה משך שלש שנים. בישיבה הזאת גדלה ידיעתו בתורה, ועלה ונתעלה גם ביראת שמים טהורה.

שם הגיע עדי שמעו של בעל ערוגת הבושם הנה"ק ר' משה בן עמרם גרינוואלד זצ"ל, ואודות ישיבתו הקדושה בחוס"ט, ישיבה גדולה מלאה בחורים

הקדמה לספר מליצי אש

לכן עצה טובה הוא לכל אדם לעשות נחת רוח להגאונים וצדיקים ז"ל שהם בעולם האמת ביום האהרצייט שלהם, שקוראים תולדותיהם, ומעשיהם הטובים ולומדים דבר חידוש משמם אם מחדשין ד"ת בבחינות שלהם, או בח"ת שחידשו הם ז"ל, ובוזה הגר"צ הנפטר יעלה מעלה מעלה ויתקרב להינות מזיו השכינה, והגה"צ אלו יגמלו טוב בעד הטוב שעשו עמם וימליצו טוב בעדו, ויהי לו שפע ברכה והצלחה בעוה"ז, וגם מוכנים לו המליצים הישרים אלו לעוה"ב, כשבא יבא עת פקודתו, גר"צ אלו שלמד ח"ת שלהם בפרט ביום הלולא שלהם יקבלוהו וילווהו וימליצו בעדו, כמו שכתב לי מחותני הגאון המובהק מו"ה שאול שליט"א ראזעבערג אב"ד ראצפערטה (הבאתי דבריו באריכות במליצי אש סוף חדש תמוז כ"ן הפכתיים) ששמע מהגה"ק ר"ד ז"ל אב"ד בעלזא ז"ע, כי היום הלולא של צדיק, הוא כיום חתונה שנהגו ליתן דרוון דרשה (ומקורו בזה"ק פ' ויצא ויבט דף קמ"ט) ומסתמא גם ביומא הלולא צדקיהו אייב ל"י קוב"ה מתנות לצדיקיהו, ואיזהו מתנה חשובה גוון הקב"ה לצדיקים אמר הנה"ק בעל אוהב ישראל ז"ע שנתן להם הקב"ה שיוכלו להשפיע בני חיי ומוזני לישראל ע"כ ומסתמא נטילים חלק בראש אותן אנשים שהם מזכירין שם וחו"ת שלהם, ומגלים דעתם שרוצים להושיע בזכותם עכ"ד :

פרקי תולדות

אביו - הנה"ר יצחק יהודה שטערן זצ"ל

רבי יצחק יהודה שטערן, אביו של רבינו, נולד בכפר גיאמארע בשנת ת"ר, לאביו הצדיק רבי ראובן. בצעירותו למד בישיבת הגאון בעל כתב סופר ז"ל בפרשבורג, והיה מתמיד נפלא שלא פסק פומיה מגיוסא, ירא שמים מפורסם שנהרג מכל נדנדוד עבירה. שימש ולמד אצל הגאון הישיש ר' דניאל פרוסטין ז"ל ראב"ד בפרעשבורג, ורבו אהבו מחמת התמדתו ויראתו.

הולדתו לימודיו ורבותיו

רבינו נולד בשנת תרמ"ד לחדש ניסן, בכפר קטן שעל יד עיר פאפא. עיר מלאה חכמים וסופרים. אביו הצדיק רבי יצחק יהודה שטערן זצ"ל שהכיר בכשרונותיו הנעלים של בנו, השגיח עליו במשנה השגחה, הדריכו לתורה ולתעודה למרות מצבו הכלכלי שהיה כבי רע. חסן מפיו מלחמו הצר, הוא ואשתו הצדקנית מרת פראדל ע"ה, רק למען לאפשר לבנם חינוך חרדי כרוחם וכרצונם. כך נכנס רבינו זצ"ל, אחר שכבר

קנה לעצמו ידיעות יסודיות בלימוד גפ"ת, ללמוד תורה מפי רבו הראשון, הגאון הקדוש ר' משה יוסף הפמאן זצוק"ל, שהיה אז דומ"ץ דק"ק פאפא, וממנו נסמך אחר"כ גם להוראה.

אחר שהעשיר ידיעותיו בהרבה מסוגיות ומסכתות הש"ס, עלה בשנת תרנ"ז לישיבת הגאון הגדול ר' יהודה גרינפעלד זצ"ל אב"ד סעמיהאללי (מח"ס שו"ת קול יאודה). רבו הגדול שהיה מפורסם לבקי עצום בש"ס מאוכלי שולחנו. מספרים בנוי של רבינו (הגאונים היבצל החכמה והבאר משה) מה שמעו מאביהם על הגאון הנ"ל:

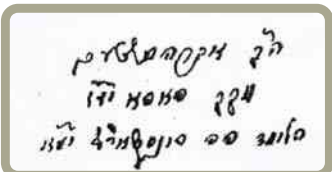
"שמענו לספר שבהיות אבינו שם על חג הסוכות, ציוה לו [הגר"י גרינפעלד] שיקח מסכת סוכה בידו, ובעל פה חזר על כל המסכת באופן פלא,

ממשנתו של רבינו

וראיתם את הארץ מה היא במסורה ג"פ וראיתם הכא ובפ' ציצית וראיתם אתו ובפ' שמות וראיתן על האבנים ונ"ל עפ"י מ"ש ר"נ סוף קידושין ראת מייך עוף שצריך לפרנסה הא חזינו דבהמות חיות ועופות א"צ לזאוג אפרנסה ובקל מוצאים מחיתם מן הארץ אם שלא נבראו רק לשמש את האדם מבחר הבריא ומכ"ש אדם שהוא יציר כפיו של הקב"ה ה' בדן שימצא את מחיתו ופרנסתו בלי צער ויגן ולמה יש צער עובר וצער לידה וצער גידול בניו וצריך האדם לעמול לחרוש ולזרוע ולנכש ולקצור ולדוש עד שיתן פרנסתו אלא שאני קפחתי פרנסתי והחטא הוא הגורם ח"ש המסור' וראיתן על האבנים שמשעת לידה אדם לעמול ילד וראיתם את הארץ מה היא כמה צריכים לעמול וליגע עד שתוכלו להוציא מן האדמה מחיתכם וכז' יזכיר אתכם חמדי וראיתם אתו וכתרתם את כל מצותי שה' יד' חמדי לפני עיניכם בכל מעשיכם ותזכרו מצותי ויקל עבודתכם ופרנסתכם.

**

הדימים ימי בבורי ענבים איתא בפליאה מובא בלקוטי' שושנים מפני מה לא הצליחו המורגלים מפני שהימים ימי בבורי ענבים ולכן כתיב ענבם חסר יוד ע"כ ונ"ל מהמורגלים שאמרו ארץ אכלת יושב' "

חתימת ידו של רבינו בהיותו לומד אצל גאב"ד דאונסדארף

מופלגים בתורה ביראה ובחסידות, וחשקה נפשו של רבינו להתחבר אל חבורת תלמידים אלו. בשנת תרס"א עלה לישיבת חוס"ט, שם למד בהתמדה בלתי גרילה. רבים מחבריו תלמידי הנה"ק הנ"ל שלמדו עם רבינו זצ"ל באותה תקופה בישיבה הנ"ל, סיפרו כי רבינו זצ"ל להיותו בן להורים עניים הוכרח להתספק במועט, לחמו שקנה בבוקר במשקל לא הספיק לשבעה, על כן מיד בעת ארוחת הבוקר חלק לחמו הצר לחלקים קטנים, וכדרכה של תורה חי על לחם צר, ושם ממש לילות כימים בלימוד תורה בשקידה נפלאה שהפליאה כל רואיו ומכיריו. משנה ראשונה ואילך כשעלה רבינו זצ"ל לישיבת חוס"ט, עמד בין עשרה הבחורים היותר גדולים העומדים ראשונה לפני המלך מאן מלכי רבנן, והיה זה אות וסימן היותר גדול. בנוי של רבינו מספרים:

כמה פעמים הראה לנו קונטרסו שכתב בהיותו יושב לרגלי רבו

שער ספר גפי אש חלק א

משפחה לתפארת הקים רבינו בנייהיזיל. בנו בכורו רבי מרדכי, מופלא ומופלא בתורה ובמידות, אשר למד בישיבות גדולות, הצטיין בכל מקום, ונודע כעילוי. (הלך לעילום בימי עלומיו מיד אחרי נשואיו). בניו הצעירים הגאונים, רבי בצלאל (בעל בעל החמה), רבי שמחה, רבי משה (בעל הבאר משה), ורבי משולם, הצטיינו בתורה ובמידות, והיו למורי הוראה מובהקים.

בנו הג"ר משולם זצ"ל היו בהיותו בן י"ט שנים, מת על קידוש ה' באושוויץ, יחד עם אביו וקנו. הר"ר שמחה נלב"ע כמה שנים לאחר המלחמה. הגאונים ר' בצלאל ור' משה שרדו את שנות המלחמה, והיו מגדולי פוסקי הדור.

רבינו השתדך עם גדולי הרבנים במדינה, עם רבי שאול בראך אב"ד קאשוו (מח"ס שאול שאול, ליבא בעי, שמירת אלפון. חיו של הג"ר מרדכי), עם רבי צבי הירש קנטסליכר אב"ד סיב"ו (בעל הבאר צבי, חיו של הרב "בעל החמה"), ועם בנו של רבי שלמה צבי שטרסר הכהן אב"ד דברציץ (חיו של הרב "באר משה"). במרוצת הזמן היה לאחד האישים המוכרים והבולטים בין רבני סלובאקיה. קיים קשרי מכתבים בשאלות הלכה עם גדולי הדור שוקשבו לדעתו והתחשבו בדבריו. (ראה לקמן בהערה רשימה של חלק מהרבנים שהתכתבו עמו).

רבינו נמשך אחרי הכתיבה, ולא היה לו מפלט מהדחיפה הפנימית לזכות את הרבים בדברי תורתו. כמעין הנובע היה בין בספריו ובין במחשבתו, כל המדפדף בספריו יבחין כי שבילי התורה היו נהירין לו, ובכל שטח בו דן, היה מלא וגדוש. בהיקף נפלא, וכל נושא הכיר על בוריו. למרות טרדותיו המרובים, לגדול שקדנותו, הספיק זמנו גם לחבר חיבורים ברוב מקצועות התורה שעלו לרצון על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן ותלמידיהם, וקנו להם שם עולם, בערכם הנעלה וחשיבותם הרבה. את חיבורו הראשון גפי אש על משניות סדר זרעים, הדפיס בשנת תרפ"ו. בהקדמתו לספר הג"ל כתב וז"ל:

ומאוד כלתה נפשו [של מר אבין] שיראה עוד בחיים חיותו חידושי תורה של בניו ע"ש עולים בדפוס. זהו אשר הביאני עד הלום, שאוציא לאור ספרי, אף

הגדול בעל ערוגת הבשם זצ"ל, על מאה וחמשים סוגיות הש"ס.

טרם עזב רבינו את ישיבתו, מסר קונטרסו לרבו, ובהתפעלות עצום כתב רבו בעצם כתיב"ק בסוף הקונטרס שראה כל הכתוב שם, וישרו בעיניו מאוד, וחתם שמו עליו. חביב היה קונטרס זה הנחתם בנושפנק דרבו בעיני רבינו זצ"ל, ושמו סגור ומסוגר בתיבה מיוחדת.

כמו רבים מבחורי הונגריה למד רבינו בישיבות גמ' עם תוס' ושו"ע בזמנים הקבועים לשיעורים, אבל מנעוריו התעניין בכל מקצועות התורה בדרוש ובחסידות, במחקר ובשאלות ותשובות, וכך הפך לבקי נפלא בכל השטחים, והיו רבותי שמחים להשתעשע עמו בהלכה ובאגדה.

בשנת תרס"ה עזב את ישיבת חוסט, ועלה עמוס בתורה, ביראה, ובחסידות, לישיבת רבו הגאון האדיר בעל שבת סופר זצ"ל לעיר תהלה פרשבורג צ"ו. שם למד כשלוש שנים רצופות שוות לטובה, והשתלם בלימודיו, ובכל התכונות הדרושות לרב ומנהיג עדה בישראל.

נישואיו ורבנותו

רבינו נסמך להוראה על ידי גדולי הונגריה, ומיד בשנת תרס"ח השיא לו הגאון הצעיר חיימא דיהודאי כקש"ת מו"ה יוסף מאיר טיגרמן זצוק"ל, אב"ד ניהייזיל צ"ו (נבי-באקסי שבסלובקיה, את ביתו, הרבנית הצדקנית מרת גיטל צ"ה. מאז תקע רבינו יחידות אהלו בעיר זו, והיה סמוך על שלוחן חותנו, והשתלם שם בהוראה הלכה למעשה.

למרות שלימותו במידות ובתכונות מנהיג, ולמרות גדולתו בתורה ויראת שמים, למעשה לא רצה להשתמש בכתרה של תורה, ובחר לו להיות עוסק במסחר. ברם מנייה שרצה להתרוקן מה רבנותו, בה במידה שחקה נפשו בתורה ועסק בה בכל עת. גם בהיותו יושב בתנוות מאחורי המדפים, עיין כל שעה שהכין שם לעצמו. מתוך כך הונחה הנהגת עסקו, עד אשר בשנת תר"ע הוכרח לחסלו. ואז נענה ולבקשת חותנו הגאה"צ אב"ד דשם, ולבקשת מנהלי ק"ק ניהייזיל צ"ו, לקבל על עצמו עול הצבור בתור דיין ומור"ץ בקהילה. וכך היה רבינו עור לחותנו בנייהול הרבנות בעיר זו, ואף עסק בצרכי ציבור באמונה.

עד מהרה נתפרסם כלמדן מובהק הבקי בכל מקצועות התורה, וכסופר מהיר, ושמו הגיע למרחקים. הוא ניפנה זמנו, והתחיל מחבר חיבורים חשובים בכל מקצועות התורה, ובתולדות גדולי ישראל. ספריו נתקבלו ברצון בכל תפוצות ישראל, וזכו למהדורות רבות.

את מידותיו הנעלות הביא עמו רבינו לבית חותנו הלמדן מבית אביו הצדיק והאדם השלם. רבינו היה דומה לאביו במסירות הנפש ובכח ההקרבה, ומטען יקר ערך הביא עמו מבית אביו לבית חותנו, התמדה בכל דבר שעסק בו ומושבה תורה וכשרה בכל דרכיו ומעשיו. כך נתמזגו אצלו שתי התכונות שפעלו בהרמוניה אחת.

שאני צעיר לימים, ולימי בינה לא הלגתי, לעשות נחת רוח לבוראי ויוצרי, ועטרה לראש אוניו אבי הצדיק שליט"א. ואף שיש לי בכתובים חידושים על כמה ענינים, אמרתי להוציא לאור בראשונה על ששה סדרי המשנה, וכסדר מתחילה על סדר זרעים.

במשך השנים הדפיס רבינו עוד חמשה חלקים מספרו "גפי אש". וכן את החיבורים: כתיבי אש, מסדר חילוקים ושיטות, שלחן אש, הדרן עלך, כבוד שמים, מנחת אברהם, כלבו הקטן, מליצי אש. (ראה לקמן אודות חיבוריו של רבינו).

מנהגותיו

מאז שנטל רבינו על שכמו את משא דבר ה' בקהלת ניהייזיל, לא מש מאהלה של תורה, כל רגעיו הקדיש לתורה, והיה מורה הוראה לרבים בשאלות הלכתיות

בכל חלקי השלחן ערוך. בנוסף היה פעיל בכל עניני העיר, וביחוד שם לב לחינוך הדור הצעיר. את המבוגרים שעסקו במסחר, אירגן במסגרת חברת "תפארת בחורים", קבע להם שיעורי תורה שונים, נאם בפניהם בשבתות ימים טובים דברי מוסר ותוכחה. יסד אחר כך ישיבה לבחורי חמד, והרצה לפניהם שיעורין כסדרן. כמעט בכל יום השבוע למד שיעור מדי יום ביומו גם עם בעלי בתים צעירים וקשישים.

וזה מספרים בניו של רבינו בהקדמת ספר מליצי אש:

פעם דרש גדולה בשבת קודש בעניין ענית אמן, ואמן יש"ר. ובתוך הדרשה הזכיר מליצת הרבינו מהרמ"ק זצוק"ל שהראשי תיבות מליצתו, הן אותיות יפה בשעת התפלה, הן אותיות שביה, שמי שנוהג בדבר ועונה אמן ואיש"ר זוכה לשיבה טובה, ואמר מכלל לא אתה שומע הן, אבל איני רוצה להזכיר בע"פ ההיפך.

למחרת בבוקר היה רעש גדול בבית הכנסת, כי אחד מהשומעים בדישתו באו סיפר שבאותו הלילה היה חולם חלום, שעומד לפני בית דין של מעלה, ויצא דינו לפני החיוב. התחיל להתחנן לפני

הוא או"ל כי כ"מ שעברו מצאו קוברי מתים והקב"ה עשה כן לטובתם שהיו עמי הארץ טרודים באבלם ולא יתנו לב לזרים שעוברים בארץ, והם לא יבנינו או לא רצו להבין זאת וכאותו פרק נמי מת איוב שה' הצדיק היותר מכולם ואמרו מפני הרעה נאסף הצדיק,

דהנה רבינו ר"ב ממעוררש תלמיד בעל שם טוב ז"ע כ' דהחילוק שנדע אי מפני הרע' נאסף הצדיק או מפני כפרת הדור, אם איסף הצדיק היותר גדול דאי רעה מעותד לבה והקב"ה חס על הצדיק שלא יראה ברעה ויותר חס על ראשי הצדיקים מעל צדיקים בנינים וקטנים אבל מפני כפרת הדור והקב"ה בעל הרחמן דן לו אם נוטל צדיק קטן כי גם הוא מכפר ע"כ וא"כ ה"נ אמרו המרגלים אילו ה' מת צדיק קטן שביניהם או עכ"פ בנינו לא ה' סימן שרעה מעותד לבה על הארץ אבל ראו שאז שהיו שם נוטל הצדיק היותר גדול בארץ הוא איוב שלא נמצא כמוה בכל הארץ ע"כ רעה מוכן לבא על הארץ וחס הקב"ה עליו שלא לראות ברע ולכן אמרו ארץ אכלת יושבי' עתיד לבא כלון על ראי' ואיבדו אנשי' וזה שפטו ממרתת איוב

ו'ש הפליאה למה לא הצליחו המרגלים את המה נמי חכמים וראשי בני' היו וכשרים מעיקרא וכי לא ידעו שמה שמצאו קברי מתים הוא כי שלא ידקדקו בהם ולא שוארץ אכלת יושבי' אלא מפני שהימים היו כבורי ענבים, הצדיקים נמשלו לענבים וראש הצדיק לכוור הענבים ועל הסתלקותו מורה חסון הו"ד שבענבים לזרות שראו הסתלקות הצדיק היותר גדול מכל צדיק ארץ ומה שפטו ש"ע"כ רעה יבא על הארץ ולכן אמרו ארץ אכלת יושבי' וזה ה"ה גרם להם לא הצליחו.

**

עין בעין נראה אתה ה' עין בעין ג' במסור' הכא ואידך (ספספס) עין בעין ועוד כי עין בעין יראו בשוה ה' את ציון ונ"ל כי עיני ה' תמיד על ישראל ועל אדמתו לדרוש מה הם צריכים, ובעברו ע"ז מבקש הקב"ה עין בעין שגם עיני ישראל יהי' מסתלקין תמיד כלפי אביהם שבשמים, וכל פעם יחשבו כאילו עין בעין נראה ה' אליהם ושוארו הולך לפניהם וע"י מחשבתו זו שידעו שה' תמיד בקרבם לא יחטאו וזכותו זה עין בעין יראו בשוה ה' את ציון וזה יקר הגאולה.

**

והי' לכם ליציצית למ"ע צריך לראות מה שלפניו ולחקדים ולזרו ולסור מרע לסוג אחור שלא לעשותם והי' ד' יציציות הללו ב' כתי עדים וראיהם אתו וכתרם את כל מצות ה' הן חלקי המ"ע וחלקי הל"ת ב' יציציות שלפני המה ב' עדים שמתרין אתו ועשיהם את המצות עשה, וב' יציציות שלאחריו המה ב' עדים שמתרין אתו ולא תתורו וא"כ ע"י התראת ב' כתי עדים שעליהם מורים ה' יציציות הם יעילו למען תוכרו ועשיהם את כל מצותי המ"ע ומצות את תעשה.

(מספר כבוד שמים)

פניהם ריקם. ועל אף הפצרות רבות, לא שינה דעתו.¹
 בכלל היה רבינו מקיל גדול בכל שאלות והיה מפורסם לבעל הוראה מובהק, אבל בשאלות הנוגעות לשבת ומילתא בדפריהסיא היה מחמיר עצום. וכך מספרים בניו של רבינו:

פעם אחת בא בתור אחד לשאול שאלה בענין בנין בשבת בחנות שהיה שייך לכוניר, והוא עשה

כתב עם הנכרי שכשיגמור בנין החנות והחרור יהיה מוכשר להכניס להחם סחורו יהיה מושכר לו בעד סך כ"כ. הדבר היה פשוט להנרי, ואמר יצ"ל אסר לו, והכריחו שיתנה עם הנכרי שבשבת לא יעשה מלאכתו. הבחור היה בחור מופלג וידע הלאות שבת, והתחיל לפלפל בדבר. והוא שגם בעיניו היה לפלא כי היה פשוט להקל. אבינו יצ"ל השיב לו כי הוא אינו מרוצה

לפלא להלכה, ויעשה כאשר הורה לו. הבחור הנ"ל התחיל להתחנן שאם לא יוגמר לאתו זמן, או יעבור זמן מסחר תבואה, וכל מסחר שנה זו היא פסידא דלא הדר, והוא עומד לפני נשואין ומה יעשה אם לא ירוח מהתבואה ואדרבה אפשר שפסידא. כל הטענות לא הועילו. כשיצא הבחור השואל, פניו אל אבינו

והלא כנראה להלכה כי מקום דינא להקל בפשיטות. והוא השיב לנו, החנות עומד באמצע רחוב העיר והכל יודעים שהבחור הנ"ל ישיכירו, והכל יודעים שהבחור שאל שאלה אצלו. ואם אתגר, אני חושש שע"ז יתירו אחרים לעצמם דברים שאסורים להלכה, בלא שאלה. ואז הזהיר אתנו להחמיר בכל שאלת שבת של פרהסיא. אפילו במקום שיש להקל. כעבור חצי שנה סיפר לנו הבחור הנ"ל, שנסים ונפלאות נעשה לו עם מסחר התבואה, שאם היה קונה התבואה בזמן שהיה צריך להיות החנות מוגמרת, אם הנכרי היה עושה מלאכתו בשבת, היה נפסד כל הוננו, ועתה שקנה רק אחר שגמרו החנות בשמירת שבת, הרויח שלא בדרך המכבד. מכאן אתה דן לכל התורה כולה, שכל הוראה לשם שמים המקבל לעולם ירויח ולא יפסיד בשום אופן.

נהגתו של רבינו זו להחמיר בהלכות שבת, נבעה אף לעצמו, שחשש טובא לכבוד השבת וכפי העובדא שמספרים בניו של רבינו:

בעת המלחמה נכנסו אליו ביום שבת קדש שני חילים שכבידם פקודי להביאו לאי שם. רבינו יצ"ל הסביר לו לנסוע, ברם הם לא הירפו. וכאשר אחרי טענות ומענות ראו שלא תעלה בידם להניעו לילך, תפסוהו והעלוהו למכונתם כבא. לצידיו התיישבו שני החילים כשאקדוחיהם בידיהם, מכונתם נגדו. המכונת נעצרה על מגרש לא מוכר לו, שם הכניסוהו לתדר אצל איש תפוס, ושאלוהו אם זה הרב שהוכרת. הלה השיב לא. אז פטרנו את אממ"ר יצ"ל ובקשו סליחתו, והסבירו כי תפסו מרגל, והוא הגיד שהתעכב אצל רב אחד בנייהייל, את שמו לא ידע להגיד, אבל תיאורו היה מתאים על רבינו יצ"ל, לפי הבירואו של הלויתו. כעת הם מוכנים להחזירו

שמעתי מפי כ"ק אממ"ר הגאון יצ"ל, הי"ד, בשם הגאון האב"ד בעל המלבי"ם, שאמר שהשם "פאליטיק" נולד מהזווג "הגון", ששקר נשא את החנופה, ונולד מהם בעל מום בריא בפני עצמו שמו "פאליטיק".

בשנת תרצ"ט הוחזרו להונגריה המחוזות שניתקו ממנה עם תום מלחמת העולם הראשונה וסופחו לצכוסלובקיא. צבאות ההונגרים נכבשו אזורים ההם,

החלום

הסימטאות ברובע היהודי שבעיירה נובו-זמקי (נייהוסי) שבסלובקיה היו בדרך כלל שקטים וריקים מאדם בצהרי יום השבת. צהלת הילדים המשחקים בחצרות הבתים לא הפרה את אוירת השלוה שאפפה את הרובע.

אך שבת זו היתה שונה. קבוצות קבוצות של יהודים בבגדי שבת צעדו לעבר בית הכנסת הראשי. שמועה ששטה בקרב יהודי הקהילה, לפיה הדיין המפורסם הגאון רבי אברהם שטרן, חתנו של רבם יוסף מאיר טיגרמן, ישא דרשה. בית הכנסת מלא היה מהפה לפה; איש לא רצה להתחמק הזדמנות מיוחדת זו.

לאחר דרשה חוצבת-להבות, עבר הדיין באופן חד ומפתיע לנושא שונה לחלוטין. בינמה רצינית, הוכיח את הציבור על נגע הדיבור בשעת התפילה שפשה בקרבם, וציטט את הרמ"ק, רבי משה קורדבירו, שאמר כי ראשי התבות של המילה "שיבה" - אריכות ימים - הן שתיקה יפה בשעת התפילה.²

מי שאינו מדבר דברים בעלמא בשעת התפילה, ומפקיד לענות 'אמן' ואמן יהא שמיה רבא, וזכה לאריכות ימים', זעק, 'וההיפ' כן אף הוא, חלילה, מבלי לפתוח פה לשטרך.

הדברים נמצאו חד בכל השומעים, ובתפילות מנחה ומעריב שהתקיימו לאחר מכן לא הוציא איש הנה מפיו שלא לצורך. בבית הכנסת שררה דממה מוחלטת. והכל הקפידו שלא לדבר בעניני חולין בזמן התפילה.

הכל, מלבד צעיר אחד בשם נפתלי. באותו לילה חלם נפתלי חלום. והנה חלמונו עומד הוא בפני בית-דין של מעלה, ואצבע מאשימה מונפת מולו. 'נמצאת חייב בדיןך', הדהד הקול. 'נגזרה עליך מיתה!'

'על מה ולמה?' התחנן נפתלי על חיו' 'צעיר אני לימים, אישה וילדים כרוכים על צווארי לפרנסם. רבות עוד נותר לי לעשות בחי'!

'דירת בזמן אמירת הקדוש, ולא ענית 'אמן' ואמן יהא שמיה רבא', השיב הקטיגור. 'לא ידעית עני כמה גדול עוון זה', הוסיף והפציר.

לפתע נשמע קולו של קטיגור נוסף: 'האם לא נכחת בדרשה שנשא הדיין בשבת? האם לא שמעת את הדברים שהביא בעם הרמ"ק, כי עניית 'אמן' סגולה היא לאריכות ימים, וכן להיפך?'

נפתלי נאלם דום. מה יוכל לטעון להגנתו? במר נפשו זעק, 'אנא, תנו לי הזדמנות נוספת! אני מקבל על עצמי לעולם לא להוציא הנה מפי בזמן התפילה, ולהשתדל שלא להפסיד 'אמן' אחת. אעשה הכל כדי לעורר יהודים אחרים לחשיבות הענין. אנא!'

נפתלי התעורר בבעתה, כשכל איבריו מרטטים. כל פרט מאותם רגעים מצמררים נחקק בוכרונו. הכל נראה כה מוחשי. כדי לממש את הבטחתו, החליט לפרסם את חלמונו. הסיפור עבר במהירות מפה לאזון, והותיר רושם עז על כל בני המקום. כל אחד חיוק את עצמו לנוהג במנשה הירוח בזמן התפילה, וכל מילה שאמר הדיין בדרשתו קיבל משנה ותוקף בעיני הקהל.

נפתלי הבין שחיוו יצללו בזכות אות הבטחה, ודבק בקיומה כל חייו.

את המעשה דאג לכתוב ולהפיץ בבתי-הכנסת שבמקום, ועד היום בחלוף 88 שנה, נמצא בבתי-כנסת רבים השלט 'שיבה' בחוקף יפה בשעת התפילה.³

חמישה בנים היו לו לדיין רבי אברהם שטרן, וכל אחד מהם גדול בתורה ובידרא. שניים שרדו את השואה, והיו לפוסקים נודעים בדור הקודם. הראשון הוא רבי בצלאל שטרן יצ"ל, רב הקהילות החרדיות במלבוך שבאוסטריה ובינה שבאוסטריה ובמחוז הספרים ש"ת 'בצל החכמה' ו'האלך באמיתך'. השני הוא רבי משה שטרן יצ"ל, הרב מדברעצין בבורו-פארק, ומחבר הספר ש"ת 'באר משה'.

בניו של הדיין רבי אברהם שטרן פירסמו את פרטי המעשה בהקדמה לספרו 'ספר מליצי אש'. בכל פעם שספר רבי משה שטרן את הסיפור הזה הוסיף ואמר: 'אני עצמי הייתי עד למעשה'.

הבית דין שעדיין לא הגיע לשיבה, ושאל דלמה יקנס בדין קשה. השיבו לו, ששש שיחה בטילה בתוך התפלה, ולא ענה אמן ואישיה. השיב לפני הבית דין שלמעלה שלא ידע מחומר האיסור. אז התרגז עליו אחד מיושבי הבית דין, אך אתה אומר דבר כזה, והלא הרב דומ"צ שלכם שבתך זו דרש מענין זה, ובשם הרמ"ק יצ"ל

אמר שהשוקת בביהכ"נ ועונה אמן ואישיה זוכה לשיבה טובה, ומכלל לא אתה שומע הן, ואתה בעצמך היית אצל אותה דרשה, ואיך אתה אומר שלא ידעת מחומר הענין. אז הבטיח את הבדין של מעלה שילך ויודיע כל בני הקהילה מכל מה שנעשה עמו, ויהיה מנאץ ואילך בדברי הרב הדומ"צ. אז יצא נקי מלפני הבית דין של מעלה.

מלחמת חורמה לחם רבינו נגד מהרסי הדת, שחרי חשוטה, אהבי אורחות עקלקלות, דורשי היתרים והקלות. ויחד עם חותנו הגאון יצ"ל עמד נגדם ללא חת בעזו ועצמה, ובה"כ כי דבריהם עשו פרי, פרי קודש הילולים. אותם עשבים שוטים אשר יצאו נגד רבינו, לא גמרו את שונתם. כי לפתחה והצליחה ק"ק גינהייל יצ"ו נהנתו קהילה נהדרה ומפארה עם חיים תורתיים תוססים, ועם מוסדות חינוך לתורה וטהרה ולשם ולתפארת.

רבינו שלל כל תנועה ציבורית מאורגנת, והיה דעתו דעת תורה איתנה, כי רק רבנים וגדולי התורה צריכים ויכולים להנהיג את עדת ישראל, ולשפ"ל בענייניה, ובלפת כחינוך הנוער והילדים. פסל כל אדם שאינו נמנה עם גדולי התורה מלהכריע או להשפיע על הציבור, ושיטתו הייתה למעשה בחלת של רבים מרבני הונגריה המסורתית והמדינת הסמוכות לה. רבינו לחם בעד היהדות ההונגרית המקורית, התורנית, הירושית, נאבק נגד ההשכלה והתרבות אירופה, ושלל כל שיתוף פעולה עם קיבוצים יהודיים אחרים בעלי מסורת אחרת.

את השקפותיו ביטא בדרשותיו בציבור שמטכס תמיד קהל רב. בכל דרשה של רבינו, היה רבינו כובע המתגבר, ואיזו בספריו היה מעין נובעין ומחירי חכמה, נפלא, המוצא תמיד את המלה הנכונה, ויודע להסתמך על דברי חז"ל בהלכה או באגדה.

כל גדולי הרבנים שבהונגריה מחוצה לה, בכללם אך אלה שכתבו הערות ביקורת והשגות על ספריו, התחילו אליו בהערצה, כיבדוהו רבות, והביעו את הוקרתם לרבינו בכתב ובעל פה. הם ראו בו אנון מלא וגדוש ידיעות בכל מקצועות התורה. הם הירבו לחבב את ספריו הרבים, ובכל הזדמנות התפעלותם מיצירותיו.

אף כי פירוטו הגיע למרחקים, עם כל תקיפות דעתו ברח מן הכבוד ובחל בפירוטו. וביותר התרחק רבינו מהפוליטיקה. וכך הביא בשמו, בנו הג"ר משה שטרן יצ"ל:

ודרשו מאת מנהלי הקהילות שם לערוך להם קבלת פנים חגיגית, ולדרוש לשם המאורע בכל הבתי כנסיות, וכמוכן בשפה הונגרית דוקא. גם הקלת גינהייל נדרשה לכך.

מנהלי הקהילה באו אל רבינו יצ"ל, ובקישוהו היות והוא שולט יפה בשפה ההונגרית, שידרוש בבית הכנסת בשפה ההיא בהתאם לדרישות מפקדת הצבא ההונגרית המקומית. רבינו יצ"ל לא נאות לכך, והשיב

1. וכפי הימנע בהקדמת המליצי אש (ח"א) ברא"ל. כמוכן של כת הקדושים בנייהייל נאם בבית הכנסת של קהלתו לשם המאורע בשפה הנ"ל כאשר נדרש לכך, משום כך חישו ראשי הקהילה ובאו אל רבינו באישון לילה וממנו התחננו לפניו להנחות לבקשתם לדרוש בבית הכנסת בלשון הוג, ואם לא לפני ארון הקודש ע"פ מעל הבימה ויהי בה שני מקום שנינו מול. כאשר רבינו יצ"ל לא נענה להם הם הפעם, הוסיפו לבקשו לפניו ולומר שישתתוהם, כי סמארו איתו בתי הכנסת שבנייהייל קיבלו מניהם בדרשתם, ובהכנס"ס של קהלתם לא ידרישו כיוצאם, נשקפת ח"ו סכנה לבני הקהילה, אז אורגים רבינו יצ"ל באומרו כי משמיהו על גזירתם של גאון יקדישו הדורות לא יצטח ח"ו מכלול תקלה. שוב אחד דיון ממושך הודיעם רבינו שהבחינות שהוא לא ידרישו בבית הכנסת הקדוש בשפה ההונגרית. כאשר יצאו ראשי הקהילות את הדרו, הסביר רבינו יצ"ל ללבו ביינו כי הוא משוכנע כי דרשה כזו לא תועיל אומות, הוסיף ואמר, ואם אינכם פראי היה הואי לעבור על מידתו ולדרוש, ע"ז נבקשת את הקהילה כדי לחייב הפחד והבהלה מלפם ביום החופים לתוסים כי דרשה כזו תועיל ותצל, וכן קשה לאחז בנפילים את גול הפחד והבהלה לשהתקף בימים ההם את יושבי קהלת היל"ל אבל חוששני כי דבר זה יגרם פצצה ויאמרו כבר התירו הפרושים את הרבי ויהיו להם לפוקה, בסופו של דבר עוד ידון דין מבני הקהילה דרשה הונגרית נהדרה בבית הכנסת, ובעוה"ז אם לא הדיק לא הועיל.

רבינו במארינברג

של יהודי אירופה
 נחתו גזירות
 קשות,
 וגירוש, רעב ורצח.
 היתה עת צרה
 ליעקב. בזמן זה,
 כתב רבינו הקדמה
 לספרו 'אש ומים'
 כתי"י, ובדבריו
 שפך ליבו, לב
 נסער נרגש והומה
 בתחינה להשי"ת,
 שיחוס על עמו
 ישראל.
 וכה
 דבריו:

אלקינו ואלקי
 אבותינו אלך לב
 ונפש נשפוך כמים,

כלנו אל קל בשמים. שערי שמים כלולו אש ומים,
 שלש מאות ותשעים כמנין "שמים" הפתחו לחינוך יפת
 פעמים, ותעל תפלתנו לפני כסא כבודך אשר בשמים,
 עתה בעת כותבי הקדמה זו לספרי זה בס"ד, בשנת
 תרח"ס נ"א (תרי"ט), איומתך ברש"ע מצאה עם קדוש
 ישראל בהרבה איצות, ועומדים בלחץ עזובה ונטושה,
 געולה ושנואה, באין צרי ותעלה ורפואה, בקיום
 בוקקים בלחץ, דירתם חרבה, ונגלו מארץ מושבם,
 ובצעקת הפייטן אומר וצועק אל ה', הונוני מני הוי
 נגאלה ומוראה, ותנון משלום נפשי מגיעת לאה, ותהי
 דמעתי לחם ותבואה, באנו באש ובמים. הוי רבש"ע
 תרחס נ"א כי כל לבב דוי וכל ראש לחלי.

וקראתי ספרי זה אש ומים שברתי" א"ש יש שמי הקטן
 וכו', ולכבוד התורה" שנמשלה לאש וגם למים, ולעורר
 אהבת יושב שמים על עמו ישראל שבאו כעת באש

לבינו. רבינו זצ"ל חזר שוב על טענתו שאינו יכול
 לנסוע בשבת, וביקש להשאיר אותו שם עד הערב, ואז
 יסיעוהו בחזרה. החיילים הסבירו שזה מגרש צבאי.
 ואסור לאזרח להתעכב שם. רבינו ביקשם להכניסו
 אצל מפקד הצבא דשם. הם נוכחו כעת לראות כי אכן
 טענת אמת בפיו, שהרי גם בחזרה אינו רוצה לנסוע
 בשבת. נענו לבקשתו והכניסוהו לחדר המפקד רבינו
 זצ"ל הסביר להמפקד, כי מעולם לא נסע בשבת, וגם
 כעת בנפשו הדבר, ובקשו להרשות לו לשהות במקום
 עד הערב ואז יסיעוהו בחזרה לביתו. רבינו זצ"ל הבין
 כי טוב להסתלק ממקום שהוא בהקדם, אלא כשהענין
 נגע לשמירת שבת לגבו לא העלה שום צד היתר
 בדבר, ובי"ה כי עלתה בידו.

גם בימי מלחמת העולם השנייה הקשים והמרים, לא
 חזל רבינו מעבודת הקודש שלו. השלטון האנטישמי
 הצר צעדיהם של היהודים, האוירה נעשתה מתוחה
 ביותר, אבל כל זה לא הפריע לרבינו לחזול מעבודת
 הקודש שלו. צא וראה, שספר שלחן אש נדפס ובה
 בשנת תש"ד, השנה בה נסתלק רבינו. גם בחודש
 ניסן שנת תש"ד, כחודשיים לפני שעלה רבינו על
 המוקד בספרה השמימה, הוציא לאור בגרוסווארדיין
 את חיבורו "מליצי אש" במהדורה חדשה, הרביעית
 במספר, ואף הוסיף הקדמה נוספת להוצאה החדשה.

בשנות המלחמה מעטים היו גדולי התורה שיכלו
 להשיב שאלות שנתעוררו בקהילות השונות, בזמן עת
 צרה וצוקה. ורבינו היה המשיב הגדול תשובות בקוצר
 אומר לתורות המעשה אשר יעשו. ובאו ועלו כאלף
 תשובות הלכה למעשה. אלו התשובות שנוכרו בשורת
 באר משה (ת"ח ס"ד אות ב): מצאתי כן בתשובת חסד
 האלפים סימן י', כתי"ק אמו"ר הראש"ה ה"ד זצ"ל
 שתי"י.

פעם אחת בעיצומה של המלחמה, באה שאלה גדולה
 וחמורה לפני מרב גדול אחד זקן ויושב בישיבה שהיה
 גם כן תלמיד דהגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל, רק זקן
 ממנו כמה וכמה שנים, בענין מכירת בית הכנסת ישן.
 רבינו זצ"ל ערך מערכה מול מערכה כבי"ד עמודים
 גדולים, בירור ובצום, והעלה הלכה למעשה להקל.
 אחר כמה שבועות בא אותו הרב השואל בעצמו
 ובכבודו לבקר את רבינו, ואמר לו שאין דרכו לנסוע
 לעת זקנתו ובפרט בעת המלחמה אין הזמן מוכשר כלל
 לזה, עם כל זה לחוב אצלו נסיעה זו להביע תודתו
 על תשובתו הנפלאה, בירור יפה וישר, חד חלק.
 ואמר לו, שאל ג' רבנים פנה בשאלה זו, האחד השיב
 לו שבעת המלחמה ליבו כל עמו לברר הלכה בענין
 שאלה חמורה וקשה כזו. השני הדיע דעתו דעת תורה
 בלי שום מקור, להלכה ולא למעשה. ורק רבינו זצ"ל
 למרות טרדותיו ולב מלא דאגות על העתיד, צמצם
 כל חושי לברר שאלה זו. ואז אמר אותו הרב הזקן
 המופלא, שמעתה לכל רב וצורב יצוה, שאם יהיה לו
 שאלה קלה או חמורה, לא יפנה לרב אחר, אלא אל
 רבינו זצ"ל.

ביהמ"ד דק"ק ניייהיזיל כהיום

על המוקד

בעוד רבינו במייטב שנותיו, מלא מרץ ויחמה ותוכניות
 רבות, נגדע הארז בלבנון, בתורבן הנורא אשר פקד
 את יהדות אירופה, אשר באו אל גיא התופת. בכל
 ספריו, ובעיקר בהקדמותיו, הרבה רבינו לטשוח תפילה
 כי יזכה להוציא לאור את כל כתביו תוך כדי מנוחה
 ושלמות נפש. היתה זאת משאלה מובנת של מחבר
 פורה, וכנראה שליבו ניבא לו כי לא יזכה להוציא
 לפועל כל כתביו, ולהעשיר את הספרות התורנית
 ביצירות נוספות בשמיים שונים וריבם כאשר קיוו.

בשנת תרצ"ט (1939) פרצה מלחמת העולם השנייה, בה
 החל הצורך הנאצי ימ"ש בכיבוש אירופה. על ראשם

לשועתנו האוינה, ותשלח לנו בקרוב משיח צדקך,
 ונראה בקרוב בבנין ציון ירושלים במהרה בימינו אמן
 סלה. כ' אייר תרח"ס נ"א לפ"ק ערשעקאויוואר (נייהיזיל)
 תע"א. ה"ק אברהם שטערן דומ"צ דקה"י פה.

חודשים מספר לפני שנלקח רבינו לאשוויץ, כתב
 בספרו שלחן אש אחר ההקדמה גרגיר חידות (ישל
 להניח הגיר ריפ"י). והוא פרק לימוד ומוסר, שהכל מאיתו
 יתברך. ובתוך דבריו כתב:

"ותרא מאנש ימות" (ישעי נ"א), אם תירא מבשר ודם
 המעודת למות, וכי תסבור שהרעה באה מבשר ודם,
 והצרות הבאים על הכלל או על הפרט באים מ"בן
 אדם חציר ינתן", שכחציר ימו, אם כן אתה סובר אזי
 "ותשכח ה' עושך נוטה שמים ויסר ארץ", כי הכל מאיתו,
 והוא שגור "ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק",
 ותלחץ ותדחק רק מאיתו "כאשר כונן להשחית", דאילו
 לא היה שום דוחק וצער בעולם, לכן אם תאמין שהכל
 "אנכי אנכי" מאתי בהשגחה כללי ופרטי הוא מנחמכם
 נתחנן במהרה בימינו, אמן סלה.

יחד עם חותנו ומורו הישיש הג"ר יוסף מאיר טיגרמן
 רבה של ניייהיזיל, שהיה מגדולי הרבנים ומעמודי
 התווך של יהדות התורה, עשה רבינו את דרכו
 האחרונה למחנה ההשמדה באשוויץ.

בט"ו סיון שנת תש"ד לפ"ק כל יושבי גיטו דקהל
 ניייהיזיל, כצאן לטבח יובל, נורקו בקרונות של רכבת
 ברזל (רכבה). י"א ימים נסעו בקרונות סגורות ומסוגרות,
 בדוחק ולחץ. ביום שבת פרשת שלח לך, במאריך כ"ז
 סיון הגיעו רבינו השלחן אש, עם רעייתו הצדקנית, ואביה,
 חמיו של רבינו הגה"צ ר' יוסף מאיר טיגרמן, ובנו של
 רבינו הר"ר משולם, עם כל בני קהילתם הקדושה, אל
 מחנה ההשמדה באשוויץ, ובו ביום עלתה משמתם הטוהרה
 בלהבת אש השמימה, השם ניקום דמם. ארץ ארץ אל
 תסכה דמם הנשפך חינם, למען שמו הקדוש הנורא
 שמ"ת מבורך עד ביאת גואל צדיקינו. אמן".

בניו של רבינו הגאונים, ר' בצלאל שטערן, ור' משה
 שטערן, זכר צדיקים לברכה, שרדו את השואה האיזומה,
 והיו מגאוני הדור שאחר השואה.

חיבוריו

רבינו כמעיק המתגבר, למרות טרדותיו המרובים,
 הספיק זמנו גם לחבר חיבורים רבים מקצועות
 התורה שעלו לרצון על שלחן מלכים, מאן מלכי
 רבנן ותלמידיהם, וקנו להם שם עולם, בערכם הנעלה
 וחשיבותם הרבה, ספריו של רבינו נתקבלו יפה בעולם
 התורני והרבני, ועד מהרה אולו מהשושק. ומהם שזכו
 למהדורות נוספות. המחבר כותב בספרו, כי לא לשם
 להודיעם נוספות. המחבר כותב בספרו, כי לא לשם
 וחיובם כספיים או לשם פירסום שמו הדפיסם. הוא
 ניהל חשבון מדויק של הכנסות והוצאות, וכל הנכסה
 מספריו שעלתה על ההוצאה, פיזר לצדקה.

ב.שמעתי בשם הג"ר יצחק בערנפנעלד אב"ד דק"ק חוג חתם סופר ב"ב (מח"ס סופר המלך על הרמב"ם), ששמע מאחד הניצולים שהיו שם עובדי אביהל, שקודם שהוכנסו רבינו ומר חמיו לתאי הגזים, נתוכחו בנייהם היאך צריכים לברך על מצוה זו ודיקושה, ה' בלשון "על" - על קידוש ה', או בלשון "לי" - "לקדש את ה'" - ע"כ.

חידושים וביאורים על הש"ע ומפרשים. נמצאו מ דפים על שולחן ערוך סימנים ש"ב-שכ"ד.
י. ספר דרושים לכל הפציהם דרשות על המועדים לכל סדר השנה נדפס מתכב יד בשנת תש"ס.

ה. מסדר חילוקים ושיטות: בו נקבצו שיטות הראשונים והאחרונים בסוגיות וענינים שונים בהרבה מקצועות הש"ס. נדפס ממנו רק חלק קטן שהוא מקצת מן המקצת שהיו אתו בכתובים, והשאר נאבד בשנות

ספריו להגדיל תורה הרבים, למען תרבה הדעת. וכדבריו שכתב בסוף ההקדמה לספרו אש ומים כת":

י"א. כתיב יד: רבינו הגיח כמה כתיב יד שלא עלו על מכבש הדפוס.

גפי אש: כ"י חיבור זה על שאר ששה סדרים, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות, היה מוכן כמעט לדפוס. ונאבד בשנות השואה. רק מעט מזעיר נשאר ממנו לפליטה, והם חידושים על מסכתות: יבמות, נזיר, גיטין, קדושין וחולין.

י"ב. חסד לאלפים: הוא אוסף גדול של תשובות שנכתבו בשנים האחרונות, משנת ת"ש עד זמן קצר לפני הגירוש, רובם משאלות חדשות שהביא לנו הטעניק בזמן האחרון. (ראה צילום שער הספר).

י"ג. תהלות אברהם: תכריך מסודר מרבינו בכתב יד, מוכן לדפוס, חידושים על ספר תהילים בשם "תהלות אברהם". ועולה על שלש מאות עמודים. בסוף ההקדמה חתם התאריך: "שנת תרפ"ז לפ"ק, יום י' לחדש אייר". בתחילת החיבור ליקוט בענין מעלת קריאת ספר תהלים,

וסדר פדיון נפש. שיטתו בחיבור זה לומר רעיון, ועפ"ז לפרש רצף של פסוקים. דא עקא, שחלק מצד העליון של המחברת נקרע ונתקלקל ברבות השנים. (ראה צילום שער הספר).

י"ד. אש ומים: כתב יד מרבינו. ובשער הספר: "אסיפה גדולה בשני חלקים, מספרים וסופרים, מראשונים ואחרונים, אאונים וצדיקים, ענינים המועילים ונחוצים, יקרים מפז ופנינים, המשמחים אלקים ואנשים, נעימים באוזן ולב ישרים ותמימים, בהרבה הוספות שונות וחידושים, אשר תנן ה' אותי ברחמי הרבים". (ראה צילום שער הספר, שהכין רבינו לדפוס).

ט"ו. לכל זמן ועידן - דברי אגדה על המועדים.
ט"ז. הגדה של פסח - דברי אגדה על סדר הגדה (מתוכו נדפס בתש"ט ספר שירת אברהם על שיר השירים).

ניתן להשיג את הספר שיו"ל במהדורה חדשה וממוארת שולחן אש וספר מרזיעי אש על חודש ניסן בלבד בטלפון 0548421815

השואה. חיבורו זה הכיל אוצר בל יועור, שיטות וסברות. עם הרבה חידושים הוספות וביאורים מרבינו. רבינו גילה בחיבור זה את בקיאותו העצומה בראשונים ובאחרונים ומטיל בחזרי הש"ס בבקיות וישרות והשורות כאתם. חיבור זה נדפס בווארנה בשנת תרצ"ד. (בסוף ספר זה מודפ צ' אולך, הדפיס רבינו אתה בספר "רב חסד" של בנו הג"ר מרדכי זצ"ל, שנלבד צעיר לימים. נדפס בווארנה תרצ"ה. אודות הג"ר מרדכי, ראה לקמן).

ו. הדרך עלך: הדרנים על מסכתות הש"ס, לשלב כל מסכת מסופו לתחילתו, ומסופו לתחילת מסכת הבא, ולבאר מספר המשניות ודפי הגמרא שבכל מסכת. נדפס בווארנה בשנת תרצ"ה, חלק אחד על מסכתות שבשלה שדרים הראשונים, וזעיר מועד נשים. הת"י על יתר הסדרים אבד.

ז. מנחת אברהם: על תר"ג מצות לבאר טעמי המצות והלכותיהן על דרך אגדה. נדפס בגרוטואריין בשנת תש"ב. נספח לו חידושים ופולפולים חריפים מבנו הגדול של רבינו הגאון הגדול ר' מרדכי זצ"ל, שחידש ורשם בימי חוליו.

ח. כלבו הקטן, ב' חלקים, חידושי תורה בדרך פרד"ס. חלק א', בשער הספר: קיבוץ גדול בס"ד מאמרי רד"ל ענינים נחוצים ומועילים עם חידושי תורה והערות שונות משלי בס"ד. לחלק ב' חלקים בח"א סס"ה אותיות נגד סס"ה ל"ת שבתורה, ובח"ב רמ"ח אותיות נגד רמ"ח מ"ע שבתורה. נדפס במארג"ט בשנת תש"ב.

ט. ספר שלחן אש: הוא החיבור האחרון שהדפיס רבינו בחייו. סובב הלך על שי"א סימנים מש"ע א"ח: סי' א' - ש"א. כולל חידושי הלכות, הרבה תשובות בהלכה,

ואומר תלה קצרה גם בעדי ובעד בני ביתי עמ"ש: תן לנו רבש"ע כח ובריאות שלום והשקט לעבדך בלבב שלם עד זקנה ושיבה טובה, בלי דאגה ופחדים, פרנסה בנחת בהיתר ובכבוד, ותעזובי להדפיס כל ספרי אשר איתי לכתובים בחיי חיותי. ואזכה לראות שעולים על שולחן מלכי רבנים ותלמידיהם, ומתקבלים באהבה. והרם קרן התורה וישראל עמך, הרם קרם משיחך. בבא"ס.

פירוט אודות כתביו של רבינו:

גפי אש: ספרו הגדול הלוח, מסור על ששה סדרי משנה. ביאור על סוגיות הש"ס, וחידושים והערות על מפרשי הש"ס והמשניות.

כדרכו בקודש שילב רבינו חידושי הלכה רבים בספרו זה. בחיבורו זה בא לירי ביטוי עוצם בקיאותו וגודל חריפותו. מחיבור זה נדפסו ששה כרכים, סדר אחד על סדר זרעים, וה' כרכים על סדר מועד, כתב היד מחיבור זה, שהיה מוכן כמעט לדפוס על יתר הסדרים נאבדו בשנות השואה. רק מעט מזעיר נשאר ממנו לפליטה, והם חידושים על מס' יבמות נזיר גיטין קדושין וחולין.

ב. גוטרס כתבי אש: ג' חלקים, כולל תשובות שהשיב המחבר ושמונת עבודות על מאורי האוהם, מסודר להערות על ספריו שנדפסו. חלקי ספר זה נדפסו יחד עם ספר גפי אש, חלקים ג', ה', ו"ה'.

ג. כבוד שמים: דברי אגדה לפי פרשיות התורה, על חמשה חומשי תורה. נדפס בגאלאנטא בשנת תרפ"ז.

ד. מליצי אש: בחיבור אדיר זה קיבץ רבינו חידושים נדירים ושמונת עבודות על מאורי האוהם, מסודר לפי תאריך היארצייט של כל אחד מהגדולים, לפי סדר לפי לוח השנה. בספר זה אנו מוצאים אוצרות של תולדות גדולי ישראל, וגם אוצרות של דרוש וחידושים. ליד הערכים על מרבית הגדולים, ציין רבינו גם את תמצית תורתו של אותו גדול. ובהו הציב רבינו יד ושם למאות ואולי גדולי ישראל, לדורותיהם. כדי לחבר ספר כזה, מוכרח היה רבינו לעבור על כמה אלפי מספרי מספרי האחרונים, להכני את תוכנם ואף להבין דבר מתוך דבר, כי אחרת לא היה יכל לחבר את הערכים המדויקים למאות ולאלפים בשנת תשפ"ב נדפס מחדש ע"י נכדו מליצי אש על חודש ניסן בלבד.

למי שיש מספרי רבינו
גפי אש
כבוד שמים
מליצי אש
הדרן עלך
מנחת אברהם
כל בו הקטן
אם אפשר ליצור קשר לזכוי
הרבים בטלפון 0548421815

ג. בין הכתבים בג' חלקי כתבי אש: ר' חיים אלעזר שפירא אב"ד מונקאטש. ר' שלום יצחק לעווטאן אב"ד אסלא. ר' פנחס עפשטיין מו"צ בירושלים (לימים, הגאב"ד). ר' יוסף שאפאשניק רב בלונדון. ר' חיים פנחס לוריא ראב"ד לאדו. ר' משה ניימאן אב"ד זשאמבארקעס. ר' אליהו יאזען רב באשפצין. ר' משה רייך אב"ד באנאוועז. ר' אברהם ליב טרונער אב"ד נענדער. ר' משה אהרן הכהן קרויס אב"ד באיא מארע. ר' מיכאל הלוי הוויץ בקוראק. ר' אפרים שרגא וויינאט בצפת. ר' משה נתן הלוי יונגרייז אב"ד זשאדאני. ר' נתן יוסף רובינשטיין אב"ד איאטאהאדא. ר' משה אלעזר דאנאה אב"ד נאוואומעסטא. ר' ישעיה זאטניק בראדאם. בנו הג' מרדכי שטערן בשיבת גאלאנטא. ר' יצחק אייזיק ווייס האדמו"ר מספינקא במונקאטש. ר' יצחק יהודה טרונק אב"ד קוטנא. ר' יונתן סג"ל אייבשיץ מו"צ בווארשא. ר' יחיאל מיכל פריעד אב"ד באלמאז-אוייווארוש. ר' חנוך העניך צארנאנצאפאק אב"ד גאליץ. ר' אשר זעליג לאנדוי באושפצין (בעמ"ח ס' קהלת אשר). ר' בן ציון אייזענשטאדט רב בברוקלין. ר' קלמן מגיד אב"ד קראזיא בליטוו. ר' משה יהודה קירשנבוים עורך "דגל הרבנים" בלאדו. ר' פנחס אליהו הערנסט עורך "אהל מועד" באיזביצא. ר' נטע שלמה זליסעלע במונקאטש. ר' אליעזר ליפמאן מיר הכהן דיכטוואלד אב"ד סלופיא (פולען). ר' שרגא ווייענבערג בקאשוי. ר' דוד ליב גראס רב בנאדקאראש. בנו הג' בצלאל שטערן בשיבת טרינוי. ר' יוסף חיים אנגענפעלדער רב בירושלים. ר' שאול יאזענבערג אב"ד ראצפערט. ר' יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויטש אב"ד פלאבנא. ר' יחיאל הלוי אב"ד ראדאם. ר' אברהם נתן עלבערג אב"ד סאניק. ר' יששכר דוב גראס מו"צ במונקאטש. ר' אברהם יצחק פערלמאן אב"ד שקדוויל דליטא. ר' אביש ריינהאלד בעמ"ח ס' אבר"ח. ר' שלמה יאקש שכטר סיכטאל דומ"ץ פיטשויא. ר' מרדכי דייטש בסיגעט. ר' שמואל מאיר הכהן האלענדער דומ"ץ טשערנאוויץ.

הדי זהיר במלאכתו

דברי חזקן חידושי הלכות להחריד את לימוד ושנין הלכות מר"ם
מקרב הסופרים והמנהיגים מאזכר שיעור
הרב רבי **משה אורי בלוי** שליט"א רב ומו"ץ פעילה"ק
(נפטר על דעת הסתם בלמד)

י"ל ע"י

קוצו יו"ד
הודו לסיבת מות

שלח תשפ"ו | עלון קעד

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

שאלות

א. ער - ב. מצוך - צ' חשש שנוי צורה ו' חשש שנוי לריש. ג. מצ - חשש חסר ירך ביר'ד. ד. צ - חשש חסר ירך ביר'ד. ה. ארצכם - חשש דל"ת. ו. ר - חשש ריבוע. ז. ר - חשש ספק עקב. ח. ר - חשש שנוי צורה

תשובות לגליון קודם

א. מ - כשר (אפשר אפילו לחקוק כדי ליפות האות)
 ב. מ - אפשר להוסיף כי יש מעט בליטה מעל הקו אך לא לחקוק
 ג. עינים - פסול. נשתנה צורתו ליר'ד
 ד. כנעני - אם הוא נוגע רבי מודכי היה מחמיר אבל יש מפוסקי דורינו שמכשירים כי אין צורתו מ"ם
 ה. לשבע - הוא ספק כ"ף ויש לכסות ההגין ולשאול תינוק
 ו. בנים - אפשר להכשיר בדיעבד
 ז. ונתתי - יש להחמיר
 ח. אנכי - כשר

השאלות נועדו לעורר לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין
לקבלת הגליון לפקס/מייל חייגו 0733-45-45-14

תזונה יהודית

מדרכי ישראל

ניצוצי אודה שהשריש כ"ק מרן אדמו"ר ר' ישראל מרדכי מדאחמיסטריווקא זי"ע בעניני תפילה לדגל יומא דהילולא הב"ב, כ"ב סיון תשס"ד - תשפ"ו

המדרש הגדול זכרון משה זמן הרבה, וכאשר הגיע לשמו"ע חיפש מנין שאוחז בשמו"ע להתפלל עמם, וכפי שהרחיב כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחת קודש נר ה' דחנוכה תשפ"ג:

...ואכן רצה כ"ק אדמו"ר שיתפללו בהתלהבות וחשק עם כוונה, הוא היה יכול להתפלל עוד יותר מאשר אריכות התפילה בביהמ"ד, הוא מתפלל אצל כ"ק אדמו"ר זיע"א, הוא היה מתפלל באריכות עם געשמאק, ולפעמים היה פונה להתפלל ב"זכרון משה", וכי יעלה בדעתו שהיה נכנס להתפלל באיזה מנין באשר שם? בזכרון משה הסדר היה כי בביהמ"ד הגדול לא היו מתקיימים מניני תפילה כל העת, כי אם מנינים קבועים ותו לא, ובשאר הזמן היו עוסקים שם בלימוד, אחרים התפללו לעצמם אבל לא היה מנינים קבועים, והיה כ"ק אדמו"ר ז"ל פונה לשם ונתעטר בטלית ותפילין והתפלל לאיטו מיט א געשמאק עד שהגיע לתפילת שמו"ע, ואז פנה לראות באיזה מנין אוחזים סמוך לשמו"ע והצטרף אליהם והמשיך אח"כ בתפלתו, כוונתו בתפילה בזכרון משה היה בכדי להתפלל כדבעי, וכל אלו שעקבו אחריו הפליאו עבודתו.

בין הבאים לזכרון משה היה ת"ח גדול, א גרויסער צדיק רבי אפרים זלזניק זצ"ל, וסיפרו בניו שאביהם הגר"א היה מירא א באצבעו באמרו אליהם - קוקט וואס הייטס דאווענען!! ראו נא האיך יהודי זה מתפלל, כיצד צריכה תפילה להראות קוקט קוקט...

ופעם אמר רבינו זי"ע להחברותא הרה"ח ר' יעקב ויגרטן שליט"א שתפילת מוסף ברי"ח הוא מתפלל במנין אחר, ולא במנין שהתפלל עד הלל, דהרי צריך לומר קריאת שמע בתפילין דרבינו ת"ם, ואין באפשרותו להספיק זאת במנין הראשון, על כן הוא מחכה למנין אחר למוסף.

ואת זה החדיר בתלמידיו, ודבר זה דרש כל ימיו, "מדארף שפירן א טעם אין דאווענען" ללמוד

בכותל המערבי בחוה"מ סוכות

ולהתפלל גישמאק, והיה משבח את אלו המתפללים בקול רם ובנעמיות, ואחד שנכנס לשאול אותו על הצעת שידוך שהציעו לו, וההוא כבר היה מחותן עם אחד מאנשי, אמר לו רבינו זי"ע "ס'איז א פיינער שידוך" שבשבת שבע ברכות הקודם של אותו מחותן, התפלל הלה קבלת שבת לפני העמוד, "און ער האט געדאוונט מיטן וויזניצער גוסט אזוי געשמאק, ס'איז א פיינער שידוך".

ומאיך לא סבל זיך צו אפנערן ולהתפלל רק בחיצוניות, וכפי שסיפר פעם רבינו זי"ע שהיה במקום אחד, והתפללו שם קבוצה של אברכים בקול גדול המעורר כוונה, ואמר רבינו זי"ע על אברך אחד שם שהוא מתפלל עם אמת, שהוא לא סבל תפילה אשר היא רק בחיצוניות, ומאיך כאשר התפללו בפנימיות מאוד נתפעל ונהנה מזה, ויכל לחזור על כך.

תפילת שחרית היה רבינו זי"ע מתפלל באריכות גדולה, וכאשר ראה פעם פתק באחד מן הבתי מדרשות, שהתחלת התפילה תהיה בשעה... וישתבח בשעה... היך לעצמו, כלא מבין איך יכולים לדעת קודם התפילה כמה זמן יקח לכל קטע וקטע. ותפילתו עד קבלת ההנהגה היה מתפלל תפילותיו באופן אחד, רגיל היה מתפלל אצל אביו כ"ק אדמו"ר מהר"י זי"ע, ולפעמים היה הולך להתפלל בבית המדרש זכרון משה, והיה רבינו זי"ע מתפלל לעצמו שם בבית

בעמדנו כ"ב שנה אחר הסתלקותו לשמי רום של מרן רבינו זי"ע, איך נפתח פה לדבר על קודש הקודשים אשר אין שום השגה בדרכיו, ואין אנו יודעים כלום, ומה שכן ראו אצלו לא הבינו ולא ידעו מה שרואים, וכל מה שנכתוב ונאמר הכל הוא רק בכדי שנוכל להדבק קצת בדרכיו, ובשביל לעלות זכרו הטהור בינינו, ולמען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל, ובפרט בבואנו לדבר על עבודת התפילה אצל כ"ק רבינו זי"ע אש קודש, א פלאם פיינער פון תורה און תפילה, ככן המתחטא לפני אביו, ובזה הכניס עבודה שלימה, בין בתפילה של ימות החול, ובין בתפילה של שבת קודש, וימים טובים, וסתם תפילה על כל פרט, וזה היה רצונו ומהווייתו של רבינו זי"ע, שיתפללו כפי שדרוש להתפלל, וכפי אשר היה פעם אחת ביום ל"ג בעומר כאשר רבינו זי"ע היה במירון, וקודם התפילה צויה רבינו לאחד ממקורביו לגשת לעמוד ולהתפלל בגישמאק, ושאל לרבינו זי"ע ומה יעשה אם יבוא חיוב ל"ע וידרוש לגשת לעמוד, אמר לו רבינו זי"ע, וועסט איהם זאגן ביסט אויכט א חיוב, סאיז א חיוב דאווענען גישמאק... וסיפור זה היה ממש כל מהותו, שחוב וזכות הוא להתפלל גישמאק במתינו בקול ובכוונה, וזה היה כל שאיפתו, וכפי שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א ככלות ימי השבעה אחר הסתלקות אביו כ"ק רבינו זי"ע.

...ווען דער טאטע האט געלעבט, אלע יאהרן האט ער אריין געשיינט, דער טאטע האט דאך גארנישט געמאכט, ער האט דאך נישט געדארפט קיין שום זאך, ער האט נישט געדארפט קיין קיין חסידות, ער האט נישט געזוכט גארנישט, ער האט געוואלט גארנישט, ער האט געוואלט נאר אריין שיינען אין אידן, אידן זאלן נתעלה ווערן אין תורה אין עבודה אין תפילה...

...דאס איז געווען די גאנצע ארבעט פון טאט'ן, אריין שיינען אין אידן, אז אידן זאלן ווערן דערהויבן, נישט ליגן אין עולם הזה, נישט ליגן פארדארבן אין עולם הזה, דאס איז געווען ביים טאט'ן א גאנץ לעבן, דער טאטע פלעגט זאגן - זיין חברותא זיינער האט געזאגט - איך דארף גארנישט, איך דארף גארנישט, דער עוה"ז איז געווען ביי איהם גארנישט מיט נישט, ער איז געווען א שונא פון עוה"ז, די גאנצע זאך דער מהות פון טאט'ן, אלץ געווען א העכערער דמות, אז דמות פון עבודה, עבודה שבתתפילה אזא עבודה געווען, מ'האט געזעהן אזא דביקות וואס ס'איז נישט געווען שייך...

בכותל המערבי עומד לימין אביו הרה"ק ר' יוחנן ולשמאל הרה"ק ר' יוחנן עומד ר' דוד טווערסקי רב דקהלת ראחמיסטריווקא ומאחור מאטל טווערסקי זי"ע בן כ"ק אדמו"ר זי"ע מארה"ב

ולתקופה היה מתפלל אצל הרה"צ המקובל ר' יעקב מוצפי זי"ע כותיקין, בכדי להתפלל בכוונה, ואמר רבינו זי"ע להתברותא הרה"ח הנ"ל, שנהנה מאוד להתפלל שם, משום ששם מתפללים לאט ויכול לכוין שם... על כן הוא הולך להתפלל אצל הספרדים.

ואף כאשר התפלל בבית מדרשנו אצל אביו הרה"ק זי"ע, היה מתפלל באריכות ובנעימות גדולה, רבינו זי"ע התחיל להתפלל כבר זמן רב קודם התחלת התפילה, וכפי שסיפר אחיו הרה"צ ר' חיים משה ז"ל, שבים כיפור אחד לפנות בוקר ישן בחדר אביו הרה"ק ר' יוחנן זי"ע, ושמע קולות רמים של תפילה מבית המדרש, וחשב שכבר התחילו התפילה, וכאשר יצא לבית המדרש ראה את כ"ק רבינו זי"ע אומר ברכות השחר בקול גדול, והיה אומר אז לעצמו תקליקם קודם התפילה, אף שהיה אומר אתם בשעת התפילה, כדוגמת שירת הים, והוא רחום של שני וחמישי, שאז יכול היה לומרם במתינות ובהתלהבות בשביל שלא יצטרך להזדרז בשעת התפילה בגלל הציבור.

ולאחר שהתחיל להנגיח את הציבור אחר פטירת אביו הרה"ק ר' יוחנן זי"ע, כבר היה באופן גאר אפעס אנדערש, התפילה היתה באופן יותר מכוסה ומוסתר מעיני הציבור, כאשר היה בבית המדרש בשעת

אדמו"ר מארה"ב זי"ע בביקור אצל רבינו זי"ע בבלונדון

התפילה והיה עם ציבור, הסתיר רבינו זי"ע את עצמו וכאש עצורה ממש היה, ולא יכלו לראות מבחוץ זולת כמה הדומניות אשר שם לא יכל להתאפק, וכמראה אש קודש נראה ונשמע כדוגמת קריאת שמע בכל יום, וכפי שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מספרינו וואלי במאמר זכרון אחר פטירת רבינו זי"ע:

...הקריאת שמע אצלו זועק מתוכיות לבו, וניכר היטב על פניו הק', כשהיד הימני מורם למעלה, בכל יום כדיוטגמא חדשה, די לנו באותה הגדרה לבחור בהתעוררות להתחדשות הזמן שצריך להיות כקריאת שמע... שלעצמנו אנו מאהלים שיהיה לנו עכ"פ פעם א' בקר"ש כהתחדשות הזמן, ואילו אצל הרבי מושג אחר לעילא ולעילא... ואם בביהמ"ד בק"ש היה נשמע קולו רק לעומדים סביבותיו כדרכו בהסתגר תוך הסתר, אך בהגיעו לתפילין דר"ת שהיה אז לבו בטוח כי המתפללים כבר נתפזרו לדרכם, אז

היה ה"שמע ישראל" בוקע מחדרו בקול רם ונישא ועל פני כל הביהמ"ד...

וכן באמירת אקדמות בחג השבועות בקולות וברקים, או באמירת למנצח קודם תקיעת שופר, אשר כלל לא היה צורך באמירת דרשה, אלא רק באמירת למנצח לבד נתעוררו כל הציבור לתשובה, וכפי שסיפר הרה"ח ר' אברהם סלאנים שליט"א, אשר שנה אחת ברית מילה אצל רבינו זי"ע בראש השנה ואחד מן בני המשפחה שלא היה מהמתפללים נשאר להתפלל המשך התפילה בבית

דא"ח על ענין תפילה מרבינו זי"ע

הרבי ר' מעכלע מזלוטטב זי"ע, אומר עה"פ אחת שליטי מאת ה' אותה אבקש שצ"ל מה דוד המלך אמר כאן, מה הוא ביקש כאן באומרו אותה אבקש, ואומר הרה"ק דזה מה שדוד המלך אמר אחת שליטי, דאס וואס איך בעט, אז איך זאל קענען בעטן, א תפילה זאל איך קענען בעטן, שזה תפילה שיהיה ביכולתי לבקש, וכן אמר כ"ק רבינו זי"ע דתיקנו בגמ' בברכות לומר ה' שפתי תפתח קודם התפילה, ולפני שתיקנו זאת לא היו צריכים לאמרה, שיכלו להתפלל גם בלי לומר ה' שפתי תפתח, דהיינו להתפלל מקודם, וכאשר חז"ל ראו שצריך להתכונן לפני התפילה, תקנו לומר ה' שפתי תפתח, ולאחר שתיקנו לומר זאת לא חשיב הפסק שבתפילה, אין זה חשיב הפסק, אז מדאראף בעטען זאל מען קענען דאווענען.

מדרשינו, ושאלו אחר התפילה האם בכל שנה ישנו ההתעוררות הו, שהרגיש התעוררות שלא הרגיש אף פעם בשעת התפילה.

וצורת תפילתו של רבינו בעצמו הפליא כל רואיו, והיו רואים אצלו את פירוש הספה"ק "תפילה לא-ל חיי" - דאס איז מיין לעבן, בהתבטאו בשנותיו האחרונות בעת שהתפללו פעם בחפזה - הלא חלש ותשוש אני, וללמוד כבימים ימימה אין לי כבר אותם כוחות, מה נשאר לי עוד בעוה"ז אם לא התפילה בנעימות ובנחת, וגם זה הם רוצים לגזול ממני... ופעם אף התבטא לאחר התפילה, על הש"ץ שמיחה בתפילה ואמר "איך וועל עם תובע זיין אין בית דין של מעלה, ער האט מיר צוגעכאפט דעם דאווענען!!!"

ולאחר שהתחיל רבינו זי"ע להתפלל כבר לא היה אם מי לדבר, כל כולו כבר היה בתוך מילות התפילה, וכפי שפעם אחת הגיע הזכרה קשה בעת התחלת פסוקי דזמרה, וכאשר הגיעו להזכיר זאת אצל רבינו זי"ע עקב המצב הקשה, והסובבים אותו חשו שאינו מבחין בהם בהיותו דבוק בשרעפיו, באו אל מול מול עיניו הפקוחות והגישו הקיטל אף עדין לא הבחין בהם, ניסו להזכיר בקול את שם הבחור וגם זה לא הועיל, עד אשר לא היה ברירה ואחד קרא בקול גדול "געוואלד" א יונגער בחור ליגט אין א שווערע מצב... זקוקים לרחמי שמים... אז נרעד וכהקיץ ובפנים חיירות כמקיץ מעילפון, שאל בבהלה מה קרה... מה זה... ואז נטל הפיתאק ובירך להתחור.

ובשעת צרה לא פסק מלהתפלל, ואף היה מורה כך לשואלים, וכפי שסיפר אדמו"ר מספרינו וואלי שליט"א, שאחד שלח את קרובו להזכירו אצל רבינו בעת צרתו, ורבינו אמר לו "זאג איהם ער זאל זיך נעמען צו דעם ספר" והראה על הסידור שהיה מונח על השולחן...

ואף הוא היה מרבה ומפציר הרבה בתפילתו, ולא הפסיק להתפלל עד שנתבשר שהלא נושע, ופעם אחת אחד מקרוביו הזכיר בתחילת הלילה את אשתו המקשה לילד, ובשעה ארבע לפנות בוקר

אשתו ילדה למז"ט, וחשב וכי הוא יעיר את רבינו, ולכן התקשר רק בחמש וחצי וכישר הבשורה טובה, והתנצל שלא התקשר כבר מקודם שלא להעיר את רבינו, אמרה לו הרבנית תלית"א וכי אינך מכיר את דודך - רבינו? הוא עדיין עומד עם התהילים ביד ומתפלל.

וכן פעם אחת אברך כנס ונתן לו קיטל ובו הזכיר את זוגתו הזקוקה לישועה, ולפנות ערב קיבל האברך טלפון מרבינו שהיות שהקיטל שלו נעלם לו והוא נוסע אתה לכותל המערבי, שימחול ויאמר שוב את שם זוגתו ושם אמה.

ואף מעת נשבר הלוחות עת נחלש היתה תפילתו לקל חי באש קודש, וסיפר אחד מאנשי שבשב"ק י"ז בתמוז תשנ"ב שרבינו זי"ע נפל במדרגיות ושבר את הרגל, ולא רצה ללכת לביה"ח, ולא יכלו להעלותו לביתו אשר למעלה, ולכן הכניסו אותו לחדר למטה בפנימיה של הבחורים, ובחור אחד שעבר שם הקשיב לתפילת רבינו זי"ע בעת שופכו שית, ושמע הא"ך אומר תפילת "ששמת" למעלה מחצי שעה מילה במילה במתינות ודביקות, על אף שהיה במצב קשה מאוד עם יסורים נוראים עם כל זאת התפלל ושפך שית

להשי"ת באופן נעלה. טליתו היתה מתרטבת לגמרי מזיעה, וכפי שסיפר חדב"ן הרה"צ ר' שלמה טייטלבוים שליט"א, שכאשר עברו בסוף ימי לביהמ"ד רחוב גבעת משה, ומחמת חולשותו כמעט ולא היה יוצא החוצה להתפלל, ובכל זאת אחר תפילת שבת היתה הטלית מתמלאת בזיעה, מחמת גדול עבודתו בשעת התפילה, והיו צריכים לפרוש הטלית על כסאות בכדי שיתייבש.

בכותל המערבי בחוה"מ פסח

וכן סיפר משב"ק הר' טוביה אורי שליט"א שבשנת האחרונה לאחר אמירת הפסוקים מן המיצר ותקיעת שופר שכמעט וקולו לא היה נשמע, ובכל זאת התמלא בזיעה עד היו צריכים להחליף בגדיו בשל כך.

בעמדינו בחתימת המאמר הנני להודיע הבהרה נחוצה שאין במאמר זה לומר זה צדיק פעל, אלא אך ורק להביא מקצת מן הדברים מאשר זכינו וראינו או שמענו, ועוד הרבה ממה שכתוב כאן היה... ויעזור השי"ת שנזכה להדבק במשהו מדרכיו הקדושים, ושנזכה לשפוך שית בפני בורא כל העולמים כראוי וכיאות כפי שרבינו זי"ע חזר ושינן, ושנזכה "למתי יגיעו מעשי אבותי" וכפי שפירשו הצדיקים שהוא מלשון נגיעה, ויעזור השי"ת שזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

יזווא ההיראה

הרה"ק אדמו"ר מקאסוב זי"ע ועבי"א יזמא דהלולא - כ"ג סיון תשפ"ד

אשר יבוא לפנייהם ואשר יצא לפנייהם

מאז חודש ניסן תשנ"ט ועד חודש סיון תשפ"ד, זכו בני דורינו ליהנות מנועם זיוו והדרו של מרן רבינו זצוק"ל, אשר נטל על עצמו את עול ההנהגה בהמשכת שלשלת הקודש לבית קאסוב, אחרי הסתלקות אביו הגדול כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מקאסוב-זאלישטיק זצוק"ל.

עוד לפני תחילת דרכו בהנהגת העדה הקדושה, הכירוהו קהל תושבי בארא פארק וגלילותיה כאברך צעיר מורם מעם וגבוה משכמו ולמעלה, אשר אש קודש בוערת בקרבו, וכל מציאותו דבוקה בעבודת קונו במסירות נפש ומתוך התלהבות עצומה, ובפרט כדיון ומורה צדק דקהל תורת חיים וויזשניץ המשיב לשואליו דבר ד' זו הלכה בכל עת ובכל שעה, לרבות בשבתות ובימים טובים שלא אחת ולא שתיים דפקו על הדלת עם כל מיני שאלות בהלכות שבת ויום טוב וכן שאלות הנוגעות במקצועות נדירות, והשיב עליהם בתשובות ברורות ובהכרעות קולעות השערה בשפה ברורה ובנעימה.

עתה, תקופה קצרה אחרי עלותו על כס הנהגה, עד מהרה החל לצאת שמעו וטיבו בכל העולם כולו כאחד מגדולי האדמו"רים בדורינו, איש על העדה המוכן להפקיר את כל גופו ואת כל אשר לו למען כלל ישראל.

מיום ליום ומחודש לחודש התרבו הפונים והבאים למעון קדשו של רבינו עם השאלות החמורות ביותר שהתעוררו בכל מיני נושאים שבעולם. ולא רק שאלות מציות העולות תדיר על שולחנם של מורי הוראה בישראל הגיעו לפתחו. אלא אף שאלות בהלכה ובהשקפה הקשות והסבוכות ביותר, שאף רב בישראל לא רצה או לא ידע לענות עליהם, ובהגיעם אצל רבינו התקבלו תיכף במאור פנים ובפשטות מופלאה, כשעל כולם היה משיב תשובות מדויקות בלי להותיר מקום של ספק.

לא פעם ולא פעמיים היו שאלות ובידורים אלו נוגעים בכל הנושאים והתחומים שבעולם, אם זה בענייני הלכה קשים ואם זה בסוגיות עמוקות, אם זה בהשקפה ובחסידיות או בחכמת הקבלה. בכל דבר היה בקי ושולט היטב כמונח בקופסא, כאשר הפלא וההיחודש היו בכך שעל כולם היה עונה ומשיב באותו זמן כמי שמוכן

ומזומן לכל דבר וכביכול למד אותו המקצוע רק יום אתמול כי יעבור.

כל היום וכל הלילה

לא בכדי היו דלתות הבית הגדול והקדוש בפנית רחוב 53 מול בית המדרש וויזשניץ, סובבות על ציריהם יומם ולילה בלי הפסקה. לא היה מושג אצל רבינו שעות מיוחדות שרק בהם הוא מקבל את הקהל, כי הוא מצידו רצה בכל מאודו שבכל עת שיש אחד המבקש להיכנס אצלו ולשאל אותו דבר מה, שיוכל לעשות זאת לכתחילה ובחפץ לב.

היה רגיל בפי רבינו לחזור ולומר, שכל רב בישראל צריך להיות מוכן ומזומן לשואלי בלי גבול וקצבה. נאה דורש ונאה מקיים היה רבינו בזה, וזו היתה עיקר מעלתו בעיני הבריות שהרגישו את אהבת ישראל היוקדת בקרבו כלפי כל יציר נוצר, והרגשה זו נתנה לכולם להבין ולדעת שהם יכולים לגשת ולבוא אל רבינו בכל עת מצוא ולדבר איתו על כל דבר ועל כל נושא.

גם כשניסו המשמשים ובני הבית בתחילת שנות הנהגתו לבנות סדר יום מסוים לרבינו וקבעו זמנים מיוחדים שיכולים לבוא ולהתייעץ אצלו בקודש פנימה, לא הצליח הניסיון הזה להחזיק יותר מכמה ימים ספורים, כי למעשה היתה תמיד דלתו פתוחה לכל שואל ודורש, וכולם התקבלו אצלו בחביבות יתירה ובסבר פנים יפות, בלי שיהיו גבאים סביבו ובלו שיהיו זמני קבלת קהל, אלא כל מי שרצה יכול היה לבוא ולדפוק על הדלת ולהיכנס לקודש פנימה.

הסוד הגלוי ביותר בחצר הקודש קאסוב היה, שאפילו אם מתקשרים אל המשמשים ושואלים מתי אפשר לבוא ולהתקבל אצל רבינו, ותשובתם היתה לבוא באיזה זמן מסוים, עם כל זה ידעו כולם שאפשר לבוא עכשיו אל רבינו בביתו ולהיכנס תיכף פנימה ללא שום שיהוי, כי זה היה רבינו שהפקיר את כל עצמיותו למען אחרים ומעולם לא חשב על טובת עצמו, לשמור על פרטיותו או שירוויח משהו מכל אלפי השעות שנתן לכלל ישראל, באהבה ובשמחה.

אין זה פלא אפוא שאחרי הסתלקותו של רבינו, ענו ואמרו כל תושבי בארא פארק וגלילותיה שמלבד מה שאיבדו חסידי קאסוב את רבם ומאורם הנערץ והנקדש, איבדו כל בית ישראל את כלי חמדתם, כפי שניכר מאז ועד היום חסרונו הגדול בכל צעד ושעל, כי באמת קשה

עד בלתי אפשרי למצוא את כל המעלות היקרות והמידות המיוחדות שהיו לרבינו נכללו כולן באיש אחד, ממש בבחינת 'איש האשכולות' - איש שהכל בו, אליהם עורגים ומצפים כל זוכרי קדושתו.

למען הכלל והפרט

עבודת עבודה היתה זו שנטל רבינו על שכמו משך קרוב למחצית יובל שנים, להבין ולהשכיל, לשמוע ולהאזין, להביט ולהקשיב לכל שאלותיהם ובידוריהם של רבבות אלפי הפונים אליו, מתוך הפקרת צרכיו הפרטיים כליל למען הכלל והפרט, כשהוא לוקח על עצמו את כל הצרות והייסורים שהגיעו על שולחנו, מתוך לב רחום וחונן מלא אהבת ישראל יוקדת העולה על גדותיה.

הגה"צ רבי בנימין אייזנבערגער שליט"א אב"ד קהל היכל התפילה, סיפר בהספדו על רבינו, שהיה פוגש את רבינו כמה פעמים בשמחות שונות שהשתתפו שניהם. פעם, כשראה את רבינו באישון לילה בשמחת נישואין, נענה ואמר לרבינו: "רבי, איר זעהט נישט אויס גוט, איר זעהט אויס אויסגעמאטערט". נענה רבינו והשיב לו בלשון שאלה: "איך זאל נאך אויך אויסזעהן גוט!?!..."

בזאת נעמד רבינו והתחיל לספר לרבי בנימין כמה וכמה שאלות קשות ומקרים קשים שהגיעו אליו רק באותו יום, אשר על כולם נדרש להשיב כדת מה לעשות. רבינו המשיך ואמר לו באנחה כבדה: "בשלמא ווען ס'איז נאר גשמיות'דיגע צרות, איז איין זאך, אבער די רוחניות'דיגע צרות, דער ווייטאג פון די רוחניות'דיגע צרות..."

בזאת ביטא לפניו רבינו את כאבו הגדול על הצרות הרוחניות שמשברות את לבו הטהור בדברים אשר תצילנה אוזניים מלשמוע, אי"כ אין יכול הוא להיראות טוב אחרי שליבו שבור ורוצץ מכל מה שהוא שומע ומתעסק דבר יום ביומו.

משתתפי השיעור בספר הק' 'שפת אמת' שהיה מוסר רבינו מדי שבוע בליל שישי תיכף אחרי קבלת הקהל, מספרים איך היו פעמים רבות שיצא רבינו מתוך חדרו כשהוא נמצא באפיסת כוחות לגמרי, אחרי ששמע משך כמה שעות סיפורים כואבים של צרות ישראל אשר שיכרו את לבו הרחום, עד כדי כך שבהגיעו למסירת השיעור התיישב רבינו על הכסא בלי טיפת

כח וראו עליו שאינו מסוגל לפתוח את השיעור מחמת חולשתו.

אמנם משחלפו רק כמה רגעים מאז התחיל ללמוד בעמקות ובעיון, תיכף ומיד כבר ראו בו כי בריה חדשה נעשה כאן והלימוד החביב עליו נתן לו כוחות מחודשים, כי היא היתה חיוו ואורך ימיו ובה הגה יומם ויללה^(א).

משמשו הנאמן הרה"ג ר' מאיר גאדינגער שליט"א מעיד, שהרבה פעמים לפני השיעור אמר לו רבינו: "איך מוז האבן צוויי מינוט צו קומען צו זיך פון די שרעקליכע זאכן וואס איך האב זיך דא צוזאמגעווערט, איך קען נישט אזוי ארויסגיין פארלענען". ואכן, המתין רבינו כמה רגעים בחדרו לפני שיצא למסור את השיעור, וברגע שרק פתח פיו בחכמה בדברי תורה, ראו עליו איך נעשה בריה חדשה.

כיוצא בזה היו כמה פעמים אחרי השיעור שאמר לו רבינו שלא ימתין עליו לתפילת מעריב, כי אינו מסוגל לעמוד עכשיו בתפילה במצב כזה, באמרו: "איך קען נישט אזוי דאווענען, איך מוז קודם אהיימיגן לערנען אפאר שעה זיך בארואיגן פון אזאלכע צרות ישראל..." ואכן, באותם לילות היה רבינו הולך קודם לביתו ולומד שם כמה שעות ברציפות, ואז הלך באישון לילה להתפלל מעריב בבית המדרש 'שומרי שבת'.

עבודת אני נותן לכם

לאלו שביקשו לדעת איך מסוגל רבינו לקבל קהל כל שעות היממה בלי הפסקה, נענה ואמר רבינו, כי אחרי שקיבל על עצמו את עול הנהגת הכלל והפרט, הרי זוהי החובה והזכות המוטלת עליו, להיות רועה נאמן לעדתו ועל ישראל הדרתו, להשיב לשואליו דבר ולהורות את בני ישראל, הן במילי דהלכתא והן במילי דעלמא, ואת כל הדבר הקשה אליו יביאון, והיה העקוב למישור.

לאלו שהתנצלו לפניו על שבאים אליו בכל השעות בל זמנים מסודרים לקבלת קהל, והרגישו שהם לוקחים ממנו את זמנו היקר עבור צרכיהם האישיים, הרגיע אותם רבינו ואמר להם שהוא כאותו אדם המנהל לעצמו את העסק ואינו צריך ליתן לאף אחד מעליו דין וחשבון על מעשיו, על כן יש לו את כל שעות היום לקבל קהל ולתת עצות.^(ב)

צהלתו בפניו ואבלו בלבו

גם במצבים שהיה רבינו עסוק מאד בדברים דחופים הקשורים אליו, וגם בזמנים שהיו פעמים רבות שבור ורוצץ בתוך מעמקי לבבו המרוסק, כל זה היה רק בתוך לבו הפנימי ולא הראה כלום כלפי חוץ, ע"ד שהביא החובת הלבבות 'צהלתו בפניו ואבלו בלבו', עד שאלו שהגיעו לפניו באותם ימים לא ידעו להבחין עליו מאומה מכל המתחולל בתוך קרבו פנימה.

רק המשמשים ובני הבית שהיו מונחים בסוד הדברים וידעו היטב מה קורה אצל רבינו עכשיו, עמדו משתאים ונדהמים לראות איך רבינו יושב שעות ארוכות ומחזק לבבות נשברים כאילו הוא עצמו האדם החזק ביותר עלי אדמות, ובתוך לבו אינה מתחוללת כעת סערה גדולה המשבשת את סדר יומו.

לכל זמן ועת

היה זה דבר ידוע ומפורסם אצל כולם, שכל מי שיש לו שאלה או בירור בכל נושא, יכול לבוא ולדפוק על דלת ביתו של ה'קאסוב'ער רבי', שם יתקבל בברכה ויצא בשמחה רבה של התרת הספיקות. אחרי הסתלקות רבינו סיפרו אלפים רבים שלא עשו בחייהם שום צעד קטן כגדול בלי להתייעץ ולקבל את ברכת קדשו, כי הוא היה להם אורים ותומים בכל דבר ובכל ענין.

היטיב להגדיר זאת אחד מתלמידי רבינו^(ג):

"כשאני חושב לעצמי על אותם מאות או אלפי פעמים שזכיתי לשוחח עם רבינו במשך השנים, עולות אצלי הדמעות מאליהן איך תמיד היתה לרבינו סבלנות נפלאה לשמוע ולדבר אתי בכל פעם, עד שאיני זוכר אפילו פעם אחת שגייד לי בהן צדק: 'איך האב נישט קיין צייט יעצט'... אלא תמיד היה עונה ומשיב בשמחה ובחדווה, בחיות ובהתחדשות, כאילו אני השואל הראשון היום".

באמת אמרו, כי גם אם היה אומר לו רבינו שאין לו זמן כעת לשוחח עמו, היה השואל יודע כי אמת הדבר, אחרי שהיה ידוע שרבינו הוא אחד האנשים העסוקים והעמוסים ביותר ביהדות אמעריקע, כפי שיכול להעיד ולספר כל מי שהכיר את סדר יומו העמוס של רבינו, שהיה גם אדמו"ר לחסידים וגם מורה הוראה לרבים, גם יושב על מדון לפסוק בשאלות הקשות ביותר, גם עומד בראש מוסדות ו'ארגענעזאציעס' רבים שלא זזו בלי הוראותיו הברורות.

בנוסף לזה ישב עם עצמו ועסק בתורה שעות על גבי שעות יחד עם תפילות ארוכות שנמשכו גם הם זמן רב, אבל עם כל זה לא חשב מעולם לסגור את דלתו או לפטור בלא כלום בחור צעיר שחיפש כל הזדמנות לשאול אותו שאלות ולברר אצלו בירורים שונים שאינם דחופים בכלל.

ביתו פתוח לרווחה לכלל ולפרט

אברך שלא הכיר את רבינו ולא היה אצלו מעולם, נקלע פעם לשאלה מורכבת ולא ידע את מי הוא יכול לשאול עליה. כשהשיח את דאגתו לפני אחד מחבריו, יעץ לו החבר ללכת אל ה'קאסוב'ער רבי, באמרו לו שהוא אורים ותומים לכל שאלה בכל עניין. מכיוון שלא הכיר את רבינו מקודם, נתן לו החבר את ה'אדרעס' של רבינו, באמרו לו שאפשר להיכנס אצלו בכל זמן שיבקש.

הגיעו לביתו של רבינו ודפק על הדלת, פתח לו רבינו את הדלת במאור פנים והנה רואה האיש את היהודי שהוא מכיר מהתפילות בבית הכנסת 'שומרי שבת', עומד לפניו בפתח עם טלית-קטן ארוכה עד ברכיו ונעלי 'קראקס' לרגליו...

הוא לא העלה על דעתו שזהו ה'קאסוב'ער רבי בכבודו ובעצמו, כי הרי לא יתכן שהרבי אינו לבוש ב'גאלדענע בעקישטע' עם כובע לראשו ו'גארטל' לגופו, לכן בהיותו בטוח שזהו הגבאי המופקד כאן על באי הבית, פנה אל רבינו ושאל האם אפשר להיכנס אל הרבי כי דבר שאלה בפיו... אמר לו רבינו: "יא, יא..."

בינתיים התיישב האיש והמתין עד שה'קאסוב'ער רבי' יכנס אל תוך החדר, אבל משראה שאף אחד אינו מגיע וגם הבין מתוכן השיחות המרובות על ה'טעלעפאן' ששמע איך אנשים מתקשרים בזה אחר זה אל רבינו, פנה אל רבינו בתמיהה ושאל: "איר זענט דער רבי?!"

רבינו חיך לעומתו ואמר לו כי אכן הוא יכול לענות לו על שאלותיו, וכמובן שגם הוא יצא משם שמח וטוב לב, כמו עוד רבבות אלפים שזכו להיכנס ולצאת מבית ועד לחכמים זה.

אהבה רבה ואהבת עולם

עוד על האהבה הגדולה והיחס המכבד שנתן רבינו לכל אחד ואחד באופן פרטי, מספר אחד החסידים שבימי בחרותו למד בארץ הקודש ולפני נישואיו ביקש לשאול את רבינו האם עליו להתחיל להניח תפילין ד"ר תיכף למחרת החתונה או אחרי השבע-ברכות. כשהתקשר אל רבינו לשאול את שאלתו, אמר לו רבינו שיתקשר אליו מחר בשעה פלונית, כי הוא רוצה לדבר עמו.

משך כל הלילה היה חושב לעצמו מי יודע מה רוצה הרבי לדבר אתו, וכבר המתין ככיליון עיניים לאותה שעה שאמר לו רבינו להתקשר אליו. כשהתקשר אל רבינו, קידם אותו רבינו בשמחה רבה ובחביבות יתירה, והתחיל לדבר עמו על הנעשה והנשמע עמו בסדרי לימודיו ובהכנותיו לקראת החתונה, ולגבי שאלתו הורה לו להניח אחרי סיום ימי השבע-ברכות.

כששאל החתן את רבינו מה רצה לדבר עמו כפי שאמר לו אתמול, השיב לו רבינו שלא היה זה דבר מיוחד, 'איך האב פשוט געוואלט האבן א רוהיגע צייט צו קענען פאברענגען מיט דיר'... והסביר לו, שבשעה שהתקשר אליו אתמול היה יושב אז עם אנשים ולא יכל להאריך אתו בשיחה, לכן לא רצה סתם לענות לו תשובה קצרה על שאלתו, והעדיף לבקש ממנו שיתקשר אליו למחרת בשעה פלונית, כי ידע שאז יהיה פנוי לדבר אתו בהרחבה ולתת לו את היחס הפרטי שהוא אוהב וחפץ לתת לכל אחד ממחלי פניו.^(ד)

(א) הרה"ח ר' אשר אירענאל הי"ו ממשתתפי השיעור בקביעות.

(ב) הרה"ג ר' הערשל טייטלבוים הי"ו.

(ג) הרה"ג ר' אברהם יאקאב שליט"א ראש ישיבת 'חשקת התורה' לייקוואד.

(ד) הרה"ח ר' מנשה ווייס הי"ו בעל המעשה.

אזור חדש!

הופיע מהיכל הבעש"ט ותלמידיו הק'

כרך חדש
מסדרת ספר הנפלא

מעיינא דמלכא

מיוסד על שיעורי הקדמה
ללימוד ספרי חסידות

מאת הרה"ק מקאסוב זצוק"ל

המאיר את העינים בדרכי
העבודה ויסודות היים -
בפרט בדורינו דור האחרון
עיקבתא דמשיחא, ופותח
שער לכל דורש ומבקש ה'
לעיקרי המושגים המבוארים
בספרי רבותינו - רועי החסידות

חלק מהמושגים המבוארים בספר

הבטח נכונה על בסיסות דורינו - העבודה הרציפה בעת קשיים והסתרות - סיבת השנויים במצב רוחם של אנשים - תענוג מעבודת ה' בדורינו דייקא - תענוג
עליון ותפארת עבודתנו מנוח חשכת הגלות דוקא - סוד אריכות הגלות - כחה של תשובה להפוך את הסגס לאור עליון - הארץ מחזיקים מעמד כשאנו רואה
שום תצלוח והתקדמות - אהבת ה' המתגלה ע"י התורה - תכלית החושך הוא נילוי אהבת ה' לישראל גם במצב זה - בכח האמונה בחפץ העולם הזה לטע עין -
הדרך לזכות לראייה והבטחה פנימית געולה - גודל קדושת גוף בן ישראל - נצחיות עבודת בני ישראל - הטעם לקושי הגדול ותוקף היצר במירת היסוד דייקא

להשיג בכל חנינות הספרים - הפצה ראשית - וועג Weg.bok@gmail.com

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת שלח

פניני הכהן

|| צדקת הצדיק את מו ||

הקדמונים דלכן נסמך פרשת ציצית למקושש שלא יארע עוד כזה לשכוח שהוא שבת והרי מקושש מזיד היה. ולכן אמרו בפרק קמא דנדרים (ח' א) נשבעים לקיים המצוות ואף על גב דמושבע ועומד מהר סיני לזרוזי נפשיה ומה יירוז הוא, אבל הוא כמו שאמרנו:

|| פרי צדיק את ה' ||

והענין הוא כדאיתא בספר נועם אלימלך על מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר (ישעיה נ"ו, ז) **ושמחתים בבית תפילתי תפילתם לא נאמר אלא תפילתי** (ברכות ז' א). והיינו שזה התפילה בעצמה שנפש ישראל מתפלל בכוונת הלב נקרא בעצם שהקב"ה מתפלל כביכול אלו הדיבורים כענין אם שגורה תפילתי בפי (שם ל"ד ב) שהוא לשון שליחות שהנפש מרגיש בעצמו שאלו הדיבורים נשלחו לפיו מלעילא. ועל זה אנו אומרים קודם תפילת שמונה עשרה אדנ"י שפתי תפתח היינו שהנפש צריך להרגיש שרק ה' יתברך פותח את שפתיו ולזה נאמר בשם אדנ"י שהוא מצד בחינת יראה שמעלה על לבו שמלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עומד עליו ואין לו שום תנועה בפיו מבלעדו יתברך. ועל ידי זה באים לושמחתים בבית תפילתי שמרגיש בנפשו שהקב"ה מתפלל זאת ומזה נולד השמחה בלב כענין שמחתי מתוך יראתי (תנא דבי אליהו רבה פרק ג').

וגם בענין דברי תורה אמרו ז"ל (אבות ג', ו) שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה וכו' כמו שנאמר (שמות כ', כ"א) **בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו'** והיינו דברי תורה שהם שמותיו של הקדוש ברוך הוא ונאמר לשון אזכיר ולא אמר תזכיר היינו שכביכול ה' יתברך שולח בפיו הדברי תורה אלו והוא המזכיר. והפסוק הזה נאמר בענין הקרבנות מזבח אדמה תעשה לי וגו' בכל מקום וגו' כי עבודת הקרבנות המה לכהנים שהמה שלוחי דרחמנא ולשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ה' וכו'. וזהו אזכיר את שמי שהוא רק שליח מאתו יתברך להזכרת שמו יתברך. ומזה נלמד לעוסק בתורה מפני שהוא כאילו הקריב כל הקרבנות כמו שנאמר (ויקרא ז', ל"ז) **זאת התורה לעולה וגו'.**

לרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי (תהלים נ' ט"ז). ועל דבר זה ידו וכו' כי העובר על דעת סופרים נקרא רשע כמו שאמרו ביבמות (כ' א) אבל על זה אמרו הקדמונים מאמר חז"ל (פסחים פ"ו ב) כל מה שיאמר בעל הבית עשה חוץ מצא. ולא לחנם כתבה תורה ענין המעפילים בפרשת שלח אשר כבר האמינו בדברי משה ולמה לא שמעו לו בזה שאמר להם אל תעלו וגו' אלא שהם חשבו שזה בכלל חוץ מצא:

ועיין בזה (ה"ג ק"ס א) המליץ כל ענין מרגלים על התורה והיה העונש שלא ישיגוה, ועל זה העפילו לעלות אף נגד רצון השם יתברך כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ה א) חוצפתא מלכותא בלי תגא [ולמדוה מבלעם שאחר כך הסכים השם יתברך. כי בלעם נסתכל עד עקבתא דמשיחא, ולכך ידע סוד זה] פירוש כידוע מלכות הוא כנסת ישראל וכתר הוא שורש רצון השם יתברך ורצה לומר ממשלה מעצמו בלי רצון הרוצים. והתקרבות כנסת ישראל מעצמם. והם לא הצליחו בזה מפני שאכלוה פגה כמו שאמרו ז"ל (סוטה מ"ט ב) בעקבותא דמשיחא חוצפא יסגא, שאז הוא העת לזה [ולעתידי נקבה תסובב גבר ואין כאן מקומו] ולכך אמר להם משה והיא לא תצלח, נראה שעצה הוא אלא שלא תצלח ודייק, והיא שבכל מקום דרשו ז"ל היא ולא אחרת, שיש זמן אחר שמצליח והוא זמנינו זה שהוא עקבי משיחא:

|| צדקת הצדיק את נה ||

עיקר העבירות באים מחמת השכחה. שהוא בלב כדאיתא במגילה (י"ה א) שאפילו זוכר במח מכל מקום אינו זוכר בלב כי אילו היה באמת זוכר בהרגשת הלב שהשם יתברך צוה על זה לא תעשה כן אי אפשר כלל שהיה עושה רק שהיצר מעלימו מלכו כענין שמנת עבית וגו' (דברים ל"ב ט"ו) תדע שמצות ציצית הוא לזכור על ידו מצוות ה' ואמרו ז"ל (מנחות מ"ד א) במעשה דתלמיד שזכר על ידי הציצית ושם היה מזיד ויודע, רק שעמדו הציצית נגדו שנתחדש לו הזכירה רק מן המוח ללב. וכן אמרו

שימושה של תורה

עובדות והנהגות מצדיקי עולם שנשמעו מפי חסידים ראשי מעשה ששימשו אותם ויצקו מים על ידם
 הרה"ק רבי יהודה מרדכי קוב"ז ז"ע ועב"א
 נשמעו מפי משמשיו בקודש הגה"ח רבי עזרא ויזל על שליט"א והגה"ח רבי שלמה טויסיג שליט"א

לכבוד הילולא קדישא של הצדיק איש הפלא הרה"ק רבי יהודאלי מדיקוב ז"ע, יש לנו את הזכייה לשמוע מהני תרי צנתרי דדהבי, שני יהודים חשובים מאד שהיה להם את הזכייה לשמש בקודש לפני ולפנים אצל הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, ולהיות מהמקורבים אליו, הלוא הם הגאון החסיד רבי עזרא ויזל שליט"א, והגאון החסיד רבי שלמה טויסיג שליט"א מלאנדאן, אשר מעלים לפנינו עובדות שנוכחו לראות בעצמם מהצדק הגדול שזכו להתוודע אליו בקרבנתם היתירה.

הגאון החסיד רבי עזרא ויזל שליט"א, מתי ואיך התחיל הקשר שלכם עם הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע.

הגה"ח רבי עזרא ויזל שליט"א:

אני הגעתי מבני ברק ללמוד בירושלים, ובתחילה כאשר הוויז בחור הקבוע של הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע נסע על ימי חג הפסח, הציעו לי להתאכסן אצלו על ימי חג הפסח, וזה היה בהתחלה. לאחר מכן כאשר הוויז בחור כבר לא היה יכול כלל להמשיך להיות אצל הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, כבר הייתי בן בית אצלו, על כן הציעו לי לישן בביתו מדי לילה, ולשרתו בכל הצטרכויותיו, וכך התחלתי לשמש אצלו.

ביום השישי הראשון בו הייתי אצלו לשמשו, הייתי צריך לנקות את הבית, ולשטוף את כל רצפת הבית לכבוד שבת קודש, והנה ראיתי איך הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע מתרוצץ בכל הבית עם מטלית כשהוא מנגב את האבק בכל הבית, וכולו מזיע פלגי זיעה, וכך הסתכלתי עליו בפליאה. משראה הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע כי הנני מבית עליו, שאל אותי, וכי אינך צריך להתכונן לשבת קודש. אני הייתי בחור צעיר לימים, על כן השבתי בפליאתי, וכי כך מתכוננים לשבת קודש. לשמע דבריי, פתח הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע ואמר לי מדברי הרב חיד"א (נחל אשכול איכה א, ג) שהיו שגורים על לשונו רבות, ואף אני שמעתי ממנו רבות בפעמים דברים אלו, מכל מקום עתה היה זה לי הפעם הראשונה בה שמעתי את דבריו אלו של הרב חיד"א, וכה אמר, הנה כתוב (איכה א, ג) 'גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה', וביאר בזה הרב חיד"א, כי 'גלתה יהודה', גלותם של בני ישראל הוא, 'מעוני ומרוב עבודה', שעינו את עצמם בדברים שחשבו לעצמם מה עליהם לעשות, ועשו זאת על חשבון עבודות נחוצות שלא עשו אותם, והיו מרוב עבודה. בזה הפטיר הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע ואמר, כי הנה מחפשים לעצמם עבודות אחרות, ומה שצריכים לעשות לכבוד שבת, את זה אין עושים. זה היה הפסק הראשון שקבלתי לכבוד ביאתי לשמש אצלו.

הגאון החסיד רבי שלמה טויסיג שליט"א, הנני מבין, כי הקשר שלכם עם הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע נעשה על ידי הגאון החסיד רבי עזרא ויזל שליט"א.

הגה"ח רבי שלמה טויסיג שליט"א:

למעשה, כבר בהיותי בחור הייתי עולה ובא אל ביתו של הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, כי הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע היה מרובה לעלות לזקיני הרה"צ רבי ישראל טויסיג זצ"ל ממאטערסדארף, וזאת משום שזקיני זצ"ל היה תלמידו של הגה"צ רבי שמואל ראזנבערג זצ"ל מאונסדארף, ואוהב היה הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע לשמוע עובדות אודותיו, על כן מאחר וזקיני זצ"ל היה תלמיד חביב של הגה"צ מאונסדארף זצ"ל הרבה לעלות אליו. כך גם אבי הרה"צ רבי יחזקאל טויסיג זצ"ל היה בקי רבות בתורת החתם סופר, ולכן היה לו שייכות גם כן עם הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, ומה גם אשר בשמחת תורה היה הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע מתפלל בבית מדרשו של אבי זצ"ל, על ידי כל זאת היה לי שייכות להרה"ק רבי יהודאלי ז"ע, ועל כן הייתי עולה ובא מפעם לפעם לביתו של הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע. לאחר מכן כאשר נסע הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע ללאנדאן והתגורר שם בשנותיו האחרונות, זכיתי להתגורר עמו בכל השנים האלו.

ידוע שהרה"ק רבי יהודאלי ז"ע היה איש פלא, והיה לו דרך מיוחדת בעבודת השם יתברך, כיצד ניתן להמשיך ולהוריד כביכול דברים אלו לאנשים, למען יוכלו להבין את דרכו המיוחדת.

הגה"ח רבי עזרא ויזל שליט"א:

כמדומני שיסוד העבודה של הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע הייתה, כי הנה ידוע מצדיקים ז"ע אשר כל אחד יש לו הרגש מיוחד בדברים המיוחדים לו, ולכן כשאדם מרגיש הרגש באיזה דבר מצוה, אות הוא מן השמים שמצוה הוא שייכת לו ביותר, והנה אצל הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע היה החידוש, כי לא רק שהיה לו רגש מיוחד לקיום המצוות, אלא היה לו רגש מיוחד אף להידורי מצוה, או להידורים בעלמא, אשר כל דבר ודבר היה עושה מתוך רגש עצום.

לדוגמא בעלמא, בשבת הראשונה שבאתי להיות אצלו, ראיתי דבר שלא ראיתי כזאת מחיי, כי הנה כידוע שהרה"ק רבי יהודאלי ז"ע לא היה משתמש בחשמל בשבת, שהחמיד כדעת החזון איש ז"ע, ולכן בערב שבת ניגש למקרר, וניתק אותו מן החשמל, וכאשר ניגש לנתק את המקרר מן החשמל,

כל דבר מתחילתו, ולכן כשהיה לומד את דברי הבית יוסף, היה חוזר למקורות הבית יוסף, עד שתמיד היה עולה בידו למצוא קטעים שהשמיט הבית יוסף, וזה היה דרכו המיוחדת, לדייק הרבה, ולידע כל דבר מה הוא מקורו, ועל כן קשה להגדיר את דרך לימודו זו הייחודית.

ראיתי מביאים, כי הנה ידוע שהחזון איש זצ"ל העריך ביותר את הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, עד ששמעתי שפעם אחת הגיע יהודי שרצה לדבר עם החזון איש זצ"ל ביחודות, והרה"ק רבי יהודאלי זי"ע ישב אז בחדרו של החזון איש זצ"ל, והיהודי הראה כביכול הדבר מפריע לו. אמנם החזון איש זצ"ל אמר, כי יהודי זה אינו אמור להפריע לך.

עוד זאת ראיתי מובא, אם כי לא שמעתי זאת מפי הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי באחד השנים הגיע לשריפת חמץ עם כמה חסידים אצל החזון איש זצ"ל, כי רצה הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע לשרוף את החמץ אצל החזון איש זצ"ל, וכדרכו עשה זאת החזון איש זצ"ל במהירות ולא השתהה יתר על המידה, אמנם הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, אחר שסיים לשרוף את החמץ, אמר את יהי רצון מתוך סידור היעב"ץ, אשר כמונן שהחזון איש זי"ע לא אמר זאת, ותוך כדי הגיע אחד מעסקני הציבור הליטאי שרצה לשוחח עם החזון איש זי"ע על איזה עניין, אמנם החזון איש זצ"ל החווה על הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, והורה לו להמתין עד שיסיים, וכה חיכה עד שסיים הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע את אמירת יהי רצון. והוא מעשה נאה.

אכן זאת שמעתי רבות מהרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי הנה היהודים בדור שלאחר המלחמה, היו רבים שבהם שמחמת שנות המלחמה לא ידעו ללמוד, והיה הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע מדבר רבות על אנשים תמימים אלו, שלא ידעו יתר על המידה בדקדוקי ההלכות, ולכן התנהגו בפשטות קיום ההלכה, כשהם מרוצים מעצמם כי הנה עלתה בידם לקיים את המצוה בשלימותה.

פעם אחת שאל הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע לפני החזון איש זצ"ל כיצד מבערים את החמץ, כשכוונתו הייתה על דרך החסידות, לחמץ שבלב הוא היצר הרע. אכן החזון איש זצ"ל חיך למשמע הדברים, כשניכר היה שהביץ אל נכון את השאלה, אמנם השיב ואמר, כי ההלכה היא מדאורייתא בביתול בעלמא סגי.

והיה הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע חוזר רבות על נוסח תשובה זו בנוגע ליהודים תמימים אלו, כי אכן לעולם צריכים להיות רגועים ושלווים, ולא להיות לחוצים תמיד על קיום ההלכות בשלימות. פעם אחת אף אמר על יהודי אחד שהיה מבני אשכנז, יקה, שאף היה מגלח את זקנו, ועם כל זה שיבח אותו הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע מאד, אף שכמונן האנשים שהיו באים להרה"ק רבי יהודאלי זי"ע לא היו ממין האנשים האלו, ואמר להם הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע אודות אנשים מעין אלו, כי להם אין את הבעיות שיש לכם, אין להם בעיות עם צניעות ומחשבות זרות, הם חיים בצורה פשוטה, חיים בצורה אחרת לגמרי.

כך היה גם עם הרב החסיד רבי מרדכי גאלדבערג מלאנדאן, שהיה מחסידי גור, ועל ידי שהיה ידיד של הרב החסיד רבי משה גרוס, שלח אותו ידיו לעלות אל הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, ואכן הציג רבי מרדכי את עצמו כידידו של רבי משה גרוס, ושאל לפני

עמד כשכולו אומר אימה של מצוה, פאפרומט, ממש כמו שהולכים להניח תפילין, וכך היה מכה ברגלו, כשהוא אומר, לכבוד שבת, לכבוד שבת, בשם כל ישראל, ואז היה מנתק את המקור.

זה היה כל מהותו, כל הנהגתו היה באופן זה, כאשר היה הולך לבית המדרש, והיה מלביש את מלבושו העליון, היה חוזר על מאמר חכמינו ז"ל מתוך רגש רב 'דבי יוחנן הוה קרי למאני מכבודתא' (בבא קמא צא:).

והנה בוודאי שהיו דברים שראו שיש לו רגש מיוחד יותר אליהם, כמו למצוות או להכנה למצוות, והיו לעומתם דברים שהרגש אליהם היה פחות מהם, אמנם לכל דבר ראו שהוא מתאמץ ומשתדל בכל כוחו שיהיה הדבר נעשה מתוך רגש, וכפי שלפני כל ברכה היה שוטף את פיו, וראו איך הוא עושה הכנה אל הברכה, שכל דבר יהיה נעשה מתוך רגש.

אם כבר הזכרנו את יציאתו לבית המדרש, יש להזכיר את עבודתו בהליכתו לבית המדרש, אשר בכל הדרך היה ממנה והולך כמעט בריצה, כשכולו מזיע, וכל זה מתוך רגש רב, אז היה נכנס לבית המדרש באופן שהוזכר בדקדוקי ההלכה, והגעתי לבית המדרש היה בעוד שלא באו המתפללים, כשהוא הראשון מן המתפללים המגיע לבית המדרש, ואולי עשה זאת בכדי שלא יראו את כל הנהגותיו בעת כניסתו לבית המדרש, שהיה לו עבודה מיוחדת בעמדם בפתח על ידי המזוזה, ובהגעתו לבית המדרש, כל זה מתוך רגש רב.

פעם אחת אמר לי, כי המהר"ל (נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ה') כותב, שההליכה לבית המדרש הוא ההתקרבות לדביקות, ואמר, כי כמדומה אשר בחמישים השנים האחרונות לא החסיר אפילו פעם אחת לבוא לבית המדרש בלא רגש זה, כך אמר.

ואכן שמעתי מאחרים, כי הנה תמיד כשהיה חוזר לבית המדרש היה מגיע לביתו כשהוא מחשב להתמוטט מחמת יגיעת הדרך, והדבר היה מוזר מאד, וכפי שהוא עצמו אמר זאת פעם אחת, כי הנה בלכתו לבית המדרש הרי הוא הולך ברענונות ובחיות, ואילו בחזרתו הוא חוזר ללא אונים. ואמר בפשיטות, הרי בדרך חזרה מבית המדרש אין את המהר"ל, היינו שבהליכתו היה לו רגש מיוחד של המהר"ל, על כן הלך ברענונות, ואילו בדרכו חזרה לא היה לו רגש זה, על כן הכביד עליו הדרך.

פעם העיד ואמר אחד בנש"ק שכבר היה בא בשנים, שכשראה איך הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע הולך לבית המדרש, נזכר מעבודת הצדיקים בדורות עברו.

הדבר ידוע, שהיה לו להרה"ק רבי יהודאלי זי"ע דרך לימוד מיוחדת, כשהוא מתעמק בלימודו עד מאד, מה יכולים הינכם לומר על זה.

הגה"ח רבי עזרא וויזל שליט"א:

קשה עד מאד להגדיר את דרך לימודו, שכן לא היה זה דרך הלימוד של גאליציה, ואף לא היה זה דרך הלימוד של בני ליטא, אלא היה זה דרך לימוד ייחודית בפני עצמה, בכל דבר היה מתעמק בכל כוחו, כשהוא מדייק בכל פרט ופרט, כשעל כולנה היה חותר להגיע למקור כל דבר, זה היה אצלו העיקר, להתחיל

הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, שמבקש הוא לראות יהודים יראים ושלמים, על כן שואל הוא למי יכול הוא לילך. התחיל הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע למנות לפניו כמה שמות, ביניהם הרב רבי ראובן פליישר ז"ל והרב רבי מרדכי קייזר ז"ל ועוד כהנה וכהנה, אשר כולם היו יהודי אשכנז שהיו מגלחים בזקניהם, ועליהם אמר הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע שיכול הוא לראות יהודים יראים ושלמים. משך חייו הלה למשמע הדברים, אמנם הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע התחיל לקרוא בפניו את לשון הכתוב (תהלים טו, א - ד) 'מי יגור באהלך מי ישכן בהר קדשך הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד', וסיים ואמר, כמה יהודים מכיר אתה שיכולים לומר עליהם שבחים כאלו, אכן על יהודים אלו שהזכרתי לפני כן, עליהם יכולים לומר שבחים אלו. וכך היה לו באופן כללי משיכה עזה לחבב את יהודי אונגארין אויבערלענדער, כשהוא אומר עליהם, נו, אין להם את הבעיות שיש לכם.

פעם אחת כשליווייתי אותו לבית המדרש בערב פסח, ראינו יהודי מאנשי אונגארין, ההולך כשחיוך רחב נסוך על פניו. אמר לי על זה הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, הנה על זה התכוון החזון איש זצ"ל, מדאורייתא בביטול בעלמא סגי.

כאשר שאל אותו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל על דברי הר"ן במקום מסוים, אמר הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי נעלמו מעיני דברי הר"ן האלו. אמר לו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל בתוכחת אהבה, כי הוא בשנותיו אלו לא היה מציאות שישכח דברי הר"ן בכל הש"ס כולו. שאלתי הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, בן כמה היה באותה עת, השיב הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע ואמר לי, כי אז היה נער בן חמש עשרה שנים.

כל ימי חייו העריץ הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע את רבו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, אשר כל גדולי גאליציה היו באים אליו, בפרט הרה"ק רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד זי"ע אשר הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל החשיבו מאוד, והיו מדברים רבות בדברי תורה. וסיפר לי הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי פעם אחת כאשר ליווה הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל את הרה"ק רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד זי"ע לדרכו בלכתו לביתו, המשיך הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע ללוותו עוד כברת דרך, ואמר לו הרה"ק רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד זי"ע, כי יתנוב לו את חידושי רבו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, והוא יתנוב על דברים אלו חידושים משלו, ואכן הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע העתיק מחידושי רבו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל ושלח המכתבים להרה"ק רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד זי"ע, שהחזיר לו את הדברים בתוספות חידושים משלו, ואמר הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי אם היה זוכה להינצל ממלחמת העולם השנייה עם כל החידושים האלו, היה יכול להוציא ספר נפלא מתורת הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל ודברי הרה"ק רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד זי"ע.

כל שנותיו כשהיה אומר די רבי זכרוננו לברכה, הייתה כוונתו להגאון רבי מאיר אריק זצ"ל אותו ראה כרבו מובהק, וכשהיה מדבר על זקינו הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע היה מכנהו די זיידע, או די אלטען רבי.

פעם אחת חזרתי מארץ ישראל ללאנדאן, היה זה כשנסעתי לשמחה של גיסי שנערך בארץ ישראל, ונסע עמי במטוס הגאון רבי טוביה שכטר זצ"ל בנו של הגאון רבי יעקב שכטר זצ"ל, שהיו לו בנים בלאנדאן, ועל כן נסע ללאנדאן להשתתף בשמחת ברית מילה לאחד מנכדיו, כשכיבדו אותו להיות סנדק. בהיותנו על הדרך, שאל אותי הגאון רבי טוביה זצ"ל, אם הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע עדיין מתגורר בלאנדאן. משהשבתי לו בחיוב, נסער ואמר, אם כן כיצד ייתכן שהרה"ק רבי יהודאלי זי"ע נמצא בלאנדאן, ומכבדים אותי בסנדקאות, והמשיך ואמר, כי אם הייתי שומע את שאמר אביו הגאון רבי יעקב שכטר זצ"ל מה שמע מהחזון איש זצ"ל על הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע הייתי מבין את גודל השתוממותו על הדבר שכיבדו אותו להיות סנדק בעוד הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע נמצא בעיר, ואמר לי, כי בטוח היה שהרה"ק רבי יהודאלי זי"ע כבר אינו מתגורר בעיר. ואכן, תכף עם הגעתו ללאנדאן, הורה לכבד את הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע בסנדקאות, כשהוא חוזר לארץ ישראל.

הרי נמצינו למדים גודל הקשר שהיה להרה"ק רבי יהודאלי זי"ע עם החזון איש זצ"ל, עד כי כל בני ביתו של החזון איש זצ"ל ידעו על הדבר, כשהינם מעריכים את הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע ברוב הערכה באופן יוצא מן הכלל.

בין הדברים סיפר לי הגאון רבי טוביה שכטר זצ"ל, כי פעם אחת ביקש הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע מהגאון רבי יעקב שכטר זצ"ל

הזכירו את הקשר המיוחד שהיה לו עם החזון איש זצ"ל, אכן ידוע שהיה לו קשר עם צדיקים מפורסמים גדולי הדורות, מה יכולים הינכם לספר על כך.

הגה"ח רבי שלמה טוסיג שליט"א:

הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע היה מפליא את הרה"ק האמרי אמת מגור זי"ע, כשהוא אומר, שפעם אחת התחקה אחריו בהיותו במארינבאד, וראה איך שבכל יום נכנס הרה"ק האמרי אמת זי"ע ליער קטן, שם היה ספסל בין העצים, והיה לוקח עמו מסכת אחת, ויושב שם מהבוקר עד לפנות ערב כשהוא הוגה בתורה, והפליא הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, שראה כי בכל יום היה הרה"ק האמרי אמת זי"ע לוקח גמרא אחרת.

עוד היה אומר על הרה"ק האמרי אמת זי"ע, כי כל כך היה מרבה לשתוק וממעט בדיבור, עד כי היו יכולים לעבור אצלו אחר תפילת מנחה מאתיים אנשים, ולכל חמישיים אנשים יחד היה אומר ברכת ערב טוב או א גוטן, וכך היה מפליא הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, איך שעם כל זה שהיו באים אליו קהל גדול, היה יודע בחכמת תבונתו להתנהג בדרכו, והיה מפליא זאת עד מאוד.

הגה"ח רבי עזרא וויזל שליט"א:

הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע היה קרוב מאוד גם להגה"צ מהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל, עוד מבית זקינו הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע.

הגה"ח רבי שלמה טוסיג שליט"א:

פעם אחת סיפר לי הרה"ק רבי יהודאלי זי"ע, כי הנה ידוע שהרה"ק רבי יהודאלי זי"ע למד אצל הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל בטורנא, שם בעודו בחור צעיר היה לומד אצלו, וכל שעות היום ישב הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל על שולחנו, וכל כך ראה בו הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל מופלג בידיעה, עד שפעם אחת

סכום כסף לאיזה צורך, על כן סיפר על זאת הגאון רבי יעקב שכטר זצ"ל להחזון איש זצ"ל, כשהוא אומר, שמדובר בסכום כסף גדול יותר מכפי יכולתו. אכן החזון איש זצ"ל אמר לו, רבי יהודא'לי קען מען נישט אפזאגען, היינו שאין יכולים לפטור את הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע בלא כלום.

הגה"ח רבי עזרא וויזל שליט"א:

אני שמעתי, כי בתחילה אמר הגאון רבי יעקב שכטר זצ"ל להרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע כי אין יכול ליתן לו סכום כסף גדול כל כך, אמנם בבוקר הגיע ונתן לו את כל הסכום, באמרו לו, כי לא היה יכול להירדם על משכבו מחמת שלא נתן לו את הסכום כבקשתו.

הגה"ח רבי שלמה טויסיג שליט"א:

כאשר העלו את ארונו של הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע מגרויסווארדיין, שם היה מקום מנוחתו, אלא שבנו הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זי"ע רצה להעלותו, וזאת משום שאמרו לו כי אינשי דלא מעלי מסתובבים ומשוטטים בבית החיים, ולא היה זה לפי כבודו של הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, על כן הוחלט להעלות את ארונו של הרה"ק האהבת ישראל זי"ע לארץ ישראל, אלא שהיה דין ודברים בין בני המשפחה אודות מקום קבורתו בארץ ישראל, כשכמדומה הרה"ק המקור ברוך מסערט זי"ע סבר כי מוטב לקבורו בטבריה, מקום קבורתם של הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, ואילו הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע השפיע על חותנו הרה"ק האמרי חיים זי"ע שילך להיוועץ עם החזון איש זצ"ל.

כשהגיעו לחזון איש זצ"ל, הרי בחדרו היה את השולחן והכיסא ומיטה, וכשהגיע הרה"ק האמרי חיים זי"ע התרומם החזון איש זצ"ל והניח להרה"ק האמרי חיים זי"ע לישב על הכיסא, ואילו החזון איש זצ"ל התיישב על המיטה, ואמר על הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, הרי הוא כל כך היימיש אצלנו, על כן יכול הוא לישב על המיטה על ידו.

הרי לנו עד כמה קרוב היה הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע לחזון איש זצ"ל, שאמר עליו, כי הוא כל כך היימיש אצלו, עד שיכול לישב על ידו על המיטה.

הגה"ח רבי עזריאל וויזל שליט"א:

אני שמעתי, כי פעם אחת אמר החזון איש זצ"ל להרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע שיתישב, אמנם הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע אמר, כי הוא היימיש אצלו, ועל כן יתיישב כשיצטרך אף בלא שיבקש רשות על הדבר.

הגה"ח רבי שלמה טויסיג שליט"א:

שמעתי מהגה"צ רבי ישראל משה דושינסקיא זצ"ל, כי הנה ידוע שהרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע התמסר מאד עבור ספרי החתם סופר זי"ע, וכאשר הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל שהיה מנכדי החתם סופר זי"ע, התעסק בהוצאת כתבי הידות של החתם סופר זי"ע, לא היה לו את הכספים עבור הדפסת הספרים, על כן היה הולך לגדולי הדור ולשוועי הארץ, כשהוא מראה לפנייהם מכתבי הידות של החתם סופר זי"ע, ובכך היה

משלם בדברים לתרום מהונם עבור הדפסת ספרי החתם סופר זי"ע. כאשר ראה הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע את הכתבים בידי של הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, התלהב עד מאד והתפעל עמוקות מדברי החתם סופר זי"ע, על כן שאל את הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, מדוע אין הוא מדפיס את הכתבים. השיב הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, כי אין לו את המעות הנצרכות להדפסת הכתבים. תנך אמר הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע כי הוא יכול ליתן לו את הכסף, ובזה לקח את כל הנדוניה שקיבל מחותנו הרה"ק האמרי חיים זי"ע לקראת נישואיו, אמנם התנה עמו, שלא יכתוב את שמו בהדפסת הספר, ואף לא יכתוב שההדפסה נודבה על ידי החפץ בעילום שמו, אלא לא יזכיר מאומה על הדבר, ואכן כך היה. אכן נודע הדבר על ידי שפעם אחת ביקשה הרבנית ע"ה בתו של הרה"ק האמרי חיים זי"ע כסף מאביה על איזה צורך, ושאל אותה הרה"ק האמרי חיים זי"ע מדוע אינם משתמשים עם הנדוניה, סיפרה לאביה כי בעלה הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע לקח את כל כספי הנדוניה ונתנם עבור הוצאת דרשות החתם סופר.

בתחילה היה נראה כי היה בזה הפסד ממון שלא השקיע את המעות להרוויח בהם, אמנם למעשה לאחר שנות המלחמה, אמר הרה"ק האמרי חיים זי"ע, כי לא נשאר לו מאומה מכל הירושה שהיה לו, מלבד דבר אחד, והוא מה שיהודא'לי - הוא הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, נתן את הנדוניה עבור דרשות חתם סופר.

על ידי זה התקרר הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל להרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, עד שבכל שנה ביום כ"ה תשרי, יום ההילולא של החתם סופר זי"ע, היה הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע מגיע לביתו, או שהגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל היה מגיע אליו.

ואמר הגה"צ רבי ישראל משה דושינסקיא זצ"ל בהספרו על הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, שפעם אחת אמר לו הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, שהוא רוצה עד מאד לידע כיצד החתם סופר זי"ע יגיע לקבל את פני הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע אחר הסתלקותו.

הדבר ידוע, כי פעם אחת נסע הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע לציון החתם סופר זי"ע בפרעשבורג, כמדומה שהדבר היה שנה לאחר שהרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע הגיע לארץ ישראל, ואכן יהודים רבים שלחו עמו קוויטלאך להזכיר על ציונו של הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, ואכן בהגיעו לציון הקדוש התעכב הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע שעות ארוכות להעתיך בתפילה ותחנונים על כל היהודים ששלחו אליו את בקשותיהם, ואחר שיצא מן הציון, וכבר היה על האוטובוס בדרכו חזרה, נזכר כי שכח להתפלל על עצמו, כשכל מטרת נסיעתו הייתה להתפלל על עצמו להיפקד בבנים, ובכל זאת שכח מן הדבר לחלוטין.

הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל רצה פעם אחת לשמוע את הדבר מהרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, על כן פעם אחת כשהלכנו לטייל, אמרתי להרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, כי הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל רוצה לשמוע את העובדא שהיה עם הנסיעה לציונו של החתם סופר זי"ע, ואמר הרה"ק רבי יהודא'לי זי"ע, כי אכן מעצמי שכחתי לחלוטין.

סדר הכנה

פרקי התכונות לבני עליה בתקופת ההכנה לשיבה גדולה
מתוך שיעורי מורינו הגה"ח ר' אברהם מרדכי אלטר שליט"א

פרק ב'

ה'משקפיים' של שינוי ג'

- ◆ מדוע ערבב הלל הזקן את סדר האותיות? ◆ מדוע הכללים והחוקים בישיבה קטנה נוקשים יותר?
- ◆ ומדוע בחורי ישיבה גדולה שאינם שקועים בלימוד - מוצאים את סיפוקם דווקא בהעמקה בבני הפאליטי"ק?
- ◆ מבט חודר אל שלושת חלקי החינוך: תלמוד תורה, ישיבה קטנה - וישיבה גדולה

הילד הזה - אין לו שום מושג במה שדיברנו!
הוא חסר הן את החיבור הפנימי, את הבנת המושגים הגבוהים והמופשטים כמו 'דבקות בתורה', 'גילוי הנשמה', 'הסתכלות על העולם במבט פנימי', והן את הכלים הבסיסיים כמו קרוא וכתוב, משמעת, גבולות, סמכות וכל מה שצריך כדי לצלוח משימה מורכבת כל כך...

אל שנתו הראשונה בתלמוד התורה, נכנס הילד ללא שום ידע מקדים!
הוא דומה, להבדיל, לשלד בסיסי של מכונת. כזו שאין בה לא גלגלים ולא מנוע, לא מושבים ולא נורות הכוונה. במשך עשר השנים הבאות ישיקעו בו המלמדים וצוות החינוך את נשמתם - ויבנו בו את התשתית הטכנית והבסיסית שאיתו יוכל להגשים בבוא העת את מטרת חייו.

הם יוצקים בו ערכים יציבים, חיצוניים אמנם, אבל כאלה שיום יבוא והוא יוכל ליצוק בהם תוכן פנימי.

הם מלמדים אותו כיצד קוראים, כיצד כותבים, לאן שואפים, היאך מסתדרים. בשנות לימודיו בתלמוד התורה, מפתח הילד בתוכו את החלקים הטכניים של שני חלקי תפקידו: הן את הידע הבסיסי כיצד לומדים תורה, והן את הידע הבסיסי על תפקידו של היהודי להיות שגריר של הקדוש ברוך הוא.

א

משקפיים לחידוד הראיה

הסיפורים הכתובים לנו מחז"ל, אינם, כידוע, סיפורים בעלמא.

כל מעשה - הוא למעשה! בכל סיפור יש מבט מעמיק, חדש, כזה שבכוחו לשנות תפיסה.

כזה הוא גם המעשה המובא בשבת לא"ע. על אותו גוי שביקש להתגייר - אך התנה זאת בכך שהוא מוכן לקבל אך

ב

במבט של בן השנתיים

שנות החינוך שלנו מחולקות בין שלושה מוסדות:

- תלמוד תורה - מגיל שלוש ועד בר מצווה
 - ישיבה קטנה - בשנות הנעורים המוקדמות
 - ישיבה גדולה - בשנים הבוגרות לקראת הקמת בית נאמן בישראל
- מדוע זה מחולק כך?
למה לא להמשיך את לימודנו תחת מוסד אחד בן שש עשרה כיתות?
לכל אחד מהמוסדות הללו, יש חלק משמעותי בעיצוב חיינו, שאיפותינו והכיוון אליו נצעד בשנות קיומנו בעולם.

כי מהי השאיפה הנכונה של היהודי בחייו? לאן הוא מחפש להוביל את שנותיו עלי אדמות?
היהודי נברא כדי ליישם את תכלית הבריאה שהיא:

"כל הנקרא בשמי - לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו".

התפקיד של היהודי הוא - להיות השגריר של הקדוש ברוך הוא בעולם. להיות דבק בהש"ת - דרך התורה הקדושה.

יש כאן שני חלקים שמשלימים את התפקיד הגדול:

החלק הראשון - הוא הצמיחה בלימוד התורה הקדושה, בהבנתה ובדבקות בה, כי היא זו שמנווטת את דרכנו אל הכיוון הנכון.

החלק השני - הוא הצמיחה הפנימית והנפשית, אשר תוביל אותנו למצוא את התפקיד האישי שלנו בעולם הזה.

זה בלא זה - אי אפשר.

אך, אם נביט על הילד הקטן בן השנתיים ומחצה, שעומד ברגעיים אלה בתחילת דרכו בעולם הזה - כל מה שדיברנו יישמע מופרך לחלוטין.

א

המיליארדר ו'בעל ההכנה'

שני בחורים צעירים עומדים מולך, ואתה מבקש מהם שתתן אותך בשאיפותיהם. מה הם רוצים לגדול ברבות הימים.

האחד מבטיח עליך ביהירות, ומכריז בפה מלא: "אני רוצה לגדול מיליארדר!" השני, מגלגל את עיניו כלפי מעלה ולוחש: "לי אין שאיפות. מה שהקדוש ברוך הוא רוצה - שיעשה איתי! אני בטל ומבוטל להש"ת!"

מי מהם עדיף?

ובכן, התשובה הינה חד משמעית:

הבחור הראשון, זה עם השאיפות הגשמיות והנמוכות - עדיף עשרות מונים על רעהו!

למרות שלכאורה, השני השמיע משפט שנשמע יותר 'עילאי', ועטוף באיטלסא דקדושה...

אך נקוט כלל זה בדרך:

אדם שאין לו שאיפות - אינו בגדר 'אדם'!

מי שאין בליבו שאיפה מוגדרת, מטרה חזקה, כיוון מדויק ומיקוד במטרת חייו - הריהו דומה למי שיוצא מהבית ונותן לרגליו להוליך אותו לאן שיחפצו.

האם אפשר להתחיל לעבוד עם אדם כזה?!

מי שיש בו שאיפה לא נכונה - אפשר לדבר עימא! אפשר לנסות לשכנעו, לפתוח איתו בדיון ודברים, להוכיח אותו על טעותו - ולכוון אותו בעדיניות אל השאיפות הנכונות...

אבל מי שאין לו שאיפות? עם מי בדיוק תתמקח - עם 'אוויר'?

הקדמה זו תוביל אותנו למסע בעקבות התהליך שעובר עלינו מאז שאנו מגיעים לאוויר העולם - ועד לשלב הנוכחי, שבועות ספורים לפני שנעלה אל שנות ה'ישיבה גדולה'.

ורק את התורה שבכתב, אותה קיבלנו מפי הגבורה באש שחורה על גבי אש לבנה.

את התורה שבעל פה? את ההוראות הנמסרות מרב לתלמידו? אין הוא מוכן לקבל.

הלך הגוי לשמאי, הציע את מרכולתו - ונדחה על הסף בגערה ובניזיפה.

הוא לא התייאש. הלך לו להלל הזקן - והלל קיבלו בסבר פנים יפות, גיירו והורה לו לבוא אליו למחרת ולהתחיל ללמוד את התורה שבכתב.

ביום הראשון, הספיק הגר ללמוד מהלל את ארבעת האותיות הראשונות.

א. ב. ג. ד.

למחרת, החל הלל ללמוד את אותן ארבעת האותיות - אך בסדר הפוך. ד. ג. ב. א.

הגר התבלבל: "רבי, והלא אתמול לימדתי הפוך!"

אמר לו הלל: כפי שסמכת על מה שלימדתי אותך אתמול, כך סמוך עלי שהתורה שבעל פה שאלמד אותך - היא אמת לאמיתה...

במבט חיצוני יש כאן תגובה שנונה ו'העמדה על המקום' לאותו גר.

אך אם נתבונן - הרי שהלל הזקן מלמד אותנו מבט בהיר על מהות התורה בחיינו.

אנו רגילים לחשוב כי התורה שבכתב והתורה שבעל פה - שתי תורות הן. לא ולא!

תורה אחת ויחידה קיבלנו מאת הבורא, אך ידע הקדוש ברוך הוא כי בעולם הזה עיניים גשמיות לנו, וכדי להבין את אמיתה של תורה - עלינו לקבל 'משקפיים' אשר יחדדו את ראייתנו.

רגילים אנו לשמוע את המושג 'השקפה'. מהי 'השקפה'? מבט נכון, ברור וצלול על מהות החיים, על התורה, על דרכי הלימוד ועל הנהגות החיים.

מאז משה רבינו ועד היום, עוברת 'השקפה' המדויקת מרב לתלמידו, ובלעדיה, בלי אותן 'משקפיים', אי אפשר לראות את המציאות ואת התורה בצורה הנכונה!

בלי המשקפיים הנכונים - האדם עלול לראות את אותן הוראות הכתובות בתורה, את אותן אותיות - בצורה הפוכה ומבולבלת!

והדברים אמורים - הן לגבי המבט הנכון על התורה הקדושה והבנתה, והן לגבי המבט הנכון על החיים, על העולם ועל מטרותינו.

אם לא נחשוב את ה'משקפיים' הנכונים - אנו עלולים לפרש את התורה כרצוננו, בלי לכוון לאמיתה, ואנו עלולים גם להגדיר בצורה מעוותת את סדרי העדיפויות בעולם.

בשנות לימודנו בתלמוד התורה, מקבלים אנו את המסגרת הבסיסית של 'משקפי התורה והחיים'.

רגש פנימי?

חיבור?

אהבת תורה?

הזדהות פנימית עם מעשי המצוות?

כל אלה אינם אפשריים כמעט בשנות התלמוד תורה. כל מה שנוגע בפנימיות - מתחיל להתפתח בתוכנו רק בהגיע יום ה'בר מצווה', יחד עם בוא היצר הטוב אל חיינו.

ד

חוקים ומשפטים אותנו לימדת

בשערי הישיבה קטנה ניצב לו נער. ליבו מלא רצון להצליח.

הוא מגיע לכאן מצויד בארגז הכלים אותו רכש בשנות התלמוד תורה, והוא עומד לעבור כאן מסע בן שלוש שנים - בו יתחיל לבנות את חלקי נפשו ונשמתו, בד בבד עם חיבור אמיתי ועמוק יותר להש"ת באמצעות התורה הקדושה.

וכאן, ניגשים אנו לשאלה הגדולה, המעסיקה אותנו ביתר שאת בתקופה זו, שבה ישיבה קטנה וישיבה גדולה משמשים בערבוביא...

מה נשתנתה ישיבה קטנה מיישיבה גדולה?

האם המעבר הזה הוא רק מהיכל אחד לשני? ממגיד שיעור פלוני למגיד שיעור מעמיק יותר?

ובכן, כידוע נתן לנו הקדוש ברוך הוא בתורתו שתי מערכות של כללים.

'חוקים' - ו'משפטים'.

חוקים - הם המצוות והכללים שעלינו לקבלם בביטול ובהכנעה, בלי להבין, בלי לשאול שאלות.

משפטים - הם החלקים בהם ניתנה לנו הזכות והחובה להתבונן, להרחיב את ההבנה והידע, להתחבר לטעמי המצוות וליצור קשר פנימי ושכלי עם התורה.

שתי מערכות אלה - מכוונות כנגד שני החלקים שבנפש.

יש חלק אחד בנפש - הנבנה על ידי הכנעה, החלק הזה שמעדיף להיות מונהג, שאוהב שמכוונים אותו כיצד לפעול, בלי לחשוב הרבה.

ואילו החלק השני בנפש - דורש הסברים, רוצה להבין עד לעומק, לתפוס עד כמה שיכול, להשיג ולהתבונן.

אם נתבונן נגלה, כי לשם כך נועד החילוק בין שנות הישיבה קטנה - לישיבה גדולה:

בישיבה קטנה - האדם לומד לפתח את חלק ה'חוקים' בתוך נפשו. הן בחלק התורה - בו מעודדים אותו בעיקר לקבל

מפי מגידי השיעור, לשמוע שיעורים ולקנות דרך לימוד מפי הדור הקודם, והן בחלק הנפש - בו מוקף הבחור בכללים ברורים ומחייבים, מסגרת המחייבת אותו להתייצב ולהיכנע - גם אם אין הוא מבין את עומק ההוראה.

ואגב, ישנם בחורים המנסים 'להתחכם' ולברוח מההכנעה לחוקים ברורים. אין הם יודעים כי הנפש דורשת את זה, הנפש זקוקה לזה. זו הסיבה כי בדרך כלל בחורים המתחמקים מהכנעה למוסרי התורה - מפתחים אמונות טפלות, שטותיות ודמיוניות שונות ומשונות, למרות שאין בהם כל שכל וסברא. מדוע? כי הנפש דורשת להאמין בהכנעה בדבר מה. אם לא בדרך הברורה והיציבה המסורה לנו מרבותינו - אז בשטויות והבלים ל"ע.

נחזור לענייננו:

לאחר שלוש שנות ישיבה קטנה, בהן בנה הבחור בתוך נפשו את חלק ה'חוקים', היציב והברור, יכול הוא לעבור לשנות הישיבה גדולה.

בישיבה גדולה, מצמיח הבחור בתוך נפשו את חלק ה'משפטים'.

בשנים אלה, הוא נדרש לפתח בתוכו את חלק ההבנה וההשגה בתורה. מתבקש ממנו להתחבר מתוך עצמו למשמעות הכללים והמצוות, ולמצוא את ההבנה והעומק האישי שלו בתורה ובעבודת הש"ת.

זו הסיבה, שבחור שאינו מפתח בנפשו את חלק ה'משפטים' בתורה ובעבודת הש"ת בשנות הישיבה גדולה - ימצא את עצמו עד מהרה מפתח הבנה והעמקה בהבלי עולם הזה, נכבי סוגיות הבל ורעות הרוח, כמו פאליטי"ק וכדומה ל"ע.

זוהי, אפוא, נקודת החילוק החשוב ביותר בין הישיבה קטנה לישיבה גדולה. אך לסיום פרק זה חשוב מאוד להבהיר: אי אפשר ל'חוקים' בלי 'משפטים' - כי מי שרק נכנע ואינו מפתח רצון להבין ולהשכיל אינו מחובר בעומק אל התורה ואל מהות שליחותו בעולם!

ואי אפשר ל'משפטים' בלי 'חוקים', גם לא בישיבה גדולה - כי מי שעושה רק את מה שהוא מבין לנכון מאבד את העוגן הבסיסי של ביטול והכנעה לרצון הש"ת ול'משפטים' של רבותינו!

היוצא לנו מדברים אלו, כי שנות התלמוד תורה, הישיבה קטנה והישיבה גדולה, הרי הם כקומה הנבנית על גבי קומה. אי אפשר לאחת בלי רעותה.

וההבנה הזו מובילה אותנו אל השאלות הנוקבות באמת בתקופה זו - וכפי שנרחיב בעזהש"ת בפרק הבא.

עמיקא וטמירא

מאורו הקדוש של

כ"ק מרן אדמו"ר הזקן רבינו איתמר מנדבורנה זי"ע

שב"ק פרשת שלח – שבת שקודם יומא דהילולא קדישא
גליון מספר 6

♦ באתי לגניי ♦

במוצאי שבת קודש הדין ימלאו ג'ג שנים ליום העלות של רבינו בסערה השמימה ביום השישי כ"ב סיון תשל"ג, ביום זה אבד העולם את כלי חמדו, את חוט הזהב שקישר בינינו לדורות הקודמים, רבינו זי"ע שעוד זכה לחזות בזיו פניו הקדושות של הסב"ק הרבי ר' מרדכי מנדבורנה זי"ע, והעביר לדורות אחריו את משנתו הבהירה ודרכו בקודש לידע את המעשה אשר יעשון.

רבינו זי"ע זכה לאריכות ימים מופלגת וזכה לראות דור רביעי הולכים בדרכו ומנהיגים קהילות בישראל בדרכי אבות. כל חייו היו מקשה אחת של עבודת ה' בהתבטלות מוחלטת, ולא החזיק טיבותיה לנפשיה וכך חניך את צאצאיו ותלמידיו.

בגליונות האחרונים הוצגו מן החרכים אל שגב דמותו של רבינו זי"ע וניסו להתחקות אחר הליכותיו בקודש. ובעוד שהמלאכה היתה נראית בראשיתה כקשה מנשא משום מיעוט החומר שהיה בידי המערכת, כי כידוע היה רבינו מסתיר מעשיו וממעט מאמירת ד"ח ברבים, ולא נותר לנו לפליטה אלא מדברי בניו שהעלו את זכרו הטהור בדבריהם.

אך לאחר הוצאת הגליון הראשון (שבא בעקבות שני קונטרסי 'עמיקא וטמירא' שיצאו בשנים האחרונות לקראת יומא דהילולא) לא פסק דום התגובות מלבוא אל שולחן המערכת, ומגליון לגליון הדרם גובר הולך, זקני החסידים נרעדו כי הנה זכרו של רבינו עולה על שולחן מלכים, פרחי החסידים הרוו את צמאונם ממשנתו של רבינו וכולם עמדו לבקש 'מי ידאנו טוב' מגני המלך.

ידם של חברי המערכת התמלאו במלאכה, ותיקי החסידים נאותו להעביר מזכרונם מה שחזו עיניהם בעת הסתופפו בצל הקודש. הם לא מנעו עצמם מלכתת רגליהם ממקום למקום ומעיר לעיר לראיין ולשמוע מחשובי הרבנים ומהתלמידים על מה שראו ולמדו לקח בשנות השובע בהלו נרו על ראשינו.

ובס"ד המאמצים נושאים פרי, ואט אט עולם ומתקדם לו הספר 'עמיקא וטמירא' שמקוים אנו להוציא לאור עולם, שיעסוק בתולדות חייו ותהלוכות קדשו של האי צדיקא ופרישא, ומשנתו הסדורה להנחילה לדורות.

אך כבדי שנוכל להוציא מן הכח אל הפועל, ובכדי שלא נחמיץ עוד פרטים מחיי רבינו זי"ע ואמרותיו הטהורות, פונים אנו בבקשה – אל תמנעו טוב מבעליו, שנוכל להשקות צאן עדרים ממימי הדעת לדורות עולם. ובטוחים אנו בכוחו של אותו צדיק שימליץ טוב על כל המסייעים בעבודת הקודש, להתברך בכל מידי דמיטב ברוחניות ובגשמיות עד שזנכה ליום המקווה בבנין הבית השלישי במהרה בימינו אכ"ו.

♦ טמירא דלעילא ♦

מתורתו של רבינו זי"ע

בהיותו ועומדים בערב יומא דהילולא שהזמן גרמא להעלות זכרון קדוש, הבאנו עלי גליון מדברי תורתו של רבינו שנכתבו עלי גליון בהקדמה לספרי 'עו"ת אור יצחק' שנתחבר ע"י הרה"ק הנחל יצחק מוזטשאק – בן רבינו זי"ע שיצא לאור בשנת תרצ"ט, ומהם למדנו הוכחות והחובה להעביר לדורות הבאים מקדושת גודלות הצדיקים שראו עיניהם.

יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה וגו', ויאמר ה' אל משה קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו וגו', ונתתה מהודך עליו (במדבר כז, טז-כ). וברשיי (ד"ה מהודך) "ולא כל הודך נמצאו למדין פני משה כהמה פני יהושע כלבנה" ומקורו בגמ' (בבא בתרא עה). זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה בלימה. ומקשים, למה דוקא הזקנים אמרו כן, הרי כל בני הדור הכירו את משה רבינו. גם איך יאמרו על יהושע ע"ה אוי לאותה בושה כו'. (וע"ש במהרש"א).

ואמר כ"ק אאמו"י הרה"ק שליט"א [ה"ה רבינו זי"ע] לתרין בזה הדרך, דבאמת כל דור קטן משלפניו, וכמ"ש בזה בספר קהלת יצחק (פרשת ויקהל) כמה שאנו אומרים בסליחות 'אשמנו מכל עם בושנו מכל דור'. ובאמת אמרו (חגיגה כז). 'אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרימון'. ובמדרש (פ' תולדות) 'ורח את ריח בגדיו, כמו בגדיו, ע"ש. ואך נאמר דישראל גרועים ואשמים מכל עם ח"ו.

אך באומת העולם היו דורות הראשונים עובדי גילולים, ואומר לעץ אבי אתה, ולאט לאט הכירו דזה הבל ומאמינים בד' ב"ה, נמצאו דורות האחרונים נעלים מהראשונים. וכישראל לא כדורות הראשונים דורות האחרונים (ברכות לה:), וכל דור מתבייש משלפניו, וזה אומרו 'אשמנו מכל עם', באשר 'בושנו מכל דור', שכל דור גרוע משלפניו, משא"כ באומות כנ"ל.

ידוע מאמר אא"י הגה"ק מוה"ר נפתלי צבי מראפשיץ זצוק"ל זי"ע כמדרש (בראשית רבה כד, ב) הראה לו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ושורשו, דור דור וחכמיו וכו', דור דור ומנהיגיו. והקשה, למה הראה לו הש"ת את הדור לפני שהראה לו את החכם והמנהיג. ותירץ, כי המנהיג הוא לפי הדור, וא"כ כאשר הדור הוא בקטנות צריך גם המנהיג להיות בקטנות. וזהו לטובת הדור, כי אילו יהיה הדור בקטנות והמנהיג בגדלות, לא יוכלו לסבול את אורו, ולא יוכלו לקבל ממנו שום השפעה טובה. לפיכך אילו היה הקב"ה מראה לאדה"ר את המנהיג לפני שהראה לו את הדור, היה אדה"ר משתומם לראות שיש לדור מנהיג קטן הקומה, ויהיה הדבר בעיניו לחוכא ואיטולולא, אשר אדם כזה הוא מנהיג בישראל, לכן הקב"ה הראה לו את הדור, וממילא יובן לאדה"ר פשר הדבר. וברוב ענותנותו אמר וזקני הנ"ל על עצמו, ודפח"ה.

והיו דתכלית המנהיג לתועלת העם דייקא כידוע, וכדפירש בספר הנ"ל (פרשת פנחס) שביקש משה רבינו ע"ה 'ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה', שיהיה המושך בעמוד ה'

לזכר עולם יהיה צדיק

רבינו הקדוש והטהור
רבי איתמר זי"ע מנדבורנה
בן רבי מאיר מקרעטשניף זי"ע
נלב"ע כ"ב סיון תשל"ג

ומנו"כ באוהל אדמו"ר"י בית נדבורנה במרומי הר הזיתים

לזכר עולם יהיה צדיק

חלק מהוצאות הדפסת הגליון
נתרם לעילוי נשמת

הגה"צ רבי ישראל אליעזר הגר זצ"ל

בן הגה"צ רבי משה זצ"ל בעל 'ברכת משה'

אב"ד סערט ויז'ניץ ירושלים – ונינו של רבינו בעל הילולא זי"ע

שנסתלק בהאי שתא ג' כסליו תשפ"ו

נדבת בניו הרבנים הגאון צ"שליט"א

♦ בעינינו ראינו ♦

סיפורי מופת ותהלוכות קדשו של רבינו זי"ע מפי זקני החסידים אשר בינינו לאויש"ט ומבני משפחת המלוכה שהעבירו לידי המערכת טובות זכרונות מימי קדם בעת שבתם בצל הקודש במחיצת רבינו זי"ע

עלה ונתעלה ממלאכי אש

סיפר כ"ק אדמו"ר מוויזשניץ שליט"א נין רבינו זי"ע -

שמעתי מפי הרב יעקב מאליק שהיה נקרא בפי כל 'יענקל שניידער' (ע"ש עבודתו כחי"ט), ששהיה נאמן בית ושל רבינו בשנות מגוריו בוואשינגטון הייטס, וכל עול הבית ועצרו היו מוטלים על כתפו והלה מילא מלאכתו נאמנה. בשנת תשכ"ז גיסו נחלה מאוד במחלה האורורה ומצבו התדרדר עד שהרופאים הרימו ידיים ונאשו מחייו ר"ל. יענקל שהיה חסיד סקווירא החיש צעדיו לבית הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע ונתן לו קוויטל עם פ"ג עמור גיסו שמוטל על ערש דוי. הרבי מסקווירא שהכיר את ר' יענקל ופועלו הרבים למען רבינו זי"ע נענה ואמר לו 'דו דייסט זיך ביים נארברנער רבין' און דו קומסט צו מיר? גיי צוריק צום נדברנער רבין' און גיב די קוויטל, ווייל ער קען דיר דערלאנגען א ישועה! אבער זאלסט זעהן זיך נישט לאזען פון איהם! [היך מסתובב אצל האדמו"ר מנדבורנה ובאת עד אלי להתפלל עליו?], קח את הקוויטל וחזור להרבי מנדבורנה והבא לו הקוויטל, כי רק הוא יכול לפעול הישועה אמנם ראה להתעקש עמו...]. מיד עשה ר' יענקל כדבריו ונסעתי והבאתי את הקוויטל לפני רבינו, ורבינו בירכני שתהיה רפואה. אבל כיון שראה ר' יענקל שרבינו לא פטרו בהבטחה הבין את שהורה לו הרבי מסקווירא, ובהיותו חסיד ובעל אמונת חכמים עשה כמצווה עליו, ובעמנו על מפתן הדלת אמר 'רבי! הלא ידעת שאני בן בית ומשתדל לעזור בכל מה שאפשר, ולכן אם לא יהיה רפואה לגיסי, והברכה לא תועיל, איו זו היא הפעם האחרונה שאני עובר במפתן דלת זו'. וכך יצא והלך לביתו.

בכל צרתם לו צר

שה כ"ק אדמו"ר מסטאנסלאוו - מאנסי שליט"א נין רבינו זי"ע -

המעשה היה ביום חמישי, וביום השב"ק בא דרכו להתפלל בהיכלו של רבינו, ובבואו לבית הנכנס פגשו אחד מנכדי רבינו [הרה"צ ר' ברוך ראזענבוים אדמו"ר מנאנאש וזכ"ס'ו שליט"א] ומיד אמר לו, 'וואס האסטו געטוהן צום זיידען אז ער איז זייער נישט רוהיג פון דעמאלטס?' [מה עשיתי לרבי, כואו יצאת מחדרו, הוא אינו מוצע מרגע לנפשו]. ר' יענקל עשה עצמו כאינו יודע ושאלו, 'מה כוונתך'. וענה שמוצע צאתו מחדר קדשו של רבינו רואים שיש איהו ענין שמעיק עליו ואינו נפה לתנו, ובמשך הליל שלאחר מכן - ליל שישי, ריד במרוצה לבית מדרשו ג' פעמים והתנפל על הארון קודש בתפילות ובדמעות שליש', עד שאינו מוצא מרגע לנפשו.

מעשה נורא על עבודת קדשו של רבינו

סיפר כ"ק אדמו"ר ממוזקא שליט"א, שכשנות נעוריו הסתופף בצל רבינו שבתו בארה"ב -

היה זה לערך שנת תשכ"ח לאחר הסתלקות הרבנית הצדקנית ע"ה לילה בדעתי בבוקר יום שיש אחד לנסוע לשבת לוואשינגטון הייטס להכילו של רבינו ולשהות במחיצת קדשו בשבת קודש. ובדרך לביתו של רבינו הייתי צריך לנסוע בשתי רכבות מוויזשניץ למוזקא הייטס, והיה צריכים לחכות בערך רבע שעה בין רכבת לרכבת. לקחתי מונית ספיישל אולם נתארכה הדרך והיה נראה כי לא אספיק את הרכבת מיועדת ויהיה עלי להתמתן עוד כחצי שעה עד לרכבת הבאה. אך בבואי לתחנת הרכבת גיליתי לשמחתי שארעה תקלה ברכבת והיא עדיין לא יצאה מהתחנה. מיד עליתי עליה ולא עברו רגעים פספוסים והתקלה אותרה והרכבת המשיכה בדרכה. ובבואי לתחנה מוואשינגטון הייטס ידעתי שעלי לחכות בעוד רחביע שעה, אך כעבור דקות הגיעה הרכבת הקודמת שכנס היא מסיבות טכניות התעכבה בדרכה. וכך באתי לבית רבינו מוקדם מהצפוי.

והנה דרכו של רבינו היתה שהיה יושב בחדרו הסמוך לסלון, ואם היו דופקים בדלת היה מצלצל בפעמון והיה זה סימן כי ניתן להיכנס אל הבית. ובבואי אל פתח הבית ראיתי שהדלת החיצונית פתוחה לרווחה, והיה זה פליאה בעיני שמעולם לא ראיתי את בית רבינו פתוח בלא סיבה. ניסיתי לדפוק ולצלצל בפעמון ולא שמעתי קול מענה. ולפתע שומע אני אנטוח גדולות מתוך הבית. לא התמהמהתי ומיד רצתי אל הבית ולחדרתי מצאתי את רבינו אוהז בדלתות ארון המטבח ורגליו תלויות באויר, מיד סיעתי בעדו לדרת. והתברר שרבינו עלה על כסא בכדי להוריד את פטות השבת שהיו מונחים בארון למעלה, ובעת עלותו החליק הכסא, ובשארית מחותניו נגלה על דלתות הארון והיה זה כפסע לנפילתו ארצה ח"ו. ומיד הושבתו על כסא בכדי שיעור ממאמציו הגדולים בדקות האחרונות, רבינו היה חיוור כסיד והיה מוטל על הכסא בחוסר אונים כשאנחות כבדות נשמעות מפיו, יצוין כי רבינו היה אז יותר מנבן שמונים לגבורה, והמעשה היה מאמץ אדיר עבורו. ניסיתי לשואלו האם חפץ מאיזה משקה להשיב את נפשו, אך רבינו לרוב חולשתו לא הגיב, וכך דקות ארוכות

הוסיף כ"ק אדמו"ר מסוליצא שליט"א על מעשה זה, 'מוצאתי את יענקל הג"ל בשנת תשס"ו, וגם סיפר לי כ"ל, ואמר לי שכעת [אחרי ארבעים שנה בדיוק] הנני בא מסעודת השלישים של גיסי זה, שזכה להבריא ולחיות עוד מ' שנה תמימות בזכותו של זקני הגדול - רבינו זי"ע'.

והסנה בוער באש

סיפר כ"ק אדמו"ר מנדבורנה שליט"א נין רבינו זי"ע -

הנני זוכר האך שראיתי בפעם ראשונה האך שאא"ו רבינו זי"ע מדיק הנרות כערב שב"ק אחר בואו לאחר שהעתיק את מקום מגוריו לארה"ק. והיה זה מחזה נורא הוד, שבערו פניו כלפדי אש בדבקות עילאה, והיה זה בהיותו כבן י"א שנים ועד היום עומדת דמותו הקדושה בעבודתו הגנובה לגנע עיני כיצד קיבל את השבת בתערת קודש לקראת שבת מלכתא. וזכרו לא יסוף מזרעו.

לא יחל דברו

סיפר הרה"ח מרדכי פוריס [מב"ב] שליט"א -

בילדותי גרנו בשכונת גבעת שאול שבירושלים, וביום ראשון כ"ד סיון תשל"ג יצאנו אני ואבאי ז"ל יחד עם המוני בית ישראל ללוות את ארון הקודש באשכנזיה דרבי שהתקיימה בככר השבת. ולאחר מסע הלילה חזרנו רגלית לגבעת שאול, ובאמצע הדרך יצאו כמה אנשים מדירה אחת ויבקשו מאבאי ז"ל אם יכול להשלים מניין ולהשתתף בהלווית איזה יהודי מחו"ל שאין בני המשפחה נמצאים על ידו וקווקים למנין כדי ללוותו למנוחתו האחרונה. כמובן שאבאי נטפל לעושי מצוה. ובמהלך הלווית אותו יהודי נתברר לו כי יהודי זה היה הבעל תפילה בימי ראש השנה בבית מדרשו של רבינו זי"ע שזה עתה שבנו מהלווייתו. וביום ששי בבוקר (לפי שעון ארה"ב) ההזר נשמט ליוצרה. והמשיכו לספר לאבאי ז"ל, שפעם אחת חלה מאוד עד שהרופאים אמרו נושא לחייו, וכאשר הוזר עצמו לפני רבינו, אמר לו בנחותא, 'כל זמן שאני כאן אין לך ממה לדאוג ותחיה'. ואכן בשעה שעלתה נשמתו של רבינו בסערה השמימה תמה תקופת הבטחתו ואף אותו יהודי נפטר לבית עולמו ואף בא לקבורה באותו זמן שהתקיימה מסע הלווית רבינו. וראינו בחוש את גודל כח הצדיקים ופעולתם לחיים.

צדיק גזר

סיפר הגה"ח רבי אברהם פופר הי"ו -

שמעתי מבני של רבינו זי"ע, הרה"צ רבי מאיר זצ"ל, שפעם מכר איזה נכס, והיה צריך לקבל עבורו כסף רב, אך הממשלה עכבה את הכסף מלהגיע לידו, כי היה חייב מוכס רב משנים עברו על הנכס שזה עתה מכרו, באמרו לו שער שלא ישלם את כל המוכס לא יקבל את כספו. הוא עשה כל מה שביכולתו להשיג את הכסף וגם שר עורך דין מוצלח, אבל גם הוא אמר לו שאין ביכולתו לעזור, ורק כאשר ישלם את המוכס שהצטבר, יקבל את הכסף העודף. בצר לו, יען לו אחד מידידיו שילך להרה"ק מהרי"ץ מליובאוויטש זצוק"ל ויזכר את עצמו לישועה, ואכן כך עשה. ויהי כאשר חזר ונכנס לאביו, ראה אביו רבינו זי"ע על פני שאיזה דבר מפריע לו, ושאלו מה קרה עימו. וסיפר לאביו את כל התלאה מה שעבר עליו ואת אשר נכנס להרה"ק מליובאוויטש. כאשר שמע רבינו את דבריו, עשה תנועה בידו, כמי שאומר, לזה אין צריכין לילך למקום אחר. ואמר 'חסר דאגה מליבך, כי ביום פלוני תקבל את הכסף במלואו'.

ואכן לאחר איזה ימים באותו היום שנקב בא אליו העורך דין, ואמר לו שקיבל ידיעה כי בעוד כמה ימים יקבל את הכסף, אף בלי שישלם את המוכס והיה זה היום שבו נקב רבינו שקיבל את כספו ויהי לפלא.

ליחדך באהבה

סיפר ר' אסף לוי הי"ו ממתפללי בית מדרשו של רבינו בת"א ואף זכה להסיע ברכו את רבינו -

פעם אחת כאשר זכיתי להסיע את רבינו ברכבי, ולפתע ארע תאונה כאשר התנגשתי עם רכב שנסע בסמוך אלי, ונקלענו למצב סכנה. רבינו בראותו זאת התחיל לקרוא קריאת שמע בשלוות הנפש כאילו עומד בבית מדרשו וקורא קריאת שמע בעת התפילה, ולא

לא ידעתי להשיט עצות בנפשי לנוכח המחזה. וכך ניסיתי כחיי שוב אך ללא הועיל. ורק לאחר זמן ארוך שבה אליו רוחו מעט וקם לשוב לחדרו ועדיין אל היה כול לדבר מרוב תשישות וסימן לי בידו שאכין לו [מי"י תה], והוספת מעט סוכר יתר על המידה לחזק את כוחו אחר המאמץ הרב.

וכך ישב רבינו על מקומו באפיסות הכוחות עד אין שיעור, באופן שאי אפשר לתאר כלל. עד כניסת השבת. אך כאשר פרשה השבת כנפיה על העולם נתאור רבינו בגבורה וירד לבידמ"ד בכוחות עצמו וירד לפני התיבה לתפילה מנחה כדרכו בקודש בשלהבת אש ובנעימה. ולא היה ניכר עליו מאומה מכל אשר ארע עימו בשעות האחרונות. וכאילו לא היה. ואנכי לא ידעתי את נפשי בהשתוממות על הכוחות השמימיים שנשכו ברבינו, שרק לפני מספר דקות לא היה מסוגל לדבר מרוב חולשה, וכך היה משך כל השבת.

ובסעודת ליל שבת קדוש כשהסבתי על שלחן רבינו, סיפרתי לו את כל קורות הדרך עמי ועל הרכבות שכאילו חיכו רק לי וכך זכיתי לבוא ולהיות לעזר לרבינו במצב זה. אך רבינו הניף ידיו בביטול, כאילו אינו יודע מה לו ולכל הסיפור הגיל, כי רק הכל הוא מאותו יתברך, וגדלותו ועושרו נתנו נאמרו בו כאחד.

מברכות פיר יתברכן

סיפר הרה"ח רבי יושע עקשטיין שליט"א מזקני חסידי נדבורנה שזכה להסתופף בצילו של רבינו זי"ע -

נכנס יהודי להיזכר לטובה לפני רבינו, אחר שכבר זכה שעלדו לו שלוש בנות, ובקשתו בפיו, מאחר שאשתו פסקה מלדת כבר כמה שנים ועדיין לא זכה לבן זכר, ונפשו בשאלתו מכין שעדיין לא זכה לקיים מצות פיר, ועוד בכך יהיה לו בן שיאמר עליו קדיש לאחר פטירתו. רבינו כאמור היה מיצר תמיד בצרת ישראל, והרגיש בצערו של אחרים תמיד, אך כאן יצא רבינו מגדרו, וברכו לשלום, באמרו: 'די איבערשטער זאל העלפען דו זאלסט וזכה זיין צו חתונה מאכען אלע קינדער', [ה' יעזור שתזכה להשיא עוד כל הצאצאים, ולהכניסם תחת החופה]. והיהו בשמעו את ברכת רבינו, חשב לעצמו, 'בודאי לא שמע הרבי בקשתי המלאה, שהרי לא בירך כלל מעניין הבקשה, ולכן חזר ופרט את בקשתו, שהשקה נפשו לזכות ולהיפקד בבן זכר! אך רבינו חזר ושנה דבריו 'יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שתזכה להכניס כל הצאצאים תחת החופה בשעמ"מ, כאשר חזר הלה להרצות בקשתו בשלישית, ורבינו מברכו ברכת הקודש פעם נוספת ושלישית, הבין הלה את הרמז ויצא מחדרו של רבינו בפחי נפש, שלא נתמלאה בקשתו.

אולם ברכת רבינו לא איחרה מלבוט, כי כמה חדשים אחר פטירת רבינו ביום כ"ב סיון תשל"ג - בעיצומו של יום הכיפורים תשל"ד פרצה מלחמה גדולה בארה"ק הנקראת 'מלחמת יום הכיפורים', והבהלה ובלבול היו גדולים עד למאד, וכמה אלפים מישראל נהרגו רח"ל באותה מלחמה. וכאשר פרצה המלחמה מהירו וקראו לכל אנשי מילואי הצבא שיבואו מיד להתניב בחזית כדי להרוץ את הערבים הרועים להוציא זמנם על ארבעי רח"ל. והאיש הגיל' ג"כ נקרא להתניב מיד לאנשי הצבא, ואכן יצא להילחם אל מול האויב, ובעת היותם במקום סכנה הבינו להם מארב כל אנשי הפלוגה ששהו עימו יחד נהרגו ורק הוא ניצל בניסו ניסים מהתופת, ויצא בגפו שלם בטופ מכל חיילי פלוגתו! אז או הבין ברכת רבינו שביכרו בשלום, שיזכה להכניס כל נשותי תחת מוטות החופה בשעמ"מ!!!

רבינו במצוה טאנץ

מסוכך ובדחופות. ואף קבעו לו תור לביצוע הניתוח - למחרת היום בשעה עשר בבוקר. 'היות ואני זוכר עוד מטל' ילדותי בפולין, שח האיש, 'כי נהוג לקבל ברכה מרבי. פניתי לברר היכן נמצא כזה'. ואמרו לי שכאן, ב'יד אליהו' מתגורר רבי. באתי לקבל את ברכתו והנה לאחר ששימעה הרבי על מצבי אמר לי: אמור לפרופסור שאמור לבצע את הניתוח. שיש רבי בתל אביב, שאמר שאין צורך בניתוח: 'כעת סיכם היהודי, ונבך אני ברעיוני ואיני יודע מה לעשות'.

קעבור שנים מספר, ביומא הדילולא דרבנו הק' ז"ע, שאדהכי והכי נסתלק לעלמא דקשומט, הגיע אותו יהודי לבית מדרשו של רבנו והשלים את המשך הסיפור: 'למחרת בבוקר, לקראת מועד עריכת הניתוח, הגעתי אל הפרופסור ומסרתי לו את דברי רבנו. הלה חקך בדעתו ואמר, שאם הרבי פסק כך, בוודאות כה מוחלטת, אולי כדאי איפוא להעריך את המצב מחדש ולבחון שוב את הצורך בביצוע הניתוח. עקב כך דחה לביעתיים את ביצוע הניתוח ונתן לי תרופות ובסיעתא דשמיא פעלו התרופות את פעולתן, ושוב לא היה צורך בניתוח! יהודי זה היה מופיע מאז בכל שנה ביומא הדילולא של רבנו ומספר את סיפורו ברבים...

הרבי שהישועות בידו

מספר הרה"ח ר' מנעל עקשטיין הי"ד -

שנה אחת שהיתי בצילו של רבנו בימי ראש השנה, כשאבי הרה"ח ר' משה ז"ל שימש כבעל תפילה. בעת הקידוש נכנס אל רבנו יהודי עם בתו שישבה בכסא גלגלים, בהזוהה משותקת רח"ל זה ח"י שנים. הלה תינה את צערו לפני רבנו באמרו שכבר כשל כח הסבל ואינו מסוגל לשתא עוד. רבנו הושיט לו פרוסת 'לעקאך' ואמר שיתן לבתו וזה ידא לרפואתה. לאחר צאתם, פנה רבנו לאבי ואמר: 'ר' משה, לשם מה בעצם נצרך שיהיו כה הרבה רבי'ם בעולם, הרי אפשר היה להתספק ברבי אחד, שכל ה'עולם' יסע אליו והוא יפעל ישועות עבורם, לא? אלא, שלא כל אחד יכול להושיע אצל כל רבי ולא כל רבי יכול להושיע לכל אחד, ואלו הזקוקים לישועה מסתובבים איפוא אצל כל הרבי'ם, עד שמגיעים הם אצל אותו הרבי שישועתם בידו... קעבור ימים ספורים היה זה לשיחת היום שנערה משותקת מתל אביב שבה להיפקוד לאחר שמונה עשרה שנה...

אחוז בכסאי

מספר הר"ד יצחק פיית הי"ד -

ומעשה שהיה, ביחודי שנכנס בבדלה לבית מדרשו של רבנו וזעוקות שבר פנה אליו ואמר: 'רבי, הצילי נא! רבנו חרד לקראתו ושאלו מה אירע, והלה סיפר בחיל ומורא כי בפתע התרגשה על הנחת ביקורת מטעם השלטונות. והיות והוא יודע שאין הכל כשורה וכחוק אצלו, חושש הוא פן יבולע לו מהם. אמר לו רבנו, 'החזק בכסאי, אל תירא ואל תחת'. לא עברו דקות רבות ואנשי הביקורת - שעקבו אחר נתיב משטחו של הנמלט - נכנסו לביהמ"ד, כשנשמחו של הלה כמעט ופורחת ממנו מרוב פחד. אך רבנו לא נרתע ופנה אליהם ברוגע: 'האם מחפשים אתם דבר מה?' מכיון שהסתכלו הללו לכל עבר ולא ראו כי אם את רבנו לבדו, ענו בשלילה והלכו כלעומת שבאו.

לאחר שהיהודי הנמלט נרגע מעט מרגעי האימה שעברו עליו, פנה אליו רבנו והוכיחו שבשט מוסרו: 'כיצד זה לא תתבייש, האתה תעשה בחנותך ככל העולה על הוחך ואני אאלץ לחולל עבורך מופתים? אלא מאי, שאיך יודע כיצד לכלכל את חנותך בתבונה וביחוס, רבה איפוא ואלמך ביה', כך התיישב רבנו לשיחה ארוכה עמו, בה חקר אותו על כל תהלוכות מסחרו. משאו ומתנו ותיכן את צעדיו שיהיו מעתה והלאה בצדק וביחוס. ובאופן שגם ירויח את לחמו בכבוד.

היה ניכר עליו כלל בסכנה בה הוא מצוי. [אך מ"מ קרא קר"ש כיון שהיה בסכנה גדולה, אבל לא היה נראה עליו כלל]. ומהוזה זה עומד תדיר לגד עיני שלא להיבדל ממנה שנעשה מסוכס, ונסך כי כח ועוז רוח לעמוד בנסיונות כשהואה אני את דמותו של רבינו בשולתו מקבל עליו עול מלכות שמים באהבה.

עיניים צופיות

סיפר הגה"ח הרב אפרים רובינשטיין שליט"א -

פעם נגש לרבינו אחד ממתפללי בית מדרשו בתל-אביב, וביקש ברכה עבור בנו שהגיע זמנו להתייצב לעצבא, וביקש ברכה בלשון 'שיעבור את הצבא בשלום', נענה רבינו ואמר רבינו, 'וכי לעבור את הכביש לא צריכים לעבור בשלום'. הלה שלא הבין 'רבי מה הוא, אמר שוב, 'רצוני לקבל ברכה שיעבור את הצבא בשלום לא את הכביש', אבל רבינו אמר לו שוב, 'וכי לעבור את הכביש לא צריכים לעבור בשלום', וכך בשלישית. עד שהלה אמר, אם כן שיברכני רבינו בשתיהם, וכך הוה. למחרת היום יצא בנו ברכבו לעבר לשכת הגוים, ובאמצע הדרך עבר הרכב תאונה מחוריה עד שהתהפך ועלה כולו באש, אבל בנו יצא מושם בלי פגע כלל, הלה נסער בראותו כי כן הוה רבינו את הגזירה שמרחת על ראש בנו והחיש צעדיו לעבר בית מדרשו של רבינו להודות לו על ברכתו מיום האתמול.

כי כן ימלאו

עוד סיפר הגה"ח הרב אפרים רובינשטיין שליט"א -

אבי מווי ז"ל בנה בבית מדרשו של רבינו 'באר מים חיים' בתל אביב גדר מעץ סביב מקומו של רבינו. רבנו הכיר לו טובה על כך, והתעניין אצלו אודות משפחתו. כשנודע לרבנו שבנו - אחי הינו בן י"ח שנה, נענה ואמר: 'נו, א"כ הרי צריך לשדכו' אך אבי ז"ל אמר שלדעתו הוא עדיין צעיר לימים. 'אם כן איפוא', ענה רבנו, 'היה זה בעוד שנה'... והנה קעבור שנה תמימה בדיק - מיום ליום - בא אחי בקשרי שידוכין...

קויטעל מחפסת סיגריה

כח סיפר הגה"ח נפתלי גרינצווייג הי"ד -

אימי מורת ע"ה חלתה המחלה קשה והרופאים התייאשו מחייה והכניו את בני המשפחה לרוע מכל. היה זה בזמן שהגיע רבינו ז"ע לארה"ק להשתתף בשמחת החתונה בבית פיטסבורג בשנת תשכ"ח, החתונה התקיימה בעיר חולון, ואמרו רבי אהרן גרינצווייג ז"ל ראה אחרי החופה שהנה רבינו הלך לשבת באיזה גינה מאחורי מקום החופה ועישן סיגריה, מיד הלך והוכיר את אשתו החולנית, אמר לו רבינו, 'וכי אין לך קוויטעל?' אמר לו, 'אין לי תחיתת ניר כעת מכיון שהלך בבגדי שבת, מיד הוציא רבינו את חפסת הסיגריות וקרע את ניר העטיפה מלמעלה וביקש ממנו שיכתוב קוויטעל עבורה, ואכן כך עשה, ואמר רבינו שביקש זאת ממנו מכיון שרוצה לראות כל הזמן את שם החולה לפניו. והוכיר אותה ואת עצמו לישועה. ואמר שאח"כ כשהלך לביתו אחרי החתונה כבר שמע שכל הרופאים נדחמו כולם שהיא התעוררה למעלה מדרך המבע, וידי לבס.

הרבי מתל אביב שלא צריך ניתוח...

סיפר הר"ד יצחק וונפלד הי"ד -

היה זה בשנת תשל"ג. בהגיע פעם אל ביתו טאה קודש, רואה אני אדם היוצא מחדרו של רבנו ומתיישב על ספסל סמוך כולו נסער, נבך והמום. לשאלתי על מה ולמה, סיפר לי כי הוא חולה במחלה מסוימת. ורופאו קבעו כי עליו לעבור ניתוח

טמירא דלעילא • המשך מעמוד ב'

'שאמר הקב"ה למושה, הגיע שעת של יהושע תלמידך לשרת'. ועוד אמרו (שם) 'שלא היה יודע משה מה יהושע דורש'. היינו שכבר היה נחוץ שידרוש יהושע לדור האחרון כפי בחינתם, וזה לא היה להשגת משה רבינו ע"ה הגדולה.

ולכן הזקנים שבדור שהיו מדור הקודם במדרגה גדולה והוצרכו למאור גדול, הרגישו עתה שפני משה היה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, שלא האיר להם כ"כ, והוצרכו להתחזק בהתעוררות זכרון אור פני משה. אמנם כל בני הדור הרגישו עתה תוקף הבחירה בקו השוה, ובהארת יהושע התחזקו לנצח היצר ובאורו ראו אור, והיה שמחתם שלימה בהשגת הקדושה, ולא חסר להם כלל, ולא הרגישו יתרון באור פני משה כלל, לפי שנתמעטה השגתם.

ולזה אחר אומרו זקנים שבדור דייקא אמרו כו', סיים אוי לאותה בושה כו' על שאר בני הדור שלא השיגו כלל דעת דור הקודם. וכמ"ש ביושנו מכל דור כו"ל. ועל יהושע לא שייך זה, שהרי גם משה רבינו ע"ה בעצמו הוכרח לירד לבחינת העם דייקא כו"ל, שלא יאיר להם יותר מדאי ותתבטל בזה בחירתם כו"ל, ודפח"ח:

ומדבריו הקדושים למדנו על גדל מעלתם של הזקנים שזכו לראות עולם מלא בצדיקים וסופרים שהאצילו מהחם על כל דרי תבל, ועד כמה השפיעה עליהם הסתופפותם בצל צדיקי קנזא להתעורר לדבקות בהקב"ה ולתשובה שלימה. ועל כן נקראים המה אל הקדוש לדלות ולהשקות לדור אשר לא ראו את יוסף, ולא זכו לחוות בזיו פניו המאירות של רבינו זי"ע, ולזכות את הרבים מאוצרותיהם הברוכים במשנתו ותורתו של רבינו בעל ההילולא זי"ע

רועה להם דייקא ולא לתועלת עצמו. וכתב, דזה פי' הילקוט, שופטים ושומרים תתן לך, שנקראו דיינין על שמך, דמושה רבינו ע"ה אמר לישראל למנות שופטים שיהיה לך דייקא, ונקראו על שמך שהם שופטים של ישראל לתועלתם ולא לעצמם.

והנה תכלית הבריאה שיהיה האדם גבור המובש את יצרו, ויעבוד ד' ב"ה וענתה בו צדקתו ביום מחר כי יבוא על שכרו, כי בדין הוא שיטול את שכרו, ולא כמתנה נהמא דכסיפא, כידוע מוסה"ק. והנה מעשי רשעים בחושך, כמו שאינא במדרש (ריש פרשת בראשית) ותורה אור, מעלת מחשבות היצר הרע, כמאמרם ז"ל (קידושין ל:). והמעטוג יאיר עיני העדה באור תורה, שיתחזק כל אחד בעבודת השי"ת, והקב"ה עוזרו (שם), ובה ישיג תוספת אור מאורו יתברך, ומהאור הזה יבא שמחה, כמו שנאמר, מאור עינים ישמח לב (משלי טו), ע"ש ברלב"ג, ומצודות, וכמ"ש אור החיים הק' (ריש פרשת עקב).

ואמרו ז"ל (סוכה נב). כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ולכן בדור גדול שהיצר גדול ומחשיך מאוד ר"ל, צריך להיות המנהיג גדול להאיר באורו הגדול מרוב החשכות. אמנם בדור שפלו היצר והחשכות אין גדולים, כשיהיה המנהיג גדול יאיר מאוד נגד מעט החושך, ולא ישאר לעם שום בחירה למלחמת היצר, ויחסרו מעלות הנ"ל הבאים ע"י מלחמת היצר והתעברות השכל, לכן צריך להיות המנהיג דקא לפי הדור.

וזה י"ל מה שאמר הקב"ה למושה במעשה העגל (ברכות לב). 'וד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו למה לך גדולה [כ"ה] גירסת הב"ח]. מיד תגיש כורו של משה, עכ"ל. היינו שלא יגדל כחו יותר ממדרגת העם ויאיר יותר מדאי כו"ל. וזה י"ל נמי מאמרם ז"ל (מדרש תנומא פרשת ואתחנן)

טמירא ונעלם

פענוח תמונות מרבינו זי"ע

רבינו בשמחה עם הרה"ק רבי ברוך פנחס מסקאליע זצוק"ל
נשמח לדעת אם יש מידע בידי הקוראים
באיזה ארוע מדובר

רבינו זי"ע בנסיעה עם אנ"ש בארה"ק,
באיזה שנה מדובר? ולהיכן היתה הנסיעה
נשמח לתגובות מאת הקוראים היקרים שיח'י

וערבתה כג"ץ שנה להוצאת גליונות 'עמיקא וטמירא'

הוראותיו והדרכותיו של רבינו ועל עבודתו בקודש שעבד את קונו בסילוודין בבית מדרשו 'באר מים חיים' שהיה אבן שואבת לכל תושבי הסביבה. ועוד היד נטויה לראיין ולשוחח עם עוד חסידים ואנשי מעשה ולכתובם עלי גליון למשמרת עולם וממנו יראו תוצאות חיים בהלכות קדוש של רבינו וללכת בדרכיו הקדושות לדורות עולם.

וכחלק מהנצחת זכרו הקדוש של רבינו זי"ע הוצב 'ער תמיד' על ציון קדשו של רבינו זי"ע במרומי הר הזיתים שמהוה אבן שואבת ליהודים הזקוקים לישועה, כשזכות הדלקת ה'ער תמיד' נמכרת לנדיבי לב המזילים מהונם למען פעולותיהם הברוכות של מערכת 'עמיקא וטמירא' ונטילים חלק בביורו מקחו של צדיק.

ונכפול בקריאה של מצוה לכל מי שבידו דברי תורה, עובדות והדרכות ישרות מכ"ק רבינו זי"ע או ששמעו מחסידים ותלמידים המקושרים. שיחיש צעדיו וישלח את אשר בידו למערכת 'עמיקא וטמירא' שיחקקו את הדברים על ספר ויעמדו למשמרת ימים רבים ולזכות את הרבים בהפצת אורו של אותו צדיק וקדוש. ויהיה מהנמנים לדבר מצוה ומהמוכה את הרבים שאין חטא בא על ידו.

ואף נקרא לנדיבי לב שכבוד רבינו זי"ע עומד לנגדם, וחפצים הם להעמיד שם וזכרון לאותו צדיק שכל ימיו היו חטיבה אחת של עבודת ה' בסילוודין.

שירימו את נדבת לבם לכבוד ולתפארת, ולהקל המלאכה ונסכה האפשרות לתרומות והנצחת דרך 'נדרים פלוס' ע"ש 'מכון עמיקא וטמירא' שם ניתן לתרום להוצאת הגליונות ולזכות ליקח חלק בנר תמיד העומד על ציונו דק' להפקד בדברי ישועה ורחמים.

ובמרחים אנו שרבינו זי"ע ממרום שבתו בנן עדן ימליץ טוב על כל העוזרים והמסייעים בהנחלת תורתו והפצת מעיינותיו הקדושים לזכרון עולם. שיתברכו בכל מיילי דמיטב ברוחניות ובגשמויות וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה ויזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם לאורך ימים ושנים טובות.

שנה חלפה מעת הוצאת הגליון הראשון מבית 'עמיקא וטמירא' העוסק בהפצת תורתו וסקירת תולדות חייו הנאדרים בקודש של האי צדיק נשגב הרה"ק רבי איתמר - האדמו"ר הוקן מנדבורנה זי"ע שבמנצש"ק הקרוב יחול יומא ההילולא ה'ג דיליה.

ואם קודם צאת הגליון הראשון לאור עולם לא ידעו חברי המערכת עד היכן יגיע שמעו של צדיק, או מאותו יום ואילך זרם התגובות והפניות הולך וגובר בצורה מעוררת השתאות.

יהודים רבים התקשרו לדורות ולשתף על התועלת הרבה שקיבלו מהגליונות. הערות הארות נשלחו בהעמדת פרקי חייו של רבינו על דיוקם. זקני החסידים התרגשו לראות כי אחרי בלונת היתה לי עדנה, ולאחר יותר מחמישים שנה מהסתלקות רבינו זי"ע לשמי מרום זוכים להעלות את זכרו הבדיר לאור עולם. כאשר רבים מהם מביעים את מנוקשם לספר ולהעביר לידי המערכת טובות זכרונות שיזכו לראות ולחוות בצל הקודש.

לילות כימים משקיעים חברי המערכת באסיפת כל פרט ובדל מידע מהי רבינו שהיו עמוקים וטמירים, בשעה שעורכים שיחות עם זקני החסידים וטמיראים אותם למען יעמדו דבריהם ימים רבים, ואף שיחות מעבר לים מתקיימות מחסידים שזכו לשהות במחיצת הקודש בשנים הרבות בהם האיר רבינו מאורו הןך בוואשינגטון-הייטס.

אף ראינות עם רבנים חשובים ומרביצי תורה שבשנות נעוריהם זכו להסתפק בצילו של רבינו זי"ע ולשאוב מעבודתו בקודש מלא חפנים חיות דקדושה בעבודת ה' כשרבים מהם מעדיים כי עבודתו של רבינו חרטא נשמתם רישומא דקדושה אשר גם כי יזקן לא יסור ממנה, ואת השפעתו רואים עד היום בהם ובורעם אחריהם.

וכך בעבודה מאומצת בחיפוש אחר היהודים שדרו בתל אביב בשכנות להיכלו של רבינו זי"ע והנהו ממנו עצה ותושיה ולשמוע מהם על

נדבת הרה"ר ח' אברהם יהודה בריסק הי"ו לדגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו בכורו למזל טוב
ובהאי מחתא נברכו מעומקא דליבא על פעלו הרב למען הוצאת הגליונות והפצת תורת רבינו זי"ע ויה"ר שיזכה להכניסו בביתו של אאע"ה בעתו ובזמנו ולגלות לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך נחת והרחבה כל הימים אכ"ר.

נדבת הרה"ר יוסף פפר הי"ו לכבוד נשמת רבינו בעל ההילולא זי"ע
רבינו איתמר
בן רבינו מאיר זי"ע
זכותו הגדולה תעמוד לו להתברך בכל מיילי דמיטב והצלחה בכל מעשי דיזי אכ"ר

נדבת החפץ בעילום שמו לכבוד נשמת רבינו בעל ההילולא זי"ע
רבינו איתמר
בן רבינו מאיר זי"ע
זכותו הגדולה תעמוד לו להתברך בכל מיילי דמיטב והצלחה בכל מעשי דיזי אכ"ר

נדבת החפץ בעילום שמו לכבוד נשמת רבינו בעל ההילולא זי"ע
רבינו איתמר
בן רבינו מאיר זי"ע
להוושע בזרע של קיימא זכותו הגדולה תעמוד לו להתברך בכל מיילי דמיטב והצלחה בכל מעשי דיזי אכ"ר

לתרומות והנצחות, וכן לשליחת ד"ת, סיפורים ותמונות מרבינו זי"ע נא לפנות למערכת בארדה"ק - 0583224930 - בארדה"ב 5393-722-917 או באימייל q714930@gmail.com לתרומות: דרך נדרים פלוס - ע"ש מכון עמיקא וטמירא

מפתורא דאבא

ניצוצי אור מאצרי תורתו של

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אבא זי"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

ז"ל בסיוע ידיעת הגביר
ה"ר בנימין מאיר ויינברגר הי"ד
ומשפחתו שיחיו
ברוחו נ"י

חדש סיון תשפ"ו
ג'יון סב

מילי דרמיא

מכת"ק רבינו זי"ע בקונטרס הגימטריאות

'וזכרתם את כל מצות ה' (במדבר טו, לו) (1686)
'תהי ירך לעזרני כי פקודיך בחרתי' (תהלים ק"ט) (1686)

וביאר רבינו זי"ע:

מכאן רמז לאחוז הציצית ביד בשעת קריאת שמע.

וגם [לאחזם ביד] בשעה שצריכין לשמור על המחשבות למאוס ברע
ולבחור בטוב. [כנרמז בקרא 'לעזרני כי פקודיך בחרתי']

ואמונתך בלילות (1001)
יראת שמים (1001)

וביאר רבינו זי"ע:

כי עיקר היראת שמים והאמונה הוא בלילות

ואמונתך בלילות (1001)
צפית לישועה (1001)

וביאר רבינו זי"ע:

הרמז בזה שבשעה שנסכסך לדין שואלין את האדם אם צפה לישועה
באמונה שלמה אפילו בזמן שה' במצב של חשכת לילה.

מילי יקרא

ע"י לימוד אפילו חוק אחד הרי הוא בבחי' ישראל'

כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב (תהלים פא, ה). אפשר לפרש
עפ"י מה שאמרו ז"ל (סנהדרין קיא ע"א) על הפסוק (ישעי' ה, ד), 'לכן
הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק' כו' אפילו לא למד אלא
חוק אחד כו' (-תו אינו נידון בגיהנום) ע"כ.

וזה שאמר 'כי חוק' - רוצה לומר, אם למד אפילו רק חוק אחד, כבר
'לישראל הוא', שנכלל ע"י בבחינת 'ישראל', וניצול מכל רע. 'משפט
לאלוקי יעקב' - ועיקר המשפט הוא לאלו שהם בחינת 'יעקב',
שאינם עוסקים בתורה כלל, והבן.

מכת"ק

המשכת חסדים ע"י האמונה

ויאמינו בדבריו ישירו תהילתו (תהלים ק, יב). הנה 'דיבור' האמור בכל
מקום אינו אלא לשון קשה (ספרי בהעלותך יב, א). ולפי זה יתפרש
הכתוב **'ויאמינו בדבריו'** שעל ידי שהאמינו שגם הדברים הקשים
מאת ה' ולטובה הם, דכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, על כן זכו
לבסוף לוישירו תהילתו.

ובדרך זה יבואר מקרא שכתוב (תהלים צב, א) **'להגיד בבוקר חסדך
ואמונתך בלילות'** כשרוצים להיות ראויים לחסדי הבורא, ללהגיד
בבוקר חסדך, הדרך לכן, היא על ידי 'אמונתך בלילות'. שעל ידי
אמונה זוכים לחסדים.

מרשימות המשב"ק הר"ר בנימין ויינברגר הי"ד

מילי דאגדתא

בענין זכרון שמירת השבת ע"י מצות ציצית

אינתא במדרש (לקח טוב) **"למה
נסמכה פרשת ציצית לפרשת
מקושש לפי שהיו אומרים לו
למקושש מפני מה חללת שבת לא
שמעת (שמות לא) מחלליה מות יומת
אמר להם שמעתי ושכחתי אמר לו
הקדוש ברוך הוא למשה דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם ועשו להם
ציצית לשון סימן לשון ציון כדי
שיהו ישראל זוכרין את המצות. וכן
הוא אומר וראיתם אותו וזכרתם את
כל מצות ה'".**

וביאר הרה"ק האבני נדז זי"ע (נאות
הדשא פר' שלה) וז"ל: והנה בודאי
הפירוש שהציצית לאות שישמרו
השבת, ושוב השבת לאות, דאם לא
כן יקשה הא שבת גופו חשוב אות,
וק"ל.

אך להבין איך הציצית לאות על
השבת, נראה, דהנה השבת היא
השלמת העולם, כאמרוס (ב"ר י, ט)

מה היה העולם חסר מנוחה באה
שבת באה מנוחה, ועל כן תיקנו
חכמים נר של שבת, כי העולם הוא
טבעי ושבת הוא עולם דנשמה היא
(זוה"ק ח"ב ה, ה). וכמו שהנשמה היא
אור אל הגוף, כדכתיב (משלי כ, כז) נר
ה' נשמת אדם, כמו כן השבת נר אל
העולם. וזה דומה אל ציצית, כי
ציצית שקולה ככל המצוות (מנחות
מג, ג). כי הטלית רומזת אל הגוף

שהוא מלבוש אל הנשמה, והציצית
היוצאים מן הבגד דומים למצוות
שהן יוצאות מן הגוף, וכמו שביאר
זה המהר"ל (נתיבות עולם נתיב העבודה
פרק טו). ולי נראה שהטלית רומזת
שהמצוות הן בחינת מלבושים
לנפש, והל"ב חוטים שבציצית
רומזים לשלושים ושתים נתיבות
חכמה, כי החכמה אור אל המצוות
שנקראות נר, וכן השבת בחינת
בינה, אור אל ששת ימי המעשה.

עכ"ל האבני נדז.
ובס"ד אפשר לומר, [לבאר איך
הציצית משמש לאות על השבת] כי
עיקר השבת היא היראה, כמו
שאמרו (ירושלמי דמ"ד, א) אפילו עם
הארץ אימת שבת עלי, ובהו"ק
ק' בנאות דשא

מילי דשמעתתא

בענין ציצית חובת גברא או מנא ובענין סגולת מצותה לזכרון

איאת במס' שבת (קמ"ב ע"ב): **י"ת** רבי חיאי בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן, וי"ת רבי יוחנן וקא ממנמ, אמר ליה רבי חיאי בר אבא לרבי אסי מפני מה תלמידי חכמים שבבל מצוייני לפי שאינן בני תורה.

יש לפרש מצויינים על דרך שפירש רש"י ז"ל מה שאמרו בנדרים (כ"ג): **תלמידי חכמים מצוייני כמלאכי השרת**, היינו שעטופים בציצית. ואפשר לומר בעזה"י שתלמידי רבי יוחנן אמרו כך לשיטתו, כי הנה בפרק התכלת (מנחות מג:) איכא פלוגתא אי ציצית 'חובת מנא' אי 'חובת גברא', ומבואר שם שאים הוא חובת מנא אז בשעת עשייתה מברך על עשיית ציצית ובה נגמרה מצוותו, ואם חובת גברא אז מברך בשעת עטיפה.

ואפשר עוד לחלק, שאם הוא חובת גברא איכא מצוה בכל רגע להיות לבוש בציצית, מצוה"כ אם הוא חובת מנא, אין צריך ללבוש תמיד כדי שיהיה לו תמיד מצוה, אלא משעת עשייתה ואילך הרי זה כמצות מזוזה שבכל רגע יש לו מצוה.

אך נראה שגם אליבא דמאן דאמר **ציצית חובת מנא**, טוב ללבושו תמיד, כי הציצית מועילים ועוזרים לזכרון, כמו שנאמר (במדבר טו, ט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'.

ובזה יובן מה שאמרו (נדרים ס"ג) דמצוייני כמלאכי השרת, וכן מציינו בקידושין (ע"ב) כששאל רבי את לי הראני תלמידי חכמים שבעולם, [פי' רש"י משול לי למה הם דומים], השיב לו לוי דומים למלאכי השרת, ופירש רש"י, לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, כדאמרין (שבת כ"ה): על רבי יהודה שהיה מועטף ויושב בסדינים המצויינין ודומה למלאך ה' צבאות, עיין שם. וצריך ביאור, היכן כתוב שמלאכי השרת עטופים בציצית.

אמנם אפש"ל המכוון, כי ענין חולשת השכחה זה מצוי אצל בני אדם, אבל לא אצל מלאכי ה' שהם גבורי כח עושי דברו לשמוע בקולו דברו (תהלים ק"ג, ט). ר"ל הם גבורים אף בכח השמיעה, אשר על כן כשישראל היו מוכנים לשמוע תורה מפי הקב"ה - שאז לא היו שוכחים כדאיאת בעירובין (ד). השתמשו בלשון מלאכי השרת ואמרו נעשה ונשמע (עי' שבת פ"ח). ואכמ"ל, ומובן. **ואם כן אפש"ל שמתעם זה התעטפו הת"ח שבבל ונצטיינו בסדינין המצויינין,**

כדי שזה יעזור לזכרונם והיו דומין למלאכי השרת שאין שוכחים.

אמנם באמת מי שעוסק בתורה בהתמדה אינו צריך לסגולה זו של הציצית, שהרי כבר אמרו חד"ל (הגינה ט): אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, וכמה פעמים מציינו בגמרא (פסחים ע"ב. מגילה ז: כתובת ג.) תנא מיניה ארבעין זימנין דומי ליה כמאן דמנח בכיסיה, **א"כ התמדת התורה עצמה מועילה לזכרון, ואין צריך לסייע הציצית.**

ובזה נבוא אל הביאור, כי הנה במסכת שבת (קלא) מוכח שרבי יוחנן סבירא ליה ציצית חובת מנא (עי' מלא הנונים ערך ציצית חובת גברא אות ט), וממילא לדידיה אין צריכים ללבוש הציצית לשם מצוה כל היום, כי המצוה ממילא היא כנ"ל, אם כן קשה מפני מה תלמידי חכמים שבבל מצויינים כל היום בציצית, ועל זה בא התירוק, **פסוקי שאינם 'בני תורה', ר"ל שאינם קשורים לתורה יומם ולילה כבן לאב שהוא קשר של קיימא ותמיד, ממילא צריכים לסייע הציצית לזכרון, והבן.**

ובזה מובן פירושו רש"י ז"ל שם בפרק התכלת (מ"ב). **רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה דרמי חוטי וקא מברך לעשות ציצית, אמר ליה מאי ציצי שמענא, הכי אמר רב ציצית אינה צריכה ברכה,** ופירש רש"י **מאי ציצי, לגלג עליו, ציצית אינה צריכה ברכה בשעת עשייה.**

והדבר תמוה למה פירש שלגלג עליו, אולי שאל אותו סתם, ובאמת תמוה מה לגלג איכא בזה, ועוד גברא רבה עבד מילתא לא תחייכו עליה (מכות י"ט. ועוד), כי בטח יש לו שיטה בזה.

ואפש"ל כי כתב הטור (א"ח סי' כד) **אעפ"י שאין אדם חייב לקנות טלית בת ד' כנפות כדי שיתחייב בציצית וכו', מכל מקום טוב ונכון להיות כל אדם זהיר וזריז במצות ציצית שיהיה לו בגד קטן מצויין שילבש אותו כל היום, ולבסוף מביא דברי רבי אליעזר בן יעקב (מנחות מג:) כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו ומזוזה בתפתו וציצית בבגדו מוטבח לו שלא יחטא, משמע שתפילין וציצית דומים זה לזה בענין זה.**

ומצינו במס' תענית (כ:) שרב אדא בר אהבה חסיד גדול היה, ואחד ממדותיו היה שלא הלך ארבע אמות בלא תפילין, וממילא מובן מכל שכן שלא הלך גם בלי ציצית,

הוה עובדא

"ראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'"

בין פעולותיו הכבירים של רבינו ז"ע להשיב בינים רחוקים לחיק אבינו שבשמים ולטרה אל העיר אשדוד באיורה דקדושה בהחרדת ניצוצי אש של אהבה ה' ותורתו בקרב יהודי העיר, היה הרעיון הנשגב **מצע טלית'**. על כך סיפרו רבני אשדוד הגאונים רבי **שמואל דוד הכהן גרוס** שליט"א רב דחסידי גור ורבי **חיים פסח הורביץ** שליט"א רב דחסידי בעלזא [בנועם שיח' להמדיע, טבת תשע"ה]: יום אחד קרא רבינו ולשינו ובפיו בקשה, **שנבקש מבני קהילתנו, שבשב"ק בבוקר ילכו האבורים לפני התפילה ואחריה ברחובות העיר כשעטופים בטליתותיהם, חאת כדי להחדיר ולתת היכר של יום השבת וחביבות מצות ה' בקרב תושבי העיר.** רבינו איין כי ישנם יהודים רבים שבאו ועלו מארצות הגולה וזוכרים עדיין את ה'טלית' כ'גוד כבוד' ומלבוש יהודי, ובאם יראו המוני יהודים אלו - שכבר היו רחוקים מתורה ומצוות - תושבי העיר החדדים לדבר ה' עטופים בטליתותיהם ביום השבת קודש, הדבר יצית בלבם ובזכרונם גרשות מביט אביהם, **הרי על בגד הציצית נאמר "ראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'"...** [ע"פ].

כמו כן פנה רבינו ז"ע ועורר על כך לשאר קהילות היחיים ועדות המזרח שהיו בימים ההם באשדוד, בכינוסי **מידי חודש בחורשו** שהיה עורך רבינו בעיר מידי ראש חודש, ובעוד הדמנמות, אשר בגול הערצתם את רבינו ז"ע קיבלו יוזמה מבורכת זו בהתלהבות ונעטפה העיר כולה בטלית של מצוה.

אמנם מה שאינו ידוע לרבים, כי עוד בטרם עלתו להשתקע באר"ק כבר החל בפעולות מניין אלו להחדיר תורה ומצוות בקרב החוקים מדבר ה', וכפי שמצאנו במכתב קדשו מיום **י"ח מנ"א תשל"ז**, לחברי הכולל "צדקת יוסף" בעיה"ק ירושלים ט"ו, (הבא בק"י "מילי אדבא" - מכתבי קודש (ע"פ כ- מד), ראה שם דברי קדשו באריכות) וז"ל:

"...ומחמת שכבר אחז"ל במס' שבתות (ט"ז ע"א) כל ישראל ערבים זה בזה, רצוני להציע פרט אחד - רק הצעה, ולא קבלו דעתי ח"ו, ואף לא בקשה - כי נלע"ז שהי' זה חשוב מאוד ואל תהיה חכלה בני יעקב לעסוק קצת בהפצת מצות ציצית', להשפיע על גדולים וקטנים שילבשו טליתים כטי גנים, ורצוני להודיע, אשרי' כל זה הי' נעשה בחשאי ולא בפומבי ופרסום כי אם פנים אל פנים עם יחידים, והבן. ואם תאשרו הצעה אז אקוה להשי"ת לעשות קרן מיוחד בעבור זה.

והטעם שהני מציע דבר זה הוא משום ששקולה מצות ציצית ככל התורה, וגם היא מצוה תנ"יית בכל רגע. ואפש"ל אשר רשב"ל באמרו בעירובין (ט"א) ובסוף מס' חגיגה (כ"ז ע"א) פושעי ישראל מלאים מצות כרמון שנאמר ככלה הרמון וקתן, אל תקרי וקתן אלא ריקנין שבך עיי"ש. **הכוונה היא על מצות ציצית, שאע"פ שהוא ריקן מכל התרי"ב מצות מ"מ מצוה זו ממלא אותו באורות התרי"ג, והיות שנבאמת אין לו לבוש קודש של התרי"ב מצות בפועל, מ"מ התוכיות שלו, וממילא נדמה לרימון כדברי ר"מ (הגינה טו ע"ב) רמון מצא תוכו אבל וכו' הבן.**

ובדבר זה מובן דברי הנימוקי יוסף בסוף הל' ציצית... ומק"ז זה מוכח דהוא שמירה גם בעזה"י ולא רק ברחובות וכעובדא דמנחות (מד ע"א) **כי אם גם בחומר... ויש לנו בזה אריכות דברים, ואין פנאי לזה.**

נצטינו מצות ציצית הוזה לכסא וקדו יתב' (מנחות מג ע"ב) והנתונה לנו ע"י שאמר אע"ה מחוט ועד שרוך נעל (סוטה י"ז ע"א), נעזור שיהי' במהרה בימינו השם שלם והכסא שלם ומלך בפיפי יואו עינינו כתר הנוצן בראש משיח צדקנו ושרביט מלכות שמים בידו, להוליכנו קוממיות לארצנו... אש מן השמים יהי בית מקדשנו ב"ב ובהמה ידון וברוך ה' יועיל אמן ואמן."

המשך מילי דשמעתא:

שזה נאסר לכל אדם לעשות כן [אליבא דידן דקי"ל שציצית חובת גברא], **אם כן אפ"ל שכשבר נחמן ראה אותו דרמי חוטי ומברך, משום דס"ל שזה חובת מנא, רמז לזה [לפי רש"י] שזה מבא לגלג עליו, כי לשיטתו למה לובש הציצית כל היום, על כרחך שהוא מאותן תלמידי חכמים שבבל שאינם בני תורה וחוקים לסגולת הזכרון.**

ועל דרך זה יובן סוגיית הגמרא בנדרים (ס"ג) **רבי יוחנן בן דהבאי אמר ד' דברים סחו לי מלאכי השרת וכו', אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן, ואמר רבי יוחנן**

אין הלכה כיוחנן בן דהבאי. אפש"ל שרבי יוחנן לשיטתו ס"ל כפי שאמרו תלמידיו, מפני מה תלמידי חכמים שבבל מצוייני לפי שאינן בני תורה, היינו שאינם מתמידים בתורה יומם ולילה, ועלולים לשכחה ולטעות בהלכה, על כן אין הלכה כמותם. ובזה מובן היטב מה שמצינו בשבת (ק"ב): **שאחר שראה רבי את כח זכרוננו של רבי יוחנן, קרי עליה לית דין בר אינש, ופירש רש"י אלא מלאך, היינו שהוא אינו צריך לסגולת, כי דומה למלאך ה' צבאות שאינו שוכח.**

מילי אדבא (מס' שבת)

דיוקנו של אבא

עבודות מהאיכותו בקודש של רבינו זי"ע

קדשו, ולהגיד שבחו שלמרות גודל השגותיו לא שינה כמלא נימא מקיום המצוות בפשטות ממש.

כאילו כל מלאכתך עשויה - שייך לכל אחד

נדבך נוסף בעומק העבודה שזכינו לחזות בנועם עבודתו, ומתגלה ביתר שאת בין בתרי כתיב קדשו, הוא התעמקותו בשלימות העבודה כפשטה לקיימה עד תומה. מעידים על כך רשימותיו וציוריו על ספרי המוסר שהגה בהם בכל עת, כשניכר איך ששם נפשו וליבו לכל מאמרו וענין כדי לקיימם בפשט. כן הוא גם בקונטרס 'עניני שבת' שרשם בהם גיצי אשו מלבו הבערה להתדבק בקדושת השבת, והרי לפנינו אחד מפרי עמלו בנפש ורוח: הנה אמרו חז"ל ואף נפסק כן להלכה בשו"ע (או"ח סי' ש"ו ס"ח) **"בשבת יראה כל מלאכתו כאילו היא עשויה"**, אמנם - טען רבינו זי"ע - עניניו ורואות כי עבודה זו היא מעבודות הקשות שבמקדש, כי הלא בכל ימות השבוע האדם עוסק לפרנסתו ופועל ללא הרף לכל הצטרותו, ואף גם שכל עסקיו משולבים באמונה ובטחון בהש"ת, מכל מקום הרי זהו רצון ה' שלא ימנע מהשתדלותו, וה' ישלח ברכה במעשי ידי, ואם כן איך בין רגע יתעלה האדם למדרגה נשגבה זו שכשבתא שבת יראה כאילו כל מלאכתו עשויה? וכי בקדושי עליון משתעי חז"ל? ...! הלא השולחן ערוך הוא הלכות השייכות לכל איש ישראל ובוודאי מוטל על כל אחד מישראל לקיים הלכה זו כראוי וכנכון, ואיך יזכה לכך?!

ממשיך רבינו לעיין בפרשתא דא, הדנה דרשו חז"ל ממקרא "ודבר דבר" - **"שלא יראה דבורך בשבת כדבורך בחול"**, אמנם זה קל יותר מחובת הלב והמחשבה הנ"ל, מכל מקום עדיין קשה הוא מאד מחמת ההרגל בכל ימות החול שמדבר בכל עת מצוי מעניני חול, ואיך זה בפתע פתאום ישלטו ברוחו שלא להוציא דבר וחצי דבר מעניני חול?!

לכן מחדש רבינו זי"ע ענין נפלא בדרכי ההכנה לקראת שבת, שכאמור הוא נכלל במצות "זכור את יום השבת לקדשו", וכתב: **"הנה קיימא לן 'בשבת יראה כל מלאכתו כאילו היא עשויה', ולקיים זאת ירגיל עצמו להתבונן בכל יום איהו זמן בעניני בטחון וישלך על ה' יהבו אז להיות בלי טרדות ודאגות, וע"י שירגיל בכך יוכל לקיים הלכה הנ"ל באמת"**. אכן היות ולא מדובר במלאכי רום וקדושי עליון המופרשים מעסקי עוה"ז, לכן נכלל במצות זכירת כל ימות השבוע לקדש את השבת, שירגיל עצמו בכך כדי שיוכל לקיים הלכה זו.

וממשיך וכותב רבינו: **"וכן יקציב לעצמו זמן בכל יום שאז יהיה לו דבורו בעניני תורה ועבודת ה' ללבד שעל ידי הרגל זה יקל לו לקיים בשבת מצות 'ודבר דבר' שלא יראה דבורך של שבת כדבורך של חול"**. וכן כוונת בעת עסקו בתורה בחול שע"י זה הלימוד יתרגל בתורה ויוכל להתענג בתורת ה' בשבת שתלמוד תורה הוא מעיקדי מצות יום השבת, וכל זה בכלל הכנה לשבת היא."

רבינו זי"ע
כעצירתו
בשמחה של
מצוה
כדביקות
עיראית

כללו של דבר

"כללו של דבר שבכל יום ויום יהיה לו לאדם שעה מסוימת שיהיה אז מעין שבת, ועל ידי זה יקיים הן 'זכור את יום השבת' והן 'שמור את יום השבת לקדשו', אף בחול".

בזה פירש רבינו זי"ע מה שאומרים בתפילת שחרית לשב"ק, "יום השביעי משבח ואומר מזמור שיר וגו' לפיכך יפארו ויברכו לקל כל יצוריו", ד"כ יצוריו! הכוונה לימות החול שבהם יצר הקב"ה מעשה שמים וארץ, ורצה לומר שבכל יום מימות השבוע יש ג"כ **"שעה אחת שהיא בבחי' העילאית מעין שבת קודש"**, ומכאן זה זוכים לקדש את יום השביעי כולו לה'. ומסיים רבינו זי"ע: **"המתנהג על דרך זו יזכה שחכ שבת תלווהו אף בחול ותסייעוהו להוסיף ולהתחזק בעבודת הבורא ית"ש ולדבקה בו, ותאיר עיניו בתה"ק להבין ולזכרה אותה וכן תיעשה לו השבת סניגור להתפלל עליו ולהמליץ טוב עבורו לפני אדון הכל, כמו שמבואר כל זה במדרשים"**.

שבת קודש (ב)

עבודת ההכנה לקראת שבת [ג]

זכור את יום השבת - בכל ימות השבוע

כמו בכל דרכי עבודתו התמה לפני ה', כן בעבודת ההכנה דרבה לקראת שבת"ק היה רבינו זי"ע טופח על מנת להטפוח, והיה מלמד דעה והשכל לתלמידיו והחוסים בצללו לדעת את המעשה אשר ישכון. כאשר החלו שומעי לקחו עוד בחיי רבינו זי"ע, לסדר מדברות וכתבי קדשו של רבינו זי"ע על 'עניני שבת קודש' למען ישקו העדרים מבאר החיים, מסר לפניהם רבינו זי"ע את **קונטרסו בכת"י על עניני שבת קודש**, בו מצאו נועם הנשמות ועונג הרוחות, באיזה דרך ישכון אור לבוא לקראת שבת מלכתא כראוי וכנכון.

הקונטרס הנ"ל לא היה פרי 'חידושי' גרידא, אלא תוצאות חיים מעבודה וגיעה רבתי מדי שבת בשבתו, כאשר ניכר מבין השיתין שנכתבו מתוך התבוננות עצומה במשמעותה של מתנת השבת ודרכי השגתה. (להאבן לב נשבה ארון הקודש טרם הושלמה כל המלאכה, ויצא לאור עולם ע"י כ"ק מרן התפא"מ זי"ע כשנה לאחר הסתלקותו).

רבינו זי"ע ביקש מעורכי הספר גם לתמצת ולערוך את המאמרים הארוכים בקצירת האומר באופן שכל אחד ימצא בהם חפץ הנהיגות קודש הלכה למעשה, איך להכין את עצמו לקראת השבת ולקדש השבת כראוי לו.

בפרק הראשון העוסק בעניני זכירת יום השבת בששת ימי המעשה, "וכדברי המכילתא (הובא ברמב"ן פר' יתרו) שזהו מצות עשה של זכור את יום השבת לקדשו, שיזכרהו תמיד בכל יום", מבאר רבינו כי **מלבד עצם זכירת יום השבת במשך ימות השבוע, יש לזכור את קדושת השבת, וכלשון הפסוק 'לקדשו'**, - כלומר שלא די לזכור שתמא את יום השבת, אלא הזכירה תהיה באופן של 'לקדשו', והאופן איך מקיימים זאת מבאר רבינו: **"זאת על ידי דבור ולימוד בעניני קדושת וגודלת השבת בכל יום"**. המורם מזה שיש לו לאדם לעסוק בכל יום בעניני קדושת וגודלת השבת, כדי שיתקדש השבת בעיניו, וזהו תכלית המכוון בזכירת השבת בכל יום.

רבינו זי"ע מעיטף
כטאית נפניא דמע"י
שבתא
ערב שבת אייפריף
של בנו חביבו
הרה"צ יצחק אייזיק זצ"ל
- סיון תשכ"ח

להתפלל ע"ז כמה פעמים בכל יום

עוד כתב רבינו, כי כדי שאכן יזכה לקדש את השבת כראוי, **"יש לו לבר לבב להתפלל כמה פעמים בכל יום ויום שיזכה להגיע לשבת קודש ולהתדבק ולהתעלות בקדושתה, ושהשפעת קדושת היום תתקיים בו כינתא אשר לא תמוט"**. כוונתו בזה שזה גם נכלל במצות זכירת השבת בימות השבוע, כיון שתכליתה להגיע על ידי זה מוכן ורואי לקראת שבת, ולכן צריך להתפלל לזכות לזה.

הכשרת מידותיו לקבל נועם השבת

וממשיך ומחדש עוד רבינו בהאי מצות זכירת השבת בימות החול, כי מבואר בספח"ק שרק אם מכין האדם את נפשו כראוי בתיקון המידות בקדושה וטהרה, יזכה להתדבק בנועם קדושת השבת, וזולת זה לא תשכון בקדו או זה, נמצא שבכלל "זכור את יום השבת לקדשו" הוא שמירה זו, לכן: **"יש לו לשים אל לבו, לטהור ולהתקדש מחד בשבת לשבת ולהשתדל לתקן מדותיו ופגמי נפשו ובפרט בעניני שמירת שבת קודש, למען אשר לא תקיא אותו השבת וכדמצינו אצל ארץ ישראל (ויקרא י"ח כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאם אותה, והבן"**.

הכשרת מידותיו לקבל נועם השבת

הן נודע לכל באי שערי היכלו של רבינו זי"ע מה מאד עמקו מחשבותיו בדרכי עבודת השי"ת, ובכל דרכיו היו משולבים המה והלב באופן מופלא ביותר. רבינו זי"ע קיים בנפשו מקרא שכתוב "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", לעבוד את השי"ת בתכלית התמימות והישרות ביאה ובשמחה, עם זאת היה מוחו הזך משוטט בגדולות ונפלאות לכוון בהם כוונות נשגבות ברוח

מזעזעזי אשר

פרשת שלח שנת תשפ"ו - גליון תתק"ב
שנה 23 לממלכת התורה מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

ו"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

**איך מברכים אשר קדשנו במצוותיו וצונו להתעטף בציצית
הרי ליכא חיוב להתעטף בציצית?**

קימ"ל אור"ח סימן ח' ס"ק ה' כשלושב הטלית מברך להתעטף בציצית

יש להקשות: איך מברך וצונו להתעטף, הרי אינו מחויב להתעטף, דרך אם יש לו ד' כנפות יש לו חיוב הטלית בזה ציצית, אבל אינו מחויב להלביש, כך הקשה באור זרוע הגדול הלכות ברכת המוציא סוף סימן ק"מ, וכן בתבואות שור סימן א' ס"ק נ"ט, וכן בשו"ת גור אריה יהודה סימן ס"ו, וכן בדעת תורה אור"ח סימן ח' ס"ק ה', וכן בעמק שאלה על השאלות בפרשת שלח.

איכא כמה תרוצים

א. כיון דמדברנן יש חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות, לכן מברך וצונו, דאף במצוה דרבנן אפשר לברך וצונו, כמבואר בגמ' שבת כ"ג, וכן סוכה מ"ו ע"א, דמקשה איך מברכין וצונו על נר חנוכה, היכן צונו רב אויא אמר מלא תסור דברים י"ז, י"א רב נחמיה אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך דברים ל"ב, ז"ך תירץ באור זרוע הגדול הלכות ברכת המוציא סוף סימן ק"מ.
ב. הואיל וכבר נהגו להתעטף, שוב חייב, וכדין תפילת עריבת, דשויה עלייהו כחובה, כך תירץ באור זרוע הגדול הלכות ברכת המוציא סוף סימן ק"מ.

ג. כיון דבעידנא דריתחא נענש עליה כמבואר בגמ' מנחות מ"א שוב שייך לברך להתעטף אפי' להוציא את חבירו בברכה זו, דהויא כאילו מחויב בדבר, כך תירץ בתבואות שור אור"ח סימן א', וכן בשו"ת גור אריה יהודה אור"ח סימן ס"ו.
ד. ע"פ מה שכתב הרא"ש פ"ק דכתובות אות י"ב בברכת השחיטה דאע"פ שאינו מחויב לשחוט ולאכול, מ"מ מברכים אשר קדשנו במצוותיו וצונו על השחיטה, משום דאפקי קרא בלשון ציווי וזבחת ואכלת מברכין, ו"ל דה"נ בציצית דכתיב ועשו להם ציצית וכו', כך תירץ בדעת תורה אור"ח סימן ח' ס"ק ה', וכן בעמק שאלה על השאלות בפרישתן.
יש להעיר, דהתם אינו מברך לשחוט, דמשמע שיש לו חיוב לשחוט, אלא מברך על השחיטה, א"כ אינו משמע בדווקא שחייב לשחוט, משא"כ הכא מברך להתעטף, משמע שהחיוב היא להתעטף. כד כתב בדעת תורה הנ"ל.

**איך מותר לברך על טליתות שלנ
הרי אין חייבים בציצית כיון שאין הנאה בלבושם?**

בפרשתן ט"ו ל"ח ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וגו'.

יש לחקור בגד שאינו נהנה כשלובוש האם אינו חייב בציצית או דילמא אף בגד שאינו נהנה בלבושו חייב בציצית

נהנה התוס' נדה ס"א ע"מ ב' ד"ה אבל עושה אותם תכריכים **כתבו** דאין חיוב להניח ציצית בבגד של ארבע כנפות, רק היכא דנהנה מהלבישה של הבגד, אבל כשאין נהנה מעצם הבגד אין חיוב להניח ציצית, ומוכרי כסות יכולים להלביש לכתחילה בגדים של ארבע כנפות עליהם בלי ציצית כיון שאין להם הנאת לבישה.

וכן כתב הבית יוסף אור"ח ס"ח ס"י **לגבי אותם בגדים ארוכים שבאו מארץ מצרים שלא היו מטילים בהם ציצית:** משום דלא מקרי כסות אלא הבא להגין על האדם מפני החום והקור, והגלימא אין לובשין אותה להגין אלא מפני הכבוד שהרי אפילו יש לאדם כמה מלבושים אינו יוצא לחוץ בלא גלימא ואף על פי שלפעמים נהנה מחומה כיון שתחלת עשייתה אינה להתחמם בה לא חשיב כסות ופטור, ע"ש שכתב עוד מה טעמים לפטור.

ובדרכי משה אורח חיים סימן י' ס"ק ו' **תמה על זה:** וז"ל קשה לי דרוב טליתות שלנו שאנו לובשים בשעת התפלה שאינן להגן כלל רק לובשין אותן כדי לצאת בהן ידי חובת ציצית, א"כ לא מיקרי כסות ופטורים מציצית, וא"כ אנו לא מקיימין בהן מצות ציצית ומברכין ברכה לבטלה.

יש שמתרץ: דכיון שכל עצמו אנו עושין אותו לקיים בו מצות ציצית קרינן ביה כסותך להתחייב בציצית, כך תירץ בדברי המודות על הראש הלכות קטנות הלכות ציצית סימן כ' ס"ק ס"ג, מובא באילה רבה אור"ח סימן י' ס"ק ט"ו.
וכן בקובץ שעורים חלק ב' סימן כ"ג הקשה הלא בטליתות שלנו אין הנאה כלל לא בחמה מפני החמה ולא בגשמים מפני הגשמים וכל לבישתו היא רק כדי לקיים את המצוה, ואין בזה הנאת לבישה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגה"צ רבי ברוך הלבפשטאם שליט"א
רב ביהמ"ד גארליץ בני ברק
בן כ"ק האדמו"ר מגארליץ שליט"א
וחתן הנה"ח אפרים זלמן בעק שליט"א ציריך-שוויץ
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסי בתו הכלה המהוללה תחי'
עב"ג החתן המופלג בתויר"ש בנש"ק
הרב יחיאל יהושע רוזנבוים שליט"א
בן מחותנו הדגול
ידידינו הגה"צ רבי חיים מרדכי שליט"א
בנו הגדול של כ"ק האדמו"ר מנדבורנה שליט"א
וחתן כ"ק האדמו"ר מביאלה ב"ב שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי דניאל גראס שליט"א בארא פארק
אב"ד נעימות החיים
לזיכוי רבבות
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרבני הנגיד הנכבד הרב יעקב פלדמאן שליט"א
בארא פארק
לזיכוי רבבות
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

יודע יש חיוב לאב לקנות טלית לקטן שיועד להתעטף הרי אין חיוב להלביש ציצית רק למי שיש לו בגד ד' כנפות? איתא בגמ' סוכה מ"ב ע"א קטן היועד להתעטף חייב בציצית.

ובמרדכי סימן תשס"ג כתב אביו לוקח לו טלית. וכן כתב בטור סימן י"ז קטן היועד להתעטף אביו צריך ליקח לו ציצית.

והב"ח שם הקשה קושיא עצומה: הרי אביו וצמו חייב ליקח לו מלבוש בת ארבע כנפות, שאפילו הוא עצמו אין חייב לקנות טלית בת ארבע כנפות כמו שכתוב סו"ט וסימן כ"ד ומתריץ: שמה שכתב הטור דצריך לקנות לקטן ציצית לחנכו, לפי שעכשיו הוזהרו הכל לקנות לעצמן כדלקמן בסימן כ"ד לפיכך צריך לקנות גם לקטן לחנכו כמו לעצמו דכל חנוך לקטן הוא שיהא רגיל מקטנותו לקיים המצות כאשר רואה באביו. שוב ראיתי כתוב במרדכי סוף פרק לובל הגדול סימן תשס"ג בשם הירושלמי וזה לשונו יודע להתעטף בציצית אביו לוקח לו טלית לא סוף דבר להתעטף אלא להשליך שני כנפות לאחוריו ושני כנפות לפניו ואוחז בציצית כשרה בשעת קריאת שמע, ועל פי הירושלמי כתב רבינו אביו צריך ליקח לו ציצית.

ובא"ח רבה סימן י"ז תמה על הב"ח איתשמתייה דברי תוס' עיניו ב' ע"ב ד"ה אביו זה לשונו, גבי ציצית לא נקט לישבא דלוקח דמסתמא טלית יש לו, וגבי לולב נמי יכול לצאת בלולבו של אביו, אי נמי משום דתפילין דמיהן יקרים שייך בהו לקיחה, מבוואר מדברי תוס' דאפילו בדברים יקרים מחויב ליקח לבנו לחנכו, ואם אין לו טלית נראה דמחויב ליקח לו טלית לחנכו.

וכן במור וקציעה הקשה שיהא לו טובא בהך מילתא כיון דאפילו גדול לא מיחייב מן התורה, דהא קי"מ לדינה חובה, אם אין לו בגד בעל ד' כנפות כדלקמן בסימן כ"ד היאך אפשר להטיל חובה על האב לבנו קטן, ולישנא דברייתא לא דייק הכי, דלא אידכר בה לקנות לו טלית אימר לא צריך, אלא לעשות לו ציצית כשיש לו בעל ד' כנפות, וקמ"ל דאיכא מצות חינוך בקטן, ודילמא לא בעי נמי אלא להתעטף בעת ק"ש ותפלה, לחנכו במצוה, ולא למירמי חיובא אאבויה לקנות לו טלית.

ומתריץ בכמה אופנים

א. אשמא באמת אין כוונתו אלא להטיל ציצית לבגד בעל ד' כנפות שיש לו כבר, והציצית דבר מועט הם.
ב. אפשר דחייב לקנות לו טלית אם יש לו מעות משלו, כגון דמי בושת וחבלה ודכוותה. וכן נראה בעיני ברור. אולי גם רבינו בעל הטורים לכך נתכוין, אבל בשאין לו מודה דאין האב חייב להוציא ממון זה זה ויוכל לחנכו בברכה נכזר. ידקא נמי דקתני דומיא דלולב ולא חזיני דעבד הכי. מכל מקום ישראל קדושים הם והחמירו על עצמן גבי ציצית, ותינה למאן דאפשר, אבל בכל יכולין לעשותן, ולא נהגו כן באתרוג שדמיו יקרין ואין די כל אדם משנת לקנותו אפילו לעצמו.

איך מותר לאב לקנות ציצית לבנו הקטן הרי נותן לו איסור בידים?

יש להקשות: לפי שיטת הביאור הלכה אור"ח סימן ס', וכן בקובץ שיעורים כתובות ס"ק ר"ג, ובשו"ת קרן לודו סימן ג', ועיין במנחת שלמה סימן א' דן לפי זה אם היושב בסוכה בלא כונה אם הוא יחושב חוץ לסוכה ועיין מעדני אשר פרשת וארא תשס"ו איך מותר ליתן עם ציצית וכן ליכנס לבית הכסא הא אינו מכויין דהמתעטף בציצית בלא כונה, הואי כלובש ד' כנפות בלא ציצית, א"כ קטן דאין לו כונה, א"כ הואי החולך ד' כנפות בלא ציצית, א"כ איך מותר לאביו ליקנה לו טלית, הא ספי ליה איסור ד' כנפות בלא ציצית בידים, מעדני אשר.

וראה לתרץ בכמה אופנים

א. הנה הא דקטן אין לו כונה לאו דבר ברור הוא, דבטורי אבן חגיגה י' ע"א על הא דאמרינן בגמ' שם דחינוך אינו שייך, דווקא באופן שכשיהא גדול יהא מחויב מן התורה, אבל אם שכשיגדיל לא יהא מחויב בכזה אופן אין מצוות חינוך, מקשה א"כ איך שייך כלל חנוך, ל"מ ד מצוות צריכות כונה כשיהא גדול אם לא יכוין אינו יוצא, א"כ קטן שאין לו כונה איך שייך כלל חנוך אצלו, ומתוך דכל היכא דהחסרון משום קטנותו אי"ג דליכא גדול אתי שפיר, דרק בדבר שהוא חסרון מצד עצמו כגון ליתן לקטן ד' מינים פסולים בשביל חינוך על זה אמרינן דכיון דלא הוא דומיא גדול לא מקיים מצות חינוך.

אבל בשו"ת בן פורת: להג"י ענגיל סימן י' ס"ק ט' הקשה עליו דקטן אי"ג שאין לו מחשבה, כונה יש לו,

ומביא ראיה: מהא דמבואר פ"ה פ"ק י' משנה י' שקטן כשר להזות, והרי הזאה צריך כונה כמבואר שם במשנה ב' אלא ש"מ דקטן יש לו כונה.

וכן כתב בשו"ת תפארת צבי יור"ד סימן ג' דקטן לעצמו יש לו כונה, כדי לתרץ קושיא הנ"ל של הטורי אבן, וכן כתב בבלי חמדה פרשת יתרו, ובאגלי טל ר"ש מלאכת חורש ועיין בשו"ת אמרי בינה אור"ח סימן י"ד מה שתרץ בזה, ועיין בשו"ת דברי יהושע ח"ב סימן צ"ח ס"ק ח' מה שכתב בזה לפי זה לא קשה מדי, אבל לשיטת הטורי אבן קשה, ואפשר דלשיטתו נמי מתורץ, כיון שליכא חסרון דן מחמת קטנותו מעדני אשר.

ב. באיסור עשה, ליכא דינא של ספיית איסור לקטן לחד תירווצא במג"א אור"ח סימן רס"ט, וכן כתב באמרי בינה אור"ח סימן ח', וכן בשפת אמת סוכה מ"ב ע"א, א"כ א"ש דללכת ד' כנפות בלא ציצית הואי רק איסור עשה לכן מותר לאב לספות לבנו בגד בלא ד' כנפות אור"ח סימן רס"ט, וכן כתב באמרי בינה אור"ח סימן ח', וכן בשפת אמת סוכה מ"ב ע"א, מעדני אשר.

ג. במקום חינוך ליכא איסור ספיית איסור כמבואר בתוס' פסחים י"ח ע"א, מעדני אשר.

ד. ע"פ מה שכתב בשו"ת מחזה אברהם סימן פ"ב דלפי דברי המרדכי דליכא איסור להלביש בגד בלא ציצית, רק כשיש לך בגד אתה צריך להניח ציצית, א"כ ליכא איסור של ספיית ד' כנפות בלא ציצית, משום דהחיוב לא הואי אלא אחר לבישה, וספיה דבר שעכשיו אינו אסור רק אחר זמן יהא אסור מותר לספות להטנו עליו זה א"ש מעדני אשר.

האם מי שהולך בדרכים קשה לו להיות ירא שמים? בפרשתו ה והאיש אשר הוא טהור ובדך לא היה

הנה רבי עקיבא איגר בפרשתו כתב על דרך מליצה, הדנה כשהאדם יושב בביתו הרי הוא מקיים כל המצוות כראוי, אבל כשיוצא לדרך שוב אינו מקיים המצוות כתיקונן כי מאוד צריך האדם לזהר אם ירחיק נדודו ויצא לחוץ לכל יפול ברשת היצר, וזהו שמרמונו בפסוק **"האיש אשר הוא טהור"** כלומר מי הוא האיש הטהור, ובדך לא היה.

וביסוד זה מתרצים אחרונים קושיא נפלא: כיון שבמלחמה היו יוצאים רק אלו שהיו יראים ושלמים בלי שום עבירה אפילו קלה, איך יכול להיות שהתורה התירה כשיוצאים למלחמה לתחתן עם אשת יפת תואר ואיתא בגמ' **תוספתא י"ב ב'** דטעם הדבר שהתירה התורה משום דלא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה ישאנה באיסור, וזה קשה להבין, כי הלא כל צבאות ה' עם בני ישראל היוצאים למלחמה היו כולם צדיקים וקדושי עליונים, מניקים מכל סיג עון ואשמה, עד שאמר חז"ל מנחת ח"א א שאם הקדים תפילה על ראש לשל יד עבירה היה יבדו וחוזר עליה מעורכי המלחמה, מזה נראה כי על אנמא עם שום שמץ דבר אשמה גם בקל שבקלות, ואיך יעלה על הדעת שצנטרך למצדיקים כאלו להתיר להם אשת יפת תואר, מדאמה מדרבן פ' קתנה באיסור ויעשה תועבה כזו, כך מקשה באגרא דכלה פרשת כי תצא, וכן במאור ושמש, וכן בחפץ חיים בשם האלשיך.

ומתוך החפץ חיים בשם האלשיך הקדוש שכיזאיים בחוץ ונכשלים בריאה אסורה כמה שזה יכול לפגום על האדם.

מתוך דרשה בישיבת סאטמאר בולימסבורג בראשות ראש הישיבה הגאון נטע מושקוביץ שליט"א

מדוע הוראה סוטה בקלקלה יזיר עצמו מין הרי ראה את עונשה חזר כבר ירתיע אותו מלחטוא?

איתא בגמ' ברכות ס"ג עמוד א', סוטה ב'נבוא ברוש"י כאן **רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הוראה סוטה בקלקלה יזיר עצמו מן היין.**

יש להקשות: הרי רואה איזה עונשים כבידים מקבלת וזה כבר ירתיע אותו מלחטוא, ומדוע צריך להזיר עצמו מן היין? כך מקשה בפי"ה הארץ בפרשתו, וכן בבינות הבושם **ומתרצים** ע"פ מה שכתב הבעש"ט באריכות בפרשת קדושים דמי שרואה עבירה אצל אדם מסתמא יש לו גם חלק בעבירה זו, לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע צריך גם כפרה חוץ מהרתעה של העבירה.

ובזה שמעתי לפרש בשם מרן הדברי יצחק זצ"ל: כוונת הגמ' מועד קטן י"ז עמוד א' וכן דר"ז ע"מ ב' מר זוטרא חסידא, כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא, ברישא משמית נפשיה, והדר משמית לדידה, עיין שם בתוס' שנתקשר מה הענין היה בזה, ולפי הנ"ל אתי שפיר כיון שהוא היה צריך לשמוע עבר זה שאדם עשה עבירה כנראה שיש לו גם נדנדוד עבירה בזה, לכן הכניס קודם את עצמו לחרם.

ובזה אפשר להסביר שידוע שהר"ק רבי זושא זצוק"ל היה נוהג לומר כשהיה רוצה לעזור אדם בתשובה היה אומר זושא זושא עד מתי תחטא בעבירה פלונית ופלונית, דקשה איך היה מותר לו לשקר כדי ללחוץ אדם בתשובה, ולפי הנ"ל אתי שפיר דהתכוין לומר אם אני שמעתי על אדם שעשה עבירה כנראה שיש לי נדנדוד בזה

מתוך דרשה בבית המדרש נעימת החיים בבארא פארק בראשות ידידינו הגאון דניאל גראס שליט"א

חשיב כהלכה

דודו זה נדב וערך ע"י יודינו ר' מרדכי יסקינד הגר שליט"א - מהגות
חשיב כהלכה שינון וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם חשומים ומחשנה בדורה

א הריני נזיר ביום שב"ד בא. קיימ"ל ערובין מג ב שאם אמר הריני נזיר ביום שכן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות וי"ט מפני שאין בן דוד בא ערברי שבתות וערבי יו"ט, וקשה דאמר ר"ה ל"א ע"ב דלרבי אליעזר בתשרי עתידין ליגאל ולרבי יהושע בניסן וא"כ לא יהא אסור אלא לר"א בתשרי ולר"י בניסן?

ב אפשר לקיים שניהם בחצי עבד וחצי ב"ח. התוס' ב"י ג א הקשו דלמה כופין הרב לשחרר חצי עבד וחצי בן חורין יבא עשה דפריה ורביה וידחה ל"ת דלא יהי' קדש ויתוצרו דכיון דאפשר לקיים שניהם ע"י כפייה לא אמרין דעשה דוחה ל"ת, וצ"ע גם מה שהאדון משחרר העבד עובר בהז על לעולם בהם תעבודו רק דנחמה מטעם דפריה ורביה הוא מצוה רבה לאם כן כיון דסוף דאתנן דחיה מטעם דחיה אתנן עלה מדוע לא נימא דלא הוא אפשר לקיים שניהם.

ג האם משכח"ל לאשה משלה. בסנהדרין עא א איתא דבן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל משל אביו ומשל אמו ופרך הגמ' אמו מנ"ל שהרי מה שקנתה אשה קנה משלה, וקושיית הגמ' צ"ע דהא התוס' בניזר כד ב כתבו דהא דאמרין דמה שקמצה האשה מעיסתה הוא של בעל הוא דוקא היכא שקצבו לו כ"ח דנירנסי לשתב ויהוולו המזונות אבל אם קמצה מכדי שבעה היו שלה נמצא שיתכן שיש לה אוכלין משלה?

ד ממשכנים על הכופר. הגמי בב"ק מ א נסתפקה אי ממשכנין על הכופר וצ"ע דתפשוט מבריי"א בב"ק דף י"ד א חומר בשור מבאש שהשור משלם את הכופר משא"כ באש דבאש אי כפתיה הוא קם ליה בדברה מיניה עיי"ש רש"י וכיון דלענין פניסה גם באש יכלים הירושיים ליתפס כמש"כ רש"י ב"מ צא א דבקלדרב"מ אי תפס לא מפקינן מיניה ע"כ דיאירי לגבי ממשכנין?

ה האם יש תיקון בשבת כשאין התיקון מיד. דעת ר"ת בתוס' שבת קו א ד"ה חוץ דבחובל וצריך לכלבו ס"ל לרבי יהודה דהוי מקלקל מפני שאין התיקון בא מיד באותה שעה של החבלה רק לאחר"כ דלאחר שנתעשה החבורה בא הדם וצ"ע דביצא יט א אסור לטבול כלי טמא בי"ט משום דהוי מתקן או בכלי טמא שצריך הערב שמש אין התיקון בא מיד.

ו חשבון התר"ג לרבי ישמעאל ולרבי עקיבא בסוטה ג א נחלקו תנאים שרבי ישמעאל סובר ש"שקנא ורבי ישמעאל לרבי עקיבא בתעבודו י"א ל"א יטמא" הם רשות, ורבי עקיבא חולק וסובר שהם חובה, והקשו בתוס' א"א או לר"י חסר ג' מצות מתיר"ג או לרע"ק ישנן ג' מצות יתרות, וצ"ע דמאי מקשים חסר ג' במנחות כה א נחלקו ר"י ורע"ק דלר"י ציצית הוא ד' מצות ולרע"ק הוא מצוה אחת א"כ החשבון מדוקדק שג' מצוות שחיסר רבי ישמעאל ממלא בג' מצוות נוספות של ציצית?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו שאיננה אחת תזכה את השולח להיכנס להגלה על 300 יום. 2. **זוכים כל חודש**. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויי בהגלה. 3. כל חודש, בראש חודש תעריך הגלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדק תשובותיו, יתקבל אך ורק תשובות מפורטות. 4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש. 5. **שימו לב חשוב מאוד**: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל melr.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השייכות **ובמ"כ שם מלא, כולל, ישיבה, ועיר** ושלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה **השיבו**, (לברורים ופרטים נוספים סלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 עד 9:00 בלבד). השולחים נכתב יד, נבקש, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב ברור לא יכנס להגלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה יכנס בעזרת"ל לספר שיצא לאור בעיתוי ב"ל. -שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או סלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'. תשובות ותול לשלוח עד ר"ח תמוז

ברכת מזל טוב לדידינו
הגה"צ רבי שלמה זלמן לעמבערגער שליט"א
אב"ד מאקוואו הנתיח

ור"מ ביישיבת צאנז ומראשי הבוחנים בהכתרת המורנו והחברים
לרגל שמחת נישואי בתו תת"י במז"ט
עב"ג ה"בחה" המופלג בתור"ש
כמו ראלנרו בראנדסדארפער נ"ו
בנו של הגה"צ משה שליט"א
דומ"ץ העדה החרדית ור"כ קרן אור בית שמש
יהא רעוה ושמחות מעשיו הכבירים
יזכה לרעות נחזות מכל יוצאי חלציו

האם מותר להניח טלית תחת הראש כדי לישון על זה?

יש לחקור האם מותר להניח טלית תחת הראש כדי לישון על זה או דילמא אסור

הנה בשר"ת להורות נתן חלק י"ד סימן א' נשאל בבחורים הלומדים בבית המדרש בזמן מנוחת צהרים, וכשהם מתעייפים רוצים להניח טליתם תחת ראשם, האם יש בזה משום בזיון הטלית והציצית.

ומסיק אסור: ע"פ מה דמבואר בשר"ע א"ח סימן כ"א ס"א דיציצית הקבועים בטלית אסור להשתמש בהם כגון לקשור בהם שום דבר וכיוצא בזה משום ביזוי מצוה. ובמשנה ברורה שם סק"ב הביא מפרי מגדים דטלית של תפלה המיוחד לכך חמיר כמו הציצית עיין שם, וא"כ טלית של מצוה המיוחדת לתפלה אסור להשתמש בו משום ביזוי מצוה. ומכל שכן כשהוא מניח עליו את ראשו דהיי דרך גנאי, וכמו שכתב המפרש במסכת תמיד כ"ז א"ה אמר רב פפא דמי לבזיון שיהא ראשו מונח על התפילין עיין שם, וא"כ ודאי נראה דאסור להשתמש בטלית של מצוה שמויחד לתפלה להניח עליו ראשו ככר וכסת.

ואף על גב דמבואר בשר"ע א"ח סי' קכ"א ס"א דתלמידי חכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בבית המדרש אף בשם לבדו, ושם סי' דמותר לישן בבית המדרש, ובמשנה ברורה שם סק"ד כתב בשם מנחת חנוך הלומד שם בקביעות מותר אפילו שינת קבע עיין שם, הרי דהתירו לתלמידי חכמים להשתמש בבית המדרש דבר שאסור לאחרים, מכל מקום אין ללמוד מזה לענינינו, דיש לומר דדווקא אכילה ושתייה ושונה, שאי אפשר בלעדיהם, התירו לתלמידי חכמים משום ביטול תורה, אבל שינה על טלית של מצוה אינו דבר שבחברת, ואין ראייה שהתירו, ועכ"פ מכיון שלא מצינו היתר מפורש על זה קשה להתיר אף לתלמידי חכמים.

האם מותר לנגב את המשקפיים עם הטלית?

יש לחקור האם מותר לקנח את המשקפיים עם הטלית או דילמא אסור משום דהויא בזיון לטלית

הנה בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל חלק א' סימן ג' כתב אין אני רואה בזה שום איסור, כי דרך בני אדם שאינם מקפידים להשתמש לצורך שפשוף המשקפיים גם בבגד הכי חשוב להם, ואין זה בגדר תשמיש גנאי ומותר לעשות כן.

אבל בשר"ת שבט הלוי חלק י"א סימן רכ"ט ס"ב נשאל האם מותר לנקות משקפיים בציצית, או בטלית גדול, וכתב דיש בזה בזיון מצוה.

דף כ בספר הליכות שלמה פ"ג סק"ט מחידושי הגר"ש איועבאן זצ"ל כתיב ע"ש שבת כ"ב א' כתב ואף אם נאמר דאינו בלמד תשמיש מגונה, בטלית גדול אסור אף שימוש חול גרידי, ואף בט"ק הכת"ח סק"י מחמיר, וארחות רבנו ח"ג עמ' ק"ז שהגר"י קניבסקי הקפיד על כן.

והאדרת זצ"ל נכתבו נפש דוד את ס"ז העיד על עצמו שהיה מנקה משקפיו בטליתו אבל רק כשעסק בלימוד תורה או תפילה, אבל שלא לצורך מצוה לא השתמש בטלית לזה, ואף בארוחות רבנו מציין שהגר"ק זצ"ל לפעמים היה מנגב לחלוטית עיניו בקצות טליתו באמצע התפילה, והוא כמבואר כיון שהוא לצורך התפילה קיל טפי.

מדוע כשרצתה התורה לרמז שעם ישראל לא רצו תורה

הפכה דווקא אות נון?

בפרשת בעלותך י"ה ויהי בנסוע

אמרין בגמ' שבת קכ"א ע"א פרשה זו עשה לו הקב"ה סימנין למעלה ומלמטה ופולגי ב' תנאים בטעם הדבר, ולחד מאן דאמר אין כאן מקומה אלא להפסיק בין פרעניות לפרעניות

ותוס' מביא בשם המדרש דפרענות ראשונה וסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר בשורה לו והולך לו כי הוי בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו בחסר יותר אפילו אות אחת לכתחילה ל"ע אסור, ובטורי פרענות לפרענות אלא נפסוק פרשת ויהי בנסוע הארון.

ונחלקו הפוסקים איהו סמיות עשה הקב"ה לפרשת ויהי בנסוע: דהמהר"ל בחבורו חמת שלמה כתב דאסור לעשות ב' נונין אחת קודם ויהי בנסוע ואחת אחריה, לפי מה דפסלינן בחסר יותר אפילו אות אחת לכתחילה ל"ע אסור, ובטורי זהב בספרו דברי דוד מביא דברים חולקים עליו, ומביאים ראייה מן הזוהר בפרשת הבעלותך שמביא נוני"ה הפוכין אלו.

יש להקשות מדוע בחרו דווקא להפוך אות נון ולא אות הראשונה או שהאיות, כל קמטה בריב"א בפרשת, וכל כלי יקר, וכן הווי"א בספרו פני דוד וכן בנין מנין. ומתוך כך יקר, וכן בחתם סופר בתורת משה שישאל נמשלו לדגים שעיקר חיותם במים על כן כל דג פונה פניו לשוט לתוך המים למקום חיותו, אבל אינו הופך פניו אל שפת המים כי זה נקרא פורש ממקום חיותו, כך ישראל נאמר בהם בראשית מ"ח ט"ז וידגו לרוב שיהיו כדגים הללו כי עיקר חיותם בתורה שנמשלה למים וכמלה שהניא רבי עקיבא לפסוק בן יהודה וכו' במסכת ברכות ס"א ב' ובזמן שישאל בורחין מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר הרי הם כנו"ח דג הפוך הפורש ממקום חיותו ופונה פניו אל השפה לחוץ כך ישראל פנו פניהם מן ארון ברית ה' ממקום חיותם.

מתוך דרשה בבית המדרש המרכז
בעלזא בארא פארק רחוב 43

חכתבים לחערות

האם למיר מותר לשתות יין בסעודת הבראה

מה שדנתם בשם הפוסקים האם מותר למיר לזמן על הכוס, כיון שאינו יכול לשתות היין.

האנן במימין בייצור שליט"א בארא פארק דומיצ וויצן

נראה להקיר, דלמי סעודת הבראה שנוהגים להביא יין, משום דאייתא במ"א ל' נברא יין אלא לחם אבילים, כחבר הפוסקים שלניזר נמי מותר לשתות יין כדי לנחמו

האם אפשר לקיים מצות לחם משנה בלחם שהוא פחות מכזית

מה שדנתם בשם הפוסקים האם אפשר לקיים מצות לחם משנה בלחם שהוא פחות מכזית

האנן מתתירו ישראל תרוויסין שליט"א לייקוד מפר ספר "אוצרות חיים" על סמכת ברכת ראש סלל בעיית דיל נבאר תיקור דבויית תשובות ותהנות דא י"ח תביא מגרילא מפרסין על ריעא תרימנט בלקיטוס שבת דר"א מלחם משנה ויהי לכל הפחות שיעור כביצה. והביא ספר לוח מהא דלחם משנה הוא דומיא דסו, ובמו הגיע שיעור כביצה דהוא כביצה.

האם אפשר לצאת חובת לחם משנה בלחם שאולח

מה שדנתם מחלוקת הפוסקים לגבי לצאת יין חובה לחם משנה בחלה שאולח שאינו יכול לאכול.

האנן המפרסם רבי שאנו קחה רגא שליט"א חר"ה הרב"ר קהלה מחזיקי הות, אהבת תורה, בית תורה הישית מיר, לעת הפוסקים בחור געילת אבר הפוסקים וויזאק, קני תורה פתח השולחן (ברוך)

נראה להביא ראה מהנן גופיה דשמי' ויצא גם כשאי אפשר לאכול החלה השניה, דעיין בפור ש"ח 100. בשם המכילתא הטעם ללחם משנה לבדיו שיש ערב שבת יוד לכל אחד שני עומרים, ומכל עומר עשו שתי ככרות הרי' ד' ככרות לשני עומרים, ככר אחד אכל בערב שבת בבווק, וככר אחד אכל בליל שבת וככר אחד אכלו בשבת בבווק הרי נשאר ככר אחד שלם לסעודת שלישית ע"ש, והנה בשבת בבווק שנשאר שני לחמים גם כן אי אפשר לאכול משני הככרות רק מככר אחד היו יכולים לאכול, שהיו צריכין להשאיר הככר השני לסעודה שלישית, אלמא אע"ג דאי אפשר לאכול השני גם בזמן גופיה שפיר מצות לחם משנה, הכי נמי יוצא בלחם שאול לחם משנה.

<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג יצחק אייזיק וויס שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו פה מפיק מרגליות מזכה הרבים הרה"ג אשר זעליג ארנסטר שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הגה"צ עמרם יוסף הלוי יונגריני שליט"א רב קהל קהל חסידים בולטימור מח"ס הנפלא שיעורי הלכה ואגדה לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג נפתלי ליפשיץ שליט"א בארא פארק לעילוי נשמת אביו הרב אליעזר ליפשיץ ז"ל בן הרב שמעון ז"ל מחשובי חסידו סטישין - פשווארסק נ.ל.ב.ע. כ"ב אדר תשפ"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג משה ברנשטיין שליט"א בארא פארק לעילוי נשמת אביו הרה"ג אלטר בן ציון צבי ברנשטיין ז"ל מחשובי חסידו בעלזא בני ברק מרבני ומפקחי השחיטה של קהל מחזיקי הדת נ.ל.ב.ע. שמחות תורה שנת תשפ"ו ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב יעקב יצחק גערמאן שליט"א מעסקנים החשובים בארא פארק לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח שלמה נ"ץ עב"ג בת יואל גאלדשטיין שליט"א יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב חיים מאיר פישמן שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב שלמה קוזליק שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב לייבל טאבק שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב משה ליפשיץ שליט"א בארא פארק לעילוי נשמת אמו ה"ה אסתר בת הרב יצחק ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב משה יוסף שוורץ שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב משה יהושע פאליק טוב שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב אברהם רזנבערג שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב יקותיאל שוורץ שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב יהודה פוקסמן שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב יקותיאל יהודה מורגנשטרן שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב שמואל קרעש שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב חיים רייך שליט"א בארא פארק לעילוי נשמת זקנו הרב ישראל מאיר בן הרב יעקב ווילק ז"ל אנטוורפן נ.ל.ב.ע. השבוע ת.נ.צ.ב.ה.</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב משה פאשקוס שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב שמואל גרוסמן שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג שלום יוסף אונסדופר שליט"א בארא פארק לזיכוי רבבות יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו</p>

מחמדי התורה

לע"נ אמו"ר
הג"ח רבי
חיים יעקב מנחם
שו"ץ זצ"ל
דח"צ ק"ק אגוד
בעל ה"חיים יעקב"
לרבי
ליל שבת קודש
פרשת ישעיה
ט"ז כסלו תשפ"ו

חמדת הדרוש

הטעם שציינה התורה שהיו ישראל במדבר

בתורה"ק בפרשתנו ויהי בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. וידוע קושיית מפרשי התורה דיש לתמוה לאיזה צורך למדה לנו התורה שהיו בני ישראל במדבר וכי עד עתה לא במדבר היו?

א'

רק כשישראל במדבר שייך לומר דהמקושש העביר ד' אמות ברה"ר

האור החיים, והפנים, ופית, והחת"ס, פירשו- עפ"י מאי דאמרו (שבת צז): מקושש מעביר ד' אמות ברה"ר היה, ועוד אמרו (שם דף ג.), סרטיא ופלטיא הוא רה"ר, ופרקינן התם וליחשוב מדבר נמי דהוא רה"ר, ואמר אביי לא קשיא הא דתנא דמדבר רה"ר הוא בזמן שישראל היו במדבר, והא דתנא דלא היה רה"ר בזמן שאין ישראל במדבר. ולזה יוכן היטב, דכיון שרצה לומר דהעביר המקושש ד' אמות ברה"ר, לכן קאמר ויהיו בני ישראל "במדבר", ובזמן שהם במדבר מקרי רה"ר, ורק אז שייכא הא דמעביר ד' אמות ברה"ר.

ב'

לרמז דאפי' בזמן שהיו במדבר וראו בחוש עין ה' במן ועכ"ז בא לחילול שבת

השפתי כהן ביאר- שמקושש זה שראה במן עיניו גודל קדושת השבת, שכלל יום מימות החול יורד המן ובש"ק הוא אינו יורד, והכינו את אשר יביאו, ובע"ש היה יורד לחם משנה, ואעפ"כ חילל את השבת, לכן מדגישה התורה ויהיו בני ישראל במדבר.

וביאר הדברים נראה, דהיה לו לסמוך בה' דכמו בכל ימי השבוע הוא זן ומפרנס אותם במן שלא יחסר להם מאומה, כן ביום השבת לא היה לו לקושש עצים וכל הצטרכותו יעשה לו.

ג'

כיון דהיו במדבר ולא מלו הרי דתלש באיסור

ובאור חדש פירש- עפ"י דברי התוס' (פסחים מו: ד"ה רבה אמר) שהקשו אי אמרת "הואיל" אם כן בטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה, ותירצו דחולה שיש בו סכנה לא סכנה לא סכנה עינין שם, ואכתי קשה לרבי אליעזר דסבירא ליה כורתים עצים לעשות פחמים לעשות אימול (שבת דף ק"ל), אמאי נהרג מקושש למאן דאמר דתולש עצים היה נימא הואיל וראוי לפחמים לעשות אימול, אך לא קשה מידי שהרי במדבר לא מלו ולא שייך הואיל, וגרע מחולה שיש בו סכנה שכתבו תוספות דלא שייך.

וזה שאמר הכתוב, ויהיו בני ישראל "במדבר", במקום של מלו את עצמם, ולכן וימצאו איש מקושש עצים שחילל שבת במלאכת תולש.

ד'

טעם שהם במדבר שהיה מקושש ולא שמרו ב' שבתות

בדעת זקנים, ובשפתי חכמים פירשו- עפ"י מאי דאמרו חז"ל (שבת קיט:), אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים, ועל זה הפסוק ויהיו בני ישראל ברה"ר (מובא ברש"י) דבגנותן של ישראל הכתוב מדבר, שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשבת שניה באו זה וחיללה.

וזה שמרמו הכתוב כאן ויהיו בני ישראל "במדבר" הסיבה שנשארו בהיותן במדבר, ולא נמחל להם חטא המרגלים כמו שמפרשים ויבאו ושדי מואב "ויהיו" שם, מלמד דורשים שם, כן נמי כאן הסיבה של "ויהיו" במדבר הוא ע"י וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, ע"י שחללו תיכף שבת שניה, כי אם היו שומרים את השבת השנייה, היו שומרים שתי שבתות והיו נגאלים תיכף, ואז היה נמחל להם גם החטא של מרגלים, אך החטא של חילול שבת גרם להם שנשארו במדבר.

ה'

בהיותם במדבר מקושש לש"ש נתכוון

בדברי דוד להט"ו, ובמשכיל לודו, פירשו- עפ"י מש"כ התוס' (ב"ב קיט:), דמקושש לשם שמים נתכוון, דאמרו ישראל כיון שבמעשה המרגלים נגזר עליהם שלא ליכנס לארץ וכדכתיב במדבר הזה יתמו וכו', הותרה הרצועה ושוב אין מחוייבין במצוות, עמד וחילל השבת כדי שיהרג ויראו אחרים.

ולפי זה יוכן היטב, ויהיו בני ישראל "במדבר" היינו אחרי שידעו ישראל שהם יאשרו במדבר אחרי מעשי העגל, ומה"ט חשבו שהתורה הרצועה, לכן וימצאו איש מקושש וכו' דלשם שמים נתכוון ובנ"ל.

ו'

יבור דגם במדבר היו עצים בזכות באר מרים

עוד פירש האור החיים- ע"ד מה שאמרו (חולין פח ובתוס' ז) דאין מקיימין מצוות כיסוי הים, בעפר מדבר דאינה מצמחת ואינה מעלה רועים, ובהו יקשה דהיא"ל ולתש עצים, (מנין היה לו הא לית שם צמחים במדבר.

לכן הקדים, ויהיו בני ישראל במדבר, ובזמן שהיו במדבר הביא להם הקב"ה את באר מרים שיהא מים לעם לשתות, ואיתא במ"ר שהיה הבאר מעלה גנות ופרדסים במדבר, ומכאן היה לו עצים במדבר, ובהו ניחא אפי' למד"א תולש מעמר היה, יעו"ש.

ז'

רק במדבר לא היה חשש שמא טריפה הוא ופטר

בשר"ת בית יצחק (יו"ד סי' ל"ט) תירץ- עפ"י מ דאיתא (מכות ז), שאמרו רבי טרפון ורבי עקיבא אילו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג לעולם, דהוי שואלים לעדים דילמא טריפה הרג דילמא במקום סיף נקב היה, ובתוס' דגבי חילול שבת שואלים לעדים, שמא המחלל טריפה הוא, והוה עדות שאי יכול להיומה, ולדבריהם ק' היאך נהרג המקושש שמא טריפה היה.

ויבאר למאי דכתבו התוס' (שבת כב: ד"ה וכו' לאורה), דבמדבר היו יכולים להסתכל על תבית ויודעים מה בתוכו וכו' ה"נ כאן היו יודעים כל אם טריפה הוא לא, והשתא יבאר שפיר, דרק אחרי שאמר דהוי במדבר, ותו ליכא לשאלא דלמא טריפה, דהאי יודעים מה בתוך האדם, רק אז יכלו לבידוד על חילול שבת של המקושש.

חמדת ההלכה

מגזל ציצית ושלם אם לקשור ציציתו שוב

בתורה"ק בפרשתנו (טו- לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת.

מקור הדברים דציצית גזול פסול

ובגמ' (סוכה טו), למדו מהאי קרא דציצית גזולה פסולה, מדכתיב ועשו להם, דרשינן משלהם יהיה ולא מן הגזול. וכך פסק המחבר (סי' י"א סעיף ו') דאם עשה הציצית מצמר גזול פסול דכתיב ועשו להם ודרשינן משלהם יהיה ולא מן הגזול.

הגזול ציצית ולאחר זמן שלם האם צריך להתיר החוטים ולעשותם מחדש

והנה יש לחקור במי שגזול חוטי ציצית מחבירו והטילם בבגדו, ולאחר שהטילם שלם לחבירו על הציצית, או שחבירו נתנם לו עתה במתנה, האם צריך לחזור ולהתיר הקשר, מטעם דועשו להם, היינו דבעינן שלהם משעת עשייה, או דנימא דאגלאי מילתא למפרע דשלו הוא, והרי כשלו משעת עשייה.

האחרונים דפסולים הם וצריך להתיר החוטים ולקשרם מחדש

וראיתי לכמה מהאחרונים שהסתפקו בכע"ז, יעו' במחנה אפרים (הל' גזילה) שכתב להדיא, דלא מהני אם טוואן להציצית כשהו גזולין ואח"כ קנאן, ופסולים,

ובשר"ת להם שערים (סי' ב') העלה גם כן דפסולים, ובמעמא דתעשה ולא מן העשוי, ואין מה שחבירו מוכר לו כעת, ממשעו את עשיית הציצית שנעשה באיסור, והרי הוא פסול מטעמא דכתיב "ועשו" ובעינן ועשו להם בשעת העשייה יהיה שלהם, ולא די במה שאחר שעשאו יהיה שלו, ולהנ"ל יצטרך להתיר הקשרים של חוטי הציצית ולחזור ולקשרן לשם מצוות עשיית ציצית שלו, וכ"כ בכף החיים (סי' י"א אות כ"ג).

שי' הפוסקים דשאני אם גזל הציצית או שגזל את הטלית

ובשר"ת בני יחזקאל (סי' א') דן בזה, וחילק בין ציצית גזול לטלית גזול, דבציצית כיון דכתיב בה ועשו להם ודרשינן משלהם יהיה, ולכן כשהטיל ציצית גזול בטלית שלו, הרי הטלית מחויב בציצית וכשגזל לבלשו מוטל עליו חיוב גברא לעשות ציצית בטלית זה ואינו רשאי לבלשו עם הציצית הגזולין א"כ פסלה התורה בהדיא העשייה הראשונה כיון דעדיין בעליו החיוב לעשות ציצית אחרים ולהתיר אלו, א"כ יש לומר דגם אם ישלם אח"כ בעד הציצית שוב אין העשייה הראשונה נחשב לכלום כיון שהתורה פסלה.

אולם אם גזל הטלית והניח בהם ציצית משלו, הרי דאפי' דגם לגבי הבגד אמר לן קרא דבעינן שיהא שלו, וכדכתיב על כנפי "בגדיהם" ולא בגזול, מ"מ כוונת התורה בזה הוא רק דבבגד הגזול אינו חיוב לעשות

המשך בעמוד הבא

ד"ר יעקב
האדמו"ר הנקרא
הגדליק רבי
יחזקאל בן רבי משה
בעני האמור סופר
עלה בסעודת המסופים
ל"ג תשרי
אדר א' תשע"ו
זכותו ין עליהם
ועל כל ישראל

המשך מעמוד קודם

סוכות, ואח"כ בימי המועד פייסו ומחלו לו בחיורו, יצא ידי חובתו למפרע ג"כ, הרי להדיא דאפי' בגול, אם אח"כ מחלו לו מהני אפי' למפרע.

והחיד"א (בברכ"י שם) הביא לו סימוכין ממנהג הראב"ד הובא בארחות חיים והכלבו (שם) שהיה נוהג לקנות אתרוג משלו ונותנו לכל העם במתנה ע"מ להחזיר, ובהושענא רבא מבקש מכל אחד שיתן לו דמים על האתרוג, ומה שעשה כן, להוציא מלבן של אלו שחשבו להתרוג כשלהם, ולכן מנה מהם ממון, ואי נימא דלא מהני למפרע, מה יהיה לו בממון שנתנו כיון דבעידנא דנפיק ביה היה בתורת מתנה והם שונאי מתנות אלא ע"כ דמהני אפי' למפרע.

ובשו"ת נבעת פנחס (ח"ג ס" כ"ג) דחה דברי המשאת משה וכן בספר **גט מקושר** (דף ק"ג), אולם **החיד"א** דחה הדברים וס"ל כהמשאת משה.

וראיתי בדת תורה (שם) שהביא לעיני מדברי **הפרי"ח** (אהע"ז ס" כ"כ ס"ב) ד"ה ולא פרע לו, שכתב בפשיטות דלא מהני הפרעון למפרע, דליחשב כמצוה שלו עיי"ש.

הדין במי שנדר עצמו מהבגד והניל עליה ציצית ונשאל על הנדר ויש לציין בכאן דבר נפלא, מה שחקרו בזה בשו"ת אמרי בינה (סי' ב'), וזרע אברהם לופטביר (סי' י') במי שנדר עצמו הנאה מבגד זה, והטיל בו ציצית, ושוב חזר ונשאל על נדרו, והוכיחו שם נמי דלית בזה פסול דתעשה ולא מן העשוי.

והנראה, לאור כל שיטות הפוסקים הנ"ל, דאולי הלכה מוטב להחמיר בזה, שיתיר החוטם ויחזור ויקשרם, כיון דלית בזה פסידא, ויחשוש להני שיטות דשייך בזה פסול דתעשה ולא מן העשוי.

תבנא לדינא

ש"י הפרי"ח הביאו הדעת תורה, והלחם שערים, וכף החיים, דיש בכה"ג פסול בציצית וצריך להתייר קשרי הציצית ולחזור ולקושרם, מטעם תעשה ולא מן העשוי ש"י הבנין יחזקאל דבגול הציצית דין הוא כנ"ל, אולם בגול טלית והניח ציצית שלו וחזר וקנאה מבע"ב א"צ לחזור ולקשרו.

דבר גזול אי שייך בזה תעשה ולא מן העשוי - בערוך השולחן ובתהלה לדוד ובשו"ת ארץ צבי, ובשו"ת ראשי בשמים, ס"ל דלא שייך בזה, אולם בחמדת ישראל הוכיח מדברי הכפות תמרים דשייך בזה, ובשו"ת קרן לדוד למד מזה לטלית שאולה הפטורה מציצית והניח לה ציצית ואח"כ קנה זאת עצ"צ להתיר חוטי הציצית, ובאמרי בינה וזרע אברהם למדו דכן הדין במי שנדר עצמו הנאה מבגד והניח לה ציצית ונשאל על נדרו, א"צ להתיר קשרי הציצית.

ציצית לאחרים, מ"מ לא שייך לומר דפסלה התורה עשייה הראשונה, ולכן אם גזל הטלית והניח חוטי ציצית שלו, ושילם אח"כ על הטלית, א"צ להתיר קשרי הציצית.

דבר גזול אי שייך דין דתעשה ולא מן העשוי

והא שהבאנו לעיל מדברי הלחם שערים והבנין יחזקאל וכף החיים, דטעם שצריך לחזור ולקשר חוטי הציצית, הוא מטעם דתעשה ולא מן העשוי, יעו' בערוך השולחן (או"ח סי' י"א ס"ק כ"ב) שכתב לחדש דלא שייך איסור של תעשה ולא מן העשוי בגול ציצית והטילם בבגדו ולאח"כ שילם, דהא אין כאן הפסול בגוף הציצית דהיא הציצית לעצמם כשרים הם, אלא דאיסורא הוא דרביע עלייהו, מחמת שגזלם, ובהא לא שייך תעשה ולא מן העשוי, וכ"כ בתהלה לדוד (אות י"ג).

שיטות האחרונים בזה וטעמים

ובגוף דבריו שבכה"ג לא נאסר משום תעשה ולא מן העשוי, יש בזה אריכות גדולה בפוסקים, יעו' בשו"ת ארץ צבי (או"ח סי' מ"ט) ובשער יהונתן להגר"י אייבשיץ (חוברת ג'), שאין בזה פסול של תעשה ולא מן העשוי, ועוד טעם העמיקו בזה, דכיון דאין הדבר אסור לכל העולם, תו לא מיקרי פסול דתעשה ולא מן העשוי, דבהאי פסול דווקא אם נאסר לכל העולם, וכ"כ בשו"ת ראשי בשמים (או"ח סי' ב').

אולם בחמדת ישראל (ח"ב סי' ב' אות ז'), הוכיח מדברי הכפות תמרים (סוכה לא.), דאפי' דבר שהוא פסול מטעם גזול, יש בה משום פסול דתעשה ולא מן העשוי, ולהנ"ל יצטרך להתיר קשרי הציצית, ולחזור ולקשרם לשם מצוות ציצית.

הדין כן נמי בטלית שאולה והניח לה ציצית ואח"כ קנאה מחבירו ובשו"ת קרן לדוד (או"ח סי' ג') כתב, דלא היה בכה"ג תעשה ולא מן העשוי, ולכן באם נטל אחד מחבירו טלית שאולה דפטורה מן הציצית, והניח עליה ציצית, ואח"כ קנאה מהבעלים, לא בעי להתיר חוטי הציצית, דלית בה פסול דתעשה ולא מן העשוי.

המשנה ברורה הביא ראייה מדין אתרוג

והמשנה ברורה בביאור הלכה (כאן) הביא מדברי השערי תשובה (סי' תרנ"ח אות ו') שהביא דברי המשאת משה (ח"א סי' ד') דמי שגזל מחבירו אתרוג ביו"ט

ואין קיחה אלא בכסף, ולכאורה יקשה, דהא כיון דא"י מוחזקת היא מאבותינו (ב"ב קיט.), א"כ אין כאן משום גזל, ואמאי לא לקחו בחנם.

וי"ל, דאע"ג דגוף הקרקע שייך לנו, אבל הפירות שלהם ולכן ציוה להם ליקח בכסף, אך הא ניחא, אם לקחו פירות שאינם צריכים לקרקע, דפירות הצריכים לקרקע כקרקע דמי והקרקע מוחזק לנו מאבותינו, והוה שאמר, ולקחתם מפרי הארץ, ואין קיחה אלא בכסף וכמו שכתב החזקוני, וכי נימא הא ארץ ישראל מוחזקת מאבותינו, ולמה לא ניקח בחנם, ל"א והימים ימי ביכורי ענבים, והוי פירות שאינם צריכים לקרקע דשייך להם לגוים, ע"כ ולקחתם בכסף דוקא.

ד'

לא היה גזילה דומיא דיוגזול את החנית

בעל האיילת השחר ז"ל תירץ - דמתחלה היה נראה לומר, ע"פ דברי המחנ"א (דיני גזילה סי' ד), שחידש, דהא דאסרו גזל עכו"ם היינו דווקא דומיא דיוגזול את החנית מיד המצרי, והיינו שלוקח את הגזילה ממנו בפניו, אמנם שאר גזילה וכגון היא דנטול הגזילה בלא שידע זאת הנכרי שרי, דליכא איסורא בעצם הגזילה רק דומיא דיוגזול את החנית מידו.

אלא שהוא תמוה מאד, מהא דאמרו (ב"ק ק"ג), רב אשי הוה קאזיל באורחא, חזא שיבשא דגופנא בפרדיסא ותלי בה קיטופי דעינבי, אמר ליה לשמעיה זיל חזי אי דכותי ניהו אייתי, אי דישראל ניהו לא אייתי' ל, שמע ההוא כותי דהוה יתיב בפרדיסא, אמר ליה דכותי שרי, א"ל כותי שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי, הרי מבואר דר' אשי שרצה ליקח שיבשא מכרם הגוי ולשלם לו אסור נמי משום איסור גזל, הרי דגם בזה איכא איסורא.

ה'

לקחו ממקום הפקר

יש לתרץ - דלקחו הפירות ממקום הפקר, ולכן ליכא איסורא דגזל עכו"ם, וכמו שלוקחים סכך או ערבות ממקומות שונים, אף שהקרקע שייכת לשלטון, ואפשר דשם טעמא הוא משום דבעלים גופייהו ניחא להו שימורו עצייהם, אולם מ"מ הרי דבכה"ג ליכא איסורא, אז ודאי דבעכו"ם בכה"ג ליכא איסורא. (מחמדי התורה)

בתורה"ק בפרשתינו (יג-כ), ומה הארץ השמנה הוא אם וזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים.

חמדת התורה

היאך לקחו מפירות הארץ הא גזל עכו"ם אסור

ויש לחקור, היאך אמר להם ולקחתם מפרי הארץ, הא קי"ל (ב"ק ק"ג), גזל עכו"ם אסור, והיאך אמר להם שיקחו מפרי הארץ.

א'

הם לקחו מהם הפירות בממון

החזקוני תירץ - דלכך אמר להם ולקחתם, שהוא לשון קנין מקח וממכר, והיינו שיקנו מהם בממון, ולא שיקחו בלא ממון, דהא גזל עכו"ם אסור, אלא שהם ימי ביכורי ענבים ומקפידים הם אפילו בלקיחה בכסף לזה אמר והבאתם מפרי הארץ שוה יהיה בעל כרחם, אפילו אם אינם רוצים למכור, והוה והתחזקתם אפילו בעל כרחם.

ב'

ארץ ישראל מוחזקת מאבותינו ולא הוי גזל

החת"ס (ת"מ ד"ה והתחזקתם) תירץ - דכיון דקי"ל (ב"ב קיט.), ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, הרי דארץ ישראל של ישראל, תו לא הוי שום גזל, והוה שאמר להם "והתחזקתם", היינו כיון שארץ ישראל "מוחזקת" לנו מאבותינו, זוהי הסיבה אשר אתם יכולי' מן ולקחתם מפרי הארץ.

והוסיף שם דבר נפלא, דלא מציוה דיהושע וכלב לקחו, וטעמא בעי שלא שמעו אל משה, אלא דיבואר למאי שכתבו **התוס'** (ר"ה יא. ד"ה ולא), דיש לגוי חלק במה שזרע, והיאך לקחו מהם, רק דמשה רבינו סבר, דמדי יבואו לארץ ישראל, ויקנו מיד הפירות דרחמנא אפקריה, דזאכלת את שלל אויביך, אולם כלב ויהושע שידעו מעשה המרגלים, דעו שלא יבואו עתה לארץ, ועדיין לא אפקריה לממונם, לכך לא לקחו.

ג'

שלמו ממון רק מטעם שכבר בוי פירות שאינם צריכים לקרקע

המהר"י אסאד תירץ - למאי דתירץ בחזקוני שמה שלקחו היה בכסף, ולכן אמר ולקחתם

בתורה"ק בפרשתינו וראיתם את הארץ מה ואת העם היושב עליה החוק הוא הרפה המעט הוא אם רב. ונבעל הטורים הביא וראיתם' ג במסורה א' וראיתם את הארץ מה הוא. ב' וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ג' וראיתם על האבניים. וצ"ב.

א'

לרמזו הא דהסתכל בג' דברים ואין אתה בא לידי עבירה בספר פרח הלבונו- הביא בשם הר"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיעוכ"א עפ"י המשנה באבות פ"ג מ"א הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, מאין באת, ולא אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, וזהו הביאור וראיתם על האבניים זהו כנגד מאין באת בומון הלידה, וראיתם את הארץ הוא כנגד ולאן אתה הולך למקום עפר וכו', וראיתם "אותו" הוא כנגד ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים.

ב'

לרמזו הא דשלשה דברים העולם עומד בהם

באבן שלמה ביאר- עפ"י מאי דאמרו אבות (פ"ג מ"א) על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, והנה ראשון לגמילות חסדים הוא הארץ, שמשפיע מזון לכל הנבראים, ואף המטר היורד הוא ע"י הארץ וכמא"כ ואד יעלה מן הארץ, ויש להאדל ללימוד גמילות חסדים מהארץ, ובוה ההבנה הטעם דמי שאינו ת"ח נקרא "עם הארץ", לפי שהת"ח שיש לו עמוד התורה אינו נחוץ לו הגמילות חסדים, כפי שנתחן למי שאין בו עמוד התורה, לכן קוראים לו עם הארץ שלפחות ילמד מהארץ לעשות גמילות חסדים.

והנה שרש התורה הם ה' הדברות שבהן "כתר" אותיות, והם שני לוחות האבן שהיו כתובים בו ה' הדברות, ובוה ביאור היטב וראיתם על האבניים שזה התורה, וראיתם אותו וזכרתם כל מצוות ה' הוא עמוד העבודה לעבוד ה' ולעשות לפני מצוות ומעש'ט, וראיתם את הארץ מה הוא היינו ללמוד מהארץ גמילות חסדים.

ג'

לרמזו בא דהנשמה מטרות שיזכה בעולם משלו ולא משל אחרים

בספר ברכת יצחק (תלמיד הכת"ס) פירש- דהנה איתא בזה"ק דנשמת האדם ניתנה בו, בכדי דלא ליהוי נהמא דכסיפא, דע"י שעובד על גופו החומרי, הרי הוא בחינת עובד "אדמתו" ומעתה זוכה בדין כי לחמו הוא, ולא מאחרים זוכה אלא מעצמו זכה.

וזהו ביאור המסורה וראיתם על האבניים היינו בהתבונן האדם כי מה לו להוולד עם בנשמה בזה העולם והרי יכולה היא שתהנה מנועם זיו יקרות בעולם הנשמות, ולכן קאמר וראיתם את הארץ מה הוא כי בארץ היצר מתגבר ומתחדש בכל יום, ותלחם הגוף והנשמה מלחמת ה', עד אשר יזכה האדם לוראיתם אותו וזכרתם וכו', ועי"ז לא יהיו זכות אחרים אלא בזכותו יאכל.

ד'

כרמזו על ג' שונאי ישראל שרצו להכחיד את זרע ישראל

בספר מקום שמואל פירש - הכוונה עפ"י דברי המדרש "ארורים הרשעים שתגברים על זה עלה בגזירותם על ישראל, קין הרג את אחיו בא עשו ואמר קין טיפה היה, שהרג את אחיו בחיי אביו וכי לא ידע שכמה הבל יכול אביו להוליד, ע"כ אמר יקרבו ימי אבל אבי, ואח"כ אהרגה את יעקב אחי, בא פרעה ואמר עשו טיפה היה, וכי לא ידע שעד שלא ימות אביו כמה בנים יכול יעקב להוליד, ע"כ גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, לעתיד לבא יבא גוג ומגוג ויאמר כולם מפשים היו וכי לא ידעו שכל זמן שאלקי ישראל קיים יתקיימו גם בניו, ע"כ אני אעשה מלחמה עם אלקי ישראל שנאמר ורוזנים נוסדו יחד על ד' ועל משיחו עכ"ד.

ואפשר שכנגד שלשה הרשעים האלה דיבר המסורה, וראיתם על האבניים כנגד קין שחשש להרוג האב שמרומו תביית "האבניים" וראיתם את הארץ כנגד עשו ופרעה שחששו להרוג הבנים (שמרומם תביית הארץ (כי כארץ תוציא צמחה, והשלישית מרומם) כנגד גוג ומגוג שרוצה להלחם עם כביכול שמרומם תביית וראיתם אותו וכו'.

שלח לך אנשים- וברש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקחה מרים על עסקי דיבה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ויש להבין מהו ורשעים הללו "ראו" ולא לקחו מוסר, והנראה דהנה היה לומר דהנגעים של מרים הם יסורין של אהבה כדאמרין (ברכות ה) את אשר יאהב ה' יוכיח. אולם הא ליתא, דאמרו התם (ה) דהנפק"מ אם הוא יסורין של אהבה או לא, דביסורין של אהבה אין רואים את הנגעים בחוף, וזהו מה שכוון רש"י בלשונו הטהור, ורשעים הללו "ראו" את מה שהיה מרים צרעה, וא"כ אין לומר דיסורין של אהבה היה, רק חמת הלשון הרע שדברו במשה, ועכ"ז לא לקחו מוסר.

מקור היתר להשתטח על קברי אבות

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת בו, ואמרו חז"ל (סוטה לד:), מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים הולך ונשתטח על קברי אבות וכו'.

ראיתי תשובה ממנה"ר חיים פלטיאל על הנודרים לילך לבית הקברות, שקצת היה נראה דהוי כדורש אל המתים, וכלב שנשתטח על קברי אבות, היינו שהתפלל במקום קדושה, כדי שיהיה תפלתו נשמעת וכו'.

אך נשים ובנ"א שאינם יודעים זאת, לא ידעתי הליכתן למה, ומיהו כבר החזיקו במנהג זה, ויש לזה סמך בס' זוהר, ודוקא להשתטח על קבר אבותיו ולהתפלל לפני השי"ת על כל צרה שלא תבוא בזכות אבותיו הנקברים פה וכיו"ב, וכבר נתקנו סדרי תפלה ע"ז, ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה (ב"ח י"ד סו"ט ר"י)

התפלל להכרית זרעו של עמלק

ויקרא משה להושע בן נון הישוע- וברש"י התפלל עליו ה' וישיעך מעצת מרגלים, הנראה לבאר בדרך רמז, למאי דאמרו חז"ל דכשנכנסו ישראל לארץ נצטוו בג' דברים, ואחד מהם להכרית זרעו של עמלק, וכן אמרו עה"פ כי יד על כס ה'ה, דאין כסאו ואין שמו של עד שיכרית זרעו של עמלק, לכן הטיב משה להתפלל על הישוע שכנס לארץ ישראל ה'ה דהיינו שיהא הישוע פועל למען שמו יתברך שיהיה שלם, והיינו שלא קצעת המרגלים שלא נכנסו לישראל ולא הכריתו זרעו של עמלק, (תפארת יהונתן)

אמונת העולם היו קוברין רק כשמת אדם גדול

ארץ אוכלת יושביה- שמעתי שנמצא כתוב בשם הגאונים שהיה מנהגם של אמוריים שכשמת להם מת, לא היו קוברים אותו, אלא מניחים אותו בארון, עד שימות אדם חשוב, ואז קוברים אותם עמו, כדי שישן עליהם ויכנסו עמו לג"ע, ואותו היום שבאו המרגלים לא"י, מת איוב, והוציאו עם ארונו כמה ארונות לקבור עמו, והמרגלים חשבו שכולם מתו כאחד, ולכן אמרו ארץ אוכלת יושביה. (ש"ך עה"ת)

התחזקותם היינו שיעשו קנין חזקה

והתחזקותם ולקחתם מפרי הארץ- וצריך להבין איזה התחזקות צריך בכדי לקחת מפרי הארץ, ויש לבאר על פי מה שכתב הרמב"ם (מכירה א, טז) דעל ידי לקיחה מפירות האילן נחשב כהחזיק בקרקע וקנה. וזה כוונת הכתוב 'והתחזקותם' היינו שיעשו קנין חזקה על ידי שילקחו מפרי הארץ.

אמנם בני ישראל סברו כדעת הראב"ד והר"ן (הובא בשולחן ערוך חושן משפט קצב, יא) דלקיטת פירות מהארץ אינה חזקה, ולכן רצו שיקנו רק על ידי פסירה באדמת הארץ שזהו אופן המועיל לקנות לכולי עלמא, ולכן אמרו (בב"ב דברים א, כב) 'יחפצו לנו את הארץ'.

ירמזו דמשה רבינו גזר שיאמרו הגוים מבולתי יכולת

ויאמר ה' סלחתי כדברך- יבואר ע"ד הרמז, דטענת רבינו משה היה ועתה יגדל נא כח ה', שלא יאמרו האומות, מבולתי יכולת ה' להביא את העם וכו', והיה לו להקבה, לומר למשה הלא מי שם פה לאדם, אנכי ה', ואל לך לחשוש, ומה טענתיה דמשה,

אולם למאי דאמרו צדיק גזר והקב"ה מקיים, לכן אחרי שכבר אמר משה, שיאמרו הגוים מבולתי יכולת, שוב בן יהיה, דהקב"ה מקיים את אמירת הצדיק, והרי שוב יצדק טענת משה רבינו, הרי, שכל הצלת ישראל היה ע"י שמישה רבינו אמר שיאמרו הגוים, וזהו שאמר לו ה' סלחתי לישראל בטענת שלא יאמרו הגוים וכו', רק מפני כדברך שכבר גזרת שהם יאמרו, ושוב אין היכולת שהם לא יאמרו. (תפארת שלמה)

רמז בתורה שנשים יכולים לשזור ציצית

דבר אל בני ישראל ואליהם ועשו להם ציצית- יבואר למאי פסק המחבר (שם) החוטין צריך שיהיו שווין לשמן, שיאמר בתחלת הטויו שהוא עושה כן לשם ציצית, או שיאמר לאשה טויו לי ציצית לטלית, ואמרו רז"ל עה"פ כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, אמירה רכה, ותגיד לבני ישראל, אלו הגברים, אמירה קשה. דהוא גופא רמזה לנו תורה, דין האמירה של הטויה לאיש ולאשה, והיינו דכתיב "דבר" אל בני ישראל, דיבור שהוא קשה לאיש, "ואמרת" אליהם, הוא אמירה רכה לנשים, ועשו להם ציצית שהטויה צריכה להיות לשמה (הגרעק"א או"ח סי' ה')

לרמזו דגם הגדולים שזוכרים חייבים בציצית

ויאמר ה' אל משה לאמר - ועשו להם ציצית וגו' ובפסיקתא מהו ועשו לרבות יחידים ע"כ, ויש לבאר, עפ"י דא"י בגמ' (תענית י) מאן יחידים רבנן, ולפ"ז י"ל דכיון דבמצות ציצית כתיב בתורה: למען תזכרו וגו', והו"א דאנשים גדולים רבנן, אינם צריכים זה ולא יהיו חייבים בציצית, ועז"ק קמ"ל דג"כ הם חייבים, (משך חכמה)

ירומזו דצבע התכלת לא יהיה לדורות

על כנפי בגדיהם לדורותם וכו' פתיל תכלת והיה לכם לציצית- הנראה לבאר מ"ט לגבי כנפי בגדיהם כתיב לדורותם, ובפתיל תכלת כתיב והיה לכם לציצית, אלא יש לומר דרמזו לנו, דהציצית הלבן יהיה לדורות עולם, משא"כ פתיל תכלת הבא מהחלזון יהיה להם ולא לדורותם, ולכן לגבי כנפי בגדיהם כתיב לדורותם, משא"כ לגבי תכלת כתיב והיה לכם" (תת"ס)

עבודת מאבותינו ורבותינו מפרשת השבוע
כאשר יקום האדם מיד יעשה דברים של קדושה

עיון בדברי רבינו הפלא יועץ
כל רגע בחיי יועל אל ראש ההר לשבו בתשובה אל ה'

ראשית עריותיכם תהיו תרימו.

מסופר שכאשר נגמר בנין הקלויז **דחסידי צאנו** בעיר טראנא, הומינו הסתידים את **הגה"ק בעל ה"דברי חיים מצאנז**, שיבאו לטראנא לרגל חנוכת הבית, ודיבר אז הרה"ק מצאנז וצ"ל לפנייהם דברי הדרכה, ובתוך הדברים אמר להם אברכים יקרים, מה מבקשים מכם, שכשתצטוו משנתכם תהיו זהירים שלא להישאר במיטתכם לישן **שנית**. רק תיכף בהקיצה הראשונה, תהיה באיזה שעה שתהיה, **תעמדו ממיטותיכם**, ותלכו ללמוד בהקלויז ע"ד.

ובזה ה"ל **ראשית עריותיכם** מלשון 'עריסה' ומרמו על מיטתו של האדם, דהיינו מיד כשיקום ויבטח בפעם הראשונה, בראשית תיכף ומיד תרימו תרומה לה'.

ונפקא מינא רבתי הוא לגבי כמה דניין, ובגמ' (סוכה כו), שדוד המלך נזהר שלא לישון שיתין נשמי ברציפות, והבא **שירוע' (ס' ד טט"ז)** ובמשנ"ב (שם ס"ק לו), האם נזהר רק ביום או בלילה, **והביאור הלכה (שם)**, הביא ג' שיטות מהו שיתין נשמי, א- שלש שעות, ב- חצי שעה, ג- שלש דקות. והלכה נקטינן שהוא **חצי שעה**, יע"ו בקיצור שירוע' ב ס"ח, וע"י כה"ח (ס"ד ד ס"ק נה).

וכתב החי"א (כלל ז ס"ח, כלל ח ס"ט) שגם אדם שישן שיתין נשמי מתחייב בברכות ענטי", ברכת אלוקי נשמה וברכת המעביר שיהי, **והמשנ"ב (ס' מו ס"ק כד)**, פסק דבריו לעניין ברכת אלוקי נשמה **והמעביר שיהי**, ובקיצור שירוע' (שם) לעניין ברכת ענטי", וע"י שו"ת קול גדול לבעל גט פשוט, (ס' מב), ולדבריהם, אין חיוב ברכות אלו שייך לגברי **שינת קבע ושנית ארעי**, אלא כל שישן שיתין נשמי חיוב לברך, ואפילו אם ישן בישיבה על כסא או ספסל משך זמן של שיתין נשמי, חיוב לברך.

ובטעם הדבר שתלוי בשיתין נשמי, כתב, אם ישן בלילה ס' נשמי שהוא **מהלך ק' אמה מבורך**, זבוח טועם **טעם מיתה**, ומש"כ ששיעורו הוא **מהלך ק' אמה**, מבורא בגמ' (סוכה כו) שהוא שיעור שנית ארעי לגבי שניה עם תפילין, (וע"י משנ"ב ס' מד ס"ק ד), ולעיל נבאר ששיעור שיתין נשמי להלכה הוא חצי שעה. והנה לעניין ברכת ענטי"ו, מבורא מדברי הראש"י שהברכה היא רק לאחר **שינת קבע**, ולדבריו הנרדם שיתין נשמי על כיסא, לא יברך ענטי".

ואולם לעניין ברכות אלוקי נשמה **והמעביר שיהי**, לא נזכר כלל שצריך שיעור שניה מסוים, שנית קבע או שיתין נשמי, כדי להתחייב בהן, מלבד דברי החי"א (והמשנ"ב) הנ"ל שכדי להתחייב בהן צריך לישון שיעור שיתין נשמי, אמנם **נראה שאם ישן שיתין נשמי, אפי' אם זו לא הייתה שינת קבע אלא ישן שינת ארעי, וכגון שישן על כיסא, ספסל, סטנדר, ליד ברך ברכות אלו**.

אולם לעניין ברכות התורה, מצינו בראשונים, ש"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג ס' מג), הובא **בשו"ת הרשב"א (ח"א ס' תנאג)**, וברא"ש (ברכות פ"א ס' יג), ובוש"ת הראש"י (כלל ד ס' א), ובהגמ"י (הל' תפלה פ"ו אות ט), טור (ס' מו וס' רלא) שדווקא לאחר **שינת קבע** מתחייבים לברך ברכות התורה.

והארכיז עוד הפוסקים באחד שקם באמצע הלילה, ושוב חוזר לישון, מי דנה לגבי הברכות הנ"ל, אם מתחייב או לא, ואשר על כן להוציא מידי ספק, ויכול לברך לכ"ע, אם ישן שיעור של קבע מוטב שלא יחזור לישון, בכדי שלא יכנס לכלל אלו הספקות.

ועיין **באגרה דכלה** בפרשתינו, עה"פ **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ וכו'**, ומשונו בהאדם בזמן מכל ביאות שבתורה כמו שדרשו רז"ל (כתובות כה), ויש לעניין **ברכות התורה**, על האדם בעומד **משיתק מן השמחה לוגון מחדש**, וזהו בבואכם כשתבואו כל יום לוגון הארצי, אשר אני מביא אתכם שמה, שבאמת הש"י מחזיר את הנשמה לארץ בכל יום, והיה באכלכם מלחם הארץ, כשתרצו ליהנות מלחם הארץ, איזו מקודם תרימו תרומה ל"י, היינו תגרמו ותפעלו בעמשיכם תרומה ל"י, היינו חודים עילאין על ידי תפלתכם כמו שיתבאר.

ראשית עריותיכם תהיו תרימו בראשית **כשתעמדו ממיטותיכם** (לשון ערש היא מטה) חלה תרימו תרומה (חלה מלחם תיכף בראשית **כשתעמדו ממיטותיכם**) ופני י"י לא חליתי [ש"א יג יב], ור"ל על ידי התפלה שתריתו למעלה אותיות התפלה לגרום יחודים עילאין.

וידועים דברי **מרנא ורבנא החתם סופר**, שביאר, דרמזה לנו התורה דרכי החינוך, שבעוד התינוק מוטל בעריסה, צריכים לתת לב על חינוכו, וזהו ראשית עריותיכם, כאשר התינוק בתחלת חייו בעודו מוטל בעריסו, תרימו חלה לה'.

ועוד ביאור בזה, דהנה כבר בלידת בנו הראשון של האדם, יש בו מצוות מילה ופדיון הבן, חלה"ה ר"ת ח' ימים של מילה, ל' ימי הפדיון, ה' סלעים ויחולק הבן, וזהו ראשית עריותיכם, תרימו חלה"ה אלו ג' המצוות שמחוייבים לקיים כבר כשנולד לו בנו הראשון ומוטל בעריסה.

בתורה"ק בפרשתנו וישיכמו בוקר ועל ראש ההר לשבו הננו ועלינו וכו'.
כתב רביה"ק בספרו דן ידיו, דבר נפלא, למאי דאמרו (ברכות לד:), מקום שבלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד, והיצי' מוצא בזה מקום לפתות את הנערים, לומר להם, כי עתה ילכו אחרי תאוותם חלילה, ושמה בחור בילדותך, ובכל מקום אשר ממצא תאוותך אל תנת, וכאשר יבואו ימי הזקנה אז תשוב אל ה', ואז תעלה במעלתך על הצדיקים.

ואולם סתירה לטענה כזו, וזו, כבר הוכיחו לנו חכמינו ז"ל, (יומא פה:), כל האומר אחטא ואשיב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כי בסיומת התשובה חטא, ואדרבה היא הפוכת להיות לו כמבטור.

וזהו כוונת הפסוק, **וישיכמו בוקר**, האדם בהתחלת ימיו, חלילה הולך בעצה שאינה הוגנת, **ויעלו אל ראש ההר**, המרומים ליצר הרע, כדברי הגמ' (סוכה נב) צדיקים נדמה להם כהר, **לאמר** ועצת היצר באומרם **הננו ועלינו אל המקום אשר אמר לנו ה' כי חטאנו**, ואדרבה כיון שחטאנו ועתה נשוב בתשובה, העלייה תהיה גדולה מאוד. לכך אמר, **ויאמר משה** ענה להם, **למה אתם עוברים את פי ה'**, לאמר אחטא ואשוב, **והיא אל תצלה**, כל אזי אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כי אין קטיגור נעשה סניגור. וידועים **דברי האוהב ישראל** (על ימי הרחמים וסליחות), דאכן יש עבירות חמורות כ"כ האומר אחטא ואשוב וכדומה, אז **אין מהראוי שהש"י יחזור אחריו** לעוררו ולבקש ממנו שיעשה תשובה, רק צריך האדם להתעורר מעצמו, ולשוב אל לבו בלא אתערותא לדעילא מקודם, ולהתודות לפניו ית' בכל לבבו וישפוך שיחו לפניו ית' שישלח לו עזר וסיוע מן השמים שיגמור תשובתו בכי טוב, ואז באמת מקבלין תשובתו ו"כ בשבוע מדרכו וחי.

וזהו במאמרם ז"ל **אין מספיקין בידו** לעשות תשובה. ולא אמרו אין מקבלין תשובתו, אך ודאי כוונתם הוא שאין מעוררין אותו מן השמים שישבו, אך ורק ממתניין ומצפים ומיחלין מתי יתעורר מעצמו לעשות תשובה שלימה. ואז בלי ספק שמקבלין תשובתו בשמחה. וכלל גדול אמרו חז"ל באמת שאין לך דבר העומד בפני התשובה. **ואמרה מפורסמת** יש בשם הרה"ק **רבי שלמה מזוועיהל**, שח"ו שלא יתקבל תשובתו של אדם, אלא שבלא ספק יקבלו תשובת האדם בכל ענין ובכל מצב, וזה הכוונה אין **מספיקין**, אין בזה ספקות כלל וכלל, אלא **בידו לעשות תשובה**.

ולהנ"ל אפשר בכונת הפסוק, כי גם כאשר האדם בתחלת דרכו נפל ברשתו של היצר והלהיבו לעבור פי ה', עכ"ז כל רגע בחייו, יכול האדם, לעלות במעלות התשובה, מי יעלה בהר' ה' וברגע שאומר חטאתי ופשעתי, מתקבלת תשובתו, ויאמר להם משה שלא ישמעו להיצר באומרם שלא יעיל להם תשובה, ואדרבה במה שחושבים עתה שאין להם תשובה, בזה הם עוברים, ה', שהכל מהני להם תשובה, והיא לא תצלה עצת היצר.

ובספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ז) כתב בתו"ד, ואין לך דבר שעומד לפני התשובה, ואף אם שמעת כדברי חז"ל (חגיגה טו), שובו בנים שובבים חוץ מפלוני, כענין אלישע אחר, **אל תחוש**, שהרי אלישע אחר סוף סוף נתקבל, **אפילו שלא שב**, כל שכן אם היה שב שהיה מועיל לו יותר ויותר, אלא שסגרו דלתי התשובה בפניו, והיה צריך להפציר עד יפתח הפתח.

וזהו משא"ל (פסחים פג), **כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא**, בעל הבית, דהיינו הקדוש ברוך הוא, כל מה שיאמר לך עשה מהמצוות עשה חוץ מצא, שאם יאמר לך צא מביתי ואל תכנס, כענין אלישע אחר, **אל תשמע לו**, אלא תכנס בתשובה, **כי זה חשקו של בעל הבית אלא שמטעה אותך** עכ"ד הנפלאים, וראה עוד בזה **באגרא דפרקא** (אות א') מביא כהנ"ל בשם השל"ה הק'.

ובתפארת שלמה (על פורים), שטעונו של אחר, שאדראב דוקא עכשיו העת לשוב ולעבוד את ה' באמת ובתמים **בלי לצפות לתשלום גמול**, רק לעשות מאהבה, ופי הדיועו המבעש"ט ז"ע דכאשר הודיעו לו מן השמים שאבד חלקו בעולם הבא הוא שמח יותר, ואמר, מעתה נעבוד את ה' שלא על מנת לקבל פרס.

תשובה ס"ב ביום בו הכהן הדיוס מתחנך לעבודה אסור ליטמא לקרוביו מדא' כהנ"ה, וכל דיניו ביום חינוכו הוא כשל כהן גדול, בהביאו מנחת חבתיו, **כ"כ דעת אקנים** מעבלי התוס' פרשת שמיני, ורמו לחנוכה - **כתב הגר"י ענגיל** בספרו ציונים לתורה כלל לו ד"ה וע"ג, דלזה הוצרך הנס בתוכו על אף שטומאה דחוויה בציבור, מ"מ כיון שהיה אז תוכנת המיזב והמנורה, אין ראוי שיהיה מצוי שם שום טומאה.

תשובה ס"א יעו' בלחם משנה (פ"ב מהל' ברכות), עפ"י הגמ' ברכות מו, דהטוב ומטיב לאו דאורייתא, שהרי עוקרין אותה בבית האבל, ולמסקנת הגמ' הכוונה עוקרין הוא שלא אומרים רק הטוב ומטיב אלא אומרים גם דיין האומת, ולכאורה אין זה עקירה אם כי הוספה, וכתב על זה הל"מ אלא מכאן דההוספה מיקרי עקירה וק' מאוד מכמה מקומות בש"ס יעו' סוטה טו. דלשון הגמ' כי קחשיב הלכה עוקבת ועוקרת, הוא עוקבת ומוספת, הרי דלא מקרי עקירה כהנ"ה, ויעו' בספר שב דנחמתא אות ג' שהאריך בזה נפלאות.

להיודא

לקרית הלכתית ע"ד החידוש בשיתו והנפשקים

שמו"ע, ובאם לא יגיד אז לא יצטרך להתפלל שוב?
שאלה ס"ג- היכן מצינו דין מינו ומתני לענין ברכות?

פתרון לחידודא- גליון רל"ד פרשת בהעלותך

שאלה ס"ה- היכן מצינו בכנה הדיוס, ולכ"ע אסור לו ליטמא לקרוביו (אחיו וכד') מדאורייתא. (רמו לדבר כן מצינו כע"ז בעניני יחולק?)
שאלה ס"א- היכן מצינו שכיון שהוספתו עוד דין כאלו עקרת דין הקודם?

הארי החזי

פננים נפלאים מתורתו של

המהרש"ל זינץ

הגאון רבי אריה לייב זינץ ז"ע מפלאצק

גיליון ש"ע"ג, פ שת שלח תשפ"ו

מכון להוצאה הרשה ומפארת
של ספרי מהרש"ל זינץ ז"ע

ת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הכשת רבנו,
מי שישתדל
בהפסד
כפרו יהיה
לו המהר
למרון

הכוונה הנסתר של המרגלים בהזכירם את שם 'עמלק'

עמלק יושב בארץ הנגב (ג, כט).

משום מה הזכירו המרגלים את מקום מושבו של עמלק?

אלא אפשר לומר, שגם בכך היה משום הוצאת דיבת הארץ. הנגב היה החלק הגרוע שבארץ ישראל, ונקרא שמו "נגב", לפי שהוא מנוגב ויבש.

והנה דרך העולם היא, שכאשר יושב עם אחד במקום גרוע, והשני במקום מובהר ומשובח, מתעוררת הקנאה וגורמת לריב ולמלחמה. אם כן, בוודאי אילו יכול היה עמלק, היה יוצא למלחמה וכובש מידי הכנענים את ארץ כנען והופך אותה לחלתו, ואם כן מדוע לא עשה זאת?

אין זאת אלא מפני שהיו הכנענים חזקים וגיבורים מן העמלקים, והיה עמלק ירא מפניהם וחושש לצאת למלחמה כנגדם.

ולכן התכוונו המרגלים באומרם 'אם מן העמלקים אנו יראים וחוששים', על אחת כמה וכמה שעלינו להתיירא מפני הכנענים אשר עמלק עצמו - 'היושב בארץ הנגב' - ירא מפניהם.

מלא העומר

אזהרה מיוחדת ליושבי ביהמ"ד

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם (טו, לו).

בפסוק שלפנינו נזכר 'הלב' קודם העיניים, וחז"ל חשבו את העין קודם, 'העין רואה והלב חומד'.

ואפשר לומר הכוונה, כי ישנן שתי תמות של בני אדם, כת א' אנשים מעורבים בין הבריות שעוסקים במשא ומתן, עליהם נאמר עין רואה ולב חומד - קודם רואה ואחר כך חומד. כת ב' אנשים היושבים בבתי מדרשות ועוסקים בתורה, אותם מסית היצה"ר מקודם לצאת מן הדי' אמות של הלכה, וטענתו בפיו כי ביושבם כלואים בביהמ"ד אף אם אינם חוטאים אין שכרם גדול, אבל בצאתם מביהמ"ד ובעיניהם יראו דברים שונים ויתגברו על יצרם שלא לחטוא, אז יגדל שכרם. ועליהם נאמר 'ולא תתורו' קודם 'אחרי לבבכם' שמיעץ אתכם לילך ולראות ואחר כך יפתה אתכם ללכת 'אחרי עיניכם' ולזנות אחריהן.

מלא העומר

שניים שעשאוהו פטורים

ויקרתו משם זמורה... וישארו במוט בשנים... (ג, כג).

מפני מה 'בשניים'?

שכן אמרו חז"ל על המרגלים ש"הלכו גם בשבת". נשאלת איפוא השאלה: ניחא, שראו הזרת לעצמם לעבור על איסור מדרבנן, אבל כיצד התירו לעצמם להיות נושאים משא בשבת, והרי איסור דאורייתא הוא "אב ומלתאי"? והתירוץ הוא: וישארו במוט בשנים". והדן הוא - "שניים שעשאוהו פטורים".

מלא העומר

עצתם הנסתר של המרגלים - שכאילו מעלימים הם מהציבור את כל האמת

וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל... ויספרו לו (כז, כח).

פתח בלשון רבים: "וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל" וסיים בלשון יחיד "ויספרו לו".

ונראה, שחיפשו המרגלים תחבולות כדי להוציא את דיבת הארץ. מה עשו, את שבחיה של ארץ ישראל אמרו רבים, לעיני כל, ואילו את הגנאי לא הזכירו כלל ברבים, אלא עשו עצמם כמכסים ומסתירים איהו שהם פרטים חסויים, כאילו אינם רוצים לגלות את האמת להמון העם.

לאמיתו של דבר, מרמה היתה בליבם. בדרך זו הפצו הם שירגישו העם שמעלימים מהם דבר מה, וכך יגבר פחדם.

מלבד זאת כך דרכם של בעלי לשון הרע, שמראים את עצמם כאילו נמנעים מלדבר גנאי, כדי שכך יתקבלו דבריהם כנכונים.

מסיבה זו באו אל משה לבדו, שלא ישמע העם את דבריהם. אך בראותם זאת, שפטו ישראל כי דבר סתר טמון כאן, שמעלימים ומסתירים אותו מפניהם, ונמס לבב העם עד מאד.

מלא העומר

פניני דרוש

את כל הראשיות יש לתת לה'

ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה (טו, כ).

רבי עזריה פיגוז בספר **'בינה לעינים'** מפרש שאת כל הראשיות יש לתת לה'. כך מצווה התורה על הפרשת חלה - 'ראשית ערסותיכם תרימו תרומה לה' (במדבר טו, כ), וכך גם על הבאת ביכורים - 'ולקחת מראשית כל פרי האדמה' (דברים כו, ב). בדומה לכך, על האדם להקריב לה' גם את ראשית ימיו, שהם ימי בחרותו, ולהקדישם לתורה ולעבודת ה'.

על פי דבריו, יש לפרש את הכתובים בספר תהלים (לח, ג-ה): 'פי חציתי נחתו בי ותנחת עלי ידך. אין מתם בבשרי מפני זעמך אין שלום בעצמי מפני חטאתי. פי עונתי עברו ראשי כמשא קבד יקבדו מפני'.

לכאורה, לשון הכתוב 'פי עונתי עברו ראשי כמשא קבד יקבדו מפני' טעונה ביאור: כיצד העוונות צפים מעל הראש, ומה פשר הדימוי 'כמשא קבד'?

אולם על פי האמור יש לומר, שעל כך מתוודה המשורר: 'כי עוונותי עברו ראשי' - בימי הבחורות, שהם ימי הראשיות שלי, חטאתי ומילאתי

ימים אלו בעוונות. ואף אם ארצה כעת לשוב בתשובה, והלא הקב"ה לעולם אינו נועל דלתי תשובה, ברם "כמשא קבד יכבדו ממני" - עתה כשהוקנת, הריני קץ כבר בתאוות העולם הזה ועשייתן היא עלי כמשא, ולפיכך התשובה אינה מקובלת ושלמה כל כך. שכן אדם השב משהוקן ונחלשו תאוותיו, אין בתשובתו הוכחה ניצחת ששב מחמת יראה ואהבת ה', אלא ייתכן ששב משום שכבר קץ בתאוות מחמת זקנתו, ואין זו התשובה המעולה.

וכך מתפרשת גם תחילת המזמור: "כי חציך נחתו בי ותנחת עלי ידך אין מתום בבשרי מפני זעמך". כלומר, המשורר מבקש מהקב"ה שלא ייסרו על חטאתי; שכן אם יהיה בעל ייסורים, שוב כשישוב בתשובה לא תהיה תשובתו מעולה כל כך, שהרי עתה, בעודו מתייסר, ממילא נחלש ומתבטל ממנו כוח התאוה ואין בו חשק לחטוא. וכיוון שבתנאים אלו התשובה אינה שלמה כל כך, הרי "אין שלום בעצמי מפני חטאתי" - שכן היא לא נחתה לגמרי. משום כך הוא ממשיך ואומר "כי עוונותי עברו ראשי", כפי שנתבאר.

קומץ המנחה (דרוש לשבת שובה)

חדש!

ניתן לשמוע בכל שבוע דבר תורה מרבנו המהרש"ל זינץ על פרשת השבוע,

מפי המשפיע הרב הגאון רבי ברוך שוורץ שליט"א 08-8648989 שלוחה 5 מרבני המכון ומו"ץ באוצר הפוסקים

פניני המהרא"ל על פרקי אבות

- פרק ג' -

מצוות שעשה, כי עיקר עבודתו בעולם הייתה שלא לשמו. זהו מה שהזהיר התנא ואמר: דע! כי על כל מעשיך תיתן את הדין, ואף יערכו עמך חשבון.

המתיקות שאחרי ההתנגדות

חֲבִיבֵינוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּחֱן לָהֶם כְּלֵי חַמְדָּה, וְכוּ (פ"ג משנה יד).

התורה היא כלי חמדה, ואין לשאול, אם היא אכן כלי חמדה, מדוע סירבו ישראל לקבלה בתחילה עד שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית? שהרי באמת הכול בה נחמד ונעים, אלא שעם ישראל טרם ידע את מעלתה, ולכן סירב לקבלה. רק לאחר שקיבלו את התורה, למדו להכיר במעלתה ולשמחו בה.

הוא ההסבר להמשך מאמר המשנה: "חֲפָה יְתָרָה נִדְעָת לָהֶם" - שכן רק מחמת החיבה היתרה מאת ה' זכו ישראל לקבל את התורה למרות שסירבו לה בתחילה, ורק אז נודע להם גודל מתיקותה.

ויש לבאר זאת כך, בהיות בני ישראל במצרים, בשבי ובגלות, נדמה היה להם כי העיקר הוא ההליכה אחר ההבל הגשמי. מסיבה זו, קבלת עול של תרי"ג מצוות - אף שהן גורמות אושר ושכר רוחני עד אין קץ - הייתה קשה עליהם מאוד.

שהרי כל מצוותיה של התורה מעדנות את הנפש והגוף. כך למשל, אסור לאכול מאכלות אסורים, ואין לאכול לפני התפילה; התורה מצווה להתעטף בציצית ולהניח תפילין, שעליהם נאמר בזוהר שהמעוטר והמעוטף בהם יש לו דיוקן המלך! ולפני האכילה נוטלים ידיים, ונטילה זו גורמת לטהרה.

כך ישנן מצוות רבות שעשייתן גורמת לטהרת הגוף והנפש. אולם לפני קבלת התורה, שכשני ישראל היו עדיין אסורים בחבלי הגוף, הם לא חפצו בה, עד שכפה עליהם ה' הר כגיגית.

רק לאחר שקיבלו את התורה וקיימוה, או-או ראו עד כמה היא עריבה ומתוקה למקיימיה, ונתברר להם שהיא אכן "כלי חמדה".

חשבון ההוצאות של שליח המלך

וּלְפָנַי מִי אַתָּה עֲתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן (פ"ג מ"א).

התנא הזכיר "דין וחשבון", היות שעורכים עם האדם חשבון על הנאותיו בעולם הזה.

משל למה הדבר דומה, לסוחר ששלח שליח לרכוש עבורו סחורה משובחת וזולה בארץ רחוקה. בדרך, חנה השליח בכמה מלוונות וסעד בכמה מסעדות כדי להחזיק את גופו, על מנת שיוכל למלא את שליחותו באופן הנאות.

לבסוף, כשחזר השליח הזה - שהיה פיקח ומוצלח - אל משלחו והסחורה המבוקשת בידי, שמח המשלח לשלם את חשבון ההוצאות. הלא בלעדית היה השליח גווה ברעב וקופא מקור, ורק בזכות האוכל המשובח שאכל, והלינה הטובה אותה בחר לעצמו - הצליח בשליחותו.

אך כאשר השליח הוא טיפש ואינו מוצלח במיוחד, ולבסוף חוזר בידיים ריקות, הרי שהסוחר ששלחו סר וזעף: לא רק שאת הסחורה לא הביא, הוא אף גרם לו הוצאות מיותרות כשהתענג באכילה ושתיה.

אם ישאל השליח הטיפש את רעהו החכם: "הלא שנינו אכלנו ושתינו באותם מלוונות ומסעדות, מדוע לך שילם הסוחר את חשבונותיך בנפש חפצה, ואילו עליי זעף ולא רצה לשלם לי כלום?"

ישיב לו הפיקח: "הלא כיוון שמילאתי את שליחותי ושבתי עם סחורה בידי, נמצא שכל אכילתי ושתיתי בדרך היו לצורך המשלח. לא כן אתה ששבת בידיים ריקות - הרי שהתענגת לצורך עצמך בלבד".

והמשל הוא, כי האדם הוא שליח של ה' יתברך לעבודו בעולם הזה בתורה ובמצוות. אם הוא פיקח וממלא אחר שליחותו, הרי שכששב אל אדוניו והסחורה בידי, הוא נושא חן בעיניו שהרי מילא אחר דבריו. ולכן, גם על ההוצאות שהיו לו - מאכלו, משתהו והדאגה לגופו, שאת הכול עשה כדי שיוכל לעבוד את בוראו על הצד הטוב ביותר - על הכול ישולם לו בשכר רוחני שאין לו שיעור.

לא כן הטיפש, אשר לא עבד את בוראו ובילה את ימיו באכילה ושתיה. הרי שאת כל תענוגיו ינכו לו מהשכר שמגיע לו על אי-אלו

פניני ישועות

הסגולה שזרזה את האישורים בתעשייה האווירית

בבירוקרטיה סבוכה ממייעגת שעלולה להיגרר חצי שנה לפחות. אבנר, שחיפש דרך רוחנית "לעקוף" את הבירוקרטיה ולזרז את התהליך, החליט לפנות למכון הוצאת ספרי המהרא"ל צינץ זי"ע. הוא חתם על הוראת קבע בסך 180 שקלים לחודש, וביקש שזכות הדפסת ספרי הצדיק תעמוד לו כדי שבקשתו תאושר במהירות.

התוצאה השאירה גם אותו המום. ימים ספורים בלבד לאחר החתימה, אבנר התקשר נרגש למשרדי המכון: "אישרו לי!" הוא בישר בשמחה. "לעת עתה קיבלתי אישור לעבור למחלקה המבוקשת באופן זמני, בתקווה שהדבר יהפוך לקבוע בקרוב".

בשיחתו, הוא ביקש ששמו יוזכר בקביעות על ציון רבנו, לאחר שנוכח בבהירות כיצד זכות התורה ממסה גם את חומות הבירוקרטיה הנוקשות ביותר.

ר' אבנר מאשדוד נהנה מייצבות תעסוקתית שרבים מייחלים לה. כבר שבע שנים שהוא עובד במפעלי התעשייה האווירית, נהנה ממשכורת מצוינת, מתנאים מעולים ומביטחון תעסוקתי מלא. במסגרת תפקידו, הוא מופקד על הרכבת ברגים מסוימים במנועי מטוסים בשיטת ה"סרט הנע".

אך שגרה של שבע שנים עושה את שלה. העבודה החוזרת על עצמה בדייקנות יום אחר יום, מבלי לראות את התוצר המוגמר, החלה לשחוק את אבנר. הוא חש חוסר סיפוק ורצה מאוד לעבור למחלקה אחרת, כזו שבה יוכל לראות את המוצר השלם ולשאוב סיפוק מעמלו.

לעובד מקום עבודה כה מסודר לא בא בחשבון, אך גם מעבר מחלקה בתוך תאגיד כה ענק אינו עניין של מה בכך. בארגונים כאלו, כל שינוי קטן דורש שרשרת ארוכה של אישורים: ממנהל המחלקה, דרך משאבי אנוש ועד להנהלה הבכירה. מדובר

ניתן להזמין חינוך את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

08-864-89-89

ארה"ב: 718-2592395

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום
צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

באמזונתו יהיה

דברי תורה ממורדנו המשגיח זיע"א

י"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון קלב

פרשת שלח תשפ"ו

חודש סיון נתנרב ע"י ידידנו ר' נפתלי היימליך שליט"א לע"נ אור חיינו מוה"ר משה ב"ר שמואל יהודה זצוק"ל

אמונת השבת

שבת קודש זו: מחזקת אותנו להיות שלוחים נאמנים

וכבר היו דברינו בשבועות האחרונים שבימים אלו נסתבב מאת מסבב כל הסבות שבני אדם מתפזרים הנה והנה ונוסעים פה ושם, ומה' מצעדי גבר כווננו כל אחד לפי התיקון והשליחות המוטל עליו לתקן לצורך קירוב הגאולה. ופ' שלח מכינה אותנו לשליחותנו, ואנו צריכים לתקן מה שקלקלו המרגלים בשליחותם בימים אלו, ולהפוך ימים אלו מחשכה לאורה. וע"ז היה משה עומד ומזהיר "והתחזקתם" שצריך להתחזק ביחוד בימים אלו.

(אמונת עתיך שלח)

בשבת זו נמצאת הארה של משיח

בשבת זו ברכנו את חודש תמוז הבעל"ט, וחודש זה מאיר ביותר, שבתקופת תמוז הימים ארוכים ביותר, ובו נמצא השורש של משיח, וכמ"ש החתם סופר בדרשותיו שלפי החשבון ב"ז בתמוז נתעבר עובד בנו של בועז ורות, שהוא השורש של משיח. ומובא שימי בין המצרים טובא גנוז בהם, ולענין יהיו ימים אלה השמחים ביותר. וכבר רמזנו כי תמוז בגימ' מלך המשיח

(שלח תשנ"ט)

בשבת זו - התעוררות רחמים רבים

איתא בספה"ק זרע קודש כי של"ח הוא בגימט' י"ג פעמים שם הוי"ה. ושם הפרשה מורה על התעוררות י"ג מדות של רחמים המתעוררות בפרשה זו אחר חטא המרגלים וכמו שבפ' תשא אחר חטא העגל נתעוררו י"ג מדות של רחמים, כן בפרשה זו הזכיר מרע"ה בתפלתו י"ג מדות של רחמים. וזה בחי' האות יו"ד של יגדל נא שהיא יו"ד רבתי המורה על בחי' הרחמים וכן בחי' הוי"ד של יהושע, כ"כ בזרע קודש.

(אמונת עתיך שלח)

אמונת הפרשה

על האדם לזכור: את שליחותו ותפקידו המיוחדת

"ואלה שמותם למטה ראו"ב וגו' אלה שמות האנשים" וגו'. צ"ב למה כפל הכתוב לומר אלה שמות האנשים אחר שכבר נאמר בתחילה ואלה שמותם.

נקדים דברי החתם סופר שמדקדק על מה שנאמר בפרשתנו שהקב"ה אמר למשה שישלח מרגלים ואילו בפרשת דברים נאמר "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו" וגו'. וברש"י שם שבאו בערבוביא ילדים דוחפים את הזקנים. ומתבאר ששליחות המרגלים באה מהתעוררות ישראל לשלוח. והרי זה סותר לפרשתנו.

ומבאר החת"ס ששניהם אמת שהקב"ה צוה למשה לשלוח מרגלים עפי"ה. אלא שבאותו זמן ממש נזדמן שישלח עצמם נתעוררו ג"כ לשלוח מרגלים מתוך כוונה בלתי רצויה. וכוונתם הרעה גרמה שיקלקלו המרגלים. כי הרבה מפסיד השליח ע"י כוונת המשלח עכת"ד.

ו"ל לפי דרכו המרגלים הקדימו לבוא אל משה לומר נשלחה אנשים לפנינו. וחש הקב"ה שכוונתם הרעה תביא שבהכרח יקלקלו המרגלים ולא תהא להם בחירה כלל. על כן צוה הקב"ה ג"כ למשה שישלח מרגלים. ועי"ז יא עכ"פ למרגלים בחירה. ותהא בזה הצלה פורתא. ועכ"פ יהושע וכלב ניצולו עי"ז מעצת המרגלים.

החידושי הרי"מ כתב שכל אחד מישראל הוא שליח מצוה. ונשלח לעוה"ז בשליחות הקב"ה עבור תפקידו בעולם. ועי"ז גדול כוחו כי שלוחו כמותו. כי עצום עשה דברו ע"כ. ובה יש להבין כח קדושת הסי"ת שמתקדשת ע"י כתיבת הסופר. וצריך לנהוג בו כבוד כגון שלא לישב עם הסי"ת על ספסל אחד. ואף הסופר עצמו שכתבה מזהיר על כך. דלכא' הרי כל קדושת הסי"ת באה מכתבת הסופר. והיאך תתעלה קדושתה מהסופר עצמו שכתבה. אלא שעפ"י האמור יובן. כי הסופר בשעה שכתב הסי"ת היה שליח של הקב"ה ועי"ז המשיך כח קדושה לס"ת כי עצום עשה דברו. ושוב, אחר שסיים כתיבתה פסק כח שליחותו ואבד כוחו. אמנם הסי"ת נשארה בקדושתה. ולכן אף הוא בעצמו מזהיר שלא לישב עמו על ספסל אחד.

וענין השליחות המוטלת על האדם הוא דבר שמוטל על האדם שלא לשכוח כל ימי חייו מי הוא משלחו. וזאת היא עבודת היצר להשיח מהאדם מטרת שליחותו. והאדם רץ כל ימיו ואינו מתבונן למה רץ ועל מה רץ. ודחז"ל במס' קידושין ריש פרק האומר, שהשולח שליח שיקדש אשה עבורו והלך השליח וקדשה לעצמו הרי זה רמאי שמעל בשליחותו. וככה הוא באדם זה שמניח את תפקיד שליחותו ועוסק בצרכי עצמו.

ואיתא בקיצור השל"ה שיש להזכיר בסיום התפלה טרם שפוסע פסוק שמרומז בו שמו. והוא סגולה שלא ישכח שמו לאחר פטירתו, ע"כ. והענין בזה כי שמו של האדם הוא שליחותו. וע"ז שכתב רש"י בענין המלאכים ששמותיהם משתנים לפי השליחות. והאב הקורא שם לבנו, רוה"ק מתלבשת בו לכוון השם הראוי לפי השליחות. וברשעים השוכחים שליחותם בעוה"ז שוכחים את שמם לאחר

המשך בעמ' ב'

אמונת הפרשה

המשך מעמ' א'

פטירתם. כי בעודם בעוה"ז שכחו את שליחותם שרמזו בשמם. ולכן כפי שמיים את תפלתו, שבאותה לעה היה עומד לפני המלך ועתה הוא פונה לפסוע מלפני המלך ולשוב לעסוק בצרכיו, ראוי שיזכיר אז את שמו כדי שלא ישכח את שליחותו בעת עסקו בצרכיו.

ובזה ביארתי תשובת המלאך ליעקב שאמר לו "מה שמך ואימר לו למה זה תשאל לשמי". והוא תמוה, שאין זה ממדת דרך ארץ להשיב כך. אמנם מלאך זה הוא הס"מ הוא הצ"ח ששליחותו להשיב מהאדם את שליחותו. והמלאך השיב על השאלה מה שמך, וענה ששמו הוא למה זה תשאל לשמי, היינו למה לזכור את השם שהוא מורה על השליחות. וזה גופא שמו של הס"מ, "למה זה תשאל לשמי". כלומר שליחותו הוא שלא יפנה האדם להתבונן מה שמו ומה שליחותו.

והנה י"ל דבר חדש דמה שצוה מרע"ה ולקחתם מפרי הארץ לא התכוון שיקחו עמם הפירות הלבנים לבני"א אלא שיאכלו אותם כדי שבכח קדושת פירות הארץ יזכו להתחזק ולהתגבר נגד כוחות הרע. וכמ"ש הבאר מים חיים לפרש הפסוק - "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'" - שע"י שיאכלו מתבואת הארץ יתרומו ישראל ותקרבו להשי"ת. ובספ"ה ק בת עין כתב שקדושת פירות הארץ מוכרחת היא לעבודת ד'. וכעת בגלותנו שאין לנו פירות הארץ יש בסגולת מאכלי שבת קדושת פירות הארץ. עכ"ד. והרה"ק מרוזנין זצ"ל פי' קו' הגמ' מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך. כי לפי גודל מעלתו של משה רבינו איש האלקים אינו צריך לסגלת אכילת פירות הארץ, ורק לשאר בני"א נצרכת היא. ע"כ.

ואיתא מהרה"ק מהר"ש מאוסטרופולי זצ"ל עה"פ והימים ימי בכורי ענבים. שאותם ימים שהלכו בהם המרגלים היו ימי שליטת הס"מ ונרמז בתיבת בכורי ענבים. דהיינו האותיות הקודמות לאותיות "ענבים" שהם האותיות סמא"ל, ע"כ. ומעתה כיון שאותם ימים היו ימי שליטת הס"מ שהוא השר של שכחה המיועד להשיב מבני אדם את שליחותם, לכן הוצרכו המרגלים למשנה כח להזכיר את מטרת שליחותם. ולזה כפל הפסוק "אלה שמות האנשים אשר שלח משה" וגו' שבזה יש נתינת כח נוסף למען יזכרו את מטרת שליחותם.

וע"כ זאת היתה עצת משה למרגלים - "והתחזקתם" - ובאיזה אופן - "ולקחתם מפרי הארץ" - שתאכלו מפרי הארץ. ומכיון שאין אתם נמצאים במדבר יזדמנו לכם חלקי נצוצות הקדושה השייכים לכם בפירות הארץ אף שבדרך כלל הם נמצאים בחלקכם במן.

ואיתא מהרה"ק מהר"ש מאוסטרופולי זצ"ל עה"פ והימים ימי בכורי ענבים. שאותם ימים שהלכו בהם המרגלים היו ימי שליטת הס"מ ונרמז בתיבת בכורי ענבים. דהיינו האותיות הקודמות לאותיות "ענבים" שהם האותיות סמא"ל, ע"כ. ומעתה כיון שאותם ימים היו ימי שליטת הס"מ שהוא השר של שכחה המיועד להשיב מבני אדם את שליחותם, לכן הוצרכו המרגלים למשנה כח להזכיר את מטרת שליחותם. ולזה כפל הפסוק "אלה שמות האנשים אשר שלח משה" וגו' שבזה יש נתינת כח נוסף למען יזכרו את מטרת שליחותם.

(שלח, תשס"ד)

התחזקות נגד היצר הרע - על ידי אכילת פירות א"י

"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ". ראוי להבין מה שאחז"ל שיהושע וכלב נטלו מהפירות, כי כל עצמם להוציא דיבה נתכוונו שכשם שפריה משונה כך עמה משונה. וצ"ב דהיאך היו יכולים לעבור על ציווי של הנביא משה רבינו שציווה לקחת מפרי הארץ. ומצינו בפסוק "ולקחתם לכם פרי עץ הדד" וגו' שדרשו חז"ל שתהא לקיחה לכל אחד ואחד. וא"כ גם כאן כשהזיהרים משה רבינו "ולקחתם מפרי הארץ" הרי זה ציווי לכל אחד ואחד. והיאך השתמיטו מדבר זה.

ואמנם רק האיש המתהלך בתום לבב ובאמונה שבכל דבר נמצא חלקי נצוצות השייכים לשורש נפשו מזמנים לו מן השמים הנצוצות השייכות אליו, אבל מי שהולך בקרי ואינו שם אמונתו בזה, בורחין ממנו נצוצותיו מחשש שלא רק שלא יעלם אלא אף גם יורידם למטה ממדרגתם. ומעתה המרגלים שבאו בעצה רעה וכל עצמם של נטילת הפירות היה להוציא דבה ע"כ ברחו מהם הנצוצות הקדושות ונתרוקנו פירותיהם מחלקי הקדושה ולא היה בהם החיות הרוחני.

וע"כ היו כבדים מאד כי לא היה בהם רוח חיים וכידוע שהחי נושא את עצמו ואינו מכביד. משא"כ מי שאין בו רוח חיים הוא מכביד, ולכן הארון נושא את נושאו. משא"כ הפירות של יהושע וכלב היו קלים כי היו מלאים בחיות הקדושה ואף חלק השייך למרגלים נכנס בפרותיהם ע"ד "זכה - נוטל חלקו וחלק חברו". וכמו שיהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם. וכמו שאחז"ל שנטלו חלק המרגלים בארץ ישראל. וכמו"כ אז בשעת מעשה ג"כ נטלו חלקם בפירות הארץ. והיו פירותיהם חיים ונושאים את עצמם בבחי' "הארון נושא את נושאו", שע"י גודל חיות הקדושה אין בו כבידות.

(אמונת עתיך, שלח)

ונקדים דברי החתם סופר (בס' תורת משה) עה"פ "כי לחמנו הם סר צלם מעליהם". וז"ל: הדובא בספרים דזה שהמטיר להם הקב"ה מן במדבר לא היה בריה חדשה יש מאין אך מכיון דנדודע מכבר שבכל דבר הנברא יש בו כח גשמי וכח רוחני הוא החיות של דבר וכל זמן שהיו ישראל הולכים במדבר ה" הקב"ה נוטל כל כח הרוחני שהיה ראוי להיות בפירות ותבואה של ארץ ישראל והוריד כח הרוחני ההוא לישראל. וזהו המן שלא היה בו שום דבר גשמי ולכן נבלע באברים. ובארץ כנען לא היה אלא כח הגשמי לבד והי' כל התבואה כולה פסולת ולכן ראו המרגלים שעוסקים תדיר

פנינים

קריאת פרשת התכלת לפני ימי הקיץ - להתעורר ביראת השם לקראת נסיונות הקיץ

בפרשת השבוע קוראים את הפרשה של מצות ציצית, שבו נאמר מצות התכלת, ואמרו חכמינו ז"ל שהתכלת דומה לרקיע והרקיע דומה לכסא הכבוד, וכפי שכתוב בספרים הקדושים, סגולה ליראת שמים הוא להביט על השמים, שהרי הרקיע דומה לכסא הכבוד, ובה מזכירים ליהודי שנשמתו חצובה תחת כסא הכבוד, וזה הוא העניין של 'וראי אתם אותו', להביט על התכלת, ולבא לידי יראת שמים.

וייתכן, שלזה הכוונה, ונשב שיהיו קוראים העניין של מצות התכלת, לפני בא ימי הקיץ, שלאלו הימים צריכים להיזכר להביט בתכלת הדומה לרקיע וברקיע שהוא דומה לכסא הכבוד, כי אז הוא זמן של נסיונות, ועל כן מזכירים בתחילת ימי הקיץ להביט על הציצית, ועל ידי זה זוכים

ליראת שמים. והגם שאין היום תכלת, מבואר בדברי הארי"ז ז"ל, שאם האדם מביט בציצית לפנימיות של הציצית, הרי זה כמו שיש לו תכלת, ועל כן יחשוב האדם בעצמו כביכול יש שם תכלת.

קריאת פרשת התכלת בימי הקיץ - שיכולים לראות אז איך שהרקיע דומה לכסא הכבוד

מלבד זה ייתכן לומר עוד עניין, במה שקוראים בדיקו בימים אלו את עניין התכלת הדומה לרקיע, כי בימי החורף אז הוא זמן שאין רואים כל כך טוב את השמים, שכן השמים מכוסים בעבים, אמנם כשמגיעים ימי הקיץ, אז יש שמים בהירים, ויכולים לראות את השמים בבירור, ועל ידי זה יכולים לבוא ליראת שמים, על כן קוראים פרשה זו בימי הקיץ, כאשר יכולים אכן להתבונן על ידי הרקיע לבוא לידי יראת שמים.

שבת אחים פרשת שלח תשס"ז המשך מעמ' ד'

מהתיקות ההודי והיוזמי

מסע"ד || פנינים מתוך שיטותי הוה"ק והיוזמי שעל הוה"ק אצלם טישותי קובלסקי שליט"א

ביום שני פרשת קרח כ"ג סיון חל יומא הדילולא קדישא של אבי מורי הצדיק רבי שמואל צבי בן רבי בנימין זצ"ל, ה'אנא עבדא', שנחטף מאיתנו לפני 33 שנה בליל שבת קודש פרשת שלח שנת תשנ"ג, ג"ל עיני ואביטה, ג"ל שנים מהפטיירה.

אבא לא עליכם נפטר בגיל צעיר נ"ח שנים, אבל הוא הספיק בחייו מה שזקנים לא מספיקים, בא בימים ימי מבוקר עד ערב היו מלאים בתורה, בהפצת תורה, בלהאיר לאנשים את החיים, בהתדבקות בצדיקים, אז מה הפלא שאנשים מעידיים שדמותו המאירה לא נשכחת מהם.

מצורף כאן 'נועם שיח' מיוחד שזכינו לקיים עם אחד מהתלמידים המובהקים של אבא זצ"ל, יבחלט"א מגדולי המשפיעים בדורינו פה מפיך מרגליות בעל 'אייר נתיבים' הנה"צ רבי ישראל יהודה אהרונוסון שליט"א, מוותיקי כולל סוכטשוב בראשותו של אבא, שמספר לנו בנועם שיחו על דמותו של אבא בכלל, ובפרט על התמסרותו לחברי הכולל.

הרב אהרונוסון: שלום עליכם.

הרב קובלסקי: עליכם שלום, הגה"צ המשפיע רבי ישראל אהרונוסון שליט"א. זה עוברי התרגשות גדולה, כבוד גדול ושמחה גדולה, להגיע אצל המשפיע בביתו, אין לי את המילים לבטא את ההתרגשות והשמחה.

שמעתי שפעם הגיע יהודי למרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ואמר לו, רבי, יש לי רשימה ארוכה של שאלות שאני רוצה לשאול אתכם, אני לא יודע שוכטשוב. האם המשפיע מוצא במשך ל"ג שנים האחרונות אחרי פטירת אבא, יהודי שמזכיר את אבא בשלל מעלותיו, בתורתו ועבודתו בבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, במסירותו לאנשים אחרים?

הרב אהרונוסון: אני לא מצאתי. ידוע הפתגם, שנאשר נשבר איזה כלי, אפילו אם הכלי היה ממש יקר, בכל זאת מתנחמים, שאפשר לייצר כלי חדש כזה. אמנם אם כבר נסגר הבית חרושת וכבר אי אפשר לייצר כלי חדש כזה, אזי היא אבידה שאינה חוזרת. אביכם כבר היה בדורו חידוש עצום, וכל שכן שבדורינו אין כלל יהודי בדומה לו בגודל צדקותו ומדרגותיו, ואכן תבל על דאבדון ולא משתבחין.

הרב קובלסקי: ממתני הכרתם את אבא זצ"ל, האם כבר בגיל ילדות, בתור חסיד סוכטשוב? אבא זצ"ל נולד לאביו הגאון רבי בנימין קובלסקי זצ"ל, שהיום בליה [ל' סיון] חל היוםא הדילולא שלו, הוא כבר היה חסיד סוכטשוב נלהב, ואבא זצ"ל המשיך בדרכו. המשפיע שליט"א גם נולד במשפחה של חסידי סוכטשוב מובהקים, ובכן האם כבר הכרתם את אבא בשנות הילדות והבחורות, אורק אחרי החתונה שכנעתםם לכלול סוכטשוב בראשותו של אבא?

הרב אהרונוסון: אביכם זצ"ל היה ידד נאמן מאד עם אבי זצוק"ל, הגה"צ רבי יהושע משה אהרונוסון זצ"ל בעל 'שועות משה', מרבני פתח תקוה. אביכם היה מגיע אצלו בבית הרבה פעמים, בחול המועד, ובשאר הדמנויות, והיה מביא איתו גם את צאצאיו. היה ידדות איתנה בנינים, וכן אכן כבר זכיתי להכיר את אביכם מגיל ילדות, הן מהביקורים בבית אבי, והן מהנסיעות לסוכטשוב, לרבי הקדוש רבי מנחם שלמה מסוכטשוב זצוק"ל, היינו שם תמיד ביחד. לא היה שם עולם גדול, ולכן היה כולם מאוחדים יחד עד מאד.

הרב קובלסקי: מי היה אביו של הרבי הקדוש רבי מנחם שלמה זצוק"ל?

הרב אהרונוסון: אביו היה הרבי הקדוש רבי חנוך הענין זצוק"ל, שהיה בנו של הרבי הקדוש השם משמואל זצוק"ל. הוא כבר עלה לארץ ישראל עוד לפני השואה, הוא היה חתנו של הרבי הקדוש מסוקולוב זצוק"ל. היה לו שייכות גדולה עם גדולי ישראל בדורו, הרבי הקדוש הבית ישראל מגור זצוק"ל, הרבי הקדוש רבי מאיר מאמשיטוב זצוק"ל שהיה מתפלל אצלו כל שבת בבית מדרשו בבית וגן, ועוד ועוד. לאחר הסתלקותו מילא מקומו, בנו הרבי הקדוש רבי מנחם שלמה זצוק"ל.

*

הרב קובלסקי: הרבי הקדוש רבי אברהם יעקב האדמו"ר הקון מסאדאגורא זצוק"ל, אמו לאחר הסתלקות חמיו הרבי הקדוש הבית אהרן מקרלין זצוק"ל, ה'יחיד חי העולמים' נשאר

אזתו דבר ויהיה תמיד לנצח נצחים, אך אופן אמירת 'יחיד חי העולמים' כפי שחמי הקדוש אמר, זה כבר לא יהיה עוד עד ביאת המשיח.

על דרך זה אפשר להמליץ על השיעורים בספר הקדוש שם משמואל, שאבא זצ"ל היה מוסר כל ליל שישי בביתו כולל סוכטשוב, 'שיעורים' כאלו כבר לא יהיו עוד עד ביאת המשיח. אני בטוח שהספר הקדוש שם משמואל אינו יודד משולחנו של המשפיע שליט"א. רציתי לשאול בתור אחד מחברי הכולל, מה יכול המשפיע לספר לנו על אופן מסירת השיעור של אבא זצ"ל בספה"ק שם משמואל.

הרב אהרונוסון: הספר שם משמואל ידוע יותר לספר מחשבה, זה בנוי הרבה על ספרי המהר"ל, המאמרים בנויים כמו בנין גזול, קושיות, ביאורים, ותירועים, השקפה, ורק לפעמים הוא מתלהב בלשונו הקדוש כנחיל אש. ובכל זאת היה לאביכם כוח מיוחד להלהיב את הלבבות לעבודת ה', על ידי כל קטע וקטע שמסר בספר הקדוש הזה.

הוא לא מסר רק את תוכן הדברים, הוא לא רק הסביר את כל המהלך והבנין, רק הסביר כל פעם איך מוציאים מזה דרך עבודת ה'. ובכלל עצם קריאת כל קטע וביאורו, היה מלא רגש, כמו שהיה דרכו תמיד, שכל דבר אצלו היה מלא רגש, בבחינת 'דמנא ליבא בעי'. וההתרגשות הזאת היה נכנס בלבבות השומעים, ראו עליו שהוא אוזח שם באמת, הוא משיג ומבין כל דבר.

בבקשה לזה היה פעם סיפור מעניין: באחד השנים לפני היומא הדילולא קדישא של השם משמואל בכ"ד טבת, ביקש אביכם לבנו של הרבי הקדוש השם משמואל שהיה גר בתל אביב, הרב הגאון רבי אהרן ישראל בורנשטיין זצ"ל, שהוציא לאור את הספרים 'צאת הדשא', והוא הבן היחיד שהשם משמואל מזכירו בספר (פסח תרע"ב): "הקשה לי בני היניק אהרן ישראל שחיה". הוא היה בקי ישר והפך בכל הספר הקדוש, ואביכם ביקש לו שיבוא לדרוש בכלל לקראת הילולת אביו השם משמואל, בליל שישי כשיש לו קביעות למסור את השיעור לחברי הכולל בספה"ק שם משמואל.

אמנם רבי אהרן ישראל התחיל לענות כל מיני תירועים, בתחילה אמר שהוא כבר זקן, וקשה לו לנסוע. אך כמובין אביכם ניסה לעשות כל טעדיק להוציא את הדבר לפועל, בתחילה הציע לו שיקח מונית, אך רבי אהרן ישראל אמר שהוא לא נוסע עם מונית. עד שאביכם אמר לו, שיש איזה אברך שיש לו רכב והוא בין כך צריך להיות בתל אביב ביום חמישי, אז הוא יקח אותו. אמנם רבי אהרן ישראל המשיך בסירובו בנימוקים שונים, ולא הסכים לבוא בשום אופן.

כשהגיע היומא הדילולא, שאלו אותו מקורביו למה הוא כל כך התעקש שלא לנסוע, הרי 'אל תמנע טוב מבעליו', מדובר באברכים שלא כולם הם חסידי סוכטשוב, והם רוצים לשמוע מ'מקור ראשון' על הרב, למה לא נתתם בפניהם הדמנות כזאת. ענה להם רבי אהרן ישראל בגודל ענוותנותו: הנה האברכים האלו הם קדושים וטוהורים, הם ממייתים עצמם באוהלה של תורה. לעומתם אני לדאבוני גר בתל אביב, וכי יתכן שהם יצטרכו לשמוע ממני איך שאני לומד שם משמואל, הרי אין זה כבוד התורה.

*

הרב קובלסקי: איתא בגמרא (סנהדרין ט'), 'כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו'. פעם פירשתי את הגמרא בחמלת ה' עלי ובסיעתא דשמיא, איך אפשר להצליח ללמד לבן חבירו תורה, כשהוא בבחינת 'כאילו ילדו', כשהתלמיד מרגיש שהוא בבחינת 'בנך' יחידך אשר אהבת' של המלמד, אזי אפשר לו לקבל כראוי מרבו. אחרי שפירסמתי את הווארט, ראיתי שהרבי הקדוש הנתיבות שלום מסלונים זצוק"ל גם מסביר כך את המאמר חז"ל.

אין כלל
יהודי
בדומה
לו

רציני לשאול, הרי המשפיע שליט"א זכה לשבת הרבה שנים בכלל של אבא זצ"ל, האם אפשר להגיד שאבא זצ"ל מלבד מה שהיה 'ראש כולל', הוא גם היה ממש 'אבא' של האברכים?

הרב אהרונסון: בוודאי, כולם כאחד הרגישו כך, ואני ביאיר על זה דוגמא אישית. איך זכיתי בכלל להיכנס לכולל, הנה אבי היה ניצול שואה, אוד מוצל מאש, לא היה לו כל משפחה וחברים, ולכן היה אביכם עושה הכל בשבילו, כדי להביא לו הרגשה של יחידות.

למשל, בשמחת הווארט שלי, הוא הגיע במיוחד בנסיעה לפתח תקווה, וכדי שלא לגרום אי נעימות כאשר ירצו לכבדו במזונות וכדומה, הוא בחכמות הביא אתו מזונות וי"ש, ואמר לאבי שהוא הגיע במיוחד כדי לשתות עמו 'לחיים', לרגל השמחה הגדולה השרייה במעונו, שמוחת אירוסי בני.

לאחר שיחה ממושכת הוא שאל את אבי, היכן הולכים הזוג הצעיר לגור, ואבי ענה לו, שאנחנו הולכים לגור בבני ברק. איך שאביכם שמע את זה, הוא התלהב ואמר, אני כבר ישתדל להשיג דירה עבורם.

ואכן 'אומר ועושה', בדרך לא דרך נדע מיד לאביכם שיש איזה יהודי בבני ברק והרב קורנבלט שמו, והוא מתכנן לעזוב את הדירה של בני ברק. מיד הלך אביכם לסדר את כל העניין, בקנה ממונ את הדירה עבורי, כשאביכם מתקשקש שלא לקחת בשום אופן דמי תיווך. תוך שעה קצרה הוא חזר לבית אבי בפתח תקווה, ובישר לו שמצא דירה טובה מאד עבור הזוג הצעיר.

כל זה עוד היה לפני שלמדתי אצלו בכלל, כבר אז עשה את הכל למעני, הוא נתן לי ספר לכבוד החתונה, וכתב על זה הקדשה כמו שאבא כתב לבנו. אחר כך ככולל עצמו מובן מאילו, ששם כבר הרגישו כולם, שהראש כולל הוא כמו האבא שלהם.

כשאחד לא הגיע לכולל או הגיע באיחור רציני, הוא התקשר ממש מיד ושאל בחכמה ובתבונה, 'מה קרה'. הוא לא 'חקר' אותו בתור 'תוכחה', רק נתן לכל אחד את ההרגשה שאם הוא רוצה לשתף עמו במה שעובר עליו הוא מוכן לזה, כל אחד הרגיש שהראש כולל עומד לצידו בכל המצבים. לפעמים היה לאברך בעיות בפרנסה, או בעיות אחרות, ואביכם עשה את הכל כדי לעזור לכל אברך.

אביכם הצליח להכניס הרגשה זו בכל חברי הכולל, שאין זה רק שהם לומדים יחד בבית המדרש אחד, רק כולם הם חברים וידידים אמיתיים. עד כדי כך שהיה אברך חשוב מאד, הגאון רבי גבריאל לרר, שהקים את מפעל המשניות, לא היה לו משפחה מורחבת. כשהוא חיתן את צאצאיו, הזמין אביכם טנדר מיוחד שיסע מהכולל לחתונה, שהרי כל בני הכולל הם כחלק ממשפחתו, ואכן כל בני הכולל נסעו יחד לחתונה כבר מהחופה, כמחונתים ראשיים.

*

הרב קובלסקי: הלוואי שהראשי כוללים של היום יקבלו את הדרך הנפלאה הזה מאבא זצ"ל, בבחינת ממני יראו וכן יעשו. אבא זצ"ל אף פעם לא החסיר שלשם ב'ערב ראש חודש' את המשכורת לאברכים, חוק ולא יעבור. למרות שאבי היה חולה גדול, הוא סבל לא עלים על הלב, בכל זאת היה נוסע מדי שנה בשנה, מאחרי שבת פרשת נח עד לקראת ימי החנוכה לחו"ל, להשיג עוד דולר ועוד דולר עבור הכולל. זה היה אצלו ממש חוק ולא יעבור, בכל ערב ראש חודש יש משכורת לאברכי הכולל.

הרב אהרונסון: אכן ראו אצל אביכם המסירות והנאמנות לאברכי הכולל, הן לגבי התשלום החדשי שהיה תמיד בעיתו ובזמנו, וכמו שהזכרתי לא רק בראש חודש, רק כבר בערב ראש חודש. והן בהשגת כל מיני הלוואות והטבות לאברכי הכולל שחיתנו ילדים, או כשהיה להם שאר צרכים. והיה תמיד בבחינת 'אומר ועושה', שום דבר לא עיבב אותו מלטרוח עבור אחד מחברי הכולל, הוא ניסה לעשות ככל יכלתו למען האברכים כדי שיהיה להם כל צרכם בכל הענינים, וכך יוכלו לשבת וללמוד במנוחת הנפש וישוב הדעת.

פעם הייתי צריך לסדר איזה ענין בעירייה, ואפילו בזה עזר לי אביכם. אני עוד זוכר איך שחברי העירייה העריכו אותי כל כך, מאחר שאני מלווה באביכם. אחד מחברי העירייה היה נדוד של הרה"ח רב שלמה קאליש ז"ל, הגבאי של הרבי הקדוש האבני נור זצוק"ל. הוא התפעל מאד לראות איך שאביכם טורח לבוא בעצמו עבור אחרים, ואמר לו בהתרגשות: 'אני יודע שאתם מגיעים כאן במסירות נפש, ולכן מה שרק תבקשו ממני, אני ישתדל לקיים ולפעול'.

פעם נצרך אחד מאברכי הכולל לאיזה טובה, ואביכם ידע שיש איזה יהודי בגבעתיים שיכול לעזור לו, אך אביכם סבר שהוא יוכל להשפיע עליו יותר, אם גם אני יצטרף אליו, אני עוד זוכר את הדברים הנוקבים שאמר לי אז אביכם: 'אני עצמי יש לי יותר דברים חשובים לעשות, ובכל זאת אני נוסע, ובכן גם את תצטרף אלי כדי לסייע לחברך'. ומיד הזמין רכב ונסענו יחד.

*

הרב קובלסקי: אביכם זצ"ל הרב של פתח תקווה, שאני לא יכול לשכוח עד היום את החיוך והמסירות וההמירות שלו, הוא היה הרבה יותר מבוגר מאבא, ולכן כל פעם הייתי יוצא מהתפעלות לראות איך שהוא מכבד כל כך את אבי, והסתכל עליו ממש כאיש מורם מעם, למרות שהוא היה הרבה יותר צעיר ממני. איך המשפיע יכול להסביר את זה?

הרב אהרונסון: התשובה לזה הוא מילה אחת: 'סוכטשוב'. היה כל כך אהודות בין כל

חסידי סוכטשוב עוד להפליא. מסופר שפעם נפגש אחד מחסידי סוכטשוב ברכת, עם אחד שהיה שיין לאיזה חסידות גדולה, והלה שאל אותו בלעג, כמה חסידים כבר יש לרביכם מרן בעל האבני נור זצוק"ל. השיב החסיד בתמימות, 'לרבי הקדוש סוכטשוב יש מאה אלף חסידים'. כמובן שהשני הרגיש בו בפליאה רבתי, מה אתה עושה צחוק ממני.

התחיל החסיד למנות רשימה של עשרה רבני וגדולי הדור שכולם הם חסידי סוכטשוב, כמו בעל החלקת יואב זצוק"ל, בעל הארץ צבי זצוק"ל, בעל הראשית ביכורים זצוק"ל, בעל הכלי חמדה זצוק"ל, ועוד ועוד, והנה כל אחד ואחד מהם היה ראוי להנמיך עשרת אלפי חסידים, ומאחר שהם כולם נוסעים לסוכטשוב, נמצא שיש לרבי הקדוש מאה אלף חסידים...

אפילו לפני המלחמה לא הייתה חסידות סוכטשוב גדולה ב'מכות', רק ב'איכות'. על אחת כמה וכמה אחרי המלחמה כאשר נשאר רק כמה שרידים שניצלו, מובן מאילו שהם היו כולם מאוחדים כאחד עד מאד, והחשיבו את כל אחד מהחסידים כאלף חסידים של פעם. וכך היה גם אצל אבי, חסידות סוכטשוב היה אצלו הדבר העיקרי בחייו, והיות שהוא ראה שאביכם הרב קובלסקי מרומם את המצב של החסידות, לכן העריך והחשיב אותו עד מאד, למרות שהיה צעיר הרבה ממנו.

פעם אמר אביכם לאבי זצ"ל, ווארט נורא ששמעו בעצמו מהגבאי של הרבי הקדוש האבני נור זצוק"ל. בתל אביב עוד היו גרים אז יהודים שעוד זכו להיות אצל הרבי האבני נור, וגם הגבאי של הרבי היה גר שם, והוא חזר על ווארט שהרבי אמר, שזה היה ממש בבחינת 'הוא היה אומר'.

דהנה בתפילת שחרית אומרם, 'ידידים העברת, על זאת שבחו אהובים ורוממו לקל, ונתנו ידידים ימרות ותשבחות ברכות והודאות'. והנה בפשטות מיהו כביכול 'ידיד' 'אהוב' של הש"ת, רק צדיק יסוד עולם, צדיק שמקים כל התורה כולה, רק הוא 'אהוב' מאד על הקב"ה, עד שהוא בבחינת 'ידיד ה' ישכון לבטח' (דברים לב, יב), שהוא מדרגה גבוהה מאד. אמנם יש להבין למה בתחילה אצל ה'אהובים' כתוב 'על זאת שבחו אהובים ורוממו לקל', שהוא רש"י לשונות, 'שבחו ורוממו', ואילו אחר כך אצל ה'ידידים' כתוב חמשה לשונות, 'ונתנו ידידים - ימירות, שירות, ותשבחות, ברכות, והודאות'.

הסביר הרבי האבני נור, ש'ידידים' רומז גם על אנשים ידידים שמתנהגים בידדות יתירה בין איש לרעהו, והם מסורים ואמנים מאד אחד לחבירו, 'ידידים' כאלו נאכן נחשבים הרבה יותר מאמנם 'אהובים', ולכן כתוב אצלם חמשה לשונות.

סיים האבני נור בדבר נורא, דהנה יש שגורסים במקום 'ידידים העברת', הם אומרם 'ידידים עברו ים'. והנה מבואר בחז"ל (סוטה ב פסחים קיח), 'קשיין לזווגן כקריעת ים סוף', קשיין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף'. אמנם 'ידידים' בין איש לרעהו, 'יכולים לפעול למען חבריהם, 'עברו ים', שהם יזכו אפילו לדברים שהם כביכול 'קשיין' לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, דהיינו שידוכים ופרנסה, ו'על זאת שבחו אהובים ורוממו לקל'.

הרב קובלסקי: היה שווה להגיע כאן לביתכם רק בשביל לשמוע ווארט נורא זה. הזכרתם מקדום את הדוד, דודי יקני בעל הראשית ביכורים, הנה צ"ר רבי אברהם ויינברג זצוק"ל הי"ד, שהיה מחשובי התלמידים של הרבי האבני נור זצוק"ל. אני חושב עכשיו, אביכם הרי היה תלמידו של הראשית ביכורים, אם כן יתכן שגם בשביל זה הוא החשיב כל כך את אבי, בגלל שהוא היה בן אחותו של רבו בעל הראשית ביכורים.

הרב אהרונסון: אכן, אבי היה דבוק מאד כל ימיו ברבו בעל הראשית ביכורים. הוא למד אצלו בין בבחורותיו, וגם אחר כך כשכבר היה אברך, עשה אצלו 'שימוש', ואחר כך כשהראשית ביכורים עלה לכהן כאחד מרביי העיר הגדולה וורשה, הוא קרא לאבי שכבר היה אז רב באיזה עיירה, שיעמוד לצידו וישמש כ'חבר' הרבנות בוורשה.

שמעתי מאבי הרבה דברים על רבו הראשית ביכורים, אך דבר אחד אני לא יכול לשכוח. בכל הישיבות בוורשה היה נהוג, שהראשית ישיבת אומרים לפעמים שיחיות מוסר לתלמידים. התלמידים החתנו מאד בבעל הראשית ביכורים, שגם הוא פעם למסור שיחיות מוסר לבחורים, לחזקם לעוררם ולעודדם. אך היות שהוא היה ממש כל כולו שקוע בתורה יומם ולילה, הוא לא מצא זמן לדברים כאלו. אמנם היות שהתלמידים לא הפסיקו להתחנן אצלו על כך, הוא הרגיש שאין לו ברירה, הוא לא יכול לסרב עוד, ואמר שהוא מסכים לדרוש בעוד כמה דקות.

הוא נישא אל הבימה, וראו שמשו ארכבתיו דא לא נקשו, הציבור נחרד, מי יודע על מה הוא הולך להוכיח עד שזה גורם לו לרעוד כל כך. הוא עלה על הבימה ואמר כך: בחורים יקרים, אני יודע שאתם שקועים מאד בלימוד התורה, ולכן בוודאי זה דבר קשה עד מאד עבורכם, שלא ללמוד את התורה הקדושה כשאין לכם חוף נקי, או כשאתם נמצאים במבואות המטונפים, אתם משתוקקים עד מאד ללמוד גם אז.

אך תדעו לכם שאנחנו לומדים 'תורת ה', ולכן יש לנו 'למסור נפש' להפסיק את הלימוד כשאין לנו חוף נקי או כשאתנו הולכים במבואות המטונפים, כיון שכך ציווה עלינו הש"ת, ומאחר שהש"ת ציווה לנו כך, בוודאי הוא נתן לנו את הכוחות לקיים את זה. כשרק גמר לומר זאת, ירד מן הבימה. זה היה כל השיחה מוסר שלו.

הרב קובלסקי: נורא נוראות.

- המשך יבא בס"ד -

מזקחת חיים

ענינים בפרשות השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זיזעל שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

שלה
תשפ"ז

מצות ציצת הוי מצוה בקו"ע או רשוא"ת

ועשה, מ"מ עשיית הציצת הוי שוא"ת רק הר"י למד כן מדעת עצמו שמותר להכניס עצמו לאנוס] ודו"ק.

אוי"ל על פי מש"כ התוס' בשביעית {דף ל:} דגנאי קטן אינו דוחה דאורייתא אפי' כשזה שוא"ת ורק איסור דרבנן דוחה, וא"כ ס"ל להר"י דאם ר"א ה' מסיר טליתו לא ה' גנאי גדול ולא ה' דוחה דאורייתא, וראי' דאינו מחויב לקשור בשבת ודו"ק.

אוי"ל דהר"ש ס"ל כמו שיטת התוס' בברכות {דף כ.} דלכן א"א ללמוד מהא דנזיר וכהן מותרים לטומאת מת, משום דנזיר הוי לאו דישינו שאלה וכה"ג הוי לאו שאינו שוה בכל, והיוצא לפי"ז דכל לאו שאינו שוה בכל נדחים מפני כבה"ב, לכן נמנה שר"א לא הסיר הטלית לא ראי' דהוי רק עשה ד"ל דאף דהוי לאו הבא מכלל עשה, דהיינו דהתורה אוסר לבלוש ד' כנפות בלי ציצית, מ"מ ה' נדחה מחמת כבה"ב כיון דהאיסור הוא רק לזכרים ולא לנקבות, והוי לאו הבא מכלל עשה שאינו שוה בכל, ונדחה מפני כבה"ב, והר"י ס"ל כרש"י בברכות דהטעם דנדחים משום דהוי הותרה ולא דחוייה עיי"ש.

והמקור להמג"א דאף להר"י מ"מ אסור מדרבנן ורק מפני כבה"ב נדחה, עיין בביאור מרדכי לזקני הרב ר' מרדכי בנעט זצ"ל, דמביא דמלישנא קמא דרבינא לא אמר לר"א רק אחר שנכנס לביתו דס"ל דגדול כבה"ב אפי' ברה"ר, וצ"ע למה ה' צריך להודיעו שכנס לביתו, ועל כרחק משום דאסור מדרבנן ללכת עם ארבע כנפות בלי ציצית אפי' בשבת, [ועיי"ש שכותב דהרא"א אינה מוכרחת דיכול להיות דגילה לו שמא יברך על הטלית, או שיחזור ויצא עם הבגד לרה"ר] ולפי"ז יוצא דלהמג"א בדעת הרמ"א דלא רק שאסור להכניס עצמו לאנוס מדרבנן, רק אפי' היכא שהוא כבר בתוך האנוס חייב לעשות טעמא דהוציא עצמו מהאנוס ולהתחייב בהמצוה, דהא ר"א כבר ה' אנוס כיון שכבר לבש הטלית בשבת ומ"מ ה' חייב להסיר הטלית מעליו, להוציא עצמו מהאנוס מדרבנן.

ועיין בשפ"א שמביא ראי' לשיטת הר"ש מהא דהגמ' שואלת [בדף לו:} מה בנייהו [בין רבי ישמעאל דס"ל דציצית הם ד' מצות, לרבנן דהוי מצוה אחת] ומתוצת איכ"ב ג' נפ"מ, סדן בציצית, ה' כנפות, והיוצא בשבת בטלית שאינה מצויצת כהילכתה עיי"ש, ומקשה השפ"א למה לא אמר הגמ' דנפ"מ ביניהם אם אין לו רק שלש ציצית אם מחויב לקשור הג' ציצית דלרבנן פטור, ולר"י חייב, ועל כרחק דגם לר"י כיון דאין לו כל ה' ציצית אסור לו לבלוש הטלית ולכן כבה"ג אין נפ"מ בין רבנן לר"י, דלשני השיטות אסור לו לבלוש הטלית ולכן אין שום חיוב לקשור הג' ציציות.

או"ח {סי' י"ג} כותב הרמ"א דאם נפסקו לו ציצית בשבת ומתיישב לשבת בלא טלית אינו חייב להסירו דגדול כבוד הבריות.

ונחלקו בדבר המג"א והטו"ז, דהמג"א {בס"ק ח'} ס"ל דמה שהרמ"א פוסק כן רק כשמתיישב ומשום כבה"ב, אף דבשבת אינו יכול לקשור ציצית וא"כ הוי אנוס, מ"מ מדרבנן אסור להכניס עצמו לאנוס ורק משום כבה"ב התירו, אך הטו"ז {בס"ק ה'} ס"ל דלשיטת הר"י דקשירת ציצית הוי רק חייב עשה מותר לבלוש בגד בשבת בלי ציצית רק הרמ"א לא הכריע כשיטת הר"י רק במקום כבה"ב.

ונקדים המרדכי דמזה יצא המקור מים חיים של הרמ"א.

המרדכי במנחות {סי' תתקמ"ד} מביא שנחלקו הרב שלמה מדרשו והר"י, דר' שלמה ס"ל דאם נפסק לאחד חוט מהציצית בשבת, דאסור לו לישב בהטלית דעובר בעשה, והר"י חולק וס"ל דכיון דלא כתוב בתורה לא תלבש בגד בלי ציצית, רק כתוב ועשו להם ציצית משמע דכשלוש הבגד שיש בה ד' כנפות חייב לעשות ציצית, וכיון שבשבת א"א לעשות הציצית מותר לבלוש הטלית, ומביא הר"י ראייה ממה שהגמ' אומר במנחות [לח] דרבינא הוי אזל בתר ר"א בשבתא דריגאל ואיפסק לר"א קרנא דטליתא, ורבינא הודיע לר"א ואמר לי ר"א מה דעתך לישדנהו והלא גדול כבה"ב שדוחה ל"ת שבתורה, וכיון שכאן הוי כרמלית לא צריך לשדנהו, וקשה הא הוי דאורייתא כיון דלבוש טלית בלי ציצית, ועל כרחק דבשבת אין איסור לבלוש הטלית בלי ציצית עיי"ש.

וליישב שיטת הר"ש נלע"ד ד"ל דמה שלא הסיר הטלית משום הדאורייתא דאסור לילך בטלית בלי ציצית ה' משום כבה"ב, ואף דהוי דאורייתא מ"מ הוי רק שוא"ת נדחה האיסור משום כבה"ב, דעיין בתוס' יבמות {דף צ:} דכותב שם דמה שבכלאים חייב לפשוט, ואם לא יפשוט הוי כקו"ע ולוקה הוא, משום דבתחילת הלבישה ה' קום ועשה, לכן כל זמן שלא פשוט מתייחס מה שלבוש להמשך של עשייה, אך היכא דתחילת הלבישה הוי בהיתר אין בהמשך הלבושה קו"ע, א"כ ניחא דכיון דר"א לבש הטלית כשהי' עליה ד' ציציות, רק נפסק אכ"כ הוי רק כשוא"ת וממילא לא ה' צריך להסיר הטלית משום כבה"ב ודו"ק.

אך הר"י למד דאף דתחילת הלבישה ה' בהיתר, כיון דהי' ע"י מעשה מתייחס ההמשך הלבישה למעשה וממילא לא ה' נדחה האיסור משום כבה"ב אי לאו דבשבת אינו יכול לעשות ציצית, וכיון דהוי רק עשה ולא איסור, ממילא מותר לבלוש בשבת כיון דהוא אנוס. [נבאמת אין לנו ראייה שמוותר להכניס עצמו לאנוס ד"ל דכיון שהי' רק שוא"ת נדחה העשה מפני כבה"ב אף דהוי הלבישה קום

שישית אין חיוב כלל לבער לפני כן, וכשמגיע שעה שישית אז מתחיל לבער, וה'נ גבי ציצית מותר ללבוש הבגד בלי ציצית ולקשור הציצית עליו, אך אי נימא דחז"ל הוסיפו איסור לבישה בלי ציצית, א"כ יש עליו חיוב להטיל ציצית לפני הלבשה.

ומהגליון מהרש"א {ב"רוד" סי' כח סעי' כא} מוכח דס"ל דשיטת המג"א דאסור מדרבנן אסור להכניס עצמו לאונס וגם בשאר מצוות אסור, עיי"ש, דמקשה ממה שהמח' כותב שם דאסור לשחוט אם אין לו עפר לכסות, ומקשה דמ"ש מציצית דמות ללבוש בגד היכא שאין לו ציצית וכותב דלהמג"א נ"חא דאסור מדרבנן, הרי שלמד דהמג"א אסור להכניס עצמו לאונס גם בשאר מצוות, א"כ מותר לכתחילה ללבוש הבגד ולקשור הציצית עליו.

ולפי"ז ה' קצת מקום ליישב קושית השאג"א והביא"מ שם הקשו לשיטת הר"י {בתוס' ביבמות דף צ:} דהמצוה מתחיל רק אחר שנתעטף בהבגד, א"כ כשלושב סדין עם כלאים הרי עובר ברגע הראשון על איסור כלאים, דהא המצוה רק מתחיל אחר הלבשה, והאיסור עובר מיד ולא הוי בעידנא דהאיסור עובר לפני המצוה.

אך להנ"ל הא התורה חייבה להטיל הכלאים בשעה שכבר לבשה, וא"כ בשעה שקושר הציצית בהכנף הראשון הרי הוא כבר עובר על איסור כלאים, אף שעדיין לא קיים המצוה, על כרחך דגם הכשר המצוה הותר בציצית, וקשית הציצית הוי כמו מילה ופריעה שגם הפריעה דוחה ה"ל של קציצת צרעת עיין בנמו"י בב"מ {דף ל.} לכן י"ל דגם בהרעג הראשון דעדיין לא נתחייב בהמצוה, מ"מ מה שכבר נקשר הציצית לא גרע מהכשר המצוה דמותר וצ"ע.

ומה שהקשינו על השפ"א מהא דתכלת אינה מעכבת הלבן ומותר ללבוש הלבן בלי הכלאים, דקשה על שיטת הר"ש, כיון דאסור ללבוש הטלית בלי ציצית אפי' כשהוא אנוס ולמה מותר ללבוש הלבן בלי התכלת.

נלע"ד דמה שהר"ש אסור ללבוש דלומד מהקרא דכתיב גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר; ותכסה בה; ומשמע דלפני הלבשה צריך להיות כבר הציצית קשורים בהטלית. וכן משמע מלשון הר"י כשמקשה על הר"ש כותב דהא כתוב תעשה לך על כנפי כסותך, ומה דכתוב אשר תכסה בה דרוש במנחות לדרשה אחרית, משמע דהר"ש לומד דינו ממה דכתיב אשר תכסה בה.

וא"כ י"ל דהאיסור ללבוש בגד בלי לבן נלמד מאשר תכסה בה, אך מצות תכלת אפי' להר"ש אין איסור ללבוש בלי תכלת כיון דהקרא דלומד דתכלת כתיב על כנפי; בגדיהם; ועשו להם ציצית ומשמע דזה כבר בגדיהם, דהיינו דכבר לבוש בהם, ועכשיו החיוב ועשו להם ציצית, ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, לכן אם אנוס על התכלת יכול ללבוש הבגד אפי' בלי תכלת, משא"כ בהלבן דנלמד מאשר תכסה בה הוי איסור ללבוש הטלית בלי ציצית, אפי' אם ה' לו שלש ציציות מ"מ כיון דלא מטיל על הרביעית עובר על איסור, ואסור ללבוש הטלית בלי ציצית הרביעית, וממילא מיושב השפ"א היטב ודו"ק.

אך לפי"ז הקושי' של השאג"א והביא"מ קאי גם על שיטת הר"ש, דלמה הותר לבישת כלאים בציצית בהרעג הראשון, דהא לבישת התכלת אינו חייב בהרעג הראשון בשעת לבישה, רק אחר לבישה, ועל כרחך דהם למדו דלשיטת הר"ש גם התכלת מעכב הלבשה ואסור ללבוש הטלית בלי הכלאים, ועל כרחך מוכרח לומר כנ"ל, דמצות ציצית והלבן דוחה האיסור של לבישת הטלית בלי התכלת, ודלא כשיטת השפ"א וצ"ע ודו"ק.

וצ"ע דהא לדידן שיש לנו ד' ציציות ואין לנו תכלת, איך אנו לובשים הטלית ומבטלים המצ"ע, ועל כרחך או דס"ל כהר"י ולהטו"ז מותר להכניס עצמו לאונס, ואף להמג"א הוי רק מדרבנן, ומדרבנן כיון שאם יסיר הטלית לא יקיים כלל המצוה, ועכשיו מקיים עכ"פ הלבן לא אסרו מדרבנן. אך להשפ"א ולהר"ש קשה איך לובשים ציצית כשאין לנו תכלת, והא אסור ללבוש ד' כנפות אם חסר התכלת, ועל כרחך דאתו העשה דלבן דוחה הלאו הבא מכלל עשה של האיסור ללבוש הבגד בלי התכלת, וה"נ למה לא נ"מא דאתי העשין של הג' כנפות וידחה הלאו הבא מכלל עשה דהכנף האחד, ממילא לר"י יתחייב ללבוש הטלית אפי' בלי הציצית של הכנף הרביעי, ולרבנן אסור ללבוש וצ"ע.

וכן קצת קשה להשפ"א למה כשמטיל ג' ציצית לר"י לא הוי כלאים, דאמרינן עשה דוחה ל"ת, והא מה"ת אסור ללבוש הבגד, איך נ"מא דעשה דאסור לעשות דוחה ה"ל"ת של כלאים, אך לא קשה רק להגר"ח דכותב כן לגבי הקושי' על שיטת הר"יב"ם.

אך שאר האחרונים ס"ל דכיון דמקיים העשה אף דלא ה' מחויב בה אמרינן דעדל"ת ה"נ אף דאסור ללבוש הבגד, מ"מ כיון דלבשה וקיים העשה של הציצית אמרינן עדל"ת.

וכן מצאתי בב"אור מרדכי הנ"ל דמיישב קושית השאג"א על שיטת הר"י, המבואר בתוס' ביבמות {דף צ:} דלהר"י לא חייב בעשב דציצית רק אחר שהתעטף בה, א"כ למה מותר ללבוש כלאים בציצית, והא לא מקיים העשה רק אחר שלבש בה והתחייב בהמצוה ובשעת הלבשה הוי כלאים.

והביא"מ מתרץ דאף דאינו מחויב רק אחר שלבשה, מ"מ היכא שלבשה עם הציצית מקיים המצוה מיד, וממילא אמרינן דעדל"ת, כיון דקיים המצוה דוחה ולא החיוב, וזה הטעם דמכריחן להתעטף בציצית, כיון דמקיים העשה מיד בשעת הלבשה, לכן יכול לברך להתעטף על הקיום המצוה.

ומה שהכריח השפ"א מכה קושיתו, דאסור ללבוש בגד ד' כנפות אפי' בשבת, וכן היכא דלא יכול להטיל ד' ציציות. עדיין אין ראי' דאסור מה"ת כהר"ש, וי"ל דהאיסור הוא רק מדרבנן וכהמג"א בדעת הר"י, לכן לא אמר נפ"מ זו כיון דגם לר"י דס"ל דהם ד' מצות מ"מ אסור מדרבנן, ולומר נפ"מ כגון במקום כבוה"ב ולית ל' רק שלש ציציות דלת"ק לא צריך להטיל, ולר"י צריך זה כבר אוקימתא דלא שיכח ולכן לא נקטה.

ויש לחקור להמג"א מה שחז"ל אסרו ללבוש בגד היכא דאנוס להטיל הציצית, האם הוא משום דמדרבנן אסור להכניס עצמו לאונס, וזה דין כללי גם בשאר מצוות, או שמא נאמר דחז"ל אסרו ללבוש בגד בלי ציצית כלאו הבא מכלל עשה, דהיינו דחז"ל הוסיפו לומר דהציצית מתירים הלבשה אף דמה"ת מצות ציצית הוא רק עשה מ"מ מדרבנן הטילו גם איסור, וא"כ אין שום ראי' דחז"ל אסרו להכניס עצמו לאונס בשאר מצוות דזה דין מיוחד בציצית, דחז"ל הוסיפו לאסור ללבוש בלי ציצית, דהציצית הוא המתיר של הבגד.

והנפ"מ בין שתי הסברות האם מותר לכתחילה ללבוש בגד בלי ציצית ומיד להתחיל לקשור הציציות, דאי נ"מא דחז"ל רק אסור להכניס עצמו לאונס, זה היכא דלא יכול להטיל ציצית כלל, אך היכא דמתחיל לקיים המצוה דהתורה ציוהו עליו ואין שום חיוב כלל להטיל ציצית לפני הלבשה, א"כ הרי עושה מה שהתורה חייבה ואין איסור כלל, וכן מצאנו דוגמא לזה בהתוס' בפסחים {דף ד:} גבי תשבינת, דאם מתחיל בשעה

א. ונעשה דוחה ללאו הבא מכלל עשה, כדאיתא ברשב"א ביבמות.

מעיינות ההייב

אמרים נעימים מפז ומפנינים מועיין מים היים
בעל שם טוב הקדוש הלימדנו וז"ע ונביא
שאמרנו בנינוהו מפי פה מפיך מרגילות
כ"ק ארמ"ד בנשבענו שזואר שליט"א

שיעור חומש רע"י

ראשית ערכתכם הלה תרימו תרומה (במדבר טו, ב)

עומק מצות הפרשת חלה לידע כי לה' הארץ ומלואה

ענין מצות הפרשת חלה, הוא כמזבח המפרשים (ר"ח קדוש פרשת אמור ב"ה ובראשית) לבאר טעם מצות פאה, שציווה השם יתברך לבעל השדה להניח פאת שדהו מלקצור, וזאת בכדי שלא ישכח האדם כי הוא אינו בעל השדה האמיתי, כי האדם אחרי שחרש את שדהו וזרעה בטורה גדול, כשהוא קוצר את תבואתו, עלול להיות בו הרגשה בכיכול השדה במשפט'ו, על כל ציווה השם יתברך שלא יוכל בעל השדה לקצור את כל השדה, ובה יבין מאליו כי אין הוא בעל השדה, אלא לה' הארץ ומלואה תכל וישיבה ה.

ואכן עומק גדול יש בדבר, כי בשאר מנתות הכהנים והעניים, כתרומות ומעשרות, האדם הוא הנותן, ועדיין יכול הוא להישאר עם רגשותיו זו בכיכול הכל הוא שלו, והוא הנותן לכהנים ולעניים את שלהם, אולם במצוה זו של פאה, האדם בכיכול מוגבל מלקצור את פאת שדהו, בה עניינה באים ואוכלים מאליו, וזה הוא הרע כי עניין הפרשת חלה, שהיא אמורה להיות ראשית עריותיכם, והגם שכל האדם הראשית מן העיטה, להכיר ולידע כי אין העיטה משלו, אלא הכל מאת הבורא יתברך שמו.

על זה אמרו במדרש רבה (במדבר רבה ז, ה): "זרע הקדוש ברוך הוא את התורה ואת המצוות להנחילם לישראל לחיי העולם הבא, ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל. יצא לחרוש 'לא תחרוש בשור ובחמור' (דברים כב, א), לזרוע, 'לא תזרע כרמך' (דברים כב, ט), לקצור, 'כי תקצר קצירך' (דברים כד, ט), לש, 'ראשית עריותיכם חלה' (במדבר טו, ט), שחט, 'ונתן לכהן הורוד והלחיים' (דברים יח, א), כי צפור, 'שלוח הקן. בחלה ועבנות, 'ושחט את דמו וסכתו בעפר' (ויקרא יט, ט), נטע, 'וערלתם ערלתו את פרו' (ויקרא יט, כג), קבר מת, 'לא תתגודדו' (דברים יג, ב), מגלה שער, 'הרי כהן' (ויקרא יט, יג), בנה בית, 'ועשית מעקה' (דברים כג, ח), ולכתבתם על מזוזות' (דברים יט, ט), נתכסה בטלה, 'ועשו להם ציצית' (במדבר יט, ט), הרי כי בכל דבר ועניין מצויה חלה יתברך לפני שראלי כי הוא אדון הכל.

עבודת שירות ותשבחות להשם יתברך בראשית היום

כתבו הספרים הקדושים (אנרא דכלה פרשת שלח ב"ה דכל אבי בני ישראל) לרמז בדברי החוב, 'ראשית עריותיכם', הדבר האמיתי שצריך לעסוק בכל מקומו ממיטתו בבוקר, הוא 'חלה תרימו תרומה', חלה הוא לשון תפילה ערך דרך (שמות כ, א) 'יחל משה', שהדבר הראשון שעל האדם לעשות הוא לשלוח שירות ותשבחות לפני השם יתברך, ולהתרום לפניו.

עבודת השם יתברך בכל תקופה מחיי האדם

הרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ל (עבודת ישראל פרשת שלח ב"ה דכל אבי בני ישראל) אמר כענין זה, כי בונת החוב הוא 'ראשית עריותיכם', בתחילת השנים, בעוד האדם בקטנותו יוצא מעריותו, 'חלה תרימו תרומה', צריכים כבר להתרום אל השם יתברך, ולא להמתין עד כי יבוא השנים המאוחרות, אלא תפק בעודו יער צעיר לימים, יתקרב לעבודת הבורא יתברך.

ראוי להסמין לזה את שאמר הרה"ק רבי שמואל שארית מנגלשבורג ז"ל (סמכת שהם, מתיבה בבלי אגדתא ב"ה שבת ק"ד ק"ח) על דברי התלמוד (שבת ק"ג) על ארבעים שנין מיכלא מעלי, מכאן ואילך שיתק מעלי, וכך הוראה עומד ארבעות, כי הגם אומנם שבעבודת האכילה עניינים גדולים יש בה, מכל מקום מה ראו חכמינו ז"ל לא נכון ללמד אותנו מה ראוי לאכול עד שנות הארבעים, ומה לעשות משנות הארבעים.

רק ביאר בזה, כי הנה האדם בעודו צעיר למים בא אליו היצר הרע, ומשדלו בדבריו כי אין לו למה לישב באהלה של תורה ועבודה, אלא תחילה יציל את ימי בחרותו ליהנות מענייני העולם הזה, וכי יגדל ויהיה לאיש יחזור לאהלה של תורה, וכמו שאמרנו בגמרא (שבת ס"ב) על הכתוב (קהלת יא, ט) 'שמח בחור בילדותו ויטיב לבן בימי בחורותו וגו' ודע כי על כל אלה יביא האלקים במשפט': 'עד כאן דברי הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב', והיינו שהיצר הרע אומר לאדם 'שמח בחור בילדותי' וגו', ואילו היצר טוב משיך ואומר 'ודע כי על כל אלה יביא האלקים במשפט'. ברם, אל לא כבוד, אלא כאשר האדם מגיע לשנותיו המבוגרות ורוצה לחזור לעבודת השם יתברך, כפי שאמר לו מתחילה היצר הרע, או אז בא אליו היצר הרע עם תואנות שונות, ומוכיח לפניו כי עבודת השם יתברך לא תועיל עניו, שכן כבר הזקיק ובה בימים.

על זה אמרו חכמינו ז"ל הצצה להתברך נגדו, הוא על ידי התבוננות תחילה במאכל, שליו, המאכל ככל הוא טרי טעמו ערב לחיך, כמכל ככל ועוברים הימים עשוק, והרי הוא מתישב ואין בו טעם ואין בו ריח, ואפילו המאכלים הערביים ביותר, לאחר שטעמם עליהם כמה ימים אין בהם כל טעם, ועל כן אמרו, כי עד ארבעים שנה, על האדם להביט בדברי המאכל, כי אז יוכל להביט דבר ליצר הרע המפתהו להתמין עד שנותיו המבוגרות, ויכיר לו כי כפי המאכל המתקלקל עם הזמן, ואינו טוב וערב רק בתחילתו, לו כי האדם להתעסק בשנותיו הצעירות בעבודת השם יתברך.

לעומת זאת בהגיעו לשנות הבינה, שוב יחזור היצר הרע ויפתהו בדברי חלקלקות שאין לו עוד חלק ונחלה בעבודת ה', כי כבר הזקיק מעטוק בה, על זה אמרו כי יביט לנוכח השתייה, והיינו שתיית היין, כי יין ככל ועוברים עליו ימים ויטעמו טעמו משתבח והולך, נמצא בזה יוכל להוכיח ליצר הרע כי על חסותו בן השכר הזקיק ונגר, כי כפי היין המשתבח עם הזמן, כך הוא עצמו גם כן משתבח.

והביא בזה מאמר העולם בדרך הלצה על לשון חכמינו ז"ל (מגילת י"ט) יין ישו שדעת נוחה וינה הימנו, כי פעמים רבות האדם הנוהג לעשות חקונה, הוא נופל למין ייאוש, בדמותו לעצמו כי מה ערך עוד לו בשנותיו המבוגרות, כשהיו מרגיש בעצמו כערה בטובה, על זה אמורים לו, שילמד מענייני היין, אשר חשיבותו הוא מחמת שערבו עליו שנים בורים, וככל שהוא מוקי הרי הוא משתבח יותר ויותר, ולה אמרו 'יין ישו', אשר 'שדעת זקנים נוחה הימנו', בלומדם אל נכון שאף בימי חקונה יש להם לעבוד את השם יתברך בכל תוקף.

אני אמרתי לבאר בזה מאמרם ז"ל (פסחים א) אין מוקדם ומאוחר בתורה, היינו שבעניין לימוד התורה וקיום מצוות התורה, אין מקום לטענת מוקדם או מאוחר, אין מקום לטענתו של היצר הרע הטוען לו כי העת מוקדם עדיין לעסוק בתורה, וכן לא לטענת היצר הרע המגדיל את האדם כי כבר התאחר שעתו מלקבוע עתים לתורה, כל כן הוא, אלא בכל עת ובכל עונה צריך האדם לקבוע עתים לתורה.

תפילה על כל ישראל באשמורת הבוקר

המאור מושג (פרשת שלח ב"ה עור על הפסוק תל יובת) כתב לבאר בזה, בשם הרה"ק הרב ר' משה מענדיל מרימנאב ז"ל, כי בונת החוב היא 'ראשית עריותיכם', תפק בקום האדם משנתו, 'חלה תרימו תרומה', ישפוך האדם שיח לפני שם יתברך, לבריאות ולבריאות כל בית ישראל, והביא שכן היה נוהג הרה"ק הרב ר' שמשולם זשא מהאגניפלי ז"ל, שכל בוקר בקומו משנתו היה מעתיר תפילה ותחנונים לבריאות כל בני דורו.

יתכן לומר בזה, כי ידוע (וה"ק ח"א רמז) זמן אשמורת הבוקר הוא עת התגברות הרוחמים, והוא עת רצון לפני השם יתברך, ומשכך הוא זמן טוב לפעול בו המעשכ בריות גופא לכל בית ישראל, ועל כן צריכים לנצל את הזמן הזה לתפילה על כל אחינו בית ישראל.

ואכן יש תוספת חידוש, כי בעוד שאר הדברים אין בהם מצוה במעשה הפעולה, כגון החרישה עצמה אין בה מצוה, אלא שנתן בו השם יתברך מצוה שלא לחרוש בכלאים, וכן חוריתה עצמה אין בה מצוה, אלא שנתן בה מצוה, אלא שהחטייה הרי היא עצמה מעשה מצוה היא, שציוונו השם יתברך לשחוט, ולא לאכול נבלה או טריפה, ומכל מקום חסדו ליה בזה השם יתברך עוד מצוות, מומת גודל אהבתו כלפניו.

כגילוי הוא גייע המלבים יזיע לכתן כירבה של בוקרשם, היה מצב היהדות בעיר בני רע, כידוע שבכל היהדות היה מצב היהדות בירומניה שלא בשלימות הנרצה, והגם שהיו בדניקום רבים שפעלו רבות לירומט את קרן ישראל במקומות אלו, מכל מקום עדיין היה בהם יהודים רבים שהתנתנו בשפיטות מזורה, ללא ידיעה שלמה בחוקי התורה והמצוות, על כן, ששחתו הראשונה לפני בני העיר, אמר להם הגאון המלבים ז"ל, כי בדיקות וכוונת זרוע לחיים יוקבה לבתנים, הרי מה רחבה בית מוקדם ותפארתה וחסדו לו ה', על כן אין לו את העיר, אמר להם הגאון המלבים ז"ל, כי מתיקן הוא שיתנו לו כל בני הקהילה וזרוע לחיים יוקבה, ותפארתה וחסדו לכל השנה, כי מבקש הוא אמת שיתנו לו את הורוה, והיינו שישתנו מלפניו על זרוע ידם בכל יום, וכן שיתנו לו את לחיים, והיינו שלא יגלחו את אמת של לחיים באפנים האסורים על פי דין, וכן שיתנו לו את הקיבה, היינו שיאכלו בקיבותם רק אכילים כשרים, ולא יגלחו את עצמם במאכלות אסורות חר"ל.

פנינים על פרקי אבות לרבות זז

אב אין קמה אין תורה אב אין
תורה אין קמה (פ"ג מ"ז)

צורך הזריוות ללימוד התורה

החתם סופר במתיחה למסכת חולין (כ"ה פ"ח דברי) כתב לבאר בדברי המשנה, בהקדמת את דברי החוב (בראשית יח, א) 'ימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עוגת', ובגמרא (בבא מציעא פ"ג) 'מכני קמח', ומכני סלת'. אמר רבי יצחק, מכאן שהאשה צרה ענייה באורחים יותר מן האיש, והנה רש"י (בבא מציעא פ"ג) ב"ה הכונה, שאברהם אבינו אמר ליתן סלתו להשבוה, ואילו שרה אמנו אמרה ליתן קמח שאינו משובח כל כך, ומכאן שבעיני השם צרה באורחים. אכן הביאו קמח שאשה ענייה ש, כן גירסא אחרת בדברי רש"י, כאשר אברהם הוא שאמר קמח ושרה היא שאמרה סלת, ותמוה בה הקדמונים, כי אם כן יצדד הכוונה מכאן שאשה ענייה צרה בשל אורחים, אזרבה כאן ואינו כ"ה צרה ליתן לאורחים את היחור משובח.

מכאן בזה החתם סופר בהקדמתו את דברי הרשב"א (ח"ד סי' י"ג) שהסתפק במקום שהתעכבות כקיום המצוה בכדי לעשותה בשלימות היא על חשבון הזריוות כקיום המצוה, ועל כן יש להסתפק אם יש להעדיף את זריוות המצוה, או את שלימות המצוה. והכריעו הרשב"א, כי יש להקדים ולהודו כי אם לא עשית המצוה, אף אם לא עשית בתכלית השלימות.

בזה מבואר, כי הנה הסולת משובח מן הקמח, ואז זמן הכנתו נמשך על זמן רב, וכמו שכתב הרמב"ן (בראשית יח, א) סדר עשיית הסולת הוא על ידי עשיית המצוה, והיא קמה ושוב כהרבה בנות, ומיילא אברהם אבינו סבר שהעיקר הוא להודו בעשיית המצוה, אף אם משנתו לא יביאו לעשותה בתכלית השלימות, ועל כן עדיף להביא קמח לפני האורחים, שניתן לעשותו יותר במהירות מאשר סולת, והוא שאמר 'מהרי שלש סברה כי מוטב להדה בתכלית שלימות המצוה, אף שאין מדרדיקו את לקימה ברווחה, ואין להם שיהיה יותר להכנייה, מכל הגם שיהיו זמן להכנייה, מכל מה שיהיה המצוה בשלימות.

המשך בעמוד ב

השיעור חודש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מידי מוצש"ב בשעה 10:30 השיעור פרקי אבות מתקיים בשבת קודש אהוד"צ, חצי שעה לפני זמן הדלקת הנרות בביתנו"ד רח' סוקולוב 7 בני ברק
לשמיעת שיעורים בקול הלשון ישיר 073-3718539 ובקו השיעורים 072-3181833

הרה"ק רבי שלמה ה'שם שלמה' ממנוה'אמני' ז"ע

כ"א סיון ה'ת"ע

תוכחת המוסר הנלמדת מן השעון

הרה"ק רבי שלמה ממנוקאטש ז"ע היה חנונו של הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב ז"ע בנו של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ז"ע, ואכן אחד מבניו היה הרה"ק רבי משה לייב מסטריזוב ז"ע שנשא את שמו של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ז"ע.

שמחת התנאים נערך בסאסוב אצל סב הכלה הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ז"ע שהיה עדיין בין החיים, ובדרם חזרה מסאסוב עבור בני המפשה בפרימישלאן, שם נכנסו אל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע.

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע שאל את הרה"ק רבי שלמה ממנוקאטש ז"ע אם קיבל מתנה מצד הכלה, השיב הרה"ק רבי שלמה ממנוקאטש ז"ע כי קיבל מתנה, כמנהג החתנים לקבל מתנה שעון, לשמע הדבר נענה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע ואמר, כי השעון הוא מורה דרכי מוסר לכל איש יהודי, כי הנה בימינו כבדי לנרוד את השעון וזו צריכים לראות אצל אומן ומומחה גדול בעשיית שעונים, שהיה מוכרי את השעון מחלקים רבים, כשהיו צריכים לו לא למחוח את השעון, בעל לילה, ועוד כהנה וכהנה, וכאשר היה השעון מתקלקל, לא היה כל בירה אלא לחזור אל השעון, שהיה נערך לפתוח את כל השעון על הקרן וכרעיו, ולפרק את כל החלקים שבתוכו, ולאחר מכן להרכיב את השעון מחדש, אז היה השעון חוזר לפעול כראוי.

סיים הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע ואמר, כי הנה דרכו של האיש הישראלי, אשר השם יתברך ברא את האדם בשלימות, וכמו שאמר (תהלים טו) 'אשר עשה האלקים את האדם ישל, וכאשר האדם מעוות את דרכו ופומם אביו חבר, אין כל עשה, אלא לשבור את כל עצמיותו לרסיסים, בתכלית השפלות, ועל ידי זה יוכל לחזור ולהיות כלי שלם.'

בההוסיף הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע ואמר, כי זה הוא גם כן סוד תקיעת שופר, כי תוקיעת השופר היא בשלימות, וכמו שאמר (שופר) 'השפיר מורה על כל שאב האדם לידו ליהא ואוון, ועל כן העצה היא תרונה, שהיה האדם שבור בקרבו לחלוטין, ואז יכולים לחזור לחיות תקיעה כבתחילה, לחזור אל השלימות.'

אני חשבתי להוסיף על זה, כי בזה מובן מה שהתקיעה האחרונה היא תקיעה גדולה, ומה הוא עניין גדלותו של התקיעה, קרא והוא כמאמר ז"ל (ברכות ד) 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים מגורים יכולים למועד, ולא כהן שאדם עושה תשובה שלימה, היה הוא נעשה גדול יותר מצדיקים מגורים, ולכן התקיעה השנית היא תקיעה גדולה.'

ז"ע ועכ"א

א. נכדו של הגאון הגדול רבי יעקב משולם אורנשטיין הישועת יעקב זקוקל מלעמבערג, ולימים אף נכדו הגאון הגדול רבי צבי הירש אורנשטיין זקוקל עלה לכהן ברבנות בלעמבערג, ומשום מעשה שהיה לו בילדותו עם הרה"ק רבי מאירל מפרימישלאן ז"ע כידוע.

פיקי אבות + המשך מעמור א

באותה עת שהה הגה"צ רבי יואל אשכנזי זצ"ל אב"ד זלאטשוב^כ בביתו של הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, ומשכן בפר מליא רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע ושאל אותו, זלאטשוב'ע רב, האם הלכה בארץ או כרבי יוסי, של אלו הרה"צ רבי יואל אשכנזי זצ"ל כלפי מה הדברים אמורים, אמר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, כי הנה נתקלו רבי מאיר ורבי יוסי (שפסח טו) אם אמרנו תפוס שלשן ראשון או אחרון, דעת רבי מאיר כי תפוס אלן ראשון, ודעת רבי יוסי כי תפוס לשון אחרון, ולכן עליו לדעת האם הלכה לשון ראשון שאם אין קמה אין תורה, או לשון אחרון שאם אין תורה אין קמה. השיב הגה"צ רבי יואל אשכנזי זצ"ל ואמר, כי הכלל הוא שהלכה רבי יוסי, לפי שעמנו וימקום עמו (פירוש דף), ומשכן הלכה כלשון אחרון שאם אין תורה אין קמה.

כאן היהודי החתול להתחנן על נפשו, כי כידה זה יכולה ללמוד בעוד בני ביתו משוענים לדרך מאכל מתוך רעובנות הגדול, על כל בשר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, כי הוא יאמר פשוט חדש בדברי המשנה, ובתורה אין כוונת דברי המשנה, כי הסיפא בא לפרש על הרישא, שאמרו יושבי ארץ ישראל, כי אין ידוע ליהודי תורה שאין קמה, ועל זה אמר בספאם אם את תורה, אזי הסיבה האמתית לדרך הוא מפני שאין קמה, ולא משום שאינם חפצים בתורה, ועל כן צריכים בני ישראל כי יושפע להם שפע רב למען יוכלו לעסוק בתורה.

דברים אלו עולים בקנה אחד עם מה שהביא הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ ז"ע (ליקוטי אה"ת כ"ו) בשם האלשיך הקדוש (פסלי א"ה), כי דברי המשנה אם אין קמה אין תורה אם אין קמה אין תורה, הוא מעין ויחזק בין ישראל להשם יתברך, ועל דרך שאמרו במדרש (אביה רבה ט"א) כי בני ישראל אומרים להשם יתברך 'השם יתברך אילין ונושבה' (אביה ט"א), שתיחלה ישוב אותנו השם יתברך אלינו, ואילו להשם יתברך אומר לבני ישראל 'ישבו אלי וגו' ואשוב אליכם' (אביה ט"א), שתיחלה ישובו בני ישראל אלינו, כן הוא גם בזה, שבני ישראל אומרים להשם יתברך אם אין קמה אין תורה, ואילו להשם יתברך משיב לעומתם אם אין תורה אין קמה.

ואמר על זה הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ ז"ע, כי הנה צריכים לידע מי ניצח במחלוקת זו ושכן ישראל להשם יתברך, והנה כידוע על השם יתברך שהשם יתברך כאשר בניו מצנחים אותו כדאיתא (שפסח ט"ט), על כן אף בזה יש להוכיח כי בכיולו בני ישראל ניצחו את השם יתברך, שכן רואים שפירד השם יתברך מתחילה את ימי חג הפסח, וישאר בפסח ידונוים על התבואה

"ברכת מלך טוב"
ברגיש גיל ודחווה יעלאה, נשגד בזה ברכת מלך טבא וגויא יאה, אל מול פני מורנו ומאליפנו, מדריכנו ומאיר נתיבותינו, המפיח רוח חיים בקרבנו

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לרגל השמחה השוריה בביתו נאוהו קודש בנישואי נכדו תחיל למזל טוב

החתן הרב יוסף שליט"א
בן חדב"ג הגה"צ ר' דוד צבי שנעבאלה שליט"א
עב"כ בן ברך ה'ה' יצחק זאב גולדמן שליט"א
עב"כ מרן אדמו"ר שליט"א

וצרופה בזה ברכתנו ברכת הדייטן, יהי רצון שבית דייקים יעמוד, ומשמחה זו יושפע לנו לזכות בית ישראל, רב ברכות ושובען ומחמת, ויהיה מרן אדמו"ר שליט"א עווד ברות בשנים, להדיכנו ולהשקותנו, מבאר מימי חיים, בהרחבת היתע ומתוך ביות נפא ונהורא מעליא, עדי נתנו במהרה לקראת משיח צדקנו, אמן.

המברכים בהדרת כבוד וייקר,
מערכת "עיתות החיים"

פי על זה כתב בלאר גם כן מה שאמרו (בראשית רבה מה ט), נשים עצלניות הן, ולכאורה הרי רואים תמיד בלשונות חכמינו ז"ל (ר' סוטה י"א: ועוד) נשים צדקניות הן, וכיצד נשים הבריות עולים יחד. אכן הביאור הוא, כי מה שנשים עצלניות הן היינו מחמת גודל צדקתן, שכן משתהין בקיום מצות הכנסת אורחים מחמת שרוצים להכין את האוכל המשובח ביותר, וכן בכל דבר ודבר, ועל כן נשים עצלניות הן.

ואכן כן ראינו בגמרא (תפס"ט ב) על אבא חלקיה, שעלה לגג ביתו להתפלל על הגשמים יחד עם אשתו, ויגיעו עמו גשמים שכן בדין עומד אשתו, ואמרו טעם הדבר, לפי שמחמת תשובה שאבא חלקיה טורד במלאתו לא בלימודו לא היה נמצא בביתו, ולא היה יכול ליתן פת לעני, מה שאם כן אשתו שהייתה תמיד בבית, יכלה לקיים את מצות הכנסת אורחים בכל עת ועונה, ולכן באו הגשמים ביותה.

בה מביא החכם סופר את דברי המשנה 'אם אין קמה אין תורה', כי הנה לפי הנזכר לעיל קמה מורה על היותו, שמדודים לעשות את הקמה, ולכן 'אם אין קמה', אם אין מתנהגים במידת היותו, 'אין תורה' אין יכולים לזכות לתורה, כי לימוד התורה צריך להיות מתוך דיוותו, ולא מתוך צלילות וישנותו.

אשר להוסיף לזה, כי ביותר הדברים אמורים בעניין הכנסת אורחים, שאף אם בשאר דברים ראוי להתנהג בכדי להשלים את קיום המצוה בשלימות, מכל מקום בהכנסת אורחים אורחים אורחים תיכנס יתר על המידה, שכן בניו לעמוד אורחן כשהיו רעב ומחכה ללחם, וכמו שכתבו (שם שפ"ד קודש צדקה ט"ז) בשם הרה"ק רבי ר' שמחה בונים מפרשיסא ז"ע, ליישב מה טעם כי תיקנו ברכה על מצות צדקה, כי אם יתקנו להקים אמיתית ברכה לקיום מצוה זו, יש לחוש שהאדם יבוא להכין עצמו בהכנה דרבה לאמירת ברכה זו, תטול את ידיו, וכהנה וכהנה, ועל ידי זה יתכן שבזמן שתתהוו תהיין את עצמו לאמיתית הברכה, יקום העני ברעב, ולכן לא תיקן לברך ברכה על מצות צדקה, והוא הדין גם כן לעניין מירות קיום מצות הכנסת אורחים, שהלשונות בקימה בהירוד.

פעם אחת שנתנו 'מאמרו' רבי ר' דיימאל יהודה מאיר מאמשינוב ז"ע בעת שהייתי עמו בניחום אבלים אצל אחד מחשובי ירושלים, שישב שבעה על אשתו, שהייתה מרבה להתנהג בהכנסת אורחים כדרכה, ואמר אז בין הדברים, כי הנה מצד אחד אמרו חכמינו ז"ל (בבא מציעא ט) ענייה של אשה צרה באורחים, מצד שני אמרו חכמינו ז"ל (ברכות א) אשה מוכרת באורחים יתר מן האיש, וכיאי בזה, כי אשה ואלו ידי שהיא מוכרת באורחים יתר מן האיש, אינה חפצה לארוב בביתה כל אחד, אלא אורחי חשובים ביותר, ולכן ענייה צרה באורחים, כי לאורחים חשובים עליה להכין בהרחבה גדולה כראוי לפי כבודה, על כן ענייה צרה בשל אורחים, כי אינה יכולה שיבואו אצלה תמיד אורחים חשובים כמו שהיא חפצה שיבואו אצלה.

*

ההכרעה שאם אין קמה אין תורה

פעם אחת הגיע יהודי שסבל מדחקות ועניות בביתו לפני הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, והאומן לפניו על רעובתו ורעובתו של בני ביתו, על אף יגיעתו הרבה למצוא טרף לאנשי ביתו. שאל אותו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע, אם הוא קובע עתים לתורה. השיב היהודי ואמר, האשה על ידי שהיא מוכרת באורחים יתר מן האיש, אינה חפצה לארוב בביתה כל אחד, אלא אורחי חשובים ביותר, ולכן ענייה צרה באורחים, כי לאורחים חשובים עליה להכין בהרחבה גדולה כראוי לפי כבודה, על כן ענייה צרה בשל אורחים, כי אינה יכולה שיבואו אצלה תמיד אורחים חשובים כמו שהיא חפצה שיבואו אצלה.

א. בנו של הנה"ק רבי משה דוד אשכנזי ממאלישאווא ז"ע.
ב. וכן כתב הרה"ק רבי אילמלך מליעזנסק ז"ע (עניני אילמלך פרט ביה"ח אלה הברכים) לפרש אמרנו (פוס' אהרות האמונה) הניו והנצח לחי עולמים, כי 'הניו' הינו והניו של השם יתברך הוא, כאשר 'הנצח' לחי עולמים, שבני ישראל מצנחים בכיול את השם יתברך.

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א
ראש ישיבת נחלת תורה

- בהירות בשמעתא דבבא קמא

1

פגם מעשה המרגלים ומעשה העגל בהיות ממוצע בין ישראל להשי"ת

נשנו עניני החורבן במסכת גיטין, אולם דוקא בפרק הניזקין נאמרו, כי באותו הפרק לא נשנו כלל דינים מהלכות גיטין, כי הגט לא היה אלא למראית עין ולא שילח הקב"ה את כנסת ישראל באמת, והיה זה רק בבחינת נזק.

מעשה המרגלים כסוטה זונות

לפי זה יש לבאר מדוע העמידו חז"ל את עניני המרגלים במסכת סוטה, שמשמע מזה שענין פגם המרגלים היה דוגמת פגם הסוטה המקלקלת על בעלה. וביותר נראה כן ממה שאמרה תורה בפרשתן בגזרה שנגזרה על ישראל שירעו ארבעים שנה ואף בני אותו הדור ימשיכו לסבול מסוטה עון המרגלים, אמרה תורה על בזה הלשון "ובינים יהיו רועים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם", הרי שחטא המרגלים היה כענין זנות, והדבר צריך ביאור.

ב

ענין ארץ ישראל דביקות ללא ממוצע

ונראה על פי דברי הרמב"ן בסוף פרשת אחרי (ויקרא י"ח, כה) ובשאר מקומות, בביאור יסוד מעלת ארץ ישראל, שכל האומות והארצות יונקים את שפע חיותם מן הקדושה על ידי שבעים שרים, שהקב"ה אינו חפץ שיהיו אומות העולם דבקים בו, על כן העמיד שיהיה בחינת ממוצע בינו לבין האומות המקבלים שפעם על ידם. אבל עם ישראל דבקים בהשי"ת בעצמם ללא שום ממוצע ומקבלים חיותם מאת ה', והוא ענין ארץ ישראל שבו נשפע השפע באופן ישר מהשי"ת, ואף בני ישראל כאשר הם חוצה לארץ אינם יכולים לקבל חיותם אלא על ידי השרים המביאים את השפע לשאר הארצות, כי מחיצה דקה יש בין ישראל לאביהם שבשמים בכל מקום, מלבד ארץ ישראל שהיא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה^(דברים י"א, ב).

בהבטחת הארץ יצאו ישראל משליטת המזלות

נמצא שעל ידי ארץ ישראל דבקים בני ישראל בהשי"ת בקשר ישיר ללא שום מחיצות. ועל כן קבלו בני ישראל את הבשורה על הארץ המובטחת דוקא בברית בין הבתרים, ושם נאמר (בראשית י"ז, ח-ז) "והקמתי את בריתי ביני וביניך ובין זרעך לדורותם לברית עולם להיות לך לאלקים ולזרעך אחרך, ונתתי לך ולזרעך אחרך את ארץ מגוריך". הרי שארץ ישראל היא המקשרת את בני ישראל עם השי"ת בקשר חזק.

ובברית בין הבתרים שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה את הארץ יצא אברהם וזרעו אחריו משליטת המזלות, והוא מבואר ברמב"ן בספר המצוות (שכחת העשין מצוה ח) בענין מצות 'תמים תהיה' שהוא שאמר הקב"ה לאברהם "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית ש"א, א) שלא יהיה תחת שליטת שום מזל ושר ולא יירא מהנהגתם, אלא יהיה תחת שליטת הקב"ה בכבודו ובעצמו תמיד. הוא הענין שמשגיגים בארץ ישראל.

ג

במעשה המרגלים סירבו בניו להתקשר להשי"ת

כסירבו בני ישראל לעלות לארץ ישראל ואמרו "הלוא טוב לנו שוב מצרימה" (ד"א, א), "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (ש"ס, ד), הודיעו קבל עם ועדה שאין ברצונם לעלות לארץ ישראל לקבל את השפע ולהתקשר עם השי"ת בקשר אמין וישיר ללא שום ממוצע, אלא חפצים לקבל ניגיתם מן הקדושה דוקא על ידי ממוצע מע' השרים. הוא היה עומק הפגם במעשה המרגלים ותלונתם.

א

מעשה העגל נכלל במנין ארבעים שנה

עבור מעשה חטא המרגלים נגזרה גזרה על כל אותו הדור שיהיו רועים במדבר ארבעים שנה, כנגד ארבעים הימים אשר תרו המרגלים את הארץ, וכנאמר (ד"ל) "במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם ארבעים שנה". ומעשה המרגלים היה בשנה השניה לצאת בני ישראל ממצרים, ואם כן היו מכאן ואילך שלים ותשע שנים בלבד, ופירש רש"י ז"ל: ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזהו שנאמר (שמות ל"ב, ד) 'וביום פקדי', במרגלים, 'ופקדתי עליהם חטאתם'. ואף כאן נאמר תשאו את עונותיכם, ולא עונתכם, שתי עונות של עגל ושל תלונה, ע"כ.

ובעומק הדברים נראה מבואר מזה שחטא המרגלים היה המשך לחטא העגל, שכן בתורה מפורש העונש על חטא המרגלים ומנין השנים שנגזרו מתחיל מחטא העגל, ומשמע ששייכות פנימית ישנה בין שני הפגמים שפגמו ישראל באותו הדור, וזה נמשך מזה. והדבר צריך ביאור.

פגם המרגלים עד עשר הספירות

עוד בפרשתו אחר מעשה המרגלים מוכיח הקב"ה את בני ישראל ואומר "וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי" (ד"ב, כג). נאמר כאן ענין נסיון שהיה זה הנסיון העשירי, ומכאן ואילך לא מצאנו שיקרא ממעשי בני ישראל בשם נסיון את ה', אף שהיו עוד כהנה במעשה קורה ועדתו ובמעשה השיטים בפרשת בלק, אך אלו לא נקראו בשם נסיון. כי מספר עשרה מורה על קומה שלמה כבעשר הספירות העליונות שהן משלימות יחד קומה שלמה, קומת האדם כקדושה, והענין בזה הוא שבעשר נסיונות שניסו בני ישראל את ה' במדבר, פגמו בכל עשר הספירות. ויש לבאר לענינו במעשה המרגלים במה פגמו כאן שהגיעו לפגום בכל הקומה.

ב

עניני המרגלים במסכת סוטה

ונבוא לפרש הענין, ובהקדם נבאר מה שמצאנו שכל דרשות חז"ל בענין חטא המרגלים נדרשו במסכת סוטה. וכלל גדול הוא בידנו מה שייסד הרה"ק מאי"ב יצא ז"ע ומבואר הרבה בספרי תלמידו הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ז"ע, שבדברי חז"ל לא ימצא דבר שנאמר דרך אגב, אלא כל ענין האמור בדברי חז"ל נאמר בדוקא באותו המקום שנאמר, ובשרשו בפנימיות הדברים שייך הוא דוקא לאותה המסכתא ואותו הפרק.

כל מאמר חז"ל מדויק במקומו

והרה"ק ר' צדוק כהן ז"ע מבאר בזה כמה וכמה ענינים, וכגון מה שעניני המן נדרשים בפרק יום הכפורים שבמסכת יומא, מבאר ר' צדוק הכהן ז"ע (פרי צדיק לערב יו"כ אות א) כי המן הוא לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו כדאיתא בגמ' שם (ע"ב, ג), על כן נדרשו בפרק יום הכפורים, כי ביום הקדוש עומדים בני ישראל במדרגתם כמלאכי השרת כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו).

כמו כן כל אגדת החורבן נדרשו בפרק הניזקין במסכת גיטין, כי ענין החורבן וגלות בני ישראל היה בבחינת גט כריתות בין ישראל לאביהם שבשמים, כמו שאמר ישעיה הנביא (א"ג, א) "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה", על כן

קנאת ה' על הפסק בדביקות בני"ב

והנה הרמב"ן בפרשת יתרו (שמות כ, ה) מבאר ענין ההקפדה היתירה שהקפיד הקב"ה על חטא עבודה זרה שאמרה תורה 'כי אני ה' אלקיך א-א-א' וקנאה זו היא בבני ישראל בלבד ולא אצל כל אומות העולם כשעובדים עבודה זרה, כי בני ישראל קרובים אל השי"ת מאד וכאשה לבעלה, והלא כאשר תסרה אשה על פני בעלה יחר אפו מאד ויקנא לה, כך כאשר בני ישראל סרים חלילה מאחרי ה' מתעוררת קנאת ה' רח"ל.

מהות בני"ב שהם עם ה' הדבקים בו

כי מהות בני ישראל כעם ה' היא שהם דבוקים בהשי"ת בלי שום הפסק, כמו שכתב הרמב"ן בפרשת ואתחנן (דברים י, ט) "כי לכולם כוכב ומזל וגבוהים עליהם מלאכי עליון, כגון הנאמר בדניאל שר מלכות פרס ושר מלכות יון, ובעבור כן יעשו להם אלהים מהם ויעבדום. ואמר 'ואתכם לקח ה'" כי אתם חלק השם, לא תקימו עליכם שר או עוזר זולתו", ובפרשת יתרו (שמות יט, ה) כתב שענין דביקות זו בהשי"ת הוא מה שאמר השי"ת "והייתם לי סגולה מכל העמים".

על כן כאשר רצו בני ישראל להפרד מדביקות זו, כאשר רצו להנמק מהכנס אל ארץ ישראל ואמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה", הלא באו להכניס ממוצע בינם ובין השי"ת, חשובה זאת כזנות וכסוטה על פני בעלה, על כן נדרשו עניני המרגלים במסכת סוטה, ומכונה החטא בשם זנות.

ד

בעגל החל הפגם במדה קטנה יותר

ענין זה הפגם החל כבר במעשה העגל, שאף שלא היתה כונת בני ישראל לעבוד עבודה זרה, אולם רוצים היו על כל פנים בממוצע בינם להשי"ת, שלזה עשו את העגל, וכבר באותו חטא החל הפגם ונמשך והתגבר במעשה המרגלים, ועל זה עצמו כבר היתה הגזרה ראויה להגזר שלא יכנסו לארץ ישראל, אשר על כן נחשב מנין ארבעים שנות בני ישראל במדבר משנה הראשונה שבה עשו את העגל.

אמנם לא היה הפגם במעשה העגל מגיע כמעשה המרגלים, שכן במעשה העגל על אף שרתו אחר ממוצע שיפסיק בינם ובין השי"ת שהיו דבקים בו עד אותה שעה, אולם לא היו מסרבים שתהיה להם הדביקות בהשי"ת לבדו, שהרי כשחזר משה רבינו משהותו בשמים, חזרו אליו ולא אמרו שאין רצונם בכך.

המרגלים מרדו באבותם ובעגל באה זכות אבות

לפי זה יש לבאר מה שמצאנו בדברי הרמב"ן שדקדק בפרשתו (יד, יח-ט) שכשברא משה רבינו ע"ה להעתיך בתחנונים להמליך טוב על בני ישראל

שחטאו בחטא המרגלים להצילם מכליה, הזכיר את זכות שלש עשרה מדות של רחמים; "ה' ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים, סלח נא לעון העם הזה כגדול חסדך" וגו', ולא הזכיר כלל את זכות האבות הקדושים, ואף לא הזכיר המדות 'נוצר חסד לאלפים' הבאות לעורר זכות האבות הק', ואילו במעשה העגל הזכיר משה בתפילתו "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בכך" וגו' (שמות לב, יג).

וביאר הרמב"ן הטעם שארץ ישראל נתנה לאבות הק' במתנה והיו הם בוחרים בה מאד, והארץ נתנה ירושה לבני ישראל מהאבות, אך במעשה המרגלים כשמיאנו בני ישראל לעלות לארץ היו מורדים באבותם ולא חפצו לקבל מתנתם שהיו בוחרים בה מאד, על כן לא היתה מועלת הזכרת זכותם בעת הזאת.

תמיהה על הרמב"ן

ולכאורה יש לתמוה מאד, שאף שרצון האבות הק' היה להגדיל ולקדש את קדושת הארץ, הלא אברהם אבינו פעל רבות לעקור עבודה זרה מהן הארץ במסירות נפש וכן שאר האבות הק' הרי בודאי גדול היה בעיניהם ריבוי כבוד מלכות שמים וייחודו ויתברך בעולם עשרת מונים מקבלת מתנת הארץ הטובה והקדושה, ואם כן מדוע כשנשלו בני ישראל במעשה העגל יכול היה משה רבינו ע"ה להמשיך את זכות האבות הק' בעוד בניהם אינם ממשיכים את מורשתם.

במרגלים הגיע הפגם עד הכתר ולא בעגל

אולם האמת היא כאמור שבחטא המרגלים הגיע הפגם עד הספירה העליונה שבקומה, שהיא מדת הכתר שבה מתגלה כח הרצון, והיינו שבני ישראל פגמו עד כדי כך שכבר לא היה ברצונם להדבק בהשי"ת ללא ממוצע, וזו היתה מרידה באבות הקדושים, מה שאין כן במעשה העגל אף שפגמו ישראל והפסיקו בינם ובין אביהם שבשמים בהעמדת ממוצע ביניהם, הרי שלא הגיע הפגם עד הכתר, ועדיין היו רוצים להדבק בהשי"ת, וכיון שכן היתה זכות אבות יכולה לעמוד להם.

ברצון לייך בדרכי אבות מקבלים זכותם

ומבואר מזה יסוד גדול הלכה למעשה, שכדי לזכות שתעמוד לנו זכות אבות צריכים על כל פנים לחפוף להדבק בדרכיהם, ואף אם יפול האדם בעבודתו ולא יוכל להגיע למדרגת האבות הק', הרי שלכל הפחות יבקש ויחפש 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי' (תנר"א רבה פכ"ה), אז יוכל לקבל מזכות האבות.

(מתוך של"ם התשפה)

הרי"ף; מורשתו, פועלו ומפעליו (יב)

שילוב דברי רבינו אפרים בתוך חיבור הרי"ף (א)

בבבא קמא (י. מדפי הרי"ף) מופיע בתוך דברי הרי"ף: "ואיכא מאן דפריש, דכי תקינו רבנן לבעל חוב משום שלא תנעול דלת בפני לוי, אבל לניזק לא תקינו מידי, הלכך היכא דלית ליה למזיק קרקע ומת, אין לניזק כלום ממטלטלין של יתומים". הרא"ש (בבא קמא פ"א סי' ט) כותב: "וכתב עליו רבינו אפרים תלמידו ז"ל כו', וכי תקון רבנן לבעל חוב משום נעילת דלת בפני לוי, אי נמי לאשה משום פריה ורביה, אבל לניזקין לא תקון מידי", הרי כי הרא"ש מביא דברים אלו בשם רבינו אפרים, ולא מדברי הרי"ף עצמו.

המורם מכל זאת, כי ללא ספק שישנם מקומות רבים הידועים לנו, וייתכן שיותר מזה מקומות שאינם ידועים לנו, שהוכנסו מדברי רבינו אפרים לתוך דברי הרי"ף, ואם כי בחלקם לכל הפחות ייתכן ומדובר שהרי"ף קיבל את דברי רבינו אפרים והוסיפם לחיבורו, מכל מקום חלקם נוספו על ידי המעתיקים ששילבו מדברי רבינו אפרים לתוך תורת הרי"ף, וזאת לאוהו שרבינו אפרים עצמו הוסיפם על גליון הרי"ף שהיה אצלו, מה שגרם שאצל חלק מגדולי הראשונים היו נוסחאות הרי"ף בלא הוספות אלו של רבינו אפרים, ואילו אצל אחרים היה את נוסחאות הרי"ף עם הוספות רבינו אפרים, וכפי שהארכנו כבר במאמרנו.

כפי שהזכרנו במאמרנו, ישנם מקומות רבים בהם דברי רבינו אפרים נכנסו ונקבעו בתוך דברי הרי"ף, ללא כל סימן היכר לדבר, כי אין כאן דברי הרב אלא דברי התלמיד.

דוגמאות רבות ישנם לדבר, וכבר הבאנו בזה דוגמא אחת, אמנם לא נוכל לפרוט את כולם כי רבים הם, ואם כי המה מנויים במבוא לרבינו אפרים (פרק ז), נסתפק בהבאת שני מובאות נוספות, וללמד על הכלל כולו יצא, תן לחכם ויחכם עוד.

בפסחים (י. מדפי הרי"ף) מופיע בתוך דברי הרי"ף: "ואי קשיא לך הא דאמרין האי חלוט דאמרין מצה היא למאי הילכתא, אמר רבינא לומר שאדם יוצא ידי חובתו בפסח, התם שחלטו ברותחין, הכא שחלטו בדבש, דיקא נמי דקתני דומיא דאשישה, שמע מינה", והמגיהים ובראשם ה"ח הגיהו, כי דברים אלו אינם מדברי הרי"ף, ואכן בדברי המהר"ם חלאווה (פסחים לו: בד"ה לחם עוני), ההשלמה (פסחים פרק ב' אות כ"ה), המאורות (פסחים לו: בד"ה לחם עוני), המכתם (פסחים לו: בד"ה לחם עוני), מובאים הדברים בשם רבינו אפרים.

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

אשר חיו מן האנשים –

על ההתחזקות באמונה הבאה מאיבודה אצל הכופרים

ובזה יובן ויהם ככל שרצה לתשקם ע"י שהוא מקשר את עצמו אל העם, ואח"כ להעלותן ולקשרן אל משה שיהיה אהודת א', וזהו ואצית כלב ית עמא למשה והבן. ואח"כ כשנפרדו (המרגלים והעם) מכלב, נשאר רוחם ונפשם דבוק ברוח ונפש של כלב. וזהו ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו, שהיה מקשר רוחו ברוחם כדי למלאות אחר, לכך והביאותו, והבן.

'כלל ישראל הם אחד': ואפשר שמשמעות קישור החיות שלו עם חיותם וחיותו בחיותם שלהם, הוא כשפת אמת כי תצא תרס"א, שגם מה שמחשבות יהודים הרגילים נשמרות באמונה ובחכמת מציאות ה' כל אחד לפי דרגתו, הוא ענין שנא משמים באופן מכוון אל מחשבותיהם והכרתם, כידוע מהבעש"ט בהרהור התשובה הבא ללב מהבת קול היוצא מהורב, והוא הנרגש בפועל גם בימינו. אך אם כאשר יהודי אחד נאמר את הכרתו ואמונתו במציאות ה', הנה היא נשמרת אצל יהודי אחר הנוכח בהכרה זו, וכפאר אם אותו יהודי השתדל והתעסק איתו או היה קרוב לאותו בעל אבידה.

במצות השבת אבידה. כי כל המתנות שניתנו משמים אל בני' לעולם נמצאים הם בתוך בני' דגמירי משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי. ואיתא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בני' והיתכן שיהי' חלק ג'ע' בלי עבודה שבעוה"ז, רק בכל מצוה נמשך שפע קדושה מלמעלה והחוטא אובר כל השפע ובאו הזכותים אל הצדיק והוא עובד בהם להש"ת, וכמו דאיתא בא"א ע"ה נטל שכר כולם. וכן איתא במרע"ה שזכה ונטל כל הכתרים של בני' שניטל מהם אחר החטא וכן הוא בכל אבידת אחיק א"ת ממנו ומצאתה כי נמצא הוא ביד איזה צדיק וכ' והי' עמך עד דרוש אחיק אותו... מכלל שניתן לנו המצוה של השבת אבידה מכ"ש שכך הם מדותיו של הקב"ה שרמוזין להשיב את האבידה להדרוש אחריו. וזה הרמז בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב המזכיר להודיע לאדם להשפ אחר האבידה. ואיתא בגמ' אפי' מומר כל שאינו להכניס מכוון על אבדתו:

וכל כלל ישראל הם עניין אחד בהשראת מציאות ה' בתוך דעתם ומחשבותם, ולכן כאשר א' מקלקל ומאבדה לאמונה והכרה זו, הנה היא נשארת ועוברת לשאר היהודים. ומ"מ חובתם לעשות השתדלות בכל דרך להתחבר עמם ולהחזיר את האבידה וישלם ויכול לסבול ולהתעלם מטחאי בכירותם. כששפת אמת כי תצא תרל"ד

לא תראה כו' שור אחיק כו' השב תשיבם כו'. י"ל שכל מי שרואה בחבירו תועה מדרך הישר. וי"ל שור לשון הבטה, או שאר תנועה רעה צריך לתקנו. והעצה ע"י תשובה כמ"ש בסה"ק כל מה שרואה האדם שייך לו וצריך לשוב ע"ז ועי"ז מביא הרהור תשובה גם בחבירו וי"ש השב תשיבם. כי כלל ישראל הם א' ובש"א מקלקל צד קדושה שבו נשאר בכלל ישראל כמ"ש ז"ל זכה נוטל חלק חבירו כו'. אבל האדם צריך להזור האבידה לבעליו. אשר תאבד ממנו ומצאתה. לא תוכל להתעלם שצריך להיות שלא יוכל לסבול ולהתעלם מהטא חבירו כו':

'רצון הצדיק מתכנס בכלל ישראל': ולכן גם יש עניין שהצדיק יצמצם את עצמו וימנע לא יעשה ככל חיותו ונדיבותו במצוות, וזה מנע להשאיר מחיותו ונדיבותו לעוד רצון גם אצל שאר ישראל לעסוק במצוות. וזה טעם העשיר לא ירבה במצוות השקלים, כדי שמכוח זה הדל לא ימעיט. כששפת אמת שקלים תרל"ה.

וכ' העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט כו'. שמעתי מאמ"ז מו"ר ז"ל כי העשיר שיש לו רוב נדיבות זה הכח יתן שלא ירבה כו'. ונראה הטעם כדי שיטבל עצמו לכללות ישראל שידע שמה שכל בני ישראל מתחברין להיות שווה בנבדו זה זה רצון יותר מנדיבות שלו. ונראה שזה עצמו העצה שהדל לא ימעיט. שע"י שהצדיק מביטל עצמו אף שמעשיו מרובין ומשותקף להרבות ומונע ע"י כלל ישראל, לכן רצון שאר ישראל מתכנס בכלל ישראל וזה נתון כוח להדל שהיה לו ג"כ נדיבות זה כיון שמניעת נדיבות הצדיק היא בעבור כלל הצבור כנ"ל:

'אני עמכם בעצה': וכמו שהסביר בכתנות פסים על פרישת בלק, את התחבולה של כלב, שהרגיש בניהם כמו חכם בין הסלילים ולכן היה צריך לעשות עצמו כסול כמותם ועי"ז להתחבר עמם כשר בין הפחותים' ולהציל אותם ואת עצמו. עי"ש באורך. אמנם צריך לעניין זה נאווה וקדושה, שלא להחשב מענותנות יתירה, ולהשתמש בכל המידות הרעות של נאווה וכסילות לטובה, כדי להתחבר עימהם ולהציל אותם ואת עצמו. ולכן כלב שהיה ביכלתו לעשות זאת לא נצרך לתפלת משרע"ה, ומאחר שחם איבדו את אמונתם והכרתם זכה כלב בחלקם. אמנם יהושע שהחזיק בענותנותו כמו משרע"ה רבו, לא היה יכול כלל להתחבר עימם והוצרך גם לתפלתו של משרע"ה ושינוי שמו להצלתו. כמ"ש שם באורך בכתנות פסים על פרישת שלח.

בשפת אמת חיי שרה תרמ"ח כתב ומתפלא על עובדת 'התחזקות אמונת בני ישראל בגלות', למרות כל הרדיפות והצרות והסתרי הפנים, 'כי באמת הוא דבר פלא'. ומשך לדעתו על כסיד התופעה הנפלאה הזו, ניתן להבין את הפלא העצום כיצד ולמה עתידה הגאולה להיות דווקא ב'דורות השפלים' שהם דורותינו בזמננו כמו שאנו.

במדרש עבד משכיל ימשול כו'. והוא לחזק דינו בגלות שכמעט נסתר מאנתו דרך הבנים ומ"מ אם נעבוד אותו ית' באמת בגלות ובאמונה. נזכה לצאת מארור לברוך כדאיתא בעבד אברהם. ועוד ימשול בבן כתיב. כי עתיד הגאולה להיות על ידי דורות השפלים בבחי' עבד דוקא, והוא ע"י אמונה כמ"ש בא בחקוק והעמידן על א' וצדיק באמונתו יחי' כי ישראל מאמינים בני מאמינים כי באמת הוא דבר פלא, התחזקות אמונת בני ישראל בגלות. והיא משמעות אבותינו כמ"ש בני מאמינים ובוה יהי הגאולה בב"א.

אבל באמת הוא פלא והפלא את אשר כתב את ההיפך הגמור בשפת אמת שמות תרל"ט. שהפלא הנפלא הוא לא אך מתקיימת עדיין אמונת ישראל בתוך לבם ודעתם, אלא בכלל איך מתקיים החושך וההסת', לאור הדבר הנראה לעיניים והוא 'רוב התלהבות הקדושה שנמצא אצל בני ישראל', התלהבות שהייתה צריכה להביעו ולשרוף לגמרי את כל הקוצים של ה'סנה' של הקליפה והטומאה. לדבריו אדרבא נראות הבוית"ש בהסתה המתגבר הוא עוד יותר פלא מכל 'נראות הגאולה', שגם היא תבוא ע"י הבורא ברוך הוא.

כלבת את בתוך הסנה במד' אני ישנה כו'. כמ"ש כבר מזה כי הבורא ית' נגלה אליו ומתוך החושך וההידועו' כי הגש שב"ב שריון בגלות מ"מ התלהבות נמצא בתוכם. רק שהוא נסתר. וז"ש הסנה בוער כו' מדוע לא יבער הסנה כי לפי רוב התלהבות הקדושה שנמצא אצל בני' הוא דבר פלא ונפלא אך מתקיים החושך וההסת'. והוא יותר פלא ונראות הבורא ית' מנראות של הגאולה והבן. [ואפשר זה נרמז באמירת אנשי כנענ'ה הן הן נראותיו כו' כמ"ש]:

א"כ צריך מאוד להבין מהו האמת, מהו הטבע הרגיל (הטבעי) המוכן ומה יותר נפלא ופלא, בשני התופעות הנגודות זו את זו לגמרי. האם מציאות האמונה והולכת ומתחזקת בליבם ודעתם של ישראל יותר ויותר עד כדי נאווה, או מציאות ההסתה פנים שמתחזקת אף היא ב'נראות' עצומות יותר ויותר המסתירות את מציאות ה' וכש"כ את הגאולה. ומכונן וברור שדברי חסידות אינם כדושיים המתהפכים לפי הצורך.

'שיקשר חיותו עם הרשעים': וזו פתיחה ללימוד הפשט הנורא של הבעש"ט ותלמידיו אחריו, על פרישת המרגלים ומה שקרה להם וקורה לכלל"י בעקבותיהם עד היום הזה. עניין שהוא מהעיקר השני שבררך הבעש"ט כנגיליון קט"ו שבעות פ"ו. שביציאת ה' ממנונו ניכרת במחשבת היהודי ומרהורו תשובה שעולה תמיד במחשבת ישראל. והנה בעל התולדות בספריו עוסק וכמה מקומות ואפסיון ביטוי הבעש"ט בפרישת המרגלים. ובכתנות פסים על פרישת שלח שואל מדוע התפלל משרע"ה רק על יהושע ואל על כלב, וכדוע נקט כלב בתכסיסי שקר של אחד כפה ואחד כלב מול רעיו המרגלים. ובתולדות יעקב יוסף שלח אות א', שואל גם איך נרם כלב שכלל"י ישתקן כרש"י, או יציתו לפי פירוש התרגום, למשרע"ה בעת שדיבר אליהם. ותיורצו שניסה להתחבר עליהם להצילם.

דהענין דכתיב ויהם כלב את העם אל משה... רש"י פירש ויהם השתיק, ותרגום פירש ואצית (שגרה להם לצייט) כלב ית עמא למשה, וזה צריך ג"כ ביאור. ונראה לי דכתבתי במקום אחר ביאור פסוק ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם. על פי ששמעתי זכאה מאן דאחיד (מחזיק לסייע) בידא דחיבי' וכי' הדיינו לקשר נפשו ורוחו בנפשם ורוחם וכי' עי"ש.

וכוונתו למה שהביא בס' בן פורת יוסף לפ' יוצא, בשם הבעש"ט (מובא בנעל שם טוב על התורה שלה) שרצה כדרך הצדיקים שגמלים לקשר 'חיות עצמו' יחד 'עם חיות הרשעים', וכך להעלותם, ואם זה לא מצליח, הנה הוא זוכה בחיותם.

ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם וגו', דשמעתי שיקשר החיות שלו עם חיות הרשעים, וכאשר הרשעים אינם רוצים להתחבר עמו אז נשאר החיות שלו אצל הצדיק, והוא שאמר חיו מן האנשים וכי'.

הוא גם פרוש ש"י דברי רש"י במדבר י"ד ל"ח 'ולמדו שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו ותתייהם לחיים'. ע"פ הגמ' בב"ב ק"י"ח 'אמר עולא שחיו בחלקם'. ולכן אחר שהמרגלים ושאר ישראל סירבו להתקשר עימו ב'חיותם' ולשמוע לדבריו ולצייט למשרע"ה, זכה כלב ב'חיותם', ולכן הביאו ה' לארץ ישראל.

וד י"ל, דכתבתי במקום אחר דשמעתי ביאור מדרש רבה; **ענותנותו של משה** גם כן מקצת גסות הרוח כדי שיתברר עמם, וכאמן דסבירא ל"י מקצת גסות הרוח שבמיני שבשמעתי שרי תלמיד חכם... והוא על פי משל שר אקצ שינה לבושו ולבש בגדי פחות הערך **כדי שיוכל להתחבר עמחן וכו'**, יעו"ש... מה שאין כן יהושע שה' עניו, סבירא ל"י שאפילו מקצת אסור... ובוה יובן, **כד חזי משה ענותנותו, דסבירא ל"י אפילו מקצת גאווה אסור**, לכך התפלה עליו, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, כלומר י"ה יושיע מקצת מרגלים, ותנצל ותסיר הגאווה על ידו שם י"ה המביא לידו הרע, ובוה נצול מעמק מרגלים, **מאחר שאין לו עצה זו של כלב שיתחבר עמחן** ולומר להם אני עומק בעצה.

והסבירו דברים אלו בארוכה בפרשתנו נעו"א ובעבודת ישראל ובאר המאיר עיו"ש **'שההתעררות הוא סיבת ההסתלקות'**: והנה ד"ת נוראים אלו מסבירים את כל ה'נוראות' הקורות אותנו בדורות האחרונים מעת גילוי דרך הבעש"ט. והנה כבר כתב בפני צדיק לראש השנה - אות טו משם רבו מאיביצא, שהמינות נתרבתה בעולם כ"ה לעומת זה' לגד דרך הבעש"ט שהוא התנוצצות אורו של משיח. אור המפרש ומוכיח את כל הנעשה בעולם כיצד הוא מהשי"ת בלבד. באב ר"ה מופארישט בקונטרס 'מאמר איתא בפסיקתא' בעומיק עוד יותר כואת בדברים שגביהם עד מאוד, גילוי מציאות ה' בעולם הולכת ונתעלמת יותר ויותר. וכבאורך מס' חנה אריאל שבאלין פ"ו לשבעות פ"ו. שמבחינת גילוי מציאות האלקות שבימי האבות שהיה בבחי' 'הוא' נסתרת, ושמו ה' לא נודע להם' ורק את 'השתלשלות' הסיבות מהסיבה הראשונה ראו המה והכירו שמאת ה' 'אדון הכול' היא. אל גילוי יותר נעלה שבמ"ת והמשכן ובחמ"ק שאחריו, שבא גילוי האלקות ב'התלבשות'. וברמב"ן (יורה דעה ש"ה הכבוד' שבהר סיני שכן והתלבש מעל הכפורות. ומשם אל גילוי יותר נעלה הבא ויבוא אסור כל משיח, הבא ב'השראה' בתוך מחשבת ישראל. וסיבת ההיעדר והחורבן ביהמ"ק, הוא דווקא מפני שבא גילוי יותר נעלה מהו.

ולכן אמרו"ל מחשבת ביהמ"ק **נולד משיח** דהיינו מחמת שנוגד משיח **נתעורר במקומו למעלה מוחין היותר גבוהים** כנ"ל ולכן **הרב ביהמ"ק ונסתלק גילוי הקדום כנ"ל שההתעררות הוא סיבת ההסתלקות** והתחיל הגלות כנ"ל. ובסדר זה שנתמטע גילוי אלקות בעולמות גילוי התורה דור אחר דור כמו דורות התנאים ו'נוראות גדולות' והגאונים עד דורותינו אלה **עיקר המשיחא** שהם בחי' עקביים ממש ולכן כתיב סוכם דוד הנופלת תדיר כמארו"ל שזימן שחרב ביהמ"ק אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו מפני **שההסתלקות היא בעילוי אחר עילוי** כנ"ל.

וגילוי אורו של משיח בדרך הבעש"ט, שהוא דווקא בהשראת השכינה במחשבת ישראל הבאה באמונה וגם בהכרה והבנה המפרשת את כל הקורות עמם שהוא מאת ה', הוא הגורם להסתלקות האור מגילוי בדברים הקודמות, ולכן מתרבים האפיקורסים שגילויים לדרכים הקודמות של גילוי ותחושת מציאות ה', והם כופרים בהם, ולכן קורים 'נוראות גדולות' והכרת מציאות ה' בעולם מתרסקת מהעמים והאפיקורסים, ועוברת לשכון ב'השראה' רק מקרב מחשבות יראי ה' שבישראל. וממלאים הם גם 'העלמות זה'.

ולכן בסוף הגלות הוא **תגבורת קליפת האפיקורסות** שהו"ע מלחמת גוג ומגוג... ומכחישים מציאות אלקות לגמרי הגם **שהארץ מעין גילוי דלעתיד ע"י דא"ח**, כנ"ל בהגי' ע"פ ומאו באתי לדבר בשמך דוקא הרע לעם הזה. וע"ז נאמר 'כימי איתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' דהיינו **שיגיעו הסתר אלקות כזה כמו קודם** בגור' בתוקף עול מלכות ועול דרך ארץ ובהסתר אלקות, עד שיוכלו לאמר **בצינורם** אפילו על מציאות גילוי אלקות **הנגלה ע"י תורת הבעש"ט ותלמידיו** שהם דבר שקר ח"ו כמ"ש ואל ישעו בדברי שקר. והוא סימן שהאור חדש דלעתיד כבר **נגלה למעלה ולכן נסתלק גילוי הקדום לגמרי** כנ"ל באריות. וכשם שאו נאמר עתה תראה דווקא כמו כן לע"ל אראנו נפלאות דסדר"ס אמתה **בראי' חושית** כמ"ש 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה'.

'בחי' בהמ"ק שלהם לעולם קיים': ולכן באמת אצל הצדיקים הגדולים עיקר ביהמ"ק' שלהם הוא הבנת דרכי השי"ת בעולם והתנתגות עמם עצמם, בראיה מיוחדת ובורה של פנים בפנים בהבאה להם במחשבתם, המפשישה את כל החיזיונות של הנעשה בעולם, ומבחינה להם את נקודת הנגהת השי"ת 'האין'} שבה. וביהמ"ק הגשמי של העצים והאנשים אינה אלא תוצאה של ראייה והבנה זו. כפי שהעיד כמה פעמים בהנה אריאל מפורש בשם הרב בעל התניא.

מה ששמעתי ביחוד מאדמו"ר הזקן נ"ע שחורבן בהמ"ק אינו אלא לגבי כללות עם בני ישראל, אבל במדרגת תנאים ואמוראים וצדיקים הגדולים **בחי' בהמ"ק שלהם לעולם קיים**. (בראשית ע"ב 94) וראה עוד בהנה אריאל במדבר (ע"מ 18) ובחורבן בהמ"ק בטל היחוד דכ"פ ו"מ **עדיין ישנו בעולם לקדישי עליוניו**. ושם דברים (ע"מ 68) וכמו ששמעתי בפירושו; שלגדולי ישראל גם עתה יש בנין בהמ"ק **במדר' האין והפשטת היש** ובחי' חוד דכ"פ ממש.

'זה לעומת זה': ודוגמא לדבר הנורא כיצד עוברת הכרת מציאות ה' בעולם מעם לעם, הוא כמו שאנו רואים במאורות הגדולים של הדורות האחרונים, שאף שנתגלו משנת ת"ר החכמה והמדע וההשכלה כנאמת בזה"ק, ומתוצאה מואת אף קצת ריח אמת אלוקי עולמות שהייתה בהם, גיטשה נמנית מתוך דעות ומחשבתם, וקראו לעצמם אלה 'נקודת השי"ת הנגלה' באילוי מחשבת האדם והאנושיות החדשה הלא ה'חיות' ה'שוויין' וה'אחוה' הלאומית. הנה התברר שבתקופה זו הפכו אליהם אלה לשלמונים טוטאליים אכזריים של מהפכות

חרות קומוניזם ולאומיות נאציות, שהרגו בשנות הופעתן עשרות ומאות אלפים, ומאות מיליוני בני אדם, ברציחות ומיתות משונות, שהתאפשרו דווקא בטכנולוגיות המדע החדש ושלא היו כמותן באזרחות וכמות הרס והמות שיוצרו בכל הארצות - בכל הדורות ושנות מלחמות הדתות האומות הארוכות באירופה בכל השנים גם יחד. והאפיקורסים שואלים היכן היה השי"ת לזרמא וזועות השואה וכיצד התאפשרו זועות כאלו אם קיימת מציאות ה'. אבל התשובה וההכרה הברורה לעם קודש **שהנה זה ממש גילוי האלוקי האדיר שבמנונו**. ושדווקא מפני שאבדה וניטשה אף ריח האמונה באלוקי עולם בלב עמי אירופה, התגלה דווקא האדם על כל מדעיו והשכלתו בכל אפסותו רענו וזועתו - כיצד הוא נראה ופועל ללא אלוהי וטל קלושה כבורא עולם. וכמו שכתב הצורך הנאצי כספרו וגם צרפת זאת בחייתיות רצחנית על כמות פלגות לעיני ישראל אלפים, שהעם היהודי במסורו ומצפנות הוא הוא העומד בסתירה מוחלטת לכל רעיונותיו, והוא ההיפך הגמור והיחיד אל האומה המ'תרבתת' ביותר בעלת גזע האנשים ה'עליונים' והוא המפריע הבלעדי בהשתלמותו על כל העולם לציונותיהם ותבונותיהם ה'נעלות והמונומיות'. ודיקט הפוך זה (משיחה) נשאר עד היום, אלא שהוא הופך בצדדי ערכי החיוב והשלילה שלו, והאומה וההכרה במציאות ה', במטו והסרו ומסרו וזעקו, והישיש ועברא לידו ישראל. והם ותרבותם הפכו בעיני כל העמים והאומות לרע המוחלט והסופי בתיעוב וברעתו, בעוד שהעם היהודי התברר והתגלה במסוריו ובמצפנותו המוחלטים, שבהשראת מציאות ה' שבהם אף לא היה יכול לדמיין לעצמו את היתכנותם של כל הוועות ולהתקומם נגדם. והתרסקות האמונה וממילא הברכה והטובה מאו"ע הכפניות ומשיכס עד היום הזה, ובאין אמונה וחיות קלושים ככל שיהיו הם הולכים ומתמטעים בעצמם. והישישועאלים באמונתם וזועות המווייטת והישיש אותם ואת אלוהיהם על כל ההרסים הרמים ותחת כל עץ רענן וכו'. וכמאו ומעולם - הרע הגרוע ביותר שבאומות העולם מתברר והולך אך ורק דווקא כנגד הטוב ביותר שבאומות העולם שהם ישראל, והם הנבועים בעיני כל העמים לצדק ויושר ותיים.

ודוגמא נוספת לעניין נורא זה הוא מתוך הקורות אותנו בתוככי העם היהודי. הנה פריצי עמנו פוקרי העול הציונים הגלויים אליהם, היו סבורים שבתושייתם וכוחם בעוצם ידם, ניצלו מהשואה, ובכפירותם בנאוליה שכן פשיטה בנו מדינה לישראל, והם מגינים על ישיבה, ומספקים מזון ומים לאזרחים, ופתרו את 'שאלת היהודים', את 'חשבת הדת בישראל', והפסיקו את שנתת ישראל האנטישמית. אמנם האמת הולכת ומתגלה לעיני יראי ה' המכירים זאת באופן חושי. שההיפך הוא הנכון, שמאו השואה העורא הנה היתה רווחה ליהודים בכל העולם ולא דווקא רק בארץ ישראל, וכיום כל אחד יכול לקיים את כל המצוות בכל העולם ואף לעלות לא"י תמורת כמה דולרים וגם להתנייב בה, ואין זה שייך כלל למדינה הקיומה. אדרבה הציונות והמדינה שבעקבותיה, המירו את שנתת הנצרות והנוצרים בשנתת הישישועאלים הכבדה והגדולה יותר פי כמה, ודווקא כאן בדרך הטבע הוא המקום המוסכן ביותר ליהודים, ורק חסדי הנגלים לעין מצילים אותנו מידם. אמנם תחת אשר חשבו להכרית את היהדות האמונה מפי יראי ה' ולשלבס בחי' 'ישראליות' עליהם 'רומלני' כל האומות, הנה התגלה שהעלייה לארץ ישראל שחלהה מפור' ה' גילויא, עם קליפת קבוצות היהודים של האו"ח' הקדושו, תלמידיו הבעש"ט והגר"א, במטרה יחידה לעבוד את ה' בכל המצוות השייכות לפני ה' בארצו, ממשיכות כמלאו עוון, ושדווקא כאן בארץ ישראל, גדלו עבודת ה' באמת, ולימוד התורה לשמה שבהצרות ההיסודות ובישיבות פי כמה וכמה מאשר בחו"ל. ואת כי תתרוקנה הכרת ה' ומציאותו מפרצי עמנו שבאידוה רח"ל, ותחזקוה ביותא אצל שלומי אמוני ישראל, והגויים כפי בא"י ככלכל בו יפנה ויכחם העושה עצמו ככסיל בין הכסילים, לקרם ולהוקם ככל שנותן. וגם ממש בימים אלו ככל שהם מסבירים יותר ומאבדים את אמונתם והכרתם בריח אמונה כלשהי, הנה יותר ויותר מתחזקים שלומי אמוני ישראל באמונה והכרה זו במציאות ה', **השורה בהם יותר ויותר שיש להם של האבנים, כבדל להגדיל חיבת ולהבין בין קדושת ארץ ישראל והיושבים בה ובס"ד מלשק רוח, ולבין טומאת מוסדות המדינה בראשיה הכפונים והולכים מדיח אל דחי**. כל אלו הם הריאים ל"ל במשפחות שני מהם ח"ו מאבד את אמונתו הנה האחרים אלה הם נתיגים ככלכל בו יפנה, הם יורשים ומתחזקים באותה אמונה והכרה. ואם לא הם צריכים לצדיק גדול שיחפלה עליהם וממש ישנה את שמם ושיצילם מהיסחפותם עצמם איתו. ועיניו הרואות רח"ל גם כיום בכל הקורות בארץ ישראל, למה העדיף הבעש"ט גי"ים המאמינים לפחות בע"י מאשר יהודים שהם אפיקורסים גמורים רח"ל.

והן הן אפיקורסים שכופרים בה' לגמרי ואינם מאמינים בחידוש העולם כידוע שאין להם עליה ותיקון כלל. כידוע בשם הבעש"ט י"ל, **שיותר יש תיקון עול עובד ע"י מן האפיקורסים** מלשם הנ"ל. (מדוע העיר הסבירה' שבאורות' לבעל הצ"ח, ע"י ע"י תשפב)

'ב' נפלאות בקיום עוה': וכל המציאות הוו של מציאות ה' ההולכת ונבדלת מהכרת העולם כולו המסירים הכרה זו מעצמם, ומתייחדות ושורה רק על ישראל, הם אכן שני 'נוראות' ונפלאות ה' בעוה"י הנראות מנוגדות אך באמת מפרנסות זו לזו, וחיות הקדושה שבהכרת מציאות ה' **נגשבת ועוברת מן הסט"א ומתרוקנת מהם לגמרי אל ישראל**. כבקטע השפת אמת השלישי שבחקת תר"ל, המיישב את שני הקטעים הסותרים שבראש הדברים.

במדרש מי יתן טהור מטמא לא אחד כ"ו **מי צוה כן מי גזר כן** כי אמרת ה' האמות הן טהורות. כו... כל העולם נברא רק במאמר השי"ת כמ"ש בעשרה מאמרות ה' **רק שבעוה"י נסתר ונעלם חיות הפנימיות** שהוא מאמרו ית'. והעצה ע"ז שמתבונן האדם מי צוה כן גזר כו. זה שייך על כל דבר, (להכיר ממנו} שיש בעל הבית ומשיג על הכל כמ"ש מי הוא בעל הבירה. ובאמרו **יש ב' נפלאות בקיום עוה"י**: א' מה שיוכל להיות כוח לסט"א להתנגד למאמרו ית' זה פלא גדול שנתן השי"ת וע"ז כ"ו מי צוה כן מי גזר כו. (הפלא ה' זה) ומי צוה הכוח שנתן השי"ת לישראל **שיוכל להמשיך חיות מאמרותיו תוך עוה"י הנסתר**. וזה 'מי צוה' שהשי"ת נתן כח לחבר ולדבר הכל להקבה ע"י המצוות. כמ"ש במ"א.

מבי מדרשא

פסקים והוראות מבית מדרשו של
מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

גליון מט
שלח תשפ"ז

בדין עשיית פתח בכלים

שאלה: האם מותר להשתמש בשבת בפותחן לפקקי שעם [שנתחדש לאחרונה] ע"י שתוחבין מחט חלול לבקבוק דרך הפקק, ובאמצעות הבוכנה נכנס אויר לתוך הבקבוק, ובכך נדחף הפקק לחוץ.

ליכא למיגזר שמא יעשה לה פתח יפה לא גזרו אלא בנקב בינוני שהוא פתח שעשוי להכניס או להוציא, ואם עשה נקב העשוי להכניס ולהוציא, כתב במ"ב (סק"ב) בשם הגר"א דאף במוסתקי חייב חטאת, אולם החזו"א (סי' נ"א סק"ק) כתב דתליא במח' רש"י תוס' שם בטעם הדבר שלא גזרו במוסתקי שמא יתכוין לעשות כלי, דלרש"י ל"ג כיון שהוא רעוע לא יבוא לעשות נקב יפה, ולתוס' (ד"ה כי תניא) אף אם יעשה נקב יפה ל"ה שום תיקון במוסתקי, וא"כ לרש"י אם יכוין לעשות פתח גמור יחא חייב, אבל לתוס' אף אם יכוין לעשות פתח גמור פטור דאניו שום תיקון.

ולסיכום: א. עשה נקב קטן שאינו פתח כלל - בחבית שלימה אסור שמא יתכוין לעשות לה פתח, ובמוסתקי מותר.¹ ב. עשה נקב להכניס או להוציא גם במוסתקי אסור גזירה אטו פתח להכניס ולהוציא. ג. עשה נקב גדול להכניס ולהוציא - בשלימה חייב חטאת, ובמוסתקי במ"ב פסק דג"כ חייב חטאת, ובחזו"א עשה בזה מחלוקת רש"י ותוס' ופסק כתוס' שהוא רק דרבנן.

התזת ראש החבית או עשיית נקב בראש החבית

בהמשך הגמ' שם איתא דברי רשב"ג דמביא אדם חבית של יין ומתזי ראשה מפני האורחין ואינו חושש, וביארה הגמ' דהתם לאו לפתח קמכוין אלא לעיין יפה קמכוין, והיינו דכיון שחותך החבית למטה ממגופתה ועושה פתח יותר גדול, ודאי אין כוונתו לעשות לה פתח אלא להרחיב מקום מוצא היין שיוכל בקל ליקח מה שבתוכה,² וי"ל ההבנה בזה שאין כוונתו לתיקון הכלי אלא לתיקון האוכלין שיוכל בקל להשתמש בהם, ובכלי עצמו ליכא תיקון דהרי כבר היה לו פתח קודם לכן, והסתפקה הגמ' שם בנוקב החבית ברומח אם אמרינן דלעיין יפה קמכוין או לפיתחא קמכוין, ומסקנת הגמ' שם דלא דמי להתזת ראש החבית, דהתם הרי מרחיב הפתח יותר, אבל בנקיבה ברומח שהנקב קטן יותר מפי החבית,³ אם איתא דלעיין יפה קמכוין לפתוחי מפתח [את המגופה], ונמצא למסקנת הגמ' רק בהתזת ראש החבית מותר ולא בנקב בחבית.

ובהמשך דברי המשנה איתא: ואין נוקבים מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירים ולא יקבנה מצידה, ע"כ, וברש"י שם (ד"ה למעלה) ביאר החילוק בין נקב בראשה או בצדה, דבראשה אין דרך עשיית פתח שם דהרי יפלו שם עפר או צרורות משא"כ בצידה,⁴ ונחלקו רב הונא ורב חסדא בביאור דברי המשנה, דרב הונא ס"ל דמתני' קאי רב אמגופה ומחלוקת ר"י וחכמים בראש המגופה אבל מצידה לכו"ע אסור דהא איתא במשנה ולא יקבנה מצידה, ורב חסדא ס"ל דמחלוקתם קאי דווקא במגופה מן הצד דלר"י אסור ולחכמים שרי, אבל בראש המגופה לכו"ע מותר והא דאיתא במשנה ולא יקבנה מצידה היינו בחבית עצמה דלכו"ע אסור לנקבה בצידה, ולפ"ז בראש החבית עצמה יחא מותר לנקבה, ונמצא דנחלקו ר"ה ור"ח אי בעינן תרתי לטיבותא [מגופה ולמעלה] או דסגי בחד

דין סתירה בכלים

במתני' שבת (קמ"ז) שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות, ע"כ, ונחלקו הראשונים בביאור דברי המשנה, א. דעת רש"י והיראים דמתני' מיירי בכל הכלים, דליכא בנין וסתירה בכלים כלל. ב. דעת תוס' והרא"ש דמתני' מיירי דווקא במוסתקי (כלי רעוע) דליכא בזה איסור סותר, אבל בכלי שלם אסור משום סותר. ג. דעת הר"ן דמתני' מיירי בכלי קטן שמותר לסתרו, אבל בכלי גדול המחזיק מ' סאה יש בזה משום סותר. ולהלכה פסק בשו"ע (סי' ש"ד ס"א) כדברי התוס' דדווקא במוסתקי מותר אבל בשאר כלים אסור, והרמ"א הביא דברי הר"ן לחלק בין כלי גדול לכלי קטן, ובגר"א (סק"ד) הבין בדעתו דס"ל כהר"ן דליכא סתירה בכלים אף בשלמים, אולם המג"א (סק"א) כתב דהרמ"א התמיר כשתי הסיטות, והיינו דבכלי קטן החמיר דבעינן דווקא מוסיתקי להתיר סתירתו, ואילו כלי גדול אסור לסתור אפילו במוסתקי וכ"כ השועה"ד (ס"א) והמ"ב (ס"ב), ולהלכה פסק בשועה"ד (שם) כדברי הרמ"א להחמיר כהרא"ש והר"ן, אולם הגר"א פסק כרש"י דאף בכלי שלם אין איסור סתירה [ומ"א אסר מטעם אחר כדלקמן] והעתיקו המ"ב (סק"ז).⁵

עשיית נקב בכלים

ובהמשך דברי המשנה שם: ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי, ע"כ, וביאר רש"י שם: לנוקבה יפה בפתח נאה, ע"כ, ובטעם האיסור לעשות נקב יפה מבואר בגמ' (שבת דף ק"ב) דלרב חייב משום בונה, ולשמואל חייב משום מכה בפטיש, ונחלקו הראשונים כמאן פסקינן, דלרש"י (שם ד"ה אוספי) והרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"ט) ההלכה כשמואל דטעם האיסור משום תולדת מכה בפטיש, ואילו בחידושי הר"ן (ד"ה ת"ד) פסק כדעת רוב דחייב משום בונה, ובשו"ע (שם ס"א) והפוסקים שם החליטו טעם איסורו משום מתקן מנא שעושה פתח לכלי ומתקנו בכך, וכתב הט"ז (סק"א): בפ' חבית אמרינן כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא דגזרו משום לול של תרנגולים דעביד לעיולא אוירא ולאפוקי הבלא, מזה משמע דהאי מתקן מנא אינו איסור דאורייתא זולת בלול של תרנגולין, ע"כ, ובמ"ב (סק"ז) ביאר דבריו דאם עשה בחבית נקב גדול העשוי להכניס ולהוציא חייב ואם עשה נקב בינוני שהוא רק להוציא אסור עכ"פ מדרבנן,⁶ ועי' בשועה"ד (שם) דבחבית שלימה אף בנקב קטן בעלמא שאינו פתח כלל אסור מדרבנן - הן משום סתירת חבית וכדלעיל,⁷ והן משום דגזירה שמא יעשה לה פתח יפה, וביאור דבריו דבגמ' ביצה (ג:) אמרינן דהא דמתני' שובר אדם את החבית ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי, היינו דווקא במוסתקי, דאי לא"ה יש לגזור שמא יתכוין לעשות כלי ויתחייב ע"ש, וביאר שם רש"י דבמוסתקי ליכא למיחש שמא יתכוין לעשות נקב יפה דכלי רעוע הוא, אבל בכלי שלם יש לחשוש דילמא יעשה לו נקב יפה, ולפ"ז בכלי שלם יש לגזור בכל נקב דילמא יתכוין לעשות כלי,⁸ ומ"מ במוסתקי דליכא בהו משום סתירה וגם

א. ועי' בחזו"א (סי' נ"א אות א') ביאר דברי הגר"א דעת המתירים דס"ל דכל שאין כוונתו בשבירת הכלי אלא בהוצאת הגרוגרות ל"ה גדר שבירה אלא גדר הוצאת גרוגרות, ולפ"ז רק כששובר לשם הוצאת אוכל היא מותר. ג. ע"כ במ"ג (משב"ז שם) דפשיטא ליה שאם עשה הנקב יפה בסכין ובספיקי כ"כ שיהא נקב יפה חייב אף בנקב שאינו להכניס ולהוציא. ג. ומש"כ במ"ב (סק"ה) דבנקב קטן אין איסור סתירה בכלים הוא תמוה, דאף שאינו פתח הרי מ"מ עושה שבירה בחבית. ד. ועי' בגר"א דאף דס"ל שמותר לסתור אף חבית שלימה כהו סתירה, מ"מ למעשה אסור לעשות כן משום שמא יתכוין לעשות לו פתח יפה וכדברי הגמ' שם. ה. ובמפ"א ס"ל דבעשה הנקב בכלי חייב כמ"ש לעיל. ו. ונחלקו שם האחרונים אי בעינן דווקא אורחין או לא, דלמחרש"ל בעינן דווקא אורחין דאז אמרינן שמתכוין להראות להם נדיבות לבו וכלשון הרמב"ם (פכ"ג ה"ב), אולם בחזו"א (סי' נ"א סק"ה) כתב דמלשון הגמ' משמע שלא חילקו בכך וכו"ה בכך החיים (סק"ה) דהפוסקים אי חילקו בכך. ז. ועי' בשועה"ד (ס"ה) כעין זה: שאם היה מתכוין לעין יפה היה לו לפתוח המגופה, שדרך שם יכולין להוציא יין יותר בריוח מדרך הנקב שעשה הוא, ע"כ, ועי' ב"ח שכתב באו"א.

גדר עשיית פתח במפס מורסא

אמנם יש לעיין בגדר עשיית פתח, דבגמ' (שבת קז.) ו"כ (בכתובות ו') איתא: המפס מורסא בשבת אם לעשות לה פה [כדרך שרופאים עושים דמתקן לה פתח] חיב, ואם להוציא ממנו ליחה פטור [ומותר, דאין כאן תיקון, ורובן נמי לא גזרו בה שבות משום צערא], ע"כ, ומבואר דפתח להוציא ליחה לא הוי תיקון, ועל ע"כ טעמא דהרב דנקב כדי לעשות לה פה חשוב פתח וחייב, ואילו פתח כדי להוציא ליחה לא חשיב פתח, וברש"י (כתובות שם) ביאר החילוק: אם לעשות לה פה - שמתכוין ליפונה ולהיות לה פתח זה ליום מחר, ע"כ, ועל מה שכתוב בסיפא אם להוציא ליחה פטור כתב רש"י: (שבת שם ד"ה ואם) ואם להוציא ליחה - של עכשיו, ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד, ע"כ, ומבואר מדבריו דנקב החשוב פתח הוא רק כשעשוי להשתמש עמה גם אחר סיסתלק ליחה של עכשיו, אבל אם אין מטרתו להשתמש עמה לא למחר ולא כמכוין רק להוציא ליחה של עכשיו בכהאי גוונא לא חשיב פתח¹, והנה גדר זה בעשיית פתח יש לחקור בו דיש לומר בתרי אנפי, א. במפס מורסא אינו חפץ בפתח כלל אלא בסילוק המחיצה המפריע לליחה ממצאת מהמורסא, וע"כ כשעושה נקב לסילוק ליחה אינו חפץ בפתח כלל אלא בסילוק המחיצה, וכ"ה בחבית שיש בה גרוגרות כל חפצו הוא הסרת המחיצה המונעת מהגרוגרות לצאת, ואינו חפץ כלל בפתח אלא בהוצאת הגרוגרות, ובכה"ג לא מיקרי פתח אלא סילוק המפריע². ב. כל שאינו חפץ בעשיית פתח קבוע לזמן אין זה בגדר פתח, דגדר תיקון פתח אינו אלא דבר של קיימא ולא פריצה זמנית, ולכן במפס מורסא שרוצה רק בסילוק ליחה של עכשיו, או בשובר חבית להוציא גרוגרות לצורך אכילה של עכשיו, אין זה תיקון³.

ונפק"מ בחקירה זו הוא במי שאין כוונתו כלל לקלוקל ושבירה וכל כוונתו אינו אלא לעשיית פתח לשעה, דלצד א' אמרינן דודאי פתח לשעה מיקרי פתח וכיון שאין כאן לקלוקל ושבירה יש כאן עשיית פתח וחייב, אבל לצד ב' כיון שהוא פתח לזמן קצר אינו תיקון ואינו בגדר פתח ומותר, ונדון דידן דמאי לזה שבדודאי בעושה הנקב בפקק השעם אינו מכיון לקלוקל ושבירה כלל, דהרי אינו מתקלקל ע"י תחיבת המחט וגם כל כוונתו לשמור על שלמות הפקק שלא יתפורר, וע"כ אין כאן פתח ושבירה כלל, ומ"מ כיון שהוא לזמן קצר יש לומר דפתח לזמן אינו פתח ומותר, ונראה דכיון שפשוט דברי רש"י הוא שכל שנעשה לצורך עכשיו אינו תיקון כלל וכ"כ הלבוש, ע"כ יש להתיר הכא כיון שנקיבת המחט של הפותחן לא נעשה אלא לצורך עכשיו, שו"ר בספר שביתת השבת (מעשה חושב פ"ב אות א) שכתב: ונראה הטעם דפתח אינו נקרא רק כשמתכוין להשתמש בהפתח בקביעות, וכמ"ש (שבת קמ"ז) מזה למברז חביתא בבורטיא, לפתחא קא מכיון או לעין יפה קא מכיון, מבואר דאי לעין יפה מכיון, אף על פי שמשתמש בהפתח מותר, ע"כ, והיינו שביאר דברי הגמ' דלעיל דלעין יפה קמכוין כוונתו שנעשה רק לצורך עכשיו, ולהכי ל"ה פתח ומותר⁴.

בדברי הגמ' דמפס מורסא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה

אמנם צ"ע בזה דאף דדברי רש"י הם שכל שנעשה לזמן אין כאן תיקון, הרי בגמ' (שם קז.) מבואר שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאמרינן התם: המפס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור, מאן תנא, אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה, ע"כ, וכ"כ רש"י (שם קז. ד"ה פטור) דלא גזרו ביה רבנן שבות

מיניהו, א. אם מותר להלכה לעשות נקב בצד המגופה וכחכמים. ב. אם מותר לעשות נקב בגוף החבית למעלה, ולמסקנא פסקינן כרב הונא וע"כ מותר רק לעשות נקב במגופת החבית ולמעלה שהוא תרתי לטיבותא גם שהוא נקב במגופה וגם שהוא למעלה שאין דרך עשיית פתח שם.

טעם היתר עשיית נקב במגופת החבית

ויש לבאר מדוע במגופת החבית הקילו יותר בעשיית נקב, דבגמ' (שבת מח:) איתא: הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת, מתקיף לה רב כהנא מה בין זו למגופת חבית, אמר ליה רבא זה חיבור זה אינו חיבור, ע"כ, וברש"י שם ביאר קושיית הגמ' דרשב"ג התיר התזת ראש החבית ומדוע לא נתיר פתיחת בית הצואר? ותירצו בגמ' דמגופת החבית כיון שעומד לינטל אינו חיבור משא"כ בית הצואר, ובתוס' (וכי מה) הקשו ע"ד רש"י דהרי רשב"ג התיר להתיז גם ראש החבית עצמה הלא רק את המגופה, וא"כ מה תירצו בגמ' דמגופה אינו חיבור, הרי ראש החבית נודאי מחובר הוא? ובריב"א שם ביאר דבריו דכיון שיש לחבית זה פתח אף שהוא סתום במגופה, מ"מ כיון שמגופה זו עומדת לינטל הוי כאילו אינו וא"כ הרי חבית זו מתוקנת היא ואין התזת ראש החבית מתקנתה, אמנם תוס' בשם ר"ת נחלק ע"ד רש"י וביאר קו' הגמ' מהא דהתירו חכמים לנקוב מגופת החבית, והרי אסור לעשות פתח דמתקן הוא, ואף דהוא רק פתח להוציא מ"מ מדוע לא נגזור אטו פתח להכניס ולהוציא דחייב חטאת, ואם התירו בזה מדוע לא נתיר לפתוח את בית הצואר, ותירצו בגמ' דמגופה אינה חיבור וע"כ גם אם יעשה שם פתח גמור להכניס ולהוציא היא פטור משום דאינו תיקון בגוף החבית, ונמצא לדברי רש"י מותר אף נקב בגוף החבית כיון שכבר יש שם פתח⁵, אבל לפי תוס' מותר רק נקב במגופה דלא הוי תיקון לכלי עצמו דלאו חיבור הוא.

ולהלכה בשו"ע (ס"ו) פסק כדברי ר"ה דאסור לעשות נקב בצד המגופה אבל בראש המגופה מותר, וכתב המ"א (ס"ק) דאף בחבית שלימה התירו לנקוב את ראש החבית כל שאינו עושה נקב להכניס ולהוציא, ודיק מיניה המ"ב (שע"צ ס"ק) דאם עושה נקב במגופה להכניס ולהוציא אסור⁶, אמנם בחזו"א (שם ס"ק) חלק ע"ד המ"ב וס"ל דאף בנקב העשוי להכניס ולהוציא מותר כמדויק בגמ' (שם) דאם בית הצואר דמי למגופה היה מותר לפתחו אף שהוא להכניס ולהוציא.

עשיית נקב בפקק השעם עם הפותחן אם דינו נקב במגופה

והשתא יש לדון בנד"ד שעושה נקב בפקק הבקבוק להכניס בו אויר, ולכאורה לפי מש"כ בשו"ע דמותר לעשות נקב במגופת החבית למעלה אם הוא רק להכניס או להוציא, ה"נ יש להתיר כשעושה הנקב בפקק השעם [שהוא מגופה בימינו] כיון שהוא רק נקב להכניס ולהוציא, אמנם האמת דלא דמי, כלל, דהתם ביאר רש"י טעם היתר נקב למעלה משום דאינו מכיון לפתח חוץ, משום דאין דרך עשיית פתח שם דיכולים ליפול שם עפר וצרורות, ועוד, דאי בעי פתח למעלה היה נוטל כל המגופה, וכל זה שייך רק במגופת החבית שדיבר בו המחבר, אבל בפקק שלנו הרי יש לו סיבה שרוצה בפתח זה כי קשה לו להוציא הפקק, וגם פתח זה אין שייך שם נפילת עפר וצרורות, וא"כ נפל התירא בבירא דהא ליכא רק חדא לטיבותא - שהוא נקב במגופה⁷.

ת. ובה יש לבאר ג"כ דברי הט"ז (ס"ק) שהתיר אף בנקב למעלה בגוף החבית, דלרש"י כיון שיש לחבית פתח שוב לא גזרו על עשיית פתח נוסף אם אינו מכיון לכך [כיון שהוא למעלה]. ט. והביא ראה מודרי ה"ר (פ"ב מהפ"ס) שכתב: מה שאין נן במגופה שאינו חבור שאינו מן החבית, הלך אפי' היה ששוי להכניס ולהוציא לא היה חייב חטאת, ומשום

הכי כיון שאינו עשוי להכניס ולהוציא שרי לכתחלה, ע"כ. י. ואין לחלק דווקא במגופה התירו כיון שאינו עומד לשימוש חוזר והוי כמוסותקי, ומשא"כ פקק השעם כיון שהוא עומד לשימוש חוזר הוי כלי לעצמו, חדא, דא"כ איך התירו לפתוח פקק זה ע"י שבירתו או ינקיבו, דהרי בכלי שלם יש איסור סתירתו, ול"ד לשרא הפקקים שהתירו לנקבם ולשברם, ד"ל דכיון שהם מחוברים לנקבוק ע"י הרצועה שלהם [הן ממתכת והן מפלסטיק] הרי בטלו מתורת כלי וע"כ מותר לנקבם ולשברם, אבל פקק השעם שאינו מחובר לנקבוק מביח"ל לשברו ולנקבוק? ועוד, דמהיכית יתני שלא הוי משתמשים שוב במגופה זו, דבשלמא בחבית של חרס כיון שנטול את המגופה הוא נשבר, אבל הכא ע"כ מיירי בחביות של עץ שאפשר להתיז ראשם ולנקבם כדאיתא בגמ' שם, ובחורס וודאי לא שייך לעשות כן דהרי יישרו לגמרי, ובחביות של עץ וודאי עומדים הם לשימוש חוזר, ופשוט. יא. אכן החזו"א (שם ס"ק) דעתו דלפי תוס' כל ההיתר בנקיבת המגופה היא מפני שאינה חיבור, והא דאסור במגופה מצדיה היא משום גזירה דלפעמים לא יהיה למגופה צדדים וינקוב בגוף החבית ע"ש, וא"כ לל מה שכתב רש"י שאין דרך פתח בכך וכו' דאף בלא"ה מותר ע"ש, ולפי"ז גם בעניינינו יש היתר בנקיבת פקק השעם. יב. ועל כספר פיה פתחה בחכמה (פ"ד תהיה ה) שכתב שכל הפוסקים שהתירו לפתוח קופסאות שימורים של סרדינים בשבת [ש"ת ארורות משה (ח"א ס"ק פ"ב) וכף החיים (סי' ש"ד ס"ק ל"ח)], ע"כ דנקטו כדבר פשוט דלא שייך בזה דין פתח, והיינו מטעם ה"ל, שהרי קופסאות האלו [של סרדינים] הרי הן מייעודות ליחה שנגמרות בפעם אחת, ופתיחתן הוי כנסב דרך לקלוקל בעלמא. ואף האוסרים לא אסרו אלא משום סותר כמבואר בתהלה לדוד (סי' ש"ד ס"ק פ"ב).

יד. וכן הו' מודיין בלשון רש"י שכתב בשבת (שם): ואם להוציא ממנו ליחה פטור - ומותר דאין כאן תיקון, ע"כ, וכן העתיק ללבוש (שם ס"ח): הוי מותר לכתחלה שאין כאן תיקון, ע"כ, וכ"כ להדיא בחיי אדם (פ"ב מ"ד ס"ט): ואינו חושש אם תחזו ומסתום מיד הרי זה מותר, דאף נעל לבג דממילא נעשה פתח במקום צער לא גזרו כיון שאינו מתקיים כלל, ע"כ, והיינו דלא אסרו בפתח שאינו מתקיים. טו. אמנם בדברי הרש"ל דלעיל מבואר שכונתו לנדיבות לבו ולא לפתח.

על זה גדר מלאכה כלל וכמ"ש המג"א בסי' שי"ח (סקל"ו) בשם המ"מ, וע"ע דהרי כוונתו היתה להפיס מורסא שהוא מתקן בזה את צער האדם ואמאי לא מיקרי מתכוין, ובדברי שו"ע"א א"ש דנקב שאינו מתקן המכה אף שהוא מתקן אצל האדם אינו בגדר תיקון פתח כלל ומוטר, ומ"מ כתב שם בשו"ע"א דאף להרמב"ם אסור לעשות כן אלא במקום צער"י, דיש לגזור שמא יכוין לעשות פתח וכמ"ש לעיל מדברי הגמ' בביצה, ונראה דבנד"ד יש להתיר אף שלא במקום צער דכיון שעושה נקב במגופה למעלה ליכא למיגזר שמא יכוין לעשות שם פתח דהרי אין דרך בכך דיפלו שמה עפר וצורות, ולא חיישינן שישאיר שם את הפתחן שזה וודאי אין דרך בכך, ולהכי יש להתיר אפילו לכתחילה לעשות הנקב בשביל להכניס האויר.

זריקות בשבת

והנה לפי כל האמור היה נראה דמותר להזיק זריקות תת עוריות או תוך שריריות בשבת (במקום שאין חשש של חבלה) ואין זה אסור של עשיית פתח, דלרש"י ליכא למיחש כיון שאינו עושה פתח לשימוש חוזר, אלא מיד בסיום הזריקה הנקב נסתם ואדרבה אינו רוצה שישאר פתוח, וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ס"א וח"ב סי' ע"ח וסי' רפ"ו) שמצדד לומר דהזריקה לא גרע מעשיית פתח להוציא את הקוץ כיון שאינו רוצה בפתח אלא רוצה רק להכניס הרפואה, ומה לי הוצאת הקוץ או הכנסת הרפואה, ומצדד שם ג"כ שיטת הרש"ש (סוכה ל"ו) דנקב שנסתם מיד ע"י ליחת הגוף אינו בגדר נקב כלל, וה"ה כאן, ומ"מ צ"ע שהתיר רק לצורך גדול ובמקום צער, ולא כתב שם מדוע אין להתיר לכתחילה, וי"ל דלדברי התוס' יש לומר דפתח כזה להכניס תרופות ואף תיקון לגוף האדם, וע"כ יש לאסור אטו שיעשה פתח להכנס ולהוציא, והאף להרמב"ם ע"ל דכיון שיש מציאות ברפואה שיעשה שם פתח קבוע להכניס תרופות, על כן יש לגזור שמה יכוין לעשות כלל, ומ"מ כיון ששו"ע"א ר"ד והחיי אדם העתיקו שיטת רש"י להלכה וכמ"ב ב"ב (סי' פ"ח), א"כ יש מקום להתיר אף שלא במקום צורך גדול, ומ"מ בנד"ד יש להתיר לכתחילה אף לדעת התוס' והרמב"ם וכמ"ש לעיל.

כמה צדדים נוספים להקל בזה

עוד נראה להתיר בנידון דידן דהרי במה שמכניס המחט לתוך הפקק שעם אינו חשוב נקב כיון שרק צמצם את השעם, ומיד כשמוציא המחט מרחיב הפקק למה שהיה קודם ונסתם הנקב, ובכהאי גוונא יש לומר דלא חשוב נקב כלל, וכ"ה בדברי העמק שאלה (שאלות ק"ק) שביאר דברי הרמב"ם דס"ל מפסי מורסא מותר משום דנעשה הנקב רק בתחיבת המחט, וכשמוציאו מיד נסתם הנקב ובכה"ג לכונ"ע ל"ה גדר נקב כלל"ב.

ועוד יש לצדד להקל ע"פ מש"כ בשש"כ (פ"ב הע"ב) להשיג ע"ד החזו"א שכתב (סי' נ"א סק"א) בקופסא של שמן אטומה דהרגילות לעשות לה שני נקבים, אחת להכניס אויר שידחוק את השמן שיצא מהנקב השני, וכתב החזו"א ע"ז דהיינו נקב העשוי להכניס [אויר] ולהוציא [שמן], וחלק עליו הגרש"א שם דכיון שאין לו צורך באויר בפנים אלא כדי שידחוק את השמן לחוץ, אין זה בגדר נקב העשוי להכניס, ול"ד לנקב בלול של תרגולים שצריך את האור והאויר בלול, וכן במפסי מורסא צריך את האויר לרפואה, ונ"ל דבנד"ד גם החזו"א יודה דל"ה עשוי להכניס, דהתם אינו יכול להשתמש בכלי השמן רק כשעושה נקב להכניס האויר, וכיון שכן הוי תיקון כללי, משא"כ בנד"ד כיון שיכול להשתמש עם הבקבוק גם ללא הכנסת האויר [ע"י הסרת הפקק בחולץ פקקים וכדו'], תו אין זה תיקון כללי כלל.

העולה לדינא: מותר להשתמש עם פותחן לפקקי שעם אע"פ שעושה נקב להכניס אויר [בכדי להוציא הפקק] כ"י, וכן מדינא יש להתיר לעשות זריקות בשבת [במקום שאין חשש שיצא דם] כיון שמיד בסיום הזריקה הנקב נסתם.

טז. וכמו בחופר וא"צ אלא לעפר, שאין כוונתו אלא לעפר אך ממילא נעשה כאן גומא והוי משאצ"ג. זי. ויש להעיר מדוע מותר להתיז את ראש החבית משום דלעין יפה קמכוין הרי בהתזתו נעשה הרחבת הפתח ומדוע לא הוי משאצ"ג כמו במפסי מורסא אף שאין כוונתו לזה? ולדברי המ"מ דלקמן א"ש דליכא משאצ"ג בכה"ג, דבמתקן מנא ליכא חיוב באינו מכין, [ולא גזרו שמה יכוין לעשות כלל כמו שאכתוב לקמן דבראש החבית אין דרך לעשות כלל, אך לדעת התוס' צ"ע מדוע לא נאסר משום משאצ"ג? אמנם החילוק מבואר דהתם כבר יש לחבית פתח וע"כ כשמוסיף עוד פתח ואינו מכין לכך ל"ה תיקון כלל, משא"כ במפסי מורסא דאף שאינו מכין לכך מ"מ הרי עשה פתח חדש והוי תיקון אלא שהוא משאצ"ג דממילא הוא. יח. ואף ד"ל דכ"ע יודו לדעת רש"י דפתח ליומא ל"ה תיקון, אך תוס' כיוון להתיר אף כשכוונתו לזמן מרובה ולהוציא ליחה תמיד, מ"מ כיון שלדידהו אין מקור לזין זה מהי"ל להתיר פתח ליומא. יט. ואף דברמב"ם לא כתב כלל אה דבעינן מקום צער, מ"מ הראשונים נקטו כן בפשיטות בדברי הגמ', ע"י תוס' (שבת קכ) שהקשה ע"ד הערוך דס"ל דפ"ר דל"ל מותר, וכתב: ואינו נראה, דהא מפסי מורסא להוציא ממנו ליחה אסור אי לאו משום צער דגופא, אע"פ שאינו נהנה כלל בבנין הפתח ואינו מתכוין כלל לבנין הפתח אלא לנקיבה בעלמא, ע"כ, ובר הקשה ע"ז החזו"א (סי' ס"א) ע"ש מה שתירץ. כ. ומ"מ ל"ע בזה דאולי הוי כתחיבת בריזא דוודאי חשיב תיקון כללי וע"ע. כא. א. דעת החזו"א דנקב במגופה מותר בכל גוונא. ב. דעת רש"י דנקב ליומא ל"ה פתח. ג. דעת התוס' והרמב"ם דכל שאין תיקונו בגוף החבית אינו נקרא פתח. ד. דעת העמק שאלה דכל שהנקב תלוי בדבר המהווה אותו כמו מחט, לא מיקרי נקב. ה. דעת הגרש"א אויערבאך דנקב להכנסת אויר אינו נקרא נקב העשוי להכניס, דאין לו צורך שם באויר רק בשביל לדחוק השמן, ואף להחזו"א "ל דבנד"ד וודאי אין הכנסת האויר תיקון כללי.

משום צערא, וא"כ דווקא במפסי מורסא תתירו משום צערא, אבל בנד"ד דליכא התירא דמשום צערא אין מקום להתיר, אמנם האמת יורה דרכו דברכי התם מיירי בעושה נקב ותלמי ככוונתו אם להוציא ליחה של עכשיו או של עת, והיינו דאף שאין כוונתו אלא לצורך עכשיו מ"מ הרי הנקב נשאר לזמן ארוך, וע"כ ממילא יש כאן מלאכה דהרי הפתח נעשה ממילא לזמן הרבה"ב, אלא שכיון שאינה צריכה לגופה דכוונתו אינו אלא להוציא ליחה של עכשיו, ע"כ משום צערא הקילו חז"ל ולא אסרו בזה כמו בכל משאצ"ג"י, אמנם בנד"ד דאינו נשאר לזמן ארוך כלל דהרי מוציא את המחט מיד, בכה"ג אין נעשה כאן מלאכה ותיקון כלל ואין צריך להתיר דמשום צערא.

דעת תוס' ושאר ראשונים בדין מפסי מורסא

אך יש לעיין דהרי תוס' (כתובת שם ד"ה אה) ושאר"ל לא הביאו טעם זה של רש"י דהוי פתח ליומא, והם ביארו טעם ההיתר דלהוציא ליחה הוא משום דהוי פתח שאינו עשוי אלא להוציא, ואף ששמילא נעשה גם להכניס אויר, מ"מ כיון שאין כוונתו לכך הוי משאצ"ג ומשום צערא ל"ג, ולפ"ז אין לנו היתר זה על עשיית פתח ליומא"י, ויש לבאר שיטת התוס' דהנה בשו"ע"א (סי' ס"ח) כתב דנחלקו תוס' ורש"י אם פתח להוציא ליחה לזמן ארוך הוי גדר פתח ואסור לא, ולרש"י כל שרוצה בקיומו אף שהוא רק להוציא אסור כיון שיש עליו גדר פתח, ואילו לשיטת התוס' ושאר"ל אם עשה פתח רק להוציא אין עליו שם פתח כלל, ומ"מ כיון דממילא משמש הפתח אף להכניס אויר הוי משאצ"ג והיתרו רק משום צערא, ויש להבין במה נחלקו רש"י ותוס', ונעתיק לשון השו"ע"א שם: המפסי מורסא בשבת, אם כדי לעשות לה פה בשביל שייכנס בה האויר לרפואה, הרי זה חייב משום מכה בפטיש, מפני שהוא מתקן לה פתח, וכל המתקן פתח לשום דבר תלוש חייב משום תיקון כלל שהוא תולדת מכה בפטיש, כמ"ש בס"י ומה לי תיקון כלי ומה לי תיקון מכה וכו', ומה הפיסה כדי להוציא ממנה הליחה המצערתו בלבד ולא כדי להכניס בו אויר לרפואה מותר, ע"כ, וביאור דבריו נראה דלהכניס אויר הוא 'תיקון המכה' דהרי הוא מתרפא בזה, אבל להוציא הליחה אינו מתקן המכה אלא מועיל לצערו של האדם, וחייב עשיית פתח הוא משום שעושה תיקון לכלי או למכה, וכשעושה פתח להוציא ליחה כיון שאינו תיקון למכה אין זה בגדר פתח ומוטר, אמנם רש"י חלק ע"ז וס"ל דכל שעושה פתח המתקיים אף שאינו תיקון בגוף המכה מ"מ פתח איקרי ואסור.

ולפ"ז בנד"ד עושה נקב בפקק השעם להכניס אויר י"ל לדעת התוס' דדמי לעושה נקב להוציא ליחה, דהרי אין כאן תיקון לבקבוק בכניסת האויר דאין הבקבוק או היין שבתוכו משתבחים ע"י הכנסת האויר, ואינו אלא לתועלת האדם שיוכל להוציא הפקק בקל, וע"כ ל"ה תוס' אין זה בגדר פתח כלל וש"י, וגם אין שייך בזה לאסור משום משאצ"ג דהרי לא נעשה כאן שום תיקון ממילא, ומשא"כ במפסי מורסא שיש כאן תיקון ממילא של כניסת אויר לרפואה.

דעת הרמב"ם בדין המפסי מורסא

ובדברי שו"ע"א נחבאר ג"כ דעת הרמב"ם שהתיר להפיס מורסא, ובמג"א (שם סקל"ג) הביא דברי המגיד משנה שהקשה דהרי הרמב"ם ס"ל דמשאצ"ג חייב, וא"כ איך יהא מותר במפסי מורסא, ותירץ שם ב' תירוצים, א' דנקב שעושה רק להוציא אינו בגדר גמר מלאכה, ב' דהוי דבר שאינו מתכוין, והנה פירוש ראשון א"ש שאין בזה משאצ"ג ומוטר, אך פירוש השני צריך ביאור דהרי פסיק רישא הוא, וביאר בשו"ע"א (שם) וכן בשו"ע"א (סקס"ה) דכל שהוא חייב משום מתקן מנא אינו אסור אלא במכוין לכך, דבלא כוונה אין

שבט הקהתי

מבית מדרשו של מורינו הגאון הגדול רבי שמאי קהת הכהן גרום שליט"א

לתפור טלית קטן מיוחד לזמן כמו סינר

עבודת משא, לקנח בהם הידים לתפוש בו הידים וכו', ואע"פ שנהגים בהם בחמה מפני החמה, מ"מ כיון שעיקר הבאתם אינה לכך לא חשיבא ולא קרינן 'אשר תכסה בה', ודמיא למוכרי כסות שמותרים להביא בגדי כלאים על כתפיהם למכור אע"פ שנהגים בחמה מפני החמה (שבת כ"ט ע"ב), אלמא כיון דאין עיקר הנחת בגדים אלו עליהם משום הנאת כיסוי אע"פ שנהגה לא קרינן ביה 'לא תלבש הכי נמי לא קרינן ביה 'אשר תכסה בה'.

ולכן בנידון דידן הגם כשתפרו הטלית קטן בבית חרושת עשו כדי לכסות בה להגן מפני החמה והגשמים, מ"מ כשהזקן לובש אותו הוא רק לתשמש מגונה כדי שלא יתלכלך שאר בגדיו רק יפול על הטלית קטן, ולכן פטור מלהטיל בה ציצית.

עוד יש להוכיח להתיר

ועוד נראה ע"פ מה דכתב הבית יוסף (שם סעי' ג' ד"ה לא) דהא דלא מהני לפטור הטלית מציצית אם תפר לקרנות הבגד הוא רק אם כפל הקרנות לצד חוץ דסופו להתיר את התפירה, אבל אם תפרו לצד הפנימי של הבגד עד שאינו ניכר כלל הכפל מבחוץ כמו שהיטיים עושים, נראה לכו"ע מהני תפירה זו, הכי נמי בנידון דידן אם תפרו קרנות הבגד לצד פנים כדרך שהאומנין עושים הוא תפירה מעליא וזה מבטל הקרנות ופטור מלהטיל בו ציצית.

והנה כל הנ"ל איירי רק כשאף פעם לא היה ציצית על הטלית, אבל אם היה בו ציצית אין להוריד הציצית הטלית כדי לעשות בו התשמושים האלו, דהא אסור להסיר ציצית מבגד, אך בנידון דידן דאיירי בטלית קטן חדש שלא היה בו אף פעם ציצית ורוצה להשתמש בו לשימוש הנ"ל, ולא נאסר מחמת הזמנה למצוה להשתמש בו תשמיש מגונה, דרק ההזמנה לדבר קדושה אסור לעשות דבר מגונה אבל הזמנה לדבר מצוה לא אשכחן דאסור לעשות בו דבר מגונה.

היוצא להלכה

מותר להלביש לזמן טלית קטן בלא ציצית כסינר, כדי שלא יתלכלך בגדיו כשאוכל, ובאופן שיכפול הטלית ויתפרו בו כדי שיתעגל הטלית קטן, אך כל זה כשלא היה עליו ציצית, אבל אם יש עליו ציצית אסור להורידו כדי לעשותו כסינר לזמן.

א. אין לדחות הדבית יוסף (שם) איירי באופן שעשו הבגד לכתחילה לתשמיש מגונה, אבל בנידון דידן שעשו בגד הטלית קטן ללבושו כראוי ורק א"כ החליטו לעשות בו שימוש מגונה דרך לבישה, אולי חייב בציצית, ד"ל דאף הבית יוסף מודה דאפילו אם נתייחד מקודם לציצית אך תפרו ועיגלו בטורה הבגד מציצית, כיון דאנו דנין במטרה שלמו לובשו, וכמו במוכרי כסות דאין בו משום כלאים כיון שאינו לובשו להנאתו אלא למוכרו, הגם שעשו הבגד מתחילה להגן מפני החמה מ"מ אנו דנין בשעת לבישת הבגד למנוע לובשו, הכי נמי בנידון דידן כיון דבשעה שלובשו אינו לובשו להגן מפני החמה אלא כדי שלא יתלכלך ולכן פטור הטלית קטן מציצית.

• עניני סת"ם •

א. למג"א כשר. ב. שאלת תינוק. ג. שאלת תינוק.

ביאור השאלה

זמן אחד כשאוכל נשפך מהאוכל על בגדו ומתלכלך בגדיו ואינו רוצה שילבישו אותו בסינר כמו שלובשים לתינוק, ולכן לקחו טלית קטן חדש שאינו קשור עליו ציצית וכפלו הקרנות ותפרוהו כדי שיתעגל הטלית קטן ויפטר מציצית, ויש לדון אם נפטר מציצית.

הקדמה

כתב שולחן ערוך (או"ח סי' י' סעי' ג') 'כפל קרני טליתו וקשרם או תפרם ודומה כאילו קצען ואין לה כנפות אף על פי כן לא נפטרה מציצית', והטעם דאם אינו רוצה כנפי הטלית שיחתכנו ויזרוק אותם, רק ע"כ דסופו להתיר את התפירה הלכך נחשב כאילו כבר התיר התפירות וחיבת בציצית (ע"ש בב"ח דאפילו אם כפל כל הארבע כנפות ותפרו ג"כ לא נפטרה), ולפי זה בנידון דידן לא מהני מה שתפרו קרני הבגד כדי שיתעגל.

להביא ראיה מדברי הבית יוסף להקל

אך מ"מ נראה להקל לכפול הטלית ולתפרו ולעשותו עיגול, כיון דהבגד אינה חייבת בציצית כיון שמשמשים בטלית קטן זה לא כדי ללבושו לכסות בו מפני הקור או בדרך כבוד, רק לובשו כדי שלא יתלכלך בגדו אין עליו תורת בגד, ויש להביא אסמכתא לדברינו ממה שכתב הבית יוסף (סי' י"ב ד"ה י"ט) שמאריך לדקדק במלבושים שלהם שהיה פתוח מלפניהם מלמעלה ומלמטה ויש להם ארבע כנפות שנים סמוך לצוואר ושנים למטה סמוך לארץ, למה אין מטילין בו ציצית, ומבאר 'ולי נראה דהטעם שלא נהגו להטיל ציצית דלא מקרי כסות אלא הבא להגן מפני הקור והחום, ואע"פ שלפעמים נהנה מחומה כיון שתחילת עשייתה אינו להתחמם בה לא חשוב כסות ופטור'.

ועוד כתב הבית יוסף (לעיל שם) הטעם שאין מטילין ציצית בסודרים דעיקר הבאת הסודרים ההם הוא להשתמש בהם לכמה דברים לצרוור בהם מעות, להביא בהם פרות, לקנח הזיעה, לחגור בו כשעושים שום

חמידיא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

גדר פנים חדשות לשבע ברכות

לקראת השמחה השרויה במעון הרה"ג שליט"א

דעת הרמ"א שאין צריכים לאכול הפנים החדשות

ה. לעומת זאת, הרמ"א (אהע"ז סי' ס"ב ס"ג) מעיר, כי סגי בפנים חדשות אף אם אין אוכלים בשבע ברכות, ומקור הדברים הוא שיטת הרי"ן (כתובות ג. מדפי הרי"ף), וכן הוא משמעות דברי התוספות (כתובות ז: ב"ה והוא שבאו) שכתבו בגדר פנים חדשות: "דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים בשבילם השמחה יותר", הרי שלא הזכירו כלל את עניין האכילה, אלא רק את עניין ריבוי השמחה. השולחן ערוך (אהע"ז סי' ס"ב ס"ח) מביא אף הוא: "יש אומרים שאין נקראים פנים חדשות אלא אם כן בני אדם שמרבים בשבילם", והוא כאמור שיטת התוספות הג"ל.

סיכום השיטות

ו. המורם מכל זה, כי לפנינו שני שיטות, דעת הרמב"ם שצריכים הפנים חדשות להיות מן האוכלים, ומצד שני לא הזכיר הרמב"ם כי צריכים הפנים חדשות להיות בני אדם שמרבים בשבילם את השמחה. לאידך גיסא, דעת התוספות שכן הכריע הרמ"א, מצד אחד אין צריכים הפנים חדשות להיות מן האוכלים, אך מצד שני צריכים הפנים חדשות להיות כאלו שמרבים בשבילם את השמחה.

ב. שני ההבנות בחובת שבע ברכות על ידי פנים חדשות

חקירת גדר חיוב שבע ברכות רק לפנים החדשות

ז. ביאור המחלוקת בזה, הוא בהקדים מה שחקר הקהילות יעקב (כתובות סי' ו) מה הוא גדר פנים חדשות לחייב שבע ברכות, האם הכוונה שבעצם לכל אחד יש חיוב פעם אחת לומר שבע ברכות, אלא כשמגיעים אנשים חדשים שעוד לא התחייבו בשבע ברכות מחמת שמחת חתן וכלה זו, הרי הם מחייבים את כל הנוכחים בשבע ברכות. או שיש לומר, כי השמחה היא המחייבת את שבע הברכות, ולכן ככל ואין התחדשות באיכות השמחה, עדיין קיימים שבע הברכות שכבר נאמרו על שמחה זו, אמנם בבוא פנים חדשות יש התחדשות השמחה, המחייב שבע ברכות אחרים לצד התחדשות שמחה זו.

ביאור מחלוקת הראשונים בגדר חובת שבע ברכות על ידי פנים חדשות

ח. על פי זה כתב לבאר את מחלוקת הרמב"ם והתוספות, כי דעת הרמב"ם הוא שחיוב השבע ברכות הוא מצד האנשים, ולכן בכדי שפנים חדשות יחייב שבע ברכות, הרי זה רק על ידי אכילה, כי בזה שהוא משתתף בסעודת חתן וכלה חל עליו חובת שבע ברכות, ובפרט לפי מה שהוכרנו כבר* אודות דעת הרמב"ם כי גדר שבע ברכות הוא כחלק מברכת המזון, ולכן הוא תלוי רק במי שאכל בסעודה זו.

א. כללי 'פנים חדשות' לשבע ברכות

אמירת שבע ברכות רק לפנים החדשות

א. דבר ברור וידוע הוא, כי אין אפשרות לומר שבע ברכות בלא פנים חדשות, על כן נבוא לברר פרטי דיני פנים חדשות, מי מוגדר כפנים חדשות, האם עליו לאכול, ומה הגדרתו. בגמרא (כתובות ז:): "מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה. אמר רב יהודה, והוא שבאו פנים חדשות", וכן הזכירו עוד (כתובות ח:): "רב אשי איקלע לבי רב כהנא, יומא קמא בריך כולהו, מכאן ואילך, אי איכא פנים חדשות, בריך כולהו. ואי לא, אפושי שמחה בעלמא הוא, מברך שהשמחה במעונו, ואשר ברא", ונפסקו דברים אלו להלכה (אהע"ז סי' ס"ב ס"ז).

דברי הרמב"ם

ב. הרמב"ם (פ"ב מברכות ה"י) כתב: "במה דברים אמורים כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכת נישואין ושמעו הברכות אבל אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר ברכת מזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שיהיו עשרה וחתנים מן המניין".

דברי רבי אברהם בן הרמב"ם כביאור דברי הרמב"ם

ג. רבי אברהם בן הרמב"ם בתשובותיו (סי' פ"ה) הביא, כי אנשי עדן שלחו לדייק בדברי הרמב"ם שצריכים כל העשרה להיות פנים חדשות, שכן הזכיר 'אבל היו האוכלין אחרים' כי והוא שיהיו עשרה, הרי שכל העשרה עליהם להיות פנים חדשות. אכן הוא כותב להם, כי בוודאי לא לזו הייתה כוונת הרמב"ם, שהרי הרמב"ם מסיים את דבריו 'וחתנים מן המניין', והחתנים בוודאי אינם פנים חדשות, שהרי היו כבר בשמחת הנישואין עצמה, ועל כן מוכח כי בוודאי אין חובה שכל העשרה יהיו פנים חדשות.

למעשה, רבי אברהם בן הרמב"ם מביא בהמשך דבריו, שמוסריים בשם אביו הרמב"ם כי בהתאם לכלל הידוע (ר' מדרש אגדה בראשית כח, יא) מיעוט רבים שניים, אף פנים חדשות צריכים להיות לכל הפחות שניים. אמנם הוא מצוין, כי ישנם דעות אחרות בין הראשונים שדי גם באחד לפנים חדשות, ואין צריכים שניים, ואכן כן הוא דעת רבינו מנוח (פ"ב מברכות ה"י) ועוד. לפי דעתם, מה שהזכירו 'פנים חדשות', הרי זה משום שלשון 'פנים' אינו נופל בהכרח על לשון רבים, שהרי גם פניו של אדם אחד נקראים בלשון רבים, הואיל ושני פנים לאדם, ואין אומרים 'פנים מאיר' אלא 'פנים מאירות', על כן עדיין יכול להיות הכוונה בכלל 'פנים חדשות' לאדם אחד בלבד.

דעת הרמב"ם שצריכים הפנים החדשות לאכול

ד. עוד מבואר בדברי הרמב"ם שהזכיר את הפנים החדשות על 'אוכלים', כי אין להחשיב פנים חדשות לשבע ברכות רק מי שאכל פת, וכן העתיק השו"ע (אהע"ז סי' ס"ב ס"ז) גם כן את הלשון 'אוכלים'.

א. נדפס בגליון חמידיא דאורייתא לפרשת בהעלותך תשפ"ד.

היוצא לנו מזה, כי הרי לנו שלושה חילוקים בין הבנת גדר פנים חדשות, א' לעניין אם הפנים חדשות צריכים גם כן לאכול ב' אם פנים חדשות הוא רק מי שמרבים את השמחה בשבילו. ג' אם שבת נחשב גם כן כפנים חדשות.

ג. פריטים בדיני פנים חדשות

קטן כפנים חדשות תלוי בשני מהלכי הראשונים

יג. הקהילות יעקב (כתובות סי' ו) מוסיף, כי יהיה חילוק נוסף בין שני המהלכים, והוא בדין פנים חדשות של קטן, אשר הוא בגדר קטן שמרבים בשבילו בשמחה, כי לפי דעת התוספות שההגדרה הוא משום ריבוי השמחה, יצטרכו לברך מחמתו שבע ברכות, אמנם לפי דעת הרמב"ם שההגדרה הוא משום חיוב הפנים החדשות בשבע ברכות, כתב הקהילות יעקב כי קטן אינו מחויב בשבע ברכות, ואם כן אינו יכול לחייב את האחרים.

אלא שגוף הדבר שכתב הקהילות יעקב בפשיטות, כי קטן אינו חייב בשבע ברכות, הוא דבר תמוה שאינו מובן, כי הגם שבעינין עשרה גדולים בשבע ברכות כמו שכתב השו"ע (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ד), מכל מקום מה טעם קטן שהגיע לחינוך לא יהיה חייב בשבע ברכות יחד עמהם, וצ"ע.

דברי הפתחי תשובה שלא להחשיב קטן כפנים חדשות

יד. ברם, מצאנו כבר שכתב הפתחי תשובה (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ק י"ד) בשם זכור לאברהם (ח"ב אה"ע"ו אות ב), כי אשה וקטן אינן נחשבים כפנים חדשות לחייב שבע ברכות, הואיל ואינם מחוייבים בברכת המזון. והנה בדרך כלל הפתחי תשובה דעתו כדעת הרמ"א שסובר כדעת התוספות שחובת שבע ברכות הוא משום התחדשות השמחה, ואם כן אינו מובן מדוע קטן אינו מהווה פנים חדשות להצריך שבע ברכות.

הסברת הדבר אף לדעת התוספות

טו. אכן נראה לומר, כי בסופו של דבר, אפילו לפי המהלך שחובת שבע ברכות הוא משום ריבוי השמחה, הרי זה רק אם ריבוי השמחה הוא מתוך הסעודה, ועל כן מאחר והקטן אינו נידון בחלק מתוך הסעודה, הואיל ואינו חייב בברכת המזון, אם כן אינו יכול להשפיע על ריבוי השמחה של הסעודה.

חידוש הפתחי תשובה שלא לברך שבע ברכות אחר שהלכו הפנים חדשות באמצע הסעודה

טז. חידוש נוסף משמע בדברי הפתחי תשובה (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ק י"ד), באם הגיע אדם שהוא פנים חדשות להשתתף בסעודה, אלא שהלך לפני ברכת המזון, אין יכולים להחשיבו כפנים חדשות לברכת המזון, ורק אם התחילו כבר לברך שבע ברכות יכולים להמשיך גם אם יצאו תוך כדי הברכות.

דין זה תלוי בשני מהלכי הראשונים

יז. והנה לכאורה דבר זה גם כן תלוי בגדרי חיוב שבע ברכות שנחלקו בו הרמב"ם ותוספות, כי לדעת הרמב"ם שהחיוב מתחיל מהאדם שהוא פנים חדשות המחויב בשבע ברכות ומחייב עמו את כולם, אם כן מובן כי מאחר והלך לו קודם ברכת המזון, אין משמעות לחיובו בכדי לחייב את כולם. מה שאין כן לדעת התוספות, שהחיוב הוא משום ריבוי השמחה, אם כן יש לומר כי ככל והיה הפנים חדשות בסעודה זו, כבר חל חיוב שבע ברכות חדישים מחמת ריבוי שמחה זו, ומה לנו בכך שכבר הלך הפנים חדשות?

ומשכך, משמע קצת בדברי הפתחי תשובה שדעתו כדעת הרמב"ם, ואולי צריכים לדחוק שאף לפי דעת התוספות, בעינין שיהיה ראוי

מה שאין כן דעת התוספות, כי חיוב שבע ברכות הוא מצד התחדשות השמחה, ולכן אין לנו כל נפקותא בדבר אם הפנים חדשות אכל בסעודה זו, אלא העיקר הוא שיש כאן התרבות השמחה.

לדעת התוספות די שראויים הם להרבות בשמחה עבורם ואין צריכים ריבוי בפועל

ט. לזה יש להוסיף, כי כתבו הנושאי כלים (ב"ח אה"ע"ו סי' ס"ב אות ו'; חלקת מחוקק סי' ס"ב ס"ק י"ג; בית שמואל סי' ס"ב ס"ק ח'), כי אף לדעת התוספות שהוא משום ריבוי השמחה, אין צריכים לבוא לידי ריבוי השמחה בפועל ממש, אלא די לנו בזה שהיה כאן אדם שראוי להרבות את השמחה בשבילו, כי השתתפותו זו בשמחה מחייבת שבע ברכות אחרים.

הוכחת הקהילות יעקב מודעת התוספות להחשיב שבת לפנים חדשות

י. בהמשך דבריו מוכיח בזה הקהילות יעקב, כי הנה כתבו התוספות (כתובות י: ב"ד והוא שבאו) שביום השבת אין צריכים פנים חדשות לשבע ברכות, הואיל ומבואר בדברי המדרש שאמר אדם הראשון ביום השבת 'מומרו שיר ליום השבת', פנים חדשות באו לכאן, הרי כי השבת נחשב כפנים חדשות. ולכאורה מה הוא ביאור העניין, מה שייכות יש לשבת עם פנים חדשות.

רק הביאור הוא, שדברי התוספות נאמרים לשיטתם בגדר חובת השבע ברכות, שהוא משום התרבות השמחה, ולכן אין צריכים שיהיה אדם מסוים שיאכל בסעודה, אלא בעצם נוכחותו של אדם שראוי להרבות בגינו את השמחה, אם כן הוא הדין יום השבת, שהוא יום שמרבים בו בשמחה, על כן צריכים לברך בו שבע ברכות אחרים.

לדעת הרמב"ם אין סכרא להחשיב שבת לפנים חדשות אמנם נהגו להחשיבו כפנים חדשות

יא. ואכן, הרמב"ם שכאמור דעתו כי גדר חובת שבע ברכות הוא חיוב על האוכלים, ואינו תלוי בריבוי השמחה, אינו מזכיר כלל את עניין החשבת שבת כפנים חדשות לעניין שבע ברכות, כי לפי דעתו אין כל הבנה לחייב שבע ברכות מכוח יום השבת, שהרי אין כאן אדם המחוייב מחדש.

עם זאת, אף שלפי דעת הרמב"ם לכאורה שבת אינו נחשב כפנים חדשות, מכל מקום לא מצאנו בדברי הפוסקים שלא יסמכו על שבת כפנים חדשות מכוח דברי הרמב"ם, אלא ההכרעה ברורה היא להחשיב את יום השבת כפנים חדשות, וכפי שהביא השולחן ערוך (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ח) שכן פשט המנהג.

גדרי החשבת שבת לפנים חדשות

יב. יש להוסיף בזה, כי הנה כתב השו"ע (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ח) כתב, כי לפי השיטה ששבת נחשב כפנים חדשות, הרי זה רק בסעודת הלילה והיום, אך לא בסעודה שלישית, והביאור הוא, כי בסעודת הלילה יש התרבות השמחה מצד קדושת השבת, אמנם בסעודת שחרית של שבת כבר אין התחדשות של קדושת השבת, שכן היה כבר התחדשות זו לליל שבת, אמנם מבאר הגר"א (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ק כ"ה) שעדיין יש לנו את התחדשות השמחה מצד חיוב כבוד יום, אשר (פסחים קה) כבוד יום עדיף, ולכן שבת עדיין כהתרבות השמחה.

אמנם בסעודה שלישית אין כל התרבות השמחה המחייבת שבע ברכות, ולכן כתב הרמ"א (אה"ע"ו סי' ס"ב ס"ח) כי מן הנכון לומר דברי תורה בסעודה שלישית, ובוזה על ידי דברי התורה יוכלו להחשיב זאת כפנים חדשות, ולהתרבות השמחה.

ב. ואם כי שלדעת התוספות אין צריכים לאכול בסעודה, ואם כן אין צריכים שהמורה את השמחה יהיה חלק מן הסעודה, מכל מקום ייתכן, ומאחר ואין צריכים לריבוי השמחה בפועל, אלא שיהיה אדם שראוי להרבות בשמחה בשבילו, אם כן צריכים איהו חיבור מסוים של האדם לשמחה, ולכן בזה שהוא ראוי להצטרף לברכת המזון, הרי זה מהווה סיבה להחשיב את ריבוי השמחה שהיה ראוי לעשות עבורו, כסיבה לשבע ברכות, מה שאין כן בקטן שאין ראוי להצטרף לברכת המזון, אם כן אין מועיל מה שראוי להרבות בשמחה עבורו [ואף אם הרבו שמחה בפועל מחמתו, בכל זאת נראה שהוא תנאי שיהיה ראוי להצטרף לברכת המזון כמו שראוי להרבות בשמחה, דוק בזה], וקצ"ע.

ג. וכ"כ בשובע שמחות (פרק ג' הערה כ"ט) שלדעת התוספות אפשר לברך גם באופן זה, והביא שכן הכריע הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל להלכה.

השמחה בשבילו, והביא עוד, כי אף הערוך השולחן (אהע"ז סי' ס"ב סכ"ו) מביא, כי אף אם אין מרבים השמחה בשביל הפנים חדשות, יש לברך שבע ברכות.

אין להקל בפנים חדשות שלא אכל ושאיין מרבים בשמחה עבורו

כד. ברם, צריכים להדגיש, כי אי אפשר לתפוס את שני הקולות, ולכן ככל ונסמך על דעת התוספות שאין צריכים שהפנים חדשות יאכלו, הרי לא נוכל לומר שאין צריכים פנים חדשות שמרבים את השמחה בשבילים, שכן סתראי ניהו ודלא כמאן, ולעומת זאת אם נסמך על דעת הרמב"ם שאין צריכים שיהיו הפנים חדשות מי שמרבים את השמחה בשבילו, לא נוכל להקל ולומר שאין צריכים שיאכלו הפנים חדשות, על כן יצטרכו להקפיד על אחת מן השניים, או שיאכלו הפנים חדשות, או שיהיו ממי שמרבים בשמחה בשבילו באמת.

ו. דיני ברכת אשר ברא

הוראת הגרי"ש אלישיב שלא לומר אשר ברא גם כשיש עשרה אם אין פנים חדשות

כה. בשולי הדברים יש להביא, כי הנה כפי שהבאנו, מבואר בדברי הגמרא, כי אף אם אין פנים חדשות, מכל מקום צריכים לומר אשר ברא ושהשמחה במעונו, וכן נפסק להלכה (אהע"ז סי' ס"ב ס"ז), אמנם הביאו בזה (פניני שבע ברכות עמ' ל"ט - מ) שהגרי"ש אלישיב זצ"ל לא היה מניח לברך ברכות אלו כשלא היו פנים חדשות, אף שהיו עשרה אנשים, ואף שטענו לפניו שהוא נגד דברי הגמרא והכרעת השולחן ערוך, מכל מקום מאחר ולא נהגו לברך כלום, סבר הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין ראוי לשנות מן המנהג, אף שהמנהג הוא שלא כפי ההלכה.

ברכת אשר ברא בפחות מעשרה

כו. באופן שאין עשרה אנשים, נחלקו הראשונים אם אומרים גם כן ברכת אשר ברא, כשדעת רוב הראשונים שצריכים עשרה לברכת אשר ברא, ואילו דעת הר"ן (כתובות ג. מדפי ה"ק) שאין צריכים עשרה לברכת אשר ברא, אלא די בשלושה בכדי לברך ברכת אשר ברא, וכן הכריע השולחן ערוך (אהע"ז סי' ס"ב ס"ד) להלכה.

ברכת אשר ברא כשאין אורחים לכבוד שמחת חתן וכלה

כז. מכל מקום כתב הר"ן (אהע"ז סי' ס"ב ס"ד) והביאו הרמ"א (אהע"ז סי' ס"ב ס"ה), כי זה הוא רק אם מיסב עם אורחים לרגל השמחה, אמנם אם יושב אדם עם בני משפחתו, אף שיש אצלו שלושה, מכל מקום לא יברך ברכת אשר ברא, כי אין כאן שמחה יתירה משום החתן והכלה.

המורם מכל דברינו

שבע ברכות:

אם אין פנים חדשות, בשבת, מברכים. ובימות החול, אין מברכים שבע ברכות.

תנאי פנים חדשות הוא, מי שגם אכל אף אם אין מרבים בשמחה בשבילו או מי שמרבים בשמחה בשבילו אף שלא אכל, אך ככל ולא אכל וגם אין מרבים בשמחה בשבילו, אין להחשיבו כפנים חדשות.

ברכת אשר ברא:

מדינא דגמרא

אם יש עשרה צריכים לברך,

וכשיש רק שלושה, לדעת רוב הראשונים אין צריכים לברך. ולדעת הר"ן, אם הוא יושב רק עם בני ביתו, אין לברך, אבל אם הוא יושב עם אורחים לכבוד שמחה, יש לברך.

הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה, כי נוהגים שלא לברך, וכן יש לנהוג.

להרבות בשמחה עבורו בעת ברכת המזון, ולא די לנו בהשתתפותו באמצע השמחה.

ד. להלכה ולמעשה דיני פנים חדשות

חומרת השבת הלוי לחשוש לדעת הרמב"ם שצריכים לאכול על אף הכרעת הרמ"א כדעת התוספות

יח. להלכה, הנה כאמור הבאנו דעת הרמ"א (אהע"ז סי' ס"ב ס"ז) שאין צריכים הפנים חדשות לאכול, וכמבואר הוא כדעת התוספות, אמנם בשבת הלוי (ח"ח סי' ר"ב) כתב, שלכתחילה יש להחמיר כדעת הרמב"ם, ולהצריך שיאכל הפנים חדשות.

אכילת הפנים חדשות אף בניני מגדים

יט. אלא שכאן צריכים להוסיף, כי בתשובות האלף לך שלמה (א"ח סי' צ"ג) ובמנחת פתים (סי' ס"ב ס"ה) כתבו להקל, כי אין צריכים שיאכלו הפנים חדשות פת המחייב ברכת המזון, אלא די אם יאכלו מיני מגדים. והנה לכאורה, לפי דעת הרמב"ם שצריכים שיהיו הפנים חדשות אוכלים, לכאורה מה תועלת יש בכך שאוכלים הפנים חדשות מיני מגדים בלבד.

ביאור תועלת אכילה זו לדעת הרמב"ם שצריכים אכילת פת

כ. אמנם ביאור הדבר הוא, כי כפי שמצאנו (א"ח סי' קצ"ז ס"ב) לעניין זימון בעשרה, שאם היו שבעה שאכלו פת, ושלושה שאכלו מיני מגדים, יכולים להצטרף לזימון של עשרה, הרי כי יש צירוף מסוים בין אוכלי פת לאוכלי מגדים, אם כן די שהפנים חדשות יאכלו מיני מגדים, ובוהו אף לדעת הרמב"ם הינם מחייבים שבע ברכות, ומועיל חיובם לחייב את כל הנוכחים.

צירוף ו' אוכלי מגדים לג' שאלו פת לעניין שבע ברכות

כא. ברם יש להביא בזה, חידוש גדול שהעלה בתשובות האלף לך שלמה (א"ח סי' צ"ג), כי אף אם יהיו רק שלושה אוכלי פת ושבעה שאכלו מיני מגדים, גם כן יצטרפו לעניין שבע ברכות, וזאת על ידי שצריך את שיטת הר"ן (כתובות ג. מדפי ה"ק) ששבע ברכות בעשרה הוא אף בלא סעודה, אלא התאספות עשרה אנשים יחד גם כן מחייב שבע ברכות, ולכן אפשר להקל לחייב שבע ברכות גם בשבע שאכלו מיני מגדים, המצטרפים לשלושה בלבד שאכלו פת.

ה. דין פנים חדשות שמרבים בשמחה בשבילו

חומרת החזון איש בגדר ריבוי שמחה בפועל עבורו

כב. בגדר אדם שמרבים בשבילו את השמחה, הנה לכאורה הוא דבר שנתון לשיקול הדעת, אמנם ללמוד על הכלל כולו יצא יש להביא מה שהובא בספר מעשה איש (ח"ג עמ' קצ"ג) על החזון איש: "ריבוי נכח בשמחת שבע ברכות שנערכה להגאון רבי ביינוש פינקל זכר צדיק לברכה, על ידי דודו הגאון רבי אייזיק שר זכר צדיק לברכה בגבעת רוקח בבני ברק, היה חסר 'פנים חדשות' לשבע הברכות, ולפתע הגיע אדם עני ואביון. רבי אייזיק שר זכר צדיק לברכה נתמלא שמחה וצהלה, שהנה יש לנו פנים חדשות, צלם אלוקים. כששמע זאת החזון איש, הגיב לאמור, בשביל פנים חדשות צריך לברר במטבח, אם מרבים הסעודה בשבילו. לאחר זמן הגיע למקום רבי שלמה בלון זכר צדיק לברכה, וצהל רבינו, הנה לנו פנים חדשות", הרי לנו הגדרה של החזון איש, מה נחשב לפנים חדשות שמרבים את השמחה בשבילו.

דעת המקילים שאין להקפיד בפנים חדשות שמרבים בשמחה עבורו

כג. אלא, שהידיע אומר (ח"ג אהע"ז סי' י"א אות ה') מביא, כי המים עמוקים (ח"ב סי' מ"ה) דקדק מדברי הרמב"ם, שהשמיט את תנאי הדבר שמרבים בשמחה עבור פנים חדשות, כי לפי דעתו אף מי שאין מרבים את השמחה בשבילו, נחשב לפנים חדשות, והביא שכן נהגו הספרדים שאין מקפידים כלל על התנאי שהפנים חדשות יהיו מי שמרבים את

מישמחהי לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים ע"מ לעורר לב המעיין

עכ"ם שעשה, ובמלאכה דרבנן מותר אפי' ע"י עצמו, ונשאר בצ"ע, ולדבריו אפשר דבספק פלוגתא יש להחמיר בדאורייתא, אך מדברי המשנ"ב והפמ"ג דזה מקור דבריו, נראה שאף מלאכה דאורייתא מותר, וכן מבואר בבה"ל הנ"ל לענין נתבשל יותר ממאכ"ד דהוי דאורייתא, ובדיעבד מותר, וגם בשו"ע הרב רנ"ה כ"ה משמע דהיקל אפי' בדאורייתא.

פתחו פקקים בשבת לנוהג איסור

ט. ומצינו בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד קי"ט), מי שנוהג לאסור פתיחת פקקים וזה שנוהג היתר פתח, האם מותר לזה שנוהג איסור להשתמש עם הפקק, וכן שמותר להשתמש, כיון שנעשה בהיתר אין זה כלל מעשה שבת, ולדבריו גם כאן מותר, [וקצ"ע דלא כ' היתר דספק פלוגתא, וכן שם הסיבה דיש להקל שלא יתדמה כחולק עליו].

לומר להנוהג כנאונים שיעשה מלאכה

י. ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' נ"ג) שהנוהג כר"ת אסור לו לומר לחבירו שנוהג כשיטת הגאונים שיעשה עבורו מלאכה, והוסיף שהנוהג כשיטת ר"ת רק לחומרא צ"ע אם מותר לו לעשות כן, והובא לעיל שדעת הגרשו"א שאם רק משום חומרא מותר לומר לחבירו שיעשה עבורו.

שוב מצאתי במאור השבת (מכתב ג' ח') בשם הגרשו"א דידוע דלספרדים תבשיל שהתבשל והורד כשאין יד סולדת אסור להחזיר, ולאשכנזים מותר כל זמן שלא נצטנן אם מותר לספרדי לבקש מאשכנזי שיחזיר, וכן שם שאם בירר ההלכה ומעיקר הדין אוהו שאסור, אסור לבקש, אבל אם נוהג כאבותיו או רבותיו, מותר לו לומר, וכן דה"נ המחמיר כר"ת מותר לומר לנוהג כנאונים.

המורם מהאמור

יא. א. צ'ולנט שהוא קר, לומר לתימני בלדי לחמם, לכתחילה יש להחמיר שאין לומר לו לחמם, ולדעת הרקו"א יש מקום יותר להקל בזה, וכן לדעת הגרשו"א אם חזק נוהג כך י"ל דמותר.

ב. כשחמם בבדלי את הצ'ולנט מותר ליהנות מזה אם הוא לצורך שבת, ובפרט כשיש אחרים, [וצ"ע בדברי התיביות השלום].

ג. הנוהג כדעת הגאונים ועשה מלאכה, מותר לנוהג כר"ת ליהנות מזה.

ד. לדעת הגרשו"א ספרדי שנוהג להחמיר כשהתבשיל המחצית השקל והחזון דמעיקר הדין קיי"ל שמותר, ורק חומרא י"ל דאפשר לומר למי שאוהו שמותר שיעשה כן.

הנהיגה איסור לומר לנהיג היתר [להיבט צ'ולנט ע"י תימני בלדי]

האם אפשר לבקש בשבת כשהצ'ולנט קר לחממו ע"י תימני בלדי שנוהגים כדעת הרמב"ם שלא שנצטנן אפילו לגמרי אפשר לחממו [ע"ג כלי שאין איסור חזרה] ואין בזה איסור ביטול.

הנוהג במוצ"ש כדעת ר"ת, ומי שנוהג כדעת הגאונים עשה מלאכה, האם מותר לו ליהנות מיד.

תבשיל לח שנצטנן

א. דעת רש"י והרא"ש שתבשיל לח שנצטנן אסור לחממו ולבשלו, ודעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן שמותר, והשו"ע (שי"ח סט"ו) פסק רק בדבר יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה, אבל בדבר לח אסור, דיש ביטול אחר ביטול בלח, והרא"מ הביא דיש מקליון, דכל שאינו נותנו ע"ג האש אפילו נצטנן מותר, והנה להקל אם לא נצטנן לגמרי. [והאשכנזים והספרדים נוהגים בזה איסור, אבל התימנים בלדים נוהגים כהרמב"ם בזה שמותר].

המנהג ועיקר הדין

ב. ונחלקו האחרונים בדעת הרמ"א האם מעיקר הדין קיי"ל בלח שנצטנן שאסור מדאורייתא, או שמעיקר הדין קיי"ל שאין בזה ביטול ורק החמירו משום חשש דרבנן שלא יבואו להקל בשבת אף בדבר חי, דדעת הפמ"ג (רנ"ג ל"ז) והשו"ע הרב (רנ"ג ק"א סק"ט) בדעת המג"א, ובסידור הרב וכן משמע בבה"ל (רנ"ג ד"ה לחם) שיש בזה חשש דאורייתא. אולם המחצית השקל והחזון איש (ל"ז ס"ק י"ג) נקטו דמעיקר הדין מותר אלא החמירו מדרבנן בנצטנן לגמרי.

הנוהג באיסור לומר להנוהג היתר

ג. וי"ע בדבר שאדם נוהג איסור כדעה המחמירה האם מותר לו לומר לאדם שנוהג כדעה המקלת לעשות לו איסור, שלו הוי היתר. ובת" כותב סופר (יו"ד ע"ז) נקט שאין בזה איסור לפני עור ויכול לומר לו כיון שהוא סובר כדעה המתירה והגרשו"א (מאור השבת ח"א מכתב כ"ב) נקט דאם אדם אוהו מעיקר הדין שאסור, יש להסתפק אם מותר לו לומר לאדם האוהו שמותר, אך בדבר שנוהג רק מטעם חומרא יכול לומר לזה שנוהג היתר שיעשה הדבר היתר בשבילו.

מחלוקת באחרונים

ד. ולפ"ז לדעת השו"ע הרב דהוי איסור דאורייתא א"כ אין להקל לומר למי שאוהו שמותר שיחמם בשבילו, אך לדעת המחצית השקל והחזון דמעיקר הדין קיי"ל שמותר, ורק חומרא י"ל דאפשר לומר למי שאוהו שמותר שיעשה כן.

להתיר לחמם ע"י עכו"ם

ה. ויש להעיר ע"ז דבבה"ל (רנ"ג ד"ה לחם) דדן אם אפשר לחמם דבר לח שנצטנן ע"י עכו"ם ובתחילה נטה שאסור, והסתפק אם מותר בדבר יבש, ובסוף דבריו הביא מהבב"ב יוסף שמצדד להקל אפילו בדבר שיש בו מרק לחמם ע"י א"י, וכתב, וצ"ע אם יש לסמוך ע"ז, דמסימן זה לא משמע כן. וסיים, אך אם הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר דיש לסמוך ע"ז. ומבואר דלא פשיטא ליה להתיר ע"י א"י.

לח שנצטנן בדיעבד

ו. עוד יש להעיר בזה בדברי המשנ"ב (שי"ח ס"ק ל"ט) דכ' לענין מי טע"ס בעלי הטי"א, שאם נשאר המשקה ויערה עליו הרי קיי"ל דבלח יש ביטול אחר ביטול אם נצטנן, וכן השעה"צ (ס"א) דבדיעבד אין לאסור, והמקור מ"ס נתיבות השלום, ושם כ' מטעם ספק ספקא, ספק אם עירוי מבטל כדי ליהנות, וספק אם לח שנצטנן יש ביטול אחר ביטול, וצ"ע בדיעבד כיון דהוי פלוגתא, קיי"ל דמעשה שבת במקום מחלוקת מותר. ובשו"ע הרב צ"ע, בבסי' (שי"ח ס"ט) פסק דאסור אפי' בדיעבד, ובסי' רנ"ג סכ"ה כ' דבדיעבד מותר אפי' לישראל עצמו. (ע"ש שכ"כ בסוגרים), עוד יש להעיר דבמשנ"ב ס"ק ע"ד אסור בעירוי אפי' בדיעבד, וצ"ע כיון דהוי פלוגתא הו"ל להתיר בדיעבד כשעשו. ובעובדא דידן יותר קל, דהעושה ס"ל שמותר.

הנוהג כנאונים עשה מלאכה

ז. והנה לענין הנידון במי שנוהג כדעת ר"ת ומי שנוהג כדעת הגאונים ועשה מלאכה במוצ"ש בזמן שיצא שבת לדעת הגאונים אם מותר ליהנות הנוהג כר"ת, וכן אם מותר לומר לו לעשות מלאכה, נראה כיון דהוי מחלוקת וספק פלוגתא במעשה שבת מותר וה"ל מותר, ואף הנוהג תמיד כר"ת הרי מבואר בבה"ל (שי"ח ד"ה אפילו) דיש להתיר בדיעבד אפי' ביטול אחר מאכ"ד בדיעבד, והוה הרי ודאי אסור, דאסור מדאורייתא, ומבואר דאפי' שנוהגים לאסור בדיעבד בכלוגתא מותר, וכן מצינו בבב"ל (ר"א ד"ה ואין, שאם עשו מלאכה אחר השקיעה בזמן דאיכא מחלוקת בפוסקים, יש להקל בדיעבד ליהנות הואיל ויש מתירין לכתחילה.

חילוק בין דאורייתא לדרבנן

ח. אמנם יש להעיר ע"ז, דבשו"ע הרב (רנ"ג ק"א סק"ט) נטה לחלק דבמקום מלאכה דאורייתא מותר רק ע"י

שיארות קצרות

כיון דחז"ל תקנו ג' בלא שם ועשרה בשם והוי כעין ברכת הזימון והוי ברכה לבטלה].

התברר שאכל פרי חדש אם מברך שהחינו

שאלה

אכל סלט פירות ואח"כ התברר שהיה שם פרי חדש ולא שם לב באכילתו, האם פעם הבאה מברך שהחינו.

תשובה

אינו מברך שהחינו, אע"פ שלא שם לב באכילתו בפרי החדש שהיה שם. אך מסתבר כיון שהיה תעובת של פירות נהנה ג"כ מהפרי החדש, אע"פ שלא שם לב באכילתו, ונחשב שאכל מהפרי הזה, ולכן באכילה שניה שוב לא מברך שהחינו.

זימן בשלשה ואמר אלוקינו

שאלה

בברכת הזימן היו שלשה וטעה ואמר נברך אלוקינו, מה יעשה.

תשובה

בספר קצות השולחן (סי' מ"ה ס"ק ל"ג) כתב שיאמר ברוך שם כבוד מלכותו ל"ו, ויחזור לומר נברך בלא שם כדי שיענו אחריו, [ויש קצת לדון בזה ד"ל דכיון דלא הוי ברכ לא גרע במה שהוסיף ואמר אלוקינו וכמו שי"א שיכול לשבח השל"ית בשם, דכ' הרמ"א קפ"ח ס"ז דכ' רמ"א דאין לומר יעלה ויבוא בהרחמן כי יש בו הזכרת שמות, והמג"א (י"א) השיג צ"ע דאמורים כל היום תחנון שיש בהם הזכרת שמות ודוקא ברכה לבטלה אסור, ואולי ס"ל

לע"ג האשה החשובה מרת חיה שרה ע"ה בת הרה"ח ר' שמואל בן ציון ז"ל

מישיב לבו

מעייני חזקו וזמננה מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

128

לשמו וקוי נאמן
קול "אודיע אמונתך"
בארה"ק - 08-30-20-666
בארה"ב - 605-477-7011
בלאנדאן 44-3003730634

פנימיות הפרשה
במשנת מור"ד שליט"א

קרבה
אל נפשי

שאלות המוגשות
לפני מור"ד שליט"א

מקצה הארץ, אליך אקרא

כאשר האדם שרוי בבלבול ובריחוק, השי"ת נמצא עמו וממתין שיאחז בו באמצעות דיבורים קדושים של חן ותחנונים.

לכן, כאשר האדם מרגיש אבוד ומסוכן, עליו להרבות בדיבור לפני קונו בפשיטות. ולא דווקא מילים נשגבות או מדרגות גבוהות; עליו רק לפתוח את פיו ולבטא את אשר על לבו באמת ובתמים... ריבונו של עולם, מה אעשה? הנני מבלבל ומסובך... ריבונו של עולם, ראה את שפלותי ואת צרת לבבי... עזרי, כי עוזר וסומך אתה".

"ומן הראוי להתבונן בתפילותיו הקדושות של מוהרנ"ת זי"ע"א שבספר "ליקוטי תפילות", כי משם לומדים כיצד לשפוך את הלב לפני ה' כדבר איש אל רעהו בפשיטות ובאמת. וכפי שאכן זכית לראות אצל הר"ח ר' יונה לבל וצ"ל, שהיה עומד לפני השי"ת ושופך שיחו בתמימות לב: "רבוש"ע, האב רחמנות, ראשעווע, איך בין אינגאנצן צופלעמט, וואס טוט מען" - "ריבונו של עולם, רחם נא, הצל נא, אני שבור ומפורק לגמרי, מה עושים?" (כדת נפש משיבת עמ ע"א).

כוח הדיבור הוא החבל המחבר את האדם לבוראו בכל עת ובכל מצב. גם כאשר הלב עטוף והאדם נמצא בקצה הארץ - עדיין יש בידו אוצר שלא ניטל ממנו: לקרוא אל השם יתברך. וכל עוד האדם ממשיך לדבר אליו, לבקש, להתגעגע ולהתחנן, הרי הוא אחוז בחבל הישועה ואינו נופל לעולם.

"ואכן, רבים יכולים להעיד על עצמם שהיו שרויים במצוקות גדולות, ולא ראו כל פתח של ישועה, ואף על פי כן לא חדלו מלצעוק ולהתפלל, ולאחר זמן ראו כיצד השם יתברך הושיעם בדרך שלא עלתה כלל על דעתם. כי השיחה של כל אדם בינו לבין קונו היא הנתיב הנכון והמוכן לישועה. אין לנו שום דרך אחרת כלל, רק בדרך זו גומרים ומנצחים בפלאי פלאות. כי כן קיבל רבינו ברוך קדש להורות את זו הדרך לעם-סיגולה בדורות הללו - שדרך הדיבור התפילה היא הדרך המוכתרת לישועתנו ולפרות נפשנו" (שם).

לא כל העיתים שוות. יש זמנים שבהם האדם זוכה להרגיש קרבת אלוקים, התעוררות והבהרה, אך יש גם עתים של הסתרה וריחוק, כאשר הלב אטום והמוח מבלבל, והאדם חש שהוא שרוי בחושך ואינו מרגיש שום ארה. מה עושים?

למצבים אלו גילה לנו רביה"ק עצה נפלאה ופשוטה: "כוח הדיבור". גם כאשר המוחין בקנטון, וגם כאשר אין לאדם יישוב הדעת ואינו יודע כיצד להתפלל ומה לומר, עדיין נשאר בידו כוח אחד שאינו ניטל ממנו: היכולת לדבר.

"מכל מקום שבעולם, יהיה במקום שיחה, יכול האדם להתקשר אל השם יתברך על ידי הדיבור.

כי הדיבור הוא בחינת 'אם הבנים', היינו כמו שהאם הולכת תמיד עם בנה אפילו למקומות המטונפים ואינה שוכחת אותו, כן הוא הדיבור שהולך עם האדם תמיד אפילו במקומות המטונפים ומזכיר אותו מהשם יתברך, בבחינת 'מדי דברי בו כזכר אוכרנו עוד' כמבואר באריכות בליקוטי מוהר"ן (סימן עח). וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה: "מקצה הארץ אליך אקרא בעטוף לבי", דהיינו אפילו אם האדם

נמצא בתכלית הריחוק מהקדושה, בבחינת 'מקצה הארץ', גם אז צריך האדם לקרוא אל השי"ת, כי קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת" (אוסף מכתבים ג, ישיעורי ש"ב אות לא).

זהו יסוד גדול בעבודת ה': לעולם לא להרפות מן הדיבור. הן בשיחה בינו לבין קונו, לדבר אל השם יתברך כדבר איש אל רעהו, לפרש לפניו את כל תחלואי הנפש ומסאוביה. והן באמירת תפילות ובקשות אחרות; לשגן פסוקי תהילים, לומר ליקוטי תפילות, ואפילו רק להוציא ולזרוק מפיו כמה מילים פשוטות של געגוע ותחינה.

הפה תמיד יכול לדבר אליו יתברך, וזהו עצתו הנאמנה של רביה"ק, שלא להניח את הדיבור בשום אופן. הדיבור הוא "אם הבנים", וכשם שהאם אינה עוזבת את לידיה לעולם, כך הדיבור, שהוא בבחינת השכינה הקדושה, מלווה את האדם בכל מקום ובכל מצב. גם

• שאלה • במי שברך בעליה לתורה אני מזכיר הרבה מתפללים במטרה ליתן להם הרגשה טובה, איך יש הטוענים שזהו טירחא דציבורא?!

תשובה: אין להתעלם מדבר שמפריע לציבור, עדיף לחפש דרכים אחרות לשמח את הזולת, או לעשות זאת בקיצור נמרץ באופן שלא טירח על הציבור.

• שאלה • ומה לגבי מי שברך לחולים, הלא יש כ"כ הרבה הזקוקים לרפואה?!

תשובה: הכל כפי הענין, אם זה באופן הגורם לטרחא דציבורא אינו ענין. יש הרבה דרכים להיטיב עם החולים, אפשר להתפלל עליהם, אפשר ללכת לבקדם. הכרתי יהודים שהיו הולכים כל שבת בקביעות לבקר חולים. התפילה בסמוך למיטת חוליים אינה פחותה ממי שברך אצל הספר תורה.

• שאלה • מה העצה להחזיק מעמד כשמרגישים כבויים בעבודת ה'?

תשובה: 'הוי מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות', תכבד את הזולת, תשמח את הזולת, זה ישפיע גם עליך. לחזק את זולתך הרבה יותר קל מלחזק את עצמך וזה יכנס גם בך. וכמוכן שצריכים להתפלל. וגם כאמור - לדבר מזה, כי עצם הדבר שמדברים מאיזה מידה הרי זה משפיע על האדם עצמו ונכנס בו.

• שאלה • הדריים בארה"ק כשאומרים בליקו"ת, התפילה לזכות לבוא לא"י - האם צריכים לדלג?

תשובה: אנ"ש לא היו מדלגים אלא היו משנים, במקום שזוכה 'לבוא' לא"י, היו אומרים 'לקדושת' ארץ ישראל.

ראשית עריסותיכם... תרימו

הפסוק "ראשית עריסותיכם תלה תרימו תרומה" נאמר לאחר "בבאכם אל הארץ" (במדבר טו, יח-ג) - כשעומד אדם להכנס לארצות, לגשמיית, עליו לעשות לו "ראשית" וקיימה מכובדת למצוה, שתהיה ראשית טובה ומעולה ומשובחת, ואז יוכל להעלות את כל הגשמיית, ולהפכם לרוחניות.

ומעין זה נדרש הפסוק "ראשית עריסותיכם וגו' תרימו תרומה לה'" בספרי חסידות על כלליות הנהגת האדם בשכבו ובקומו איך צריכה להיות הנהגתו.

כי הגה טבע האדם ששקשקש לו לשבר את תאוות השינה, ורק אם יש לו מטרה חזקה לקום עבודה, הוא מתגבר לקום. בפרט בדורנו אשר לדאבונו חסרה שמחת החיים, ולכן ישנם הרבה ובפרט בני נוער שממשיכים את שנתם שעות ארוכות לתוך היום, לפי שאין להם שמחת החיים אף בעניני גשמיות, ובודאי שאין להם מטרה חשובה לקום למענה, כי אילו היתה להם סיבה מספקת היו קמים מוקדם. והא ראה, שכאשר מודמנת להם איזו נסיעה או ענין של ממון הם כבר יקומו באשמורת הבוקר.

וע"ז דרשו ספרי חסידות, "ראשית עריסותיכם", "עריסה" מלשון מיטה, כשהאדם קם ממיטתו בבוקר, או ראשית הציצויו הוא 'תרימו תרומה לה', הדבר הראשון הוא להרים תרומה לה', כלומר, לקום כדי ללכת להתפלל לפני ה', שעבודת השי"ת תהיה בשבילו מטרה חשובה שהוא מתאמץ לשבר שנתו עבודה.

כמו כן מיד כשמשיכים מוקדם בבוקר, ילך ללמוד תורה או לעשות איזה עובדא קדושה, וכן גם יקדש תיכף את מחשבתו. והוא אחד מיסודי היהדות והתקשרות האדם עם בוראו יישי - שעל האדם לתת תיכף בקומו משנתו חשיבות ללימוד תורה הק' ולקיום התורה, תן את החשיבות הראשונה, את הראשית תרומתך לתורה הק' ולעבודת ה', חטוף אותם לעצמך ולנשמתך טרם עשייתך כל דבר אחר. ראשית עריסותיכם תרימו תרומה לה', ואז כל היום יתנהל אצלך באופן אחר לגמרי.

(אוסף אמרים | תורה מאמר שיש')

ולא תתורו

כמו שאנו צריכים מסירות נפש על עבודה זרה ומינות, כן גם על שמירת הברית, כי הרי שניהם נלמדים מפסוק אחד "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לו) ודרשו חז"ל (בבב"א יב): "לבבכם" זו מינות ו"עיניכם" זה הרחוק עבירה. וכמו שעל מינות צריך מסירות נפש ממש, ומדריגת המוסר נפשו להשי"ת אין למעלה ממנו, כמובא בגמרא (בבא בתרא ז'): "הרוגי לוד אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם", כי אין למעלה ממי שמוכן בפועל ממש להתרוג עצמו להשי"ת - כמו כן צריך להיות מוכן למסור הנפש, כן על פגם הברית.

וכאן אין דורשים מיתה ממש, אלא להניח את התאוות בצד, שלא יאהב את עצמו כל כך, אלא ינהג בתאוותיו במסירות נפש, כלומר להרוג את תאוותיו למען השי"ת, והיא ההכנה הראויה לקבל את החיים הטובים של קדושה, את החיות להרגיש את בורא העולם. כי כל מה שמתקדשים ומטהרים ומדוככים יותר כן מרגישים יותר את השי"ת.

(אוסף אמרים - אמונה ותפילה מאמר ח')

אשרינו אפילו
שאין אנו מרגישים

מתוך שיחת חיווק לחבורה מיישבת מיד | שלח תשפ"ד

שאבי התאמץ אצלי ללמוד עימי חמשה חומשי תורה עם רש"י על סמך אותה הקבלה שהיתה לו.

הענין של סיפורי צדיקים מחזק את האמונה, זה מחזק את גדולת הצדיקים ומחזיר אמונת צדיקים בילדים. אשר על כל מצוה לקנות ספרים שכתוב בהם עובדות וסיפורי אמיתיים של צדיקים, לספרם בשבת בשולחן באופן שהילדים יבינו, שהילדים ישמעו שהיה כזה צדיק וכזה צדיק, זה היה מתמיד בתורה, זה התפלל בטוה, זה היה בעל חסד וכו', כשהילדים יודעים את זה אזי הם מקבלים חשק להיות כמותם.

כל יהודי שיש לו אידישע נשמה, כשהוא שומע דבר טוב אז הוא רוצה גם להיות כך, כך מחנכים את הילדים באופן טוב, בנעימות.

ה יעזור שאכן נדע שעלינו נפלה חובת היום, ללמוד כל שבוע הפרשה חומש עם רש"י כמו שצריך, לספר לילדים המעשיות שבתורתנו הקדושה, וכן ללמוד לימודים קלים שקל ללמוד מהם הרבה, משניות, חומש עם רש"י, שיש בהם עיקר תורתנו הקדושה. יש להיזהר שלימוד הפלפולים לא ייקחו לנו את הדברים הפשוטים מאוד.

ה יעזור שנעשה את כל הפעולות שצריכים, למען שמו יתברך, כפי מה שאפשר וכפי מה שצריך, הכל למען שמו יתברך. להתנהג לבד כמו שצריך ולדבר עם חברים, ולהאיר בילדים את האמונה הקדושה, את קבלת התורה. אז היא זכותנו לעולם עד ולנצח נצחים.

עלינו להיות בשמחה, אנחנו היחידים בעולם היודעים את האמת הזכה והבוררה, תורת משה. כמה אנשים יש היום שיודעים מהאמת הזו, הרי אנחנו יודעים מה מותר לעשות, מה אסור לעשות, יודעים מה מותר לחשוב, מה אסור לחשוב. מיר האבן א גאט (יש לנו בורא) ואנחנו יודעים איך להתנהג.

אשרינו מה טוב חלקינו. אפילו שאין אנו מרגישים דיין (את גודל האשרינו) אבל להאמין צריכים עד אין סוף, להאמין בחשיבות שלנו.

עלינו נפלה חובת היום, שהרי אנו יודעים את האמת הברורה שנוצרו בעולם להמליכו ולייחדו, וכדי לפרסם את האמונה הקדושה בעולם. למסור לילדינו, לדור החדש את יסודי הדת של האמונה הקדושה ש"אין עוד מלבדו" שהכל מתנהג מבורא אחד, אותו צריך לעבוד ולו צריך לציית, וחוף מזה הרי הכל הבל הבלים ממש. הכל הוא זמני שמשמשים עם חלק קטן ממנו כדי שנוכל לחיות, שנוכל להמשיך להתקיים.

אבל יסוד היסודות ועיקר הכל הוא: קבלת התורה שקבלנו ממשה מסיני, שאנחנו היינו שם, כל נשמות ישראל היו שם וקבלנו את התורה בנעשה ונשמע, ועלינו נפלה חובת היום לעשות את התיקון האחרון, להחזיק מעמד מאוד חזק, לא להיכנע ליצר הרע שרוצה דוקא בסוף הימים לעקור את האמת רחמנא ליצלן.

עלינו מוטל גם להעביר לתלמידינו ולחברינו ולילדינו את יסודי הדת האמיתיים שה' הוא האלקים אין עוד מלבדו ושנתן לנו תורה אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, ושבעבור זה ירדנו לעולם ולא לשום דבר אחר, בלי שום ספק כלל.

טוב מאוד לספר לילדים עובדות מגדולי ישראל. כשהם שומעים שגדול בישראל התנהג בדבר זה כך וכך, ואף שהיה לו קשה - כל אחד במידה שלו, במידת החסד. במידת הרחמים, בלימוד התורה בהתמדה, בשמחת חיים. לשבח את יחידו הדורות שעובדים את ה' - על ידי זה נכנס בילדים חשק שהם רוצים גם להיות כך.

זו היא מצוה נפלאה שפועלת מאוד, לספר מעשיות מצדיקים, כשיודעים איך לספר מעשי צדיקים אז הן רוצה גם הוא להיות כמותם והוא עושה מה שהוא יכול כדי להגיע לזה, וזו היא המצוה הגדולה ביותר, למסור לילדינו שירצו לעבוד את השי"ת באמת ובלב שלם.

כמו כן ללמוד עם הילדים חומש עם פירש"י. אבי אמר לי שיש לו קבלה שאם לומדים עם ילד חמשה חומשי תורה עם פירש"י עד הבר מצוה, אז הוא לעולם לא יצא לתרבות רעה. ונדמה לי

ישׁוב הדעת!

דאמת אין שום יראה חוץ מלירא מהשי"ת ומהדר גאונו! ואילו היה מתפחד מהאריה לא היה ניצול ממנו.

וכלל גדול הוא שכלל שמאמינים יותר בעומק ובתמימות בהשי"ת, שהכל הוא ממנו ואין שום דבר מתנהג ונפעל בלתי השגחתו יתברך, זה בעצמו ממתיק את הדין! כי היראה חיצונה באה רק מפני שהאדם נרחק מהשי"ת, ומעוררים אותו על ידי יראה חיצונה, אך כאשר האדם נכנס שוב לאמונה, ומחזק את האמת שאין שום יראה מבלעדי יראתו יתברך, אוי זה בעצמו ממתיק את הדין!

היסוד למידות טובות - ישׁוב הדעת

ואכן רואים דבר מפליא. 'פרקי אבות' בנוי ומושתת ללמד את האדם במידות טובות, והכלל הראשון הוא "הוה מתונים בדין" - זיי געדולדיג! זהו הכלל והיסוד הראשון בדרכי המידות: ישׁוב הדעת! לגשת לכל דבר עם ישׁוב הדעת!

ואצל נח מצינו שכתוב (בראשית ו, ח) 'יָנַח מִצָּא חָן קְצִינֵי ה' ואמרו בוהדר חדש (דף כ"ו ע"א) - שמפני שהיה נוח בהלכות נוח בדיבורו ונוח במעשיו, על כן "מצא חן בעיני ה'!"

מי שאינו קפדן ממשך עליו השראת השכינה

ובספר המידות (ערך כעס את ו) אומר רביה"ק מפורש "הקדוש ברוך הוא אוהב למי שאינו כועס, ולמי שאינו מעמיד על מידותיו" - השי"ת אוהב מי שאינו קפדן! אם הוא 'אוחז' וסובר כך ועשו להיפך כנגד רצונו אינו נישט אויס וועלט!... השי"ת אוהב מי שהוא ותרן ואינו כעסן.

ולכן על אף שברורו של נח היו עוד כמה שהיו שומרי הברית, אפי"כ נכללו גם הם בתוך הגזירה, וכמו שאמרו חז"ל במדרש (בראשית רבה פ"א ע"א) "שכמו שישׁ זנות ועבודה זרה אין המשחית מבחין בין צדיק לרשע. אך לא כך נח שהוא "מצא חן" וניצול מהגזירה, ולמה מצא חן? כי הוא היה אדם נוח ושל, א רהיגער מענטש! לא כעסן! דיבר את דיבוריו ברוגע, התנהג במעשיו בשלוה, וכיון שהיה נוח בכל, זכה למצוא חן בעיני ה', כי אדם שאינו קפדן אלא הוא כסדר נוח במעשיו ופעולותיו, הוא ממשך עליו השראת השכינה!

ואיתא מהבעל שם טוב הק' ז"ע על הפסוק (שמות טו, ט) 'אָמַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶחָלַק שָׁלַל' שהם ראשי תיבות ה' אלפ"ן, ומרומז בוה שאם מאן דהוא רוצה להרע לך ואתה מתיירא, תדע את האמת א'רדוף א'שיג א'חלק - וזכור תזכור את אלופו של עולם! ובלי השי"ת אין הוא יכול לעשות לך מאומה!

וכאשר יודעים בבהירות שהכל הוא מהשי"ת, אוי אין האויב יכול להרע כלל, כי בוה כבר נמתק הדין! אך אם האדם אכן מתיירא מהאויב, כי הוא מדמה בדעתו כאילו יש לו איזה שהוא רשות לעשות משהו בלי השי"ת, או צריך אכן לירא ולהתפחד, אמנם כאשר יודעים נאמנה שהשי"ת מנהל ומנהיג הכל בהשגחה פרטית, או אין שום מקום לפחד ויראה חיצונה!

חסיד אחד מלפני
אלף שנים שנקלע
מול אריה אחד
באחת המדבריות,
וכאשר נשאל אחר
כך איך לא היה ירא
ממנו, נענה ואמר:
"בוש אני מבוראי!"
- אני בוש ונכלם
מהשי"ת להתפחד
ממשהו חוץ ממנו!

אני בוש ונכלם להתפחד ממשהו חוץ ממנו ית'!

היה פעם אחת שהייתי במצב דחוק ועת מיצר, והיה לבי ירא וחודר מאד מדבר מסויים, ובהשגחה פרטית פתחתי ספר שהיה לידי, והיה זה ספר 'חובות הלבבות', ומספר שם (שער אהבת ה' פרק ו) על חסיד אחד מלפני אלף שנים שנקלע מול אריה אחד באחת המדבריות, וכאשר נשאל אחר כך איך לא היה ירא ממנו, נענה ואמר: "בוש אני מבוראי!" - אני בוש ונכלם מהשי"ת להתפחד ממהו חוץ ממנו! כי שיער בעצמו, שכאשר יעלה לעולם העליון יתמהו לפניו; וכי היית ירא מהשי"ת ומהאריה? בושה וחורפה! לפני השי"ת אתה ירא - אך מפני אריה... על כן הוא היה ירא ובוש לירא מהאריה! הרי כל היום הוא חושב מיראת השם ומה לו להתיירא משום דבר חוץ ממנו!

וגלל כן הוא באמת ניצל מהאריה, כי אליבא

יוצאים כל כך הרבה טעותים ומכשולים...

אילו היה האדם מתנהג בכל פעולותיו בישׁוב הדעת היה ניצול ממכשולים רבים בגשמיות וברוחניות! כי רוב המכשולים שיש לאדם באים עליו מפני שהוא חי בלי ישׁוב הדעת! יוצאים כל כך הרבה טעותים ומכשולים כי לא ניגשים לכל דבר עם ישׁוב הדעת! והשראת השכינה תלוי בוה, כי אין השראת השכינה בלי ישׁוב הדעת!

השראת השכינה ואור פני ה' ע"י ישׁוב הדעת

מובא בשם המגיד ז"ע על הפסוק (תהלים ל, ח) 'הַסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ הַיְיָי נְבִהָלִי' - שהוא כאשר יש הסתרת פנים, האדם מבולבול בדעתו, או הוא נבהל ואין לו ישׁוב הדעת. אמנם כאשר נתגלה ההארת פנים מהשי"ת או מרגיש האדם ישׁוב הדעת ושלות הנפש. אמנם מאידך כאשר השי"ת בעורו והאדם מתגבר ומחזיק עצמו בחוקה בישׁוב הדעת, ועוסק בישׁוב הדעת, או ביכלתו להמשיך על עצמו אור הפנים מהשי"ת, כי "הבא ליטרה מסייעין לו" (יומא ל"ט ע"א). והוה עבודת האדם, להמשיך השראת השכינה ואור הפנים על ידי ישׁוב הדעת.

הגה"ח רבי גדליה קעניג עליו השלום דיבר פעם בארוכה שכל הפגמים שבעולם כולם נגרמו על ידי דחיקת השעה - בלי ישׁוב הדעת. [האמת שלא היה לי זמן לשמוע כל הענין, כי אם כן הייתי עומד שם שתי שעות!] הוא הסביר באורך על חטא עץ הדעת וכמו כן מכירת יוסף וכי הכל היה ענין של דחיקת השעה - בלי ישׁוב הדעת, דאס איז דער שורש פון אלעם! ואף רואים בפרשת בחוקת בענין התוכחה שהקללה הראשונה היא 'וְהַפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּקִלְוֵי' (ויקרא כו, טו) חס ושלום, כי הבהלה היא הכנה לכל הפורעניות ה"י.

ישׁוב הדעת הוא הכנה לכל הישועות!

וזה לעומת זה, ישׁוב הדעת הוא ההכנה לכל הישועות! לא להתבלבל! נישט זיך פארטומלען! רביה"ק אומר בספר המידות (ערך אמונה חלק ב) את ט"ו) "על ידי אמונה נתיישב הדעת!" כאשר יש אמונה השכל מיושב - הכל הוא מהשי"ת, לא מתבלבלים ולא מתייראים משום ענין, כי בלי השי"ת אי אפשר לפעול ולעזות שום דבר בעולם.

משיב דבר

מכתבים ממו"ר בעניני רהזמן

לצעוק תמיד "פתחו לי" זה השער

עדין אנו אחוים בך ומשתוקקים לעבודתך בכלות הנפש" (כי אפילו מלאכים, כשירדו לזה העולם יצאו לתרבות רעה), והכח הזה של "זיך דראפען אויף די גלאטע ווענט" (לטפס על הקירות החלקים, כלומר לפעול למעלה מהכוחות הרגילים) ולא להכנע אל הסטרא אחרא, נמצא רק בנו, נשמות ישראל.

ומהצער ומהמרירות הווי שיש לנו מזה, כאשר החושך והתאוות מכסה ארץ, ועל כל דבר שבקדושה מתגבר הבעל-דבר לחטוף אותו מידינו, כמוכבא מהאר"י הקי שכך הוא בעקבתא דמשיחא (שמעתי מאבי מורי שליט"א) צריכים להאמין שמהצער הזה עולה נחת-רוח לפניו יתברך, שעבור זה כדאי לו כל הבריאה, כדוגמא מה שאמר רבינו הקי לאחד שהיה לו צער מבלבולי אמונה.

ומוכבא בליקוטים שבסוף נועם אלימלך על הפסוק "פתחו לי שערי צדק" (תהלים קיח, ט) שלהתאחו בהשי"ת ולצעוק תמיד "פתחו לי" - זה השער להי! היינו לצעוק תמיד "פתחו לי, ועי"ז ממליכין אותו ית' אפילו על תתאין, לגלות כי "ומלכותו בכל משלה" (תהלים קג, ט), כמוכבא בליקוטי מוהר"ן תינא סי' פב לשון מתיקוני זהר, וזה בחי' חיריק, כמו שכתוב בתיקוני' (תיקוני דף כה), ובחיריק לאנתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין.

ויהי רצון שנוכה להמליכו ולייחדו על רמ"ח אברינו וש"ס גידינו, ולעבדו בתורתו ובתפילתו ובתרי"ג מצוותיו, אנו וזרעינו וכל ישראל, ונוכה בקרוב לביאת גואל צדק ולהרמת קרן מלכותו, ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה.

הדו"ש וטובתו והצלחתו בגוף ונפש כאוות נפש

יעקב מאיר בן הי' דינה שכטער

לכבוד ידי"ג הותיק וחסיד הרה"צ ר' שמשון שליט"א ושלמיה ישגא לחדא.

ראשית הנני מודה לך מאד על התמיכה החשובה... תודה רבה מקרב לב, כי היוקר מאמיר ועולה כאן מיום ליום. ויהי רצון שתהא משכורתך שלמה מאת ה' לחיות בנועים ה' ולבקר בהיכליו, ס"ת 'תרומה' (כמי' בלקרימ ח"ב סי' עא) שמרמו על צדקה לארץ ישראל, שמוה נעשה כלי לקבל את השפעת נועם העליון. ועיקר נועם העליון הוא, שיתגלה כבוד מלכותו ית' עלינו ועל העולם ועל העולמות כולם בתכלית השליטות, להמליכו ולייחדו.

והגם שארץ ישראל היא היום תחת יד הסט"א, כמוכבא בלקו"מ סי' נ"ה, אבל צריכים להאמין באמונה שלימה שהתיקונים נעשים, ו"כל מצותיך אמונה" (תהלים קיט, טו).

ראיתי פעם על המדרש שהבית המקדש נקרא צוואר, והוא מהפסוק "כמגדל דויד צווארך" (שה"ש ד, ד) - כי כמו שהצוואר מקשר את הגוף והראש, כן כל הקשר של העולם הזה עם העולמות העליונים הוא ע"י הבית המקדש דייקא, ואם שזה בתכלית ההסתרה, כל"שכך כהיום הזה בתוקף החושך הקודם לאור, צריכים להאמין שהתיקוני' נעשים, "וסלקינן ואפינן ובשלינן, וכד חם גביה איתהפך", כמוכבא בסי' ב' בלקו"מ, עד שיתגלה 'ויהי בהיכל קדשו' (תבוקו ב, ט) [...]

ובסוד קדושת ישראל נמצאת נקודה מה שאין נמצאת בשום בריה שבעולם, והיא היכולת להיות בתוך תוקף החושך ובתכלית ההסתרה, ואעפ"כ להתאחו בהשי"ת ולהשתוקק אליו ולעשות רצונו, כמו שכתב מוהר"ג בתפילה ללי"ג בעומר (לקו"ת תפילה מה): "אפלו בתקף ההסתרה שבתוך ההסתרה וכי

סיפורים ולקיהם מאת מו"ר שליט"א

נפשות חסידי

ניצוץ קודש ממאמרי ומכתבי מורינו שליט"א

ניצוץ אחד!

"תראה, הלא בין כך הנך הולך בטל ואינך עושה מאומה, בחר לך ביה"כ" או ביהמ"ד וקבע את עצמך באחד מפניותיו ועסוק שם באמירת תהלים יומם ולילה". שאל אותו הבחור: "וכי מה יועיל לי אמירת תהלים, הלא בין כך אין לי אמונה"? ענה ר' אברהם ואמר לו: "אעפ"כ, מה יש לך להפסיד".

הפטיר הבחור ואמר לי, שבסופו של דבר אכן קבל את עצתו של ר' אברהם ועסק באמירת תהלים בכל זמנו הפנוי ביום ובלילה. אין הוא יודע להסביר איך, אך לאחר תקופה קצרה השתחרר לגמרי ממחשבותיו והיה זה אצלו בגדר נס ממש - בסופו של דבר זכה להנשא והקים בית נאמן בישראל.

בימי חרותי סיפר לי חבר, שביום מן הימים נתקף באיזה בלבול מחשבה באמונה (מחשבה כפייתית). עד שהרגיש שדעתו נטרפת עליו. בצר לו השיח את לבו בפני המשיגה בישיבה בה למד, הלה שלא הצליח לסייע בעדו הציע לו לפנות לרבי גדליה קעניג זצ"ל.

רבי גדליה שמע את סיפורו ופנה עמו להגה"צ רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל. הבחור שח לפניו את אשר בלבבו וספר לו שזה למעלה משנתיים אשר הוא סובל, והוא כבר מיואש כ"כ עד שכבר אינו מאמין שהשי"ת יכול לעזור לו ולחלצו מן המיצר בו הוא שרוי.

ר' אברהם שראה שהסברים לא יועילו במצב שכזה, פנה אליו בחום ואמר לו:

תרופה לחוסר אמונה

אילו לא היינו פוגמים הדיבור בלשה"ר ודברים בטלים בביהכ"נ - היה בכוחנו לפעול עמו פלאות גם בימינו

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישוראל קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אודח מישור לדינו ממונות ואישות

יחיד", "לחינוך קרבן ציבור דקטרת" (דגם זה להשלים בחנוכה באה- מינון הקרבין על המזבח, כדלעיל רמב"ן) מזה הביא הרמב"ן ראי' עצומה, דל"ה נסכים "בקרבת ציבור" בימות המדבר (דאל"כ, איפה החינוך "בנסכים דציבור"-בנשיאים שהביאו "כל מינון הקרבין, לחינוך קרבנות ציבור", כגיל "בחינוך הקטורות") ולחדד הדברים ביתר שאת ז"ל, דאי לאו דיבור ראשון דרמב"ן (דוק "בתמיד" היו נסכין קרבין במדבר, בציבור) א"א להביא ראי' מנסכים דנשיאים (ר"ל, דממה שלא הביאו נשיאים נסכים בחינוך המשכן, הרי זה ראייה דלא היה "נסכים קרבין בכל קרבנות ציבור, בימות המדבר") דאפ"ל דכבר חינוכו את המזבח בנסכי ציבור, ה"י זה בעולת התמיד של ר"ח ניסן, ולמ"ל חינוך הנשיאים בזה, ששלמה מה שהנשיאים הביאו חטאת ועולה ושלמים, אף שגם זה ה"י בקרבנות יום השמיני-ככתוב שם בפרשת שמיני בריש הפרשה, אין מזה קושיא, כי הנשיאים רצו לחנך המזבח, גם בקרבנות חטאת עולה ושלמים "דיחיד" אמנם נסכי ציבור דהיו קרבין במדבר, וכבר יש כאן נסכי התמיד "ביום זה דר"ח ניסן-ואילך, במה עדיף נסכי הנשיאים לחינוך, מנסכי ציבור ביום זה- דקרבן התמיד, אמנם אחר דברי הרמב"ן, דנסכי תמיד ה"י רק "דינא דתמיד" גרידא (לא "נסכי קרבן ציבור", כדעת רש"י ותוס' קידושין-באת להלוק) לפי זה יקשה למה לא הביאו נשיאים גם נסכים לחנך המזבח "בנסכי קרבן ציבור", וע"כ מזה ראי', דאין קרבן ציבור נסכים בימות המדבר (כי אם "בקרבת תמיד") ידענו דיש לפלפל במש"כ כאן, תן לחכמים וכו'.

ג) בראשיתן של דברים, מוכרחים אנו להעתיק דברי הש"ס קידושין (ופי רש"י ותוס') כדי שיראה הקורא מה שלפניו היטב, ז"ל הש"ס קידושין ל"ז ע"ב, במאי קמיפלגי ר' ישמעאל ור' עקיבא, עיי"ש בסוגיא מקראות הגדרשות) בקירבו נסכים במדבר קא מיפלגי, ר' ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר, ור' עקיבא סבר קירבו נסכים במדבר, ופרש"י, במאי קמיפלגי וכו', ר' ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר, ואע"ג דכתיב במילואים וזה אשר תעשה על המזבח (שמות כ"ט, י"ח) וכתוב ביה נסכים בעולת התמיד, "בקרבת ציבור הוא דהו"י אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך, ור' עקיבא סבר קירבו נסכים, ליחיד במדבר משקרבו לרבים, הלכך על כרחך אי להטעיגה (קרא, דשם) נסכים לבמה גדולה לא איצטרין במת יחיד שהותרה בביתאן לגלגל כל י"ד בשה, ובא הכתוב להטעיגה נסכים, ע"כ דברי הגמרא ופרש"י, ועיי"ש בפרוש התוס' ד"ה לא קירבו שכתבו בזה"ל, לא קירבו נסכים במדבר, פי' עד שנתיישבו בארץ ישראל, משום דכתיב בהו מושבותיכם (במדבר ט"ז, ב) ואע"ג דכתיב גבי

קרבנות, אלא נראה לי, דאייתא בספרי (א"ה ראה לעיל העתקת הרמב"ן, אות ג') שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאת ארץ, "ממילא הוא הדין במנחות-שחדא דינא אית להו עם נסכים", אבל קרבנות הקירבו ג"כ במדבר, לזה דקדק הרב, שיקריבו "שם" בניו, ורצה לומר, בארץ ישראל (דברי דוד) ע"כ, מזה דעת הטורי זהב להדיא, "דמנחות ונסכים חד דינא אית להו", ובמדבר דלא קרבו נסכי יין, ה"ה למנחות דג"כ לא קרבו, ואכמ"ל יותר בזה, באנו רק להעיר דיוק העצום הלז, דמדברי הרמב"ן דידן גופא יוצא כדברי הנצי"ב, דמנחות שאני מנסכים, ואף דנסכים לא קרבו במדבר, מנחות שאני, וכמשנ"ת).

ב) יל"ד בהמשך דברי הרמב"ן, שהביא ראי' שלא הקריבו ישראל נסכים במדבר, "מנשיאים, דבחנוכה שלהם, לא הביאו נסכים" ע"כ (כדלעיל העתקה, אות ב') וצ"ב המשך הדברים בזה, דהרי קרבן הנשיאים, "קרבן יחיד הוא" (א"ה, ידענו כי י"א דקרבן נשיאי השבטים דינה כקרבן ציבור, ראה בזה בשו"ת חתם סופר חלק אורח חיים סי' ר"ח, ומש"כ בזה מור"ד הגאון המפלא, בלתי נשכח, מ"ה יוסף (מרדכי) וזייס זצלה"ה, מגיש בישיבה"ק טשעבין-בספרו אבן יהושע ריש פרשת בעללותך, אמנם אנו באנו לפשוטן של דברים, דקרבן נשיאים בחנוכת המזבח, "קרבן יחיד הוא", וכן הוא ברש"י (במדבר ז', י"ד) וכיון דהרמב"ן כבר נחית כעת, דאף "בקרבת ציבור" לא נתחייבו בנסכים בימות המדבר, כי אם ורק "בקרבת תמיד" (כמש"כ רמב"ן ראשית ותחלת דבריו, והביא ראי' לזה, כדלעיל העתקה אות א') למה להביא הרא"י כעת מקרבנות דחנוכת הנשיאים, "דהיחיד לא נתחייב בנסכים" (הרי כבר אנו עומדים בזה, דגם "קרבן ציבור" (לכד בקרבן תמיד) לא נתחייב בנסכים, ק"ו לקרבן יחיד) ראה ועיין בהערה זו ותראה שצריכה יישוב, עוד יל"ד במה דקאמר הרמב"ן בלשו"ק, הנשיאים "בחנוכה שלהם" ע"כ (וכג"ל לשוננו ז"ל) האם החנוכה "שלהם" היתה, הרי של המשכן-המזבח היתה, והלשון "חנוכה שלהם"-צ"ב, ידענו כי יש לדחות דיוק זה, אמנם גם יש מקום ליישבה בפנים מאירות, גם קשה לי (לעצמי) דהרי קרבנות נשיאים היתה בהם מהוראת שעה, די והותר, ע"ע ברש"י בפרשת נשיאים דשם (במדבר ז', י"ד) והכי אפשר להביא ראי' מהוראת שעה-אדעלמא, אמנם הרמב"ן לשיטתו אויל, ז"ל הרמב"ן בסוף פרשת נשא (במדבר ז', י"ג) חנכו הנשיאים את המזבח, "בכל המינון הקרבים עליו", על כן הביאו מנחה וקטורת ועולה וחטאת ושלמים, והקטרת והחטאת הוראת שעה, שאינם באים בנדבה, אבל להשלים בחנוכה כל הקרבנות, נעשה כן, כי אין ישראל מקריבים, זולתי אלו הקרבנות בלבד וכו' עיי"ש, מבורא מדבריו ז"ל, כי קרבנות אלו דנשיאים, היתה זאת, משום "חינוך כל הקרבנות הקריבין, כולן" (א"ש בזה דיוק הג"ל ברמב"ן דידן, הנשיאים "בחנוכה-שלהם", דייקא, ודוק) לפי"ז תקשי, למה לא הביאו נשיאים גם "נסכים הקריבין", כחינוך "לקרבן ציבור", דוגמא שהביאו נשיאים לחנוכה, "קטורת"-

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהים כי תבאו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נוטף לכם, ועשיתם אשה לה' עולה או זבח לפלא נדר או כנדבה או כמעריכם וכו', והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה סלת עשורון, ויין לנסך וכו' (במדבר ט"ז, א-ד).

וכתב על זה הרמב"ן, וז"ל "באה"ד, (א) והנה צוה בנסכים בארץ, בעשותם עולות וזבחים, כי במדבר לא נתחייבו בנסכים, "לכד בתמידי", שנאמר בו (שמות כ"ט, ז) ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד, כי שם נאמר (שם, פסוק מ"ב) פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם (ב) וכן הנשיאים בחנוכה שלהם, לא הביאו נסכים (ג) ורבותינו נחלקו בזה, מהם שאמרו בספרי (שלה ט"ז, א) בא הכתוב למלמד, שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאתם לארץ ואילך וכו', ומהם שאמרו שלא נתחייב היחיד בנסכים אלא מביאת ארץ ואילך, ע"פ מדברי הרמב"ן ז"ל.

א) לראשונה, הערה קטנה, ולפי זכרוני כבר כתבנו בזה פעם, ה"ה דברי הנצי"ב בהעמק דבר (במדבר ז', ט"ו) שהקשה על דברי הרמב"ן (דלעיל, העתקה אות ב') שהביא ראי' דלא קרבו נסכים במדבר, ממה דנשיאים בחנוכה שלהם לא הביאו נסכים, ע"כ, הלא מקרא מלא דבר הכתוב בהנשיאים כולן, קרבנו קצרת כסף אחת וכו' מזרק אחד כסף וכו' שניהם מלאים סולת כלולה בשמן למנחה" (וכן לבסוף, בסכום הכולל-כתוב קרא, במדבר ז' פ"ז, כל הבקר לעולה שנים עשר וכו' וזמנחתם, עיי"ש) והמפורש מזה, דהנשיאים הביאו גם נסכים (נסכים כולל שניהם, בין מנחה, ובין יין לנסך, כמבורא קראי בפרשה כאן-במדבר ט"ז ד"ה) וכתב שם בהעמק דבר לחלק, בין מנחות (דבני הקרבה נינהו) ליין, ואף דלא הביאו "נסכי יין" כל ימות המדבר, הרי "המנחה" דנסכים, הביאו, עיי"ש, וילה"ע דמדברי הרמב"ן גופא (הג"ל, העתקה אות ב) יש להוכיח כן, וממה דהביא לרא"י דקרבן תמיד הביאו נסכים, מקרא דפרשת תצוה שם, ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד (שמות כ"ט, מ"ב) ע"כ, ולמה לא הביא הרמב"ן ראי' "מרישא" דהך קרא זה, דכתיב ב"י קדום, "ועשורון סלת בלול בשמן כתיב רבע ההין" (דוק אח"כ כתיב) ונסך רביעית ההין יין, עיי"ש תראה דכן הוא לשון הקרא (ותקשי, מדוע הביא הרמב"ן ראי' לדבריו רק "פסופא דקרא") וע"כ לומר, דכל דיון רמב"ן בכאן, על "נסך ההין" אם קרבה במדבר, אבל מנחות-דנסכים שאני, דבני הקרבה נינהו, ואף בימות המדבר הקריבוהו לכו"ע, וכמש"כ העמק דבר (אמנם כבר הערנו ג"כ, כי מצינו לחד מקמאי דלא ס"ל כן, ה"ה רבינו הטורי זהב בספרו דברי דוד על התורה, על הקרא בפרשת לך, ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא-ל עליון (בראשית י"ד, י"ח) ופרש"י על זה, ומודש אגדה, רמו לו (מלכי צדק, לאברהם) על המנחות ועל הנסכים שיקריבו שם בניו ע"כ, וכתב על זה השפתי חכמים אות א, יש מקמש, למה לא הוציא לו גם בשר, לרמוז על שם שיקרבו

זואים וזה אשר תעשה על המזבח כ"ט, וכתיב בהו נסכים בעולת תמיד, (בקרבו ציבור הוא דהואי, עיי"ש עוד, העתקנו דברי רש"י ותוס' שכתבו שניהם מפורשות (והתוס' לא העתיקו בזה פרש"י ז"ל, כי אם מדרגשיהו כתבו כן) כי נסכים תמיד קרבה במדבר לכולי עלמא, בין לר' ישמעאל ובין לר' עקיבא, וטעם בזה הדבר, מר' דתמיד, קרבן ציבור הואי" (כנ"ל פרש"י ותוס' ברור מילולית) ולפי זה היה והוא הטעם, וגם בכל "קרבן ציבור" הי"ל נסכים במדבר, דמ"ש קרבן ציבור תמיד-דנתחייב בנסכים, משאר קרבן ציבור (עוה"פ, שלשט רש"י ותוס' קידושין שהבאנו, קיימינו, בקרבן תמיד נתיחייב בנסכים במדבר, "קרבן ציבור הואי", וכמשנת) אמנם הרמב"ן כאן (לעיל העתקה, אות א) שיטה אחרת לו, דהא דקרבנו נסכים במדבר בקרבן תמיד לכו"ל בין לר' ישמעאל ובין לר' עקיבא, דלעיל) ה' זה רק "בקרבן תמיד", וכלשו"ק בריש דבריו ז"ל, "לבד בתמיד" (ראה לעיל העתקה אות א) וצ"ב למה נטה הרמב"ן מפי' התוס', ולומר דרק בתמיד היתה נסכים ולא בכל קרבן ציבור, למה נחלק במצות נסכים במדבר, בין קרבן תמיד לשאר קרבן ציבור.

(ה) וי"ל דהרמב"ן לשיטתו אזיל, ה"ה דברי הרמב"ן בפרשת בעולותך (הבאנו בגליון שבוע שעברה) ונתתיק לשונו עוד הפעם (במדבר ח', ה') אחר שנמנו בכורות והלויים, ונצטוו הלויים בעבודתם ובשמירתם, ונתן להם העגלות וכו' ובה צוות במצוות הלויים, שיתחילו לעבוד, והוצרך לטהר אותם ולכפר עליהם ע"כ, וזה יוצא ברור דעת הרמב"ן ז"ל, דלא כמנה רבותינו בש"ס במסכת גיטין ס' ע"א, דקאמר שם, דשמונה פרשיות נאמרו "בו ביום-דראש חודש ניסן", והאחד מהם פרשת לויים, ופרש"י פרשת לויים, הוצרכה "לבו ביום" (ד"ר"ח ניסן) שנוקד לשיר עוד, ולכאורה מוכרח כדברי הש"ס אלו, אחרי דכ"א כבר הווקדו הלויים "ביום ר"ח ניסן", לשיר, ובגליון הקדום כתבנו בזה דרך אחד ביישוב שיטת הרמב"ן, וכעת נ"ל יותר ברוחא, ומקדם נקדים מה שאמר לנו לפני כמה שנים חכם אחד, ד"ל דהרמב"ן לשיטתו אזיל בכל מקום התורה כסדרה נאמרה (כדלהלן) רמב"ן ריש פרשת קרח, ועוד ועוד) וכיון דמצות השיר בתורה בפרשת קרח היא כתובה, ובצ"א, ועבד הלוי הוא (במדבר י"ח, כ"א) עיי"ש, ובהניוך מצוה שצ"ד דהוה מצות השירה (וראה ש"ס ערכין י"א ע"א, עוד לימודים) לפי"ז י"ל לדעת הרמב"ן עדיין לא נצטוו הלויים במצות השיר, עד לשם-מקום ציווי היא, והי' זה מאוחר לחודש ניסן דשנה שניה דיצ"מ-הקמת המשכן, עכ"ד, אגידה, דע"ד הרמב"ן ה"א אפשר לומר כן, אמנם לא במקום הזה, אפרש דבריי, כתיב קרא בפרשת בעולותך (במדבר ח', כ"ד-כ"ה) זאת אשר ללויים מן חמש ועשרים שנה ומעלה יבא לצבא צבא וכו', ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבוד עוד, ופרש"י, ולא יעבוד עוד, עבודת משא עותק, אבל חוור יהוד לבגילת שערים, ולשיר, ולטעון עגלות, וזהו ושרת את אחיו (במדבר ח', כ"ז) עם אחוהו, כתרגומו ע"כ, ורבינו הרמב"ן כתב על זה (אחר שהביא דברי רש"י אלו, דלש"ר אין הלויים נפסלים בשנים) אמ"ל בספרי (בעולותך, ס"א) לא אמרו אלא מגיד שחזור לבגילת שערים ולעבודת בני גרשון וכו' (עיי"ש כל קושיות הרמב"ן, ואכמ"ל בזה) וסיים הרמב"ן דבריו, בזה"ל, אלא כיון שהיו פקודתם (דבני קהת) במשא הארון, מבן שלשים ועד בן חמשים, לא היו

ממנין אותם לשירה, "שהוא עיקר עבודה של לויים", אלא בראויים למשא, שכל הממונים בשיר, ראויים בעבודת כולם וכו' עיי"ש, מבואר מדברי רמב"ן אלו, דקרא ליה לעבודת השיר דלויים, "עיקר עבודה של לויים", לפי"ז לא מסתבר כלל, דהלויים שנמנו כעת בר"ח אייר לעבודתם, לא נצטוו "בעיקר עבודתם-עבודת השיר", כי אם במה שאינו עיקר, עכ"פ לדידי ודאי נראה כמש"כ.

(ו) אמנם י"ל בדרך אחר קצת, דלפי דברי הרמב"ן הנ"ל בפרשת בעולותך, (אות הקדום) דהלויים לא הוכשרו לשירה-כי אם מבן שלשים ועד בן חמשים (והולק בזה על פירש"י, בקרא, "ולא יעבוד עוד", לפי"ד הרמב"ן הרי זה קאי גם על עבודת השירה, וכמשנת) לפי זה י"ל, דכל שעדיין לא נמנו הלויים מבן שלשים ועד בן חמשים (ובר"ח אייר", דאז נמנו הלויים, כדכתיב בפרשת במדבר בראשיתה, באחד לחודש השני וכו' וכו', ואח"כ מניית הלויים היתה, וזה התקיימה לא קדום מר"ח אייר-עכ"פ, וד"ק) ודאי דלא נצטוו הלויים לשירה עדיין "בר"ח ניסן-הקמת המשכן", דודאי לא הוכשרו "כל הלויים" לשירה-בר"ח ניסן, וחושה אח"כ, בראש חודש אייר, נפסלו אלו שהיו יותר מבן חמשים- ופחות מבן שלשים, באופן, דהי' כאן לויים ששימשו רק חודש אחד לעבודת השירה, ונפסלו מעבודתם מיד לאחמ"כ, ודאי דזה אינו, וכיון שכן שעדיין לא היה להם הציווי דשירה (עד ר"ח אייר, שנמנו אז מבן שלשים עד בן חמשים, כדלעיל) א"ש קושייתנו על דעת הרמב"ן (אות הקדום) מה עשו הלויים בחודש ניסן ראשון-דעדיין לא הוה עליהם מי חטאת, בעבודת השירה (בקרבנות ציבור, דכל חודש ניסן) דזה ל"ק, כיון דעדיין לא נצטוו, בשבב דא שירתא, עד שנמנו הלויים בחודש אייר אחר כך, ומבן שלשים עד בן חמשים שנה, לדעת רבינו הרמב"ן, וד"ק.

(ז) כן הי' נראה, אמנם הדבר כמו זר נחשב, דלא הי' שירה בעבודת קרבנות ציבור, "כל חודש ניסן ראשון דהקמת המשכן-לדעת הרמב"ן", אחרי דהשיר מעבודת הקרבן הוא, י"א דהשיר מעכב את הקרבן, כדעת ר' מאיר בש"ס ערכין י"א ע"א (ונקט כן הרמב"ן בספר המצות שורש א', הביאו בספר חתומים ל"ב (אורח חיים, ס' ל"ו) ואף לדעת חכמים ורובם, עיקרם על ר"מ, ג"כ השיר "מדיני הקרבן", רק דאינו מעכב להקרבן (ראה בש"ס ערכין שם, דאף לדעת רבנן דאין השיר מעכב הקרבן, עכ"ז בעי שתיאה השירה ביום-כ"כפרה" דג"כ ביום הוא, קשה להאריך ולהעתיק הכל, וע"ז בש"ס אבני נזר חלק אורח חיים ס"ו כ"ו בעני"ז) אם שיר חובב קרבן-או חובב בפ"ע היא עיי"ש, ציון זה שמעתי פעם, מלחבר"ח, מורי הגאון ומה"ר ברוך שמעון שניאוורצקי זצ"ל, ראש ישיבת טשעבין בעיר ברכת שמעון, הילולא בשבוע הבאה, כ"ה סיון, תנצ"ח) הכי התחילו עבודת קרבנות המשכן, "בחסורי מחסרא", בחשבי הרבה בה"ל, ואחרי זמנים טובא, עלה לנו רעיון נפלא בס"ד, בהאי ענינא, נעתיק בזה מקורות הדברים בקיצור נמרץ (לא הלאות על הקורא) בספר קרית ספר להמב"ט (הלכות כלי המקדש-פרק ג', מצוה ק"ט) אחר שהביא סוגיית הש"ס בערכין י"א ע"א, מסיק שם, וז"ל, ולכך נראה, "דשירה לא הויא מדאורייתא", אלא בזמן חצוצרות, "שהוא במועדים ובראשי חדשים", דעולותיכם (ר"ל קרא-בפרשת בעולותך, ביום שמתחכם ובמועדים ובראשי חדשים) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, במדבר י"ו, דומיא דשלמי עצרת "שהוא מועד" עיי"ש (בקיצור, בש"ס ערכין י"א ע"א יוצא עיי"ש במב"ט) דמצות חצוצרות ושירה כחוד אוליבן,

ומצות חצוצרות "רק במועדים ור"ח", הי' "מצות השיר מן התורה", ליכא, כי אם "במועדים ור"ח", כן הוא מסקנת הרב קרית ספר בדעת הרמב"ם, וראה עוד להלן) מבואר מזה, "דמן התורה" ליכא "מצות שירה", אך ורק "במועדים וראשי חדשים", ולפי זה, חצוצרות-גם שיר בקרבן תמיד בכל יום (לא מועד ושבת, ור"ח) ג"כ לאו דאורייתא היא, כי אם "מדרבנן" (ידוע דההניוך חולק על זה, ראה חינוך מצוה שפ"ד-ובמנ"ס שם אות ז, וכ"כ דאכמ"ל).

נקדים עוד דברי הש"ס בערכין הנ"ל הידועים בעיקרן, א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, מגין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר וכו', מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין עיי"ש, ואיפסקא כן ברמב"ם פרק ג' מכלי המקדש הלכה ב' / ואין חולק בדבר, כעת נחזי אמן, אחרי הנ"ל אימורין (דאין אומרים שירה אלא על היין, ודברי המב"ט הנ"ל דליכא דין שירה "מדאורייתא", אם "במועדים ור"ח" אחרי כל זאת, אם לא קרבו נסכים במדבר, לא הי' מצות שירה במדבר כלל (כי במוספי ר"ח שבת ור"ח, לא קרבו נסכים, דלא קרבו נסכים במדבר אף בקרבן ציבור-כנ"ל דעת הרמב"ן, העתקה אות א) ובנסכי תמיד דהוי אף במדבר (לדעת רמב"ן, ג"כ בהעתקה אות א) דהיינו בקרבן תמיד דכל יום, ליכא מצות שירה מן התורה, לדעת המב"ט שהבאנו, ובוזה אין כל קושיא על הרמב"ן (דס"ל דפרשת הלויים נאמרה בר"ח אייר, ראה לעיל אות ה) "שירה בלויים מר"ח בניסן עד ר"ח אייר- שנה ראשונה דהקמת המשכן, היאך", ד"ל דס"ל דלא היתה מצות שירה "לא ימות המדבר" כלל, דב"ק צ"ל "ה נסכים לשיטתו ז"ל-ובקרבן תמיד אין מצות שירה מן התורה כנ"ל, אלא דרש"י במסכת גיטין ס' ע"א, דכתב שם דהווקדו לשיר באחד בניסן (כדלעיל, אות ה) אזיל לשיטתו במסכת קידושין (וכן הוא דעת התוס' ג"כ, הבאנו דבריהם באות ז) דבכל קרבן ציבור הי' נסכים, לפי זה הי' מצות שירה "בעולת ר"ח" שקרבה בר"ח ניסן (ובמוספי שבת בנתיים", וכן כל ימות המדבר-במועדים ור"ח-אם קרבו מוספין במדבר, ראה רמב"ן (ויקרא כ"ג, ח')) וצ"כ דנשהרו וכבר נאמרה להם פרשת קח הלויים-בראש חודש ניסן דהקמת המשכן, וזה באמת יישוב נפלא לדברי הרמב"ן דידן בפרשת בעולותך (כדלעיל, ה) דפרשת הלויים "בר"ח אייר" נאמרה, איך קיימו ברכת השיר בחודש ניסן שעברה, ד"ל דבאמת לא היתה כאן מצות שירה כלל, במדבר, עיינו, והדברים ישאו פירות ופירי פירות, בעזהש"ת (וכמוכן דלפי"ז א"ש מה שהערנו לעיל אות ד', על מה נטה הרמב"ן לומר, דרק בקרבן "תמיד" קרבו נסכים במדבר, לא בשאר קרבן ציבור, דזה א"ש, דהרמב"ן לשיטתו דפרשת הלויים נאמרה רק בחודש אייר, הוכרח לומר כן, דאל"כ תקשי "קרבנות ציבור שקרבו מר"ח ניסן ואילך", נסכים דידהו, "במה שריב"ן, וד"ק, קצרונו קצת).

בשבוע שעברה כתבנו בגליון, להקשות, מנא ידעי הנשיאים להביא עגלות "לנשיאת המשכן", כבר בר"ח ניסן-הקמת המשכן, לא קודם חטא המרגלים מוכנין היו ישראל להנס לארץ, תומ"מ (מגבולת בקרא, ריש פרשת יברים) ראה מה שהבאנו בזה מרבינו הרמב"ן ז"ל (אין החוצרך לכפלו) הראני בזה ידי"ג מאז, הרה"ג מו"ה יהושע חיים רובין שליט"א, ממ"מ ישיבת אהל תורה פה ב"פ, כי כבר נגע בנקודה זו, ב"ק מין אדמור"י מסאטמאר זצוק"ל בפנינו נשא, באריכות, אגיד בזה משכנן לבי, כי פרשת כתבי הנ"ל, החבתי לו ולעצמי, כפי רעיון זה לא המתינה עלי, ובטח כבר זכו בזה דורות הקודמים, וכעת שהרב הנ"ל הראה לי כן, תשוח"ח לו.

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסארפער שליט"א
מגדולי פסקי דרד"ע ובעל שו"ת היכל הוראה • זי"ע • אינד דרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון קנו * פרשת שלח תשפ"ו

בין כותלי ההיכל

על דבר מה שבא רופא מומחה להיכל הוראה שמטפל בחולי סכרת והוא אומר להם שהם צריכים לבדוק את הסוכר לעתים תכופות, בדיקת הסוכר נעשית במכשיר ביתי באמצעות מחט קטנה שנועצים באצבע וטיפת הדם שיוצאת מניחים אותה על מקל בדיקה שעל ידה רואה החולה מה היא רמת הסוכר של החולה.

ועתה בא ושאל את מורינו הגאב"ד שליט"א היות והרבה מטופלים חדשים לאחר ששומעים צריך לעשות את הבדיקה הרבה פעמים ביום מעיקה עליהם המחשבה שבכל פעם שיעשו בדיקה יצטרכו ליטול ידים כמו שאמרו חז"ל בגמ' פסחים (ק"ב א) וכן נפסק להלכה בשו"ע או"ח (סי' ד ס"ט) שהמק"ז דם מן הכתפים צריך ליטול ידיו ושואל הרופא היות יש הרבה שמחשבה זו מונעת אותם מלבצע ליטול ידים בכל פעם עליהם הטורח הסוכר בדמו. ושואל היות ובדיקה זו אינה מן הכתפים וגם אין מוציאים אלא טיפת דם אולי אפשר להקל להם.

ואמר לו מורינו הגאב"ד שליט"א שהן אמנם שמה שאמרו בגמ' וכן פסק בשו"ע שהמק"ז דם מן הכתפים צריך ליטול ידיו, הוא לא דוקא ובודאי אין חילוק אם הוצאת הדם היא מן הכתפים או ממקום אחר בגוף, וכן משמע בחיי אדם (כלל ב' ס"ה) וכן בקיצור שולחן ערוך (סי' ב ס"ט) שכתוב המק"ז דם ולא הזכירו "מן הכתפים" וכן משמע מדברי הערוך (ע"ן ס"ב ה"ב) שכתב בסתם "המק"ז דם" ולא הזכיר שמדובר בהוצאת דם מן הכתפים דוקא, ואם כן גם בנדון דידן יש צד לומר שחייבים בנטיילת ידים.

ומכל מקום אמר לרופא דלמעשה אין צריך נטילה דמה שהצריכו נטילה הוא דוקא כאשר הוצאת הדם עצמה היא הרפואה כמו ההקוה שהוצאת הדם היא עצמה לצורך ריפוי הגוף, ורואה לזה הוא ממה שהסתפק הפרי מגדים (או"ח אי"א סי' ס"ד ס"ק כב) ברפואות שמוציאות דם כהעמדת עלוקות או כסכות רוח שמוציאות דם אם צריך ליטול ידיו, ע"כ. ומכל מקום הוסיף וכתב: ויראה דאין טורח כל כך ויטול ידיו גם לזה, ע"כ. מבואר להדיא דמה שנסתפק הוא במקום שהוצאת הדם עצמה היא הריפוי, אבל כאשר עצם הוצאת הדם אינה מרפאת את גופו של החולה אלא מוציאים דם שבישיל בדיקה בלבד, ובפרט שיש מוציאים אלא טיפת דם, ודאי צריך ליטול ידים לאחריה.

על כן הורה לו שפשוט הדבר שבדיקת סכרת אינה מחייבת נטילת ידים שאינה בכלל הקות דם.

מועד שאלות ותשובות
שעלו על שולחן הייכל לפני מודת הגאב"ד שליט"א

מי שקיבל מזקיניו בעודו קטן דירה ומחסנים וכו' במתנה מהיחם, ואביו בא בתחבולה ונשלו מהנכסים, אם מותר לו לתבוע את אביו בדין תורה
נכד שקיבל מזקיניו נכסים כמתנה גמורה, אך אביו בא בתחבולה ונשלו מהנכסים, הרי מעיקר הדין הנכסים הם של הנכד ולא של אביו, ואין אומרים בזה שהמתנה היא לאביו של קטן כיון שהוא סמוך על שולחן אביו, שהרי דעת זקינו היה לתת את המתנה רק לנכד ולא לאביו. אך מאידך מותר לנכד לתבוע את אביו לדין תורה, ואין בזה משום פגיעה בכבוד אב, שהאב כבר עשק כל היתר מבנו, הרי זה כאחר שורק לאחר ג' מותר לתבוע לדין.

הגרלה שנערכה בין תורמים למוסד מסויים ובטעות נפל לשם פתק עם שמו של אחד שלא תרם והוא זכה בגורל

מוסד שערך הגרלה בין התורמים שלהם, ובטעות נרשם על פתק שנפל בין פתקי ההגרלה שם של אחד שלא נמנה על התורמים [אם בכונה אם שלא בכונה] ועלה בגורל הפתק ההוא, הרי מצריכים לערוך ההגרלה מחדש, כיון שדעת הקונים היתה להשתתף בהגרלה שרק הקונים התורמים ישתתפו בהגרלה ואם מכניסים שם מי שאינו נמנה על התורמים נתבטלה ההגרלה למפרע?

1. כן הובאו דין ודברים לפני מורינו הגאב"ד שליט"א בשו"ת היכל הוראה חלק ו' (הוראה קסא) ע"ד מה שהובא לפני מאחד שאבי אביו שהיה בעל נכסים מרובים כתב בצוואתו כמצוה קודם מיתה שיקבל במתנה דירה ומחסנים הצמודים לדירה, ובשעה שנכתבה הצוואה היה עדיין קטן הסמוך על שולחן אביו וגם לא היה בו דעת כלל, וכשהיה בן ט' שנים ומחצה הלך אבי אביו לעולמו, והלך אביו והחתימו על מסמכים שלא ידע בהם מימנו ומשמאלו והוציא כל הנכסים שצוה עבורו אביו. ועתה לאחר שכבר נישא וקוקו לממון חשב בדעתו לתבוע את אביו שישבי לו הממון שנטל ממנו שלא כדין והוא מתספק אם שפיר קנעניו דאולי היה כמצאת קטן שהיה לאביו כשהוא סמוך על שולחנו. ונראה דמעיקרא דייני הממון שלו, ויסוד דבריו הוא על פי מה שכתב בשו"ע (ת"מ סי' רמ"ג ס"ט) דאם יש דעת אחרת מקנה לקטן הוא זוכה בו והרי הוא שלו. ומה שאמרו דמצאת קטן הוא של אביו היינו באין דעת אחרת מקנה, ובנדון דידן הרי יש דעת אחרת מקנה, דהיינו אבי אביו שהקנה לו הדירה קודם מותו כמבואר בשטר הצוואה, ובה"ג אין לבנו דהיינו אבי השואל שום קנין בדירה שיקבל במתנה בצו הירושה שעתה קודם מיתת זקינו, ואף שכתב המחבר (ת"מ סי' רמ"ג ס"א) דאין זו עמדת חסידות להעביר הבן מירושתו (זה חולל גם אם הבן מקבל פחות בירושתו מחלקו המגיעו אילולי המתנה), מכל מקום מאי עדיב עבד והוא של בן הבן שיקבלו במתנה שעה אחת קודם מיתתו בתורת מתנה ולא בתורת ירושה. ועתה לגבי אם יכול לתבוע אביו לדין, שפיר יכול לתבוע בזה לדין, ואף שבשו"ע (י"ד סי' רמ"ג ס"ה) כתב וז"ל: עד היכן כיבוד אב ואם אפילו נטלו כ"ס של זהובים והשליכו בפניו לים לא יכילימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם אלא יקבל גזירת הכתוב, ע"כ. ומקור דבריו הוא בגמרא קידושין (ב"ב ע"א). ומפשטות דבריו משמע דאסור לו להעמידם בדין, מכל מקום הרמ"א שם הוסיף בשם הטור דאם כבר וזקוהו אסור להכלימם אבל מותר לתובעם לדין, עכ"ל. ואין הכרח לומר דהמתנה והרמ"א פליגי אהדידי בדין זה, דהרמ"א הביא דין זה כענין בפני עצמו ולא מוסב על דברי המחבר ואפשר דגם המחבר יורה דבר דיש לחלק בין קודם שורק לאחר שורק, ובנ"ד דמייירי שהאב כבר עשק כל הדירה מבנו, הרי זה כאחר שורק ובה"ג מותר לתבוע לדין.

[והגם שכתב הרמ"א דדוקא אם רוצה לזרוק כ"ס לים דאית ביה חסרון כ"ס, אבל אם רוצה להעביר ממנו ריוח בעלמא אסור בכל ענין. ולאכארה לפ"י בנדון דידן יהיה אסור לתבוע אביו כיון שהרי הדירה הזו היא ריוח של הבן, זה אינו דודאי אחר שכל ענין זכיה לו את הדירה בירושה הרי זה כ"ס ממש ולא מניעת ריוח]. אך אנ"פ שכן היא ההוראה הלכה למעשה, שבנדון זה מותר לו לתבוע את אביו, מ"מ טוב יעשה אם אפשר לבוא לעמק השוה עם אביו בלי תביעת בית דין, שכן מבואר בברכי יוסף בשם ספר חסידים (סימן הקפ"ד) דלא יתבע אביו לדין אנ"פ שחייב לו, ובאם לא יבוא עמו לעמק השוה יכול לירד עמו לדין בשופי (מבבואר לעיל להלכה למעשה), ובפרט שהשואל הוא בן תורה יש לו חרם צד ומים לחץ ואין לו קורת גר לראשו, ואילו האב שקיבל את חלקו בירושה הוא בעל יכולת ממונית ורק מתוך שיקולים אנוכיים מונע טוב מבנו, ככהאי גוונא והאי שיכול לתבוע את אביו לדין.

2. בנימוק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה ח"ו (הוראה קנ"ג) הוא עפ"י מה שכתב בפתחי תשובה (שם קס"א) הביא דברי חוות יאיר (סי' סא) שדן בגורל שהביאו שתי לפיתות או שני כלים והטילו בהם י"ב פתקים כתוב על כל אחד שם אחד מהם לקלפי אחת, והטילו לקלפי שניה ג"כ י"ב פתקים על אחד מהם כתוב מול טוב וי"א ישארו חלקים, והביאו תינוק שיקח פתק אחד מכלי זה ופתק אחד מכלי זה ועם מי שיצא מול טוב הוא זוכה בגורל. והנה אירע בגורל הג"ל שיצא מול טוב בהעלאת שניה והיה פלא בעיני הרואים שעלה פתק המז"ט מחר. ואחד מהם בדק וראה כי היו רק עשר פתקים חלקים והיה ראייה להיות "א ועל שנים היה כתוב מול טוב, וביקש זה שזכה בו לומר אחר שאין שנעשו שני טעותים אלו בודון או בשגגה או דרך היתול ושחוק אין בו שום גרעון או יפוי כח לאחד יותר מבלחבי וואם מזלו גרם לו, והורה החוות יאיר שהגורל בטל בערך לעשות גורל חדש.

ומעתה מכלל בנדון דידן כיון שזכננס לגורל שם אחד שנינו נמנה על המשתתפים, ויותר מזה היות וכל ההגרלה הוא שורק אחד דהדין התורמים הוא זה שזוכה בגורל, אם מי שלא היה נמנה בין התורמים לא היה לו כלל זכות בהגרלה, ובה שנומצא בהגרלה הוא לוקח שלא ברשות מכלל התורמים המשתתפים בהגרלה, כיון שמיעט את יסיוני הזכיה של כל תורם ותורם.

מילי דהוראה

אודות

מה שנשאל מוריני הגאב"ד שליט"א מאחד שבסדר הש"ס שהוא לומד בחבורה הגיעו למס' חולין ושמע אומרים שקודם שלומדים מסכת חולין יש להתענות ושואל אם יש לזה מקור ומה הטעם לדברי הנוהגים כן וכן מאחר שהם בני חבורה אחת אם יש על כולם להתענות, ויש כאלה שהתענית קשה להם מה יעשו.

ואמר לו מוריני הגאב"ד שליט"א שהמקור למנהג זה הוא בספר יוסף אומץ (מנהגי פרנקפורט ח"ב דף קנא ע"ב) וכן נהג מרן החת"ס ז"ל"ע כמו שכתב בספר הזכרון (דף 1) שכאשר למדו בישיבתו מס' חולין הורה לתלמידיו להתענות קודם התחלת הלימוד, כידוע רבינו מרן החת"ס סופר ז"ל"ע היה ליד פרנקפורט והמשיך כן במנהג מקומו, ובארצות אשכנז שנהו אחרי המשיכו במנהג זה, וכן נהג מרן מהר"צ דושינסקי זצוק"ל בישיבתו ועוד מגדולי אשכנז. שכאשר למדו בישיבותיהם קודם שהתחילו ללמוד מס' חולין היו מורים לתלמידים להתענות. וכן היה מורה מרן רבינו הגאון הקדוש בעל דברי אמונה זצוק"ל שכאשר

למדו בכולל מס' חולין הורה לאברכים להתענות (מפי הרב הגאון ר' אהרן סאמעט שליט"א דומ"צ וי"ד מכון הסוד השלם).

המקור למנהג זה כנראה הוא על פי מה שאמר במס' גיטין (גיטין 13 ב) על הכתוב עליך הורגנו כל היום: ר' שמעון בן לקיש אמר: אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן; דאמר רבא: כל מילי ליחוי איניש בפפשיה, בר משחיטה דבר אחר, עכ"ל הגמ'. וכנראה שעל סמך זה אמרו שהוא הדין כשלומד חולין חיישין שמא ח"ו יארע לו נזק.

כידוע שמרן החת"ס זצוק"ל ז"ל"ע כתב בשו"ת (יורה דעה סי' שמו) במכתבו לחמיו מרן רבי עקיבא איגר זצוק"ל ח"ל: יקרת קדושתו הגיעני ובקראי בו ב' קושיות בהלכות שמחות נרתעתי לאחורי כי גברא קפדנא אנא ואמרת'י העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטיך טובים ואמנם שגגה יצאה מלפני השליט הגדול קדוש מו"ח הגאון נ"י ונעשיתי אבל אם קודר שחותי ובאה אלי שמועה מאמי הצדקת זצ"ל תנצב"ה הכ"מ ובהתגולל בעפר קרני שבוע העברה עיינתי בדברי קדשו וכו' ומו"ח הגאון דלא קפיד ולא קפדי' בהדי' יעבור עיניו עליו שבוע שמחות, או ניח הדברים עד ט' באב שחל להיות הבע"ל, ע"כ.

בהקדמה לדרשות החת"ס כתב המהדיר רבי יוסף נפתלי שטערן זצ"ל בשם תלמידו הגדול רבי זעקיל פאללאק זצ"ל שאמר לו רבו שכאשר למד מס' חולין ברבים בישיבתו אין קץ להרפתקאות שעברו עליו.

ונראה דמהאי טעמא הנהיג מרן החת"ס סופר זצוק"ל ז"ל"ע בישיבתו להתענות קודם הלימוד במס' חולין.

ויש שכתבו שכדי להתחיל בלימוד המסכת ביום שבת קודש ואז אין צריך להתענות ולענין מה ששאל על מי שאינו יכול להתענות מה יעשה אמר מוריני הגאב"ד שליט"א שיכול לפדות התענית בח"י שקלים צדקה לעניים כמו שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי י') צדקה תציל ממות, וזה יגן עליו מכל צרה ח"ו.

כמו שהורה הלכה למעשה מרן רבינו הקנה בשם זצוק"ל ז"ל"ע בשנת תשס"ט כאשר בסדר הש"ס של דף הקהילה שהנהיג כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א התחילו בלימוד מס' חולין הורה לכל הלומדים שכתחילה לא יענו כי נחלשו הדורות אך יפדו תעניתם בצדקה של ח"י שקלים (שהו שקיו של פדיון תענית שאדם אוכל במשך היום) וזה יעלה להם במקום התענית.

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורנו הגאב"ד שליט"א לכתן שמייהר לגרש את אשתו וחזר בו, האם יש צד להחזירה

בס"ד,
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת'ו
אודות עורבא שהובא לפני בנדון ר'... שהוא כתן והיה נשוי לאשתו עשרים שנה ולפני שלש שנים נתפרדו זה מזה בגט פטורין בבית דין, והב"ד שעשו הגט לא התמהמהו הרבה ולא גיסו להשבין שלום ביניהם ומיהרו לכתוב הגט כי לא ידעו שהוא כתן [ועיין פירוש המשנה לרמב"ם (בבא בתרא פ"י מ"א הטעם שתקנו גט מקושר ח"ל: וטעם תקון אלו הגטין בגלל הכהנים שהיו בזמניהם מרבין לגרש, לפיכך תקנו להם גט מקושר כדי שיארך זמן עשייתו ואולי יסור כעסו במשך זמן עשיית אותם הקשרים, עכ"ל]. וכוונתו שאצל הכהנים רצו בדוקא להאריך הזמן כדי שאולי ישבו מכעסו כי אחר שיתן הגט, שוב אינו יכול להחזירה שהרי היא גרושה וכהן אסור בגרושה ואף גרושת עצמו].

ועתה לאחר זמן שניהם מתחרטים על הגט והוא בא לפני הרב לשאול אם יכול להחזיר את גרושתו - והרב שבא אליו בדק את מעשה הבית דין על הגט ואת הכתובה ושם לא מוזכר שהמגרש הוא כתן, ובא הרב כשאלתו אם יש ליתן לו להחזיר גרושתו שאפשר לפסול הגט מאחר ולא כתוב בו שהוא כתן, וכמו שפסק

הרמ"א באבן העזר (סי' קנט סי') שאם לא כתב כתן או לוי יש אומרים שהגט פסול. ועל סמך דברי הרמ"א חשב הרב שיש מקום להחזיר לאשה זו לחזור לבעלה.
והנה לענין הדבר פשוט שאסור לו להחזירה, דהנה הרמ"א (אב"ט סי' קצ"ט סי') כתב ח"ל: אם לא כתב כתן או לוי, י"א דפסול (פסקי מהרא"י סימן 10), מאחר שנהגו לכתבו, ויש מכשירין (נ"ל בהיקף וכו' רבי), ונראה להו לסמוך להקל במקום הדחק, אבל לכתחלה יש לכתבו.

ולחלן שם (פסקי 10) כתב המחבר: לא נהגו לכתוב בגט לא כתן ולא לוי ולא שום כינוי, אלא: פלוני בן פלוני וכל שם אחרון והחזיקא דאית לי ולאבחת. ועל זה כתב הרמ"א וכבר נתבאר בדמדינות אלו אין נהגין כן, ע"כ.
הרי דנחלקו המחבר והרמ"א אם כותבים כתן או לוי, עכ"פ גם הרמ"א שהביא דעת הר"א שפסול הגט אם לא כתבו, מכל מקום מסיק דיש לסמוך על גט כזה במקום הדחק, ונמצא דגם לדעת הרמ"א אפשר לסמוך על הגט ואין לפסול, ומעתה בנדון דידן הגט הזה הוא גט כשר, ואין לפסולו מחמת שלא נכתב בו שהמגרש כתן, ואין מקום להחזיר לו להחזיר גרושתו, ובפרט שאפילו אי נימא דהגט הראשון פסול וצריך לכתוב אחרת אינו יכול להחזירה

שהרי הכהנים נאכרו להחזיר גרושתיהם אפילו כשיש ריח הגט כלבד, כמו שפסק בשו"ת יאמתי סי' י"ט ע"א או ח"ל: אבל גרושה, אפילו אינה אלא פסק גרושה, צריך להוציא וכו' ואפילו ריח גט פוסל בכהונה וכו' ואין להוציא. והוכי דמי ריח גט, כגון שאמר לה: הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, ואף על פי שלא הותרה בזה הגט, נפסלה לכהונה, ואפילו לא נתגרשה רק משום קול קידושין בעלמא, אף על פי שהוא ברור שאין ממש באותן קידושין ואין נותנין גט רק מכח חומרא בעלמא, אפילו הכי פסולה לכהונה, ע"ל.

סקי דפטר על פי דין תורה הדין שאסור לו להחזירה, ולגבי מה שכתב שבמעשה הגט לא נכתב שהוא כתן, כב' כתבנו לעיל הגט אם לא נכתב בגט עצמו אם הוא כתן נחלק בזה הפוסקים אם הגט כשר א' לא, ועל כן צריך לפנות אל בית הדין שיעשו לו את הגט והם יאמרו לו אם צריך לכתוב לה גט והיא יאמר לה לה' ה לעולם. אבל ב דא' על אינה חזרה תפוסם שבכל אופן היה יח גט כמ' שביארת ל'.

רשמתי אב אשר הנני השי"ת משה בראנדסדארפער

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' הרב זוננפלד 3 טל' 02-5322775

א-א מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בטרב רוצין	ערשך וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00 ומשעה קודם הרה"נ עד הרה"נ	שבת ויו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	מוצש"ק וחוצאי יו"ט מחצית שעה אחר זמן ל'ת למשך שעה
---	---	---	---

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם"י ע"ש שאלת רחופות או שאינה סובלת רחוי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית מוריני הגאב"ד שליט"א
מעל בנין היכל הוראה
טל' 053-311159 פל' 02-5370033

בית בנו דומ"ץ
הרה"צ שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמ' דקות מהכילת רחוב רבינו גרשום 5 (בניסח"א קומה 2) ג' פל' 0527155774

קבלת הגילון במייל 5322775@GMAIL.COM

יחשלים	יחפה
בית שמש	קרח ספר
ביתר	נחמיאל
בני ברק	טבריה
טול סטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
תצור	טף הגליל
תענה	

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

תפוקה: "אחורית" 105646-053-0

לב התקנה

ו"ל ע"י מפעל 'שונה הלכות' להחזוק לזיכור הלכה לבני הישיבות בארה"ק

אליבא דהלכתא

שטרי הדיוטות (א)

הקדמה

א. אסור לקרוא שטרי הדיוטות דהיינו של חובות וחשבונות בשבת, ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור (ע"י שר"ע סי' ש"ז סעי' י"ג), דאי אפשר כשמעייני בהם שלא ישא ויתן בעניני השטרות (ע"י משנ"ב שם ס"ק נ"ג בשם הלבוש), ועוד, דמה שהתירו הרהור בשבת היא מטעם שאינו ניכר שמהרהר אבל אם ניכר לכל שמהרהר בחפציו האסורים היא בכלל ממצוא חפצין ואסור (ע"י שר"ע הרב שם סעי' כ"א), וגזרו גם מלקרות דברים אחרים דמיחזי כשטרי הדיוטות כמו שיתבאר בהמשך בס"ד.

מסמכי הכנסות והוצאות

ב. אסור לעיין בכתיבי הכנסות והוצאות, או שטרי קבלות תשלום ושטרי הלוואה בשבת, ואפילו אם הוא כתוב בכתב עברי (כמו שיתבאר בהמשך בס"ד), וגם הם אסורים בטלטול (ע"י משנ"ב שם ס"ק נ"ח), ויש להימנע מלעיין בהם אפילו

כשמסתכל לצורך מצוה וצדקה (ע"י פמ"ג משב"ז שם ס"ק ה').

קריאת איגרת בשבת

ג. מותר לקרוא איגרת או מכתב שנשלח בפסק בשבת דשמא יש בו צורך הגוף או רפואה (ע"י שר"ע שם סעי' י"ד ומשנ"ב שם ס"ק נ"ד), אבל אם רואה מתחילת קריאתו דתוכן המכתב היא בעניני מסחר וניחנה מיד ולא ימשך לקרותה, אבל מכתב הזמנה לחתונה או בר מצוה מותר לקרוא בשבת דהוא בכלל צרכי מצוה וגם כי יוכל עוד להשתתף בשמחת האופרוף בשבת*.

האם מותר לקרוא רכיבי מזון בשבת

ד. מותר לקרוא אף בפיו רכיבי מזון, אלא כשצריך לזה מחמת שמירת בריאות, אבל אם רואה שאין זה שייך לצרכי הגוף ולחפצי שמים יפסיק קריאתו תיכף*.

לקרוא עיתונים ותמונות אדמור"ם בשבת

ה. אין לקרוא עיתונים של חדשות או תמונות של אדמור"ם ורבנים, ויש שהתירו לקרוא התמונה בלא הכתיוב שתחתיו, וכבר כתבו הרבה להמליץ זכות על אלו הקוראים עיתונים ואינם חוששים לכלום, באופן שיגרום לו סבל וצער אם ימנע מלהסתכל (וישתדלו שלא לקרוא את הפרסומות*).

לקרוא ספרי קריאה

ו. ספרי מתח. כתבו הפוסקים שיש להחמיר מלקרוא ספרים אלו אפילו אם הם כתובים בלשון הקודש, אבל לנשים או אלו שאינם בני תורה שיכולים לבוא לידי כעס ועצבות יש להם על מי לסמוך (ע"י שו"ת שאילת יעב"ץ שם. וע"ע מג"א סי' שלח"ס ס"ק ח' לענין משחקים*).

א. ע"י שר"ע (שם סעי' י"ג) 'ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום טוב להיזהר שלא יגע בה', ובביאורו"ל (ד"ה טוב) האריך בזה ובמסקנת דבריו כתב 'דעל הקריאה והעיון נכון מאוד להחמיר למי שהובאה בשבילו אם לא לצורך גדול, ופוסקי זמנינו האריכו בזמנינו מותר לקרוא את המכתב שהובא מחוץ לתחום, כיון דשלוחי הדואר הנכרים אינם מגיעים לישבור רק בשביל היהודי בלבד ובהכ"ה לא גזרו (ע"י ערוה"ש שם סעי' ה').

ב. מקור הסוגיא. גזרו חז"ל שאסור לקרות אגרת של שאלת שלום, אבל אם שלחו לו אגרת ואינו יודע מה כתוב באגרת זו מותר לקרותה אבל לא יקרא בפיו אלא בעיניו בה, ומקור הלכה זו היא מדברי התוספות (שבת קט"ו ע"ב ד"ה וכ"ט) שכתבו שהטעם שמוחר לעיין בה ששמא יש בה דבר שהוא צורך הגוף, ואינו דומה לשטרי הדיוטות שהם רק צורך ממונ. ולכאורה יש להוכיח מדברי המגן אברהם (סי' ש"א, ס"ק ד') שמוחר כשיש בוה משום צרכי הגוף, מהא שכתב השולחן ערוך (שם סעי' ב') שבחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותר, ומוסיף עוד המחבר 'וכן לראות כל דבר שמתענגים בו', ויש בזה כמה ביאורים, והמגן אברהם (שם) מבאר שמירי בריאה של דיוקנאות שמוחר לראות בשבת, אף שקיימא לן (סי' ש"ז סעי' ט"ו) שאסור לראות דיוקנאות, מכל מקום מירי באופן שהראיה עונג לו ולכן מותר לראות, ועיין חמד משה (שם ס"ק ב') שמקשה עליו שדברי המגן אברהם דחוקים שאם אסור להסתכל מהיכי תיתי שיהיה מותר משום תענוג, ואם כן מנא לן שמוחר לקרוא שלטים של רחובות וכדומה, ולכן צריך לומר שמוחר לקרוא שלטים של רחובות לדעת היכן ללכת כיון שזה צורך היום וצורך הגוף מקילים טפי, אבל כל זה מותר אלא לדעת היכן ללכת, אבל אסור להסתכל הכיתובים שכתוב למטה משם הרחוב, כיון שיש בו משום שטרי הדיוטות. וכתבו הפוסקים שגם מותר לקרוא רכיבי מזון שכתוב על גבי האריזה בפיו ואין בו משום שטרי הדיוטות, וכל זה רק כשצריך לדעת איזה רכיבים נמצא במאכל מחמת שמירת בריאות, אבל אם רואה שאין זה שייך לצרכי חפצי שמים, יפסיק קריאתו תיכף.

ג. ע"י משנ"ב (סי' ש"ז ס"ק א') שמביא פלוגתת הפוסקים אם מותר לקרוא עיתונים בשבת, לדעת שו"ת שבת יעקב (ח"א סי' כ"א) מותר, ולדעת הרבה אחרונים אסור משום שיש בה ידיעה מעניני משא ומתן, ונראה כדעת האחרונים האוסרים (דהמעין) בשבות יעקב שם יראה שלא כתב להחיר אלא בזמן מלחמה שאז התייר השולחן ערוך לקרות בעיון בעלמא ולא בפיו שמא יש שם דבר שצריך להימנע, ע"י שר"ע שם סעי' ט"ד, ולכן בזמנינו שאינם צריכים לבוא לידיעות מהעיתונים אפילו בזמן מלחמה, שישנם מכשירים אלקטרוניים והחדשות מתפרסמות בין העולם אפילו ללא עיתונים). אך יש להמליץ זכות על אלו הקוראים עיתונים בשבת, באופן שיגרום לו סבל וצער כשימנע מלקרוא שבועונים אלו, או יביא אותו לידי בטלה המביא לידי שעמום, ויתכן שיש בו גם משום שטרי הדיוטות.

ד. מקור הסוגיא. כתב בשולחן ערוך (סי' ש"ז סעי' ט"ו) 'כותל או יולן שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמות דוד וגלית וכותבים זו צורת פלוני זה דיוקן פלוני אסור לקרות בו בשבת', ומבאר שר"י (שבת קמ"ט ע"א ד"ה אסור) שמא יקרא בשטרי הדיוטות, וכתבו הפוסקים דמה שכתב בשולחן ערוך (שם) שאין לקרוא כותל או יולן שיש בו מיני צורות הוא לא דווקא, הוא הדין בתמונת האלבים שייך אסור זה של שטרי הדיוטות. אך כתבו הפוסקים לדין אם האיסור חלקי אם על עצם התמונה, או דאסור רק אם קורא את מה שכתוב תחת התמונה אבל על התמונה עצמה מותר להסתכל בשבת, ובאמת בשו"ע הרב (סי' ש"א קונט"א ס"ק ב') כבר כתב שני דעות אלו ולא הכריע, אך בפרי מגדים (שם א"א ס"ק ד') מכריע שהתמונה עצמה מותר ואין בו משום שטרי הדיוטות (וע"ע חמד משה שם ס"ק ב'), ומאמר מרדכי שם ס"ק ב'). ויש שכתבו לבאר טעם ההיתר לקרוא התמונה עצמה בשבת, דדוקא בכתב גזרו אטו שטרי הדיוטות משא"כ תמונה וצורה בלא כתב לא דמי לטטר כלל, ולדעת הרבה פוסקים המקל יש לו על מי לסמוך (אבל פשוט שלא משנת חסידים היא לבלות את זמנו בזה, ובפרט בשבת שלתורה ניתנה ולא לבלות הזמן, ע"י שר"ע שם סעי' א' ומשנ"ב שם).

ה. לקרוא התמונה והכתיוב שתחתיו, על פי דברי המגן אברהם (סי' ש"א ס"ק ד') שחמדה על מה שכתב השולחן ערוך (שם סעי' ב') 'בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותר, וכן לראות כל דבר שמתענגים בו', ומבאר המגן אברהם (שם ס"ק ד') 'אף על פי שאסור לראות דיוקנאות כמו שכתוב סי' ש"ז סעי' ט"ד, מכל מקום אם הראיה עונג לו מותר לראות', ומשמע מדבריו דמותר לראות התמונות ומה שכתוב תחתיהם אם מתענגים בו בשבת, אך מ"מ הרבה אחרונים חלקו על המג"א בזה. ויש שרצו להמליץ זכות בציון עוד כמה דברים, על פי מה שהתירו באיסור 'ודבר דבר' באופן שיש בו צורך הגוף או צורך מצוה, וגם בזה אם יגרום לו סבל וצער כשימנע מלקרוא שבועונים אלו, או יביא אותו לידי בטלה המביא לידי שעמום (ויתכן שיש בו גם משום רפואת העצבים. ע"י ערוה"ש שם סעי' מ"ד).

ה. מקור הסוגיא. כתב בשולחן ערוך (סי' ש"ז סעי' ט"ו) מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק כגון ספרי עמנואל וכן ספרי

תפילה כקרבן (ב)

הדיינו אפי' אם ינטל אותו דבר לא יפול, ובכל אופן ציא דביעדי אפ' התפלל בסמיכה (ע' פמ"ג מש"ז שם ס"ק ה), והנה כ"ז באדם פשוט אבל בעל בשר מותר לסמוך (ע' כה"ח שם ס"ק ל"א).
 ט. כתב בשולחן ערוך (שם) הדמתפלל מיושב או מהלך, אם יש בינו לחזור ולהתפלל מעומד יחזור ויתפלל, ומנהג העולם שלא יחזור ויתפלל.

קביעות מקום

י. יקבע לו מקום לתפילה, הן כמה שקובע לו בית הכנסת להתפלל, הן בבית הכנסת שקובע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע (ע' שר"ע סי' צ"ט ס"ק י"ט), וכבר כתבנו שהוא דומה לקרבן שכל אחד קבוע לשחיטתו ומתן דמו, וכן מציינו באברהם אבינו שקבע מקום לתפילה כדכתיב: וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד'.
 יא. יקבע מקום לתפילה בכל אופן שיהיה, וכגון שקובע מקום לימות החורף ומקום לימות הקיץ, וגם יכול לקבוע לו מקום לימות החול ומקום אחר לשבתות וימים טובים (ע' פמ"ג שם א"א ס"ק ל"א).
 יב. **בתי התפילה** (שטיבלעך) וביתו. יקבע לו מקום בבתי התפילה (שטיבלעך) לכל אחד משלוש התפילות (ע' הליכות פ"ה אות ב), וכן אם יש לו אונס והוא מתפלל בביתו יהיה לו מקום קבוע.¹

חציצה בין המתפלל לקיר

יג. כתב בשולחן ערוך (סי' צ"ט ס"ק כ"א) צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר, שנאמר ויסב חזקתו פניו אל הקיר ויתפלל (ע' שר"ע ל"ח ב), והטעם כדי שלא יפנה לבו לדברים אחרים ויתבלט כוונתו, ועוד טעם שכבר כתבנו שהתפילה צריך להיות כקרבן שאינו חוצץ בינו לבין הכלי.
 יד. יש שהרד"ק שלא חוץ כלום בינם לקיר, אך מדינא דשולחן ערוך (שם) אם הוא דבר שמקומו קבוע שם אינו חוצץ אפילו אם אינו מחובר לקיר, ולכן מותר להתפלל אפילו אם כסא וסטנדר חוצצים בינו לקיר.
 אב"ל אם אין הסטנדר קבוע שם אין לו להתפלל בפניו אם לא באופן שקשה לו להתפלל (ע' ע"ד יוסף ח"פ יתרו אות ה').²

הכנעה

טו. צריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונו אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש (שר"ע שם), ויחשוב קודם התפילה מרוממות הקל ובשפלות האדם (ע' רמ"א שם).

עומד לפני המלך

טז. כתב בשולחן ערוך (שם) ויחשוב כאילו שכינה כנגדו, הדיינו דצריך כוונה דהוא כעומד לפני המלך.³

הקדמה

א. כתב בשולחן ערוך (שם ס"ד ט"ו) התפלה היא במקום קרבן ולכן צריך להזהר שתהא כדוגמת הקרבן, כבויה, וקביעות מקום, ולא יחזור דבר בני לקיר, ושתתל שיהיה לו בגדים מיוחדים לתפילה, וכבר תארנו בה גליון הקודם.

כוונה בתפילה

ב. כתב בשולחן ערוך (סי' צ"ח ס"ג א) ויחשוב כי אלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוון בהם יפה לבל יכשל, ק"ו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חוקר כל המחשבות, וכך היו עושים הסידים ואנשי מעשה שהיו ומבדירים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כוח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה, ובגליון הקודם הבאנו כמה עצות לטהרת המחשבה.

ג. פירוש המלות. כתב בשולחן ערוך (סי' צ"ח ס"ג א) 'המתפלל צריך שיכוון בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ולא יכוון בשמות ויחזיקם רק יתפלל כפשוטו' (ע' פ"ח ס"ק ה) ודברים כבונת הלב (ע' מג"א שם), ובש"ת מהרש"ל (סי' צ"ח) מביא מרבית שמשון שאחרי שלמד סתרי קבלה התפלל כתינוק בן יומא.⁴

ד. מקום **א' שעה** המפריע כוונתו. כתב בשולחן ערוך (שם ס"ג א) ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפילתו, ולכן לא יתפלל במקום שיש דבר שמכונה כוונתו וכגון דבר המריח וקשה לו להתרכז, ולא בשעה המבטלת כוונתו (וכמו שיש לו איזה צער או טרח או טרח, ויחזק, וישתדל להיזהר בזה כמה שאפשר לו, ובפרט כשיש לו איזה כעס ושתדל להסיר מתחילה המחשבות הטורדות אותו).⁵

ה. **למנוע הטורדות**. וכבר כתבנו בגליון הקודם דצריך גם למנוע כל הטורדות כדי שיכוון, ולכן לא יאחז בידו תפילין ולא סכין ומעות מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ויתבטל כוונתו, וכתבו האחרונים שאסור לאחוז שם חפץ בשעת התפילה שאין דרך ארץ לעמוד בפני אנשים גדולים וחפצים בידו וכל שכן לפני ממה".⁶

ו. אם צריך לאחוז איזה דבר כדי להחזיק כוונתו, וכגון שממשש בוקא או בפאותיו, כתבו הפוסקים להקל בזה במקום הצורך.⁷

ז. פלפון. כתבו הרבה גדולי זמננו להיזהר מלהחזיק טלפון בשעת התפילה כשהוא דלוק, כיון שזה מפריע כוונת המתפללים, וגם עושה בזה שחוק מקדושת בית המדרש, ואף שהוא במצב של רוחס"ט מ"ה צריך להשתדל להסיר כל דבר חפץ המבטל כוונתו בשעת התפילה.⁸

מעומד

ח. צריך להתפלל מעומד ולא יסמוך עצמו על סטנדר (ע' שר"ע סי' צ"ד ס"ג ח), ולכתחילה יש להיזהר שלא לסמוך אפילו במקצת.

מלחמות אסור לקרות בהם בשבת ואף בחול אסור משום מושב לצים וכו', ומוסיף הרמ"א (שם) 'ונראה לדקדק הא דאסור לקרות בשיתוח חולין וספורי מלחמות היינו דווקא אם כתובים בלשון לע"ז אבל בלשון הקודש שר', ועי' משנ"ב (שם ס"ק ס"א) דהלשון בעצמו יש בו קדושה ולומד ממנו דברי תורה, ובערוך השולחן (שם ס"ע י') מבאר טעם ההיתר דכשרם כתובים בלשון הקודש לא שייך לגזור אטו שטרי הדיעות, ושטרי הדיעות אינן נכתבים בלשון הקודש, וכתבו הפוסקים דבזמננו לא שייך כ"כ היתר זה כיון דאי אפשר ללמוד מספרי העברים המצויים אצלינו שהם מרובים בלשון המפריד ברית שהכניסו בתוך לשון הקודש לשונות זרים שבדו מליבם, וגם כי כתיבם היא כתב מרובע ואינו הכתב שנתמון הרמ"א.⁹

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב הגאון רבי משה נתן טעם למבערעגר שליט"א ראש כולל במבצר התורה צאנו פעה"ק ירושלים לרגל נישואי בנו למז"ט ויה"ר שירייה הרבה נחת ויבנו בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב העומד לימין המערכת בכל עת ועונה הגאון ר' משה יוחנן זינגער שליט"א לרגל שמחת הבר מצווה לנכדו בן הרה"ג ר' יעקב יוסף שליט"א בעמח"ס הליכות יוסף, ושולחן הפוסקים ולרגל ארוסי נכדו הרה"ח יצחק נ"ו בן הרה"ג ר' יהודה משה שליט"א ר"ו"י דעת סופר - זכרון חיים מרדכי, ודומ"ץ בעי"ת ב"ש, ומרבי ק"ק מכונבאק בעלאז ויה"ר שירייה הרבה נחת מהם ומכל יוצ"ח תמיד אכ"י"ר

לעילוי נשמת הגה"ח המפו' רבי דוד אליהו בן רבי יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל נלב"ע כ"ב סיון

היום תרומה חשובה לע"נ הרה"צ ר' משה יוחנן בן הגה"ק רבי אברהם מקרעסטיש זצוק"ל הי"ד יו"ר חברא קדישא דק"ר גרוסווידין, התנהג כחד משרפי מעלה בהנהגותיו הפלאיות, ולא עבר עליו יום בלא תיקון חצות, ומכל משכורתו הדלה נתן לאביונים ושבוירי לב

א. ע' פמ"י (ברכות ל"ב ע"ב ד"ה במשנה) הדכוונת המבוארים בש"ע מיועד ללמוד ולכוון קודם התפילה, אבל בשעת התפילה יכוון פרוש המילות (ע"ע משנ"ב שם ס"ק א').
 ב. ע' שר"ע (שם ס"ב ב') ונעשו אין אנו נהרין בכל דה מפני שאין אנו מכוונים כל כך בתפילה, אך ע' פמ"ג (שם א"א ס"ק ג') בשם הלבוש דאנ"ג שאין אנו מכוונים מ"מ מה דאפשר לעשות עושין (ע' משנ"ב שם ס"ק ד').
 ג. ע' שר"ע (צ"ו ס"ק א').
 ד. ע' משנ"ב (שם ס"ק ה).
 ה. ע' שר"ע הרב (שם ס"ג א').
 ו. ע' שולחן הסוהר (שם ס"ב ב').
 ז. אך כמה פוסקים יצאו נגד זה כיון שיש בו לזולז קולת ראש בתפילה (ע' מור וקציעה ע"ק ק"ג, ומה"ח סי' צ"ב ס"ק י"א).
 ח. ע' ש"ת להורות (ת"ח ס"א ט'), וכבר מתיריים בזה הרבה מאדומה"י וגדולי זמננו.
 ט. ע' משנ"ב (שם ס"ב ב') שכל לפי הטעמים דל"א מהם סמיכה, היאשון, דתפילה צריכה להיות בעמידה וע"י סמיכה אינו חשיב עמידה, ולפי"ז אם סומך קצת שם ינטל אותו דבר לא יפול שרי, אבל לא טעם השני דבעין סמיכה כיון דצריך להיות באימה וא"כ אף בסמיכה לא מהני, וע' משנ"ב (שם) דבמקום הדחק יש להקל כדעה הראשונה.
 י. ע' משנ"ב (שם ס"ק ט') שהוא מטעם כדי שלא יבלבלו בני הבית, ועי' בא"ח (פ"ק אות ד') שקפיד בזה אף שאין לו הפרעות מבני הבית.
 יא. ישנו עוד ענינים להאריך בדיני שמו"ע ובענ"ה נאריך במקום אחר, וכגון כשיש לפניו או בעל ח' או תמונת זעירים, וכן צוירים של אריות ואנשים, ובדיני התפילה נגד מראה או זכוכית.
 יב. ע' ח"י הגר"ח (מב"ס פ"ד מלח' תפילה ה"א) שכתב 'חשמה דברים מעביב את התפילה אפי' שהגיע זמנה, טהרת הידים וכו' ודברים החפופים אותו, וכונתו הלב, והגר"ח (שם) הקשה על הרמב"ם מוא שפסק (פ"י) שהכוונה מעבבת רק בברכה האשונה ולא בכל התפילה, ולכן מחדש 'ונראה לומר דתרי גונוי כוונות יש בתפילה, האחת כוונה של פירוש הדברים והשנית שיכוון שעומד בתפילה לפני ד', וכוונה זו אינה מדין כוונה רק עצם מעשה התפילה ואם אין הוא עצמו שעומד לפני ד' ומתפלל אין זה מעשה תפילה והיא בכל הכול מתעסק, ועל כן מעבבת כוונה זו בכל התפילה דבמקום שיהיה מתעסק דינו כלא התפלל כלל וכאילו דילג תיבות אלו, והחזיר (בגליון שלו) 'זה דבר שאי אפשר וכו', ואפשר כוונת הגאון בשעה שעומד להתפלל וכל התפילה סתמא לטעמ' ועי' ש'.

בית הוראה טלפוני 'הלכה והוראה' בהדרכת גדולי הפוסקים שליט"א
מענה טלפוני ע"י מורי הוראה מובהקים 6 / 24
במספר 073-357-1976 בארה"ב 1718-550-8735

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדיל גייגר שליט"א

שנאמר בברך חסדי ישעיה אשרוד

פרשת שלח תשפ"ו

עניני הפרשה

חיוב ציצית בטלית של צמר בימות החמה

ולכאורה משמע מזה כסברת המנחת שלמה דהגדר בזה שיהא דרך בני אדם ללבושו, וא"כ לכא' מסתבר יותר כהמנחת שלמה דאף באופן שמצטערים מלבישתו שפיר מברכין ע"ז, וסברת החולקים ע"ז.

ד. ונראה לבאר סברתם דהנה בב"י (או"ח סו"ס י') הקשה למה במלבושים העליונים שלנו אין עושין ציצית וכתב ע"ז "ולי נראה שהטעם שלא נהגו להטיל בהם ציצית משום דלא מיקרי כסות הבא להגין על האדם מפני החום והקור... והגלימא אין לובשין אותו להגן אלא מפני הכבוד, שהרי אף אם יש לאדם כמה מלבושים אין יוצא לחוץ בלא גלימא" עיי"ש. אבל הרמ"א כתב להעיר ע"ז בדרכי משה וז"ל "דעל תירוץ הראשון קשה לי דרוב טליתות שלנו שאנו לובשים בשעת התפילה שאינן להגן כלל רק לובשין אותן לצאת בהן ידי חובת ציצית א"כ לא מיקרי כסות ופטורים מציצית וא"כ אנו לא מקיימין בהן מצות ציצית ומברכין ברכה לבטלה. ובקובץ שעורים (ח"ב סי' כ"ג) ביאר דכוונת הדרכי משה בהשגתו דמוכרח לומר דגם לבישה לשם כבוד הוא לבישה ולכן גם טליתות שאנו לובשים רק לשם מצוה יש בהם חיוב ציצית ואע"פ שאינו לובשם לשם הנאה מ"מ הוא לבישה לכבוד שחייב בציצית עיי"ש.

טעם חיוב ציצית בטליתות שלובש לשם מצוה

ה. ועפ"י י"ל דהטעם שחייבים בציצית במקום שלובש טלית לשם מצוה באופן שאינו מצטער מהלבישה אע"פ שלא לובשו לשם הנאת הגוף הוא משום דהוי לבישה לשם כבוד דיש לו הנאה מהלבישה לא הנאת חימום הגוף אלא הנאה של מלבושי כבוד, גם בלבישת טלית לשם מצוה כיון שהוא נהנה מהלבישה הנאה של מצוה דבר זה כבר נחשב לכסות שיש בו הנאת לבישה אבל בטלית שמצטערים בלבישתו מכיון שאין דרך בני אדם ללבוש בגד שמצטער מלבישתו אף כשרוצה ללבושו לשם מלבושי כבוד, לכן אף שנהגו הרבה אנשים ללבוש טלית כזה לשם מצוה אף באופן שמצטער בה אינו נחשב לבגד מכיון שבבגד רגיל אין הדרך ללבוש הבגד במקום שמצטערים מזה אף במקום שיכול להנות מזה הנאה של מלבושי כבוד וכדומה. לכן אף בטלית שכן נהגו ללבוש אף במקום שגורם צער לצורך המצוה, אין זה נחשב שיש לו מזה הנאת לבישה דאין הנאת המצוה חשובה, במקום צער הגוף, כנלע"ד בביאור סברת הסוברים דאין ללבוש טלית של צמר במקומות החמים ודו"ק.

היות שבפרשה זו נאמרה פרשת ציצית דבר בעתו מה טוב לעסוק בענייני המצוה.

א. דנו פוסקי זמנינו במי שלובש טלית של צמר בימות החמה ובמקומות החמים האם יש לטלית דין בגד החייב בציצית, בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד' עמ' י"ט (ובמהדורא שו"ל ע"י בני המחבר מורפס תשובה זו בח"ב סי' ה' בשנויי לשון) כתב בזה "מצות ציצית לאו בהנאה תליא מילתא שהרי גם הלוש טלית קטן של צמר בימות החום קעביד מצוה ומברך על מצות ציצית אע"ג שאינו נהנה והיינו מפני שתלוי רק בלבישה ולא בהנאה, ואפילו להתוס' במסכת נדה פ"ב ע"ב ד"ה אבל שכתב "דבציצית אין החי חייב בו אם אין בו הנאת לבישה" ולע"ד שצריכים לומר דמ"מ כיון שכבר נהגו ללבוש תמיד דגם של ציצית כבר נהפך בגד כזה להיות כמלבוש רגיל שכל אדם רגיל ללבושו אף אם אין לו מזה שום הנאה, ומשום כך מותר לצאת בו בשבת לרה"ר, וכיון שלובשו כדרך מלבוש חשוב כנהנה אע"ג שהגורם לכל זה הוא קיום המצוה עכ"ל. הנה מדבריו מבואר דאין כוונת התוס' שיהא לבוש לשם הנאת לבישה, אלא שיהא עשוי ללבישה לאדם רגיל ולכן מכיון שנהגו האנשים ללבוש הטלית לשם מצוה יש לו דין בגד וחייב בציצית. אולם בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' י"ח) כתב ליישב המנהג שמברכין על טלית אף באופן שמצטער מהלבישה וביאר שקיום המצוה חשוב כהנאה ואחשביה עיי"ש. דהיינו שכוונת התוס' דצריך הנאת לבישה ולא רק שיהא דרך לבישה, אלא שההנאה מהמצוה נחשבת אף היא כהנאה מהבגד.

ב. אמנם בספר שלהי דקייטא (סי' ח') כתב שדן בענין טלית של צמר בימות החמה האם חייבין בציצית, והשיב ע"ז הגר"ש אלישיב דבציצית בעינן הנאת לבישה, והנאת מצוה לא מהני לזה משום שהנאת הלבישה היא חלק ממצות ציצית וכשמצטער מלבישת הציצית אכן פטור מלבישתו עכ"תו"ד. והוסיף בספר הנ"ל דכשדן קמיה דהגר"ח קנייבסקי בענין הנ"ל, אמר הגר"ח שגם לדעתו אכן צריכים הנאת לבישה מהציצית וכן מוכח ממנהג החזו"א זצ"ל שהורה שלא לילך בקיץ בציצית מצמר אע"פ שלדעת חלק מהראשונים דוקא טלית זו חייבת בציצית מה"ת ונראה דע"ז דכשמתענה מלבישתו אזי חסר בהנאת הבגד ומשום כך אין זה בגד הראוי לציצית. עכ"תו"ד.

ג. ובהשקפה ראשונה סברת הגריש"א והגר"ח ק"א אינו מובן דהלא גם כשלובשו בימות החורף אינו לובשו לשם הנאת לבישה אלא לשם קיום מצוה ואע"פ מברכין עליו,

בעל ה"זרע שמשון" רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זיע"א
הבטיח ברכות וישועות מופלגות לעוסקים בתורתו וכך כתב בהקדמה לספרו:
"ועינכם תחזינה בנים ובני כשתילי זיתים סביב לשולחנכם
בתים מלאים כל טוב גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם"

"שידוך מן הבאר"

שיעור מס' 278 | פר' שלח תשפ"ו

סילסל בקולו בנעימה וכיבד את השם מגרונו באופן שהרשים ביותר את הקהל והשאר עליו טעם של עוד.

כבר למחרת, בשבת בבוקר שלח אותו הגבאי לעמוד פעם נוספת, ומיד לאחר שבת חתמו איתו הגבאים, חוזה משתלם על משרת החזן הראשי של בית הכנסת דפיסטיסבורג. כחלק מתנאי ההעסקה היה על ר' עקיבא ויפה להביא את משפחתו לתגורר שם בקהילה, ור' עקיבא יוסף שלח כרטיסים לבני משפחתו אשר הגיעו מארץ ישראל באוניה. בית הכנסת שם בפייססבורג ראה עדנה: בתפילות שבת השתתפו למעלה מאלף איש! הנהלת הקהילה ומתפללי בית הכנסת התמוגגו ונהנו מהחזן הירושלמי שערב להם בתפילות השבת, ובכלל משפחת הכהנים הירושלמית שהפיעו חותם של יראת שמים על הקהילה. במקביל, משפחת כהן עצמה החלה לטעום בס"ד את טעמה של רווחה כלכלית. לאחר כשנה הבין ר' עקיבא יוסף כי אם הוא חפץ בחינוך הילדים בדרך ישראל סבא כמו שהיה גייל בירושלים, אין לו ברירה אלא לעבור לניו יורק, שם הוא יוכל למצוא לילדיו את החינוך היהודי המוכר והאוטנטי כאשר ליבו חפץ. משכן הוא הודיע לגבאי כי למרות התנאים הטובים הוא נאלץ לעזוב את משרתו. הגבאי וראשי הקהילה הפצירו, התחננו ואף הבטיחו לשפר את התנאים. הם הסבירו שוב ושוב כי מדובר באלפי יהודים המגיעים במיוחד לבית הכנסת לשמוע את תפילתו, ומוכנים להוסיף לו הנהגה וכהנה. אך ר' עקיבא יוסף שחינוך ילדיו היה חשוב לו יותר מכל הרווחה הכלכלית כזו או אחרת, החליט שאם רוצה שהילדים ימשיכו בדרך הזהב אותה הנחילו לו הוריו, עליו לעשות את הצעד המבוקש.

לאחר שנים התברר שאכן מסירות נפשו של הסבא עבור חינוך צאצאיו עמדה לו, וזכה באמת לראות דורות ישרים ומבורכים. בין צאצאיו נמנית גם משפחתו הנפלאה של ידידי, מספר הסיפור, נכדו הר"ר יוחנן כהן הי"ו מניו יורק, שמשתף בסיפור המדהים.

חלבו עשרות שנים. הסבא ר' עקיבא יוסף, לאחר אורך ימים ושנים טובות, שבחל"ח. יום אחד אבי ז"ל הר"ר מרדכי, בנו של סבא ר' עקיבא יוסף ז"ל, שהיה יהודי אמיד ונכבד ובעל בעמיו, פוגש ברחובות ניו יורק יהודי ישראלי בשם הרב לב שגם מקורו מירושלים. ביניהם התפתחה שיחת רעים כזו האופיינית ליוצאי ירושלים: "אתה בנו של ר' עקיבא יוסף? איפה אני יכול למצוא את אביק? אני חייב לו הכרת טובה מילדותי, עת הציל את חיי כשנתן לי את ממי, והבטחתי להחזיר לו טובה. שנים רבות אני מחפש אחריו להחזיר את חובי".

"לצערי אבי כבר בעולם האמת" ענה לו הבן ר' מוטל, "אבל אני כיושב מחלל לך בלב שלם. היה רגועי!!!" "אני ממש לא רגוע. אם הבטחתי, אף על פי שהיה זה לפני למעלה מחמישים שנה, אני חייב ורוצה לעמוד במילה שלי. אמור לי בבקשה איזו טובה אני יכול לגמול לך", הפציר הרב לב בר' מוטל. "במה אני יכול לגמול לך טובה?".

"הסכת ושמע, אם אתה דווקא רוצה, יש לי בת טובה ומצוינת אך משום מה השידוך מתעכב. היא מתגברת וכבר מעל גיל שלושים. אם תרצה לעזור לי למצוא עבורה שידוך - אודה לך". הרב לב נכנס לעניין בכל רמ"ח ושס"ה. במשך כמה חודשים לא פסק מלהציע הצעות עד שהביא את השידוך המיוחל שנסגר למזל"ט. הם הקימו בס"ד משפחה למופת, כשכולם נפעמים היכן היה השידוך הנפלא הזה עד שהעלה אותו הרב לב מהבאר. הרב כהן ז"ל והרב לב ז"ל ברבות השנים הלכו לבית עולמם. פרסום ההשגחה הפרטית העולה מן הבאר וקושרת כתרים לבורא יתברך לצד השיעור במידות טובות, בוודאי תעמוד להם במרומים לזכות.

"א"ר ר' יהושע בן לוי: כשעלה משה למרום מצאו לקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות".

מוסיף רבנו ה"זרע שמשון" זצוק"ל: "עוד ירמוז שעד שלא יהיה קשר העליון שלם ומתוקן, דהיינו: יחוד שמות הקדושים הנודעים, את תבוא הגאולה. וזה סוד 'ביום ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד'".
טרם פטריתו עוד הסיפק לנו של ר' עקיבא יוסף ז"ל הר"ר מרדכי (מוטל) כהן ז"ל, לעלות ולבקר עם משפחתו בירושלים, כשהתמונה המנוצחת שם בבתי אוונגרים לצד אותה באר, מספרת לעולם את ההשגחה הפרטית המופלאה וישועת ה' העולה מן הבאר.

ר' יידל כהן היה מופרסם בתפקידו "המעורר הירושלמי". ר' יידל דער וועקער" באדיש, הסיפורים שהתפרסמו בשעתו מעידים כאלף עדים על גדולתו. בימי הסליחות ובשבתות ר' יידל היה מסתובב ומעורר את אנשי ירושלים של מעלה לעבודת הבורא. **פעם** אחת, כשהילך לפנות בוקר באחת הסמטאות הצרות, הקיש על חלון של אחד מבני ירושלים שהזמין את שרותי המיקצה שלו. שכנו של אותו יהודי, יהודי פוקר ר"ל, כעס מאד על הנקישות שהפריעו לו. הדפיקות של ר' יידל על חלון שכנו נראה היה שהקישו גם על מצפונו היהודי. הלה הזהיר כי אם ר' יידל ישוב לרחוב פעם נוספת, הסיפור לא ייגמר בטוב! אכן, למחרת כשר' יודל העיר שוב את השכן שביקש להמשיך לקום לאמירת הסליחות, אותו שכן חילוני שפך על ר' יידל דלי גדוש בשפכים. **לאחר** כמה ימים התפלא ר' יידל לראות כלב שחור מתלווה אליו. בצר לו פנה לשאול את הרבי מבעלזא זצוק"ל. הרבי נתן לו להבין כי כהבטחת אותו שכן, זה אכן לא נגמר בטוב, ר"ל... ייעץ לו הרבי לומר לכלב "מחול לך", ומאו ועלמו עקבותיו ויהי לפלא.

אמר רבי יהושע בן לוי: כשעלה משה למרום מצאו לקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות". מסביר רבנו ה"זרע שמשון" זיע"א שאלו הכתרים הם התגים שעל האותיות, והוא רמז לתחיית המתים, שבגוף האדם לאחר שנקבר נשאר לעולם קצת רוחניות הנקרא הבלי גרמי, שהוא התחלה לתחיית המתים. וכן מצינו בגמרא מעשה בחסיד שהלך ולן בבית הקברות ושמע רוחות מספרות שאף לאחר שנקבר הגוף, היה שם קצת רוח, "וזהו הקשר שהיה עושה הקב"ה באלו התגין, כלומר: לרמוז שתחיית המתים תגיע אליהו הזמן הקשור וידוע רק לו יתברך".

אחיו של ר' יידל כהן הר"ר עקיבא יוסף היה ז"ל חי באותם ימים בדוחק גדול. העניות אכלה בו ובמשפחתו בכל פה. ר' עקיבא היה אחראי על אחד מבורות המים בבתי אוונגריין. בור אליו נאגרים מי הגשמים וממנו היו שואבים מים בתשלום תושבי ירושלים. המפתח היה ברשות ר' עקיבא ותפקידו היה לדאוג שאף אחד לא ישאב מים בלא שישלם עבורם תשלום מלא. בתמורה לעבודתו הוא היה מקבל ליטרת מים עבורו ועבור בני משפחתו.

בוקר אחד, משסיים את עבודת השאיבה ונעל את הבאר על מסגר וברית, הגיע אליו ילד כבן עשר כשפניו חיוורות. שפת הגוף שלו זקקה. הילד סיפר לו כי חש ברע. בטנו כואבת וכל הלילה היה אקאי. בביתו לא נשארה טיפת מים לשתיה, והוא חש של שאם לא ישתה הוא על סף מיתה, ר"ל. ר' עקיבא יוסף אמר לו שהוא מוכן לפתוח את הבאר שנית עבורו, אך ההוראה שקיבל היא כי בשמו"א אסור לו לשאוב מים לולא שמקבל מראש תשלום מלא. הילד פרץ בבכי מר ואמר שאין לו כעת פרוטה לפורטה, אך הוא מבטיח בכל הקדוש והיקר כי ישלם את המורת המים בעתיד, וכעת מדובר בפיקוח נפש והוא מתחנן על נפשו. עקיבא יוסף לא ידע לשת עצות בנפשו, הוא בסך הכול רק אחראי, והוזהר באופן שאינו משתמע לשני פנים שאסור לו לתת מים בהקפה, ויהי מה. מנגד החלים דברי אמת, ומדובר כאן בספק פיקוח נפש. בהחלטה נעזרת החלטי עקיבא יוסף לתת לילד הצמא והיבש את ליטרת המים שלו, אותה קיבל תמורת עבודתו. מים אלו נועדו להרוות את צימאונו וצמאון בני משפחתו. הילד הצמא בירך שהכל בכוונה ולגם בשקיעה רבה מהמים הצוננים. משנרגע מעט הודה לעקיבא יוסף על שהציל את נפשו. "לעולם לא אשכח את טוב ליבך, אני מבטיח כי עוד אשלם לך על כך".

מזלו של ר' עקיבא יוסף לא שפר עליו, והוא לא מצא טרף לביתו. יעצו לו לצאת לארה"ב לנסות את מזלו שם. בתחילה יצא בגפו, חיפש כה וכה, ועסק בניו יורק בתפקיד פלוני ואלמוני, עד שמישהו שהכיר וידע על ר' עקיבא יוסף יודע פרק בשר וקולו חזק וערב, גילה את אוזנו כי בעיירה פייססבורג מחפשים חזן. הוא הציע לו לצאת לעיר פייססבורג, מרחק של כעשר שעות נסיעה ברכבת, ולעשות כל טצדקי שגישו אותו לעמוד בשבת. "אני בטוח שאחר שישמעו את קולך הם יגיעו ויניחם לתת לך את משרת החזן".
ר' עקיבא יוסף יצא לדרכו. הוא נתקל בעיכובים לא צפויים, והגיע לבית המארחים בפייססבורג כשעה וחצי לפני כניסת השבת. עם הגעתו אמר למארח שקיבלו בסבר פנים ישו של "יארצייט" השבוע, והוא ממש מבקש שינתנו לו את עמוד התפילה. המארח פנה בשמו לגבאי שהסכים להגישו לקבלת שבת. ר' עקיבא יוסף

פטרון מערכת דעהו
נתנדב לעני הרה"ח **זאב** ב"ר משה ע"ה
חו' האה"ח מרת **פעריל** ב"ר טוב"ל ע"ה

מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

דעהו

דע את אלקי
אכ"ך ועבדהו

מהדורת זכרון ברוך. לעני הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה • חו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה • חו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מזו הדמיון בין חטא המרגלים לפגם דור המבול? | דחיפת הנערים את הזקנים בשליחות המרגלים היא הארה מבחינת זעמן כולם צדיקים? | חטא המרגלים - חסרון הכרה בעוצם מעלת נשמת ישראל? | קדושת ישראל נמשכת ממקום שלמעלה מן הדעת? | מאיזה טעם נחשב איוב כאויב אל הקב"ה? | למה נזרחה איוב בשעת המבול דוקא?

הערבוביא בשילוח המרגלים - לעומת הבלבול של מי המבול

שליחת המרגלים נעשתה מתוך בלבול וערבוביא

אמנם למעשה במקום שפעלו המרגלים להמשיך על פני הארץ את אותה הארת קדושה עליונה שמנעה ממנה את מי המבול, נגרם ההיפך מכך ממש, כי אדרבה, כל שורש מעשה המרגלים היה כעין אותו הפגם והקלקול של דור המבול.

והענין, כי מצינו במקראות שכל עצם תביעת שילוח המרגלים נעשה מתוך בלבול וערבוביא, וכדרך שהוכיח משה את בני ישראל בספר דברים 'ותקרבון אלי כולכם, ותאמרו ושלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ' (דברים א, כב), וכתב רש"י שם (על פי הספרי): 'בערבוביא, ולהלן הוא אומר (שם ה, ב) ותקרבון אלי כל ראשי שבטים חקנים ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הונגה, לידים מכבדים את הזקנים ושלוחם לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ותקרבון אלי כולכם, בערבוביא - לידים דוחפין את הזקנים וזוחפין את הראשים, ע"כ.

וביסוד זה ביאר הרה"ח ר' פינחס מקאריץ ז"ע (אמרי פינחס, פרשת שלח), כי מטעם זה לא נמנו כאן בפרשתנו שמות המרגלים כפי סדר הדגלים, ואף לא כסדר תולדותיהם, לפי שכל יסוד שילוחם היה מתוך מצב של ערבוביא, ועל דרך התוכחה של 'ותקרבון אלי כולכם, עכ"פ למדנו, ששורש חטא המרגלים קשור בענין של בלבול וחוסר סדר.

'מבול' מורה על בלבול והיפך הסדר

והרי מהותם של 'בלבול וערבוביא' מקושרים דאי לפגם המבול, שכן עצם הגדרת השם 'מבול' נדרשת בלשון הקודש מלשון בלבול וערבוב, וכפי שפירש רש"י (בראשית ו, ז) 'מבול - שבלה את הכל, שבלבל את הכל'. זאת ועוד, מצינו בגמרא במסכת שבת (דף ק"ג ע"ב) לגבי 'ארץ שנענ' שנקראת כך משום 'שכל מתי מבול נענרו לשם', ושמה העצמי והמהותי הוא 'קבל' - הנקראת כך על שם 'בלבול וערבוביא', כדברי הכתוב (שם י"א ט) 'כי שם בבל ה' שפת כל הארץ'.

מעשה המרגלים גרם כעין פגם המבול

נמצינו למדים שכל עצם עניניו של המבול הוא בלבול והיפך הסדר השלם. ומעתה, אם שליחות המרגלים נעשתה מראשיתה בערבוביא מוחלטת, הרי היא שייכת דאי בפגמו וברשושו של המבול.

סר צילם מעליהם וה' איתנו:

ירושת הארץ - ע"י התגלות קדושתם של ישראל לעומת טומאת הגוים

נדבקה בה זוהמתם וקלקולם של הרשעים ההם, נמצא שאיה לא אבדה את חינה המקורי בעיני המקום, ועדיין חביבותא היא גבה בקשר ל' ביתך.

הסתכלות התודרית של השי"ת בארץ - מרוב חינתה בעיניו

דבר זה עולה היטב עם מה שנבאר אצלנו פעמים רבות, כי עיקר מעלתה וסגולתה של הארץ המובחרת היא בכך - שיש לה נשיאת חן בעיני הקב"ה, ואשר לפיכך היא מסתכל בה ומנשית עליה בכל עת ובכל שעה, וכדברי הכתוב (דברים י"א, ב) 'ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה', שכן טבעו של עולם הוא, שדבר הנושא חן בעיני האדם, אין הוא מסיר ממנו את מבטו לעולם, והרי הוא מכיס בו תדיר בערגה.

'ונח מצא חן בעיני ה'

וכמו כן נח, שניצל ממי המבול, היה זה מכה שמצא חן בעיני ה' (בראשית ש"ב, ח), ובכך היתה לו שייכות ואחוה קצת למעלת הארץ הנבחרת, ובכך זה לא שלט בו מי המבול.

ארבעים יום של המרגלים כנגד ארבעים ימי המבול

ומעתה, כיון שלמדנו שראשית קדושת הארץ התבררה בשעת המבול, כך ממש יש לומר בענייננו: כי הליכת המרגלים בארץ ישראל במשך ארבעים יום, מכוונת כנגד ארבעים ימי ייחוד הגשם המבול (בראשית ו, ז). והיינו לומר, שכל תכלית ביאתם והליכתם של המרגלים בתוכה היתה כדי להמשיך שמה את אותה הארת הקדושה שהגנה עליה בתחילה שלא תשחת מפני מי המבול, וכי בכך תודרך ותתקדש הארץ בתכלית שלימותה לקראת כניסתם של בני ישראל לתוכה.

הליכת המרגלים בארץ ישראל - כעין בירור קדושתה בזמן המבול

שליחת המרגלים לתור את ארץ כנען

בפרשתנו מסופר ענין שילוח המרגלים, אותם שלח משה לתור את ארץ כנען, ועלו ויחזרו אותה במשך ארבעים יום, וכאשר שבו מתור הארץ הוציאו דיבת הארץ רעה, וניאו את לב בני ישראל מלעלות ולרשת את נחלתם. ובעקבות כן נגזר על הדור ההוא לבלתי יבואו אל הארץ הטובה והרחבה אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם. וגם את בנייהם הקמים אחריהם יצטרכו לרעות במדבר ארבעים שנה, יום לישנה, לשאת את עון אבותיהם עליהם, עד תום פגריהם במדבר.

ונבוא בע"ה להעמיק ולהרחיב בפרשה עמוקה זו, בענין בירור קדושת הארץ והכניעה לכיאם ושיבתם של בני ישראל בתוכה.

ראשית קדושת הארץ החלה בזמן המבול

הנה ראשית בירור קדושת ארץ ישראל התחוללה עוד בימי קדם בזמן המבול, בעת אשר שטף הקב"ה את תבל כולה במי המבול, אזי נמלטה הארץ הנבחרת, ולא גושמה ביום זעם (ע"פ יחזקאל כ"ב כה: זביח ק"ג). וזה מורה על שפגם המבול לא נגע בארץ קדושה זו, ואשר לפיכך לא ירד שם מי המבול.

ארץ ישראל לא אבדה את חינה בשעת המבול

ועתה קדושה שחלה אז בארץ הקדושה הוא, שהארץ ההיא נושאת חן בעיני המלך הקב"ה. ביאור הדבר, כי בזוה"ק (היא א"א) ביארו עומק כוונת הכתוב (בראשית ו, ז) 'ורא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', דהיינו לומר, שהשחתה והטומאה של בני אותו הדור פגמו כביכול בבחינת 'ארץ' - המורה על כלליות מדת המלכות - עד שאיבדה את חינה בעיני הבורא ית', כאשה שאינה נושאת חן בעיני בעלה, ובעונותיהם כמעט ונחרב היקום כולו. ומעתה, כיון שהארץ הקדושה לא גושמה ביום זעם, ולא

פטרון הגליון - סיון

נתנדב יו דידינו הנכבד מוה"ר יהושע ברוין הי"ד זצ"ל מפנת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

סיכום ותמצית

קדושת ארץ ישראל החלה בזמן המבול, שכל העולם איבדה את חינה בעיני המקום מלבד הארץ הקדושה שלא נשפחה ביום זעם. ולכן היא נושאת חן בעיני המקום המסתכל בה תמיד. וכן נח ניצל ע"י שמצא חן. וארבעים יום שלח המרגלים הם כנגד ארבעים ימי המבול.

מצא מעתה, כי לא יִי שלא הצליחו המרגלים להמשיך בארץ עת קדושתה העליונה שהתבררה בזמן המבול - בכך שלא נענה בה אותה הזוהמה, אלא שבמעשיהם נרמו לכאורה את ההיפך המוחלט, ופגמו בארץ הקודש באותו פגם עצמו המורשע בטומאת המבול.

שורש הבלבול בשילוח המרגלים מתקן את פגם המבול

אמנם נודע בתורת החסידות, כי בכל פגם וקלקול טמון בשורשו גם כח של תיקון, ולפי זה יש לומר גם בענייננו; שאותה ערבוביית וחוסר סדר שהיו בעת שילוח המרגלים, לא זו בלבד שלא היו המשך ומעין הבלבול שבזמן המבול, אלא אדרבה היא גרמה גם את תיקונו השלם.

'ערבוביית' היא הנהגה שאיננה לפי השכל

ויסוד הדברים הוא, כי בלבול וערבוביית מורים במהותם על הנהגה שאיננה כפופה לגדרי השכל והחשבון, שכן כל עצם מהות השכל הוא דבר שיש בו סדר מסודר, ותכליתו הוא ליצור מערכת סדורה, שבה כל פעולה ומחשבה מנדדות ונשקלות בפלט המחשבה - מה שיש להקדים ומה שיש לאחר, מהו העיקר ומהו הספל. לעומת זאת, דבר הנעשה באופן מבלבל וחוסר סדר, נראה לכאורה כפועל בלא שימת לב ומחשבה.

ה'מבול' - ערבוביית שלמטה מן השכל, 'מרגלים' - ערבוביית שלמעלה מן השכל

אמנם לאמיתו של דבר, במהותם של דברים הנעשים שלא על פי גדרי השכל יש להבחין בין שני סוגים; הסוג האחד הוא ערבוביית הפועלת למטה מן השכל, ואין בה שום הסבר והיגיון, וערבוביית כזו נובעת ממקור הקליפות שמקומם נמוך מן השכל. מאידך גיסא, ישנה ערבוביית שמקורה נעלה למעלה מן השכל, ושורשה נעוץ במקום גבוה ונשגב כל כך, עד שאין ביכולתו של השכל האנושי להשיגו, לפי שהיא למעלה מכל טעם ודעת פשוט.

ולפי זה נאמר, שבענין זה הופרשו והובדלו שתי הערבוביות של דור המבול ושל שילוח המרגלים. כי אילו מי המבול שבלבלו את הכל - נמשכו מאותה ערבוביית שמקורה למטה מן השכל, ובלבול כזה אין בו שום מעלה והחשיבות, אלא חורבן ופיליון בלבד.

אולם לאידך גיסא, הערבוביית שאחזה בישראל בשעת שליחת המרגלים - שורשה נעלה בקדושה, ונובעת ממקום שלמעלה מן השכל, והגם שהם בוודאי לא התכוונו לכך, מכל מקום בשורש הדברים נמשכה כן ממקור נכון ואמיתי. וערבוביית כזו היא אכן דבר טוב ויפה, ולא עוד אלא שהיא הכרחית מאוד בבירור קדושתה של ארץ ישראל ובהכשרתה להבאת ישיבה לתוכה [וכפי שיבאר בהמשך בעיה]. נמצא אפוא, שאותו בלבול של המרגלים גרם - בשורשו העליון - לתיקונו ולהעלאתו של הבלבול הקודם שבזמן המבול.

סיכום ותמצית

שילוח המרגלים נעשה בערבוביית, וזה כענין המבול - מלשון בלבול. אף המבול היה בלבול שלמטה מן השכל, ומאידך הערבוביית בחייתו בה הארה ממקום שלמעלה מן השכל, ובכך נעשה תיקון לפגם המבול.

1

קדושת ישראל נמשכת ממקור עליון ונשגב - בחי' ערבוביית שבקדושה

וכדי לבאר את הצורך לגלות מקור נשגב ונפלא כזה, בחי' 'ערבוביית' שמקורה למעלה מן השכל האדומה, בקשר לבירור קדושת הארץ, נקדים את אשר נתבאר באודות במקום אחר (ראה גליון רב - פ' י"ח שהיה תשפ"ה), שישנן מדרגות רבות והלוקות בירושת הארץ.

ירושת ארץ ישראל מכח צדקות האדם, ואופן ירושתה ממקום שלמעלה מן הזכות

כי ישנו אופן ודרך לרשת את הארץ נפגמת שזכה האדם לכך על פי שורת הדין, מכח צדקותו ומעשיו הטובים, והיינו שמריבוי זכות האדם נמצא הוא ראוי לקבל חלק ונחלה בארץ הטובה והרחבה, ובדרך זו כשלעצמה ישנן מעלות ומדרגות לאין קץ, המשתנות לפי גדול הזכות ותוקף המעשים וכדומה.

אולם למעלה מכל זה, והדרך הנכונה הלימה בירושת הארץ, היא הירושה הבאה לו לאדם למעלה מכל מעשיו וריבוי זכותיו, אלא היא ניתנת לו בדרך מתנת חנם, והיינו נפגמת שהינו מוציאו חן וחסד בעיני ה', ומתוך כך מוריש לו הקב"ה את הארץ בדרך מתנה, ולא מטעם שזכה לכך מכח מעשיו ופעולותיו שעשה בעצמו.

עיקר ירושת הארץ הוא בכח 'ועמך כולם צדיקים'

ועומק הדבר הוא, כי בכל איש מישראל נזחה וטמונה נקודת צדיק, אשר נקודה זו היא למעלה מגדר הבחירה, ואיננה תלויה במעשיו האדם, אלא בהכרח ובכל אופן היא קיימת בולעולם, ואי אפשר לפגמה כלל. ונקודת צדיק זו ירושה היא לנו מאבותינו, כי האבות הקדושים, מכח צדקותם ועבודתם, ביררו ויזכרו נקודה שהיה זו בכל דור, ומצד שורש זה של קדושת האבות וזה כל אחד מישראל לחול חלק ונחלה בארץ הקדושה.

ועל כך כתיב (שמות י"א, כ"א) 'ועמך כולם צדיקים, לעולם יירשו ארץ', שכן פשוטו הכתוב מוסב על ירושת ארץ ישראל, אשר לכל איש מהעם מישראל ישנו חלק ונחלה בארץ הטובה, והו דוקא מצד אותו שורש פנימי שעמך כולם צדיקים, והואי שמטא 'לעולם יירשו ארץ' (והדברים ארוכים, ואכהמל'ב).

עיקר טעם הבחירה בבני ישראל - נשיאותו חן למעלה מן השכל

והנה בדרך שנתבאר בטעם מתנת הארץ לבני ישראל, שעיקר הסיבה שבעבורה זכו ישראל לנחול אותה נחלה אינו מכח צדקות וריבוי זכויותיהם, אלא בדרך של מתנת חנם, הנשפעת ממקור עליון שלמעלה ממקום שמגעת שם עבודת וצדקות הנביאים, - כן הדבר ממש גם בסיוד הבחירה בעם ישראל מבין שאר גויי הארצות.

כי גם בבחירה זו ישנן מדרגות רבות וטעמים שונים המבארים את יתרון קדושת ישראל לעומת טומאת העמים, ופנים רבות להסברים המלמדים מדוע בחר הקב"ה בעמו ישראל להיות לו לעם סגולה מבין כל האומות. אך כפי שהנחנו לגבי ירושת ארץ ישראל, ששלמות דרגת ירושתה היא בתורת 'מתנת חנם', ככה ממש הוא לגבי עצם הבחירה בבני ישראל וקדושתם הנשגבה כנגד כל הגוים.

'קדושת ישראל' ומתנת הארץ' תלויות זו בזו

שכן שני אלו - קדושת נשמת ישראל ומתנת הארץ - תלויים וקשורים זה בזה, כטעם הכתוב 'וי אהד בארץ' (ש"ב ז, כג) וביותר מזה, כי הרי כל עיקר ירושת הארץ נמשכת מתוך גילוי קדושת ישראל כגיל 'ועמך כולם צדיקים' - לעולם יירשו ארץ, ונמצא שהבחירה בבני ישראל באה מאותו המקור של ירושת הארץ.

ועמך כולם צדיקים'מעלה נמצינו למידים, שעיקר הטעם לכך שבחר הקב"ה בבני ישראל - הוא מצד הקדושה הגעלמת הטמונה בקרב כל איש ישראל, אשר נקודה זו היא נעלה ונשגבה יותר מכל מעשיהם הטובים, שהיא נקודת 'צדיק' שאין שום חטא ועון יכולים לנגוע בה, ונקודה זו נושאת חן מאוד בעיני ה', ומכוחה הוא אותה את עמו ישראל לעולמים.

הבחירה בעם ישראל היא הנהגה של 'בלבול' - למעלה מגדרי השכל

ועולה מזה, ששורש הבחירה בבני ישראל נעוץ במקור העומד למעלה מן הטעם והדעת, ואין ביכולתו של השכל האנושי הפשוט להשיגו. והנהגה זו היא כדרך ה'בלבול' וה'ערבוביית' הנזכרים לעיל, שהיא הנהגה הבאה למעלה מן השכל, והכי נאמר בדין, בחירה זו היא הנהגה אלוהית נסתרת ונעלמת, אשר שום שכל בן אדם אינו יכול להבינה ולעמוד על סודה [ראה בה עוד להלן].

האהבה מכלל ישראל להקב"ה היא גם כן ללא שום חשבון ושכל

[איברא, שבבחירת 'כמים הפנים לפנים' (ע"פ משלי כו, ט) גם כלל ישראל לעומתם משבחים ואומרים באהבה עזה להקב"ה שהיא למעלה מכל שכל וחשבון ובדרך שכן 'ערבוביית' שכן לעולם התבטא הקשר החזק והאהבה הגדולה היתרה של בני ישראל כלפי אביהם שבשמים בהתנחלותם לחי מובנת לשכל האנושי, ובכח' 'עמך פיזוא דקדמיתו פומיכו לאודיני' (שבת פ"ח).

ודבר זה בא לידי ביטוי מיד בראשית התהוותו לו ית' לעם, כאשר יצאו ממצרים, והלכו אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא ידועה, בלי שום חשבון דעת לידע 'הא'ך נצא למדבר בלא דעה' (רש"י שמות י"ג, ט"ז). וכמו כן בעדמם על הים, מיד שאמר הש"ת 'דבר אל בני ישראל ויסעו' (שם י"ד, ט"ו), מיד התחילו השבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים, וזה אומר אני יורד תחלה לים, עד שקפץ נחשון בן עמינדב ושבת בנימין אל תוך הים (ראה שמות י"ז), וכל זה ללא שום שכל וחשבונות לדעת איך יצילו משטף מים הרבים [ואכן באותה שעה עצמה התבררה הבחירה בבני ישראל - הבאה ממקור שלמעלה מן השכל, וכדיבאר להלן]. וכנהג וכהנה בכל הדורות מסרו ישראל נפשם על קדושת השם באופן שאינו מוסבר ומובן בגדרי השכל. כי כאמור כל אהבה זו שבינינו לבין אבינו שבשמים איננה מיוסדת על חשבון שכל, אלא היא נמשכת ממקור נעלה ונשגב מאוד, בבחינת 'ערבוביית' שבקדושה].

סיכום ותמצית

עיקר ירושת הארץ הוא במתנת חנם, למעלה מן הזכות. וכן קדושת ישראל - ירשיה הארץ - איננה תלויה רק במעשיה, אלא בנקודת צדיק שאי אפשר לפגום בה. וזוהי הנהגה שבבחי' ערבוביית.

ד

הפיכת 'איוב' ל'איוב' - ע"י 'סוד השערות ורוח סערה'

נבוא בעיה' להרחיב את הדברים ולהעמיק יותר במהותה הפנימית של קדושת ישראל.

מתוך השגאה לאומות נבחרת האהבה לישראל

ונאמר, כי מה שאמרנו ששורש הבחירה בבני ישראל הוא במקום הנמצא מעל מגדר מעשיהם, יש ללמוד מתוך הבטת 'ביצ' שכנגד, כלומר מתוך עומק השגאה והרחיקו שהרחיק הקב"ה את אומות העולם מעל פניו, וכפי הכלל הנגודע (ראה מורה נבוכים ח"א פ"ב: נצח ישראל פרק א') 'דיעת הנבוכים היא אחת', שמן האחד נקנה הידיעה בהיפך שלו.

טענת איוב' שמא נתחלף לך בין איוב לאיוב'

ולהבנת הענין נקדים את דברי הגמ' במס' בבא בתרא (י"ז, י"ג) בעניינו של איוב, והו לשונם שם: 'איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו. בסערה חרף, דכתיב [איוב י"ז] 'אשר בעשרה י'שופני, אמר לפניו, רבונה של עולם, שמא רוח סערה בערה לפניך, ונתחלף לך בין איוב לאיוב'. בסערה השיבוהו, דכתיב [שם י"ח, א] 'ועתה ה' את איוב מן הסערה' וכו'. אמר לו, הרבה נימין [=שערות] בראתי באדם, וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתיים וינקות מגומא אחת. ואלא שתיים וינקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם, בין גומא לגומא לא נתחלף לך, בין איוב לאיוב נתחלף לך, עד כאן לשונם.

בקריעת ים סוף נהפך איוב לאיוב

ובכתבי הארז"ל (שער הפסוקים, פ"ב בלה) האריך בסוד הענין, וביאר כי עומק טענתו של איוב באה כלפי מה שאמר בקריעת ים סוף 'תרעץ איוב' (שמות י"ז, ו), אותיות 'צרתת איוב', וכן נאמר (שם פסוק ט) 'אמר איוב, ומזכון על 'איוב' שנתן עצת לפרעה, הו באותה שעה מסר הקב"ה את איוב כשעיר לעזאבל ליד השטן כדי להסיח את דעתו של המקטרג כדי שלא יקטרג על בני

א. וביסוד זה נתפרש מאמר הכתוב 'החיות והחיות' (מ"ד, ז') כי לא תחרבם ירשו ארץ, וזרועם לא הושיעה למו, כי מינך וזרועך ואור פניך כי רצינים'. ואין כוונת הפסוק על כלי חרב וזרוע גשמיים בלבד, שהם הכוח ועוצם ידי של אנשי החיל עורכי המלחמה, אלא המכוון בזה הוא בעיקר כלפי 'חרב וזרוע רוחניים', שהם כוחם העצמי של הצדיקים העוסקים בתורה ובמצוות, שיש להם לחלות במעשיהם הטובים. אמנם גם על זה השמיענו הכתוב, שלא זהו תכח שהועיל לישראל לירש את הארץ, כי עיקר ירושתה נתחלה לא בא אלא בכוחו הגדול של 'מינך וזרועך ואור פניך כי רצינים', והוא זה שרצה וחקק הש"ת את עמו החביב והאהוב, את החלק אלוך ממעל הנמצא בתוך כל אחד ואחד מישראל, ובעבור זה הנחיל להם את הארץ הטובה במתנת חנם.

את מעלת וקדושת ארץ ישראל, וגם שורש קדושת העם הישראלי, יורשי הארץ, שקדושתם נעוצה במקור עליון שלמעלה מן השכל והחשבון, בחי' ערוביאת קדושה, על כן התנהגו אז בני ישראל גם כן באופן של בלבול וערוביאת.

כי אע"פ שמצד השכל האנושי ישנו סדר ישר בעולם; שישנם זקנים וישנם נערים, ועל הנערים לכבד את הזקנים, ואילו כאשר הצעירים קודמים את הישירים היא ערוביאת וחופפה, מכל מקום כל זה אינו אמור אלא בעולם הפשט, שבו הכל נידון ונעדר כל פי החיצוניות. אמנם כאשר **מטילים לשרוש המבטחה בכלל ישראל, מקור קדושתם שבחבי' ועמך כולם צדיקים, הנה מצד אותו מקום אין שום סדר וחשבון הנתפסים בשכל המובל, עד כי יתכן שבפנימיות ייחשב הנער במעלתו כמו הזקן.**

לפיכך, באותה שעה שבאו לשלוח את המרגלים כדי להכין את הדרך לעלייתם לארץ הקודש, **נתעוררה בהם אותה מדרגה נעלה של ערוביאת שבקדושה**, ומכאן הארה זו היו לילדים דוחפים את הזקנים וזקנים את הראשים, להורות על שורש קדושתם העצמית ומטעם ירושתם את הארץ - שאינה תלויה במעשים אלא בכך, ש'ועמך כולם צדיקים' - לעולם יירשו ארץ'.

התגלות קדושת ישראל בשעה שמת איוב

ומדרגה נוראה זו של קדושת ישראל התגלה אכן דוקא באותה שעה כאשר 'סר צלם מעליהם' (ד, טו), ופירש'י (ע"פ סוטה לט): 'כשרים שבדם מוח, איוב שהיה מנון עליהם'. כי הטעם שמת איוב באותה שעה הוא מפאת אלה היה מסוגל בשום אופן לירש את הארץ, וממילא ברנע שהכניז בני ישראל את עצמם לבוא אל הארץ, מת, ומעתה, אם הגדול והחסיד שבכל אומות העולם לא היה ראוי לשלוח חלק בארץ, נלמד מכך - מתוך ידיעת ההפכים כ"ל - שלעומת כן אפילו היהודי הפשוט ראוי לרשת אותה בשלמות, כי 'זה' איתנו - העם ישראל בלבד, ועל כן 'אל תיראום'.

'זה' איתנו' - הוא ובית דינו, בית דינו של משיח

ובזה יומתק להפליא דיוק לשון הכתוב 'זה' איתנו, כי נודע מאמר חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) שבכל מקום שנאמר 'זה' [בין החיבור] הכוונה היא ל'הוא ובית דינו' (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה). ולדרכנו נפרש 'שבית דינו' המדובר כאן אינו בית דין של משה השופט לפי מעשי האדם, אלא **בית דין של מעלה - זה בית דינו של משיח** (ע"פ מדרשין צ"ג) - הדנים 'שכל ישראל יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ' (שם צ"ג). ובית דין זה גופא הוא שדן את איוב הנכרי לאיוב, ומכאן אותו בית דין ניתן לירש את הארץ.

חטא המרגלים - חסרון האמונה בקדושת ישראל

זהו אפוא שורש מהותה ומדרגתה של קדושת הארץ שהוצרכו המרגלים להשיג, ואילו עמדם הם על סף נשנוב זה היה ביכולתם לבוא אל הארץ ולכבשה בלי שום פחד ומורא. כי כל מה שנמנעו מלכבוש שמה, וגם הניאו את לב העם עמם, הוא מפני שאראו שם כוחות של קליפה גדולים ועצומים המתגברים על ארץ ישראל, וממילא נפל פחדם עליהם ולא ידעו כיצד להכניע ולשבר קליפות ענות אלו.

אמנם היה להם לידע ולהשכיל כי אין מציאות הטבע והקליפות נוגעת אליהם כלל, וכי בכוחו של האיש הישראלי, המקושר בשורשו למעלה מן השכל, להכניע את כל כוחות הטומאה, ואין לו לירא משום דבר שבעולם, שכן 'ועמך כולם צדיקים' כתיב. וחסא המרגלים נבע מכך שלא הכירו את הכוחות הענלמיים הגנויים בקרבם, ואילו בהכרח זו שקדושת ישראל עומדת למעלה מן החשבון והטבע, אפשר לעלות אל ארץ ישראל, ולזכות לרשת אותה בשלמות.

סיכום ותמצית

הערוביאת בעת שילוח המרגלים - הארה ממקור העליון שלמעלה מן החשבון והסדר, שאין בו כל סדריו ונבוליו העולם הפשט. והתגלות קדושה זו נעשה שבחבי' שמת איוב מפני שלא יכל לירש את הארץ, ואילו כל איש ישראל יש לו חלק ונחלה בה ע"י בית דינו של משיח הרוש' ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ'. וע"י גילוי זה אין מקום לפחדו מכל הקליפות השורות שמה.

נשמות של דור המבול, שנזכרו מן הוזהמה שדבקה בהן ע"י שעבוד מצרים, עיי"ש בארכה.

העברת בני ישראל בערוביאת הים כתיקון לבלבול מי המבול

ועל פי יסוד זה יש להוסיף ולומר, **ששלימות התיקון לפגם דור המבול - שנכלל בקרב יוצאי מצרים - היתה בשעה שעברו בני ישראל בתוך הים**, שכן יציאתם וגואלתם ממי הים רומז על צילתם מאותם מים זדוניים של מי המבול (ויש להאריך בזה ואכ"מ).

ועומק הענין בזה יתבאר הטב ע"פ דרכנו. כי הרי נתבאר שכל עצמו מהותו של המבול - הוא ענין של בלבול וערוביאת שמקורם למשה מן השכל והסדר. מעתה נמצא, כי התיקון הנמור לקלקול זה נעשה ע"י הליכת בני ישראל בתוך הים, מקום המשמש כתבנית של ערוביאת שאין ניכר בו שום סדר וחשבון. **אלא שבלבול זה שבתוך בני ישראל במקום שלמעלה מן השכל**, ומורה על הארה ממקור נעלה שאיננו נתפס בכלי הדעת, ובכך נתקן ונמתק הפגם של אנשי דור המבול.

'רוח קדים עזה' - התעוררות קדושת ישראל שקדמו לעולם

דבר זה נראה גם מתוך אופן בקיעת הים, שנעשה ע"י שולחני ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה (שמות יד, כא). אותה 'רוח קדים עזה' היא כענין רוח סערה שהוכרזה לעל, הפועלת בתוקף גדול ועצום ללא חשבון וסדר המוכרים בטבע. וכן חבת 'קדים' - שקדמו לעולם (כ"ר א. לעולם, שהיא מדרגת קדושת ישראל' - שקדמו לעולם (כ"ר א. ד). והיינו שבאותה שעה התעורר מעלה וקדושה זו של העם ישראל שעלו במחשבת תחלה, אשר חלקו בהבירה בהם קדום ונעלה לכל דבר תהגות הבריאה, עד שאפילו בזמן שהמור על הים בים סוף (ע"פ תהלים קו, ז), לא פגה חביבותם, וניכרה בהם אהבתו העזה של הש"ת אליהם!)

ומעתה, כיון שבשעת קריעת ים סוף יצא אל הפועל תיקונו השלם של פגם דור המבול, ונתגלה אותה בחינה של ערוביאת קדושה שלמעלה מטעם דעת הנגלה, שפיר נתבררה והתנוצצה אז הבחירה והאהבה לבני ישראל, האנשכות ממקור נעלה זה, ולעומת כן הובהרה השגאה הריחוק כלפי גויי הארצות, עד שגם איוב - הגדול שבחסידיו האומות - נהפך לאיוב.

סיכום ותמצית

טענת איוב על שבקריעת ים סוף נהפך לאיוב, זה לא מצד מעשיו רק בגלל היותו נכרי, בבחי' 'זאת עשו שבאיתי'. דבר זה הוא למעלה מן השכל, בחי' חכמה סתמיאה של השערות, רוח סערה. מאידך, האהבה לבני ישראל היא גם כן למעלה מן הטעם ודעת. העברת בני ישראל בערוביאת הים הוא תיקון לבלבול מי המבול, 'רוח קדים עזה' - כענין רוח סערה, המעוררת קדושת ישראל שקדמו לעולם, ולכן נהפך אז איוב לאיוב.

ה

שלימות ירושת הארץ ע"י גילוי תוקף קדושת ישראל

הערוביאת בעת שילוח המרגלים - הארה ממדרגה שלמעלה מסדר וחשבון

ועתה הודין לדין לענין שילוח המרגלים לתור את ארץ ישראל שכלייתו היתה לברר לזכך את הארץ הקדושה, ולהכין אותה לקראת ביאת בני ישראל לתוכה. וכפי שהקדמנו, אותה ערוביאת וחוסר סדר שהיה שם בתחילה - כאשר נקלה כולם והיו לילדים דוחפים את הזקנים את הראשים - הנה שבורש הדברים נגרם מזה תיקון לבלבול דור המבול, ובכך נפעלה הכנה לירשת הארץ. ולאור כל האמור יבן הדבר מאוד. כי יש לומר שטעם הנהגתם הממוזה של ישראל באותה שעה ומה שלא התנהגו בדרך ארץ וכפי סדר התורה לכבד את החשוב קודם, נמשך להם אז, מאחר שבאותה שעה היו צריכים לגלות

ישראל. וזהו פשר קובלתנו 'תחשבני לאיוב לך' (איוב יב, כד), כי שתי פעמים החלפת שמי מאיוב לאיוב, עיי"ש בארכה.

והענין הוא, כי הנה איוב החסיד היה לפי האמת הגוי הטוב והמוכרח ביותר מבין כל אומות העולם. ועם כל זאת, בשעת קריעת ים סוף דן אותו הקב"ה כאיוב גמור, וכאשר שנינו בזה"ק (ח"ב ג:) שהלקוה ומסרו בידי הסטרא אחרא. ועל זה התרעם איוב וטען 'שמה רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב, שכן מצד מדת הדין והשכל הפשוט לא היה מגיע עליו עונש נורא כזה. ועל מייחזה זו השיבו השם יתברך מתוך הסערה, והעמיק עמו בסוד הנימין והשערות היוצאות מגוף האדם.

איוב נחשב לאיוב רק בגלל היותו 'גוי'

ועומק עניינו מתפרש הטב על פי האמור. כי איוב שנחשב לצדיק ולחסיד הגדול ביותר שבכל אומות העולם, עד שהוא משמש זוגמה וסמל מובהק לדרגת חסידיו אומות העולם, אם חרף כל זאת יש מקום לדון אותו ולומר עליו שהוא איוב, **בהכרח שלא דנו אותו לפי מעשיו וצדקתו הפרטית, אלא עצם היותו נכרי, חלק בלתי נפרד מאומות העולם, הוא המכיל אתו בנורית הריחוק**, שכן ע"פ שמצד ההנהגו ומעשיו והשכלים ראו היה לכאורה להיחשב 'כאיהב' ונאמן להשם יתברך, מכל מקום כלל האומות כולן וכללות בגורת הכתוב (מלאכי א, ג-ה) 'הלוא את עשו ליעקב נאום ה', ואובח אז יעקב ואת עשו שש"ת, ובגלל חוק זה נחשב גם איוב לאיוב'.

דבר זה הוא למעלה מהסדר וטעם

ואכן החלטה זו לדון צדיק מן האומות כאיוב' רק מחמת שורשו, לא ניתנה להשגה ולהבנה כלל בכלי השכל האנושי, כי הרי כל עצם יסוד ההבדל בין ישראל לעמים הוא דבר שלמעלה מן השכל והרגיון, והוא משתשכל ממקור עליון ונשגב שאין בו טעם ודעת נגלית כלל. כי איוב סברא של להחשיב חסיד מאומות העולם לאיוב' רק בשביל היותו נכרי. ובהכרח שהוא דבר שלמעלה מן הדעת הפשוטה, כי מקור שורש הבחירה בבני ישראל - והרחקת אומות העולם - נעוץ ברצון העצמי של הש"ת. הנעלה והמומנס מכל גדריו החשבון ושכל הפשט.

השערות פרוצוז על מקור שלמעלה מן השכל הפשוט

זהו עומק פשרה התשובה שהשיב הקב"ה לאיוב מן הסערה - בסוד הנימין והשערות, כאשר הטיח כלפי מעלה וחשש שמה נתחלף לו בין 'איוב' לאיוב'. כי סוד השערות מורות על הארות האנש הענלמות והעומדות למעלה מן השכל, בחי' חכמה סתמיאה, שהינה נתפסת וממושגת כלל בשכל האנושי.

דבר זה נראה גם במטע השערות, כי על אף שאין שתי נימין יונקות מגומא אחת כדברי הש"ת לאיוב, מכל מקום אין בהן סדר מיוחד, ואפילו אם ישתדל האדם לטרוח בכל כוחו, לעולם ישאירו עיניו בערוביאת. והרי זה בא להורות על הנהגה כזו הנמצאת למעלה מן הסדר והחשבון המסודר. ונראה גם כן מחיבת 'שערה', שהיא מלשון 'שקרה', כענין 'רוח סערה' הפועלת בתוקף עצום למעלה מכל סדר, לרמז כי **נשנתן של השערות היא להמשיך לעולם הארה עליונה ונשגבה שלמעלה מן הדעת.**

החיבה לאיש ישראל אינה תלויה במדרגתו הפרטית

ומעתה מתוך עומק השגאה הריחוק ליעשו אנו למדים בידיעה אחת את האהבה הנצחית ליעקב'. כי אם השגאה לעשו היא גדולה ועצומה כל כך, ונמשכת ממקור נעלה שלמעלה מגדר הטעם והסברה, עד שאינה תלויה כלל במעשי האדם בפועל, שהרי גם אם יטיב הגוי את מעשיו ויהיה חסיד כאיוב, עדיין ייכלל בשורשו בגדר 'זאת עשו שבאיתי', שוב יש ללמוד מכך במידה שגויה להבחין בעם ישראל, דהיינו, שהאהבה המקור **הנשענת אליהם מאבותם בשמיים משתלשלת ומנשכת ממקור נעלה כמנס ונשגב**, ממקום שלמעלה מכל גדריו החכיות והמעשים, שאין בו שום שכל והסברה פשוטה, אלא כולו רצון העליון, שאין טעם ברצון.

דור יוצאי מצרים הם תיקונים של נשמות דור המבול

ולפי דברינו כאן ששכל נפלא זה שייך לענין בלבול וערוביאת שבקדושה, המהווה תיקון לאותו ה'בלבול' הקדמון של מי המבול, ויתמק מאוד טעם התגלות מדרגה זו בשעת קריעת ים סוף דוקא. כי הנה הארציאל (שעתי"כ פסח דרוש ה') האריך בביאור סוד גלות מצרים, וכבט **ששמייתיה של הדור יוצאי מצרים היו גלגולי**

ב. ויסוד זה נראה גם מכך שקריעת ים סוף נעשה מכח שם הקדוש ע"ב, שהם ע"ב צירופי שמות הקדושים היוצאים משלושת הפסוקים 'ויסע, ויבא, ויט' (שמות שם, יט-כא), וצירופים אלו אין להם שום ביאור והסבר ע"י השכל, וכדוך כלל שמות הקדושים אשר כוחם הגאולי פועל באופן חסר ונעלם, ממעלה ממשנת אנוש. כי אמנם בשלמא בענינים שצריכים הסבר וביאור על פי פשט, בהכרח יש בהם סדר: ישי, ומסודר, להקדים את המוקדם ולאחרא את המאוחר. אולם צירופי אותיות השמות ק"מ מופיעים בערוביאת, ואין השכל האנושי מבין כלל את טעם הקדושה אות זו ולחברתה, ונראה לכאורה שאין בהם כל סדר. אך אליבא דאמת, חוסר סדר זה אינו קיים אלא מנקודת מבטו של עולם הפשט, אך בעולם הסוד, שם נתפסים ומאירים הטב כל צירופי השמות. וזה כבחי' 'חכמה סתמיאה', שאינה מובנת בטעם ודעת פשוטים, אלא היא שכל אלוהי עליון, נורא ונשגב מכל רעיון.

דברים נעימים

דברי נועם ופרמאות על הפרשה ומגיד השנה

עבודת המרגלים הייתה צריכה להיות לאחד את התורה המצוות

שלה לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם (ג. 2).

מהשג רבינו שלח את המרגלים כדי שיוכלו בני דור דעה להכנס לארץ ישראל, ועל ידי שלא קיימו את שליחותם לא זכינו לכך. והענין בזה הוא. כי הם היו דור דעה מקבלי התורה, וארץ ישראל היא מקום קיום המצוות. ושלימות מדרגת קיום המצוות היא כאשר היא מתאחדת עם אור התורה, כמו שרמזנו קודם כי 'מְצוֹת' במילואו ישראל (פס דברי וי תהי) הוא בני 'תורה' עה"כ, כי שלימות ומילוי המצוות הם בהתאחדותם עם אור התורה. וזה היה יכול להתקיים, אילו היו דור דעה מקבלי התורה נכנסים לארץ ישראל.

ובא הרמז כי 'ויתורו את ארץ כנען' הוא בני 'ב פעמים 'תורה' וב' פעמים 'מצוה'. והיינו אשר התורה המצוות מתאחדים וכוללים את זה, כי זו הייתה מטרת השליחות שלהם, שיעלו לאחד את אור התורה עם המצוות, עד שיוכלו בני דור דעה להכנס לארץ ישראל (התחשבו על הרמז הנ"ל מחלק בין התיבות, באופן אשר 'ויתורו' הוא בני 'ב פעמים איש', והתיבות 'את ארץ כנען' הם בני 'ב פעמים אמת', ונמצא כי 'תורה מצוה' הוא בני 'איש אמת'. ואכן המרגלים היו שרי חמשים כדאיתא בבעל הטורים (ג. 2), וידוע כי 'ארבע דורות שחרים (אלפים, מאות, חמשים ועשרות) הם כנגד ארבעת המעלות אשר מנה יתרו' ונמצא כי לא אחד מן המרגלים היה צריך להיות 'איש אמת', והיינו לאחד את התורה והמצוות.

עוד רמז יש על כך במאמר הפסוק 'כל נשיא בהם', אשר 'כל נשיא בהם' הוא בני 'אור גר' עה"כ, שכן אמר הכתוב 'כי זה האור עם הנה אורו' (שפ"ג ט, ו) ונמצא כי הם היו צריכים לאחד את האור עם הנה אורו. וזה נרמז גם בשם הפרשה 'שלח' יחד עם מנין הפסוקים [ק"ט], העולה גם כן כמספר 'אור' עם 'גר'. ועוד נרמז מספר זה בשמות המרגלים עצמם, כי הראשון שבהם נקרא 'שמעון' והאחרון היה 'אואל', והרי הם עולים בני 'אור' עם 'גר', כי זו הייתה צריכה להיות שליחותם. ועל פי האמור כי לרמז על כך גם בתיבת 'ויתורו' עצמה, שכן 'ויתורו' רומז על 'תורה', וכן 'תורה' הוא בני 'תורה' [שהוא ענין תורה לשמה, שנוסף בה ה', ואכמ"ל, ומצד שני הרי 'תורה' הוא בני 'גר' במילואו (בן יריש), המורה על גר המצוות. ועל זה היו צריכים לאחד ביניהם ולקשר אותם.

ויש להוסיף עוד בזה, כי המרגלים הלכו לראות את ארץ כנען, ובה לעשות אותה ראיה להיות 'ארץ ישראל'. והנה 'ישראל' אשר הוא בני 'ארץ' עם 'גר' כב"ל. ושני מילואים שוים לגר המצוות [המתאחד עם אור התורה], ובמקרא רמזו כי מילוי תיבת 'ארץ' (לפי דייקא), עולה כמו מילוי תיבת 'ישראל' (יד ין ין לף יף מיד), כי אכן שלימות הארץ היא להיות 'ארץ ישראל' אשר היא 'ארץ' עם 'גר' כב"ל. ושני מילואים שוים אלו עולה כל אחד מהם כמנין 'עֲלֵקָה', שהוא ענין ה'ביצה' אשר על ידי זה זכה להבטחת ירושת הארץ. ולפי זה יש לומר כי המרגלים היו צריכים להמשיך 'ג' אל 'ארץ', כדי שתוכל להיות 'ארץ ישראל' כב"ל. וזהו ענין 'שלה לך אנשים', אשר 'שלה לך אנשים' עה"כ עולה בני 'גר דולקת'. ולא אמר להם 'ויתורו את ארץ כנען', אשר 'תורה' עולה 'גר' במילואו כב"ל, ועל ידי זה יהיה 'ארץ' במילואו אשר המילוי הוא כמו מילוי 'ישראל', ובהו ניתפך 'ארץ כנען' להיות 'ישראל' במילואו העולה 'ארץ גר דולקת'.

על ידי התקשרות השבטים עם האבות זוכים לירושלם ארץ ישראל

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג. 10).

פירש רש"י: 'תפלה עליו י-ה יושעך מעצת מרגלים'. ויש לבאר בזה, למה בקש עם שם 'יהו' דוקא.

ויש לפרש את הענין על פי הפסוק 'שבטי י"ה עדות לישראל' (תהלים קכב. ד), וטעם כינוי השבטים בשם 'שבטי י-ה', הוא לרמז על התקשרותם עם האבות הקדושים. כי הם הינם 'י"ב שבטים', ויחד עם ג' האבות הרי הם עולים כמנין צ"ה. ומכא התקשרות זו של השבטים אל האבות, הרי כמנין חלקם ונחלה בארץ ישראל הנקראת 'נחלת אבות' (עי משלי יד. טו). ולכן התפלל משה על יהושע עם שם 'יהו', לבקש שתאיר בו התקשרות השבטים עם האבות, ועל ידי זה יזכה לקבל את ארץ ישראל. ואכן כי מציינו אצל כלב, שאמר 'הבט עיניך משנתע על קברי אבות' (ספס"ד לז), וזה לקבל נחלה בארץ ישראל (יד. כד). ועל כך רמז הקב"ה למשה רבינו בתחלת הדברים, כאשר אמר לו 'שלה לך אנשים'. שכן 'מרגלים' עם 'יהו' עולים בני 'שלח', ובהו זה לרמז לו שיתקשרו המרגלים בקדושת השבטים המקושרים עם האבות, ועל ידי זכונם לנחול את ארץ ישראל.

על ידי קדושת ירושלים ארץ ירושלים

על זה נבגב (יג. 2).

יש לומר כי מה שציוה אותם משה רבינו לעלות בנגבה של ארץ ישראל, רומז על מה שנאמר אצל אברהם אבינו וי"ך אברם הלוך ונסוע הנגבה" (בראשית י"ב. 8) אשר על כך דרשו חז"ל (עי רש"י טו. ד) היינו שהיה הלוך לצד ירושלים הנמצאת יותר בדרומה של ארץ ישראל. ולפי זה יש לומר גם כאן, שרמז להם ששה רבינו כי אם הם רוצים לראות את טובת ארץ ישראל, ילכו להסתכל על ירושלים.

ויבאר בהקדם דברי האר"ה"ק בפרשתנו (שער הפסוקים), שפירש בדברי יוסף הדיקדק אל אחיו הקדושים 'מרגלים אהם עדות הארץ' בתאם לראות" (בראשית מב. טו). והיינו שעתידים השבטים להתעבר בנשמות המרגלים, העומדים לומר דברים רעים על ארץ ישראל, כ"ל, ולכאורה יש לעיין בזה, שהרי מה שאמר להם שבאו לראות את 'ערות הארץ', דבר על חסרונותיה של מצרים, אשר היא נחשבת ממש ההיפך של ארץ ישראל, כמו שהפסוק מדגיש על ארץ ישראל שהיא 'לא ארץ מצרים' (דברים י"א. 2), ואם כן איך אפשר לרמז בה על המרגלים שדברו רע על ארץ ישראל.

אבל הענין הוא, כי ארץ ישראל בעצמה היא 'ארץ טובה' (שמות ג. 17 דברים י. 9) שאין בה שום רע, ואין אפשרות לדבר עליה דברים רעים כלל, ולכאורה שפתיחה ארץ ישראל שתתפשט על כל הארצות (פס"ד א), לכן כלולים בה חלקים השייכים להתפשטותה לעתיד לבא בארצות הגויים. ולפי שלטת עתה אין חוץ לארץ מתוקנת, לכן יכולים לראות חיות בארץ ישראל את הרע של חוץ לארץ. וזה מה שאמר יוסף הדיקדק אל השבטים, שהם באו לראות את 'ערות הארץ' של מצרים, אשר היא מעכבת על קדושת ארץ ישראל מלהתפשט בה [כי מצרים היא עיקר ההתנגדות על קדושת ארץ ישראל] ועל ידי זה יתגלגל ענין המרגלים שדברו רע על ארץ ישראל, אשר הוא על חלק חוץ לארץ הכלול בה.

ונמצינו למדים, כי כל דיבורי לשון הרע של המרגלים, לא היו שייכים אל ארץ ישראל בעצמה, אלא על חלק חוץ לארץ הכלול בה. מפני היותה עתידה להתפשט על כולם לעתיד לבא. ובהו יובן מה שאמר להם משה רבינו ללכת לירושלים, שכן ירושלים עתידה אף היא להתפשט, אבל התפשטותה לא תהיה אלא על כל ארץ ישראל (פס"ד טו), ונמצא כי ירושלים שייכת לקדושת ארץ ישראל שאין לה כל שייכות עם חוץ לארץ, והיא ארץ ישראל בטוהרה בלי שום חסרון הרע כלל. ולכן אילו היו מתחילים בקדושת ירושלים, לא היו רואים רע על ארץ ישראל.

ועל כך אמר הכתוב 'עומדות היו רגליו בשעריך ירושלים' (תהלים קכב. ב), כי הנה 'מרגלים' הוא מלשון 'רגלים', לפי שהיו צריכים לתקן את בחי' הרגלים (בפשוט היינו ענין ירידת הקדושה עד הנעלם הזה בפועל ממש, אשר זה הוא ענין קדושת ארץ ישראל). ודבר זה היה נתקן אילו היו נכנסים 'בשעריך ירושלים' כב"ל, ועל ידי זה היו משלימים את שליחותם כראוי בלי לראות רע על ארץ ישראל, ובהו היתה עמידה לקדושת הרגלים ותיקונם בשלימות.

ויש לרמז עוד על כך, כי 'ירושלים' הוא בני 'גר' עם 'פורים', כנגד שני הימים טובים שבהם נתקנו מרות נצח הוה. וזהו שפסוק 'עומדות היו רגליו בשעריך ירושלים', וירידת קדושת ירושלים היא תיקון הרגליו שהם נצח הוה. ולעתיד לבא יתקנו מרות נצח הוה בשלמות, ואז יהיו חנוכה ופורים

מועדים ממש. והנה שני העינים הם כנגד נצח הוה בקומת הראש (שערי"ה ר"ה א), ומהם יוצאים שני דמועות כנגד דיני ש"ך ופ"ד, ובהו מובן למה נרמז המרגלים בכית לכלל ישראל, כאשר היו הם צריכים לתקן את בחי' הרגליו כב"ל, ומפני שלא זכו לכך התגברו הדמועות מבחי' נצח הוה. אבל בירושלים שני העינים תיקון למדות נצח הוה כמבאר, ויש שם המתקה לאלו הדמועות והדמועות הנגרמות מחמתן, וזהו שאמר 'עומדות היו רגליו' וגו', כי 'עומדות' הוא אותיות 'דמועות', וממשיך 'בשעריך ירושלים' אשר 'שעריך' הוא בני 'ש"ך עם פ"ד'. כי קדושת ירושלים היא מרות נצח הוה, ולכן אילו היו המרגלים מתדבקים בקדושתה, היו יכולים להשלים את שליחותם כראוי.

ד

חברון היא הקדמה לקדושת ירושלים

ובא עד חברון (יג. 22).

נתבאר לעיל (תורה א) בענין מה שאמר להם משה רבינו 'עלו זה בנגב', שהוא כדי לרמז להם שילכו אל ירושלים. ולפי זה יש לבאר מה שהלך כלב לחברון, כי מציינו אשר חברון נחשבת כמו הקדמה לקדושת ירושלים, כמו שרואים אצל דוד המלך שהיה בתחלה מלך בחברון שבע שנים (ש"ב ב. א), ורק אחר כך הלך לירושלים. ויש לרמז על כך בפסוק 'וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים' (יג. 22), כי 'צוען מצרים' הוא בני 'ירושלים' [כי היא עומדת לעומתה, ואכמ"ל], ואמר הפסוק שיש ענין של שבע שנים בחברון כהקדמה לפני ירושלים.

והנה 'חברון' היא בני 'ב פעמים עין', כנגד מה שנאמר על ארץ ישראל 'עיני ה' אלקינו בה מראשית השנה עד אחרית שנה' (דברים י"א. 2), ואילו היו מתדבקים בקדושת חברון [ועל ידי זה בקדושת ירושלים כב"ל] היו יכולים להסתכל על ארץ ישראל בקדושת העינים באופן הנכון.

והנה אילו לא היו המרגלים פוגמים בהסתכלותם, היו יכולים לראות את שלימות קדושת ארץ ישראל, כמו שהיה לעתיד לבא כאשר תתפשט בכל הארצות (פס"ד א). והנה חוץ לארץ היא כנגד עולם העשיתי (יח"ש של"ט י"א), אשר שם מאירים השמשות"ק 'אל אנדי' (פס"ח שער עולם העשיתי פ"ג), ואלו השמשות"ק 'אל אנדי' במילואם (אל"ף למ"ד - קפ"ה אל"ף דלת י"ד - תר"א), עולים בני 'חברון ירושלים'.

והנה המרגלים פגמו בדיבורם, והרי שלא זכו לקדושת הדיבור באופן הנכון. אבל אילו היו הולכים לחברון ואחר כך לירושלים, היו זוכים לשלמות קדושת הדיבור. כי 'חברון' הוא בני 'ב פעמים הבל' עה"כ כנגד שבעת ההבלים שהם פנימיות הדיבור (עי שערי"ה ר"ה ז), ואילו 'ירושלים' היא בני 'ב פעמים פה' עה"כ, כי על ידיהם היו יכולים לזכות לשלימות כח הדיבור על סובת ארץ ישראל.

ה

מי שיש לו יש לו נחלה בארץ ישראל

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו' והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה ורעה וירשנה (ה. כד).

מדוייק בלשון הפסוק, שנתכנה כאן כלב בשם 'עבדי', כי מפני זה הכינוי דוקא וזה נחלה בארץ ישראל.

ויש לבאר את הדברים על דרך הרמז, כי הנה בנות צלפחד טענו שיש להן לזכות בחלק אביהן בארץ ישראל, ואז אמרו 'למה יגרע לנו אבינו מתוך משפחתנו וגו' תנה לנו אחוה' (מפבר"ב כ. ז), הרי שירשורת ארץ ישראל שייכת למי שיש לו 'שם', ואכן ענין השם' מיוחד לצלפחד דוקא, כמו שכתב האר"ה"ק (שערי"ה ק"ש ז) כי 'שם' הוא בני 'בין רפח', עיי"ש. והרי צלפחד הוא בן חפר' (מפבר"ב לו), אשר 'בן חפר' הוא אותיות 'בין רפח'.

וכן איתא בבוה"ק (ד"ח קכג), שאר ידע משה רבינו אם יש לצלפחד חלק ונחלה בארץ ישראל, אבל מאחר שאמר לו הקב"ה 'כן בנות צלפחד דוברות' (מפבר"ב ז. א) והזכיר את 'שמו' של צלפחד, הבין שבוודאי יש לו נחלה בארץ ישראל. והביאור הוא בני"ל, כי מי שיש לו 'שם', הרי זה ראה שיש לו נחלה בארץ ישראל.

ולפי זה יש לומר אצל כלב גם כן כענין זה, כי 'כלב' הוא בני 'בין', וכאשר נתכנה בשם עבד ה', הרי 'עבד' נוט"ו ד' ע"ב היינו ב' פעמים ע"ב העולה בני 'רפח', ונמצא שירשורת אצלו 'בין רפח' שהוא ענין השם', אשר על ידי זוכים לירושלם בארץ ישראל, ולכן מאחר שנתכנה בשם 'עבדי', אמר הקב"ה 'והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה ורעה וירשנה'.

הזהירות
מ'פסולת'
החסידותפרק יט שיעור נא - ב
פרשת תזריע תשע"ד

מסילת ישראל

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

א

אף אמונתך בקהל קדושים:

אמונה א מפתח לכל דבר שבקדושה

אמונת צדיקים היא 'תנאי' ליכולתו של החסיד לקבל השפעה | ככל שאדם מאמין בקדושת המועדים כך הוא זוכה להשפעה גדולה יותר | זה מאמין ברבו רואה אצלו גדולות ונצורות וזה אינו מאמין וגם אינו רואה כלום | יש 'מדה' באדם שבכוחה הוא יכול לכלל כל דבר קדוש ברוגע כמימרא | צריכים לדעת איך ניגשים לספר 'נועם אלימלך' | כלל שהתקשרות עם הצדיק חזקה יותר כך זוכים לקיים 'ולדבקה בו' ביתר שאת

יקרות ונועם זיו עליון! החוש הרוחני הזה, האמונה הקדושה שיוקדת בקרבו, מאירה ומבררת את הענינים שהוא מאמין בהם - גם אם אינו מבין אותם בשכלו הפשוט.

ז' כיס לראות יד ה' ב ולם

אמונת צדיקים היא גם דרך נפלאה להשיג אמונה בהשי"ת. וחסידים חזרו שוב ושוב על הפסוק (שמות יד, לא): 'וַיֹּאמְרוּ בְּה' וְנִמְשָׁה עִבְדוֹ'. כי הצדיקים הם שלוחים למקום, לגלות ולהאיר את האמונה בהשי"ת כאן בעולם הזה. ועל ידי שאדם מאמין בצדיקים - הוא זוכה לראות את יד ה' על כל צעד ושעל, וכל האידישקייט שלו הולכת ומתבהרת לנגד עיניו. ובמשך הדורות אכן נוכחו לראות בפועל, את ההשפעה הגדולה של אמונת צדיקים על כל המציאות של החסיד. יהודים שהסתופפו בצל הצדיקים התעלו והתרוממו כהנה וכנהנה - מכמה שהיה עולה בידם להתעלות לולא שהיו מקושרים לרבי.

ושוב, וכמו שאמרנו בשיעורים הקודמים: עצם המצווה להידבק בצדיקים אינו חידוש של הבעל שם טוב, חז"ל כבר אמרו (כתובות קיא): שהדרך לקיים את המצווה 'ולדבקה בו' ולהגיע לדבקות בהשי"ת, היא על ידי דבקות בתלמידי חכמים. אמנם הענין הזה, כפי שהוא מתבאר בתורת החסידות, הולך הרבה יותר רחוק. בחסידות מדברים על דבקות פנימית בצדיקים, דבקות שנובעת מתוך הקשר הנפשי שיש בין חסיד ורבי. החסיד ממש חי ונושם את הרבי! וממילא יש גם יסוד איתן לקוות שיבוא לקיים את מצוות 'ולדבקה בו' במדרגה גבוהה לאין ערוך.

נגודלה מונה כך גודל השפעה

דברנו אודות חידושה של דרך החסידות בענין רב ותלמיד, שהרבי משפיע חיות לתלמיד כדוגמת שורש וענף. ואמרנו שעל ידי שהחסיד מכיר שהוא תלוי ברבו - הוא מכיר בכך שנשמתו מקושרת לנשמת הרבי, וממנו הוא יונק את חיותו ומקבל את השפע שנותנים לו מן השמים - יש לרבו כח להשפיע עליו, ולהדריכו בעבודת ה' ולתקן את נשמתו.

ואכן משום הא, עשו חסידים עסק וענין גדול מאמונת צדיקים, והתקשרות שלהם לרבותיהם היתה בכל לב ונפש. כי תנאי יסודי ביכולתו של החסיד לקבל השפעה מרובה, הוא האמונה ברבי וההכרה בכוחו לתקן את נשמתו.

נגודות:

אמונה היא כח רוחני - א' געטליכע כח' אשר על ידו יכולים להשיג דברים נעלים ונשגבים - גם אם על ידי אדם על ידי השכל אי אפשר להסביר ולהשיג אותם. האדם מקבל מן השמים כוחות וכלים למעלה מדרך הטבע, והוא זוכה להבין ולהשיג את אשר הוא רואה לפניו. והראיה הזאת יכולה להיות חזקה ועצומה כל כך - כאילו שהוא רואה את הדבר עין בעין! ואם הוא לומד 'שטיקל נועם אלימלך', ואינו מבין שם דבר וחצי דבר, הוא רואה שם 'בחינות' של צדיקים ואינו מוצא בהן את ידיו ורגליו, אמנם היות ויש לו אמונה עצומה בקדושתו של הרבי ר' אלימלך! הוא יודע ללא כל ספק שכל תיבה בספר הקדוש נועם אלימלך היא קודש קדשים - ממילא יש לו הרגש עצום בתיבות הקדושות הללו! הוא מרגיש בהן אור

ובאמת זה כלל גדול בכל דבר שבקדושה: כפי ערך האמונה כך יכולים לקבל את ההשפעה. ההשפעה מן הצדיק, ההשפעה של הימים טובים, ובכלל כל ההשפעה מתורה ותפילה ועבודת ה', הכל תלוי באמונה שהאדם מאמין, שהדברים הללו הם קדושים ונשגבים ויש בהם כח להועיל לנשמתו. ולכן אם אין החסיד מאמין בכוחו של הרבי, הוא גם אינו יכול לקבל ממנו השפעה והוא מאבד בידיים את כל הטובה הזאת.

על ידי מונה נכס מ לפני ול גים

אמונה היא השער והפתח כדי לראות ולהכיר את מדרגות הצדיקים ואת השפעתם העצומה על כל צעד ושעל.

ב

ומאתים לנטרים את פרו:

עבודת הצדק לשמור על טהרת החסידות

בעניני חסידות צריכים יותר סייעתא דשמיא לכוון אל האמת | בראשיתו ובצאנו הרבו פעלים כדי לברר את 'פסולת החסידות' | צדיקים אמרו על הרה"ק מצאנו שהיה 'חסיד' כמו הבעל התניא ומתנגד כמו הגר"א | ככל שהרביים היו במדרגה גבוהה יותר כך היו צריכים זירות וזירות שלא תיכנס אצלם פסולת החסידות | הרה"ק מצאנו מסר את נפשו על זה | מתי צריכים להזהיר שחמץ הוא 'לחם' - ולא 'יצר הרע'

צריכה להיות במידה, במשורה ובמשקל הנכון. ואם אמת, שכל דבר בעבודת ה' צריך זהירות שלא לצאת בו מן השורה - הרי שבכל הנוגע לעניני חסידות

ההתקשרות לצדיקים, דבקות בצדיקים, אמונת צדיקים וכל המסתפק. אמנם זאת יש לדעת, כי כמו כל דבר וענין בחסידות, כך גם אמונת צדיקים

חסך דת צרי זהו ות שלא
לצ' ת בה מן השו ה

הם אמת כל מה שאמרנו אודות גודל מעלת

דברים נכונים ונחוצים על אחת כמה

גקודות:

כל זמן שאדם מקיים את מה שכתוב ונפסק בפירוש בשולחן ערוך, אזי הוא יודע עשה כן ונעשה כן - וגם שם צריכים סייעתא דשמיא לכוון לאמיתה של חסידות - אשר עליהם לא שייך לכתוב שולחן ערוך והלכה פסוקה לרבים - אזי בקל יכולים לבוא ולעוות ולשבש את המִקוּוֹן. וישנם עניינים רבים בחסידות שיש שם מקום לטעות ולהורות בהם דברים שלא כהלכה. וכמו שאמרו אצל חסידים: "שִׁמְרָה נְפִשִׁי כִּי חֲסִיד אֲנִי" (תהילים פ, ב), חסיד צריך שמירה יתירה. ולכן שומה על האדם לעמוד על המשמר, לכוון את דרכו בבלם ולשקול את מעשיו במשקל החסידות.

הצדיקים חרדו מפסולת החסידות

כלל גדול מסור בידנו: בכל דבר בעולם מעורב טוב ורע, וצריכים לברר את הרע מן הטוב. הוי אומר: העולם הזה הוא עולם של בירוים! כי בכל דבר טוב יכול להיכנס גם פסולת, וכ"כ רבינו ז"ע היה רגיל לומר: "אפילו די הייליגסטע זאך אויף דער וועלט - האט אויך פסולת". (אפילו דבר הקדוש ביותר בעולם יש פסולת). ואכן על זה עבדו מאד ב'חדרים' של ראפשיץ וצאנו ובעוד כמה מקומות. הם עבדו להוציא את 'פסולת החסידות'. הם עשו ופעלו מעשים על גבי מעשים, כדי שהחסידות תהיה כמה שיותר קרובה לכוונה של הבעל שם טוב. שלא יחידיו לדרך זו שיבושים וסילופים וגוזמאות ושקרים!

כ"ק רבינו ז"ע אמר שקנוהו הרה"ק מראפשיץ ז"ע העיד על עצמו, שהוא ירד לעולם כדי להוציא ולברר את פסולת החסידות. בימיו כבר השתרבבה בחסידות הרבה פסולת וחשבונות רבים, והוא בא לברר ולהוציא את הפסולת הזאת. ואכן מכאן נבע מה שידוע כי 'זוע ראפשיץ' היו 'מבקרים' גדולים, והיו להם טענות רבות על דברים שאירעו בזמניהם אצל חסידים, ולא אז בלבד, אלא שגם העבירו את

שבת הביקורת על כמה רבי'ם. וכל זה נבע מתוך האחריות והדאגה שלהם לברר את פסולת החסידות.

והגם אמת שהיה להם בזה רבי'שע עניינים, והיה בזה ענין של הסרת קטרוגים ודינים ועוד ענינים שמירים ונעלמים. אבל עם כל זה, היה להם בזה גם טעם פשוט ונגלה. כי המטרה שלהם הייתה לעמוד על המשמר שלא יתְפָּסוּ אותם מקומות וחרצות בפסולת החסידות שרווחה בזמניהם. וכאשר דברו על רבי'ס בוודאי ובוודאי שלא היה בזה אפס קצהו של זלזול חס ושלום, אדרבה, רק מחמת שידעו שהרבי'ס הללו הם אנשים גדולים כל כך ויש להם דרך גבוהה מאד - לכן ידעו שהם צריכים זהירות ושמירה גדולה יותר.

העבודה הגדולה של הרה"ק מצאנו לברר את הפסולת

הרה"ק מצאנו לחם בכל תוקף נגד פסולת החסידות, וכמה וכמה פעולות שעשה בימי חייו, אשר יצא בהן בשצף קצף ובמלחמת חרמה, היה הכל, מתוך אחריות לְשִׁמְרַת את החסידות בטהרתה. ה'צאנוער רב' ידע היטב מה זה 'חסידות'... הוא היה בטל ומובטל לבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים! הוא עצמו היה מתלמידי הבעל שם טוב! אלא שאדרבה, דוקא מחמת דבקוהו בדרך החסידות היה זה ממש בנפשו לבער את פסולת החסידות. שלא יבוא לבבל בין עיקר טפיל ובין טפל לעיקר! שלא יתעסקו עם טפילים שבתפילים ויקלקלו את כל דבר טוב!

כאשר יצא הרה"ק מצאנו ללחום נגד אותם 'חדרים' שסבר שעלולים שם לעוות את דרך החסידות, הוא ידע עד לאחת נגד מי הוא יוצא למלחמה... הוא ידע שהם קדושי עליון ושרפי מעלה! אלא שהוא ממש מסר את נפשו על זה. הוא אמר אז בפירושו: "איך גיי מיר אריין טון די הענט אין פייער - איך גיי מיר קרוגען מיט די הייליגע קינדער". (אני הולך להכניס את ידי לתוך האש - אני הולך לחלוק על הבנים הקדושים). אבל הוא הלך עם העבודה הזאת במסירות נפש. ואדרבה, דוקא מחמת שידע את גדלותם העצומה

ידעו שהם ממש קדושי עליון - לכן הוא נזעק ביותר לזרוא שלא תצא שם תקלה מתחת ידיהם.

הצאנוער רב ז"ע היה החסיד הכי גדול - אבל בכל הנוגע לפסולת החסידות הוא לחם כמו המתנגד הכי גדול. וכמו שאמרו צדיקים על הדברי חיים, שהוא היה חסיד כמו הבעל התיא ומתנגד כמו הגר"א. כי אכן בכל מקום שרק הריח שיש שם איזה מקום לפרצה ולטשטוש הדברים, תיכף עורר ומחה על זה בכל התוקף.

ורק להמחיש את הדברים אחד מיני אלה: פעם אחת היה הרה"ק מראזוואדוב ז"ע בצאנו, ודיברו שם בבית המדרש אודות מצוות ביעור חמץ, והתבטא הרה"ק ואמר: "דער עיקר חמץ איז דער יצר הרע און דער עיקר דארף מען מבער זיין דעם יצר הרע!" (עיקר החמץ הוא היצר הרע, והעיקר הוא לבער את היצר הרע).

שמע זאת הרה"ק מגארליץ ז"ע - וכידוע שדרכיו היו נשגבים ושמירים וסביביו נשערה מאד - ותיכף נכנס לאביו הקדוש ואמר: "דער רבי משה ראזוואדאווער קומט זיך דא אָן, און ער זאגט אז חמץ מיינט נישט 'ברויט', נאר חמץ מיינט דער 'יצר הרע'..." (רבי משה ראזוואדאווער מגיע לו לכאן, ואומר שחמץ אין משמעו לחם, אלא יצר הרע). נו, תיכף כאשר נכנס הרה"ק מצאנו לטיש והתחיל לומר 'תורה', הוא פתח ואמר: "די ערשטע זאך דארף מען וויסן אז חמץ מיינט ברויט! און ביעור חמץ מיינט אויסרוימען דעם ברויט פונדערהיים..." (הדבר הראשון שצריכים לדעת הוא, שחמץ זה לחם! וביעור חמץ היינו, להוציא את הלחם מן הבית).

ה'צאנוער רב' ידע גם ידע, שה'ראזוואדאווער רב' אינו מתכוון לרגע להקל בחומר האיסור של חמץ חס ושלום... אלא שהיה לו בזה עבודה גדולה: להשיג ולפקח על כל דבר שלא יצא מזה שיבוש וקלקול. ובהאי פחדא הוה יתיב בכל ימי הנהגתו, שלא יסלפו את דרך החסידות ולא יבלבלו את היוצרות. כי הצדיקים תמיד חרדו שהמון העם לא יבינו אותם. וגם על החסידים שהם כבר כן היו בעלי עבודה נעלים - גם עליהם חששו שלא יצאו מן השורה יותר מידי. ולכן היו עושים כמה וכמה פעולות ומעשים, כדי לשמר את החסידות מן הפסולת שעלולה להתפשט בה ולחלחל לתוהו.

1

אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה:

הגדר הראוי של אמונת צדיקים

אין שום מצווה להגדיל את הצדיק יותר ממדרגתו | הפלגות וגוזמאות במעלת הצדיקים נובעים מגאווה ורישות | וכי אתה כבר 'חסיד' ראו לשמו שאתה צריך רבי שהוא צדיק הדור? | צריכים לקבל מיהודים בעלי השפעה אבל צריכים לדעת את ההבדל ביניהם לבין צדיקי אמת | וכי יעלה על הדעת להיות ריא שמים מחמת שהצדיק רואה את המעשים? | הצדיק פועל אצל הריבונות של עולם את הישועה - הוא אינו עושה את הישועה

מבררים אותם כראוי ולא מעמידים אותם על המשקל הנהגון שלהם, אזי עלולים ליפול לשאלות של כפירה ומינות והמנא לציילן.

אחד הדברים שצריכים לדעת בענין של אמונת צדיקים הוא, שאין שום מצווה שהחסיד יאמר על רבו,

אמונת צדיקים היא בהדיא אחד הדברים שצריכה שמירה יתירה שלא תחדור ותחלחל בה פסולת החסידות. והזהירות הזאת צריכה להיות עוד יותר מבשאר ענייני חסידות. כי בכל הנוגע לענייני אמונה צריכים להיות זהירים עד מאוד שלא לנטות מן הדרך מין ושמאל, ואם אין זהירים בעניינים הללו - אם לא

גוזמאות במעלת הצדיקים אינו 'אמונת צדיקים'

כאמור, חסידות צריכה זהירות רבה ושמירה יתרה על מנת שלא לעוות ולקלקל את המכוון שלה. שלא יבוא להוסיף חומרות יתרות ושלא לעשות את הטפל לעיקר וכדומה וכדומה.

ולקלס. אין בכל אלו שום ריה של חסידות ועבודת ה'! זה ממש פסולת החסידות פשוטו כמשמעו. הם רק גורמים בזה למחלוקת ולשנאת חנם.

בוודאי שעל החסיד להכיר בערכו הרם של רבו ולדעת: הרבי הוא יהודי מורם מעם! הוא משכמו ומעלה! הוא בעל מדרגה ועובד ה' ואני יכול לקבל ממנו השפעה גדולה ועצומה - אבל עד כאן. אין שום ענין להפוך את היוצרות ולומר על יהודי שהוא צדיק לפי ערך הדור - שהוא מתלמידי הבעל שם טוב...

צריכים לדעת: יהודי מורם מעם - א' דעהוהיבוענער איד' - הוא יהודי מורם מעם, והכי נמי צריכים ללכת אליו ויכולים לקבל ממנו השפעה נפלאה והכל טוב ויפה. אבל בד בבד צריכים גם לדעת את האמת, שאין לזה שייכות לצדיק! אמת מדורות הקודמים. לא כל אחד הוא 'צאנזער רב' ולא כל אחד הוא 'הרבי ר' אלימלך'! משיבוש וטשטוש דרך החסידות, לא גדלים להיות יותר 'חסידי'שע אידן' ולא כלום.

אל תעשה מהרבי מציאות לעצמו

עוד אחד מהדברים שטעונים 'ביורו', והוא בוודאי חלק מפסולת החסידות, הוא הערך והמשקל המופרז שנותנים למושג 'רבי' - עד שהדברים נוגעים לעיתים לשאלות של עבודה זרה חס ושלום.

הדבר הראשון שצריך לדעת הוא: שרק הבורא כל עולמים הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. בשר ודם - גדול וקדוש ככל שרק יהיה - לא יכול לעשות כלום.

ולאפוקי ממה שנוהגים חסידים בכמה מקומות שכל השיג ושיח שלהם הוא: הרבי והרבי ושוב פעם הרבי. הרבי הוא הכל - והכל עושים בשביל הרבי. וכבר יתכן שיאמר אדם לבנו: "תהיה ירא שמים כי הרבי רואה את כל מעשיך על המצח"... וכי מדבר יהודי?! וכי אנחנו נוהרים מן העבירה כי הרבי רואה? בוודאי שלא! הס מלהזכיר! אנחנו נוהרים מן העבירה, כי יש הש"ת בעולם שהוא "יודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם!" כי יש בורא עולם "גומל טוב למי שישמור מצותיו ויעניש למי שיעבור על מצותיו!" אנחנו לא עובדים ומשרתים את הרבי!

וכאשר פונים לרבי לבקש ישועה, אין המשמעות שהרבי מושיע את החסיד - חלילה. רק הריבונות של עולם מושיע את האדם - ולא זולתו. לרבי הולכים לבקש ישועה, כי הרבי יש לו כוחות של תפילה ויש לו 'זכותים', ורבי יודע איך להמתק דינים בשורשם וכדומה, והריבונות של עולם 'אוהב את הצדיקים'.

וכאשר הולכים לצדיק ומבקשים ממנו לפעול ישועה, אזי צריכים לדעת בבירור, שהריבונות של עולם עושה הכל, והצדיק בעצמו אינו עושה כלום. וכאשר זוכים לישועה צריכים לדעת שהריבונות של עולם עשה את הישועה - ויתכן שזה בזכות הצדיק!

הרבי אינו מרפא חולים ואינו פוקד עקרות! הרבי רק מבקש ומתפלל מלפניו יתברך שמו. הרבי מצד עצמו

אלא שצריכים לשאול את האדם הזה: "מנין לך שהרבי שלך הוא הכי גדול? ובכלל, למה הרבי שלך צריך להיות הכי גדול? וכי אתה בעצמך גדול כל כך - שאתה צריך את הרבי הכי גדול?... למה אין די לך שהרבי שלך הוא אדם גדול ובעל מדרגה נפלא - למה הוא מוכרח להיות הצדיק הכי גדול? וכי מה איכפת לך, שרביבונות של עולם יהיו עוד צדיקים? ואפילו צדיקים יותר גדולים מרבך? אם לכבוד שמים אתה מתכוון, למה אתה צר עין על חשבוננו של הריבונות של עולם כביכול? למה אתה לא מסכים שיהיו בעולם צדיקים שהם גדולים מרבך אלף פעמים?"

צריך להיות בעל עין טובה! כלפי הריבונות של עולם

להרה"ק בעל הדברי שמואל מסלונים ז"ע, היה גבאי בשם ר' ישראל זלמן, הוא היה גבאי הגון ובר דעת גדול. הדברי שמואל אמר עליו, ר' ישראל זלמן מחייב את כל הגבאים... פעם הלך הדברי שמואל לאסיפת רבנים וגדולי הדור, ורק הרבנים נכנסו פנימה למקום ההתכנסות, ואילו הגבאים נשארו להמתין בחוץ. וכיוון שעמדו ודברו ביניהם, דברו אודות הרבי'ס שלהם, וכל אחד הפליג במעלת רבו והסביר למה הרבי שלו עולה על כולם... ר' ישראל זלמן עמד שם ולא פצה את פיו. שאלו אותו הגבאים למה אינו אומר דבר אודות הרבי שלו. אמר להם: "איך פארגין דעם רבוננו של עולם, אז ער זאל האבן צדיקים וואס זענען גרעסער ווי מיין רבי!". (אני מסכים ומאחל לריבונות של עולם, שיהיו לו צדיקים יותר גדולים מהרבי שלי).

אחר האסיפה כשהיו בדרכם, שאל אותו הדברי שמואל: "מה דברו הגבאים ביניהם? הלא בוודאי דברו אודות הרבי'ס?" אמר ר' ישראל זלמן: "אכן, כל אחד אמר שהרבי שלו גדול מכולם". שאל אותו הרבי: "נו, ומה אתה אמרת?" והשיב לו: "אני אמרת, איך פארגין דעם רבוננו של עולם, אז ער זאל האבן צדיקים וועלעך זענען גרעסער ווי מיין רבי!". והדברי שמואל התפעל מאד מדבריו, ואמר: "אָה, אָה, איך ווייס נישט פון וואו עס קומט אזא דעת? פון וואו האסטו אזא דעת?". (מהיכן זכית לדעת גדולה כזו).

והוא אשר דברנו: בוודאי שכל אחד יש לו את ה'רבו מובהק שלו', אבל היכן כתוב שהרבי שלך צריך להיות הצדיק הגדול ביותר? זהו פשוט גאווה אחת גדולה וזהו אכן פסולת החסידות פשוטו כמשמעו. אם היית מחפש את הכבוד של הריבונות של עולם, לא היה לך שום ענין לומר שהרבי שלך הוא הצדיק הגדול ביותר!

נקודות:

הרה"ק מצאנו לחם בכל תוקף נגד פסולת החסידות, וכמה וכמה פעולות שעשה בימי חייו, אשר יצא בהן בשצף קצף ובמלחמת חרמה, היה הכל, מתוך אחריות לשמר את החסידות בטירתה.

ה'צאנזער רב' ידע היטב מה זה 'חסידות'... הוא היה בטל ומוטבל לבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים! הוא עצמו היה מתלמידי הבעל שם טוב! אלא שאדרבה, דוקא מחמת דבקותו בדרך החסידות היה זה ממש בנפשו לבער את פסולת החסידות

תקבל מהרבי הדרכה עבודת ה' אבל אל תעשה ממנו ר' רבי אלימלך

וכל המתבונן יראה תיכף שכל השפה הזאת נובעת מפוליטיק ושקר ומחשבונות רבים של בני אדם: הרבי שלי והרבי שלי! הרבי שלי יותר גדול מהרבי שלך! הרבי שלי גדול, והרבי שלך הוא אין ואפס! וכדומה וכדומה כל מיני דיבורים והתבטאויות של שטות והבש גורים בפי ההמון, קטני דעת וחסידים שוטים, שמבאשים את ריח החסידות והופכים אותה ללעג

שהוא גדול הדור וצדיק יסוד עולם. חסידים נוטים להפליג בתארים על רבם ולהגדיל את שמו יותר ויותר. הם בודים מליבם שהרבי יש לו את המדרגה הזאת ואת המדרגה הזאת, והרבי שלי יותר גדול ועוד יותר גדול - והוא הכי גדול מכולם. ואין לכל זה שום שייכות לחסידות ולאמונת צדיקים.

אפילו כלפי צדיקי אמת צריכים להיזהר במה שאומרים: הרה"ק הרבי ר' אלימלך כותב בפירוש (פרשת בא ד"ה או יאמר דברו אל כל עדת ישראל ועוד): "שלא יגום במדת הצדיקים!" אין שום ענין כזה ומשם בזה שום תועלת. גוזמאות והפלגות שאין בהם משם - הם שקר, ושקר אין לו רגליים ולא יוצא מזה שום דבר טוב. עם שקר אי אפשר לחנך דורות! התורה היא תורת אמת, ואידישקייט צריכה להיות בניה על אמת!

כאשר מדברים אודות צדיקים; כאשר אדם זוכה והוא דבק בצדיק אמת, עליו להאמין שהרבי שלו צדיק ואין לו השגה במדרגת הצדיק - אבל גם זה צריך להיות עם גבול. אסור להגזים במדרגות של הרבי! ואם הוא יוצא מן הגדר ומשגב את רבו למעלה ממדרגתו, אין זה כי אם אמונה של שקר.

גם כאשר מדברים מצדיק - צריכים לדבר עם 'דעת'

כמובן שאין יכולים לרדת לפרטים ולפרש אחת לאחת, מה יכולים לומר על הרבי ומה לא. אבל כאשר מסתובבים עם בעלי דעת, חסידישע אידן ותלמידי חכמים, וכמובן שיהיו כאלה חסידים שיש להם מושגים בצדיקים - זיי ווייסן וועגן וואס מען רעדט' - ויש להם מושגים באמונת צדיקים, ושומעים אין הם מדברים אודות הרבי שלהם - אזי מבינים קצת איך צריכים לדבר מרבי. מבינים קצת מהי אמונת צדיקים ומבינים שאין שום מטרה להגזים ולהפליג במדרגת הצדיק יותר ויותר עד אין שיעור.

כאשר חסידים בעלי דעת מדברים אודות צדיק, הם צריכים להבין לפי ערך מהי המדרגה שלו - וכך הם צריכים לדבר אודותיו. והגם שהם יודעים שהוא מסתיר עוד מדרגות רבות, והגם שהמדרגות הגלויות שלו הן הוראה על המדרגות הנעלמות שלו, אבל למעשה זה מה שהוא גילה, וזה מה שהם מבינים. גם לדבר על המדרגות של הצדיק צריך להיות עם שכל ועם טעם! סתם לעמוד ולדבר כמו איש המוני ולהפליג במדרגות של הרבי, זו סתם גאווה מנופחת. הוא פשוט חושב שהרבי שלו מוכרח להיות הצדיק הגדול ביותר...

לפעמים יש רבי שהוא יהודי מורם מעם, תלמיד חכם גדול ואיש נעלה מאד, אבל החסידים חושבים, שהם צריכים להכתיף אותו בתור גאון וקדוש וצדיק אמת. הם מפארים ומשבחים אותו ומגדילים את שמו יותר ויותר, ודעתם אינה מתקררת עד שהם מתתירים אותו לצדיק יסוד עולם...

ובאמת אין לכל זה שום שייכות לחסידות לאמונת צדיקים! אין כאן שום דבקות בצדיקים! זה כל כולו רק גאווה וישות. חסיד כזה, פשוט יש לו תאוה שהרבי שלו יהיה הרבי הכי גדול בעולם והצדיק הכי גדול בעולם! הוא אינו מסתפק בכך, שהרבי שלו הוא יהודי מורם מעם ומשכמו ומעלה - הוא מוכרח להיות גם צדיק הדור...

גאליציע שיפעלו לטובתו אצל הרבי, אבל הדבר לא עלה בידו.

פעם אמר לי כ"ק אדמו"ר מאמיניאוו: 'דער ראפשיצער רב איז געשטאנען פאר דער יהודי הקדוש כעבדא קמיה מריה' (הרה"ק מראפשיץ זי"ע עמד לפני יהודי הקדוש כעבדא קמיה מריה), וחדר על כך כמה פעמים. והיה הדבר לפלא בעיני, שהרי יודע כי צדיקי גאליציע התנגדו על דרכו בקודש של היהודי הקדוש.

ויש ליישב את הדברים על פי מה שסיפר כ"ק מרן רבינו זי"ע, בתוספת כמה פרטים שסיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק. כ"ק מרן רבינו היה רגיל לספר, כי פעם אחת כאשר הגיע היהודי הקדוש לראפשיץ, היתה מסרת ביקורו כדי לקחת את המדרגות מאת הרה"ק מראפשיץ. ולכן תיכף בהגיעו אל הבית, נכנס אל בית התבשיל והתחיל לשאול את הרבנית לא מיני שאלות, ורצה לפעול פעולות ורחניות על ידי זה כנגד הרה"ק מראפשיץ. אבל הרה"ק מראפשיץ הרגיש מיד שהגיע לשם, כבר היה היהודי הקדוש באמצע לשאול את הרבנית כמה שאלות. והיתה שיחתו אודות הצאות שונות של הבית, ושאל אותה על כל דבר בבית התבשיל כמה מחירו, כמה מוציאים על דבר זה וכמה משלמים על דבר זה, והיא ענתה לו בדברים כהווייתן, אבל כאשר הגיע הרה"ק מראפשיץ לשם, התחיל להתווכח על כל פרט ופרט, ושינה כל דבר ממה שהרבנית אמרה, ואמר: 'ניין נייט אזוי גאר אזוי' (לא לאלו כי אלא כן). ואמר בנו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדיקוב זי"ע כי ראה איך שאביו הקדוש מתאמץ באותה שיחה עד מאד, 'און עס האט געקאנט פון אים שווייט' (וממש ירדו ממנו פלגי זיעה - מרוב התאמצות). אחר שהלך היהודי הקדוש אמר הרה"ק מראפשיץ: 'איך האב געקאט רחמים אז ער האט מיר נישט צוגענומען די מדרגות' (הויל רחמים שלא לקח ממני את המדרגות, ועד דאן מה שהיה כ"ק מרן רבינו רגיל לספר.

וכ"ק אדמו"ר מפשעווארסק גם סיפר את כל זה, אלא שהוסיף עוד פרט אחד. אשר בשעה שהגיע היהודי הקדוש לראפשיץ יצא הרה"ק מראפשיץ לקבל את פניו, ועמד לפניו בהכנעה וביטול עד מאד, והתבטא ממש כמו הלשון שאמר האדמו"ר מאמיניאוו, שעמד לפני היהודי הקדוש כעבדא קמיה מריה, ואחר כך בא אל בית התבשיל והיה המעשה כאמור לעיל.

ואחר כך אמר היהודי הקדוש לתלמידיו, כי הרה"ק מראפשיץ על כל כך הכניע את עצמו לפניו, לפי שרצה לעורר עליו את קנאתם של שרפי מעלה, אבל לא הצליח במעשיו. והנה על פי זה מובן היטב למה עמד הרה"ק מראפשיץ 'כעבדא קמיה מריה' לפני היהודי הקדוש, עם כל התנגדותו לדרכו בקודש [יתכן מאד שהיהודי הקדוש הגיע לראפשיץ אחר שהיה אצל הרבי ר' מענדלע' רבימנו הסמוכה, כאשר ראה שהרבי גאליציע אינם עומדים לצדו, ובראותו כי גם הרה"ק מראפשיץ מנסה לעורר עליו קנאה, עמד ונכנס לבית התבשיל וכו']. ופשוט ומובן לכל אחד כי דברים אלו הם מכבשנו של עולם, ומי יעמוד בסוד קדושים אלו.

כ"ק אדמו"ר מאמיניאוו היה רגיל לומר בשם צדיקים, מה טעם שהיו מכנים אותו 'היהודי הקדוש', מפני שבכל יום נתעלה במדרגה מיום האתמול, כמו החילוק שיש בין גוי ליהודי [וכן כתב הרה"ק בעל שפת אמת זי"ע (במבשר תהילים) ז"ל: 'זכמו שאומרים משם היהודי מפרשיסחא ז"ל, שתתעלה בכל יום כמו מאינו יהודי להיות יהודי'].

אינו יכול לעשות מאומה! הכי נמי אתה יכול להודות לרבי על שהיה שליח נאמן, הוא טרח עבורך והתפלת והעתיך בעדך - תפילות על גבי תפילות. אבל ה'שפראך' צריך להיות: הריבונות של עולם עזר לי והושיע אותי - לא הרבי עזר לי!

הן אמת שהתקשרות של חסידים לרבים בכל הדורות, היתה התקשרות גדולה ועצומה; התקשרות של אמונת צדיקים ושל אהבת הצדיקים, והם שאבו מהתקשרות זאת חיות דקדושה ושפע נפלא. אבל אחרי ככלות הכל צריכים לזכור שיש השי"ת בעולם... -עם איז דא א באשעפער אויף די וועלט' - ועם כל המקום שנתנו בחסידות להתקשרות ודבקות בצדיקים - עדיין יש לזה גבול. ואם הולכים בזה כפי דרך התורה, עם גבול ועם פרופורציה ועם דעת תורה, איז אין לך מדה טובה ממנה. אי אפשר לשער את הטובה הגשמתית והרוחנית שאדם יכול להשיג, על ידי דבקות והתקשרות לצדיקים. אבל אם יוצאים מן הגבול האישי וחוצאים מן הגדרים הראויים, איז עלולים לעשות מן הצדק מציאות וישות לעצמו - א' גאנצע עבודה זרה' - חס ושולם.

היצר הרע עובד לטשטש את הגבולות

ישנם חסידים שטשטשו את האמת הזאת מכל וכל. כל דבר אצלם זה הרבי, אם זכו לישועה זה הרבי, אם הצליחו בכינוס זה הרבי. על כל דבר הם אומרים: 'אה, יש לנו רבי גדול - 'מיר האבן אזא גרויסן רבי' - הכל מכוחו של הרבי. זה נקרא לצאת מן הגבול והגדר של אמונת צדיקים! זה ממש פסולת החסידות! לא כמעט עבודה זרה!

צריכים לזכור: **הרבי אינו בעל ההשפעה! הרבי הוא לכל היותר 'צינור' שמעבירים דרכו את ההשפעה! כל ההשפעות באות רק מן הריבונות של עולם. צריכים להיזהר בזה מאד ולא להפוך את היוצרות.**

גם המושג 'רבי' צריך להיות עם גבול ועם גדרים - ואסור להחריב בידיים את כל המונח. והגם שאי אפשר לפרש את הגבול הנכון עד לאחת, אבל כל בר דעת, ובוודאי אם הוא מסתופף בצילים של חסידים בעלי דעת - מבין כבר מה זה רבי ומהו הגבול הראוי.

וכאשר רבי אומר מימרא שאינו מתיישב עם דברי חז"ל השאלה היא כעת: האם אתה מיישב את דברי חז"ל שיתאימו לדברי הרבי - או שאתה מיישב את דברי הרבי שיתאימו לדברי חז"ל... ברור ומוסכם שאנו מחויבים קודם לדברי חז"ל - 'די ערשטע האבן מיר חז"ל' - ואל תשבש את דברי חז"ל כדי שיתאימו לדברי הרבי.

הרבה צדיקים, וכגון הרה"ק מצאנז זי"ע, מאד חששו מזה. הם מאד יראו שהחסידים - אכן דוקא מחמת שהרבים שלהם היו קדושי עליון ושרפי מעלה - יגיעו לכלל טעות... וכבר היה לעולמים שחסידים טעו בזה ולא ידעו להבדיל בין קודש לקודש.

טשטשו הגבולות הללו הוא פסולת החסידות, ורואים בחוש שהיצר רק רוצה לבלבל את הדעת ולהרוס כל דבר טוב. ולכן צריכים זהירות יתרה ושימת לב, כדי לדעת מהי הדרך הראויה ואשר תביא את התועלת האמתית.

הרה"ק היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע היה תלמידו המובהק של הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, אמנם עם חיי רבו, כאשר עדיין היה נוסע ללובלין, לקבוצה אשר רכזו תורת אברכים מתלמידי הרבי מלובלין, אשר לבקבול ממנו הדרכה בעבודת ה', עד שהיו נחשבים כתלמידיו, יותר מאשר תלמידי הרבי מלובלין. ואחר זמן מה התהווה איזה פירוד לבבות בין שני הצדיקים. וכמוכן שאין לו שמץ השגה בדרכיהם הקדושים.

וסיפר כ"ק אדמו"ר מאמיניאוו זי"ע, כי פעם אחת, אחר שכבר פרצה המחלוקת, נכנס היהודי הקדוש עם קוויטל לפני הרבי מלובלין, וכתב בו שהוא מבקש לעורר רחמים על כך שרבו מרחק אותו. ענה לו הרבי: 'מיין רבי האט מיר אויך מרחק געווען, ממילא בין איך אוועק געגאנגען' (הרבי שלי - הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליענסק זי"ע - גם רחם אותי. ולכן הלכתי ממנו). ענה היהודי הקדוש ואמר לו: 'דער רבי האט געקענט אוועק גיין פון דער רבי ר' אלימלך, ווייל דער רבי האט שוין פריער געקאט אנדערע רבי'ס. איך קען נישט אוועק גיין, ווייל איך האב נישט מיין ווי איין רבי' (הרבי היה יכול לעזוב את הירא, כי הרבי כבר הירד לו לפני כן רבי'ס אחרים - שהיה היה לפני כן תלמידו של הרה"ק הרבי ר' ששלעקא מניקלשבורג זי"ע ועוד היה תלמיד גם אצל הרה"ק המגיד מפרשיסחא זי"ע - אמנם איני יכול אצלם ללכת ממאן, כי לא ידעו יתרה מרבי אחד).

היהודי הקדוש היה נוהג לומר 'אז ער דערהיינט זיין רבי'ן' (כי הוא מרומם את רבו) - הרבי מלובלין - בעולמות הגעוונים למדרגות רמות ונעלות, יותר ממה שהגיעו של הרבי בעצמו. והוסיף ואמר: 'אבער וועלכע מדרגה מען קומט גאר אָן, איז 'ער' דער 'רבי' און 'איך' בין דער 'תלמיד' (אבל בכל מדרגה שאנו מגיעים, הרי הוא 'הרבי' ואני 'תלמיד').

סיפר כ"ק רבינו זי"ע, כי פעם הגיע היהודי הקדוש אל הרה"ק הרבי ר' מענדלע' מירימוב זי"ע, ויחד עמו התלווה גם תלמידו הגדול הרה"ק הרבי ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע. ויהי כאשר ישבו הצדיקים ביחד, ביקש הרבי ר' מענדלע' ממנו שיאמר דברי תורה. מיד נעתר לבקשתו והתחיל לומר תורה. אבל בעודו באמצע דברי התורה, עמד תלמידו הרבי ר' בונם והפסיקו בדבריו, ואמר בקול: 'גענוג געזאגט! מ'זארג פאמאל א דאקטער אויך פאלגן!' (כפי אמתם דו! צריכים פעם לעיתים גם לרופא!), כי הרבי ר' בונם היה 'אפטיקער' (רוקח) - לפונגט זיך, ובוה רצה שרבו יקבל את דבריו להפסיק באמירת דברי התורה, ואכן היהודי הקדוש קיבל את דבריו ופסק מדבריו. אחר כך אמר אל תלמידיו, כי הרבי ר' מענדלע' כיבד אותו באמירת דברי תורה, לפי שרצה באותה שעה 'לקחת ממנו את כל מדרגותיו'; ואמר: 'איך האב געוואוסט דערפון, און איך זאל איינגעגאנגען דערויף, ווייל 'אין מסרבין גענוג! אז זעג ער מיך צוגעמען די מדרגות! קאָר דער חכם בונם האט מיר מציל געווען!' (ידעתי מהו, ונכנסתי קענין על דעת, כן אין מסרבין לנדולן שיחך ממני את המדרגות! אבל תחכם בונם הציל אותי!). ומי יבין בסוד קדושים.

ושמעתי על סיפור זה מפי כ"ק אדמו"ר רבי יענקלע' מפשעווארסק זי"ע, כי באותה תקופה שהתעוררה המחלוקת על היהודי הקדוש מלובלין, קם ונסע למדינת גאליציע, לפי שקיווה לעורר את צדיקי

לקבל הגיליון מדי שבוע במייל: **לסדר מוקדו הפצה, ולתרומו:**
a0765993813@gmail.com | 076.5993813

ארה"ק: 072.3323310
ארצה"ל: 078.536.2347
ענגלאנד: 033.0175.9024
קאנאדע: 438.771.1003

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטש
אין להעתיק שום חלק מגיליון זה בלי רשות המערכת

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

דחיקת הקץ בתפילה (ג)

איסור דחיקת הקץ בעוד שאין מוכיחים את בני ישראל להיטיב את דרכיהם

מהלך נוסף ניתן לבאר בדעת רש"י באיסור דחיקת הקץ בתפילה, והוא על פי המובא בספר שיח שרפי קודש (פרשת בשלה בד"ה מה תצעק אלי), אשר פעם אחת הגיע אחד מתלמידי הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע לפני הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, ואחר שדרש הרה"ק השרף מקאצק זי"ע בשלום רבו הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע, הוסיף ואמר לו, כי אין הוא מבין מה רוצה הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע בכך שהוא מרבה לצעוק לפני השם יתברך אודות הגאולה העתידה, הלא יותר ראוי שידבר אל בני ישראל שייטיבו את דרכיהם, ובוז פירש את דברי הכתוב () 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', היינו 'מה תצעק אלי', מה מקום יש לצעוק על ישועתן של ישראל, בעוד אשר יכולים לפעול את זה על ידי 'דבר אל בני ישראל ויסעו', שיהיו מוכנים מצד עצמם אל הגאולה, ואז ממילא בוא תבוא הגאולה.

נמצא, כי פגם יש אם מתפללים על החשת הגאולה, בעוד שאין מוכיחים את בני ישראל להיטיב את דרכיהם, אם כן ייתכן שזה הוא האיסור לדחוק את הקץ לדעת רש"י שהוא בריבוי תחנונים יותר מדאי, היינו שמרבים להתפלל על הדבר, בעוד שאין פועלים לנכון לקרב את בני ישראל לתקן את דרכיהם, ולכן אין זה דבר ראוי.

העולה מזה, כי בוודאי ראוי להתפלל על הגאולה העתידה, אמנם צריכים לראות שלא יהיה ריבוי הגאולה יותר מהכשרת המעשים בפועל, להיות בני ישראל ראויים להיגאל.

שיטת רש"י אינה להלכה

המנחת אלעזר (שער יששכר מאמרי חודשי תמוז אב מאמר ימי המצרים אות ל"ב) בהידרשו לעניין איסור דחיקת הקץ בתפילה, כותב בברור, כי שיטת רש"י בוודאי לא התקבלה להלכה, ולכן הבא להתפלל על החשת הגאולה, אינו צריך לחשוש לשיטתו של רש"י כי איסור יש בדבר.

גדולי ישראל שחששו לאיסור דחיקת הקץ על ידי תפילה

מכל מקום מצאנו הרבה גדולי ישראל, שחששו לשיטת רש"י, ובואפנים שונים, ונביא את חלקם.

בספר זכור לדוד (ח"ב פרק י"ח) מובא, כי סיפר הגאון רבי דוד פרנקל זצ"ל מנאמני מרן החזון איש זי"ע, אשר פעם אחת אמרו לפני החזון איש זי"ע על אדם אחד שכל תפילותיו הינם אך ורק על ביאת משיח צדקנו, עד כי אינו מתפלל שום תפילה שלא על עניין זה. הגיב החזון איש זי"ע ואמר, כי הדבר אסור, שכן אדם זה הוא בכלל דוחק את הקץ על ידי תפילה.

הרי לנו, כי סבור היה החזון איש, כי איסור יש להתעסק כל היום אך ורק בתפילה אחת, שהיא החשת הגאולה.

כך גם מובא (אור הצפון קובץ ק"ג עמ' כ"ה) שכאשר הגיע הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ללעמבערג, עלה לבקר אצל הגאון הגדול רבי אריה לייב ברוידא זצ"ל רבה של העיר, אשר תוך כדי הביקור אמר לפני הרה"ק מהרי"ד זי"ע, כי הנה הוא נודע כפועל ישועות בקרב הארץ,

ואם כן תחת להתעסק עם ישועות קטנות לרוב, מדוע לא יפעל את ביאת הגאולה אשר בזה יועיל יותר מהמשכת הישועות הקטנות. השיב הרה"ק מהרי"ד זי"ע בפליאה, כי הרי בזה נראה שהתעלמו מעניני דברי רש"י, שאיסור יש לדחוק את הקץ בריבוי תחנונים.

כך הובא (בוצינא קדישא פרק י"ג אות תר"ב) גם על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כאשר הגיע לארץ ישראל בהינצלו ממלחמת העולם השנייה, אמר לפניו הגאון רבי חיים מרדכי רולר זצ"ל כי בידו ראייה מן התורה ומן הגמרא כי בכוחו של צדיק הדור להביא את הגאולה על ידי התאמצותו בתפילה, אמנם הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע השיב ואמר, כי הדבר אסור משום איסור דחיקת הקץ בתפילה.

מפי השמועה שמעתי, כי הנה בהרבה מקומות נוהגים הדרשנים להזכיר בסיום הדרשה תפילה לזכות לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן, ואף הובא טעם בזה בדרך צחות, כי טעם הדבר הוא, לפי שבני ישראל בגלותם ממתנינים מאות ואלפי שנים לביאת הגואל, על כן עליהם ללמוד מהדרשה, אשר בעוד הדרשן עומד ודורש כל הקהל עומד ומחכה שייסיי את דרשתו, והנה לאחר המתנה ארוכה הנה זה בא וסיים הדרשן את דרשתו, מזה יש להתחזק כי אף הגאולה בוא תבוא לאחר אריכות הגלות, ואין להתייאש מחמת עיכוב הגאולה.

ושמעתיה בזה, כי בבעלזא היו חוששים לסיים את הדרשה בתפילה זו, מצד האיסור שלא לדחוק את הקץ בתפילה.

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנים זי"ע אמר (מאמר מרדכי ערך הרה"ק רבי אברהם מסלאנים בראנאוויץ אות י"ב), כי הסתלקותו של הרה"ק רבי אברהם הבית אברהם מסלאנים זי"ע הייתה, על ידי שביקש להילחם עם צורך היהודים ימ"ש מגרמניה, ומשום כך הסתלק לבית עולמו, שלא רצו מן השמים שידחוק לבטל גזירה זו בגלות.

הבית אהרן (פרשת בא בד"ה קדש ל') הביא בשם זקינו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע: "וכפי שאמר אדוני אבי זקני הצדיק הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה משל על זה, כי באמת יש באפשרי לצדיקים להתעקש על ביאת משיח שיבוא, אבל יש על זה משל, למשל מלך שעשה סעודה גדולה עבור כל בני המדינה לכבוד בנו יחידו, וכאשר הגיע לחצות היום ביום המוגבל התאוה בנו לאכול, בא אצל אביו ואמר, אבי המלך, מפני מה אין אנו אוכלים. והשיב לו, בני, צריך אתה להמתין שיבואו אנשים חשובים. ובערך שתי שעות בא עוד הפעם ואמר לאביו, מתאוה אני לאכול. והשיב לו, צריך להמתין עוד מעט, עד שיבואו אותם הנוסעים בדרך. ובערך עוד שתי שעות בא עוד הפעם ואמר לאביו, מתאוה אני מאד לאכול. והשיב לו, צריך להמתין על אותם שנוסעים ממרחקים, ואחר שעה עוד אמר לו בנו, עד מתי נמתין. והשיב, צריך להמתין עוד על אותם ההולכים ברגלים ממרחק, ואם בנו הוא שוטה, אינו רוצה להמתין יותר וחוטף ואוכל, אבל אם הוא חכם אומר, שזה אינו חכמה להתעקש ולאכול, רק אעשה רצון אדוני אבי המלך, וממתין עד שיבואו כולם. והנמשל מובן מאליו, שלזה הוא אריכות הגלות, והצדיקים אינם מתעקשים למהר ביאת משיח, בכדי שיתעלו כל הניצוצות הקדושים, ודור הולך ודור בא."

הרי לפנינו כמה צדיקים זי"ע בכל הדורות, אשר ראו כי צורך יש שלא לדחוק את הקץ בתפילות, ושלא להרבות בתפילה על החשת הגאולה.

מַלְּמַתְּרֵי בֶן זִמְרָן לְאִתְרֵיהֶן

שוב ניתן להשיג את סט הספרים המבוקש
'ביום דרך' על התורה
משיעורי הגאון האדיר מרא דכולא תלמודא
הגרי"מ זילבר שליט"א

רעיונות עמוקים וחידושים נפלאים ככל ענייני הפרשה,
ע"פ פרדס התורה, מוגשים בצורה מענגת וקולחת.

מתוקים מדבש ונופת צופים, ערוכים בטוב טעם
מתוך שיעוריו הבהירים של הגאון הגדול שליט"א.

לקבל את
התורה
באור חדש

להזמנה ומשלוח עד הבית ולכירורים נוספים:
מכון 'ביום דרך' 073-30-222-67

מענג • עמוק • מקיף • מקורי

מבזג אורות קודש

חוקר והוצאת לאור של מנחת וכוני קדושים - תמיסה שנת ה'תשפ"ו

בנשיאות הרבני יקותיאל יהודה ווייס שלישי"א

ניו יורק ברוקלין | orhiskeden.usa@gmail.com

א"ר בקרוב

ג' חלקים

ג' חלקים

ג' חלקים

ב' חלקים

א"ר בקרוב

אור שבעת הוליים

כשיש לך עבונ לב ע??

לעלוי נשמת הרה"ח רבי יעקב אהרן פרסטר בן רבי דוד אריה זצ"ל

תיקח עובד שומר תורה ומצות ותכווין לקיים מצות השם בשמחה

ו יימת לכל פחות 8 מוות ווריית !!!

1. 'בְּיוֹמוֹתַי תִּתֵּן שְׂכָרִי'

2. 'וְלֹא תֵם עָלַי שְׁמִשׁ'

3. 'לֹא תִלִּין פְּעֻלַת שְׂבִיר תָּךְ עַם רִי'

4. 'לֹא תַעֲשֶׂה תִרְעָה וְלֹא תִתְחַלֵּל'

5. 'לֹא תַעֲשֶׂה שְׂבִיר עָלַי וְבִטּוֹן מִחַיִּי וּמִמָּוֶת רַחֵם אֶת עַמְּךָ וְאֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁעְרֶיךָ'

6. 'וְיָבֵת לְרַעַךְ כְּמִוֶּה'

7. 'וְחַיִּי חַיִּיךָ לְעַמְּךָ'

8. 'וְלִכְתָּב רִכְיוֹ'

לשון ספה"ק דרך פיקודיך:

תדע ידידי לרוב הפוסקים אפי' בדיעבד אינו יוצא ידי חובתו במצוה דאורייתא בזולת הכוונה.

בכל הדברים שבעולם, הן בתורה הן בתפילה הן במצוות מעשיות, ירגיל את עצמו לומר בזה הלשון: "הריני עושה זאת לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו".

ורגיל את עצמו לומר זאת בתוכיות ופנימיות הלב, ובהמשך הזמן ירגיש הארה גדולה באמירה זו:

{צעטיל קטן להרה"ק רבי אלימלך זיעוועכ"א סעי' ד'}

~ נוסח 'לשם יחוד' לפני קיום מצות 'ביומו תתן שכרו' ~

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחד שם י"ה בוי"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל הריני מכנין לקיים מצות עשה לשלם שכר שכיר בזמנו. כאשר ציונו הבורא יתברך שמו. שנאמר: 'ביומו תתן שכרו' (דברים כד. טו). ומצות לא תעשה שלא לאחר שכרו. שנאמר: 'ולא תבא עליו השמש' (שם). ונאמר: 'לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר' (ויקרא יט. יג). ומצות לא תעשה שלא לעשוך שכרו. שנאמר: 'לא תעשק את רעך ולא תגזל' (שם). ונאמר: 'לא תעשק שכיר עני ואביון מאחריך או מגרך אשר בארצך בשעריך' (דברים כד. יח). ומצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט. יח). ונאמר: 'וחי אחיך עמך' (ויקרא כה. לו). לתקן שורש מצוות אלו במקום עליון ויהי נעם ה' אלקינו עלינו. ומעשה ידינו פוננה עלינו. ומעשה ידינו פוננהו: